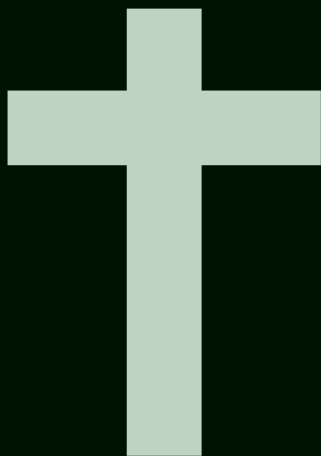

Ŋwa' Nyo' Moŋkan mo
Monfem

New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)

N̄wa' Nyo' Monkan mo Monfɛm New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e

Contents

Matio	1
Maaku	41
Luka	66
Jon	108
Nwa' Lemme	139
Lum	177
1Kol en	196
2Kol en	214
Galeshia	226
Efesus	233
Filibi	240
Kolose	245
1 Tesalonika	249
2 Tesalonika	253
1 Timatio	256
2 Timatio	262
Taytus	266
Filemun	269
Ibulu	271
Jem	286
1 Bitu	291
2 Bitu	296
1 Jon	300
2 Jon	305
3 Jon	306
Jut	307
Mwem mvù Jisos to dunce	309

**Saaka wvù Jee wvu ekumε
Jisos no
Matio
to Sanjεε**

Fiεε fi nu ê Njwa' Mat wvun e

Saaka wvù jee wvù nu ê Njwa' Mat wvun e, jemyi le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε. Saaka wvù jee wvun nu fô bonyii bocii le yî ekole ke nshε le. Njwa' wvun dunji le è nu Jisos Wee N'yεεyi wvu leji wvù kee keelooce enele fiεε fi bonci bo Nyo' le jemyi. N'yεεyi wvu Jisos tfuu ê njwa' wvun e nu ε bó ε baance bikuu bitin. (1) No Jisos to beneε shii yî kum e no yεεyi ekumε bonyii bô bvunfon bvufowe nu bvubole. (2) No Jisos to nyae ntefe ê boom bew bo njoo le bo yuufe ncow bofεε ekumε lemme di wvù to tumεε bó yî dvù le. (3) Bonjan bô Jisos to maε ekumε bvunfon bvufowe. (4) N'yεεyi ekumε fiεε fi è nu wee njoo Jisos. (5) N'yεεyi ekumε no wonj wvun nu ke eka bô no bvunfon bvufowe Nyo' le nu ke eto.

Bikuu bi mwεεm e ê Njwa' wvun e

- 1:1-2:23 Kfuu di bo Jisos Klistu le bô no bó to bokεε wvù
3:1-12 Lemme di Jon Nlesejoo le
3:13-4:11 No bó to leseε Jisos ê joo bô no Satan to momεε wvù
4:12-18:35 Lemme di Jisos to ghane gee Galilee
19:1-20:34 ε Jisos nε Galilee, gen Jelusalem
21:1-27:66 Kemaa ke Jisos e ke fokemεse Jelusalem bô mbew jó le
28:1-20 No Tata Jisos to buyεε yî kpwe le, dunjε ekole kew ê bonyii bew

*Kfuu di bo Jisos Klistu le
(Luk 3:23-38)*

¹ Eyan nu edieε ε bo'iceε kfuu di bo Jisos Klistu le. Jisos Klistu to nu waa Nfon Dawe wvù to nu waa Abla'am.

² Abla'am to nu icee Aysik, ε Aysik nu icee Yakow, ε Yakow nu icee Judas bô boom bo ice le,

³ ε Judas nu icee Beles bô Sela bô bwee bó to nu Tama. ε Beles nu icee Eslon, ε Eslon nu icee Lam.

⁴ ε Lam nu icee Aminada, ε Aminada nu icee Na'shon, ε Na'shon nu icee Salmon.

⁵ ε Salmon nu icee Boas wvù bwee to nu La'ab. ε Boas nu icee Obεd wvù bwee to nu Lut. ε Obεd nu icee Jεεse.

⁶ ε Jεεse nu icee Nfon Dawe.

ε Nfon Dawe nu icee Saamun wvù bwee to nu kpwεε Uliaa.

⁷ ε Saamun nu icee Le'ubwam, ε Le'ubwam nu icee Abija, ε Abija nu icee Asa.

⁸ ε Asa nu icee Je'ushεfat, ε Je'ushεfat nu icee Jolam, ε Jolam nu icee Usaya.

⁹ ε Usaya nu icee Jotam, ε Jotam nu icee A'as, ε A'as nu icee Esikaya,

¹⁰ ε Esikaya nu icee Manase, ε Manase nu icee Amos, * ε Amo nu icee Josaya.

¹¹ ε Josaya nu icee Jekonaya bô boom bo bwee bó le. Bó to boke bó ε è to nu kefew kè bonyii bo Babilon to kooyεε bonyii bo Israel gen dvù wonj wvuboo wvù Babilon e.

¹² Ejim jodvu, no bó to kooyεε bonyii bo Israel gen dvù Babilon, ε Jekonaya no nu icee Shiltia, ε Shiltia nu icee Selubabel,

¹³ ε Selubabel nu icee Abiud, ε Abiud nu icee Eliakim, ε Eliakim nu icee Aso,

¹⁴ ε Aso nu icee Sadok, ε Sadok nu icee Akim, ε Akim nu icee Eliyu,

¹⁵ ε Eliyu nu icee Eliasa, ε Eliasa nu icee Matan, ε Matan nu icee Yakow.

¹⁶ ε Yakow nu icee Yosεw wvù dwee Maalia, ε Maalia nu wvù to bokεε Jisos wvù bó teje le Klistu.

¹⁷ Nonen bo'iceε kfuu di bo Jisos e ban ε mum ε no nu yuufe ncow bonεw keekεw yî Abla'am e eto ebuy yî Nfon Dawe le, bvuu nu yuufe ncow bonεw keekεw yî Nfon Dawe le eto ebuy seke bó to kooyεε bonyii bo Israel gen dvù Babilon. ε keekεw seke bó to kooyεε bonyii bo Israel eto ebuy seke bó to bokεε Klistu nu ten e bo'iceε kfuu dibole nu yuufe ncow bonεw.

*Ekumε no boo di Jisos e to lenεε
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Boo di Jisos Klistu le to len ε je yin e. Bwee wvù Maalia to nu ε bó ε seyse wase le wvù nu ke enu kpwεε Yosεw. ε bó se keeke etaashε bvujen, nu ε fi to nε buy le wvù nu wase bô fue ê mvunjay mvu Keyoy ke Yuule le.

¹⁹ No fi kooyεε nonen, ε Yosεw wvù dweese, no è to nu wee wvu teyey yaa koonjke keeshoose wvù ke, mum yεn le wen nu egawsen bô wvù ε è nu ejim ejim.

²⁰ No wvù to bεε kpwaake keege nonen, ε fi kooy le nceenda Tata to nu nε to fô wvù le ε εfilε le seke wvù to leete gay ê wvù le, "Yosεw, waa Nfon Dawe, fo wo efan keejo Maalia bwee yew wo le ke, njefo fue din di wvù nu bó di nu ε wvù kεnjke ê mvunjay mvu Keyoy ke Yuule le.

1:1 Lum 1:3-4; 2Tim 2:8; Mat 20:30-31   1:2 Kenj 21:2-3; 25:26; 29:32-30:24   1:3 Kenj 38:29-30; Lut 4:18-22   1:5 Yosh 2:1-24; Lut 1-4   1:6 2Sam 11-12   1:7 2Klo 11:31-13:23   1:8 2Klo 13:23-21:20; 26:1   1:9 1Klo 26:1-28:27
1:10 2Klo 29:1-33:25   * 1:10 Bonjwa' bo boyvuum bomew kεnjke dieε din le Amon.   1:11 2Klo 34:1-36:21   1:16 Luk 1:27   1:18 Luk 1:35   1:21 Mben 130:7; Mat 1:25; Luk 1:31; Lem 4:12   † 1:21 Dieε di Jisos nu le, "Wvù nu ke eboyse bonyii bew can bibefε bibole."

²¹ Wvú nu ke eboo wan diemsen é wo ecu diee diew le Jisos, † njefo wvú nu ke eboyse bonyii bew can bibefe bibole.”

²² Mwεem mvun mvunciim to kooyi keege é fi eto ekocen no Tata to jemyεε wase diuw wee we ntum e le,

²³ “Ben eyeke eyuw, wan wvu tfu mvu nu ke eleem bô fue, eboo wan diemsen é bô eteje wvú le Emanwel.” Diee din nu le, “Nyo’ nu beene ε bó.”

²⁴ No εfile kie lamεε Yosεw nonen, ε wvú ke kamse mum ge ke no nceendaa Tata gayεε é wvú. Wvú to nu ε jo Maalia bwee yew we le,

²⁵ geenε ε bó wvú fanε yaa ecee diεwe no wee bó kpweεe ké no cee ke. É bó wvú ke ce nonen gen buy no Maalia to ghanεε eboo. É Yosεw mum cu diee di wan e le Jisos.

2

É bogoyfee gen keebun Jisos

¹ Bó to boke Jisos ntεw wvú Betelε’em wvu é keba ke wonj e kè Judea le. É è to nu kefew kedvu le ε ‘Elod nu Nfon wvu Judea jodvu. É fi kooy le bogoyfee bomew to nu ε nε wonj wvumew e é keba kè diuu sane le, to Jerusalem no biwci le,

² “Nfon Bojuu wvú bó boke wε nu fεε? Bese biwci nen njefo bese nu ε yεn jon ye le é keba kè diuu sane le, ε mum ε no too keebun wvú.”

³ É Nfon ‘Elod dioo yuw saaka wvun ε wvú shiw fitele fiew, shiw noo fi bonyii bo Jerusalem e bocii.

⁴ É wvú tooy bocee ncese bo baay baay bocii bó bonyii bocii bó dunçi bonci bo Nyo’ le é bonyii, ε bó tase. É wvú bife é bó le laa fô bó to nu keeke eboo Mboyse wvú Nyo’ to kawεε, nu fεε le?

⁵ É bó tfuse le, “Bó to nu keeke eboo ntεw wvú Betelε’em wvu é keba kè Judea le. Fifin nu no wee ntum Nyo’ to sanε le,

⁶ “Wo wvú Betelε’em wvu wonj wvú Juda le, fo wo ekpwaakè le wo nu fintεw fi caan baay wonj wvú Juda le ke.

É keè le wee nu ke ebuy ntεw wvun e wvú nu ke esaake bonyii bem bo Israel.”

⁷ É Nfon ‘Elod mum tooy ten bogoyfee ba ejim ejim biwce yuw é bó ntay kefew kè jon yidvu to buyεε.

⁸ No wvú yuw mum tum bó Betelε’em gay le, “Ben egen ebosen egom wan wvudvu ntay. Ben dioo ε gom ε yεn, kase to see é me, wvu le è nulo é me ten engen embun wvú.”

⁹ É bonyii bodvu yuw no Nfon gay nonen, mum buy no gene ngen wvubo. É bó dioo gene, ε fi kooy le jon yi bó to yεnεε é keba kè diuu sane le ye to nu ε no lene gene é bó fwe dunçi bó je. É yi ke gen nen buy fô wan wvudvu to nu, mum leem fô.

¹⁰ No bó yεnεε jon yidvu le nonen, ε njon yuwye bó baay, ε ye no jee bó.

¹¹ É bó ke gen ley yew yi wan to nu dvú le, yεn wan bó bwee wvú Maalia le, mum gbwe é wan ejise bun wvú. No bó bun mum yene bikele bibole bvuse mwεεm mvubole mvu kembunfon e, nya é wvú. É mwεεm mvun to nu ketwaa ke bigew e kè yeεle, bó kfuu jiin dimew, noo kfuu nfiey mvu. *

¹² É Nyo’ ke ciise lo é bó é εfile le le bó eyεne fo bó ebvuu etu jim le bó eyen Nfon ‘Elod e ke. É bó ke mum tu wase jim wonj wvubole é je mi le jεεy.

É Yosεw jo wan ε bó bó sam gen Ijiw

¹³ No bogoyfee ba nen’yεε wase gen, ε fi kooy le nceendaa Tata to nu ε ne to fô Yosεw e é εfile le gay é wvú le, “Ja we ejo wan bó bwee é ben ε bó efεε egen wonj wvú Ijiw e, enú jó egen ebuy kefew kè me nu nke enggay le ben ekase le. Me ngyate nen njefo Nfon ‘Elod nu egomte wan wvudvu keeyu.”

¹⁴ É Yosεw mum ja we, jo wan bó bwee entan nε gen Ijiw,

¹⁵ mum no nu jó gen buy kefew kè Nfon ‘Elod to lae le. Fí to kooy nonen keege é fi eto ekocen no Nyo’ to jemyεε diuw wee ntum we le le, “Me nteje waa wεm wvú ε buy ε è nu wonj wvú Ijiw e.”

É Nfon ‘Elod yuwye boom Betelε’em

¹⁶ É ‘Elod ke dioo yεn le bogoyfee ba nu ε leε wen, ε fi ffwu wvú baay. É wvú mum tum bonyii le bó egen Betelε’em noo biba bi mbew jó le bicii, eyuwye boom bolemεε bó nu ε kew bilum bifεε ε tu jim. Wvú to nya bilum bin bii no wvú to biwceε é bogoyfee ba yuw ntay kefew kè bó to yεnεε jon ye le.

¹⁷ É bó gen yuwye boom ba nonen, ε fi mum kocen no wee ntum Nyo’ wvú Yelimia to jemyεε wase le,

¹⁸ “Bó nu ε yuw εtale ntεw wvú Lama le, ε wee fuunje kpwe, beele ffule.

É è nu Lashε wvú beele boom bew.

É bó cimse wvú cimse njkuun, njefo ke boom bew bεε ke.”

É bo Yosεw nε Ijiw kase tu jim

¹⁹ É Nfon ‘Elod ke dioo la, ε fi kooy le nceendaa Tata to nu ε buyen fô Yosεw e é εfile le wonj wvú Ijiw e, gay é wvú le,

²⁰ “Ja we ejo wan bó bwee é ben ε bó ekase etu jim wonj wvú Israel e, njefo bó ba bó se gomte keeyu wan wvun nu ε kpweken wase.”

²¹ Nonen ε Yosεw mum ja we jo wan bó bwee ε bó bó no tuu jim wonj wvú Israel e.

²² Geenε, ε wvú ke dioo to, yuw le waa Nfon ‘Elod wvú Akilius nu ε die kentaw ke ice le Judea ε no saake, ε wvú mum fan

keegen jó. E bó bvuu lew ε wvú ê efile le le fo wvú egen jó ke. E wvú mum bæ gen wase ε è nu ê keba ke wonj e kè Galilee le,

²³ gen no cee ntew wvú bó tenje le Nasalet e. Fi to kooy nonen keekocen no wee ntum Nyo' to jemye wase le, “Bó nu ke etenje wvú le Wee wvu Nasalet.”

3

N'yeeyi Jon Nlesejoo

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ E to nu kefew kekile le, ε Jon Nlesejoo ne buy gen njkpaante ê keba ke wonj e kè Judea le no fewci ê bonyii le,

² “Ben ekumen mvuntelem mvunen, njefo bvunfon bvú fowe nu wase nceencee.”

³ Jon wvun nu wvú wee ntum Nyo' wvú Yesaya to jemye ekume wvú seke wvú to gaye le,

“Diaw wee fuunke njkpaante le,

‘Bó eseyse je Tata,

enele é yí enù teyey.’ ”

⁴ Jon to jüise ndvú ε bó kene bó yvúw nyam mi yí bó tenje le kamel, seenke kecaw cin ε bó kene bó jew nyam, ε mwæm mwew mvudien nu cúma bó ndoj.

⁵ No wvú to fewci nonen, ε bonyii mum no buyte Jelusalem bó bontew bocii bo Judea jodvu le noo biba bi mbew Joo Joodan e bicii, gene fò wvú le.

⁶ No bó gene nonen no senje bibefe bibole, ε wvú mum leese bó é joo é Joo Joodan e.

⁷ Geenε, ε wvú ke dioo yen ε Bofalasií bó Bosadusií bomew nteen too le wvú elese bó é joo, ε wvú gay é bó le, “Ehgokε ke yó le, è tefe yeε ben le ben elewte shém Nyo' yi ffluuke yi wvú nu ke edunçe é ben, ε se no too nen?”

⁸ Ben egeε mwæm mvú dunçi le ben nu ε kumen wase mvuntelem mvunen.

⁹ Fo ben emum eduú ke lo é bikuu binen le Aba'am nu icee wene ke. E me ensee é ben le é nulo é Nyo' ebanke eta eyan é yó etu boom bo Aba'am e.

¹⁰ Ben ekeè le bó nu ε geε wase teme é binyi bi bite le. Kete kecii kè baa yumte mvuntam mvú jee, nu ε bó nu egbwó naa eley yí genj e, eton lo.

¹¹ Me nleese ben é joo njefo ben nu ε kumen wase mvuntelem mvunen. Geenεn ε wee wvú too é me ejim nu ε wvú kuuke fele me. E bolaba bew nu ε me mbaa ncim njkpwenten keentuu ke. Wvú nu ke elese fiew ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le noo nguy e.

¹² Wvú keñke fíε fiew ebo fi wvú nu efæten eginj dvú, eyese fò wvú feetene,

ebaance eginj egeε é njaw e, emum ekuu nyiim eton é nguy wvú fieε se njimε le.”

E Jon lese Jisos é joo

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ No Jon to leese bonyii é joo nonen, ε Jisos ke mum ne ê keba ke wonj e kè Galilee le gen fò Joo Joodan e le Jon elese ten wen é joo.

¹⁴ Geenεn ε Jon no tune gayte le, “E nu wo wvú be keñke keelese me é joo, wo e kaa ε no too fò me le neε le?”

¹⁵ E Jisos tfuse é wvú le, “Cine é fi enù nonen keseen. E nu é yin je le yí bee wo nu ege fieε ficii fi Nyo' gomte.” Nonen ε Jon mum bee,

¹⁶ lese Jisos é joo. Ke no Jisos to buyte é joo nonen, ε fi kooy le ebule to nu ε yene, ε wvú yen Keyoy ke Nyo' le no kí shiile too nu diewe ebembε le, to mum bæm yí ye le.

¹⁷ E fi kooy le diaw to nu ε jeme fowe le, “Wvun nu Waa wæm. Wvú nu fitele fiem. Me n'yuuke njonj bó wvú baay.”

4

E dawle no momte Jisos

(Mak 1:12, 13; Luk 4:1-13)

¹ E Keyoy ke Yuule mum ne jo Jisos gen bó wvú njkpaante le dawle emom wvú.

² E wvú gen no nu jó shee too cee, yaa diee fieε yí ediuw e mbaanye. Ejim jodvu ε jenj no yuu wvú.

³ E wvú wvuwe wvú ké no momte bonyii mum to gay é wvú le, “E wo fen nu Waa Nyo', é wo gay ε eta eyan tu bontuw bo bvulεm e.”

⁴ E Jisos tfuse le, “Fí nu ε bó ε sanj le,

‘Ke wee cee ke nje bvulεm maanj ke.

Wee ceε ten nje diaw yicii yi buyte diuw Nyo' le.’ ”

⁵ Nonen ε dawle mum jo wvú gen dvú é kelaante kè yuule le, leke fò kegoy ke yew ncese le,

⁶ gay é wvú le, “E wo fen nu Waa Nyo', é wo sele ekuse, njefo fi nu ε bó ε sanj le,

‘Nyo' nu ke egay é bonceendaa bew eceyey wo.’

E fi bvuu nu ε bó ε sanj le,

‘Bó nu ke eka wo

fo wo ekfun ekale yí te le.’ ”

⁷ E Jisos tfuse é wvú le “Bó nu ε sanj ten le,

‘Fo wo emomtε Tata wvú Nyo' wo ke.’ ”

⁸ E dawle bvuu jo Jisos fò, gen wase dvú yí ekole ke kum mvu le ε wvú defe ewe ntay, mum dunçe bitum bi yí ekole ke nshε le bicii bó bvukuke bvú nu bí le é wvú.

⁹No wvú dunji nonen mum gay le, “Me nu enya mwεem mvun mvunnciim ê wo, é wo fen e gbwe ê me ejise ε wvum me.”

¹⁰É Jisos gay ê wvú le, “Genε eke Satan! Bó nu e san le,

‘É wvumtè Tata wvú Nyo' wo, lemte ke ε è nu wvú le maan.’”

¹¹Nonen ε dεwle mum cine Jisos e, gen. É fi kooy le bonceendaa bo Nyo' le to nu ε ne to no taale fô wvú le.

*É Jisos kεw lemme diaw Galilee
(Mak 1:14, 15; Luk 4:14, 15)*

¹²É Jisos ke ne yuw le bó nu ε koo Jon Nleseejoo ε fen yew ncaw e, ε wvú mum ne kase tu jim keba kè Galilee le.

¹³É wvú gen buy Nasalet, ne jó gen no cee ê kelaante kè Kafana'um e. Kelaante kin nu mbew Mamase yi Galilee le noo mbew biba bi bonyii bo Sebulun bô bo Naftali le.

¹⁴Fifin to kooy nen keekocen no wee ntum Nyo' wvú Yesaya to jemyε wase le,

¹⁵“Keba kè Sebulun bô kè Naftali bi nu mbew mamase le Joo Joodan kewvu keki,

nshε yi Galilee jo bonyii bô yaa nu ke Bojuu,

¹⁶bonyii bô se shee cee ejiwε le, nu ε yen wase n'yuw wvu baay e.

Diuu nu ε san wase fô bonyii ban bô se shee cee gbwen ejiwε ke kpwe le.”

¹⁷É kεw kefew kekε le, ε Jisos mum kεw no fewci ê bonyii gayte le, “Ben ekumen mvuntelem mvunen, njefo bvunfon bvú fowe nu wase nceencee.”

É Jisos tee bonyii bonεw le bô enù boom bew bo ngoo le

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸É Jisos ke ne no lene mbew Mamase yi Galilee le, yen bonyii bomew e bofεε, ε è nu wee bô waa bwee. Bonyii ban to nu Semon wvú bô to tenje le Bita, bô waa bwee wvú Andulu, ε bó laanje kensan ê mamase le, no nkien wvubo to nu byé yi koolεen.

¹⁹É Jisos gay ê bó le, “Ben ebii me le é me enje é ben ekoole wase ε è nu bonyii.”

²⁰Kan mwaan ε bó mum cine binsan bi-bole no bii wvú le.

²¹É Jisos ke dioo ne fô gence, bvuu yen bonyii bomew e bofεε ε è nu ten wee bô waa bwee. Bonyii ban to nu jem bô waa bwee wvú Jon bô to nu boom bo Sebεdee le, ε bó nu ê kekon e bô bo icee bó wvú Sebεdee tumci binsan. É wvú tee ten bó.

²²Kan mwaan ε bó mum cine kekon e bó icee bó le no bii wvú le.

É Jisos no yeεyi bonyii bvuu fele bo bincem e

(Luk 6:17-19)

²³É Jisos ke ne mum no ghane ê keba kè Galilee le kecii yeεyi bonyii yéw bunle yibole bvuu fewci saaka wvú jee wvu ekume bvunfon bvú Nyo' le. Wvú to fele ten kencem kecii noo ntum tfuu yi bonyii le.

²⁴Nonen, ε saaka wvu ekume wvú saanken gen won wvú Silia le tfuu. É bonyii mum no too bô bonyii bocii bô to cemkne noo bô to nu yi monlum e fô wvú le, kenεε è nu bô bonceendaa bo dεwle le njisene bô bó, kenεε bô gbwe kenjbe, kenεε bó nu ε kpwe keba kemwaan. É bó too dvú nonen ε wvú fele bó bocii.

²⁵Naa feε fô wvú to gene nu ε bibombom bi bonyii le bi baay no shfumte ke é wvú ejim. Bonyii ban to nen'yi é keba ke won e kè Galilee le, ε bomew nen'yi é Bilaante bi Yuufe le, bomew Jelusalem noo bontεw bo Judea le bomew e. É bomew nen'yi Joo Joodan kewvu keki.

5

Njon wvú è nu wvu baay

(Luk 6:20-23)

¹É Jisos ke dioo yen kebombom ke bonyii le nonen, mum ne ben gen shii yi kum e, ε boom bew bo ngoo le baance to mbew ye le.

²É wvú mum kεw no yeεyi bó gayte le,

³“Njon wvu baay nu fô bonyii bô kee le bó fuute yi mwεem mvú é keyoy e, njefo bvunfon bvú fowe nu bvubole.

⁴Njon wvu baay nu fô bonyii bô beele le, njefo Nyo' nu ke ecimse bó.

⁵Njon wvu baay nu fô bonyii bô joo bikuu bibole fokuse, njefo bó nu ke eyow εkolε ke nshε le.

⁶Njon wvu baay nu fô bonyii bô jen yuu bó ε kendon yumte bó ekume nce wvu teytey e, njefo Nyo' nu ke ege é bó effuu.

⁷Njon wvu baay nu fô bonyii bô camte shen fô bomew e, njefo Nyo' nu ke ecam ten shen fô bó le.

⁸Njon wvu baay nu fô bonyii bô yuule é mvuntelem e, njefo bó nu ke eyen Nyo' le.

⁹Njon wvu baay nu fô bonyii bô too bó nyεkeey e, njefo Nyo' nu ke etenje bó le boom bew.

¹⁰Njon wvu baay nu fô bonyii bô bonyii bone bikaa é bó ejim nje bó cee nce wvu teytey, njefo bvunfon bvú fowe nu bvubole.

11 Njon wvu baay nu wene, seke bonyii nan'yi ben, bone bikaa ê ben ejim, jemyi kfuu mwεem mvù befe mvuncim ê ben yî ecici le nje ben nu bonyii bem.

12 Fî ke dioo kooyi nonen e ben no yuukê njon lanlanjê, njefo mmawce wene wvu kuuke nu won wvu we le. Ben ekeè le è nu ke nonen no bonyii to bone bikaa ejim jo bonyii bo ntum Nyo' le bò to yawεε to fwe ê ben e.

Ben nu ηkauw bô n'yuu wvu yî won wvun e

(Mak 9:50; Luk 14:34, 35)

13 ε nu ben ηkauw yi yî nshε yin e. Geenen é ηkauw nε lo e cife, é bó ebvuu ege nεε dvú é yî sε ebvuu ekase eyeke? Kε è nulo é bó ebvuu ege fîε fi jee dvú efey le bó elan lo é bonyii efele leenci bô bikaa ke.

14 ε nu ten ben n'yuu wvu yî won wvun e. Kε kelaante kè bó bom yî kum e ké no nyiime ke.

15 Kε wee ké tfluuke ten ken'yeese bvuu jo ηkaa kfuke dvú ke. Wvú ké tome ε è nu yî fîε fi bó tomyi ken'yeese yî dvú le, ε kî mum no yeese wee tfuu wvú nu yew.

16 ε nu ke lenlen nu n'yuu wene kenjke keebaa é bonyii ejise, wvu le bó eyene lemme dinen di jee le emum enyaa mbense é icee wene wvú nu fowe.

N'yeeyi ekume bonci bo Muses e

17 Fî ben ekpwaaké le me nto keenfiwse mwεem mvù nu é Nwa' bonci bo Muses e noo mvù nu é Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le ke. Me nto keenje é mvú ekocen lo. Kε me nto keenfiwse lo ke.

18 ε me ensee ê ben keceey le ε gen ε buy naa no ebule bô nshε nu ke eka, nu e ke fijise fi ηwa' le é Nwa' bonci le naa é fi cim doose nεε, nu ke eyuu efey kuse sε fîε fidvu e kocen no fi dunji ke.

19 Fî ε mum ε no nu le é è nu naa yeε wvú jine nci mvu é bonci ban e, é wvuwe nci cim doose naa nεε, ε no yeeyi bonyii le bó ejinè ten nonen, tu mweten nu ke enu lo wee wvu caan ente jo bvunfon bvú fowe. Geenen é wee geele bonci ban, bvuu yeeyi ten bonyii le bó egεèlè, tu mweten nu ke enu lo wee wvu baay ente jo bvunfon bvú fowe.

20 Nonen me ε no nsenje é ben le, é gee dinen di teyey baa fele di bonyii bô dunji bonci bo Nyo' le noo di Bofalasi le, ben saa ke eyuu eley bvunfon bvú fowe le ke.

N'yeeyi ekume shém yi ton'yeen

21 Ben nu ε yuw wase le bó to nu ε gay é bonyii bo fwele le, 'Fo wo eyu wee ke. ε wee yu lo wee, tu wvú kenjke nsaw.'

22 Geenen me ε no ngayte é ben le wee tfuu wvú ton'yi shém bô waa bwee, nu ε wvú kenjke ten nsaw. Wee é nan waa bwee, é wvú nu keè le wvú nu ke eleem fwe dvu bonyii bô saake bonsaw. Wee é tee waa bwee le, 'keyun' é wvú nu keè le wvú nu ke eley ηguu wvu baay e.

23 Fî ε mum ε no nu le, é wo leeme keenya nnya yo fô ketan ke ncese le, ε kume le waa bwoo kenjke wo fô shem,

24 é wo nu cinε nnya yo le mbew ketan ke ncese le, gen ε ben ε wvú yaw mance mwεem, ε wo sε kase to nya nnya yo.

25 ε wee jo wo ε no gεne dvú yew nsaw e, é wo mom e ben ε wvú yanzen seyse tu wee bô nsan ε è bεε é je, fo wvú ke egen efese wo can wee wvú saake bonsaw e, é wvú efese wo can nci le é bó efen wo yew ncaw e.

26 ε me ensee é wo keceey le ke wo nu ke ebuy dvú se wo e mεse ε law finyinyi ficii fi bó shieele ke.

N'yeeyi ekume kenjan

27 Ben nu ε yuw wase le bó to nu ε gay le, 'Fo wo ejan kpweε wee ke.'

28 Geenen me ε no ngayte é ben le, wee tfuu wvú taale kpwoon kenjke shiee we, nu ε wvú ε jan ke wase wvú é fitele le.

29 ε jise diuw di ceey gee ε wo gee kebefε, é wo min jise didvu lan. Fî jee le wo elase keba kuw ke ye le kemwaan, efey fo bó ke elan ye yo yicii ηguu wvu baay e.

30 Kεbo kuw ke ceey é no gee ten ε wo gee kebefε, é wo sum kebo kedvu lan. Fî jee le wo elase keba kuw ke ye le kemwaan, efey fo ye yo yicii egen ηguu wvu baay e.

N'yeeyi ekume keekun kpwoon

(Mak 10:11, 12; Luk 16:18)

31 Bó to nu ε gay ten le 'ε wee kun lo kpweε, é wvú san ηwa' nya é kpwoon wvudvu wvú dunji le ke wvú bεε kpweε wen ke.'

32 Geenen me no ngayte é ben le, é wee kun lo kpweε, é è baa nu le kpwoon wvudvu nu ε ge nsake, tu wvú nu ε ge le wvú egen etu kpwoon nsake. Wee é jo kpwoon wvú buy é diemsen yew ε gee yew dvu wvú, tu wvú nu ε jo kpweε wee.

N'yeeyi ekume keejeme fîε ekan

33 Ben nu ε yuw wase ten no bó to gayεε é bonyii bo fwele le, 'Fo wo ejeme fîε ekan se

5:12 2Klo 36:16; Mat 23:30; Luk 6:23; Lem 7:52; Ibu 11:32-38; Jem 5:10 5:13 Mak 9:50 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16
 5:16 Efe 5:8; Fili 2:15; 1Bi 2:12 5:17 3:15; 7:12; 22:40; Lum 3:31 5:18 Jem 2:10 5:21 Ksm 20:13; Lew 24:17
 5:22 1Jon 3:15 5:24 6:14-15 5:25 Luk 12:58-59 5:26 18:34 5:27 Ksm 20:14 5:28 Job 31:1; 2Bi 2:14
 5:29 18:8-9; Mak 9:43-47 5:31 Dito 24:1; Mat 19:7, 9; Mak 10:3-4 5:32 19:9; Mak 10:11-12; 1Kol 7:10-11 5:33
 23:16-22; Jem 5:12 5:33 Lew 19:12; Ktj 30:2 5:34 Yesa 66:1; Lem 7:49

wo nu ke ege fi ke. Wo keŋke keege fiε fi wo nu ε jeme ε kan le wo nu ege fō Tata le.'

³⁴ Geenen me ε no ŋgayte ê ben le, fo wee dioo ε jeme fiεε kan naa lo ke. Fo wvú ekan ê diee di fowe le ke, njefo fowe nu kawla Nyo'.

³⁵ Fo wvú ekan nshε ke, njefo nshε nu kedvuushεε ke bikaa bi Nyo' le. Fo wvú ekan Jelusalēm ke, njefo Jelusalēm nu kelaante ke Nfon wvu baay e.

³⁶ Fo wvú cim ekan naa ekole kew ke, njefo ke wvú nulo ege é yvuw miaaŋ etu dibvuu keεε eyiile ke.

³⁷ E wee benje fiεε le "Eε," é fi kocen nonen. Wvú é tun le, "Aay," é fi kocen nonen. E wvú bvuu bise lo fiεε fō, tu fiife kε wase fō Satan wvú wee kebefε le.

*N'yεεyi ekumε keetfuse εnvuke
(Luk 6:29, 30)*

³⁸ Ben nu ε yuw wase ten le bó to nu ε gay le, 'E wee bvuse jise di wee le, é bó bvuse ten diew. Wee é baa ege ke wee le, é bó baa ten kew.'

³⁹ Geenen me ε no ŋgayte ê ben le, fo wee etεencinè fiεε bō wee wvú befe ke. E wee sun lo kediew kuw ke εceey, é wo baŋke ke εŋkoŋko ε wvú mese.

⁴⁰ Wee é shomse wo le wen efi kekum kuw ke ente, é wo mese nya naa noo ke εkfuŋ fō.

⁴¹ Wee é kan wo le wo elen egen may mwaan, é wo len buy naa bomay bofεε ben ε wvú.

⁴² Wee é no leke fiεε é wo, é wo nya. Wee é no foole fiεε é wo, fo wo etun keenya ke.

*N'yεεyi ekumε no wee egeè bō wee we
bvuban*

(Luk 6:27, 28, 32-36)

⁴³ Ben nu ε yuw wase le bó to nu ε gay le, 'E koonkè waa bwoo banè wee wo bvuban.'

⁴⁴ Geenen me ε no ŋgayte ê ben le, ben ekoonkè bonyii bonen bō bvuban e, eburnleè fō bō bone bikaa é ben ejim e.

⁴⁵ Nonen, é ben emum enu boom bo Icee wene wvú nu fowe le. E nu wvú wvú ké no gee ε diuu sane fō bonyii bō befe le noo bō jee le. Wvú ké no gee ten ε jan too fō bonyii bō gee mwεεm teytey, noo fō bō yaa gee ke mwεεm teytey e.

⁴⁶ Ben kpwaake le é ben koonke ke ε è nu bonyii bō koonke ben, é sew wvudvu enu la fō ben e? Ke naa bonyii bō fii shile gee ke ten nonen e? *

⁴⁷ E ben fen gayte ke ε è nu boom bo bwee wene le, tu fiεε fi ben gee fi bonyii bomew

yaa gee ke nu la? Ke bonyii bō yaa kee ke Nyo' ké no gee ke lenlen e?

⁴⁸ Fí ε mum ε no nu le ben keŋke keejée gene mεese no Icee wene wvú nu fowe jee gene mεese."

6

N'yεεyi ekumε nnya

¹ "Ben eyenè fo ben dioo gee mwεεm mvú jee, no gee fwe dvu bonyii wvu le bó eyenè ke. E ben gee nonen, é icee wene wvú nu fowe saa ke emawce ben ke.

² Nonen, seke wo nyaa fiεε é wee wvú fuute, fo wo emum etoonke soŋ diewe no bonyii bo kensaa ye le ké no gee yéw bunle le noo jé le, wvu le bonyii ebenseè bó ke. E me ensee é ben keceey le bó nu ε keŋke wase mmawce wvubo.

³ Geenen, seke wo nyaa fiεε é wee wvú fuute, fo wo ege é kebo kuw ke εŋkoŋko ekieε fiεε fi ke εceey gee ke.

⁴ Nonen é nnya yo enù é nnyile le, é Ico wvú ké no ye ne mwεεm mvú bó gee é nnyile le ke emawce wo.

*N'yεεyi ekumε bunle
(Luk 11:2-4)*

⁵ Seke ben bunlee, fo ben egeè diewe no bonyii bo kensaa ye le ké no gee ke. Bó ké no koonke keeleemene yéw bunle le, noo ntasen jé le se bunlee, wvu le bonyii eyenè bó le. E me ensee é ben keceey le bó nu ε keŋke wase mmawce wvubo.

⁶ Geenen seke wo nu keebunle, ε wo ley gen yew ente, faa kembuŋ se no bunlee é Ico wvú nu é nnyile le. E Ico wvú ké no ye ne mwεεm mvú bó gee é kenyle le ke emawce wo.

⁷ Ben dioo bunlee, fo ben eshe elamte diewe no bonyii bō maa Nyo' ké no gee ke. Bó ké no gee nonen kpwaake le bó nu eyuw bunle yibo nje diéw yi bó jemyi nteen.

⁸ Fo ben enù ke diewe bó le ke. Ben ekeè le Icee wene ké no kee wase fiεε fi ben shieele ε ben se ké no biite.

⁹ E neε no é nulo é ben eburnleè nen:

'Icee wese wvú nu fowe, gee é bonyii ewvumtè diee diuw,

¹⁰ ege é bvunfon bwuw eto,

ege é fiεε fi wo shieele enù fokuse fen no fi nu fowe.

¹¹ Nya bese bō mwεεm mvudien mvu εben.

¹² Leεshe bibefe bisεse,

no bese leεshi bibefe bi bonyii bomew gee fō bese le.

13 Fo wo ecine é bese eley mmom yì eghaw bese le ke.

Fi bese can wee kebefe le.* [Bvunfon nu bwuw, ε mvungay nu mwuw, ε bvukuke nu bwuw sekecii se njka. Fì enù nonen.]

14 Ben ekeè le é ben læshi bibefe bi bonyii bomew gee fò ben e, é Icee wene wvù nu fowe eleeshi ten binen.

15 Geenèn, é ben nu se ben læshi bibefe bi bonyii bomew gee fò ben e, é Icee wene wvù nu fowe saa eleeshi ten binen ke.

N'yæyi ekumε mbam mwæem mvudien

16 Seke ben bamte mwæem mvudien, fo ben etaalè nèn yvulaa diæwe no bonyii bo kendumce ye le ké no gee ke. Bó ké kumèn monshim mobole sekekiε, wvu le bonyii eyenè le bowen bamte mwæem mvudien. E me ensee é ben kecæy le bó nu ε keŋke wase mmawce wvubo.

17 Geenèn, seke wo bamte mwæem mvudien, ε wo yefe ekole kuw, cukε bvushiw bwuw,

18 wvu le fo eyenè bonyii le wo bamte mwæem mvudien ke, é eyene Ico wvù nu é nnyile le. E Ico wvù ké no yene mwæem mvù bonyii gee é kenyile le ke emawce wo.

N'yæyi ekumε ntfu
(Luk 12:33, 34)

19 Fo ben egæ ntfu wene fokuse fen fò è nulo é shéw ekan, ε è nulo ten é wvù eduwse, ε bocooŋ nulo engoy eley ecoŋ ke.

20 Ben egæ ntfu wene ε è nu woŋ wvu we le, fò è yaa nulo é shéw ekan ke, ε è yaa nulo ten é wvù eduwse ke, ε bocooŋ yaa nulo ten engoy eley ecoŋ ke.

21 Ben ekeè le fò wee geke kpwaw we nu ke fò fò fitele fiew nu enu.

Ken'yeese ke ye wee le
(Luk 11:34-36)

22 Jise di wee le nu ken'yeese ke ye ye le. Nonen, é jise diuw yuule lo, é ye yo yicii enu ε yí ε yiŋsen bô n'yuu.

23 Geenèn, é jise diuw jiime lo, é ye yo yicii enu ε yí ε yiŋsen bô kejiwε. E n'yuu wee ne ε tu kejiwε, é kejiwε kedvu ebamte wase neε?

Nyo' taale fò bonyii bew e
(Luk 16:13; 12:22-31)

24 Ke wee nulo elemte bocee ekole le bofeε ke. E wvù lemte nonen, é wvù ebane wvumvu, kooŋke wvumvu, ke neε eyuuke wvumvu le ntaŋ, joo wvumvu ekuse. Ke ben nulo elemte Nyo' le bvuu lemte bigew e ke.

25 Nonen, me ε no ŋgayte é ben le fo ben eyanyanè ekumε nshii wene le laa ben nu ke edie la, ke neε ewu la, ke neε ekumε ye yene laa ben nu ke ejise la le. Ke keyoy ke wee le fele mwæem mvudien, ε ye wee fele ten ndvù le?

26 Ben etaa eyen no mvunyiim mvù bile we nu. Ke mvù ké no jewyi, ke neε gbweci ŋgu baanci geεle é bigone le ke. Geenèn, Icee wene wvù nu fowe nyanyi ke mvù. Ke ben fele mvunyiim e?

27 E nu yeε é ben enteley wvù yanyanε, wvù nulo ebise ke naa kefew caan yì nshii we le?

28 Ben yanyanε ekumε ndvù nje la? Ben ke etaa eyen no fow kuu ŋkpwaante nu. Ke fow ké no lemte ke neε shile ndvù ke.

29 Geenèn, é me ensee é ben le ke naa Nfon Saamun bô bvukuke bvucii bvù wvù to keŋke to ké suute ye no nu ε wvù ε buy fò fow mvu le ke.

30 E Nyo' suute εgay yo ŋkpwaante nèn, εgay yò kuu eben, buy ntfuu ε bó ε fweε wase fotan, tu ke è nulo é wvù esufe ben efey lo nonen e? O oo bonyii bo mbee wvù doose le!

31 Nonen, fo ben eyanyanè duu le laa ben nu ke edie la, ewu la, ke neε ejise la ye le le.

32 Mwæem mvun mvunciiim nu mvù bonyii bô yaa kee ke Nyo' ké no leese bvufee yí dvù le. Ben nu finen ε Icee wene wvù nu fowe kee le ben shieele mwæem mvun mvunciiim.

33 Ben eyaw elese bvufee bvunen ε è nu yì bvunfon bvuu Nyo' le noo yí fiεε fi leŋ fi wvù gomte le, é wvù emum enyaa ten mwæem mvun mvunciiim é ben.

34 Fì ε mum ε no nu le, fo ben eyanyanè ekumε ntfuu ke. Bó nu ebuy eyanyanε yí fiεε fi ntfuu le, ε è nu ntfuu. Ngew wvu yí diuu le ekocε ke yí diuu didvu diε le."

7

Fo wee elomtè gee di wee mvu le ke
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 "Fo ben elomtè gee di bonyii bomew e ke, nonen é Nyo' saa ke elom ten dinen ke.

2 Ben ekeè le je yi ben lomte gee di wee mvu le jó, nu ke yi Nyo' nu ke elom ten dinen jó. Fiεε fi wee feeke fiεε jó se nyaa é wee, nu ke fi fi Nyo' nu ke efew jó se nya é mweten.

3 E nu nje la wvù wo ké no taale ε è nu sheshe yi nu é waa bwuu jise, geenèn yaa yene kekew kè nu é diuw jise le ke?

4 E nulo é wo eghan neε se no gayte é waa bwuu le, 'Ke leem é me embvuse sheshe é wo jise,' geenèn ε kekew nu é diuw jise le?

* **6:13** Bonjwa' bomew keŋke fen le, "Bvuse bese é kebefε ente." **6:14** 5:24; Luk 6:37; Efe 4:32 **6:15** 18:35 **6:16** Yesa 58:5; Mat 4:2; 9:14-15; 17:21; Mak 2:18; 9:29; Luk 2:37; 4:2; 5:33; 18:12; Lem 13:2-3; 14:23; 2Kol 6:5; 11:27 **6:19** Jem 5:2-3 **6:20** 19:21; Mak 10:21; Luk 12:33 **6:24** 6:11 **6:25** Fili 4:6; 1Bi 5:7 **6:26** 10:29-31; Luk 12:6-7 **6:29** 1Bfn 10 **6:30** 14:31 **6:32** 6:8 **6:33** 1Bfn 3:11-14; Mben 37:4-5 **6:34** Ksm 16:4, 19-20 **7:1** Jem 4:11-12; 1Kol 4:5 **7:2** Mak 4:24; Lum 2:1; 14:10-12

⁵ Wo nu wee kenduŋɔe ye! Yawɛ ebvuse kekew kè nu ê diuw jise le sɛ loocɛ eyen sheshe yi nu ê jise di waa bwoo le, emum ebvuse.

⁶ Fo ben ejo fiɛɛ fi Nyo' le enya ê bwé ke. Ê ben ge nonɛn, é yí ebanɔke ye elumye lo ben. Fo ben ejo ten ejise é ban eyene enya ê bonkunyam ke. Ê ben ge nonɛn, é bó efoy ke lo bó bikaa.

*Ben ebiitè, gomtè, kumci
(Luk 11:9-13)*

⁷ Ben ebiitè, é Nyo' ke enya ê ben. Ben egomtè, é Nyo' ke ege é ben eyen. Ben ekumci kembun, é Nyo' ke eyene é ben.

⁸ Ben ekeè le wee tfuu wvù biite, nu ke ekeɲke, é wee tfuu wvù gomte, nu ke eyen, é wvù kumci kembun nu é bó nu ke eyene é wvù.

⁹ Ê nu yɛɛ é ben entelɛɲ wvù waa we bife bvulem, é wvù enya é è nu te é wvù?

¹⁰ Kɛɛɛ wvù bife bye, é wvù enya é è nu yo é wvù?

¹¹ Ê ben fɛn bò è nu bonyii bò befe kee keenya mwɛɛm wvù jee é boom bonɛn, tu ke Icee wene wvù nu fowe nulo enya mwɛɛm wvù jee é bonyii bò biite é wvù efey naa lo nonɛn e?

¹² Fíɛ mum é no nu le, naa la fi ben shieele le bonyii egeè fò ben e, enù fi fi ben egeè ten fò bó le, njefo fifin nu naa fiɛɛ ficii fi Nwa' bonci bo Muses e noo Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le yɛɛyi.

Diuw ketaan wvu fiasaa noo wvu gb-wuuu

(Luk 13:24)

¹³ Ben eley é ketaan e é è nu fò diuw wvu fiasaa le, njefo diuw wvù nu gbwuuu nu wvu cekey keeley fò, é wvuwe nu wvù gene fò bó nu ke elɛse lo bonyii, é bonyii leyte fò wvuwe le nteen.

¹⁴ Ben ekeè le diuw ketaan wvu fiasaa, bò je yi tɛmyi nu yi gene fò nshii wvù mɛy lo le. Ê bonyii bò yɛne yi le nu caan.

No è nulo é wee ekiɛɛ bonyii bo ntum Nyo' le bo mbiay e

(Luk 6:43, 44)

¹⁵ Ben eyenè ekume bonyii bò mbiayte le bó nu bonyii bo ntum Nyo' le. Bó too fò ben e yen'yi ye le le é nu njé, geenɛn é ente nu bokuula bò nulo eyese lo njé.

¹⁶ Ben nu ke ekiɛɛ bó é è nu yi gee dibole ke leɲɲɛn no bó ké kiɛɛ kete yi mvuntam wvù

yumte yi dvù le. Ê nulo é bó ekoy ɲɲɛn yi bisafe le, kɛɛɛ ekoy fimbi yi éwantɛ le? *

¹⁷ Fí nu le kete ké jee kecii ké no yumte mvuntam wvù jee, é kete ké befe yumte mvuntam wvù befe.

¹⁸ Kɛ kete ké jee nulo eyum mvuntam wvù befe ke. Ê kɛ é nulo ten é kete ké befe eyum mvuntam wvù jee ke.

¹⁹ Kete kecii ké yaa yumte mvuntam wvù jee nu é bó ké gbwo ton lo.

²⁰ Nonɛn, ben nu ke ekiɛɛ bonyii bo mbiay e bodvu é è nu yi gee dibole.

(Luk 13:25-27)

²¹ Kɛ è nu wee tfuu wvù tenje me le, 'Tata, Tata', wvù nu ke eley bvunfon bu fowe le ke. Ê nu ke eley ke wee wvù gee fiɛɛ fi Iceɛm wvù nu fowe shieele.

²² Ê nu ke enu ébvubwɛ bu nsaw wvu fokemese le, é bonyii nteen ebiite é me le, 'Tata, Tata, bese se teete ke bontum bo Nyo' le yi mvunɔay mvu diee diuw e, bvuuɛ bonceendaa bo dɛwle le yi bonyii le yi mvunɔay mvu diee diuw e, bvuu gee binɔhaw bi mwɛɛm e yi mvunɔay mvu diee diuw e?'

²³ Ê me emum enɔay lo é bó le, 'Kɛ me ɲke nu é ɲkiɛɛ wa lo ben ke. Ben ene lo é me ejise bonyii bò buwyi mwɛɛm.'

Wee kembom wvù keɲke bvufee bó wvù nu keyuɲ

(Luk 6:47-49)

²⁴ Nonɛn, wee tfuu wvù yuuke njeme wɛm wvun, gee no wvù gayte nu diɛwɛ wee bvufee wvù to bomɛɛ yew ye yi kɛmbaan e.

²⁵ Ê jan ke gbwe, é jóo yɲnsɛn buy, é fwefwe fey ci yew yidvu, geenɛn é yi fanje yaa ekese ke, njefo wvù to nu é lese kenffuy kedvu yi kɛmbaan e.

²⁶ Geenɛn, é wee wvù yuuke njeme wɛm wvun yaa gee no wvù gayte, nu ke diɛwɛ keyuɲ ke wee le wvù to bomɛɛ ye yew é è nu yi monshɛɛm e.

²⁷ Ê jan ke gbwe, é jóo yɲnsɛn buy, é fwefwe fey ci yew yidvu, é yi kɛse, shii fokuse yicii nɛn wuuu."

Mvunɔay mvu n'yɛɛyi le mvù jisos keɲke

²⁸ Ê jisos ke jeme mwɛɛm mvun mvunciim mese, é kebombom ke bonyii le kedvu no keɲke lo ɲghaw yi n'yɛɛyi we le,

²⁹ njefo wvù to yɛɛyi diɛwɛ wee wvù keɲke mvunɔay mvu n'yɛɛyi le. Kɛ wvù to yɛɛyi diɛwɛ no bonyii bobole bò duɲci bonci bo Nyo' le to ké no yɛɛyi ke.

7:7 Yeli 29:12-14; Mat 18:19; 21:22; Mak 11:24; Jon 14:13-14; 15:7; 16:24; Jem 1:5; 1Jon 5:14-15   7:11 Jem 1:17   7:12 5:17; Lum 13:8-10; Gal 5:14   7:14 Lem 14:22   7:15 Dito 13:1-3; Mat 24:11, 24; Lem 20:29; 2Kol 11:13-15; 2Bi 2:1; 1Jon

4:1   7:16 12:33   7:16 Jem 3:12   * 7:16 Fen jemyi é díew yi ejeje le le, "Ê nulo é bó ekoy mvuntam mvu gleb e yi bisafe le, kɛɛɛ koy mvuntam mvu fig e yi kete ke bíay e?"   7:17 Gal 5:19-23   7:19 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2, 6   7:21 6:10; 7:24-27; 21:28-31; Lum 2:13; Jem 1:22-25; 2:14-26   7:23 25:12; 2Tim 2:19   7:24 7:21   7:28 Mak 1:22; Luk 4:32

7:28 11:1; 13:53; 19:1; 26:1; Luk 7:1

8

Ɛ Jisos fɛ wee ntun wvu baay

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Ɛ Jisos ke nɛ yɪ kum e bow, ɛ kebombom ke bonyii le ke baay shfum bi wvù le.

² Ɛ fɪ kooy lɛ wee mvu wvù to cɛmte bô ntun wvu baay, to nu ɛ nɛ to tum ɛnvuw fwe dvu Jisos gay ê wvù lɛ, “Tata, wo nulo eƒɛ me é me ɛnyuule, é wo fɛn kooŋke lo.”

³ Ɛ Jisos mum nɛke kebo kum wvù le gay lɛ, “Me ŋkooŋke lo, bonen lɛ eyuule.” Kaŋ mwaan, ɛ ntun wvu baay wvudvu mum ka yɪ ye le, ɛ wvù no yuule.

⁴ Ɛ Jisos ciise lo é wvù lɛ, “Ɛ yɛnê, fo wo esee ê wee ke. Geenen, gɛnɛ duŋcɛ ekolɛ kuw ê cee ncese, emum enya nnya yɪ Muses to gayɛ lɛ wee kɛŋke keenya keeduŋcɛ ê bonyii lɛ wen nu ɛ bonen wase yɪ ntun wvun e ɛ no yuule.”

Ɛ Jisos fɛ waa lemme ekolɛ ke bonyii bo nci le

(Luk 7:1-10)

⁵ Ɛ Jisos ke nɛ gɛn ley kelaante kɛ Kafana'um e, ɛ ekolɛ ke bonyii bo nci le kemwo to yɛn wvù le no kule kan é wvù gayte lɛ,

⁶ “Tata, waa wɛm lemme jiime yew ŋgɛyte lo, ɛ wvù ɛ kpwe wase keba kemwaan.”

⁷ Ɛ Jisos gay ê wvù lɛ, “Me nu ento enfɛ wvù.”

⁸ Geenen, ɛ ekolɛ ke bonyii bo nci le kedvu tfuse ê Jisos lɛ, “Tata, kɛ me wvun nu ɛ me ɛ ŋkocɛn wee wvù wo eto é wvù yew ke. Jeme kɛ ɛ ð nu diɛw é waa wɛm lemme emum ebonen.

⁹ Ɛ keè lɛ me nu é mvunɣay mvu wee mvu le ɛkuse, ɛ bonyii bo nci le nu tɛn é me ɛkuse. Ɛ me ŋké engay ê mvu lɛ, ‘Ɛ genê,’ é wvù no gene lo, ŋké engay ê mvu lɛ, ‘To,’ é wvù no too lo. Ɛ me ŋké engay tɛn é nƒwa wɛm lɛ, ‘Gee nɛn,’ é wvù no gee lo.”

¹⁰ Ɛ Jisos dioo yuw fiɛɛ fi wvù jeme, ɛ diuw yum lo wvù. Ɛ wvù jeme é bonyii bô to bii wvù le lɛ, “Ɛ me enseé é ben keceɛy lɛ, me ŋke mbaa n'yɛn wase we le kɛ naa Islael ɛ wvù ɛ lese kƒuu fin fitele yɪ yɛm e nɛn ke.

¹¹ Ɛ me enseé é ben lɛ bonyii nteen nu ke enɛ biba bicii ɛ kɛw jò diuu sane ɛ gɛn ɛ buy jò dí seeyi, eto eshii ediekene bô bo Abla'am noo Aysik noo Yakow won Nyo' wvu we le,

¹² geenen, ɛ boom bô won wvudvu nu wvubo nu ɛ bó ɛ laŋ é ejiwɛ le ɛkƒuŋ fô bonyii nu ke ebeele ŋgeci bigew.”

¹³ No Jisos jeme nonɛn mum gay é ekolɛ ke bonyii bo nci le kɛ lɛ, “Ɛ genê lɛ, fi ege ye fô wo le no wo nu ɛ lese fitele yɪ yɛm e.” Ɛ waa lemme ekolɛ ke bonyii bo nci le wvudvu mum bonen lo kɛ sekedvu.

Ɛ Jisos fɛ bonyii bo bincɛm e nteen

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Ɛ Jisos ke nɛ gɛn ley yew dvu Bita, yɛn ɛ mwɛse Bita jiime cɛmte bô ken'ya'.

¹⁵ Ɛ Jisos kum kebo kew e, ɛ ken'ya' kedvu mum cinɛ wvù le, ɛ wvù mum ja we taa fiɛɛ ɛ Jisos die.

¹⁶ Ɛ è ke no nu ekiɛguu, ɛ bonyii no too bô bonyii nteen bô bonceendaa bo dɛwle le to ŋjɛsɛne bô bô. Ɛ Jisos no bvuuse biyoy bidvu ɛ è nu kɛ bô diɛw maan. Ɛ wvù bvuu no fɛle tɛn bonyii bocii bô to cɛmkene.

¹⁷ Fifin to kooy keege é fi ekocɛn no wee ntum Nyo' wvù Yesaya to jemyɛɛ wase lɛ, “Wvù nu ɛ jo wase bontun bosese, ɛ tuu bincɛm bisese.”

Bongɛw bo wee wvù bii Jisos e

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Ɛ Jisos ke dioo yɛn ɛ kebombom ke bonyii le ke baay ɛ tase wase mbew ye le, ɛ wvù gay é boom bew bo ŋgoo le lɛ, “Beene elente mamase egɛn kewvu kɛki.”

¹⁹ Ɛ wee mvu wvù to duŋci bonci bo Nyo' le mum bence gay é Jisos lɛ, “Wee n'yɛɛyi, me nu embii wo le naa fɛɛ fô wo gene.”

²⁰ Ɛ Jisos tfuse é wvù lɛ, “Nyám yi ŋkpwaante kɛŋke bibuw bibole, ɛ mvunyiim mvù bile we kɛŋke yéw yibo, geenen kɛ wee wvù dieɛ nu Waawee kɛŋke naa lo fô wvù ejike ekolɛ kew kɛ.”

²¹ Ɛ wee we ŋgoo mvu gay é wvù lɛ, “Tata, yawɛ ecinɛ é me enɣen endwey icɛm nɛɛ no mbii.”

²² Geenen ɛ Jisos tfuse é wvù lɛ, “Ɛ bii me le, ecinɛ é bonyii bô nu lɛ bó nu ɛ kpwekɛn wase edweyte bonyii bobole bô kpwekene.”

Ɛ Jisos wam nffum

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Ɛ Jisos ke gɛn ley é kekoŋ e, ɛ boom bew bo ŋgoo le bi tɛn wvù le jô.

²⁴ Ɛ fi kooy lɛ nffum mvu wvu baay to nu ɛ nɛ sɛsɛ kɛw é mamase yidvu le no bvuyte joo ɛ yɪ bene, gomte keeyɛnsɛn é kekoŋ e. Ɛ è to nu ɛ Jisos leete lo fiew.

²⁵ Ɛ boom bew bo ŋgoo le gɛn no kamsee wvù gayte lɛ, “Tata, ficɛ, beene nu ekpweken.”

²⁶ Ɛ wvù kamse gay é bó lɛ, “O oo bonyii bo mbee wvù doose le. Ben fane la?” No wvù gay nonɛn mum ja we wam nffum wvudvu noo joo yɪ baay, ɛ mvù lu, ɛ mondvuum cife nɛn ndvumm.

²⁷ Ɛ diuw yum bonyii bodvu nɛn kaww. Ɛ bó ghay lɛ, “Kƒuu wvu wvun wee nu wvu nɛɛ wvù naa nffum noo joo yuuke wvù le?”

Ɛ Jisos bvuse bonceendaa bo dɛwle le yɪ bonyii bofɛɛ le

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Ɛ Jisos ke lente buy kewvu keki ɛ keba ke bonyii bo Gadala le. * Ɛ bɔ bonyii bofɛɛ tasen ɛ bonceendaa bo dɛwle le nu yɪ bɔ le. Bonyii bodvu to buy ɛ ditfum di bɔ dweyte bonyii jɔ le, ɛ bɔ to kɛ no cɛwkene baay, ɛ wee yaa nulo efey lo je jɔ ke.

²⁹ Ɛ fi kooy le bɔ to nu ɛ kɛw no wamte fowɛwe biite le, “Waa Nyo’, wo fia la ɛ bese? Wo to fɛn keenya ɲɛw ɛ bese sɛ kefew ɛ kpwen e?”

³⁰ Ɛ to nu ɛ ɲɔo bonkunyam bomew diekene kelenj kedvu le ɛ bɔ duule lo.

³¹ Ɛ bonceendaa bo dɛwle le bodvu mum lɛke Jisos le, “Kee wo, ɛ wo bvuse lo bese, ɛ wo ciinse bese yɪ bonkunyam boba le.”

³² Ɛ Jisos mum gay ɛ bɔ le, “Ben eɲɛn lo.” Ɛ bɔ mum buy, ɲɛn ley yɪ bonkunyam bodvu le. Ɛ fi kooy le ɲɔo bonkunyam yidvu yicii to nu ɛ sen bow ɛ ɲkɔn e, shii ɛ mamase yidvu le kpweken jɔ.

³³ Ɛ bonyii bɔ to cɛyte bonkunyam bodvu fɛɛ lo, ɲɛn elaante, see fiɛɛ ficii naa noo fi kooyɛ bɔ bonyii bɔ bonceendaa bo dɛwle le to nu yɪ bɔ le.

³⁴ Ɛ fi kooy le kelaante kedvu kecii to nu ɛ buy lo keeto yen Jisos e. No bɔ toɛ yen wvù le, lɛke le wvù enɛ gbwen bowene.

9

Ɛ Jisos fɛ wee ɛ wvù ɛ kpwe wase keba kemwaanj

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Ɛ Jisos ley ɛ kekonj e, kase lente ɲɛn ɛ kelaante kew e.

² Ɛ fi kooy le bonyii bomew to nu ɛ to bɔ wee mvu fɔ wvù le ɛ wvù ɛ kpwe wase keba kemwaanj, ɛ bɔ ɛ tuu ɛ fikɛy e. Ɛ Jisos yen no bonyii bodvu nu ɛ lese fitele yɪ ye le, ɛ wvù gay ɛ wee wvù to kpwe keba kemwaanj we le, “Nsaa yɛm, jicɛ fitele le. Me nu ɛ nɛɛshe wase bibefe biuw.”

³ Ɛ fi kooy le bonyii bomew bɔ to dunji bonci bo Nyo’ le to nu ɛ kɛw no wvukene ɛbonebon gayte le, “Wee wvun joo bvudvuu bvuu Nyo’ le.”

⁴ Ɛ Jisos kiɛɛ fiɛɛ fi bɔ kpawaci, bife ɛ bɔ le, “Ben keɲke ɲkpawacɛ wvù befe ɛ mvuntelem mvunen e nɛn nje la?”

⁵ Fiɛɛ fi nu cekey keegay nu fi la? Keegay ɛ wee wvun le me nu ɛ nɛɛshe wase bibefe biew, nuu le wvù eja we elɛne le?”

⁶ Geenɛn, me nu enje ɛ ben ekiɛɛ le wee wvù dieɛ nu Waawee keɲke mvunɲay

fokuse fɛn keelɛɛshe bibefe.” No wvù gay nonɛn mum gay ɛ wee wvù to kpwe keba kemwaanj we le, “Ja we, ejo fikɛy fiuw egene fɔ yew e.”

⁷ Ɛ wvù mum ja we no ɲɛn fɔ yew e.

⁸ Ɛ kebomom ke bonyii le yen fiɛɛ fi kooyɛ le, ɛ nfan koo bɔ, ɛ bɔ no tumte monkum mo Nyo’ wvù nu ɛ nya kfuu mvumvun mvunɲay ɛ wee wvù wum.

Ɛ Jisos tee Matio

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Ɛ Jisos ke nɛ fɔ dioo lene ɲɛn ɲɛn mvu le ɛ bɔ tenje le Matio, ɛ ɛ nu wee wvù to fi shile, ɛ wvù ɛ shii fɔ bvudvuu bwew bvu lemme le. Ɛ Jisos gay ɛ wvù le, “Ɛ bii me le.” Ɛ wvù mum nɛ we no bii wvù le.

¹⁰ Ɛ Jisos ke ɲɛn shii dioo diekene yew dvu Matio, ɛ fi kooy le bonyii bomew nteen bɔ to fi shile, noo bonyii bɔ befe bomew ten to nu ɛ to shii no diekene bɔ bo Jisos noo boom bew bo ɲɔo le.

¹¹ Ɛ Bofalasii dioo yen no bɔ bɔ diekene nonɛn mum bife ɛ boom bew bo ɲɔo le le, “Ɛ nu nje la wvù wee wene n’yeyi diekene bɔ bonyii bɔ fi shile noo bonyii bɔ befe bomew?”

¹² Ɛ Jisos yuw no bɔ bife, gay ɛ bɔ le, “Kɛ bonyii bɔ tɛmyi kɛ no gomte wee ɛfuwe ke. Ɛ kɛ no gomte bɔ cɛmkene.

¹³ Ben eɲɛn ekpawacɛ, eyɛn laa kenyi ke fiɛɛ fi bɔ san fin ɛ Nyo’ jemiyi le, ‘Me nshieele le bonyii ecamtɛ ɛ ɛ nu shen fɔ bonyii le, kɛ me nshieele le bɔ egeɛ boncese fɔ me le ke’, nu le la le? Ben ekeɛ le kɛ me nto keentee bonyii bɔ nu teyɛy ke. Me nto keentee ɛ ɛ nu bɔ befe.”

Ɛ bonyii bife ɛkumɛ keebamte mwɛɛm mvudien

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Ɛ boom bo ɲɔo le bo Jon Nlesɛɛjoo le ke nɛ to bife ɛ Jisos le, “Ɛ nu nje la wvù bee Bofalasii kɛ no bamte mwɛɛm mvudien, ɛ boom buw bo ɲɔo le yaa bamte ke?”

¹⁵ Ɛ Jisos tfuse ɛ bɔ le, “Ben kpwaake le ɛ nulo ɛ bɔ ebe bonyii bɔ bvujen, ɛ bɔ eɲɛn enu yii yii ɛ cee bvujen nu bɔ bɔ? Geenɛn, diuu too lo di bɔ nu ke efi cee bvujen wvudvu ɛ bɔ, ɛ bɔ emum ekɛw ebamte mwɛɛm mvudien.

¹⁶ Kɛ wee nulo ejo njaw ndvu yi fiɛ, etumcɛ ndvu yi yvum dvù ke. Ɛ wvù ge lo nonɛn, ɛ njaw ndvu yidvu emɛse esaa ndvu yi yvum yidvu, ɛ kebuw kɛ nu fɔ emɛse ekuw efey lo no kɪ be shee nu.

¹⁷ Ɛ ke wee nulo ten ejo mbvuum mo monfɛm egeɛ ɛ gham mbvuum wvù bɔ kene

* **8:28** Boɲwa’ bo boyvuum bomew tenje le, “Gadalen, bomew le Gelgesen.” **8:29** Mak 3:11; 1Kol 15:24 **9:2** Luk 7:48; Mben 103:3; Jon 9:2 **9:6** Jon 5:36 **9:9** 8:21-22 **9:10** 11:19; Mak 2:15; Luk 5:29; 7:34; 15:1-2; 19:7 **9:13** Os 6:6; Mat 12:7; Luk 19:10 **9:14** 6:16-17; 11:18-19; Luk 7:33-34 **9:15** 22:2; 25:10; Jon 2:1-12; 3:29; Mwm 19:7 * **9:17** Bojuu to kɛ kene gham mbvuum ɛ ɛ nu bɔ jew nyam.

bô jew nyam e, * ε wvú ε yvumen wase ke. Ε wvú ge lo nonen, é mbvuum mo monfem modvu ke ekoo, é gham wvudvu ebvuyε etawse lo, é mbvuum modvu emum egen kuse. Fi leŋ nu le bô keŋke keegεε mbvuum mo monfem ε è nu é gham wvu fwε le. Nonen, é mbvuum bô gham emum enù.”

Ε kpwoon mvu kum Jisos e bonen, ε Jisos yemmke waa wee wvu baay
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Ke no Jisos to bεε jemyi é bô nonen, ε fi kooy le wee wvu baay mvu to nu ε to ley tum εnvuw é wvú ejise lekε le, “Waa wεm wvu kpwoon nu ε kpwe ke keseen nen, geenen, to ekum wvú le bô kebo kuw é wvú ekase etu dvú.”

19 Ε Jisos mum nε we ε bô wvú no gene, ε boom bew bo ηgoo le bii ten wvú le.

20 Ε fi kooy le kpwoon mvu wvú to nu ε cem wase bô kencem ke bokεne le bilum yuufe ncow bifεε to nu ε to é Jisos ejim kum ηgem ndvu ye le.

21 Wvú to kum nonen, ε wvú to jeme wase fô fitele fiew e le, “E me encim enjukm ke naa ε è nu ndvu ye le, tu me ε mbonen wase.”

22 No wvú kumε nonen, ε Jisos banke ye yen wvú le, gay é wvú le, “Bwεem, fo wo efané ke. Fitele fiuw fi wo lese yí yem e nu ε ge wase wo ε bonen.” Ke sekedvu, ε kpwoon wvudvu mum bonen lo.

23 Ε Jisos ke gen fese fô yew e fo wee wvu baay wε, yen bonyii bô to ké no toonke bondon bo kpwe le noo kebombom ke bonyii le. Ε fô ffule lo bô kpwe.

24 Ε Jisos gay é bô le, “Ben etawse, wan wvudvu baa kpwe ke, wvú leete lo.” Ε bonyii bodvu no kiele lo wvú.

25 Ε bô ke dioo bvuse bonyii bodvu εkfun, ε wvú mum ley gen yew, jicε wan wvudvu yí kebo le, ε wvú mum ja we.

26 Ε saaka wvu ekumε fιεε fidvu ghan gen é keba ke wonj e kedvu le kecii.

Ε Jisos yene ejise binfefe bifεε

27 Ε Jisos ke nε fô yew e fε, dioo lenε gene, ε binfefe bimew bifεε, ε è nu bolemε no kunjene bii wvú le wamte foweεwe gayte le, “Waa Nfon Dawe, camε shen fô bese le.”

28 Ε Jisos ke gen ley yew, ε binfefe bidvu bi wvú le, ε wvú bife é bô le, “Ben nu ε beε le è nulo é me enge fιεε fi ben beele fin e?” Ε bô beε le, “Eε Tata.”

29 Ε Jisos mum kum ejise εbole gay le, “Bii fitele fi ben lese yí yem e, fi ege le ye nonen fô ben e.”

30 Ε ejise εbo mum yene. Ε Jisos loocε lew lo é bô gay le, “Ben eyenè fo ben emom ege é wee ekιεε ke.”

31 Geenεn, ε bô kaa gen no sanje lo saaka ekumε lemme di Jisos e é keba ke wonj e kedvu le kecii.

Ε Jisos fε kencife

32 No bonyii bodvu to nen'yεε wase egene, ε fi kooy le bonyii to nu ε nε to bô kencife kemew fô Jisos e ε nceendaa dεwle nu yí ye le.

33 Ε Jisos dioo bvuse nceendaa dεwle wvudvu yí wee wvudvu le ε wvú mum kεw no jemyi. Ε kebombom ke bonyii le yen nonen no ghayte gayte le, “Kε bô ke nu ε yuu wase eyen fιεε le diεwε fin e wonj wvú Islael e ke.”

34 Geenεn, ε Bofalasi gay fibole le, “Wvú bvuuε bonceendaa bo dεwle le ban nen ε è nu bô mvungay mvu nfon bonceendaa bo dεwle le bodvu.”

Ngbwele duule baay, ε bonyii bo ngbwele le nu caan

35 Ε Jisos ke nε no ghane é bilaante le bicii noo é bontew e yεeyi bonyii yéw bunle yibole, bvuu fewci ten saaka wvú jee ekumε bvunfon bvuu Nyo' le. Wvú to ghane nonen fele ten kencem kecii noo ntun tfuu.

36 Ε wvú ké eyen kebombom ke bonyii le, é shen koo wvú bô bô njefo bô to nu yí monlum e, se wee wvú efi bô, diεwε njée yi nu se wee ncey e.

37 Ε wvú ke mum nε gay é boom bew bo ηgoo le le, “Ngbwele duule baay, geenεn ε bonyii bo ngbwele le nu caan.

38 Nonen, ben ebunleè le Tata wvú Cee wεε ecinse bonyii bo ngbwele le wεne dvu wvú.”

10

Ε Jisos tum boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Ε Jisos ke nε tee boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε ε bô to. Ε wvú nya mvungay é bô mvú bô ebvuuε biyoy bi yiile yí bonyii le bvuu fele kencem kecii noo ntun tfuu dvú.

2 Eyan nu εdieε ε boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε le bodvu: Wvu fwe nu Semon wvú bô to bvuu teŋε le Bitā, bô Andulu wvú waa bwee. Ε bomew nu Jεm wvú waa Sabedee bô waa bwee wvú Jon noo

3 Filew bô Batolomu, Toma bô Mat wvú to fii shile, Jem wvú waa Alfiyus, Tadio bô

9:20 Lew 15:25-27; Mat 14:36; Mak 5:27; 6:56; Luk 6:19; 8:44 9:22 8:13; Mak 5:34; 10:52; Luk 7:50; 8:48; 17:19; 18:42; Lem 3:16 9:24 Jon 11:11-13 9:25 Mak 5:41 9:27 20:29-34 9:29 8:13 9:30 12:16; Mak 7:36 9:31 Mak 7:36 9:32 12:22-24 9:34 10:25; 12:24, 27; Mak 3:22; Luk 11:15, 19 9:35 4:23 9:36 Ktj 27:17; Esek 34:5; Saka 10:2; Mat 14:14; 15:32; Mak 8:2 10:2 Jon 1:40-44; Lem 1:13 * 10:4 Boselot to nu Bojuu bô to tomte wonj, diuu keebvuse yí ηgew e can bonyii bo Lum e.

⁴ Semon wvù to nu ngoo Boselot e * bô Judas Iskaliot wvù to gesëe Jisos.

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ E Jisos tum bonyii bo yuufe ncow bofëe ban, gay ê bó le, "Ben dioo gene, fo ben egen bvudvuu le se è nu bu wee juu le ke. Fo ben egen bilaante bi è nu bi bonyii bo Samalia le ke.

⁶ Ben egen e è nu fô boom bo Islael e bò nu e laken wase diëwe njëe le.

⁷ Ben dioo gene no fewci ê bó gayte le, 'Bvunfon bu fowe nu wase nceencee.'

⁸ Ben efelè ten bonyii bô camkene, geë e bonyii bô kpwekene tuu dvù, felè bonyii bô kenke ntun wvu baay, bvuuë bonceenda bo dawle le yí bonyii le. Me nu e nya mvungay ê ben ecici. Ben egen le efii ten bonyii dvù ecici.

⁹ Ben dioo gene, fo wee ejo bigew suu yí kecaw e ke, kenëe è nu bi bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeële, kenëe è nu kè baa, kenëe kè bó kene bô kfuu ketwaa kè nëe.

¹⁰ Fo wee ejo ekëe. Fo wee ejo bikum bifëe kenëe bolaba bomew, kenëe kembang ke. Ben ekeè le é wee lemte lemme, tu è nu fô wvù kenke keediekene.

¹¹ Ben dioo e gen e ley ê kelaante le, kenëe ntëw e, gom yen wee wvù nu e kocan e, e ben e bó no cee gen buy kefew kè ben ke enëe jó le.

¹² Ben ke dioo e gen, e dioo leyte yew dvu wee, gay yew e.

¹³ E yew yidvu nu e yí e kocan, é kembonë kenëe eto yew dvudvu. E yew yidvu baa nu e yí e kocan, é kembonë kenëe ekase etu ê ben.

¹⁴ E wee fan keefiisen ben kenëe keyuw fiëe fi ben jemyi le, é ben dioo buyte yew dvudvu kenëe kelaante kedvu le kuce kebvu ke yí bikaa binen e.

¹⁵ E me ensee è ben kecëy le è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemëse le, é mwëem ebone yí kelaante kè Sodom bô kè Gomola le efey kelaante kekëe.

Bongew bo boom bo ntum e bo Jisos e
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ Ben eyeke yuw, me ntumte ben e ben nu egen enu diëwe njëe le ente jo bokuula. Nonen ben dioo ghane no feefenè diëwe jó le, enù ten nyekëy diëwe bibembë le.

¹⁷ Ben dioo ghane no yenë ekumë bonyii. Ben ekeè le bó nu ke enya ben can bonyii bô saake bonsaw e. Bó nu ke etamte ben yéw bunle yibole.

¹⁸ Bó nu ke egufe ben egen dvù fwe dvu bonyii bô saake biba bi wonj e, noo fwe dvu bonfon nje me, wvu le ben emum ejeme ê bó noo ê bonyii bó yaa nu ke Bójuu ekumë me.

¹⁹ Bó ke dioo e nya ben ê bó nonen, fo ekole ekfumtë ben le laa ben nu ke egen ejeme naa la é je yí nëe le le, njefo Nyo' nu ke enya fiëe fi ben ejeme kefew kedvu le.

²⁰ Ben ekeè le ke è bëe ke ejemyi ben ke. E nu ke ejemyi Keyoy ke Icee wene le diuw wene le.

²¹ Wee nu ke enë ejo waa bwee enya é bó eyu, é cee wan ejo waa we enya é bó eyu. Boom nu ke enë ebone bikaa é b'icee bobole ejim, gee e bó yuwyi bó.

²² Bonyii nu ke ebane ben nje diee diem. Geenë wee wvù nu ke ekuu shém egen ebuy fokemëse nu wvù nu ke ebay.

²³ Seke bonyii e bon bikaa ê ben ejim ê kelaante kemew e, e ben fëe gen ê kemew e. E me ensee è ben kecëy le, ke ben nu ke elen bilaante bi Islael e bicii se wee wvù diee nu Waawee e to ke.

²⁴ Ke waa njwa' ké no fele wee wvù yeëyi wvù ke, e ke waa lemme ké no fele ten cee ekole we ke.

²⁵ Fí nu lenj le waa njwa' nulo enu diëwe wee wvù yeëyi wvù le, e waa lemme nu ten diëwe cee ekole we le. E bó tenj cee yew le wvù nu Belsebu, é bó saa ke etee boom bo yew e bó diee di bëmte fele lo didie?

(Luk 12:2-7)

²⁶ Nonen fo ben efanè wee ke. Ben ekeè le ke fiëe nu dvù fi bó banyi fi nu ke enu se fi e buy emwa ke. E ke fiëe nu dvù ten fi bó nyile fi nu ke enu se bó e kiëe ke.

²⁷ Fiëe fi me nsenje ê ben entaj, e ben no jemyi ê bonyii emvunshëen. E fi me ntfumt-fume lo è ben, e ben janj e è nu fô ekole ke yew e.

²⁸ Fo ben efanè bonyii bó nulo eyu ke e è nu nyam ye maaj se è nulo é bó eyu ten keyoy ke. Ben efanè e è nu Nyo' wvù nulo elëse keyoy ke wee le bó ye ye nguy wvu baay e.

²⁹ Ke bó geese mvunsha mvunfëem ke yí finyinyi le maaj? Geenë, ke fimwaj ké gbwe fokuse se Icee wene nu e bee ke.

³⁰ Finen nu e Nyo' kee naa yvúw yicii yí nu è ben efa.

³¹ Nonen fo ben efanè ke. Ben fele lo mvunsha fó nteen.

(Luk 12:8-9)

³² E wee beje è bonyii fwe le wen kee me, tu wee wvù diee nu Waawee nu ke ebee ten mwëten fwe dvu Ice wvù nu fowe.

³³ Geenen naa yee wvù ma lo me fwe dvu bonyii, nu e me nu nke ema lo ten wvù fwe dvu Icem wvù nu fowe.

*Jisos to bô kengawsen
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ Fo ben ekpwaakè le me nto e è nu bô nyekeey yi nshè le fen ke. Ke è nu fifie fi me nto dvù ke. Me nto e è nu bô jem.

³⁵ Ben ekeè le me nto keenje é wan wvù diemsen ediuu bô ice, e wan wvù kpwoon diuu bô bwee, e kpwee wan diuu bô bwee dweese.

³⁶ Bonyii bo bvuban e bo wee le nu ke enu ke bonyii bo è wvù yew.

³⁷ E wee koonke ice kenèe bwee fele me, tu wvù baa ekpwenten keenu wee wem ke. Wee é no koonke ten waa we wvù diemsen kenèe wvù kpwoon fele me, tu wvù baa ekpwenten ten keenu wee wem ke.

³⁸ E wee baa etuu kew kentam ebii me le, tu wvù baa ekpwenten keenu wee wem ke.

³⁹ E wee bawci nshii we, é wvù ke elase ke nshii wvudvu. Geenen é wee lase nshii we nje me, é wvù ke ekenke nshii wvù mey lo.

(Mak 9:41)

⁴⁰ E wee fiisene ben, tu wvù fiisene e è nu me. Wee é fiisen me, tu wvù fiisene e è nu wee wvù tum me.

⁴¹ E wee fiisene wee ntum Nyo' njefo wvù kee le è tum Nyo' wvù, tu wvù nu ke ekenke mmawce wvù Nyo' mawci bonyii bew bo ntum e dvù. E wee fiisene wee wvù teyey njefo wvù kee le mweten nu wee wvù teyey, tu wvù nu ke ekenke mmawce wvù Nyo' mawci bonyii bo teyey dvù.

⁴² E me ensee é ben keceey le, é wee nya ke naa fiko fi joo yi le le é wee mwaan ngoo bonyii bo caan caan ban e njefo wvù kee le è nu wee wem ngoo, tu ke mweten nu ke efufe mmawce we ke."

11

E Jon Nleseejoo tum boom bew bo ngoo le fô jisos e

(Luk 7:18-35)

¹ E Jisos ke mese tefe boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofèe mum ne fô no ghane é bilaante bi jó le yeyi bonyii bvuu fewci saaka wvù jee.

² E to nu kefew kedvu le, e Jon Nleseejoo nu yew ncaw e. E wvù ke ne yuw ekume mwem mvù Klistu to gee, mum tum boom bew bo ngoo le le bô egèn,

³ ebife é wvù le laa, è nu wvù wvù to nu keeke eto, nuu bô ecytè wee mvu le.

⁴ E bô gen bife, e Jisos tfuse é bô le, "Ben ekase egen esee é Jon mwem mvù ben nu e yuw bô mvù ben yen e.

⁵ Binfele yene wase mwem e, e bontenje lene teyey, e bonyii bô cemkene bô ntun wvù baay bonene, e bincife yuuke mwem, e bonyii bô kpweken kaase tuu dvù, e bô bvuu fewci ten saaka wvù jee wvù wvù Nyo' é bonyii bo kefue le.

⁶ Njon wvù baay nu wvù wee wvù baa manene me ke."

⁷ E boom bo Jon e bo ngoo le ba ke ne, e Jisos mum kew no jemyi é kebombom ke bonyii le ekume Jon biite le, "Ben se shee buyte gene nkpwante keegen yen e è nu la le? Gayi di fwefe fele shiike?"

⁸ No è baa nu nonen, ben e se e no buyte gene jó nje la? Ben se gene keeyen wee le e wvù e sufe nu e bô ndvù yi bonene? Ben eyeke eyuw, bonyii bô suute ye bô ndvù yi bonene ké no nu e è nu é bontow e.

⁹ No è baa nu nonen, ben e se e no buyte gene jó nje la? Keegen yen wee ntum Nyo' le nuu? 'Ee, é me ensee é ben le è nu wee e wvù fele wee ntum Nyo'.

¹⁰ E nu wvù wvù bô to saje ekume wvù e Nyo' gayte le,

'Yeké eyuw, me nu nke encinse wee wem ntum é wvù esa fwe dvu wo,

esejey je yo é wo se no too.'

¹¹ E me ensee é ben keceey le, ente jo bonyii bô bokene nu e boo wase, nu e bô baa boo wase wee wvù kuuke fele Jon Nleseejoo ke. Geenen, e wee wvù nu naa wee wvù caan ente jo bvunfon bvuu fowe nu e wvù kuuke fele wvù.

¹² E kew yi kefew kè Jon Nleseejoo to kewee lemme diew e e to e buy keseen e, nu e bonyii taanke bvunfon bvuu fowe,* e bonyii bo mvungay e lolo bô mvungay.

¹³ E fi nu nonen njefo bonyii bo ntum Nyo' le bocii noo bonci bo Muses e to jemyi ekume bvunfon bvuu fowe ke ghan to buy kefew ke Jon Nleseejoo le.

¹⁴ E ben nu e yen le ben nulo ebee, é ben bee le Jon wvun nu Elayja wvù to nu keeke eto.

¹⁵ Wee wvù kenke bitem e wvù yuw."

¹⁶ E Jisos ne ghay ye le, "E nulo é me enfewsen engoke ke keseen kin e è nu bô la? Bô nu ke lo diewe boom bo caan caan e bô shiiyen mondvuum mo way e, e bomew teje bomew biite le,

¹⁷ 'Bese toonke ndon se ben bine lo le? Nyaa nkíee kpwe se ben berje lo le?'

10:34 Luk 2:14   **10:35** May 7:6   **10:35** 10:21; 24:10; Mak 13:12; Luk 21:16   **10:37** Dito 13:6-10; 33:9; Mat 19:29; Mak 10:29; Luk 18:29   **10:38** 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; Jon 12:25-26   **10:40** 18:5; Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 13:20; Gal 4:14   **11:1** 7:28   **11:2** 14:3   **11:3** Jon 1:15, 27; 3:31; 11:27   **11:5** Yesa 35:5-6; 26:19; 61:1; Luk 4:18

11:10 Mala 3:1; Ksm 23:20; Mak 1:2; Luk 1:76   * **11:12** Kenèe le, "... nu e bvunfon bvuu fowe too bô mvungay,"   **11:14** 1Bfn 17:1; Mala 3:23; Mat 17:12-13; Mak 9:13   **11:15** 13:9, 43; Mak 4:9, 23; 7:16; Luk 8:8; 14:35

¹⁸ Me njemyi nonen njefo Jon to nu ε to fanε yaa diekene kenεε wukene ke, ε ben no jemyi le wvù kenke nceendaa dεwle yì ye le.

¹⁹ Wee wvù diee nu Waawee ε dioo to, diekene bvuu wukene, ben le bó etaa eyen, wvù ghane wuwte mwεεm mvudien wuwte mbvuum, bvuu nu nsaa bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew. Ben ekeè le bvufee ké no duñci ye ε è nu yì fiεε fi bvù lemte le.”

É jisos no shaanke gee di bilaante bimew

e

(Luk 10:13-15)

²⁰ É Jisos mum ne kεw no shaanke gee di bilaante bimew bi wvù to yameε ge binghaw bi mwεεm e bi le, njefo wvù to nu ε ge nonen, ε bonyii bo jó fanε yaa cim kumen nce wvubò ke.

²¹ É wvù no shaanke nonen, jemyi le, “Ngew wvu baay nu wene ben bonyii bo Kolasen, ε ngew wvu baay nu ten wene ben bonyii bo Besayda. Ben ekeè le, é me nto ndioo nge binghaw bi mwεεm e bi me nto ngeε jo ben ε è nu Taya bó Sidon, tu bó to nu ε jise wase bimbankpwe, kfum taan ye le nceke keedunçe le bó nu ε kumen wase mvuntelem mvubole.

²² É me ensee é ben le, è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεεm ebonene fò bonyii bo Taya noo bo Sidon e fele ben.

²³ Noo ben bonyii bo Kafana'um, ben kpwaake le bó nu ke ebense ben é ben eben we? 'Aay! Bó nu ke eshike lo ben é ben eshii egen wonj bonkfu le. Ben ekeè le, é me nto ndioo nge binghaw bi mwεεm e bi me nto ngeε jo ben ε è nu Sodom, tu kelaante kedvu be bεε dvù e to ε buy eben e.

²⁴ Geenεn, é me ensee é ben le, è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεεm ebonene fò bonyii bo Sodom e fele ben.”

Kemmbuj ke jisos e yaatene lo

(Luk 10:21-22)

²⁵ Ke kefew kedvu le, ε Jisos nε gay le, “Me nyaa keyoone é wo Icεm Nfon εbule bó nshε le wo nu ε nyile mwεεm mvun é bogoyfee noo bonkieεfiεε, ε duñçe ε è nu é mvunley mvu boom e.

²⁶ É nu no fi nu Icεm, njefo è nu no wo to shieele le fi enù.

²⁷ Icεm nu ε nya wase mwεεm mvunciim é me. Ke wee nu dvù wvù kee Waa Nyo' εfey Ice ke. É ke wee nu dvù wvù kee Ice εfey Waa we noo bonyii bó Wan nu ε caw keedunçe Ice é bó ke.

²⁸ Ben bocii bò nu εkuse jo bvujite ε bvù ghaake ben, ben eto fò me le, é me enge é ben eleεten.

²⁹ Ben ejo ε è nu kemmbuj kem eshfume, ebii n'yεεyi wεm e, njefo me nu fiem wee wvu nyεkeey, nkεnke fitele fi leεtene, é ben ke ekenke nleεten fò mvuntelem mvunen e.

³⁰ Ke kemmbuj kem ghaake nshfume le ke, ε ke bvujite bwem jite ke.”

12

É jisos nele saaka wvu ekume diuu di mbam e

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ É è no nu ke kefew kedvu le, ε Jisos bó boom bew bo ngoo le no lenε fele weε εgin wvumew e, ε è nu diuu di mbam e. É to nu ε jen yuu boom bew bo ngoo le, ε bó mum ne kεw no sumyi bicεε diee.

² É Bofalasii yen, gay é Jisos le, “Taa eyen, boom buw bo ngoo le gee fiεε fi nci baa bee le wee ege diuu di mbam e ke.”

³ É wvù bife é bó le, “Ben ke baa tan wase é Nwa' Nyo' le no jen to yuu Nfon Dawe bó ngoo ye, ε wvù ge le?”

⁴ Wvù to nu ε ley yew Nyo' le, die bleεd wvù bó to gee ncese dvù fò Nyo' le, ε è to nu nci fo wvù kenεε bonyii bò to nu bó wvù edie. É to nulo edie ke bocee ncese.

⁵ Nuu le ben ke baa tan wase ten é bonci bo Muses e no è ké dioo nu diuu di mbam e, ε bocee ncese ngoy nci mbam ge lemme dibole yew ncese le, geenεn ε nsaw saa nu ke?

⁶ É me ensee é ben le fiεε nu dvù fen keseen fi kuuke fele yew ncese.

⁷ Bó nu ε sanj é Nwa' Nyo' le ε Nyo' jemyi le, ‘Me nshieele le bonyii ecamte ε è nu shen fò bonyii le, ke me nshieele le bó egeε boncese fò me le ke.’ É ben fen be kee fiεε fi bvudvuu bvudvu bvun gayte, ben saa esaake bonyii se bó kenke jay ke.

⁸ Fi nu le wee wvù diee nu Waawee nu Cee Ekole wvu mbam.”

É jisos fe wee diuu di mbam e ε kebo ε kpwe

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ É Jisos ke ne fò, gen ley yew bunle yibole.

¹⁰ É fi kooy le wee mvu to nu dvù ε kebo kew kemew ε kpwe wase. É bonyii bomew nε bife é Jisos le, “Nci nu ε bee le è nelo é bó efe wee diuu di mbam e?” É bó to biite nonen gomte ε è nu fiεε fi bó etey yì ye le.

¹¹ É Jisos tfuse é bó le, “É nu yεε é ben εnte wvù kenke njee, yì ε gbwe é fwεn diuu di

mbam e, é wvú enu se wvú ε jice ε gufe ε bvuse?

¹² Kε wee wvu wum fele naa lo njee baay e? Nonen tu nci nu ε bee le wee ege lemme di jee diuu di mbam e.”

¹³ E wvú mum gay é wee wvú kebo to nu ε kpwe wε le, “Neke kebo kuw.” E wee wvudvu neke. E kí mum bonen no nu ke diεwε kemew kíe le.

¹⁴ Geenεn ε Bofalasii buy gεn mum jo nsey no bó nu ege se yu Jisos.

Jisos nu wee lemme wvu Nyo' wvú wvú nu ε caw

¹⁵ E Jisos kíεε ekumε nsey wvú bó joe, mum nenε fó. E bonyii nteen bi wvú le. E wvú fe bó bocii bô to keŋke bincem,

¹⁶ ciise é bó le fo bó ege é bonyii ekíεε wen ke.

¹⁷ Fí to nu nonen keege é fi ekocen no wee ntum Nyo' wvú Yesaya to jemyεε le,

¹⁸ “Ben etaa eyen, wvun nu waa wem lemme wvú me nu ε ncaw.

Me ŋkooŋke wvú, ε fitele fiem yuuke njonj bó wvú.

Me nu ŋke enya Keyoy kem é wvú, é wvú efewci é bitum ekumε je yi teytey yi me nsumtene bonsaw jó.

¹⁹ Kε wvú nu ke ewaale bó bonyii, kenεε kumte diuw ke.

E ke wee nu ke eyuw diεw ye bifianj bi jé le ke.

²⁰ Kε wvú nu ke emese enjogay yi di ŋgeyte wase ke.

E ke wvú nu ke ejimse ken'yeese kè beenci jiwejiwe ke.

Wvú nu ke ege nonen egen ebuy no je yi teytey

yi wvú sumtene bonsaw jó nu ke eso.

²¹ E bitum bicii nu ke etaale fwe ε bí ε gεε bvufee yi ye le.”

Mvungay mvu Jisos e nen'yi fεε?

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² E bonyii bomew ke ne to bó wee mvu ε wvú ε fefe, nu kencife, ε nceendaa dεwle nu yi ye le. E Jisos fε wvú ε wvú no jemyi bvuu yne mwεεm e.

²³ E diuw yum bonyii bô to nu fó bocii, ε bó no biite le, “E nulo é wee wvun enu waa Nfon Dawe?”

²⁴ Geenεn ε Bofalasii dioo yuw no bó bi-ite nonen gay le, “Wee wvun bvuu bonceendaa bó dεwle le nen ε è nu ke bó mvungay mvu Belsebu wvú nfon bonceendaa bó dεwle le.”

²⁵ E Jisos kíεε fíεε fi bó kpawci mum gay é bó le, “E ketum ne ε gawsen ε no diuu

ekinekin, tu kí nu ke ene etu binffuy. Ke-laante kenεε yew ε ne ε gawsen ε no diuu eyineyin, yi saa ke eleem ke.

²⁶ Nonen, é Satan bvuuε Satan mvu yi wee le, tu wvú nu ε gawsen wase ye ye. E fi nu nonen, wvunfon bwew saa ke eleem ke.

²⁷ E è nu le me mbvuuse bonceendaa bó dεwle le nen ε è nu bó mvungay mvu Belsebu le, tu bonen boom bvuuε bó mvu yeε le? Fíεε fi boom bonen bodvu gee nu edunεε le ben nu ε gbwe wase nsaw.

²⁸ Geenεn é me mbvuuse bonceendaa bodvu ε è nu bó mvungay mvu Keyoy ke Nyo' le, tu bvunfon bvu Nyo' le nu ε to wase fó ben e.

²⁹ Ben kpwaake le è nulo é wee eley yew dvu ntεmemvungay, ekuu mwεεm mwew ebuy dvú, se wvú ε yaw ε koo ntεmemvungay wvudvu ε kay e? Seke wvú ε kay nonen se kuu mwεεm mwew keceεy buy dvú.

³⁰ E wee baa nu é keba kem e, tu wvú bane me. Wee é no nu se wvú fici me keebaanci lo, tu wvú tawse lo.

³¹ Nonen, é me nsee é ben le Nyo' nulo elεεshe mwεεm mvú befe noo diεw yi befe yicii yi bonyii jemyi. Geenεn é wee jeme diεw yi befe ekumε Keyoy ke Yuule, tu ke è nu naa lo é Nyo' elεεshe ke.

³² E wee jeme diεw yi befe ekumε wee wvú diee nu Waawee, tu Nyo' nulo elεεshe. Geenεn é wee jeme diεw yi befe ε è nu ekumε Keyoy ke Yuule, tu ke è nu naa lo é Nyo' ke eyuu elεεshe é è cim nu kefew kin e kenεε kefew kè too le ke.

Bó ke kíεε kete yi mvuntam mwew e

(Luk 6:43-45)

³³ E wee keŋke kete kè jee, é wvú ekeŋke mvuntam mvú jee mvú yumte yi dvú le. Wee é no keŋke kete kè befe, é wvú ekeŋke ten mvuntam mvú befe mvú yumte yi dvú le. Bó ké kíεε kete ε è nu yi mvuntam mvú yumte yi dvú le.

³⁴ Eŋgokε ke yó le kin. Ben nulo ege neε se no jemyi njeme wvú jee ε ben nu bonyii bó befe? Ben ekeè le fíεε fi nu ε yinŋen é fitele fi wee le nu fi lé no buyte diuw we le.

³⁵ Wee dioo nu wee wvú keŋke ntfu mwεεm mvú jee yi ye le, ε wvú no bvuuε mwεεm mvú jee. E dioo nu wvú keŋke ε è nu ntfu mwεεm mvú befe, ε wvú no bvuuε mwεεm mvú befe.

³⁶ E me ensee é ben le è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é wee ekeŋke keetanε diuw yi diεw yi ncεwncew yi wvú ke nu ε jeme wase le.

³⁷ Ben ekeè le bó nu ke edioo esaake wee, é enu diεw yi buyte diuw we le yi nu ke ege

é wvú eyuu, é è nu ké ten díew yí buyte diuw we le yí nu ke ege é wvú eley ngeew e.”

É bonyii bomew no gomte le Jisos eduñçe kenghaw ke fiée le

(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 É bonyii bomew bò to duñçi bonci bo Nyo' le noo Bofalasii mum ne gay é Jisos le, “Wee n'yeeyi, bese gomte le wo ege fiée fi duñçi mvunğay mwuw é bese eyen.”

39 É Jisos tfuse é bó le, “Éngoké kè befe kè nu é cine wase Nyo' le é tu díewe kpoon nsake le, gomte keeyen fiée fi duñçi mvunğay mwem e! Ké è nulo é me enduñçe fiée é éngoké kin efey fi wee tum Nyo' wvú Jona le ké.

40 No Jona to ceé é shem jo bye yi baay ediuw eta, nu ké leñleñ no wee wvú diee nu Waawee nu ke enu ente jo nshe ediuw eta.

41 É nu ke edioo nu diuu di nsaw wvu fokemese le, é bonyii bo Ninive eleem bò éngoké ke keseen kin ege é bó elese kí ngeew e, njefo bó, bonyii bo Ninive to nu é yuw fiée fi Jona to fewci, kumen nce wvubo. Geenen ben eyeké eyuw, wee nu fen bò fiée é fi kuuke fele fi Jona le.

42 Yaa wvú to saake ketum kè Sheba nu ke eleem ten diuu di nsaw wvu fokemese le bò éngoké ke keseen kin ege é bó elese kí ngeew e, njefo wvú to nu é ne ketum kew e é kendvuse ke won e keeto eyuw buufee bvú Nfon Saamun e. Geenen ben eyeké eyuw, wee mvu nu fen bò fiée é fi kuuke fele fi Saamun e.

(Luk 11:24-26)

43 Keyoy kè yiile ké buyte yí wee le mum gen ñkpwaante no gomte fô kí ecee. Geenen ke dioo é gom ñkuun,

44 mum jeme é ekole kew le, ‘Me nu enkase entu é me yew fô me nse mbuyee.’ Seke kí é kase é to é yen é yew nu se fiée dvú, é bó é yese é seyse yí é no yuule,

45 nonen é kí mum kase gen, to bò biyoy bimew bisooshiwyi bì befe fele kí, é bó bí mum to ley no cee dvú. É mwεem mum mεse fo yí mwεten e sekedvu fey no mvú se shee nu. É nu ké leñleñ no fi nu ke enu fô éngoké kè befe ke keseen kin e.”

Bonyii bò è nu kfuu di Jisos e

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Ké no Jisos to bæe jemyi é bonyii nonen, é fi kooy le bwee Jisos bó boom bo bwee Jisos e to nu é to leem ekfunj no gomte le bó bó ejeme.

47 É wee mvu gay é Jisos le, “Bwoo bó boom bo bwoo le leeme ekfunj gomte le ben é bó ejeme.”*

48 É wvú bife é wvú le, “Bwεem nu yeε, é boom bo bwεem e nu baa?”

49 No wvú bife nonen, mum no lomte bonyii bew bo ngoo le, gayte le, “Bwεem bó boom bo bwεem e ban.

50 Ben ekeè le wee tfuu wvú gee fiée fi Icεm wvu fowe shieele nu é wvú nu waa bwεem bó jeme yem no bwεem.”

Bonğan ekumε hvunfon bvú fowe

13

(13:1-50)

Nğan ekumε wee wvú to tfumyi ngow

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 Ké ebvubwe, é Jisos ke ne buy yew, gen shii mbew mamase le.

2 É kebombom ke bonyii le ke baay tase mbew ye le nen ghemm. É wvú mum ne wase ley shii é è nu é kekonj e é joo, é kebombom kedvu no leeme é ñkpwaante ñgem joo le.

3 É wvú no jemyi mwεem nteen é bó é bonğan e. Wvú to nu é gay le, “Wee to nu é laa keegen etfume ngow.

4 É wvú ke dioo etfumyi, é yimi gbweken é je, é mvunyiim to tace die.

5 É yimi ngow gbweken fô bvudvu bvú eta le é nshe yaa nu fô ntay ke, ke mum yanjen buy njefo ke nshe to nu fô ntay ke.

6 É mvum ke dioo kew ebaa mum sunj ngow yidvu. No yí to baa cime geñ ntay ke, é yí mum yowlen.

7 É yimi ngow gbweken é bisafe le. É bisafe bidvu ke ku mum banj ngow yidvu.

8 É yimi ngow gbweken é è nu yí nshe yí jee le, ke buy, ku yum ntay. É binyi bimew no nu ejise gbwee, bimew mbanjsocaañ, bimew mbaanshe.

9 Wee wvú kenjke bitem, é wvú yuw.”

Shiee wvú Jisos jemyi é bonğan e

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 É boom bo ngoo le bo Jisos e ne bence gen bife é wvú le, “É nu nje la wvú wo jemyi é bonyii ban é è nu é bonğan e?”

11 É wvú tfuse é bó le, “É nu ben bò Nyo' nu é ge wase le è nulo é ben ekiε mwεem mvu hvunfon bvú fowe le mvú nu é kenyile le. Geenen wvú baa ge le è nulo é bonyii ban ekiε ke.

12 Ben ekeè le wee wvú kenjke fiée nu é bó nu ke ebise é wvú ekenjke é fi duule. É wee wvú yaa kenjke ke fiée nu é naa fi caan fi wvú kenjke nu é bó nu ke efi lo é wvú.

13 É neε fiée fi me njemyi é bó é bonğan e, njefo bó taale mwεem yaa yene ke. Bó yeke mwεem, yaa yuuke keñε kee mvú ke.

12:38 16:1-4; Mak 8:11-12   12:38 Jon 6:30; 1Kol 1:22   12:40 Jona 1:17; Mat 27:63   12:41 Jona 3:5   12:42 1Bfn 10:1-10   12:45 2Bi 2:20   * 12:47 Ké bonjwa' bo boyvuum bomew bó bó to yawee sanj díew Nyo' jó kenjke kencim kin ke.   12:50 6:10   13:9 11:15   13:12 25:29   13:14 Yesa 6:9-10; Jon 12:40; Lem 28:26-27

14 Fiee fi wee ntum Nyo' wvù Yesaya to jemyee nu e looce naa e kocen bô fiee fi bonyii ban gee. Wvù to nu e gay le,
 'Ben nu ke eyeke naa mwëem, geenen yaa yuuke ke.
 Ben nu ke etaale naa mwëem, geenen yaa yene ke.
 15 E e ge njefo mvuntelem mvu bonyii ban e nu e le wase,
 e bitem bibole nu e bí e cin wase,
 e bó e kfuke wase ejise ebo.
 E bó ge nonen wvu le fo bó eyenè mwëem e bô ejise ebo,
 yuuke mwëem bô bitem bibole,
 é mvuntelem mvubole eyvuwsee,
 é bó emum ekase etu jim fô me le,
 é me enfé bó.'

16 Geenèn, njon wvu baay nu wene njefo ejise eyene nu yò yene mwëem e, e bitem binèn nu bi yuuke mwëem.

17 E me ensee é ben keceey le, bonyii bo ntum Nyo' le nteen bô bonyii bo teyey bomew to shee beele keeyen mwëem mvù ben yene le, ke fanje yaa eyen ke. No beele ten keeyuw mwëem mvù ben yuuke, ke fanje yaa eyuw ke.

Fiee fi ngan wvu ekume wee wvù to tfumyi ngow durji
 (Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Ben eyuw le fiee fi ngan we wvu ekume wee wvù to tfumyi ngow durji.

19 Wee ké yuuke fiee fi ekume bvunfon bvu fowe se wvù e kiee kenyi kedvu, e Satan wvù wee kebefe mum to cun diew yi bó jewe fô fitele fiew e bvuse. Fifin nu ngow yi bó to dioo tfumyi e yi gbweken é je.

20 E ngow yi bó to tfumyi e yi gbweken fô bvudvuu bvu eta le nu wee wvù yuuke diew Nyo' mum fiisen lo kan mwaan bô njon.

21 Geenèn, e yi baa cime gen yi ye le ke. E yi mooce ke caan. E ngew ke dioo e kew kenec bó bone e è nu bikaa é wvù ejim nje diew yidvu, e wvù mum tfuw bikaa kan mwaan.

22 E ngow yi bó to tfumyi e yi gbweken é bisafe le, nu wee wvù yuuke diew Nyo', e ken'yanjan ke ekume mwëem mvu yi won wvun e, noo shiee bvukuke mum tase ban diew yidvu e yi laaye lo ecici.

23 E ngow yi bó to tfumyee yi nshé yi jee le mum nu wee wvù yuuke diew yidvu, yuw naa ntay no gee no yi gomte diewe ngow yi yum yimi e nya ejise gbwee, yimi ejise mbansoocan, yimi mbaanshe le."

Ngan ekume ngow egin bô yi egay
 24 E Jisos bvuu ma ngan mvu é bó le, "Bvunfon bvu fowe nu e è nulo é bó efewsen bô wee

mvu wvù to genee tfume ngow yi jee yi è nu egin é wvù wene.

25 E bonyii ke dioo eleete wase, e wee we bvuban gen tfume ngow egay yò fieesene egin ente dvudvu mum nene.*

26 E egin yodvu ke dioo eku wase ekew etfumyi, e ngow egay ye mum yene ten.

27 E bonyii bo lemme le bo wee wee wvudvu le to bife é wvù le, 'Cee ekole, wo to dioo tfume ngow wene e è nu yi egin, yi egay yin e ghan nene le e se no nu ente dvudvu?'

28 E wvù tfuse é bó le, 'E ge ke wee wem bvuban fifiee fiee.' E bonyii bo lemme le bodvu bife é wvù le, 'Wo gomte le bese egen edvun'ye?'

29 E cee ekole wvubo tun gay é bó le, 'E nelo é ben dioo dvun'yi ene ebaale ten egin ente dvudvu.

30 Ben ecine é mvù ekuu mvunciim egen ebuy kefew ke ngbwele le. E ke dioo enu kefew ke ngbwele le, é me engay é bonyii bo ngbwele le le bó eyaw edvun'ye egay yodvu ebaance eyile egee bijiw e, é bó ke eton, emum ebaance egin egeé é ngaw wem e.'"

Ngan ekume kfuu ngow fintam fimew
 (Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 E Jisos bvuu ma wvumvu ngan é bó le, "Bvunfon bvu fowe nu diewe jise di ngow fintam fimew e, † fi wee to joe tfume é wvù wene.

32 Ngow yin nu e yi ngoyene baay fele ngow mi yicii. Geenèn, seke yi e buy, e yi ku kuw fey ten mwëem mvunciim, mum ne nu wase kete wvu le è nulo é mvunyiim mvù bile we eyoote yi tiaw yidvu le."

Ngan ekume fintunjeen
 (Luk 13:20-21)

33 E wvù bvuu ma wvumvu ngan é bó le, "Bvunfon bvu fowe nu diewe fintunjeen fi kpwoon to fewee mvuum bintee bi baay baay bitete, jo fiysen dvù, tow gee, e fi mum ge e mvuum modvu ben."

(Mak 4:33-34)

34 Jisos to jemyi mwëem mvun mvunciim é kebombom ke bonyii le e è nu ke é bonjan e. Keceey, ke wvù to ké jeme fiee é bó se è nu é ngan e ke.

35 Wvù to gee nonen keege é fi ekocen no wee ntum Nyo' mvu to jemyee wase le, "Me nu nke endioo enawse diuw wem é ebuyte ke bonjan.

Me nu nke embwaashe mwëem mvù to nu é kenyile le e kew no bó to bomee wonj."

13:17 1Bi 1:10-12 13:22 1Tim 6:9-10 * 13:25 Egay eyan nu e bó tenje é diew bala le le «darnel» e ngow yidvu nu njwi.
 13:30 3:12; Mwm 14:14-15 13:31 17:20; Luk 17:6 † 13:31 Fintam fin nu é diew bala le le «mustard». 13:32 Esek
 17:23 13:33 1Kol 5:6; Gal 5:9 13:34 13:10-17 13:35 Mben 78:2

Fisε fi ngan wvu ekumε ngow εgin bō yi εgay dūnci

³⁶ Ε Jisos ke nε cine kebombom ke bonyii le ley gen yew. Ε boom bew bo ngoo le bi wvù le bife ε wvù le, “Κε yuuse ε bese fisε fi ngan wvu ekumε εgay yo wene εya dūnci.”

³⁷ Ε wvù mum gay le, “Wee wvù tfumyi ngow yi jee nu wee wvù diee nu Waawee.

³⁸ Ε wεε nu won wvun. Ε ngow yi jee dūnci boom bō ε nu bo bvunfon bvυ Nyo' le. Ε εgay nu boom bō ε nu bo wee kebefε we le.

³⁹ Ε wee bvuban wvù to tfumyεε ngow yidvu nu dεwle. Kefew ke ngbwele le nu kefew kε won wvun nu ke eka. Ε bonyii bo ngbwele le nu bonceendaa bo Nyo' le.

⁴⁰ Κε no bō kε baayi εgay baance ton bō nguy, nu ke lεrlεη no fi nu ke enu kefew kε won kaa wase le.

⁴¹ Wee wvù diee nu Waawee nu ke eci-inse bonceendaa bew, ε bō eghan ebaance mwεem mvunciim mvù too bō kebefε noo bonyii bō gee bibefε bocii ebvuse ε bvunfon bwew e,

⁴² elan ε kembvuwlεn ke nguy e. Ε nu fō fō bonyii nu ke ebeele ngeci bigew.

⁴³ Nonεn ε bonyii bo teytey ebaa diεwε diuu le ε bvunfon bvυ Icee bō le. Wee wvù keηke bitem ε wvù yuw.

Ngan ekumε ntfu noo jise di banje le

⁴⁴ Bvunfon bvυ fowe nu diεwε ntfu mvu wvù wee to joε gen nyile wene le. Ε wee mvu ke to yen mum kase banje, no kfuuyi ε njon yuu lo wvù. Ε wvù mum gen gese mwεem mvunciim mvù wvù to keηke, gen guy wεε wvudvu.

⁴⁵ Ε bvunfon bvυ fowe bvuu nu ke diεwε wee way mvu wvù to ghane gomte ejise ε ban yò jee nen ntay.

⁴⁶ Ε wvù ke dioo egomte, gen yen dimew e ε ε nu naa di lumte. Ε wvù mum gen gese mwεem mvunciim mvù wvù to keηke gen guy jise di banje le didvu.

Ngan ekumε kensan ke byé le

⁴⁷ Bvunfon bvυ fowe bvuu nu ke diεwε kensan e kε bō to tfumyεε ε joo, ε dikfuu di byé le dicii tase jò,

⁴⁸ ε kί yiηsen. Ε bonyii mum gufe bvuse ε ηkpwaante, shii fokuse, caw byé yi jee gee ε ηkáa le, lan yi befe.

⁴⁹ Ε nu ke no fi nu ke enu kefew kε won kaa le. Bonceendaa bo Nyo' le nu ke ebuy eto egawsen bonyii bō befe fō bo teytey e,

⁵⁰ emum elan bō befe ε kembvuwlεn ke nguy e, fō bonyii nu ke ebeele ngeci bigew.”

⁵¹ Ε Jisos mum bife ε boom bew bo ngoo le le, “Ben nu ε yuw mwεem mvun mvunciim ntay e?” Ε bō bee le, “Εε.”

⁵² Ε wvù mum gay ε bō le, “Fí ε mum ε no nu le, wee tfuu wvù dūnci bonci bo Nyo' le wvù bō nu ε yeεyi wase wvù ekumε bvunfon bvυ fowe nu diεwε cee yew wvù keηke ntfu, ε wvù nulo ebvuse mwεem mvu mvunfem kenεε mvu mvuyvuum jò.”

Ε bō ma lo Jisos ntεw we le (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Ε Jisos ke mεse ma bonggan ban, mum ne jò,

⁵⁴ gen ntεw we le, gen ley no yeεyi bonyii yew yibo yi bunle le. Ε bō yuw n'yeεyi we no keηke lo nghaw, mum kew no ghayte le, “Wee wvun jo fεε bvun bvufee bvυ baay bō mvungay mvù wvù gee binghaw bi mwεem e dvù nen?”

⁵⁵ Ε nu ke waa cee la wvun wvù kane bite? Κε bwee nu Maalia le? Κε boom bo bwee le nu Jem bō Yosεw noo Semon noo Judas e?

⁵⁶ Κε jéme ye yicii nu beene ε bō fen e? Wee wvun ε ja fεε bō mwεem mvun mvunciim nen?”

⁵⁷ No bō ghay nonen mum ma lo wvù. Nonen ε Jisos gay ε bō le, “Bó kε no wvumte wee ntum Nyo' mondvuum e monciim, εfuw ke won we le noo ε kfuu diew e.”

⁵⁸ Ε Jisos fanε yaa ebvuu ege binghaw bi mwεem e jò nteen ke, njefo bō to baa elese fitele yi ye le ke.

14

Ekumε kpwe Jon Nleseejoo (Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ Ε to nu kefew kedvu le, ε Nfon 'Elod wvù to saake keba ke won e kε Galilee yuw ekumε lemme di Jisos e.

² Ε wvù gay ε bocee won bew le, “Wee wvun nu Jon Nleseejoo ε wvù ε kase ε buy yi kpwe le. Ε nu fisε fi ge wvù e se no keηke mvungay keege binghaw bi mwεem e bin nen.”

³ Fí nu ε 'Elod to gay ε bō koo Jon, kay, fen yew ncaw e nje 'Elodia wvù kpweε Filew wvù waa bwee 'Elod, ε 'Elod to jo kpweε le.

⁴ Ε Jon no tune gayte le nci baa bee le wvù ejo yvù kpweε le ke.

⁵ Ε 'Elod mum no gomte le wen eyu Jon, geenon no fane bonyii, njefo bonyii to keηke Jon diεwε wee ntum Nyo' le.

⁶ Ε ε ke no nu diuu di Nfon 'Elod to gee ηkaw keekume diuu di bō to bokεε wvù, ε waa 'Elodia wvù kpwoon ley ceη bine fwe dvu bonyii bō to nu fō ηkaw wvudvu le, ε 'Elod yen ε ye yvuwse wvù.

⁷ Ε wvù mum kaw wan wvudvu, die kelew le wen nu efene wvù ε ε cim nu naa bō la fi wvù ε bife le wen efene wvù dvù.

⁸ E bwee wan mum beyse wan le wvú egay le wvú enya ekole ke Jon Nleseejoo le é juy e é wvú.

⁹ E wvú gay, e Nfon 'Elod yuw nonen e ye keeshe lo wvú. Geenən nje kelew kè wvú to diee wase fwe dvu bonyii bò to nu fò nkaw e, e wvú mum gay le bó ege no wan gay.

¹⁰ E wvú mum tum bonyii e bó gen yew ncaw e bvuse ekole ke Jon e,

¹¹ to dvú é juy e nya é wan kpwoon wvudvu, e wvú mum gen dvú nya é bwee.

¹² E boom bo Jon e bo ngoo le ke gen jo gvune di Jon e dwey, gen see saaka wvudvu é Jisos.

*E Jisos nyanje bonyii bontfuke botin
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)*

¹³ E Jisos ke dioo yuw fiεε fi kooy bó Jon, mum ley é kekonj e lewse ye gen fò bonyii yaa nu ke. Geenən e bibombom bi bonyii le yuw, mum buy é bilaante le len bó bikaa bi wvú le.

¹⁴ E wvú ke buy é kekonj e dioo fεεse é nkpaante, yen kebombom ke bonyii le nen ghemm. E shen koo wvú bó bó, e wvú mum no fele bonyii bò to cemkene.

¹⁵ E é ke dioo nu ekiεguu, e boom bew bo ngoo le bence gay é wvú le, "Fen nu nkpaante, e diuu e gen wase, gaye le bonyii ban egen bontew e eguy mwεem mvubole mvudien."

¹⁶ E Jisos tfuse é bó le, "Ke shiee nu dvú wvú bó enene ke. E nu enya ben fiεε é bó edie."

¹⁷ E bó tfuse é wvú le, "Bese kenke ke e é nu bontuw bo blεed e botin bó byé yifieε maan."

¹⁸ E wvú gay é bó le, "Ben eto dvú enya é me."

¹⁹ E bó to dvú, e wvú fi, mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse yí egay e. E wvú jo bontuw bo blεed e bo botin ba bó byé yí yifieε ye, taa we, nya keyoone é Nyo', mum guushe bontuw bodvu nya é boom bew bo ngoo le, e bó mum gawce é kebombom kedvu.

²⁰ E bonyii bocii die ffuu. E boom bo Jisos e bo ngoo le baance bimbake bi to shεεεε e bí yinšen nkáa yuufe ncow fiεε.

²¹ Bonyii bò to diee mwεεm mvudien mvudvu to nu bolemse dieεε bontfuke botin e, e se jo bokene bó boom.

*E Jisos len yí joo le
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)*

²² E Jisos mum gay é boom bew bo ngoo le le bó eley é kekonj e esaa fwe kewvu keki é wen esheε egay kebombom ke bonyii le é kí ekfuuyi.

²³ E wvú ke shεε gay bó le, mum ne ben yí kum e wvú embenj keegen ebunle. E εkfunj ke jiim e wvú nu ke fò wvú embenj.

²⁴ Geenən é to nu kefew kedvu le, e kekonj nu wase é joo ncejole, e joo kale kí, njefo fwefwe to too je fwe cile kí.

²⁵ E é ke no nu wase en'yulem, e Jisos ne no too fò bó le len yí joo le.

²⁶ E boom bew bo ngoo le dioo yen no wvú len yí joo le, e kedvum gwob bó. E bó no gayte le "E nu nkfusay." E bó mum no wante foweεwe bó nfan.

²⁷ Kanj mwaanj e Jisos mum jeme é bó le, "Ben ekej mvuntelem mvunen e, é nu me. Fo ben efané ke."

²⁸ E Bita gay é wvú le, "Tata é é fen nu wo, é wo gay e me nlen ten yí joo le nto fò wo le."

²⁹ E Jisos gay é wvú le, "E toó le." Nonen e Bita mum buy é kekonj e no len yí joo le gene fò Jisos e.

³⁰ No wvú to lenε gene, dioo yen no fwefwe gee, e wvú mum no fane, mum kew nu shiile é joo. No wvú shiile mum bee le, "Tata fi me!"

³¹ Kanj mwaanj e Jisos lanj kebo jice wvú le gay é wvú le, "O oo, mbee wo doose baay! Wo be kenke kemañen nje la?"

³² E bó wvú mum ben ley é kekonj e, e fwefwe wvudvu mum lu.

³³ E boom bew bo ngoo le bò to nu é kekonj e mum nya n'wvum é wvú gay le, "Kεεεy, wo nu Waa Nyo'."

*E Jisos fe bonyii bo bincem e Genesalet
(Mak 6:53-56)*

³⁴ E bó ke lente mamase buy keba kè Genesalet e.

³⁵ E bonyii bo jó yen wvú le kieε wvú, mum ciinse ntum é keba kedvu le kecii, e bonyii no too bó bonyii bo bincem e bocii fò Jisos e,

³⁶ leke le wvú ecine é bó ekum ke naa e é nu ngem ndvu ye le. E wee tfuu wvú to kumte, mum no bonene.

15

*Ekume nce wonj bó diew Nyo'
(Mak 7:1-13)*

¹ E Bofalasi bó bonyii bomew bò to dunji bonci bo Nyo' le ke mum ne Jεusalem to fò Jisos e bife é wvú le,

² "E nu nje la wvú boom buw bo ngoo le beete bó nce wonj bo'iceε bosεεbeene bo fwele? Ke bó cuke can é je yí nci gomte le se diekene ke."

³ E Jisos tfuse é bó le, "E nu nje la wvú ben beete finen bó bonci bo Nyo' le bii e é nu nce wene wonj e?"

⁴ Me njemyi nen, njefo Nyo' to nu e gay le, 'Wvume ico bó bwoo.' Bvuu gay ten le,

'E wee nan lo ice kenεε bwee, ε bó yu lo mwεten.'

⁵ Geenεn, ben ε no gayte finεn le, 'E wee ne ε gay ε ice kenεε bwee le, "Fieε fi wo bee keekεnke can yem e nu ε me ε nya wase ε Nyo'," tu ke ε nulo ε wvú ebvuu ejo fieε fidvu efi ice kenεε bwee dvú ke.'

⁶ E nεε no ben bii nce wene wøj e nen mum gee ε diεw Nyo' tuu fieε fi εcici.

⁷ Bonyii bō jemyi jεy gee jεy ban! Fieε fi wee ntum Nyo' wvú Yεsaya to jemyεε ekume ben nu naa lo kecεy, no wvú to gayε le,

⁸ Bonyii ban wvumte me ke fomvu fomvu, ε mvuntelem mvubole nu ncejole fō me le.

⁹ Bō bunlee me ε ε nu ke εcici, njefo bō joo mwεεm mvù ε kpawwci bonyii yeeyi le ε nu diεw yem.'

*Fieε fi nulo ebefe bō wee
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ E Jisos ke nε tee kebombom ke bonyii le ε kí to. E wvú gay ε kí le, "Ben eyeke eyuw, ekieε ntay.

¹¹ Ke fieε fi leyte ε wee εmvu nulo ebefe bō wvú ke. E nu fieε fi buyte lo ε wee εmvu fi nulo ebefe bō wvú."

¹² E boom bo Jisos e bo ηgoo le ke nε to gay ε wvú le, "Wo kee ke le Bofalasii be ε yuw fieε fi wo be jeme fie fi ε gbwe bō?"

¹³ E wvú tfuse ε bō le, "Kete kecii kè ε nu se ε yele Icem wvú nu fowe nu ε bó nu ke ebaa.

¹⁴ Ben edaayε ε bó le, ε nu binfefe bi dunji je ε bonyii. E kenfefe dunji je ε kemew, ε bó bocii ke egen egbwεkεn ε kentuke le."

¹⁵ E Bitā gay ε Jisos le, "Ke yuuse ε bese fieε fi njan wε jemyi."

¹⁶ E Jisos bife le, "Ke ben tεn kee mwεεm e?"

¹⁷ Ke ben kee le fieε ficii fi leyte ε wee εmvu booke ε shem ké ghan buy lo le?"

¹⁸ Geenεn, ε fieε fi buyte diuw wee le nen'yi ε ε nu fō fitele le. E ε nu fifieε fi beete bō wee.

¹⁹ Fí ké nε ε ε nu fō fitele le, ε wee se no keηke ηkpawwεε wvú befe, mum yu wee, jo kpwεε wee kenεε dwee wee, jan kenjan, conj bvucōn, ben jim nsaw mbiay kenεε befe bō dieε di wee le.

²⁰ Mvun nu mwεεm mvù nulo ebefe bō wee. Ke keediekεn bō can se bó ε cukε nulo ebefe bō wee ke."

E kpwoon mvu wvú to nu wee ketum lese fitele yi Jisos e

(Mak 7:24-30)

²¹ E Jisos ke nε fō lewse ye gen keba ke Taya bō Sidon e.

²² E fi kooy le kpwoon mvu wvu Kaanan wvú to nu jó to nu ε nε to yen Jisos e, bee fō wvú le le, "O Tata, waa Nfon Dawe, came ke shen fō me le. Waa wεm wvú kpwoon nu ε

nceendaa dewle mvu njinsene naa lo bō wvú baay."

²³ Geenεn ε Jisos yuw fanje yaa ghay lo ke. E boom bew bo ηgoo le bence to lεke wvú gay le, "Gayε ke ε kpwoon wvun le wvú egenε. Wvú bii nyaa njεse ε beene."

²⁴ E Jisos tfuse le, "Bó to tum me ε ε nu fō bonyii bo Islael e maan bō nu diεwe njée yi nu ε nε wase ε no bvuyte lo le."

²⁵ Geenεn ε kpwoon wvudvu to ke tum εnvuw ε Jisos εjise gay le, "Tata, fi ke me."

²⁶ E Jisos tfuse ε wvú le, "Ke fi nu leη keejo ηgu boom elan fō bwé le ke."

²⁷ E kpwoon wvudvu gay le, "E nu kecεy icεm. Geenεn naa bwé ké no bonyi ke tfúw yi iceε bó dioo diekene ε yi no gbwekene."

²⁸ E Jisos mum tfuse ε wvú le, "O kpwoon wvun, mbee wo temyi lo. Fí ekooy fō wo le no wo shieele." Ke nonεn ε waa we mum bonen lo.

E Jisos nyanje bonyii bontfuke bonεw

²⁹ E Jisos ke nε fō no gene, gen fey mbew Mamase yi Galilee le, ben gen yi kum e, shii fō.

³⁰ E kebombom ke bonyii le ke baay to fō wvú le nen ghemm. E bomew to too bō bonyii bō nu bontεnε, noo bō keηke bonfiaw ye le, noo bō nu binfefe, noo bō nu bincife, noo bomew bo bincεm e nteen. No bō too bō bó, no jiwse ε wvú εjise ε wvú fele bó.

³¹ E kebombom kedvu no keηke lo ηghaw no bó to yene ε bincife jemyi, ε bonyii bō keηke bonfiaw ye le bonene, ε bontεnε lene ten teytey, ε binfefe yene mwεεm e. E bó tum monkam mo Nyo' bonyii bo Islael e.

(Mak 8:1-10)

³² E Jisos mum tee boom bew bo ηgoo le gay ε bó le, "Me ηkeηke shen fō kebombom kin e, njefo bó nu wase bee bó εdiuw εta, ε fieε fi bó edie yaa bvuu nu ke. E ke me ηgomte le me encine bó le ε bó egenε jen ke, njefo ε nulo ε bó egen egbwε jen ε je."

³³ E boom bew bo ηgoo le gay ε wvú le, "E nulo ε beene ejo fεε mwεεm mvudien ηkpwaante jan mvú ekpwntεn keenyanje kfuu kin kebombom ke bonyii le dvú?"

³⁴ E Jisos bife ε bó le, "Ben keηke bontuw bo bleεd e bomεε?" E bó tfuse le, "E nu bosoochwiy bō mvubyetele nen caan."

³⁵ E Jisos mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse.

³⁶ E bó shii, ε wvú jo bontuw bo bleεd e bo bosoochwiy ba noo byé yidvu, nya keyoone ε Nyo', mum guushε nya ε boom bew bo ηgoo le, ε bó mum gawcε ε bonyii bodvu.

³⁷ E wee tfuu die, ffuu. E bó baance bimbeke bi to shεεεε, ε bí yinjsen ηkáa yisooschwiy.

³⁸ Bonyii bô to diee to nu bolemse bontfuke bonew, e se jo bokene noo boom.

³⁹ E wvú mum cine kebombom kedvu le e kí no kfuuyi. E wvú ley ê kekonj e gen ê keba kè Magadan e. *

16

E bonyii bomew no gomte le Jisos ege kenghaw ke fíe le

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ E Bofalasii bô Bosadusii ke ne to fô Jisos e keemom wvú, mum gay le wvú ege fíe fi dunçi mvungay mvú ne fowe.

² E Jisos gay ê bó le, “E ke dioo nu seke diuu seeyi e ebule yeale, e ben no gayte le, ‘Ekfunj nu ebuy ejon,’ njefo ben nu e yen e ebule yeale.

³ E ke dioo nu seke diuu sane e ebule yeale e kembew e suu, e ben no gayte le, ‘Nffum nu ke efey eben,’ njefo ben nu e yen e ebule yeale e kembew e suu. Ben kee keetaa ebule mum kiee no ekfunj nu enu, geenen yaa kee ke bonciise bô mwëem mvú kooyi yí kefew kin e dunçi nje la?”

⁴ Engoke kè befe kè nu e cine wase Nyo' le e no nu diëwe kpwoon nsake le kin, gomte fíe fi dunçi mvungay mvú ne fowe. Ke è nulo é me endunçe fíe é kí efey fi wee ntum Nyo' wvú Jona le ke.” No wvú gay nonen mum cine bó le ne no gene.

E Jisos tefe boom bew le bó eyenè ekume gee di Bofalasii bô Bosadusii le

(Mak 8:14-21)

⁵ E boom bo Jisos e bo ngoo le ke dioo fese kewvu keki yen le bó be e daaye keejo blëed.

⁶ E Jisos ke ne gay ê bó le, “Ben eyenè, bvuu joo kefew yí fintunjen fi Bofalasii noo fi Bosadusii le.”

⁷ E boom bew bo ngoo le mum kew no jemyi ebonebon ekume fíe fidvu, gayte le, “Wvú jemyi fintunjen fin nen njefo beene baa to bô blëed ke.”

⁸ E Jisos kiee fíe fi bó jemyi ekume fi mum gay le, “O oo bonyii bo mbee wvú doose le ban! Ben jemyi ebeneben e è nu ekume blëed wvú ben baa kenke ke nje la?”

⁹ Ben baa yene wase mwëem e le? Ke ben kumyi bontuw bo blëed e bo botin bô bonyii se diee bontfuke botin e? Bimbeke bi ben se baance se nu nkáa yimiee?

¹⁰ E ke ben bvuu kumyi ten bontuw bo blëed e bo bosooshwiy bô bonyii be die bontfuke bonew e? Ben be baanci bimbeke bí e buy nkáa yimiee?

¹¹ E ge la wvú ben baa kiee le ke me njemyi e è nu ekume blëed ke? Me mbvuu ngayte ke le

ben ejoj kefew ekume fintunjen fi Bofalasii bô Bosadusii le.”

¹² No wvú jeme nonen e bó mum kiee le ke wvú jemyi le bó ejoj kefew e è nu ekume fintunjen fi bó towte ê blëed e ke, le wvú jemyi e è nu ekume n'yeeyi wvu Bofalasii bô Bosadusii.

E Bita cee le Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawee

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ E Jisos ke gen buy ê keba ke wonj e kè Kaysalia Filibi le, ke ne bife ê boom bew bo ngoo le le, “Bonyii duu le wee wvú diee nu Waawee nu yee?”

¹⁴ E bó tfuse ê wvú le, “Bonyii bomew duu le wo nu Jon Nleseejoo, bomew le Elayja, e bomew duu le wo nu Yelimia kenee wee ntum Nyo' wvumvu.”

¹⁵ E wvú bife ê bó le, “Ben duu finen le me nu yee?”

¹⁶ E Semon Bita tfuse le, “Wo nu Mboyse wvú Nyo' to kawee wvú Waa Nyo', Nyo' wvú kenke nshii.”

¹⁷ E Jisos tfuse ê wvú le, “Semon waa Jona, Nyo' nu e buw wo, njefo ke fin nu e è senje wee wvu wum ê wo ke, e senje Icem wvú nu fowe ê wo.

¹⁸ Me e no ngayte ê wo le wo nu Bita, * e è nu yí kembra kin e wvú me nu nke en'goo kentaashe kem ke bonyii bo mbee le. E ke mvungay mvu kpwe le nu ke eyuu eghaw kentaashe kedvu le.

¹⁹ Me nu nke enya ken'yene ke bvunfon bvufowe le † ê wo. Fíe fi wo e ke e suu fokuse fen, tu bó nu e suu wase fowe. Fíe fi wo e ke e fay fokuse fen, tu bó nu e fay wase fowe.”

²⁰ No Jisos gaye nonen, mum looce ciise lo é boom bew bo ngoo le le bó eyene fo bó ke emom esee é wee le wen nu Mboyse wvú Nyo' to kawee le.

E Jisos jeme ekume kftuu kpwe yi wvú nu eke kpwe

(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ E kew yí kefew kekie le, e Jisos mum kew no dunçi é boom bew bo ngoo le le wen kenke ke keegen Jelusalém. E wen nu egen eyen bongew nteen can bonyii bô saake wonj e bô bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô dunçi bonci bo Nyo' le. Bó nu ke eyu wen, é ediuw ebuy eta é wen ekase ebuy yí kpwe le.

²² E Bita mum jo wvú e bó wvú lewse ye. E wvú mum kew no saake wvú yí fíe fidvu le, gayte le, “Tata, Nyo' elwseè. Ke fin fíe nu ke eyuu ekooy bó wo ke.”

* 15:39 Bon'wa' bo boyvuum bomew tenje bvudvuu bvun le «Magdala». 16:1 12:38-39; Luk 11:16, 29-30 16:1 Jon 6:30 16:6 Luk 12:1 16:7 Mak 6:52 16:8 14:31 16:9 14:20 16:10 15:37 16:14 14:2; 17:10-13; Mat 21:11 16:16 14:33; Jon 1:49; 11:27 16:18 Luk 22:32; Jon 1:42; 21:15-17; Efe 2:20 * 16:18 Diee di Bita din nu le, «Te». 16:19 Luk 11:52; Mat 18:18; Jon 21:15-17 † 16:19 Fen nu teyete le, bin'yene bi bvunfon bvufowe le. 16:20 17:9 16:21 17:22-23; 20:17-19; 26:2

23 E Jisos banke ye gay ê Bitá le, “Ja ê me ejim Satan! Wo jewsee lo me njefo ke wo leeme ê keba ke Nyo' le ke. Wo leeme ε è nu ê ke wee wvu wum e.”

24 No Jisos jeme nonen, mum gay ê boom bew bo ngoo le le, “E wee gomte keenu wee wem ngoo, tu wvu kenke keetun ekole kew, etuu kentam kew ebii me le.

25 Ben ekeè le wee wvu bawci nshii we fo wvu elase nu ke elase ke lo. Geen ε wee wvu lase nshii we nje me nu ke ekenke nshii.

26 E bó baanci naa wonj wvun nen tfuu, ε nya é wee wvu ε die, ε ke ε lase nshii we, é sew wvudvu enu la? Nuu le fice nu dvú fi è nulo é wee esum keyoy kew dvú le?

27 Ben ekeè le wee wvu diee nu Waawee nu ke eto bó bonceendaa bew é bvukuke bvulce le, emum elaw wee tfuu yi fice fi wee nu ε ge le.

28 E me ensee é ben keceey le bonyii bomew leeme fen bò yaa nu ke eyuw wvunj kpwe se bó ε yen no wee wvu diee nu Waawee too bó bvunfon bwew ke.”

17

E Jisos dunce bvukuke bwew bvú wvu to kenke fowe (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 E εdiuw ke fey εsoocaa, ε Jisos jo Bitá bó jem noo Jon wvu waa bwee jem, ε bó bó ben yi kum wvumew e ε wvu defe ewe, no nu fò ebonebon.

2 E bó ke ne yen ε nfieesen ye ε kumen é bó ejise, bvushiw bwew ε no baa lawkene diewe diuu le, ε ndvu ye baa ten lawkene nen mwawmwawmwaw.

3 E fi kooy le Muses bó Elayja to nu ε ne buynen fò bó le, no jemyi bó bo Jisos.

4 E Bitá mum ne bvumten gay é Jisos le, “Tata, fi jee no beene nu fen. E wo fen koonke lo é me en'yoó cún fen she, é yimi enu yo, yimi yi Muses, yimi yi Elayja.”

5 Ke no wvu to beε jemyi, ε fi kooy le kembew kè baa nen bvuuu to nu ε ne to banj bó, ε diew jeme é kembew kedvu le le, “Wvun nu Waa wem, wvu nu fitele fiem. Me n'yuuke njon bó wvu baay. Ben eyuuké ε è nu wvu le.”

6 E boom bew bo ngoo le dioo yuw diew yidvu ε kedvum gbwo bó, ε bó gbweken tum monshim fokuse.

7 Geenε ε Jisos gen kum bó le gay le, “Ben eja we. Fo ben efané ke.”

8 E bó dioo cake ejise we fanε yaa bvuu yen wee mvu le efey Jisos ke.

9 E bó ke ne yi kum wvudvu le dioo booke, ε Jisos lew é bó le, “Fo ben ke esee fice fi ejise eyene be yen é wee se wee wvu diee nu Waawee ε buy wase yi kpwe le ke.”

10 E boom bew bo ngoo le bife é wvu le, “E nu nje la wvu bonyii bó dunji bonci duu le Elayja kenke keeke eyaw eto é Mboyse wvu Nyo' to kawε se to?”

11 E Jisos tfuse le, “E nu keceey le Elayja kenke keeyaw eto ekene mwεm mvunciiim.

12 Geenε é me ensee é ben le Elayja nu ε to wase bó fanε yaa kieε wvu ke, ε mum ε ge fice fi bó koonke bó wvu. E é nu ke lenlen no wee wvu diee nu Waawee nu ke eyen ngew can yibole.”

13 No wvu gay nonen, ε boom bew bo ngoo le mum kieε le wvu jemyi ε è nu ekume Jon Nleseejoo.

E Jisos fe wan mvu wvu to gbwee kengbwe (Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14 E Jisos bó boom bew bo ngoo le ke bow fese fò kebombom ke bonyii le to nu. E wee mvu ne to tum εnvuw é Jisos fwe, gay é wvu le,

15 “Tata, came ke shen fò waa wem e. Wvu gbwee kengbwe, yene ngew baay. Wvu nen'yi gbwe fotaj, ké ne gbwe é joo le.

16 Me mbe ε nto bó wvu fò boom buw bo ngoo le bó ε mom nkuanj keefe wvu.”

17 E Jisos gay le, “O oo! Engoke ke ecici kè baa lese fitele yi Nyo' le kin. Me nu nke enu beene enjen embuy neε? Me nu nke enkuu shém bó ben enjen embuy neε? Ben eto bó wan wvudvu fen enya é me.”

18 E bó to dvú, ε Jisos wam nceendaa dewle wvu to nu yi wan wvudvu le ε wvu buy, ε wvu mum bonen lo kan mwaan.

19 E boom bo Jisos e bo ngoo le ke ne gen fò wvu le ejim ejim, bife é wvu le, “E nu nje la wvu bese be mom nkuanj keebvuse nceendaa dewle wvudvu?”

20 E wvu tfuse é bó le, “E nu njefo mbee wene doose lo. E me ensee é ben keceey le, é ben be kenke mbee ε wvu nu ke naa diewe shem nsusu le, * tu ben nulo egay é kum wvun le wvu emvuw ye fen egen eleem fofe, é wvu mvuwe, fice saa nu dvú fi nulo eghaw ben ke.

21 [Geenen, ke kfuu wvuwvun nceendaa dewle nulo ebuy se wee ε bunle ε she mbam mwεm mvudien ke.]”†

E Jisos bvuu jeme ekume kfuu kpwe yi wvu nu ke ekpwe (Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

16:24 10:38-39; Luk 14:27; 17:33; Jon 12:25-26; 1Bi 2:21 16:27 Mben 62:12; Job 34:11; Mat 7:23-27; 13:41; 25:31-46; Luk 13:27; Jon 5:29; Lum 2:6; 1Kol 3:13-15; 1Bi 1:17; 2Tim 4:14 Mwm 22:12 16:28 10:23; 24:34; Mak 9:1; 13:30; Luk 9:27; 21:32 17:1 5:1 17:2 2Bi 1:16-18; Mwm 1:16 17:5 3:17 17:9 16:20 17:10 Mala 3:23-24; Mat 16:14 17:12 11:14; Luk 1:17; Jon 1:21 17:17 Dito 32:5, 20 17:20 13:31; 14:31; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6 * 17:20 Nsusu yin nu é diew bala le le, «mustard». † 17:21 Ke bonwa' bo boyvuum bomew bó bó to yawee sanj diew Nyo' jó kenke kencim kin ke. 17:22 16:21

22 No Jisos bô boom bew bo ngoo le to taashεε Galilee, ε wvú gay ê bó le, “Wee wvú diee nu Waawee nu ε bó nu ke enya wvú can bonyii le,

23 ε bó eyu wvú, ε ke edioo enu εdiuw εta, ε wvú ebuy yí kpwe le.” ε bó yuw nonen, ε yee keeshε bó baay.

Ekume shile wvu yew ncese

24 ε Jisos bô boom bew bo ngoo le ke gen buy Kafana’um, ε bonyii bô to fii shile wvu yew ncese ke to yen Bitá le sow ê wvú le, “Wee wene n’yεyí ké no laan’ke ke shile wvu yew ncese?” †

25 ε wvú bee le, “εε.” ε Bitá ke dioo tu fô yew e, ε ê yaw Jisos jike fiεε fidvu fokuse, bife ê wvú le, “Semon, wo yene fiuw le la? Bonfon bo fokuse fen ké no fii shile bô kensuw ε ê nu ê baa? Bó ké no fii ê boom bo won’ e, nuu ê botolo le?”

26 ε Bitá tfuse le, “Bó ké no fii ε ê nu ê botolo.” ε Jisos gay ê wvú le, “Tu ke boom bo won’ e yaa ken’ke keelaan’ke ke.

27 Geenεn, wvu le fo bee wo eteensen mvuntelem mvu bonyii bodvu le, genε elan’ fincaw ê mamase le, bye yí wo ε yaw ε koo, ε wo yene diuw wvudvu, ε wo eyen jise di bigew e jó, emum εbvuse egen enya ê bó keelan’ shile wesebeewo dvú.”

18

Wee wvú kuuke ente jo bvunfon bvufowe (Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 ε ê no nu ke kefew kedvu le, ε boom bo Jisos e bo ngoo le to bife ê wvú le, “Wee wvú kuuke fele wee tfuu ê bvunfon bvufowe le nu wvú la?”

2 ε Jisos mum tee wan caan leke ê bó entelen,

3 gay le, “ε me ensee ê ben keceey le, ε ben baa ekumen etu diεwe boom bo caan caan e, tu ke ben nu ke eyuu eley naa lo bvunfon bvufowe le ke.

4 Naa yεε wvú nu ε jo ekole kew caan ε no nu diεwe wan wvun e, nu ε wvú nu wee wvú kuuke ente jo bvunfon bvufowe.

5 ε wee fiisene wan diεwe wvun e ε diee diem e, tu wvú fiisene ε ê nu me.

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 ε è nu le wee ege ε wee wvú nu ε lese fitele yí yem e diεwe boom bo caan caan ban e ege kebefε, ε fí ejee fô wvuεe wee le le bó eshan’ke kebbeε ke diene le ê kendon’ kew e, edomse wvú ε wvú eshii egen ê joo yí baay e.

7 Ngεw wvu baay nu fô bonyii bo yí won’ wvun e. Mwεem mvú teeyi bonyii ε bó gee bibefε ken’ke ke keenu. Geenεn ε ngεw wvu

baay nu fô wee wvú teeyi wee mvu ε wvú gee kebefε le.

8 ε kebo kuw kenεε ekale kuw gee ε wo gee kebefε, ε wo sum kebo kedvu kenεε ekale kedvu lan. Fí jee le wo ke eley nshii wvú mey lo le bó kebo kenεε ekale ken’kuyte, efey keeken’ke can yicii kenεε bikaa bicii é bó ke ejo wo etfume nguy wvú mey lo le.

9 ε jise diuw gee ε wo gee kebefε, ε wo min jise didvu lan. Fí jee le wo ke eley nshii wvú mey lo le bó jise dimwaan, efey keeken’ke ejise ecii, ε bó ke elan’ wo nguy wvu baay e.”

Ngan ekume njee yi to laε (Luk 15:3-7)

10 “Ben eyenè fo ben ejoò mvu boom bo caan caan ban e ekuse ke. ε me ensee ê ben le fowe nu ε bonceendaa bo Nyo’ le bó shee bó bó ké no nu ke sekecii ejise jo Icem wvú nu fowe.

11 [ε wee wvú diee nu Waawee to to kee-boyye bonyii bó nu ε laken wase.] *

12 Ben kpwaake le la? ε wee ken’ke njée gbwee, yimiaan ε la ente dvudvu, wvú saa eyaw ecine yi mban’ bvuuεε ncow bvuuεε le ê kum, egen egen njee yimiaan yi la yidvu?

13 ε me ensee ê ben keceey le, ε wvú gom ε yen, ε wvú eyuuke njon’ bó njee yimiaan yidvu fele yi mban’ bvuuεε ncow bvuuεε yi baa la ke.

14 ε nu ke len’len’ ten no Icen wvú nu fowe baa shieele le wee mwaan’ ngoo boom bo caan caan ban e ela ke.

No è nulo é wee emancε mwεem bó waa bwee

15 ε waa bwoo ge fiεε fi ε befe fô wo le, ε wo gen yen wvú le dun’ce jay we ê wvú ke ben ε wvú bofεε. Wvú ε yuw fiεε fi wo jeme, tu wo ε kase wase ε ken’ke waa bwoo jim.

16 Wvú é no nu se wvú ε yuw fiεε fi wo jeme, ε wo jo wee mwaan’ kenεε bofεε ε ben ε bó kase gen fô wvú le, wvu le njeme weman eken’ke bonyii bofεε kenεε botete bó eben jim nsaw wvudvu.

17 Wvú é gen ε fan’ keeyuw fiεε fi bó jemyi, ε wo jo keseen gen dvú fô kentaashε ke bonyii bo mbee le. Wvú é fan’ keeyuw naa noo kentaashε ke bonyii bo mbee le, ε wo jo wvú diεwe wee wvú yaa kee ke Nyo’ kenεε diεwe wee wvú fii shile le.

18 ε me ensee ê ben keceey le fiεε fi ben ε ke ε suu fokuse fen, tu bó nu ε suu wase fowe, fiεε fi ben ε ke ε fay fokuse fen, tu bó nu ε fay wase fowe.

19 Me ε mbvuu ε no ngayte ê ben le, ε bonyii bofεε ê ben ente benε yí fiεε le fokuse fen,

17:24 Ksm 30:13 † 17:24 Shile wvun to nu diεwe ken’gawten ke nlawma wee lemme le yí diuu le. 18:1 Luk 22:24

18:3 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 18:4 23:12 18:5 Luk 10:16 18:8 5:29-30 18:10 Jon 10:11-15 * 18:11

Ke bon’wa’ bo boyvuum bomew bó bó to yawεε san’ diεw Nyo’ jó ken’ke kencim kin ke. 18:14 6:10 18:15 Lew 19:17;

Gal 6:1 18:16 Dito 19:15; Jon 8:17; 2Kol 13:1; 1Tim 5:19 18:17 Tay 3:10 18:18 16:19; Jon 20:23 18:19 7:7

ε λεκε ε bunle le, ε Icem wvù nu fowe ege fimweten fò bó le.

²⁰ Ben ekeè le fò bonyii bofεε keνεεε botete nu ε taashe ε diee diem e, nu ε me nu ε bó entelen.”

Ngan ekume wee fioo wvù yaa koole ke shen

²¹ Ε Bita mum bence bife ε Jisos le, “Tata, ε nu bokan bomεε bò waa bwεεm gee mwεεm mvù befe fò me le, ε me enλεεshi ke lo? Ε nulo ε ke egen ebuy bokan bosooshwi y e?”

²² Ε Jisos tfuse ε wvù le, “Ke ε nelo ε me engay ε wo le ε nelo enu ke bokan bosooshwi maan ke. Ε nelo enu mbansooshwi bokan bosooshwi y.

²³ Ε νεε fιεε fi bó nelo efewsen bvunfon bu fowe bó nfon mvu wvù to gomte keekpwanjen bó bonyii bew bo lemme le bó kpaw we to nu can yibole.

²⁴ No wvù to kewεε keetaasse, ε bó to bó wee mvu ε ye fioo nu bikele bi bigew e bontfuke yuufe.

²⁵ No ke ε to nulo ε wvù elaw, ε nfon wvudvu mum gay le bó ejo wvù bó kpwese noo boom noo mwεεm mwew mvunium egese eto bó bigew bidvu elaw fioo ye dvù.

²⁶ No nfon gay nonen, ε wee wvudvu gbwe ε wvù ejise ku can ε wvù gay le, ‘Tata, kuu ke shém bee wo, me nu nke enlaw fιεε ficii.’

²⁷ Ε shen ge e ceε ekole we cine wvù le daaye lo ε fioo yidvu le.

²⁸ Geenεn, ε wee we keβεε ke buy dioo gne, buynen yí wee mvu wvù bó bó lemte nfon e, ε wvù to kenke wvù fioo ekεε ke bigew e ke kemwaan. † Ε wvù mum jice wvù yí sew e gay le, ‘Lawε fioo yo.’

²⁹ Ε wee lemme wvudvu mum gbwe ten ε wvù ejise, leke wvù gay le, ‘Kuu ke shém bee wo, ε me nke enlaw wo.’

³⁰ Ε wvù tun, jo wvù gen fen yew ncaw e le wvù enù dvù egen ebuy no wvù ke elaw fioo ye.

³¹ Ε bonyii bomew bó bó bó to lemte dioo yen fιεε fi kooy le, ε fi ley bó baay. Ε bó mum gen see fιεε ficii fi be kooy ε nfon.

³² Ε nfon tooy wvù ε wvù to, ε wvù gay ε wvù le, ‘Wo nu fιεε fi ecici. Me mbe ε ndaaye ε yo fioo le yicii njefo wo be ε ku can ε me.

³³ Ke ε be nulo ten ε wo ecam shen fò wee wvù ben ε bó lemte le no me mbe ε ncam ten fò wo le?”

³⁴ Ε nfon ton'ye shém, nya wvù le bó efen yew ncaw e, enyεwle bó wvù egen ebuy no wvù ke elaw fioo ye yicii.

³⁵ Nonεn, ε nu ke lenlen no Icem wvù nu fowe nu ke ege bó wee mwaan mwaan ben

e, fen ε wee baa eλεεshe bó fitele fiew ficii fιεε fi befe fi waa bwee nu ε ge fò wvù le.”

19

N'yeyi ekume keekun kpwoon (Mak 10:1-12)

¹ Ε Jisos ke jeme mwεεm mvun mese, mum ne ε keba ke won e kè Galilee le gen ε kè Judea le Joo Joodan wvuke.

² No wvù gen, ε kebombom ke bonyii le shfum bi wvù le, ε wvù fe bó bocii bó to cemkene jó.

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

³ Ε Bofalasi ke ne to fò wvù le keemom wvù, mum bife le, “Nci nu ε bee le ε nulo ε wee ekun kpwese yí fιεε le keνεεε ε nu naa fi la?”

⁴ Ε Jisos tfuse ε bó le, “Ben ke baa tan wase fιεε fi bó san le, ‘Fonkew nu ε wee wvù to bomεε bonyii to bom bó ε bó no nu diemsen bó kpwoon’ e?”

⁵ Wvù to bom nonen mum gay le, ‘Ε nu nje fifin wvù diemsen nu ke ecine ice bó bwee le etaashe bó kpwese, ε bó bofεε emum etu wase wee mwaan.’

⁶ Nonεn, ke bó beε bonyii bofεε ke, bó nu wase wee mwaan. Fí ε mum ε no nu le, fιεε fi Nyo' nu ε taashe wase, fo wee emom egawsen ke.”

⁷ Ε bonyii bodvu mum bife ε Jisos le, “Ε no nu nje la wvù Muses to gayεε le wee nulo esan nwa' enya ε kpwese wvù dunji le wen nu ε kun wase wvù, emum ekun wvù?”

⁸ Ε Jisos tfuse le, “Ε to nu nje bikuu binen bi temyεn wvù Muses to cin'yeε le wee nulo ekun kpwese. Geenεn, ke ε nu no fi to nu fonkew ke.

⁹ Me ε no ngyate fiem ε ben le, ε wee ne ε kun kpwese ε jo wvumvu, ε ε baa nu le kpwoon wvudvu nu ε ne ε no ghane gee nsake, tu wvù nu ε ge kebefε ke diεwe keejan kpwoon mvu.”

¹⁰ Ε boom bó Jisos e bo ngoo le yuw fin gay ε wvù le, “Ε ε fen nu no fi nu ekume diemsen bó kpwoon, ε fi ejee le wee emey fiew nonen se wvù ε taashe bvujen.”

¹¹ Ε Jisos gay ε bó le, “Ke ε nu wee tfuu wvù nulo ebee fifin fιεε ke. Ε nulo ebee ke bonyii bó Nyo' nu ε ge le bó ebee.

¹² Ben ekeè le bonyii bomew nu dvù ε bó yaa ké no kenke shieε kpwoon ke, ε ε nu no bó to bokεε wase bó ε bó nu. Ε bomew nu nonen ε ε ge bonyii bó can le bó enu nonen. Ε bomew nu fibole nonen ε ε bó bó bikuu bibole le bó enu nonen nje bvunfon bu fowe. Wee wvù nulo ebee fifin ε wvù bee.”

Ɛ Jisos lanj kembonen yi boom bo caan e

¹³ Ɛ bonyii ke ne no too bô boom fô Jisos e le wvú ekum bó le, ebunle fô bó le, Ɛ boom bew bo ngoo le mum no saake lo bonyii bodvu.

¹⁴ Ɛ Jisos gay fiew le, “Ben ecine é boom bodvu etoo fô me le. Fo ben ejewse bó ke, njefo bvunfon bvú fowe nu Ɛ è nu fô bonyii diéwe boban e.”

¹⁵ No wvú gay nonen, mum gee can ye yi bó le mum ne no gene.

Jisos bô cee kpaw

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Ɛ fi kooy le wee mvu to nu Ɛ ne to fô Jisos e, bife é wvú le, “Wee N'yeyi, fice fi jee fi me njekje keenje nse njekje nshii wvú mey lo nu la?”

¹⁷ Ɛ Jisos bife é wvú le, “Wo biite Ɛ è nu é me ekume fice fi jee nje la? Wee wvú jee mey ke mwaan. Ɛ wo gomte keeke eley nshii wvú mey lo le, é wo no geele bonci bo Nyo' le.”

¹⁸ Ɛ wee wvudvu bife é Jisos le, “Bonci bo Nyo' le nu bô la?” Ɛ Jisos tfuse le, “Fo wo eyu wee, fo wo ejan kpwee wee, fo wo econj bvucnj, fo wo eben jim nsaw mbiay,

¹⁹ è wvumtè ico bô bwoo, noo le, è koonjke waa bwoo no wo koonjke ekole kuw.”

²⁰ Ɛ cuwee wvudvu mum gay é wvú le, “Bonci ban bocii nu Ɛ me nse ngeele wase. Ɛ bvuu sheke la?”

²¹ Ɛ Jisos tfuse é wvú le, “Ɛ wo fen gomte keenu wee wvú jee gene mese, é wo gen gese mwem mvú wo kɛɛke, gaw bigew bidvu é bo kefufe le, é wo ke emum ekeɛke ntfu Ɛ è nu fowe. Ɛ wo dioo Ɛ ge nonen emum eto ebii me le.”

²² Ɛ cuwee wvudvu yuw nonen, mum ne no gene nu lo shen shen, njefo wvú to kɛɛke kpaw baay.

²³ Ɛ Jisos mum gay é boom bew bo ngoo le le, “Ɛ me ensee é ben keceey le fi nu ke etemyi fô wee kpaw e keeley bvunfon bvú fowe le.

²⁴ Ɛ me embvuu ensee é ben le, fi nu cekey fô nyambala le keeley é jise di tase le fele fô wee kpaw e keeley bvunfon bvú Nyo' le.”

²⁵ Ɛ boom bo Jisos e bo ngoo le yuw fifin, Ɛ diuw yum bó baay. Ɛ bó bife le, “Ɛ è fen nu nonen, é ke yuu eboy yee?”

²⁶ Ɛ Jisos taa bó nen, gay é bó le, “Ɛ è nu fô wee wvu wum e, tu fi nulo eghaw. Geenen Ɛ fô Nyo' le nu Ɛ ke fice yaa nulo eghaw wvú ke.”

²⁷ Ɛ Bitá gay é wvú le, “Taa eyen, bese nu Ɛ cine wase fice fici le Ɛ no bii wo le. Bese nu ke ekeɛke la?”

²⁸ Ɛ Jisos gay é bó le, “Ɛ me ensee é ben keceey le seke wee wvú diee nu Waawee Ɛ shii wase yi kawla we bvukuke le won wvu fwe le, é ben ban bô se bii me le, eshii ten yi bokawla le yuufe ncow bofee esaake dikfuu di Isael di yuufe ncow difee.

²⁹ Wee tfuu wvú nu Ɛ cine la dieu e, keee boom bo bwee le, keee jéme ye le, keee ice le, keee bwee le, keee boom e, keee nje le, Ɛ wvú cin'yi nje yem, nu ke ekeɛke bonyii bô mwem bokanj gbwee fele no wvú se kɛɛke. Ɛ wvú nu ke ekeɛke ten nshii wvú mey lo.

³⁰ Geenen, bonyii nteen bô nu fwe keseen nu ke enu ejim, é nteen bô nu ejim keseen enu fwe.”

20

Ngan ekume wee wvú to joe bonyii bo lemme le lese wene

¹ Ɛ Jisos bvuu gay le, “Bvunfon bvú fowe nu diewe cee la mvu wvú to buyee ja fontanentan gen keejo bonyii bo lemme le elese é wvú wene.

² No wvú to genee yen bó le, Ɛ bó bó mum kamen le wvú nu ke elaw bó danali danali yi diuu le. * Ɛ wvú mum ciinse bó Ɛ bó gen no lemte é wvú wene.

³ Ɛ è ke no nu diewe didiuvu bvuu le, Ɛ wvú buy gen yen bomew bonyii le Ɛ bó leeme fô way laame.

⁴ Ɛ wvú gay é bó le, ‘Ben egen ten elemtè é me wene, é me nje enlaw ben no bó ké no laake.’ Ɛ bó mum gen.

⁵ Ɛ è ke no nu diewe didiuvu emvunsheen entelen e, bvuu kase buy ke diewe didiuvu ditete le, joo ke bonyii bo lemme le.

⁶ Ɛ è ke no nu diewe didiuvu ditin e ekiiguu, Ɛ wvú bvuu buy gen yen bonyii bomew e bó leemene. Ɛ wvú bife é bó le, ‘Ɛ nu nje la wvú ben to Ɛ she leemene fen diuu dicile ecici?’

⁷ Ɛ bó tfuse le, ‘Ɛ nu njefo wee baa jo bese lemme le ke.’ Ɛ wvú mum gay é bó le, ‘Ben egen le ten elemtè é me wene.’

⁸ Ɛ è ke no nu ekiiguu, Ɛ cee wee mum to gay é cee ekole bonyii bew bo lemme le le wvú etee bonyii bo lemme le, enya nlawma wvubo, keeke yi bonyii bô be to ejim e, egen emese yi bô be to fwe le.

⁹ Ɛ wvú mum kew no laake. Ɛ bonyii bô bó to joe bó yi lemme le didiuvu ditin to Ɛ wvú law bó danali danali.

¹⁰ Ɛ bonyii bô bó to yawee ejo ke dioo to mum no kpwaake le bó nu elaw bó efey

19:14 18:3 19:18 Ksm 20:12-16; Lew 19:18 19:19 22:39 19:21 6:20; 8:21-22; Luk 12:33 19:22 Mben 62:10

* 19:24 Nyambala yin nu Ɛ bó teje é diew bala le le «camel». 19:26 Saka 8:6; Luk 1:37 19:28 25:31; Luk 22:30; 1Kol

6:2; Mwm 3:21 19:29 10:37 19:30 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30 * 20:2 Danali mwaan nu jise di bigew e di bó

to ké law wee dvú yi lemme di yi diuu le. 20:8 Lew 19:13; Dito 24:15

bomew ba. Geenen, ε bó law kε ten bó danali danali.

¹¹ Ε bó fi nlawma wvubo mum kεw no wvukene cee la we,

¹² gayte le, 'Bonyii ban bò wo be jo ejim lem kε ntam kefew mwaan maan, geenen wo ε law bee bó lenlen, ε bese nu bò be she ε ngvuse yí lemme le diuu dicile ε mvum sheyte yí yese le.'

¹³ Geenen ε cee weε wvudvu tfuse ε wee mvu bó le le, 'Nsaa yem, kε me mbaa njay fiεε bee wo kε. Bee wo be kamene kε lemme din yí danali le?'

¹⁴ Joo nlawma wo egenè. Ε konj me le me enlaw wee wvu ejim lenlen diεwe no me nlaw wo.

¹⁵ Kε me nkεnke mvungay keenje fiεε fi me nkoonke bó fiεε fi ε nu fiem e? Nu le wo bene kendon njefo me nu ε n'yene can yem fò bonyii le kε? "

¹⁶ No Jisos jeme nen, mum mεse le, "Ε nu kε no bonyii bò nu ejim keesen nu ke enu bo fwe, ε bo fwe nu bo ejim."

Ε Jisos bvuu jeme ekumε kfiu kpweyi wvu nu ke ekpwe

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Ε Jisos ke no bene Jelusalεm, ε bó boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofεε buy ε je, ε wvu tee bó ε bó bó lewse ye, ε wvu gay ε bó le,

¹⁸ "Ben eyeke eyuw, beene bene wase gene Jelusalεm, ε bó nu egen enya wee wvu diee nu Waawee can bocee ncese bo baay baay noo bonyii bò dunji bonci bo Nyo' le, ε bó esaw wvu esumten le bó eyu wvu,

¹⁹ emum enya wvu can bonyii bò yaa nu ke Bojuu le, ε bó esεwe wvu, tamte wvu bó bonjwan, emum eta wvu yí kentam e, ε ke edioo enu εdiuw εta ε Nyo' ekase ebvuse wvu yí kpwe le."

Ε bwee Jon bó Jem leke bintaw bi boom bew e ε Jisos

(Mak 10:35-45)

²⁰ Ε bwee boom bo Sebεdee le ke ne to fò Jisos e bó boom bew, tum εnvuw ε wvu ejise keeleke fiεε.

²¹ Ε Jisos bife ε wvu le "Wo be gomte le la?" Ε wvu gay ε wvu le, "Kawε le ε nu ke edioo enu seke wo saake wase bvunfon bwuw, ε boom bem bo bofεε ban eshii mbew yo le, wvumvu ε εbo kuw ke εlemse le, wvumvu ε ke ekεne le."

²² Ε Jisos tfuse ε boom bodvu le, "Kε ben kee fiεε fi ben biite ke. Ε nulo ε ben ke ewu fiko fi ngεw e fi me nu nke enj'wu?" Ε bó tfuse le, "Bese nulo ke ewu."

²³ Ε wvu gay ε bó le, "Ε nulo ε ben ke ewu fiko fiem keεεy. Geenen keeshii ε εbo kem ke εlemse bó ke ekεne le yaa nu bvudvuu bwem keenya ε ben kε. Mondvuum modvu nu ε ε nu fò bonyii bò Icεm nu ε seyse wase ε geε fò bó le."

²⁴ Ε kebese ke boom bo ngoo le bo Jisos e bo yuufe dioo yuw ekumε fiεε fidvu, ε shém ton'ye bó bó boom bo bofεε bodvu.

²⁵ Geenen ε Jisos tee bó bocii, ε bó to ε wvu gay ε bó le, "Kε ben kee le bonyii bò saake bitum ké no shiile lo yí bonyii bobole, ε bonyii bo baay baay bobole dunji mvungay mvubole ε we jo bó? "

²⁶ Kε fiife kεnke keenu ε ben entelenj ke. Wee wvu gomte keenu wee wvu baay ε ben entelenj kεnke keenu wvu lemte lo ben e.

²⁷ Wee ε no gomte keenu wee wvu fwe ε ben entelenj, tu wvu kεnke keenu nfwawene.

²⁸ Ε nu ke lenlenj no kε wee wvu diee nu Waawee to to le bonyii elemte lo wvu le kε. Wvu to to keelem lo fò bonyii le, enya nshii we keesum wee nteen yí kpwe le."

Ε Jisos yene ejise binfefe bife

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Ε Jisos bó boom bew bo ngoo le ke gen dioo fele Jeliku, ε kebombom ke bonyii le no shfumte ε wvu ejim.

³⁰ Ε fi kooy le binfefe bimew bifeε, ε ε nu bolemse bi to ké no shiile diuw je le, to nu ε dioo yuw le Jisos fele lo, ε bí mum no wamte gayte le, "Tata, Waa Nfon Dawe, came shen fò bese le."

³¹ Ε kebombom ke bonyii le no wamene bó gayte le bó eban jo. Geenen ε bó bvuu wam gen lo fwe fwe le, "Tata, Waa Nfon Dawe came shen fò bese le."

³² Ε Jisos mum leem, tee bó, ε bó to, ε wvu bife le, "Ben gomte le me enge la fò ben e?"

³³ Ε bó tfuse le, "Tata, geε ε ejise eyese eyene ye."

³⁴ Ε shen koo Jisos, ε wvu kum ejise εbole. Kan mwaan ε bó mum no yene mwεem e, mum ne no bii Jisos le.

21

Ε Jisos ley Jelusalεm diεwe Nfon e

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Ε Jisos bó boom bew bo ngoo le ke dioo fejnene Jelusalεm, ε bó nu wase ntew wvu Betfaj e yí Kum Bite bi Olif e, ε wvu mum tum boom bew bo ngoo le bomew bofεε,

² gay ε bó le, "Ben egen ntew wvu fwe we le. Ben nu dioo ε gen, emum eyen lo bwee kembεεbey e ε bó ε suu ε waa we nu mbew ye le, ε ben efay, eto dvú ε me.

³ E wee bife lo fiεε ê ben, ε ben tfuse le Cee Ekole keŋke shieε wvudvu, ε wvú emum ecine lo kanj mwaanj ε ben eto dvú.”

⁴ Fifin to kooy nonen keege ε fi eto ekocen no wee ntum Nyo' mvu to jemyεε, gayte le,

⁵ “Wee etaa eyen, Nfon wene too ê ben e. ‘Ben etaa eyen, Nfon wene too ê ben e.

Wvú nu ε shike ekole kew,

ε ben yí kembεεbey e, ε è nu waa kembεεbey, kembεεbey ε kí bεε caan.’”

⁶ E boom bo Jisos e bo ŋgoo le ba gen, ge ke no wvú to jemyεε.

⁷ E bó to bô kembεεbey kedvu noo wan, yey bikum bibole yí dvú le, ε Jisos ben shii yí kemew e, no gene.

⁸ E kebombom ke bonyii le nteen no yeyte ten bikum bibole ê je, ε bomew faasshi tiεw bite yeyte.

⁹ E kebombom kè to gene fwe dvu Jisos bô kè to bii ejim no wvuuyi le, “Eeeee, mbense enù fô waa Nfon Dawe le leεε! Nyo' nu ε lanj kombonen yí wee wvú too ê diee di Tata le leεε! Eeeee, mbense enù fô Nyo' wvu fowe le leεε!”

¹⁰ E Jisos ke gen fεse Jelusalēm, ε kelaante kedvu keci shiw. E bonyii no ghayte, biite le, “Wvun se nu yεε le?”

¹¹ E kebombom tfuse le, “E nu wee ntum Nyo' wvú Jisos wvú ne ntew wvú Nasalet e, Galilee.”

E Jisos kunj bonyii e bó kamene way fô yew ncese Nyo' le

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² E Jisos ke gen fô yew ncese Nyo' le, kunj bonyii bocii bô to geese bô bô to guyte mwεεm fô, baashe bidanj bi bonyii bô to kumene bigew e, bô bintaw bi bonyii bô to geese bibembε le.

¹³ Wvú to kuunke gayte le, “Fí nu ε bo ε sanj ε Nyo' gayte le, ‘Bó nu ke eterje yew yem le yew bunle.’ Ben ε banke ε tu tfum bocooy.”

¹⁴ E Jisos no nu fô yew ncese le, ε binfefe bô bontenje too ε wvú fele bô.

¹⁵ Geenεn, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to dunji bonci bo Nyo' le ke dioo yen binghaw bi mwεεm e bi wvú to gee, bô no boom bo caan caan wvuuyi fô yew ncese le, gayte le, “Eeeee, mbense enù fô waa Nfon Dawe le leεε,” ε fi no ton'yi lo bó.

¹⁶ E bó mum waa lo Jisos le, “Kε wo yuuke fiεε fi boom ban gayte le?” E wvú tfuse ê bó le, “Eε, me n'yuuke lo. Fí nu le ben ke baa tarj wase fiεε fi bó sanj le, ‘Nyo' nu ε ge mbense wvú jee gene mεεse ε no buyte dew boom bo caan caan e, noo dew boom bô bεε yamte εmben e?’ ”

¹⁷ E Jisos ke ne cine bó le, buy ε kelaante kedvu le, gen ntew wvú Betani le, ce jó.

E Jisos low kete kemew

(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ E ε ke no nu entanentan, no Jisos to kaase tuu jim εlaante, ε jerj no yuu wvú.

¹⁹ E wvú yen kete kemew e mbew je le ε bó ké no diee, * mum gen fô, geenεn fanje yaa yen fiεε le yí dvú le ke, yen ke ε è nu bibε yí dvú le maanj. E wvú mum low kete kedvu gay le, “Fo fintam bεε ke ebvuu eyuu eyum lo yí yo le ke!” Kanj mwaanj, ε kete kedvu mum yowlen lo.

²⁰ E boom bo ŋgoo le bo Jisos e dioo yen nonen, ε diuw yum bó. E bó no ghayte le, “Kete kedvu ghan nεε e se yowlen lo kanj mwaan nen?”

²¹ E Jisos tfuse ê bó le, “E me ensee ê ben keceey le, ε ben lese fiεεle yí Nyo' le, yaa keŋke naa lo kemaŋen ke, ben saa ge ke ε è nu fiεε fi me nge bô kete kin maanj ke. Ben ε cim ε gay ê kum wvun le, ‘Mvuwe ye fen egen eghwe ê joo yi baay e,’ ε fi ekoooy nonen.

²² E naa la fi ben bunlee leke, nu ε ben nu ke ekeŋke fen ε ben nu ε lese fiεεle yí Nyo' le.”

E bó bife fô mvungay mvu Jisos e ne

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ E Jisos ke bvuu kase ley fô yew ncese le, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake wonj Bojuu ke to yen no wvú yeyyi bonyii, mum bife ê wvú le, “Wo jo fεε mvungay ε se no gee mwεεm mvun? E nya yεε mvungay mvudvu ê wo?”

²⁴ E Jisos tfuse ê bó le, “Me ten nu embife fiεε ê ben. E ben tfuse lo, ε me emum ensee ê ben wee wvú nya mvungay le me engeε mwεεm mvun.

²⁵ Jon to leese bonyii ê joo ε mvungay mvudvu ne fεε? E to nya Nyo', nuu wee wvu wum ε?” No wvú bife nonen, ε bó no keŋene εbonebon gayte le, “E beene tfuse le ε to nya Nyo', ε wvú ebife ε beene le laa ε è ge la fo beene ebee Jon e le?”

²⁶ Geenεn, ε è yaa nulo ε beene etfuse le, ‘E to nya wee wvu wum,’ ke, njefo beene fane kebombom ke bonyii le, no bó bocii nu ε bee le Jon to nu wee ntum Nyo'.”

²⁷ Nonen, ε bó mum tfuse ê Jisos le, “Kε bese kee ke.” E Jisos mum gay ê bó le, “Tu ke me nu ensee ten ê ben wee wvú nya mvungay ε me le me engeε mwεεm mvun ke.”

Ngan ekume boom bolemse bofεε

²⁸ E Jisos gen fwe bife le, “Ben kpwaake le la ekume fin? Wee mvu to keŋke boom bolemse bofεε. E wvú ke ne gen fô wan wvu

fwe le, gay ê wvú le, ‘Waa wem, gene eshe elemte wene eben.’

²⁹ E wvú tfuse le, ‘Ke me nu engen ke.’ Geenen ke ne kase kumen fitele fiew mum gen wene dvudvu.

³⁰ E wee wvudvu gen fô wvu ejim e gay ke fiεε fi wvú be gay wase ê wvu fwe. E wvú tfuse ê wvú le, ‘Me nu engen icem.’ Geenen, fanε yaa gen ke.

³¹ Tu entelen jo boom bo bofεε ban, nu ε wvú to gee fiεε fi ice shieele nu wvú la?” E bó tfuse le, “E nu wvu fwe.” E Jisos mum gay ê bó le, “E me enseε ê ben keceεy le, bonyii bó fii shile noo bokεne bo nsake le nu ε bó leyte wase bvunfon bvú Nyo’ le fwe ê ben e.

³² Me njemyi nen njefo Jon Nleseεjoo to nu ε to keeduεε je yi teyey ê ben, ε ben fanε yaa bee wvú le ke, geenen ε bonyii bó fii shile bó bokεne bo nsake le bee wvú le. E ben ke dioo cim yen no bó beηe nonen, fanε yaa ekumen mvuntelem mvunen ebee ten wvú le ke.”

Ngan ekume bonyii bó wee to teSeε Weε ê bó (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ E Jisos bvuu jeme le, “Ben ebvuu eyuw ngan mvu. Wee mvu to nu ε lem weε mvuntam mvú bó keenci mbvuum dvú, gem bó ketaan keεkeε, cim fô bó nu ke ekoyte mvuntam mvudvu somte ε mbvuum buyte, tum ketaale ke wee ncey e wene dvudvu, mum tese weε wvudvu ê bonyii, mum ne gen ketum kemew e.

³⁴ E kefew kè bó ké no koyte mvuntam mvudvu ke to kocen, ε wvú tum bonyii bew bo lemme le fô bonyii bó wvú to teSeε Weε ê bó le, le bó egen efi mwuwene mvuntam.

³⁵ E bó gen, ε bonyii bó wvú to teSeε Weε wvudvu ê bó koo bó, sun mvu, yu mvu, tumyε mvu bó εta.

³⁶ E wvú bvuu tum bomew bonyii bo lemme le ε bó duule fele bo fwe ba, ε bonyii ba bvuu ge ke leηleη no bó gee bó bo fwe ba.

³⁷ Ejim jodvu ε wvú tum wase ε è nu waa we, kpwaake le bó nu egen ewvum waa wen wvun.

³⁸ Geenen, ε wvú gen, ε bonyii bodvu dioo yen wvú le, jeme ebonebon le, ‘Wvun nu ndiela wee weε wvun. Ben eto é beene eyu wvú emum eyow bvushew bvudvu.’

³⁹ E bó mum koo wvú bvuse wene, mum yu.”

⁴⁰ No Jisos fe nen, mum bife le, “Wee weε wvudvu nu ke edioo ε to ege neε bó bonyii bodvu?”

⁴¹ E bó tfuse le, “Wvú nu ke eto elεse lo mvunyaame mvudvu, etεse weε wvudvu

ê bonyii bomew bó nu ke enyaa mwew mvuntam seke ηkoy e.”

⁴² E Jisos bife ê bó le, “Ben ke baa tan wase ê Nwa’ Nyo’ le le,

‘Te didvu die di bonyii bo kembom e to tunεε, to nu ε kase ne tu te di buu di yew e.

E fifin nu ε è ge ke Tata,

bonyii ε no taale keηke ηghaw’ e?”

⁴³ Me ε mum ε no nseηe ê ben le, Nyo’ nu ke efi bvunfon bwew can yene le, enya ε è nu ê ketum kè nu ke egee no wvú gomte le.”

⁴⁴ [“Te didvu din nu é wee gbwe yi dvú le, ecaafie lo, é di gbwe yi wee le, efoonce lo mwεten.”] †

⁴⁵ No Jisos ma ngan wvun nen, ε boceε ncese bo baay baay noo Bofalasi dioo yuw, mum kieε le wvú ma ε è nu ekume bowen.

⁴⁶ E bó mum no gomte keekoo wvú, geenen, kase fan kebombom ke bonyii le, njefo kebombom kedvu to keηke Jisos le è nu naa wee ntum Nyo’.

22

Ngan ekume ηkaw bvujen

(Luk 14:15-24)

¹ E Jisos bvuu no jemyi ê bó ê bongan e, ε wvumvu no nu le,

² “Bvunfon bvú fowe nu ε è nulo é bó efewsen bó nfon mvu wvú to seysεε ηkaw bvujen bvú waa we wvú diemsen e.

³ E wvú ke tum bonceendaa bew le bó egen etooy bonyii bó wvú to bee bó bó ηkaw bvujen wvudvu le bó etod. Geenen, ε bonceendaa bodvu gen ε bonyii bodvu fanε yaa to ke.

⁴ E wvú tum bomew bonceendaa gay ê bó le, ‘Ben egen ejeme é bonyii bó me nse mbeε bó ηkaw bvujen wvun le bó eyeke eyuw, me nu ε nseyse wase mwεem mvudien, ε ηgbwo binsoη bi nyám e bó boom bo bona’ le bó fanken. Me nu ε nseyse wase mwεem mvunciim, le bó etod le fô ηkaw e.’

⁵ Geenen, ε bó gen ε bonyii bodvu case lo, ne fibole no gene. E wee mvu laa wene dvu wvú, ε wee mvu laa way we.

⁶ E kebεse ke bonyii le kooye bonceendaa bodvu nyswle bó bó, mum yuwye bó.

⁷ E fitele bente nfon wvudvu, ε wvú ciinse bonyii bew bo jem e, ε bó gen leεse lo bonyii bó yuwyeε bonceendaa bew, mum ton kelaante kebole.

⁸ No wvú ge nonen, mum gay ê bonceendaa bew bomew le, ‘Me nu ε nseyse wase ηkaw bvujen. Geenen bonyii bó me nse mbeε ba se baa nu naa lo bonyii ke.

⁹ Ben egen ntasen jé le yicii, ebe bonyii bocii bô ben e yen, le bô eto fô nkaw bvujen wvun e.'

¹⁰ E bonceendaa bodvu mum buy gen jé le yicii, kum bonyii bocii bô bô to yene, bonyii bô jee bô bô befe to dvú. E yew bvujen mum yinşen bô bonyii.

¹¹ E nfon ké ne ley yew bvujen yidvu le keeyen bonyii bô to toe fô nkaw e, mum yen wee mvu le dvú e wvú baa jise ndvú nkaw bvujen ke.

¹² E wvú bife é wvú le, 'Nsa yem, wo ghan nee e se ley dvun se ndvú nkaw?' E wee wvudvu mey diuw tfu.

¹³ Nonen, e nfon mum gay é bonceendaa bew le, 'Ben ekay can ye noo bikaa, etfume wvú é ejjwe le ekfuf, jô bonyii nu ke ebeele njeci bigew.'

¹⁴ No Jisos jeme nonen, mum gay le, "Ben ekeè le Nyo' nu e be bonyii nteen, geenen e caw ke caan."

*E bó tele Jisos ekume shile wvú lanşen
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ E Bofalasií mum ne gen seyse no bô nu ege é Jisos se lowsen njeme é bô ekoo wvú.

¹⁶ E bó mum tum boom bobole bo ngoo le noo ngoo bonyii bo Nfon 'Elod e fô Jisos e. E bó gen jeme é wvú le, "Wee n'yeyi bese kee naa le wo nu wee keceey, e wo yeyi bonyii bô je yi yi Nyo' é je yi keceey e. Ke wo ké no joo le wee mvu nu jey ke, njefo ke wo taale laa mweten nu naa la le.

¹⁷ Ke see é bese wo nkpwawce. Nci nu e bee le beene elaanke shile é Kaysa, nuu fo bó elaanke le?"

¹⁸ E Jisos kiefi fiefi fi bó weentene bó fí, mum gay é bó le, "Ben bonyii bô jemyi jey, gee jey ban, ben teeyi me nje la?"

¹⁹ Ben eto bô bigew bi ben ké no laanke shile dvú é me en'yen." E bó to bô danali, nya é wvú.

²⁰ E Jisos bife é bó le, "E kolé kin kè nu yí dvú le nu ke yee le? E diee nu di yee le?"

²¹ E bó tfuse le, "E nu ke Kaysa le, e diee nu ke ten diew." E wvú mum gay é bó le, "Ben emum enyaà le é Kaysa fiefi fi é nu fi Kaysa le, nyaà é Nyo' fi é nu fi Nyo' le."

²² E bó yuw nonen, e diuw yum lo bó. E bó mum ciné wvú le ne no gene.

*E bó tele Jisos ekume mbuy wvu yi kpwe le
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

²³ Ke ebvubwe, e Bosadusií ne to fô Jisos e. Bosadusií nu ngoo bonyii bô to ké no duu le ke bonyii nu ke ebuy yi kpwe le ke. No bó toe, mum bife é Jisos le,

²⁴ "Wee n'yeyi, Muses to nu e gay le, 'E wee kpwe lo se wan, tu waa bwee kenke keege

kpwe é bó wvú eboo boom é diee di nkfu waa bwee wvudvu le.'

²⁵ Keseen, boom bo wee mvu le to cee bee bó jan bosooşwi. E wvu ngaywee ke jo kpwoon, ke ghan kpwe é bó wvú baa kenke wan ke, ciné kpwe le é ejjime kew.

²⁶ E fi kooy ke nonen bô ejjime kew noo ejjime ke wvuwe le, gen buy yi wvu bosooşwi e.

²⁷ Ejim jodvu, e kpwoon wvudvu ten kpwe.

²⁸ Nonen keseen no bó bocii bosooşwi to nu e jo kpwoon wvudvu, é nu ke edioo enu seke bonyii buyte yi kpwe le, é kpwoon wvudvu enu kpwee yee?"

²⁹ E Jisos tfuse é bó le, "Ben nu e jay baay, e é nu njefo ke ben kee fiefi fi bó san é Nwa' Nyo' le ke. E ben yaa kee ten mvunşay mvu Nyo' le ke.

³⁰ Ben ekeè le é nu ke enu seke bonyii buyte yi kpwe le, ke bolemse bó bokene bee ke ebvuu etaashi bvujen ke, e bonyii yaa bee ke ebvuu enyaà boom é bó taashi bvujen ke. Bó nu ke enu wase ke diewe bonceendaa bo Nyo' le fowe.

³¹ E dioo nu fi ekume mbuy wvú bonyii nu ke ebuy yi kpwe le, ben ke baa tan wase Nwa' Nyo' yuw fiefi fi wvú jemyi é ben e? Nyo' to nu e gay le,

³² "E nu me Nyo' Aba'am bó Nyo' Aysik noo Nyo' Yakow.' Fi nu le ke Nyo' nu Nyo' bonkfu ke, é nu Nyo' bonyii bó nu dvú."

³³ E kebombom kè to leeme fó yuw ntfuse wvú Jisos nya, e diuw yum lo bó bó n'yeyi we.

Nci wvú fele bonci bocii

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ E Bofalasií ke dioo yuw le Jisos nu e ban lo diuw Bosadusií, e bó mum baance ye to fô wvú le.

³⁵ E wee mvu bó le wvú to looci kee bonci bo Nyo' le, mum tele wvú bó mbife mvu le,

³⁶ "Wee n'yeyi, nci wvú kuuke fele bonci bocii nu wvú la?"

³⁷ E Jisos tfuse é wvú le, "Nci wvú kuuke nu wvú gayte le, 'E koonké Tata wvú Nyo' wo bó fitele fiuw ficii, enya ekole kuw é wvú kecii, egeé bvufee bwuw yi ye le bvucii.'

³⁸ Wvuuvun nu nci wvu fwe wvú kuuke fele bonci bocii.

³⁹ E wvú bii wvú le nu ke diewe wvuwe le. E wvú nu le, 'E koonké waa bwoo no wo koonke ekole kuw.'

⁴⁰ Mweem mvunşim mvú nu é Nwa' bonci le, noo mvú nu é Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le, leeme e é nu yi bonci bo bofee ban e."

Mboyse wvú Nyo' to kawee nu waa yee?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 No Bofalasiu to nu ε bó taashe fó, ε Jisos mum nε bife mbife mvu ε bó le,

42 “Ben kpwaake le la ekumε Mboyse wvú Nyo' to kawεε? Ben kpwaake le ε nu waa yeε?” ε bó tfuse ε wvú le, “ε nu waa Nfon Dawe.”

43 ε Jisos kase bife ε bó le, “No ε nu waa Nfon Dawe, ε fi ghan nεε ε Keyoy ke Yuule se ge ε Dawe no teje wvú le Tata wen? Dawe to nu ε jeme le,

44 ‘Tata Nyo' to nu ε gay ε Tata wem le wvú eshii ε εbo kew ke εεεy e, egen ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban e

ε wvú etome bikaa biew yi bó le.’

45 ε Dawe fεn teje wvú le Tata wen, ε wvú ebvuu eghan nεε se no nu waa we?”

46 No Jisos jeme nεn, ε wee fanε yaa nu dvú mwaan wvú etfuse fiεε ε wvú ke. ε kew tεn ebvubwe le, ε wee fanε yaa ke ebvuu emom lo ebife fiεε ε wvú ke.

23

ε Jisos cεεye kenyi ke bonyii bó dunji bonci noo ke Bofalasiu le

(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

1 ε Jisos mum nε jeme ε kebombom ke bonyii le bó boom bew bo ηgoo le le,

2 “Bonyii bó dunji bonci bó Bofalasiu nu bonyii bó nu ε jo kentaw ke Muses e.

3 Fi ε mum ε no nu le, ben eyuukε fiεε ficii fi bó seje ε ben, mum geε. Geenεn, fo ben egeε fiεε fi bó gee ke, njefo bó fewci jεεy, gee jεεy.

4 Bó nεn'yi yile bvujite ε bvú fele mvunǵay mvu bonyii le yike bonyii dvú, ε ε yaa nu naa lo ε bó keβεε emom keelaw ke naa lo kpwan εbo keefice bó ke.

5 Mwεεm mvú bó gee mvunciim nu ke keege le bonyii eyεnε bó le. Mvunǵuw mvubole mvu Nwa' Nyo' le nu naa mvú kukene. * ε mvunǵεηken mvu ηgem ndvú yibo le nu naa mvú dewkene.

6 Bó ké gene fō ηkaw e no koonke keeshii ke ε ε nu fō bonyii ewvumte bó, ké gen yéw bunle le no koonke ke keeshii ε ε nu yi bintaw bi fwe le.

7 Bó ké no koonke tεn keelεne ε way ε bonyii gayte bó le, bvuu koonke le bonyii etεnjε bó le Bolabay.

8 Geenεn, fo wee ebenε ε bonyii teje wvú le Labay ke, njefo ben keηke Wee N'yeεyi ke mwaan maη, ε ben bocii nu boom bo bwεe wan e.

9 Fo ben etεnjε wee mvu yi nshε le fεn le ε nu icee wene ke, njefo ben keηke Icee wene mwaan wvú nu fowe.

10 Fo wee ebenε ε bó teje wvú le Cee Ekole ke, njefo Cee Ekole wene nu ke mwaan wvú ε nu Klisui.

11 Wee wvu baay ε ben εntelεη keηke keenu wee wvú lemte lo ben e.

12 Naa yeε wvú bensee ekole kew, nu ε Nyo' nu ke eshike lo wvú, ε naa yeε wvú shiwe ekole kew, nu ε Nyo' nu ke ebense lo wvú.

ε Jisos tooshe bonyii bó dunji bonci bó Bofalasiu

(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bó dunji bonci noo ben Bofalasiu. Ben nu bonyii bó jemyi jεεy, gee jεεy! Ben leeme ejise jo bonyii banji je yi leyte bvunfou bvú fowe le. Ke ben koonke keeley bvú le ke, ε bvuu ε no baanke je fo bonyii bó koonke keeley e.

[

14 Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bó dunji bonci noo ben Bofalasiu. Ben looci shiwe lo bokε' bo bonǵfu le, gee dibunle di dewkene keeduunke ye. Ben ekeε le wene ηgεw nu ke εfo lo.] †

15 Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bó dunji bonci noo ben Bofalasiu. Ben nu bonyii bó jemyi jεεy, gee jεεy! Ben nεn'yi lεn won tfuu bvuu lente jóo yi baay baay ke le ben gomte wee mwaan wvú ebanke etu wee wene mbee. ε wvú ké tu wase wee wene mbee, ε ben kase ge ε fiew mεse fo lo, ε wvú no nu wase wee ηguy wvu baay ke diεwe ben e.

16 Ngεw wvu baay nu wene. Ben nu binfefe duu le ben dunji je ε bonyii! Ben nu bonyii bó duu le, ‘ε wee jeme fiεε, ε kan diee di yew ncese le, tu ke ε nu fiεε ke. Geenεn, ε wee jeme fiεε ε kan ε ε nu diee di ketwaa ke bigew e ké yeεle ke yew ncese le, tu wvú keηke keege no wvú jeme ε kan.’

17 Binfefe bin! Ben nu biyun! Fiεε fi kuuke fele fimew nu fi la? ε baay kuuke ketwaa ke bigew e ké yeεle, nuu yew ncese yi gee ε ketwaa kedvu se nu fiεε fi ε nu fi Nyo' le le?

18 Ben jemyi tεn le, ‘ε wee jeme fiεε ε kan diee di ketan ke ncese le, tu ke ε nu fiεε ke. Geenεn ε wee jeme fiεε ε kan ε ε nu diee di fiεε fi wee nya ncese dvú, tu wvú keηke keege no wvú jeme ε kan.’

19 Binfefe bin! Fiεε fi kuuke fele fimew nu fi la? ε baay nnya yidvu kuuke, nuu ketan

22:44 Mben 110:1; Lem 2:33-35; 1Kol 15:27; Ibu 1:13; 8:1

Ksm 13:9; Dito 6:8; Ktj 5:38-39; Mat 6:1 * 23:5 Mvunǵuw mvun nu mvú bó to geele bonci bo Nyo' le bomew jó, jiise yi monshim bó ηkenkeη e. 23:8 Jon 13:13 23:11 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 9:48; 22:26 23:12 Mben 75:8; Mat 18:4; Luk 1:52; 14:11; 18:14 † 23:14 Ke bonjwa' bo boyvuum bomew bó bó to yawεe san diεw Nyo' jó keηke kεncim kin ke. 23:16 5:34-37 23:16 15:14 23:18 Ksm 29:37 23:21 1Bfn 8:13

22:46 Mak 12:34; Luk 20:40 23:3 Lum 2:21-23 23:5

ke ncese le kè gee ε nnya yidvu se nu fiεε fi è nu fi Nyo' le kè?

²⁰ Fiεε fi nu, nu le é wee kan diee di ketanj ke ncese le, tu wvú kan nonen ε kan noo mwεεm mvunciim mvu yí dvú le.

²¹ E wee kan diee di yew ncese le, tu wvú kan nonen ε kan noo Nyo' wvú cee dvú.

²² E wee kan wøj wvu we, tu wvú kan ε è nu kawla Nyo' noo wvú wvú Nyo' wvú shiile yí dvú le.

²³ Ngew wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasii. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben ké no nya keba kemwaan é Nyo' ente jo biba yuufe bi mbáse yicii yí ben keeke naa noo mwεεm jεεy jεεy mvù ben keeke geele é mbáse le le yí eshumte, geenen laanke fiεε fi jite fi nci jemyi ekume fi le ben egeè, fi è nu keege mwεεm lej fò bonyii le, camte shen fò bonyii le noo keelese fitele yí Nyo' le. Ben be keñke keegeè mwεεm mvudvu mvunciim yaa cin'yi fimew e ke.

²⁴ Binfele bi duñci je é bonyii! Ben kunyi yeεguu bvuause é mbvuum e, geenen kaa mi nyam yi baay eshem! †

²⁵ Ngew wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasii. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben cuke mvujkom bò shúw ye le, geenen ε mwεεm mvù nu ε yinshen jó nu mvù ben loci é bonyii noo mvù ben yeεle ejise dvú.

²⁶ Binfele bi Bofalasii le, ben eyaw ecuke mvujkom bò shúw ente, wvu le mvú emum eyuule ten ye le.

²⁷ Ngew wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasii. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben nu diewe jem yí bó nu ε seyse ε yefe yí ε no baa yen'yi ejise jee, geenen ε ente jodvu nu ε jó ε yinshen bò bikufe bi binjpwé bi bonyii le noo mwεεm mvunciim mvu nyene.

²⁸ E nu ke lejlej ye ben yen'yi ejise le ben nu bonyii bo teyete, geenen ε ente nu ε ben ε yinshen bò kenεεma noo gee di befe.

(Luk 11:47-51)

²⁹ Ngew wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasii. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben bomte jem bonyii bo ntum Nyo' le, feele ten jem bonyii bò to keñke nce wvu teyete seyse ε yí jee.

³⁰ Ben gee nonen gayte le, 'E bese to bee nu wase dvú kefew ke bo'icee bosese le, tu bese to baa leem fisεε fò fiεε fi bó to gee keeyuwyi bonyii bo ntum Nyo' le ke.'

³¹ Ben jemyi nonen, jemyi ε è nu ekume bikuu binen mum tomté bò dew yene le ben

nu naa boom bo bonyii bò to yuwyeε bonyii bo ntum Nyo' le.

³² Ben emum egeε lo fwe emese lemme di bo'icee bonen to kεwεε!

³³ Yó yin! Eñgokε ke yó le kin! Ben kp-waake le ben nu ke enu se bó ε lese ben nguy wvu baay e?

³⁴ No fi nu nonen, me ε mum ε no ntumte bonyii bo ntum Nyo' le fò ben e noo bonyii bo bvufee le bò bonyii yí ke duñci bonci. Ben nu ke eyuwye bomew, etawye bomew yí bintam e, etam bomew yéw yene bunle le, ebone bikaa é bomew ejim bilaante bicii bi bó gne bi le.

³⁵ Ben nu ke egeè nonen wvu le ελεμε ke bonyii bocii bò to cee nce wvu teyete yí nshε le bó bó yuwyeε enú fò ben efa. Eλεμε kin nu ke enú fò ben efa ε kεw yí ke Abel wvú bó yue se wvú keñke jay e, ε to ε buy yí ke Sakalia wvú waa Belekaya wvú ben to yue entelεj jo yew ncese bó ketanj ke ncese le.

³⁶ E me ensee é ben keceεy le, lon mwεεm mvun mvunciim nu ke ekoo εñgokε ke keeseen kin."

E Jisos bem bonyii bo Jerusalem

(Luk 13:34-35)

³⁷ No Jisos jeme nen, mum bem le, "Ebeεy Jerusalem! Ebeεy Jerusalem! Wo wvú yuwyi bonyii bo ntum Nyo' le, bvuu tumyi bonyii bò Nyo' tumte fò wo le bó eta! E nu wase bokanj bomε no me mom keembaance boom buw ke diewe no bweeshie ké baance boom bew kfuke é bibε biew e, wo ε fan?

³⁸ Taa eyen, bó nu ε lanj wase yew yo, ε yí nu etu binffuy.

³⁹ Me nsenje lo é wo le ke wo beε ke ebvuu eyen me le ke, egeε ebuy kefew kè wo ke egay le, 'Nyo' nu ε lanj kembonεn yí wee wvú too é diee di Tata Nyo' le.' "

24

E Jisos see le bó nu ke ebvuw yew ncese

(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ E Jisos ke buy yew ncese le, ke dioo gene, ε boom bew bo ngoo le bence to mbew ye le no duñci yéw yí fò yew ncese le é wvú.

² Geenεn, ε Jisos jeme é bó le, "Ben yene yéw yin e? E me ensee é ben keceεy le ke te dimwaan nu ke eshεε yí dimew e se bó ε base fokuse ke."

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ E Jisos ke dioo gen ben shii yí Kum Bite bi Olif e, ε boom bew bo ngoo le bence to ebonebon fò wvú le bife le, "Ke see é bese kefew kè fiεε fidvu fin nu ke ekooy, noo nciise wvú nu ke edunεε kefew kè wo nu ke ekase eto noo le wøj kaa wase?"

⁴ Ɛ Jisot tfuse é bô lé, “Ben eyenè fo wee ke elɛɛ ben é ben ejay je.

⁵ Ben ekeè lé bonyii nteen nu ke etoo joo diee diem tɛɛke fojise, ɛ wee duu lé è nu wen wvù Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ. Ɛ bó dioo gee nonen emum elɛɛle bonyii nteen ɛ bó jayte je.

⁶ Ben nu ke eyuuke lé bó tumte jem, bvuu yuuke ten bosaaka lé jem nu enu. Fo ben ke dioo eyuuke nonen, ɛ finteem no buyte ben ke. Mvumvun nu mwɛɛm mvù kɛɲke keeke ekoo. Geenen ɛ mvù yaa mum dunji lé wonj kaa wase ke.

⁷ Ketum nu ke etumte jem bó kemew, ɛ nfon mvu tumte jem bó wvumvu. Jenj nu ke ekoo, ɛ nshɛ shiike mondvuum e mondvuum e.

⁸ Ɛ mvumvun mvunciim bɛɛ ke lo mvun'yanj ke diɛwɛ seke kpwoon ɛ kɛw lume.

⁹ Bonyii nu ke enya ben é bó enyɛwle bó ben, eyuwɛ ben. Bitum bicii nu ke ebane ben nje diee diem.

¹⁰ Nonen é bonyii nteen emum etfuw bikaa é me ejim, banene, geese bikuu bibole.

¹¹ Ɛ bonyii nteen bó mbiayte lé è tum Nyo' bó nu ke ebuynen emum elɛɛle bonyii nteen.

¹² No kebefɛ nu ke eduule ke gene lo fwe, nu ɛ fi nu ke ege é kɛɲkɛn ke bonyii lé nteen emum ewɛɛ.

¹³ Geenen, wee wvù nu ke ekuu shém egen ebuy fokemɛse nu wvù nu ke ebony.

¹⁴ Ɛ bó kɛɲke ke keeke efewɛe saaka wvù jee wvun wvu ekume bvunfon bvù Nyo' lé egen ebuy yí ekole ke nshɛ lé kecii é bitum bicii eyuw, nonen é wonj se keeke eka.

N'yɛyi ekume kefew ke ɲɛw wvu baay e (Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ Nonen seke ben ɛ yɛn ɛ kemaante ke fiɛɛ lé kè nulo ejin bvudvu kè wee ntum Nyo' wvù Dania to jemyɛɛ ekume kí, ɛ kí leeme wase yew ncese lé, (wee wvù taanjke ɲwa' wvun eyuw fin ntay.)

¹⁶ ɛ bonyii bó nu Judea mum fɛɛ ben yí dikum e.

¹⁷ Fo wee wvù nu é yew we dioo ɛ shii bvuu ley keejo fiɛɛ fi nu yew ke.

¹⁸ Fo wvù nu wɛne ebvuu ekfulɛ lé wen egen ejo ndvu ye yí bulɛn ke.

¹⁹ Nɲɛw wvu baay ɛdiuw yoya lé nu ke enu wvu bokɛnè bó nu bó difue, noo bó yamsee boom e.

²⁰ Ben ebunleè lé fo kenlewte kin ke enu ɛ è nu kefew ke nffum e, kɛnɛɛ diuu di mbam e ke,

²¹ ɲjefo ɲɛw wvu baay nu ke enu kefew kekɛ lé, ɛ kfiuu wvuɛw ɲɛw ke baa yuu nu wase ɛ kɛw no wonj to kɛwɛɛ e to ɛ buy keseen e, ɛ ke kfiuu wvuɛw bɛɛ ke ebvuu eyuu enu dvù ke.

²² Ɛ Nyo' to baa fafe ɛdiuw e ɲɛw wvudvu, tu ke wee wvu wum mwaanj bee ke ebony ke. Geenen Nyo' nu ɛ fafe ɛdiuw yodvu nje bonyii bew bó wvù nu ɛ caw.

²³ Ɛ nu ke edioo enu sekekɛ wee é jeme é ben lé, ‘Ben etaa eyen, Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ wvun fɛn!’ Kɛnɛɛ lé, ‘Wvuwe fofel!’ Fo ben ebee ke.

²⁴ Ben ekeè lé bonyii nu ke etoo mbiayte lé bowen nu bomboyse bó Nyo' to kawɛɛ, ɛ bomew duu lé bowen nu bonyii bó ntum Nyo' le, emum egee mwɛɛm mvù tɛmyi mvù dunji mvungay mvubole, egee ten mwɛɛm mvu diuw wvù yumɛn e wvu lé bó elɛɛ bonyii é bó ejay je, léɛ naa noo bonyii bó Nyo' nu ɛ caw, fɛn é je nu dvù.

²⁵ Ben eyeke eyuw, me nu ɛ nsee wase mwɛɛm mvun é ben é mvù se keeke ekoo.

²⁶ Nonen, é bonyii nɛ ɛ no gayte é ben lé, ‘Ben etaa eyen, Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ wɛ ɲkpwaante,’ fo ben egen jó ke. Kɛnɛɛ lé, ‘Ben etaa eyen, wvuɛ yew ɛnte,’ fo ben ebee bó lé ke.

²⁷ Ben ekeè lé no jan ké lawte we é keba ke diuu sane lé, ba gen buy jó diuu seeyi, nu ke lɛɲlɛɲ no nto wee wvù diee nu Waawee nu ke enu.

²⁸ ‘Naa fɛɛ fò kɛɲkpwe ke fiɛɛ le nu, nu ke fò fò bonjulanj nu etaashi.’

Ekume no Jisot nu ke eto (Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ Kanj mwaanj seke kefew ke ɲɛw wvu baay wvun e ɛ to wase ɛ fey, é diuu nɛ esɛɛɛ ejime, kpwee saa ebvuu ebaa ke, é jón enɛ fowe egbwɛkɛn, é mwɛɛm mvu fowe mvunciim mvù kɛɲke mvungay eshiike.

³⁰ Ɛ nciise wee wvù diee nu Waawee emum ebuyɛn yí ebule lé. Ɛ bitum bicii bi yí nshɛ lé emum ekɛw effule lo bó kpwe. Bonyii nu ke eyen no wee wvù diee nu Waawee shiile too é kembɛw e fowe bó mvungay noo bvukɛɛ bvù baay.

³¹ Soɲ yí baay nu ke edioo ɛ jeme foweɛwe, é wvù emum eciinse boncɛndaa bew é bó egen ɛbuw ɛ wonj yo ɛna lé noo fowe, ebaancɛ bonyii bew bó wvù nu ɛ caw.

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Ben eyɛyɛ fiɛɛ yí kengvum e. Tíɛw ye ké boci, é bibɛ ekɛw etɛɛke yí dvù lé, é ben mum kíɛɛ lé ekfunj kumene wase.

³³ Ɛ nu ke leŋleŋ no ben nu ke edioo ɛ yeŋ mwεem mvun e mvunciim, ɛ ben emum ekieɛ le wvú nu wase nceencee naa wase ɛ yew fwese.

³⁴ Ɛ me ensee ɛ ben keceɛy le ke eŋgokɛ ke kesen kin nu ke eka ɛ ɛ mwεem mvun mvunciim ɛ kooy wase ke.

³⁵ Ɛbulɛ bô nshɛ nu ke eka, geenɛn ke diɛw yeŋ nu ke eyuu eshiw ke.

Ke wee nu dvú wvú kee diuu di jisos nu ke eto ke

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ Ke wee nu dvú wvú kee diuu didvu keŋɛɛ kefew ke. Ke naa bonceendaa bo Nyo' le bo fowe keŋɛ Waa Nyo' kee ten ke. Ɛ kee ke Nyo' Ice wvú embɛŋ.

³⁷ Ke leŋleŋ no fi to nu kefew ke Noa' le nu ke no fi nu ke enu seke wee wvú diee nu Waawee kaase too.

³⁸ Ɛ to nu ɛ joo baa yiŋsɛn wase yí ekolɛ ke nshɛ le, ɛ bonyii nu fibole diekene bvuu wukene, ɛ bokɛnɛ bô bolemɛ taashi bvujɛn, ɛ bonyii nyaa boom ɛ bolemɛ taashi bvujɛn bô bó, ke gen buy diuu di Noa' to leyɛɛ ɛ ŋguw e,

³⁹ ɛ bonyii bodvu yaa kee fiɛ fi nu ekooy ke, gen buy seke joo to yiŋsɛnɛ yí nshɛ le, kuu bó bocii gen dvú. Ɛ nu ke leŋleŋ no fi nu ke enu diuu di wee wvú diee nu Waawee nu ke eto le.

⁴⁰ Bolemsɛ bofɛɛ nu ke enu wɛnɛ, ɛ bó ejo mwaan ɛ mwaan eshɛɛ.

⁴¹ Ɛ bokɛnɛ bofɛɛ nu ke egooke bvulɛm fodien, ɛ bó ejo mwaan ɛ mwaan eshɛɛ.

⁴² Nonɛn, ben emum ecɛytɛ njefo ke ben kee diuu di Tata wɛnɛ nu ke eto ke.

⁴³ Ben ekeè le ɛ cee yew kee kefew kè coonj nu ke eto entaŋ, ɛ wvú ecɛyte, wvú saa ke ecinɛ ɛ bó eto enjog yew ye ke.

⁴⁴ Fí ɛ mum ɛ no nu le, ben ten keŋke keecɛytɛ njefo wee wvú diee nu Waawee nu ke eto ɛ kefew kè ben yaa kee ke le.

N'yɛyɛi ekumɛ waa lemme wvu keceɛy noo wvú yaa nu ke wvu keceɛy

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ Waa lemme wvú nu wvu keceɛy bvuu keŋke bvufɛe nu wvú la? Ke ɛ nu wvuwe wvú cee ekolɛ we nu ɛ gee wvú le wvú etaalɛ fô yew ye le, le kefew ke edioo ɛ kocɛn, ɛ wvú nya mwεem mvudien mvu boom bo lemme le ɛ bó le?

⁴⁶ Njonj wvu baay nu ke enu wvu waa lemme wvuwe wvú cee ekolɛ we nu ke edioo etoo eyɛn ɛ wvú gee lemme leŋleŋ no wvú bee keegee.

⁴⁷ Ɛ me ensee ɛ ben keceɛy le cee ekolɛ we nu ke ebense wvú ɛ wvú etaale fô mwεem mwew e mvunciim.

⁴⁸ Geenɛn ɛ waa lemme wvudvu nɛ ɛ no nu wvú keŋke keŋge kè befe, ɛ jeme ɛ ekolɛ kew le, 'Ke cee ekolɛ wɛm nu ke eyaŋsɛn ekase eto ke',

⁴⁹ ɛ mum ɛ kɛw ɛ no suŋke boom bo lemme le bomew bô bô bó lemte, diekene bvuu wukene bô bonyii bô wuwte mbvuum,

⁵⁰ tu cee ekolɛ we nu ke enɛ esɛɛ ebuynɛn diuu dimew di wvú yaa be kpwaake le noo ɛ kefew kè wvú yaa be kee le ke.

⁵¹ Wvú nu ke edioo ɛ buynɛn nonɛn, emum enya ŋgɛw ɛ waa lemme wvudvu, eciinɛ wvú ɛ wvú egeŋ enu ŋgoo bonyii bô jemyi jɛɛy, gee jɛɛy e, ɛ ɛ nó fô bonyii nu ke ebeele ŋgeci bigew.'

25

Ŋyan ekumɛ ŋgón bokɛnɛ bomew yuufe

¹ "Ɛ nulo ɛ bó emum efɛwsɛn bvunfon bvɛ fowe bô ŋgón bokɛnɛ bomew yuufe bô to joɛ bin'yeese bibole, buy keegɛn efiisɛn cee bvujɛn mvu.

² Bó to nu nonɛn ɛ bo botin nu biyuj, ɛ bo botin feefɛnɛ.

³ Fí nu le bô to nu biyuj to dioo jo bin'yeese bibole fanɛ yaa jo mɛɛm momew ke,

⁴ geenɛn ɛ bô to feefɛnɛ jo bibole bin'yeese jo mɛɛm momew mbew yí dvú le.

⁵ Ɛ bó gen no cɛyte cee bvujɛn wvudvu, ɛ wvú no dvuyte keeto, ɛ nyii mum nɛ no yeke bó, ɛ bó mum lefe.

⁶ Ɛ ɛ ke no nu entaŋ entelɛŋ, ɛ bó nɛ yuw ɛ wee wvule le, 'Eeeee, ben etaa eyɛn, cee bvujɛn wvun ɛɛɛ! Ben ebuy eto efiisɛn wvú leɛɛ.'

⁷ Ɛ ŋgón bokɛnɛ ba bocii mum ja we bense bin'yeese bibole.

⁸ Ɛ ŋgón bokɛnɛ bô to nu biyuj ba gay ɛ bô to feefɛnɛ ba le, 'Ben enya ke bese bô mɛɛm monɛn momew. Bin'yeese bisɛɛ shiile wa lo.'

⁹ Geenɛn ɛ bô to feefɛnɛ ba tfuse le, 'Ke ɛ nelo ɛ mó ekocɛn fô beene le bocii ke. Ben egeŋ ɛ ɛ nó fô bonyii bô geese le, eguy monɛn.'

¹⁰ No bó to genɛ keeguy, ɛ cee bvujɛn mum shɛɛ fɛɛɛ. Ɛ ba bô to nu ɛ seyse wase ye ɛ no cɛyte, mum gen ley bó wvú yew ŋkaw bvujɛn e, ɛ bó mum faa kembuj.

¹¹ Ɛjim jodvu ɛ ŋgón bokɛnɛ bomew ba bô to genɛ keeguy mɛɛm fɛɛɛ, leem ɛ yew fwese no gayte le, 'Cee ekolɛ, cee ekolɛ, yene kembuj ɛ bese eley.'

¹² Geenen, ε wvú tfuse ê bó lé, 'É me ensee ê ben kecéy lé ke me nkee ben ké.'

¹³ Fí ε mum ε no nu lé, ben eeyse ye, ecéyè, njefo ké ben yaa kee diuu kéneε ke-few kè me nu nke enjkase nto ké.

*Ngan ekumε boom bo lemme le botεte
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ Kefew kedvu nu ε fi nu ke enu diεwe wee mvu wvú to nu keegen ghane, tee boom bew bo lemme le gee kpaw we can yibole.

¹⁵ Wvú to nu ε nya mvu waa lemme bikele bi bigew e bitin, nya mvu bikele bifεε, nya mvu ekelé ke bigew e kemwaan. Wvú to nya ké bii no mvungay mvu wee le nu. No wvú nyaε nonen, mum laa ghane diew.

¹⁶ É waa lemme wvú to fiε bikele bi bigew e bitin mum gen lo kan mwaan ge way dvú, die séw bikele bitin.

¹⁷ É wvú to fiε bikele bifεε ge tén way, die séw bikele bifεε.

¹⁸ Geenen, ε waa lemme wvú to fiε ekelé kemwaan wε, gen fiew cim fokuse nyilé bigew bi cee ekolé we le bidvu fó.

¹⁹ É cee ekolé boom bo lemme le bodvu ke laa ghane die, gen ce jó baay. É wvú ke dioo kase to, mum tee boom bew bo lemme le lé bó bó ekpwanen mwεem.

²⁰ É waa lemme wvú to fiε bikele bi bigew e bitin mum to wase bó bikele yuufe, gay lé, 'Cee ekolé, wo to nya me bikele bi bigew e bitin, taa eyen me nu ε nshεε ε nge way dvú, ε nkeεke bimew bikele bitin ê we jodvu.'

²¹ É cee ekolé we gay ê wvú lé, 'Keyoone baay. Wo nu waa lemme wvú jee bvuu nu wvu kecéy! Wo se nu ε shεε ε kieε keetaa fó fiεε fi caan e nta. Nonen, me nu engeε wo keseen é wo etaale wase ε è nu fó fi baay e. Leyε lé ente jo bvujonke bvú cee ekolé wo le.'

²² É waa lemme wvú biew bigew to nu bikele bifεε to tén, gay lé, 'Cee ekolé, wo to nya me bikele bi bigew e bifεε. Taa eyen, me nu ε nshεε ε nge way dvú, ε nkeεke bimew bikele bi bigew e bifεε ê we jodvu.'

²³ É cee ekolé we gay ê wvú lé, 'Keyoone baay. Wo nu waa lemme wvú jee bvuu nu wvu kecéy! Wo se nu ε shεε ε kieε keetaa fó fiεε fi caan e. Nonen, me nu engeε wo keseen é wo etaale wase ε è nu fó fi baay e. Leyε lé ente jo bvujonke bvú cee ekolé wo le.'

²⁴ É waa lemme wvumvu wε wvú to fiε ekelé ke bigew e kemwaan to tén, gay lé, 'Cee ekolé, me nkee lé wo nu wee wvú temyi ejim. Wo ké no gbweci ε wo baa jewε ké, baanci egin ε wo baa lé ké.

²⁵ Nonen me nse ε mum ε nfan ε ngen ε nyilé bigew biuw fokuse. Taa eyen, bigew biuw bin, jice.'

²⁶ É cee ekolé we tfuse ê wvú lé, 'Wo nu waa lemme wvú befe, nu kenkwen! Wo se kee lé me nké no ngbweci ε me mbaa njewe ké, mbaanci egin ε mbaa nle ké.

²⁷ No wo se kee nonen, tu wo se beε egeε bigew biem nfu wvu le seke me ε nkase enfi bigew biem bidvu bó séw ê we jodvu.'

²⁸ No wvú gay nonen, mum gay lé bó efi ekelé ke bigew e kedvu ê wvú, enya ê wvú kenke bikele bi bigew e yuufe.

²⁹ Lé bó ekeé le wee wvú kenke nu ε bó nu ke ebise é wvú ekenke nteen. Geenen ε wee wvú baa kenke, nu ε naa fi caan fi wvú kenke nu ε bó nu ke efi lo é wvú.

³⁰ No wvú gay nonen mum gay lé, 'Ben etfume kenεε ke waa lemme le kin é ejiwε le ekfun, fó bonyii nu ke ebeεε ngeci bigew.'

N'yeyi ekumε nsaw wvu fokemεse

³¹ É nu ke edioo enu kefew kè wee wvú dieε nu Waawee kaase too ê bvukukε bwew e, ε wvú too bó bonceendaa bo Nyo' le bocii, é wvú emum eshii yí kawla we bvukukε le.

³² Bitum bicii bi yí ekolé ke nshε le nu ke ebaance ê wvú fwe, é wvú emum egaw bó diεwε no wee ncey ké gaw njéε bvuse é bie tewe le.

³³ Wvú nu ke egeε njéε ebo ecéy, gee bíε tewe εbo enkonko.

³⁴ Wvú wvú Nfon nu ke emum egay ê ba bó nu εbo ecéy lé, 'Bonyii bó Icεm nu ε lan kembonen yí bó le, ben eto ekenke bvudvuu ente jo bvunfon bvú wvú to seysεε fó ben e ε kéw no bó to bomεε won,

³⁵ njefo jen to yuu me, ε ben nya me bó mwεem mvudien. Kendon to yumte me, ε ben nya me bó fiεε ε me n'wu. Me nto nu tolo, ε ben fiisen me.

³⁶ Me nto nu kenyi kencimte, ε ben jise ndvu yí yem e. Me nto ncmte ε ben to gay me le. Me nto nu yew ncaw e, ε ben to gay me le.'

³⁷ Wvú nu ke edioo ε gay nonen, é bonyii bo teyey bodvu emum ebife é wvú lé, 'Tata, è nu seke la wvú bese to yεnεε wo le ε jen yuu wo, ε bese nya mwεem mvudien é wo, kéneε seke la wvú kendon to yumte wo ε bese nya fiεε ε wo wu?'

³⁸ É nu seke la wvú bese to yεnεε wo le ε wo nu tolo, ε bese fiisen wo, kéneε kenyi kencimte, ε bese jise ndvu yí yo le?'

³⁹ É è nu seke la wvú bese to yεnεε wo le ε wo cmte kéneε nu yew ncaw e, ε bese to gay wo le?'

⁴⁰ Nfon nu ke emum etfuse ê bó lé, 'É me ensee é ben kecéy lé no ben to gee mwεem mvun, ké naa fó wee wvu caan boom bo

bwεem e ban e, nu ε ben to ge ε è nu fô me le.’

⁴¹ Nonen, wvù nu ke emum egay ê ba bò nu εbo εηkonko le, ‘Ben bò lon nu ε koo, ben ene lo ê me ejise, egen eley ηguy wvù mεy lo wvù bó to seyseε fô dεwle bô bonceendaa bew e,

⁴² ηjefo jen to yuu me, ε ben fanε yaa enya me bô fιεε fidien κε. Kendorη to yumte me, ε ben fanε yaa enya me bô fιεε é me εη'wu κε.

⁴³ Me nto nu tolo, ε ben fanε yaa efiisen me κε. Me nto nu kenyi kencimte, ε ben fanε yaa ejise ndvu yî yem e κε. Me nto ncemte, mbvu no nu yew ncaw e, ε ben fanε yaa eto egay me le κε.’

⁴⁴ Bô ten nu ke emum bife ê wvù le, ‘Tata, è nu seke la wvù bese to yεneε wo le ε jen yuu wo, keνεε ε kendorη yumte wo, keνεε ε wo nu tolo, keνεε kenyi kencimte, keνεε cemte, keνεε yew ncaw e, ε bese fanε yaa efi wo κε?’

⁴⁵ Wvù nu ke emum etfuse ê bó le, ‘E me ensee ê ben keceεy le, no ben to baa ege mwεem mvun, κε naa fô wee wvu caan boom bo bwεem e ban e, nu ε ben to baa ege ε è nu fô me le κε.’

⁴⁶ Boba bonyii nu ke emum egen eley ηγεω wvù mεy lo le. Geenεn, é ba bò nu teyey egen eley fibole ε è nu nshii wvù mεy lo le.”

26

É bó kaa mvunaj ê Jisos ejim

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ É Jisos ke jeme mwεem mvun mvunciim mεse, gay ê boom bew bo ηgoo le le,

² “Ben ekeè le è sheεte wase εdiuw εfaa, é emum enu Nkaw Danεfey, ε bó nu ke emum enya wee wvù diee nu Waawee can bonyii le é bó eta yî kentam e.”

³ Ke kefew kedvu le, ε bocee ncese bo baay baay bó bonyii bó saake won mum gen baance ye ê ntow Kayfas wvù to nu εkolε ke bocee ncese le,

⁴ mum cu ntaj no bó nu ke ewεentεn se koo Jisos, eyu.

⁵ É bó dioo cu nonen, gay le, “Fo beene emom fιεε fin kefew ke Nkaw e κε, ηjefo é beene mom lo, é fi eto bó diuw ê bonyii εntelεη.”

É kpwoon mvu yefe Jisos bó nfley wvù shfuunjkene Betani

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ É Jisos ke no nu ntεw wvù Betani le, yew dvu Semon wvù wee ntun wvu baay.

⁷ É bó ke shii no diekene, ε kpwoon mvu nε ley bó fikaa fimew ε bó kene bó te,* ε è nu

fi nfley mvu wvù shfuunjkene le, ε wvù lumte naa baay, mum fuce yî εkolε ke Jisos e.

⁸ É boom bo Jisos e bo ηgoo le yεn nonen ε fιεε fidvu ton'ye lo bó. É bó gay le, “Wvù nyεw bó nfley wvun nen nje la?”

⁹ Bó be nelo egeε nfley wvun bigew nteen, enya bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le.”

¹⁰ Geenεn, ε Jisos kιεε ηkpawwεε wvubo, gay ê bó le, “Ben nyaa ηγεω ê kpwoon wvun nje la? Wvù nu ε ge ε è nu fιεε fi jee fô me le.

¹¹ Ben ekeè le bonyii bo kefufe le nu ke enu κε ben ε bó sekecii, geenεn κε me nu ηke enu beene sekecii κε.

¹² Wvù fuci nfley wvun yî yem e nen seysee lo me no bó nu ke edwey me.

¹³ É me ensee ê ben keceεy le naa fεε fô bó nu ke efewci saaka wvù jee wvun yî εkolε ke nshε le kecii nu ε fιεε fi kpwoon wvun ge nu ε bó nu ke esenje ten, keekumy wvù.”

É Judas gese Jisos

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

¹⁴ É wee mvu ηgoo boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe ncaw bofεε wvù bó to tenje le Judas Iskaiot mum nε gen fô bocee ncese bo baay baay,

¹⁵ bife é bó le, “E me nya Jisos can yene le, é ben enya la é me?” É bó mum taj bigew mbaanshe bi bó kene bó ketwaa kε baa, nya é wvù.

¹⁶ É kew sekekie le, ε wvù mum kεw no gomte je yî wvù nu enya Jisos jó can yibole.

É Jisos bó boom bew bo ηgoo le die Nkaw Danεfey

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ É è ke dioo nu diuw di fwe di Nkaw Bleεd wvù bó baa gεε Fintunλεn jó, ε boom bo ηgoo le bo Jisos e to fô wvù le, bife é wvù le, “Wo gomte le bese egen eseyse fô wo nu edie Nkaw Danεfey ε è nu fεε?”

¹⁸ É wvù fufe é bó le, “Ben egen εlaante, eyen key e, egay é wvù le, ‘Wee N'yεeyi gayte le kefew kewene nu ε kocεn wase. Wen nu edie le Nkaw Danεfey bó boom bowene bo ηgoo le ε è nu é wvù yew.’”

¹⁹ É boom bo ηgoo le bodvu gen ge κε no Jisos be gay é bó, mum seyse mwεem mvüdien mvu Nkaw Danεfey e dvü.

²⁰ É è ke no nu ekiεguu, ε wvù shii bó boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncaw bofεε keediekene.

²¹ É bó dioo diekene, ε wvù nε gay é bó le, “E me ensee ê ben keceεy le, wee mvu ben e nu egeε me.”

22 No wvú gay nonen, ε boom bew bo ηgoo le ne no nu yii yii baay, mum kew no biwci ê wvú mwaanη mwaanη le, “E nu me le Tata?”

23 E wvú tfuse ê bó le, “Wee wvú nu egese me nu wvú nu ε lese ebo ê shuw e bee wvú.

24 Wee wvú diee nu Waawee nu ke egen ke no bó to sanηε ekumε wvú. Geenεn, ηgεw wvu baay nu fô wee wvú gese wee wvú diee nu Waawee le. Fí to bee ejee fô wvuεe wee le baay fεn ê bó to baa eboo wvú ke.”

25 E Judas wvú to nu keegese Jisos bife ten ê wvú le, “E nu me le Wee N'yeeyi?” E Jisos gay ê wvú le, “Wo nu ε jeme bó diuw wo.”

E Jisos bó boom bew die ntaashe

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Kol 11:23-25)

26 No bó to diekene, ε Jisos ne jo bleεd, nya keyoone ê Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo ηgoo le gay le, “Ben eko edie, fin nu ye yem.”

27 E wvú mum jo ten fiko, nya keyoone ê Nyo' mum nya fiko fidvu ê bó gay le, “Ben ewu bocii.

28 Fin nu elεme kem kè Nyo' gbwo monkan dvú kí ε buy nje wee nteen, wvu le wvú elεshε bibefε bibole.

29 E me ensee ê ben le ke me mbεε ηke embvuu en'wu mbvuum mo twnη kete kè lane le man ε kεw keseen e, ε gen ε buy diuu dì me nu ηke en'wu mó monfem beene ente jo bvunfon bvú Icεm e ke.”

30 E Jisos bó boom bew bo ηgoo le ke mase, yem ηkieε mbense, mum buy ben gen yí Kum Bite bi Olif e.

E Jisos gay le Bitu nu ke ema wen

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 No Jisos bó boom bew bo ηgoo le to gene, ε wvú ne gay ê bó le, “Entanη jo eben nu ε ben bocii nu ke etfuw bikaa ê me ejim nje ficeε fi nu ke ekooy bó me. E nu no bó nu ε san η Nyo' gayte le, ‘Me nu enηke en'yu ncey njée ê ηgoo njée esaanηen.’

32 Geenεn, seke Nyo' ε bvuse me yí kpwe le, ε me ensa fwe jo ben Galilee.”

33 E Bitu mum gay lo fiew ê wvú le, “E bonyii bocii cim tfuw lo bikaa ê wo ejim nje ficeε fi nu ke ekooy bó wo, tu ke è nulo é me ηke en'yu entfuw bikaa ê wo ejim ke.”

34 E Jisos gay ê wvú le, “E me ensee ê wo keceey le entanη jo eben jan, nu ε nyimshie nu ke enu le yí etonη, ε wo ε ma wase me bokanη botete.”

35 E Bitu gay ê wvú le, “E è cim nu naa le me nu enkpwe lo bee wo, tu ke è nulo é me en'yu ma wo ke.” No wvú gay nonen, ε boom bo

ηgoo le bo Jisos e bomew ba bocii gay ke ten nonen.

E Jisos bunle Gεsemane

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 E Jisos bó boom bew bo ηgoo le ke gen ley fô wεε ketaanη wvumew e, ε bó tenε le Gεsemane, ε Jisos gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Ben eshii fεn é me en'wawce eceη nene embunle.”

37 E wvú jo Bitu bó boom bo Sεbedee le bo bofεε, ε bó bó gen. E wvú kεw no nu yii yii, ε fitele fiew buuke.

38 E wvú mum gay ê bó le, “Fitele fiew nu yii yii baay naa fi me enkpwe lo. Ben eshεε fεn é beene eceyte.”

39 No wvú gay nonen, mum bence gen fwe caan, gbwe tum bvushiw fokuse mum bunle le, “Icεm, é je nu dvú yí è nulo é wo ege é fiko fi ηgεw e fin efey se me ε η'wu, é wo ge. Geenεn, fo wo ege no è shieele me ke, gee no è shieele wo.”

40 E wvú ke ne kase tu jim fô boom bew bo ηgoo le, yen ε bó leete. E wvú bife ê Bitu le, “Fí nu le ke è nulo é ben eshii we ebuy ntam kefew mwaanη e?”

41 Ben enú we, bunleε fo mmom ke eto fô ben e, eghaw ben. E nu keceey le fitele koonηke lo, geenεn ε nyam ye wεeyi.”

42 E wvú bvuu kase gen yí bokanη bofεε le bunle le, “Icεm, é è fεn nu le ke fiko fin nulo efey se me ε η'wu, é wo ge ke no wo koonηke.”

43 E wvú dioo ekase etu jim bvuu yen ε boom bew bo ηgoo le leete njefo nyii to nu è bó ejise.

44 E wvú bvuu cine bó le, kase gen bvuu bunle yí bokanη e botete, bunlee jemyi ke ε è nu ficeε fi wvú be shee jemyi wase.

45 E wvú bvuu kase tu jim fô boom bew bo ηgoo le gay ê bó le, “Ben fεn bεε ke leete leεtene finεn e? Ben etaa eyen, kefew nu ε kocεn wase. Bó nu ε gese wase wee wvú diee nu Waawee ê bonyii bó befe.

46 Ben enε we é beene egnè. Ben etaa eyen, wee wvú gese me wvun ε wvú too wase.”

E bó koo Jisos

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

47 Ke no Jisos to bεε jemyi nonen, ε Judas wvú to nu wee ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε mum buynεn. Wvú to too bó kebombom ke bonyii le ke baay, ε bó keηke nyó bó bibuse, ε è to tum bocεe ncese bo baay baay noo bonyii bó saake wonη.

48 E to nu ε wee wvú to geseε Jisos to seyse wase niise bó bonyii bodvu gay le, “Wee

wvù me nu ñke engay wvù le, embam enoçe, nu wvù, é ben emum ekoo.”

⁴⁹ No bô bó toe, é wvù mum gen lo fô Jisos e kan mwaan gay wvù le le, “Me ñgayte wo le Wee N'yeyi.” No wvù gay nonen, mum bam wvù ñoçe.

⁵⁰ É Jisos gay é wvù le, “Nsaa yem, gee lo fiée fi wo to keege.” É bonyii ba mum gen lo fô Jisos e koo wvù, ghen.

⁵¹ É fi kooy le wee mvu wvù to nu bô Jisos to nu é mum dvun nyo ye jem, cun kentunuj ke nfwá ekole ke bocee ncese le dvù, sum.

⁵² É Jisos gay é wee wvudvu le, “Kase etfuse nyo yo jim fô bvudvuu bwew e. É keè le wee tfuu wvù cawse nyo we, nu ke ekpwe yi nyo le.

⁵³ Wo kpwaake le ke è nulo é me engay é Icem ecinse bonceendaa bew fen kan mwaan bontfuke le, é bó fele ñgóo yuufe ncow fee le?

⁵⁴ Geenèn, é me ne é nge nonen, é fi ke eghan nee se kooy no bó sanj é Nwa' Nyo' le le fi kenjke keenu?”

⁵⁵ Sekekié, é Jisos mum bife é kebombom kie le, “Ben to keekoo me é no too bô nyó noo bibuse ke diéwe ben too keekoo é è nu coon e? Me nse nshee no diuu nu, é me é nshii yew ncese le n'yeyi bonyii se ben koo me nje la?

⁵⁶ Geenèn, fifin ficii jo bvudvu keege é fi eto ekocen ke no bonyii bo ntum Nyo' le to sanjé.” É boom bo Jisos e bo ñgoo le bocii mum lanj wvù fô, fee lo.

É Jisos leem yew nsaw e

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ É bonyii bô to koolé Jisos mum jo wvù gen bô wvù fô Kayfas wvù cee ekole ke bocee ncese le. É bonyii bô duñci bonci bo Nyo' le bô bonyii bô saake wonj to taashé wase fô.

⁵⁸ Bô to gene bô Jisos é Bitá bii lo ejim ncejole. É wvù gen buy naa lakfuléñ ekole ke bocee ncese le, mum ley gen shii bô bonyii bô to ceyte la didvu keeyen no fi nu ke eghan eleem.

⁵⁹ É bocee ncese bo baay baay bô bonyii bocii bô saake bonsaw mum no gomte fiée fi mbiay e fi bó etey yi Jisos e wvu le bó eyu wvù.

⁶⁰ Geenèn, fanjé yaa kenjke fiée ke, naa no bonyii nteen to cim too fwe bene jim nsaw mbiay. É fi ke ghan nen, é bonyii bomew bofee to leem fwe,

⁶¹ gay le, “Mbwé wvun se gayte le wen nulo esâw yew ncese Nyo' ekase ebom yi édiuw e eta.”

⁶² É ekole ke bocee ncese le mum ja we bife é Jisos le, “Ke wo kenjke fiée keefuse le? Wo yuuke ke mwéem mvù bonyii ban jemji yi yo le?”

⁶³ É Jisos méy diuw tfu. É ekole ke bocee ncese le kase gay é wvù le, “É diee di Nyo' wvù kenjke nshii le, é wo fen nu Mboyse wvù Nyo' to kawéé wvù Waa Nyo', é wo see é bese.”

⁶⁴ É Jisos tfuse le, “Fí nu no wo gay. Geenèn é me ensee é wo le, ejim jo kefew kin nu é ben nu ke eyen wee wvù diee nu Waawee le, é wvù é shii é ébo ke eceey ke Wee wvù kenjke Mvungay e, ke ebvuu eyen no wvù too é kembew e fowe.”

⁶⁵ É ekole ke bocee ncese le yuw nonen, mum saaye ndvù ye le, gay le, “Wvù joo bvudvuu bvü Nyo' le. Shiee nu dvù wvù beene ebvuu egomte wee le wvù eleem fen ejeme fiée le? Ben nu é yuw wase no wvù joo bvudvuu bvü Nyo' le.

⁶⁶ Ben é sumten le la?” É bó tfuse le, “É nu wee wvù bó eyu lo.”

⁶⁷ É bó mum kew no cuyte ncejé yi bvushiw bvü Jisos e, kfuné wvù bô mvunjko, suunje bô can gayte é wvù le,

⁶⁸ “Wo wvù nu Mboyse wvù Nyo' to kawéé, ke gee kewee ntum Nyo' kuw keseen fô bese le. Ke see wee wvù sunj wo.”

É Bitá ma Jisos

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ É to nu é Bitá é shii ekfunj lakfuléñ e. É wan kpwoon mvu wvù to lemte fô, ne to mbew ye le gay é wvù le, “Wo ten bee ben é Jisos wvu Galilee wvudvu.”

⁷⁰ Geenèn, é Bitá tun fwe dvu bonyii bocii gay le, “Ke me ñkee fiée fi wo jemji ke.”

⁷¹ É Bitá mum ne buy gen no nu diuw kebuw e. É wvumvu wan kpwoon wvù to lemte ten fô, yen wvù le, mum jeme é bonyii bô to leemene fô le, “Wee wvun bee bô Jisos wvu Nasalet wvudvu.”

⁷² É Bitá bvuu tun, lew lo gay le, “Ke me ñkee wee wvudvu ke.”

⁷³ É kefew ke dioo bvuu gence caan, é bonyii bô to leemene fô bence gen mbew Bitá le gay é wvù le, “Kecéy, kecéy, kecéy wo ten wee mvu bó le, njefo njeme wo gene diéwe wvubole.”

⁷⁴ É Bitá mum kan, tee lon yi ekole kew e gay le, “Ke me ñkee wee wvun ke.” Kan mwaan é nyimshie mum tonj.

⁷⁵ É Bitá kume njeme wvù Jisos be jeme é wvù le, “Nyimshie ke enu le yi etonj, é wo é ma wase me bokanj botete.” É wvù ne fô buy ekfunj, bee kpwe baay.

26:50 Keneé le, “Nsaa yem, wo to keege la?”

26:52 Kenj 9:6

26:55 Luk 19:47

26:56 Mat 26:31; Luk 24:46

26:61 27:40; Jon 2:19; Lem 6:14

26:63 Yésa 53:7; Mat 27:12-14; Mat 14:33; 27:40, 43; Luk 22:70

26:64 Dan 7:13;

Mat 22:44; 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27

26:65 Ktj 14:6; Esl 9:3; Lew 24:16; Jon 19:7

26:67 Yésa 50:6; 53:5

26:68

21:11 26:75 26:34

27

*Ɛ Judas shiim**(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)*

¹ Ɛ ƙfɔŋ ke dioo yuule too, Ɛ bocee ncese bo baay baay bō bonyii bō saake won, shii cu ntaŋ ekumɛ Jisos keeyu wvú.

² Ɛ bō mum kay wvú, jo gen nya can Baylet wvú wee sa' wvú ɛ keba kedvu le.

³ Ɛ Judas wvú to gesɛɛ Jisos ke dioo yɛn le bō nu ɛ leke le bō nu eyu wvú, Ɛ wvú kumɛn fitele fiew, jo bigew bi mbaanshe biɛ kase gen dvú keefuse ɛ bocee ncese bo baay baay bō bonyii bō saake won.

⁴ No wvú gen, gay ɛ bō le, “Me nu ɛ nge kebefe keengese wee ɛ wvú baa kɛŋke jay kɛ.” Ɛ bō tfuse ɛ wvú le, “Fifiɛ kɛŋke la keege bō bese? Ɛ kee wo fifiɛ.”

⁵ Ɛ Judas mwase bigew bidvu fokuse yew ncese le, mum buy, gen shiim.

⁶ Ɛ bocee ncese bo baay baay tace bigew bidvu gay le, “Bin nu bigew bi ɛlɛmɛ le, ɛ nci baa bee le bō egɛɛ bibin ntfu wvu yew ncese le kɛ.”

⁷ Ɛ bō shii cu ntaŋ, gen guy gbwen wee mvu wvú bomte nsháan dvú le bō ke edweyte botolo fō.

⁸ Ɛ nu fiɛɛ fi bō teŋe gbwen wvudvu ɛ to ɛ buy ɛbɛn e le, “Gbwen ɛlɛmɛ.”

⁹ Fí to kooy nonɛn ɛ fiɛɛ fi wee ntum Nyo' wvú Yelimia to jemyɛ mum to kocɛn no wvú to gayɛ le, “Bó to nu ɛ jo bigew bi mbaanshe bi ɛ to nu kpaw we no boom bo Israeɛl to seyseɛ yí ɛkolɛ kew e,

¹⁰ guy gbwen wee wvú bomte nsháan dvú, ke no Tata Nyo' to gayɛɛ ɛ me.”

Ɛ Jisos leem fwe dvu Baylet wvú wee sa' bala wvu Lum

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ No Jisos to leemɛɛ fwe dvu Baylet wvú wee sa', ɛ Baylet bife ɛ wvú le “Ɖ nu wo wvú Nfon Bojuu le?” Ɛ Jisos tfuse le, “Ɖ nu no wo gay.”

¹² Geenɛn, ɛ bocee ncese bo baay baay bō bonyii bō saake won ke dioo kɛw keeteyte mwɛɛm yí ye le, ɛ wvú fanɛ yaa bvuu tfuse fiɛɛ ke.

¹³ Ɛ Baylet mum bife ɛ wvú le, “Kɛ wo yuuke kfiu mwɛɛm mvun mvú bō jemyi yí yo le le?”

¹⁴ Geenɛn, ɛ Jisos fanɛ yaa tfuse fiɛɛ ɛ wvú naa kɛ fimwaan ɛ mvú bō teyɛɛ yí ye le kɛ. Ɛ wee sa' wvudvu taa nen ɛ diuw yum wvú baay.

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

¹⁵ Ɛ to ké dioo nu kefew ke Nkaw Danɛfey e, ɛ wee sa' wvun bvuse wee mwaan yew ncaw e wvú bonyii gomte le wvú ebvuse.

¹⁶ Ɛ to nu kefew kedvu le, ɛ wee mvu nu yew ncaw e, ɛ bō ké no kee wa lo wvú yí gee di befe le, ɛ diee diew nu le Balabas.

¹⁷ Ɛ bonyii ke dioo to tase, ɛ Baylet bife ɛ bō le, “Ben gomte le me embvuse ɛ ɛ nu yɛɛ yew ncaw e? Ben gomte le me embvuse Balabas, nuu Jisos wvú bō teŋe le ɛ nu Mboyse wvú Nyo' to kawɛɛ le?”

¹⁸ Wvú to biite nonɛn njefo wvú to kee lo le bō to nya Jisos can wen e ɛ ɛ nu njefo bō to bene kendon bō wvú.

¹⁹ Ɛ keebvuu bise fō nu ɛ seke wvú to shiile wase fō bō ké no saake bonsaw, ɛ kpwese tum ntum fō wvú le gay le, “Fo wo ege fiɛɛ bō wee we kɛ. Ɛ nu wee wvu teyete. Me njemyi nɛn njefo ɛfiɛ nu ɛ njɛnsɛn bō me entan ɛbɛn baay ekumɛ wvú.”

²⁰ No Baylet bifeɛ nonɛn, ɛ bocee ncese bo baay baay bō bonyii bō saake won bɛyse bonyii le bō egay le wvú ebvuse ɛ ɛ nu Balabas, elɛse lo Jisos.

²¹ Ɛ wee sa' bvuu nɛ bife ɛ bō le, “Wee wvú ben gomte le me encine ɛnte jo bonyii bo bofɛɛ ban nu wvú la?” Ɛ bō tfuse le, “Balabas.”

²² Ɛ Baylet bvuu bife ɛ bō le, “Ɖ me ndioo ɛ ncine nonɛn, enge nɛɛ bō Jisos wvú bō teŋe le Klistu?” Ɛ bō bocii gay le, “Bó eta lo wvú yí kentam e.”

²³ Ɛ wvú kase bife le, “Bó eta wvú nje la? Fiɛɛ fi befe fi wvú ge nu la?” Ɛ bō bvuu no wamte gene ke lo fwe le, “Bó eta lo wvú yí kentam e.”

²⁴ Ɛ Baylet ke dioo yɛn le ke je nu kɛ, le ɛ wen lumtene bō fiɛɛ fin, ɛ diuw ke ene ebuy. Ɛ wvú fi joo, cuke can ye dvú fwe dvu kebombom ke bonyii le gay le, “Kɛ ɛbo kem nu fō kpwe wee wvun e kɛ. Ɛ kee ben dvú.”

²⁵ Ɛ bonyii bocii tfuse ɛ wvú le, “Ɖɛ, cinɛ ɛ ɛlɛmɛ kew enu yí bikuu bisese le noo yí boom bosese le.”

²⁶ Ɛ Baylet mum bvuse Balabas no bō to gomte, gay ɛ bō tam Jisos, mum nya le bō egɛn eta yí kentam e.

Ɛ bonyii bo nci le no sɛwse Jisos

(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Ɛ bonyii bo nci le bo wee sa' le mum jo Jisos ley dvú ɛntow we le fō bō to teŋe le Bletolium, mum kum kebese ke ngoo bonyii bo nci le kecii ɛ kí tase gem Jisos keɛkɛɛ.

²⁸ Ɛ bō baayɛ ndvú ye, jo ndvu bvunfon yí yeɛle shfuse yí ye le,

²⁹ mum lu kefo ke bvunfon e ɛ kí nu bíay bíay bon ɛ wvú ɛfa, mum nya nkêw ɛ ɛbo kew

ke eceey e le è nu ketoome. E bó mum no too ngvuumene ê wvú fwe sewse wvú gayte le, "Biaa kembraan! Nfon Bojuu!"

³⁰ No bó gee nonen, no cuyte ncey yí ye le, fii nkêw we shale wvú dvú fofa.

³¹ E bó ke sewse wvú nonen meese, mum baa ndvu bvunfon ye, jise wase e è nu ndvú ye yí ye le, mum jo wvú keegen eta yí kentam e.

E bó ta Jisos yí kentam e

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² No bó to gene, buynen yí wee mvu wvu ê kelaante kè Selin e e diee diew nu le Semon. E bó kan wee wvun e wvú tuu kentam ke Jisos e.

³³ E bó ke gen buy bvudvuu bvumew e e bó teje le Golgota, (e diee din nu le Ngbwow Ekole.)

³⁴ e bó mum nya mbvuum ê wvú e bó e fysisen bó fiie fimew e fi cewcewe diewe lele le wvú ewu. Geenen e wvú dioo mom, fan keewu.

³⁵ E bó mum ta wvú yí kentam e, jo ndvú ye tum kan dvú keegaw ê bikuu bibole.

³⁶ No bó ge nonen mum shii fó no ceyte wvú.

³⁷ E bó sanj nwa' wvú dunji fiie fi bó ta e wvú yí kentam e nje fi, mum ta yí kentam e ê we jo ekole kew e wvú nu le, "Wvun nu Jisos, Nfon Bojuu."

³⁸ E bó ta ten bocoon bofe e yí bintam e bó bo Jisos, wvumvu ebo eceey, wvumvu ebo etjokjo jo Jisos.

³⁹ E bonyii no fele yene Jisos e meeke lo bikuu, baale wvú bó boncun,

⁴⁰ gayte le, "Wo wvú se nu keeke esáw yew ncese ekase eyoo yí ediuw e eta, ke fi le ekole kuw! E wo fen nu Waa Nyo', é wo shii yí kentam kîe le."

⁴¹ E bocee ncese bo baay baay bó bonyii bó dunji bonci noo bonyii bó saake wonj no sewse ten wvú gayte le,

⁴² "Wvú se fii bonyii bomew se wvú nulo efi kew ekole nkuun. Ke wvú nu Nfon bonyii bo Israel. Wvú eshii le yí kentam e keseen é bese emum ebee wvú le.

⁴³ Wvú se geele ekole yí Nyo' le. E Nyo' fen koonke wvú, é wvú fi le wvú keseen no wvú se duu le wen nu Waa Nyo'."

⁴⁴ E bocoon ba bó bó to ta e yí bintam e bó bo Jisos, no baale ten wvú bó boncun ke nonen.

E Jisos kpwe

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ E diuu ke ben leke, e ekfunj ne jiiim wonj tfuu gen buy didiuu ditete emvunsheen.

⁴⁶ E è ke no nu ke diewe didiuu ditete le, e Jisos ne fun foweewe le, "Èli, Èli, lama sabaktani." Fi nu le, "Nyo' wem, Nyo' wem, wo lanj me nen nje la?"

⁴⁷ E bonyii bomew bó to leeme fó dioo yuw, gay le, "Wee wvudvu teje Elayja."

⁴⁸ E wee mvu bó le mum lewte lo kan mwaan jo kuca, ffum ê mbvuum mo ngbwayngbwayi le, bon yí fite le neke le wvú ewu.

⁴⁹ Geenen e bomew bonyii gay le "Ke leem nen è beene eyen laa Elayja nu eto efi wvú le!"

⁵⁰ E Jisos bvuu wam foweewe, e keyoy kew mum buy.

⁵¹ E fi ne kooy le, ndvu yí to gawsene yew ncese ente to nu e sele entelenj kew fowe bow buy fokuse biba bifee. E nsh e shiw, e eta wamken,

⁵² e jém ten yene ye e bonyii bó è to nu bo Nyo' le nteen bó to kpwekene e wase mum kase buy yí kpwe le.

⁵³ E Jisos ke dioo buy yí kpwe le, e bonyii bodvu ne gen ê kelaante ke yuule le Jelusalem, e bonyii nteen yem bó le.

⁵⁴ E cee ekole bonyii bo nci le bó bonyii bó bó bó to nu fó ceyte Jisos ke dioo eyen no nsh e shiw, bó fiie ficii fi to kooyee, e nfan koo bó baay. E bó gay le, "Keceey, keceey wee wvun se nu Waa Nyo'."

⁵⁵ Bokene nteen to leeme ten fó ntamndwee taale. E bokene ban nu bó to nen'ye Galilee no hii Jisos e fici wvú.

⁵⁶ Ngoo bó le to nu Maalia Magdalen noo Maalia wvú bwee jem bó Yosew, noo bwee boom bo Sebadee le.

E bó dwey Jisos

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷ E è ke no nu ekiieguu, e cee kpaw mvu wvu Alimatia ne to e diee diew nu le Yosew. Wvú ten to nu wee ngoo Jisos mvu.

⁵⁸ E wvú gen yen Baylet e leke le wvú enya gvune di Jisos e è wen é wen egen edwey. Nonen e Baylet mum gay le bó egen enya é wvú.

⁵⁹ E Yosew fi gvune didvu mum kule é ndvu yí yuule le,

⁶⁰ mum gen jike é jem yi ye le e yí be e fi e, e wvú to cow jem yidvu yí kembraan e, mum binse kebwee ke te le ban diuw jem yidvu dvú, mum nene.

⁶¹ Maalia Magdalen bó Maalia wvumvu we to nu fó, e bó e shii mbew jem yidvu le keba keki.

E bó no ceyte jem Jisos

⁶² E εkfuη buy yuu, ε diuu di bó to ké no seysee mwεεm mvu mbam wvubole ε fey wase, ε bocee ncese bo baay baay bó Bofalasiη gen yen Baylet e,

⁶³ gay ê wvú le, “Wee wvu baay, bese kumyi fíεε fi wee mbiay we to jemyeε seke wvú to bεε dvú. Wvú to nu ε gay le, è nu ke edioo ε buy ediuw eta é wen ekase ebuy yí kpwe le.

⁶⁴ No fi nu nonεn, gayε é bonyii egen ecεyte jem egen ebuy εdiuw eta, njefo bese fane le è nelo é boom bew bo ηgoo le ke enε egen econ gvune diew enεεε dvú emum esenje é bonyii le, ‘Wvú nu ε buy yí kpwe le.’ E bó ge nonεn, é yiyin mbiay yí keseen efo efey lo yi fwe.”

⁶⁵ E Baylet gay ê bó le, “Ben ejo bonyii bo nci le é ben ε bó egen, é ben egay é bó ecεyte jem yidvu ntaη no è nulo é ben ecεyte.”

⁶⁶ Nonεn ε bó mum gen looce fen diuw jem, mum ge nciise yí te di bó to banεε diuw jem dvú, mum gεε bonyii bo nci le bó ecεyte.

*

28

E Jisos buy yí kpwe le

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ E diuu di mbam e ke fey, ε εkfuη ke no gbwekene too, ε è nu diuu di fwe yí kema le, ε Maalia Magdalen bó Maalia wvumvu we gen keetaa jem.

² E fi kooy le, nshε to nu ε nε shiw bó mvunγay, njefo nceendaa Tata to nu ε shii we to biηse kebwee ke te diε di bó to banεε diuw jem dvú mum shii yí dvú le.

³ Nceendaa wvudvu nu ε bvushiw bwew to lawkene diεwe jan e, ε ndvú ye baa nεn bvuuu.

⁴ E bonyii bó to cεyte jem ba yen wvú le fan baay, ciη nεn kikikiki, gbweken fokuse no jiiemene diεwe biηkpwe bi bonyii le.

⁵ E nceendaa Nyo' wvudvu gay ê bokεne ba le, “Fo ben efanè ke. Me ηkee lo le ben gomte ε è nu Jisos wvú bó se tae yí kentam e.

⁶ Ke wvú bεε fan ke, wvú nu ε buy wase yí kpwe le no wvú to gayεε. Ben eto eyen fô wvú se jiieme.

⁷ Ben emum egen cekey esee ê boom bew bo ηgoo le le wvú nu ε buy wase yí kpwe le, le wvú nu ε sa wase fwe dvunen Galilee. Ben nu ke eyen wvú le jó. Ben eyekε eyuw, ben nu ε yuw wase no me nserje é ben.”

⁸ E bokεne ba mum ja fô jem cekey cekey bó nfan, geenεn kenke ten njonη wvu baay, no lewte gene keegen see é boom bo Jisos e bo ηgoo le.

⁹ No bó to gene, ε fi kooy le bó bo Jisos to nu ε tasεn, ε wvú gay bó le le, “Me ηgayte ben e.” E bó mum to mbew ye le, gbwe bam bikaa biew, wvum wvú.

¹⁰ E Jisos gay ê bó le, “Fo ben efanè ke. Ben egen egay é boom bo bwεεm e le bó egεnè Galilee eyen me le jó.”

E bonyii bó to cεyte jem see fíεε fi to kooyεε

¹¹ E bokεne ba ke nε dioo ege ne, ε fi kooy le bonyii bo nci le bó to cεyte jem bomew to nu ε nε gen elaante gen see fíεε ficii fi to kooyεε é bocee ncese bo baay baay.

¹² E bocee ncese bo baay baay bodvu mum kum bonyii bó saake wonη ε bó bó shii cu ntaη, mum banη diuw bonyii bo nci le ba bó bigew nteen,

¹³ gay ê bó le, “Ben egaytè é bonyii le ben se leete boom bew bo ηgoo le ε se ε to ε con gvune diew ε gen dvú.

¹⁴ E ben serje nonεn, fi ε ley bitem bi wee sa' le, wvú ε no gomte keenya ηgεw é ben, é bese eseyse wvú, wvú saa ebvuu enya ηgεw é ben ke.”

¹⁵ Nonεn ε bó mum fi bigew bidvu mum no serje ke no bó to gayεε é bó. Kenfε kedvu kin ε mum ε lam ente jo Bojuu ε to ε buy eβen e le bó to conη lo gvune di Jisos e.

E Jisos tum bonyii bew yí wonη e tfuu

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Lem 1:6-8)

¹⁶ E boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe ncow mwaanη mum nε gen Galilee, ben gen yí kum wvú Jisos to gayεε é bó le.

¹⁷ E bó dioo yen wvú le, wvum wvú. Geenεn ε bomew no manjene wvú.

¹⁸ E Jisos hεnce to gay é bó le, “Bó nu ε nya wase mvunγay mvunciim mvu fowe noó mvu fokuse é me.

¹⁹ Nonεn, ben egen le bitum e bicii, egeè ε bonyii nu bonyii bem bo ηgoo le, eleesè bó é joo é diee di Nyo' Ice bó Wan noo Keyoy ke Yuule le.

²⁰ Ben eyεεyi bó le bó egeè fíεε ficii fi me nu ε n'yεεyi ben dvú. Ben eyekε eyuw, me nu enu beene sekεcii engen embuy naa kefew kè wonη nu ke eka.”

Saaka wvù Jee wvu ekumε
Jisos no
Maaku
to Saηεε
Fiεε fi nu ê Nwa' Mak wvun
e

Saaka wvù jee wvù Mak to saηεε wvun dunji le Jisos nu wee wvù to gee mwεem bvuu keηke mvunγay keejeme fiεε é fi enù no wvù jeme. Wvù to dunji mvunγay mvun yi n'yεyεi we le bô keebvuuse bonceendaa bo dewle le, noo keeleεshi bibefε bi bonyii le. Jisos to teηe ekole kew le wen nu wee wvù diee nu Waawee, ε wvù ε to keenya ekole kew keeboyse bonyii. Diee din nu di nu ê ηwa' Dania le 7:3-14.

Mak yam ε saη ε è nu ekumε mwεem mvù Jisos to gee efey mvù wvù to jemyi. Biba bi fokemese ke ηwa' wvun e jeme ekumε mwεem mvù to kooyε bô Jisos bi yamaa kew ke fokemese le, efey mvunciim no bó to tae wvù yi kentam e, bô no wvù to buyεε yi kpwe le, ben we.

Bikuu bi mwεem e ê Nwa' wvun e

- 1:1-13 Keηkewεε ke saaka wvù jee ekumε Jisos e
 1:14-9:50 Lemme di Jisos e ê keba kε Galilee le
 10:1-52 ε Jisos nε Galilee gen Jelusalem
 11:1-15:47 Kemaa ke Jisos e ke kemese le mbew Jelusalem e noo Jelusalem
 16:1-8 Mbuy wvu Jisos yi kpwe le
 16:9-20 Ekumε no Jisos to dunεε ekole kew no wvù to buyεε yi kpwe le bô no wvù to benεε we

Saaka wvù Jon Nleseεjoo to fewci

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

- ¹ Wvun nu saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu wvù Waa Nyo'.
- ² Wvù to kew ke no Yesaya wvù wee ntum Nyo' to saηεε ε Nyo' gayte le,
 "Yεke eyuw, me nu nke einse wee wεm ntum é wvù esa fwe dvu wo, wvù nu egen eseise je yo.
- ³ Diεw wee fuunke ηkpwaante le bó eseise je Tata, enεle é yi enù teytey."

⁴ Nonεn, ε wee mvu wvù bó to teηe le Jon Nleseεjoo ke mum nε buynen ηkpwaante, no fewci é bonyii le bó ekumεn mvuntelem mvubole, é wen elese bó ê joo wvu le Nyo' elεεshe bibefε bibole.

⁵ ε bonyii mum no buyte ê bontεw bo wonj wvù Judea le tfuu noo é kelaante kε

Jelusalem e kecii gene fô Jon e, seηe bibefε bibole, ε wvù mum leese bó ê joo ê Joo Joodan e.

⁶ Jon to jiise ndvù ε bó kene bô yvùw nyam mi yi bó teηe le kamεl, seenke kecaw cin ε bó kene bô jew nyam, diee ε è nu cúma bô ndonj.

⁷ Wvù to fewci, gayte le, "Wee mvu too é me ejim kuuke fele me, ε me mbaa ncim enjokocεn keengvuwεε fokuse enfay laba we ke.

⁸ Me nleese ben ε è nu ê joo, geenεn, ε wvù nu ke elese fiew ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le."

No bó to leseε Jisos é joo bó no Satan to momte wvù

(Mat 3:13-4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Kε ediuw yoya le, ε Jisos nε Nasalet é keba ke wonj e kε Galilee le, to ε Jon lese wvù ê joo ê Joo Joodan e.

¹⁰ Kε no Jisos to buyte ê joo nεn, mum yen ε ebule yene ye, ε Keyoy ke Yuule no shiile too yi ye le diεwε ebembe le.

¹¹ ε diεw jeme fowe le, "Wo nu Waa wεm, nu fitele fiem, ε me n'yuuke njon bó wo baay."

¹² ε Keyoy ke Yuule mum ge lo kan mwaan ε Jisos gen no cee ηkpwaante.

¹³ ε wvù no nu jó yi ediuw e mbaanyε, ε Satan momte wvù. Wvù to nu jó nonen bó nyám yi ηkpwaante, ε bonceendaa bo Nyo' le taale fô wvù le.

ε Jisos tee bonyii bonεw le bó enù boom bew bo ηgoo le

(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ ε bó ke nε koo Jon lese yew ncaw e. ε è no nu ejim jodvu, ε Jisos gen Galilee, no fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' jó.

¹⁵ ε wvù no fewci, gayte le, "Kefew nu ε to wase ε kocεn, ε bvunfon bvù Nyo' le nu wase nceence. Ben ekumεn mvuntelem mvunen, ebee saaka wvù jee wvun e."

¹⁶ ε Jisos ke no fele mbew Mamase yi Galilee le, yen Semon bó waa bwee wvù Andulu le ε bó laanke kensan é mamase le, no ηkien wvuboo to nu byé yi koolεn.

¹⁷ ε Jisos gay é bó le, "Ben ebii me le é me enje é ben ekoole wase ε è nu bonyii."

¹⁸ Kan mwaan, ε bó mum cinε binsan bibole, no bii wvù le.

¹⁹ ε Jisos ke dioo keηci gene fwe, yen Jεm bó waa bwee wvù Jon e, bó to nu boom bo Sebεdee le, ε bó bó nu é kekoη e tumci binsan.

²⁰ ε Jisos mum tee lo tεn bó. ε bó cinε icee bó le é kekoη e bó bonyii bó bó to joε é bó elemte bó le, mum no bii wvù le.

ε Jisos bvuse keyoy kε yiile yi wee le
(Luk 4:31-37)

21 *É bô bo Jisos nê gen ê kelaante kè Kafana'um. É è ke no nu diuu di mbam e, é Jisos mum gen lo yew bunle le no yeyi bonyii dvú.*

22 *É bonyii no yuuke kenke lo nghaw yí n'yeyi wo le, njefo wvú to yeyi diéwe wee wvú kenke mvungay mvu n'yeyi le. Ké wvú to yeyi diéwe no bonyii bô dunçi bonci bo Nyo' le to ké no yeyi ké.*

23 *Ké sekedvu, é wee mvu nê fese yew bunle yidvu le, é è to nu wee é keyoy kè yiile no yí ye le.*

24 *No wvú ley dvú, mum wam le, "Jisos wvu Nasalé, wo fii la é bese? Wo to keelése bese le? Me njee naa wo. É nu wo wvudvu wvú yuule wvú nê fô Nyo' le."*

25 *É Jisos kan keyoy kè yiile kedvu, gay le, "Ban lo, buy yí wee wvun e."*

26 *É keyoy kedvu mum ge é wvú gbwe fokuse no taake, é kí funj fowewe, mum buy yí ye le.*

27 *É bonyii yén nonen, é diuw yum bô, é bô no ghayte ebonebon biite le, "Fin nu la? É nu n'yeyi mvu wvu fwé le? Wee wvun kenke mvungay kane naa noo biyoy bi yiile é bi yuuke wvú le."*

28 *Kan mwaan, é saaka wvu ekumé Jisos saanken gen bontew bocii bo é keba kè Galilee le.*

*É Jisos fê bonyii bo bincem e nteen
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)*

29 *É Jisos ke buy yew bunle yidvu le, gen yew dvu Semon bô Andulu, é Jem bô Jon nu bô bô.*

30 *É to nu é mwese Semon jiime, cemte bô ken'ya'. Ké no Jisos ley yew, é bô mum see lo é wvú ekumé kpwoon wvudvu.*

31 *É Jisos gen fô wvú to jiime, jicé wvú le yí kebo le, cake wvú we. É ken'ya' kedvu mum ciné wvú le, é wvú ja we, taá fiéé bô die.*

32 *É è ke no nu ekiéguu ebvubwe no diuu to seeyi, é bô no too bô bonyii bocii bô to cemkene noo bonyii bô bonceendaa bo dewle le to njinsene bô bô fô Jisos é.*

33 *É kelaante kedvu kecii tase é fwese.*

34 *É wvú fê bonyii nteen bô to kenke bincem jey jey, bvuu bvuse bonceendaa bo dewle le nteen yí bonyii bomew e. É wvú dioo bvuuuse, saa ebee le bonceendaa bodvu ejemyi lo ké, njefo bô to kee wee wvú è nu wvú.*

*É Jisos fewcé diéw Nyo' Galilee
(Luk 4:42-44)*

35 *É è ke no nu kebitele, é Jisos ja we, buy gen bvudvu bvumew e wvú emberj no bunlee.*

36 *É Semon bô bonyii bô bô bô to nu, shéé buy gen keegom wvú.*

37 *É bô yén wvú le, gay é wvú le, "Bonyii bocii nu é shéé é no gomte wo."*

38 *É Jisos tfuse fiew é bô le, "Beene edanjen egen bontew bomew e wvu le è nulo é me enfewcé ten diéw Nyo' jó. É nu fiéé fi me nto nje fi."*

39 *É wvú mum no ghane keba kè Galilee le kecii fewci diéw Nyo' yéw bunle yibole, bvuuuse bonceendaa bo dewle le yí bonyii le.*

É Jisos fê wee é wvú cemte bô ntun wvu baay

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 *É wee mvu wvú to cemte bô ntun wvu baay ke nê to, tum envuw é Jisos ejise, leké wvú gay le, "Wo nulo efé me é me en'yuule, é wo fén koonke lo."*

41 *É shen koo Jisos, é wvú neke kebo kum wvú le, gay é wvú le, "Me njoonke lo, bonen le, eyuule."*

42 *Kan mwaan, é ntun wvu baay wvudvu mum ciné wvú le, é wvú bonen mum no yuule.*

43 *É Jisos mum gay le wvú egenè lo, loocé ciise lo é wvú,*

44 *gay le, "É yénè fo wo esee é wee ké. Geen, gené edunçé ekolé kuw é cee ncese, emum enya nnya yí Muses to gayé le wee kenke keenya keedunçé é bonyii le wen nu é bonen wase yí ntun wvun e é no yuule."*

45 *No Jisos ciise nonen, é wee wvudvu kaa no gene bwaashi lo fiéé fidvu. É saaka wvudvu saanken, é je fané yaa bvuu nu dvú yí è nulo é Jisos eley kelaante le endan ké. É wvú mum méy ke wase no nu njkpaante, é bonyii nen'yí mondvuum e mondvuum e, too fô wvú le.*

2

*É Jisos fê wee é wvú é kpwe keba kemwaan
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)*

1 *É ediuw ke dioo genci, é Jisos kase tu jim Kafana'um. É bonyii yuw le wvú nu wase fô yew e,*

2 *é bô mum to tase fô nteen, é je fané yaa nu dvú fó yí è nulo é wee tome ekalé naa noo é yew fwese ké. É wvú no fewci diéw Nyo' é bô.*

3 *É bonyii bomew ke nê no too bonew bô wee mvu fô wvú le é bô é shfume é fikéy e, é wvú é kpwe wase keba kemwaan.*

4 *É fi ghaw keeley gen bô wvú fô wvú le njefo bonyii to faci baay. É bô mum ben é è nu é yew we, too keyey. No bô toléé nonen, mum shike wee wvudvu é fiéé fi wvú to jiime jó le.*

5 *É Jisos yén no bô nu é lese fitele yí ye le, é wvú mum gay é wee wvú to nu é kpwe keba kemwaan wé le, "Nsaa yem, me nu é nléshé wase bibefé biuw."*

6 Ɛ bonyii bomew bò to dunɔi bonci bo Nyo' le bò to nu fò yuw nonɛn, mum no wvukene ɛ mvuntelem e, biite le,

7 “Wee wvun jemɔi nɛn nɛɛ le? Wvú joo bvudvuu bvú Nyo' le. Ɛ nu yɛɛ dvú wvú nulo elɛɛshe bibefe efey Nyo' maan?”

8 Ɛ Jisos mum kɛɛ lo ɛ fitele fiew e fiɛɛ fi bó to kpwaake, mum bife ɛ bó le, “Ben sɛ kɛɲke kfuu ban bonkpawacɛ ɛ mvuntelem mvunen e nɛn nje la?”

9 Fi cekey keegay ɛ wee wvun nu fi la? Keegay le me nu ɛ nɛɛshe wase bibefe biew, nuu le wvú ejo fikɛɛy fiew egene le?”

10 Geenɛn, me nu enge ɛ ben ekɛɛ le wee wvú dieɛ nu Waawee kɛɲke mvunɔay fokuse fen keelɛɛshe bibefe.” Ɛ wvú mum gay ɛ wee wvú to nu ɛ kpwe keba kemwaan wɛ le,

11 “Me njemɔi ɛ wo, ja we ejo fikɛɛy fiuw egene fò yew e.”

12 Ɛ wvú mum ja we, jo no buyte ɛ bonyii bocii taale wvú. Ɛ bó taa nɛn, ɛ diuw yum bó, ɛ bó no tumte monkum mo Nyo' le, gayte le, “Bese ke baa yen wase kfuu fin fiɛɛ le ke.”

Ɛ Jisos tee Lɛwe le wvú enú waa we ɲɔoo (Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Ɛ Jisos ke bvuu nɛ gen mbew mamase le, ɛ kebombom ke bonyii le to fò, ɛ wvú no yɛɛyi bó.

14 Ɛ wvú ke nɛ dioo gene, yen Lɛwe wvú waa Alfɔyus e, ɛ wvú ɛ shii fò bvudvuu bwew bvú lemme le, ɛ no fii shile. Ɛ Jisos gay ɛ wvú le, “Ɛ biì me le.” Ɛ wvú mum nɛ we no bii wvú le.

15 Ɛ Jisos bò boom bew bo ɲɔoo le ke gen no diekene yew dvu Lɛwe bò bonyii bò to fii shile noo bonyii bomew bò befe tɛn. Kfuu ban bonyii to ké no bii wvú le naa nteen.

16 Ɛ Bofalasiì bò to dunɔi bonci bo Nyo' le yen no Jisos diekene bò bonyii bò befe noo bò to fii shile, mum bife ɛ boom bew bo ɲɔoo le le, “Ɛ nu nje la wvú wvú diekene bò bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew?”

17 Ɛ Jisos yuw no bó bife, gay ɛ bó le, “Ke bonyii bò tɛmɔi ké no gomte wee efuwɛ ke. Ɛ ké no gomte bò cɛmkene. Ke me nto keentee bonyii bò nu teytey ke. Me nto keentee ɛ è nu bò befe.”

Ɛkumɛ keebamte mwɛɛm mvudien (Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Ɛ è ke no nu, ɛ boom bo Jon e bo ɲɔoo le, noo bo Bofalasiì le bamte mwɛɛm mvudien. Ɛ bonyii bomew mum to bife ɛ Jisos le, “Ɛ nu nje la wvú boom bo ɲɔoo le bo Jon e, noo bo Bofalasiì le bamte mwɛɛm mvudien, ɛ boom buw bo ɲɔoo le yaa bamte ke?”

19 Ɛ Jisos tfuse ɛ bó le, “Ɛ nulo ɛ bó ebe bonyii bò hvujen ɛ bó egɛn ebvuu ebamte mwɛɛm mvudien ɛ cee hvujen nu bò bó? Ke ɛ nulo ɛ bó ebamte mwɛɛm mvudien ɛ wvú nu bò bó ke.”

20 Geenɛn, kefew nu ke eto kè bó nu ke eloo cee hvujen wvudvu ɛ bó, ɛ bó emum ekɛw eshee mbam mwɛɛm mvudien kefew kedvu le.

21 Ke wee nulo ejo njaw ndvu yi fiɛ, etumcɛ ndvu yi yvum dvú ke. Ɛ wvú ge nonɛn, ɛ njaw ndvu yidvu ke emɛse esaa lo ndvu yi yvum yidvu, ɛ kebuw ké nu fò emɛse ekuw efey lo no kí be shee nu.

22 Ke è nulo tɛn ɛ wee ejo mbvuum mo monfɛm, egɛɛ ɛ gham mbvuum wvú bó kene bò jew nyam e, * ɛ wvú ɛ yvumen wase ke. Ɛ wvú ge nonɛn, ɛ mbvuum mo monfɛm modvu ke ekoo, esawye gham wvu yvum wvudvu, ɛ mbvuum bó gham ela ɛcici. Fi lɛɲ nu le, bó kɛɲke keegɛɛ mbvuum mo monfɛm ke ɛ è nu ɛ gham wvu fwe le.”

Ɛkumɛ diuu di mbam e (Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 Ɛ to nu diuu di mbam e dimew, ɛ Jisos bò boom bew bo ɲɔoo le no lɛnɛ fele wɛɛ ɛɲɔj wvumew e. Ɛ boom bew bo ɲɔoo le kɛw no sumyi bicɛɛ dieɛ.

24 Ɛ Bofalasiì yen, bife ɛ Jisos le, “Tata, taa eyɛn, è nu nje la wvú boom buw bo ɲɔoo le gee fiɛɛ fi nci baa bee le wee ege diuu di mbam e?”

25 Ɛ Jisos bife tɛn ɛ bó le, “Ben ke baa tan wase ɛ Nwa' Nyo' le no jɛɲ to yuu Nfon Dawe bò ɲɔoo ye ɛ wvú ge le?”

26 Ɛ to nu kefew kè Abiata to nu ekolɛ ke bocee ncese le, ɛ Dawe ley yew Nyo' le jo blɛɛd wvú bó to geɛ ncese dvú fò Nyo' le, die bvuu nya tɛn ɲɔoo ye dvú, ɛ è to nu nci fo wee edie blɛɛd wvudvu efey bocee ncese.”

27 Ɛ Jisos mum mɛse gay ɛ bó le, “Nyo' to gɛke diuu di mbam e nje wee. Wvú to baa bom wee nje diuu di mbam e ke.”

28 Nonɛn, wee wvú dieɛ nu Waawee nu Cee Ekolɛ naa noo wvu mbam.”

3

Ɛ Jisos fɛ wee ɛ kebo kew ɛ kpwe (Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Ɛ Jisos ke bvuu gen ley yew bunle le. Ɛ wee mvu nu dvú ɛ kebo kew ɛ kpwe.

2 Ɛ bonyii bomew bò to nu dvú no gomte fiɛɛ fi bó etey yí Jisos e, mum luɲ ɛjise yí ye le no taale laa wvú nu efɛ wee wvudvu diuu di mbam e le.

3 Ɛ Jisos gay ɛ wee wvú kebo to nu ɛ kpwe wɛ le, “Ja we eto fen.”

4 No wvú toε, ε Jisos bife ê bonyii le, “Fieε fi nci nu ε bee le wee ege diuu di mbam e nu fi la? Keege fieε fi jee, nuu fi befe le? Keeboyse wee, nuu keyu lo le?” Ε bó cife.

5 Ε Jisos ton'ye shém bô bó, taa bó bocii kenεn, ε shen koo wvú yí mvuntelem mvubole mvú yiile le. Ε wvú gay ε wee wvú kebo to nu ε kpwe wε le, “Nεke kebo kuw.” Ε wvú neke ε kí mum bonεn.

6 Ε Bofalassii mum buy, gen lo kanj mwaan ε bó bo ngoo bonyii bo Nfon 'Elod e jo nsey no ε nulo ε bó ege se yu Jisos.

Ε bonyii no nen'yi biba bicii too fô Jisos e

7 Ε Jisos bó boom bew bo ngoo le mum ne jó gen fô Mamase yi Galilee le. Ε kebombom ke bonyii le ke baay bi wvú le. Ε bomew bonyii to ne keba kè Galilee bó kè Judea le.

8 Ε bomew to ne Jerusalem, bomew keba kè Idumea le, bomew Joo Joodan wvuke, bomew biba bi Taya bó Sidon e. Kebombom kedvu to to nonen njefo to yuuke mwεεm mvú wvú to gee mvunciim.

9 Ε Jisos ne gay le boom bew bo ngoo le egom kekon eseyse egeε ε wen eley jó fo kebombom ke ene eface wen.

10 Wvú to gay nonen njefo wvú to nu ε fe wase bonyii nteen, ε bonyii bo bincem e bee ke too keekum wvú le.

11 Ε bonyii bó biyoy bi yiile to njijsene bó bó ké yen Jisos e mum no gbwekene fwe dvu wvú wamte gayte le, “Wo nu Waa Nyo'.”

12 No bó wamte nonen, ε Jisos looce ciise lo ε bó le fo bó ege ε bonyii kiere wen ke.

Ε Jisos baa bonyii yuufe ncow bofee le è nu boom bew bo ntum e

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Ε wvú ke ne ben gen yí kum e, tee bonyii bó wvú to shieele ε bó to fô wvú le.

14 Ε wvú baa bonyii yuufe ncow bofee, tee bó le boom bew bo ntum e, * wvu le bó bó enú, ε wen etumte bó ε bó ghane fewci diεw Nyo'.

15 bvuu kenke mvungay keebvuuse bonceendaa bo dεwle le yi bonyii le. †

16 Bonyii bodvu to nu: Semon, wvú wvú to nyaε diee diεw dimew le Bita.

17 Jem bó waa bwee wvú Jon bó to nu boom bo Sebεdee le, bó wvú to nyaε diee ε bó le “Boaneges” di nu le, “Boom bo jan yi baykene le.”

18 Ε bomew nu Andulu, Filew, Batolomu, Matio, Toma, Jem wvú waa Alfiyus, Tadio, Semon wvú to nu wee ngoo Boselot, ‡

19 noo Judas Iskaliot wvú to ghanε gese Jisos.

Ε bonyii no duu le Belsebu wvú nfon bonceendaa bo dεwle le nu yi Jisos e

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Ε Jisos ke ne gen fô wvú to cee, ε kebombom ke bo bonyii le bvuu tase fô, ε bó boom bew bo ngoo le fanε yaa kenke naa lo je keediekεn ke.

21 Ε kfuu diεw ke dīoo yuu, mum gen keejo wvú njefo bonyii to duu le wvú ghaanene lo.

22 Ε bonyii bó to dunji bonci bo Nyo' le bó to nen'yeε Jerusalem bow jó no gayte le, “Belsebu nu yi ye le, ε wvú bvuuuse bonceendaa bo dεwle le nen ε è nu bó mvungay mvu nfon bonceendaa bodvu le.”

23 Ε Jisos ben bó, bife ε bó ε ngan e le, “Ε nulo ε Satan ebvuu ebvuuse ekole kew yi wee le neε le?”

24 Ε ketum ne ε gawsen ε no diuu εkinεkin, kí saa ke eleem ke.

25 Yew ε ne ε gawsen ε no diuu eyinεyin, yí saa ke eleem ke.

26 Nonen, ε Satan ne ε gawsen bó ngoo ye ε no diuu εbonebon, wvú saa ke eleem ke, ε emum enu kemεse kew.

27 Geenεn, ben ekeε le ke wee nu dvú wvú nulo eley yew dvu ntemmvungay, ekuu mwεεm mwew keceεy elewte dvú, se wvú ε yaw ε kay ntemmvungay wvudvu e se kuu ke.

28 Ε me ensee ε ben keceεy le, Nyo' nulo eleεshe mwεεm mvú befe noo diεw yi befe yicii yi bonyii jemyi. §

29 Geenεn, ε wee jeme diεw yi befe ekume Keyoy ke Yuule, tu ke ε nu naa lo ε Nyo' eleεshe ke, njefo wvú nu ε ge kebefε ε è nu ké mey lo.”

30 Jisos to jemyi nonen njefo bonyii bodvu to duu le keyoy kè yiile nu yi ye le.

Bwee Jisos bó boom bo bwee Jisos e

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ε bwee Jisos bó boom bo bwee Jisos e mum fεse, leem εkfun, tum wee le wvú etee wvú.

32 Ε to nu ε kebombom ke bonyii le ε shii ε gem wvú ε tase. Ε bó gay ε wvú le, “Bwoo bó boom bo bwoo le gomte wo εkfun.”

33 Ε Jisos bife le, “Bwεεm bó boom bo bwεεm e nu baa?”

34 No wvú bife nonen mum jinε bonyii bó to shileε gem wvú ba, gay le, “Bwεεm bó boom bo bwεεm e ba.

3:6 Jon 5:16, 18 3:11 1:24; 5:7; Mat 8:29; Luk 4:34, 41; 8:28 3:12 1:34; Luk 4:41 * 3:14 Ke bonjwa' bo boyvuum bomew kenke njeme wvú le, “Tee bó le boom bew bo ntum e” ke. † 3:15 Bonjwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, “Ε bó efεle ten bonyii bo bincem e.” 3:16 Lem 1:13; Jon 1:40-44 ‡ 3:18 Boselot lo nu Bojuu bó to tomte won, diuu keebvuse yi ngew e can bonyii bo Lum e. 3:21 3:31; Jon 7:5 3:22 Mat 9:34; 10:25 3:27 Yesa 49:24 § 3:28 Bonyii nteen yene le mwεεm mvú befe noo diεw yi befe yin nu ε bó jemyi ekume Nyo'. 3:30 Jon 7:20 3:31 3:21 3:35 Mat 6:10

³⁵ Wee tfuu wvù gee fiεε fi Nyo' gomte, nu wvù wvù nu waa bwεεm bô jeme yem noo bwεεm."

4

Ngan ekumε wee wvù to tfumyi ngow
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ E Jisos ke bvuu kεw no yεεyi bonyii mbew mamase le, ε kebombom ke bonyii le ε tase fó nεn ghemm. E wvù mum nε wase ley shii ε è nu ê kekonj e ê joo, ε kebombom kedvu no leeme ngem joo le ê ηkpwaante.

² E wvù no yεεyi bó bô mwεεm nteen ê bonjan e. E wvù nε ma ngan mvu ê bó le,

³ "Ben eyeke eyuw, wee to nu ε laa keegen etfume ngow.

⁴ E wvù ke dioo etfumyi, ε yimi gbweken ê je, ε mvunyiim to tace die.

⁵ E yimi ngow gbweken fô bvudvuu bvυ εta le ε nshe yaa nu fó ntay ke. E yí mum yanjen buy njefo ke nshe to nu fó ntay ke.

⁶ E mvum ke dioo ekεw ebaa, mum sunj ngow yidvu ε yí yowlen, njefo yí to baa cime geη ke.

⁷ E yimi ngow gbweken ê bisafe le. E bisafe bidvu ke ku mum banj ngow yidvu ε yí fanje yaa eyum mvuntam ke.

⁸ E yimi ngow gbweken ε è nu yí nshe yí jee le, ke buy, ku yum, duu fey no bó to tfumyεε, ε jise di ngow e yumte ejise mbaanshe, dimew ejise mbansoocaan, dimew ejise gb-wee."

⁹ No Jisos ma nonen mum mεse le, "Wee wvù kenke bitem ε wvù yuw."

Shiee wvù Jisos to jemiyi ε bonjan e
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ E Jisos ke dioo nu wase wvù emben, ε bonyii bomew bô bô bó to nu noo boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofεε bife ε wvù ekumε ngan wvudvu.

¹¹ E wvù tfuse ê bó le, "E nu è ben bô Nyo' nu ε dunje wase kenyile ke bvunfon bwew e. Geenen, fó bonyii bomew e nu ε fiεε ficii nu ke ε è nu ê bonjan e,

¹² wvu le bó ke etaale naa ntay, geenen yaa yene ke, ke eyeke naa ntay, yaa yuuke ke. E fi nu nonen wvu le fo bó ke ekumen mvuntelem mvubole, é Nyo' elεεshe bibefe bibole."

Fiεε fi ngan wvù Jisos to maε dunji
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ E Jisos ne bife ê bonyii ba le, "Fí nu le ben baa kiεε fiεε fi ngan wvun jemiyi le? E ben baa kiεε wvun, é ben ke ekiεε bomew bonjan neε le?

¹⁴ Ngow yí wee wvudvu tfumyεε nu diεw Nyo'.

¹⁵ Ngow yí gbweε é je nu bonyii bó yuuke diεw Nyo', ε Satan mum to lo kanj mwaan bvuse diεw yidvu fô mvuntelem mvubole.

¹⁶ E ngow yí gbweε fô bvudvuu bvυ εta le nu bonyii bó yuuke diεw Nyo', fiεεn lo kanj mwaan bó njon,

¹⁷ geenen, ε yí baa cime geη fô mvuntelem mvubole ke. E yí moocε ke fó caan, é ngεw ke dioo ε to, kenεε bonyii bon ε è nu bikaa é bó ejim nje diεw yidvu, ε bó mum tfuw lo bikaa kanj mwaan.

¹⁸ E ngow yí to gbweε é bisafe le nu bonyii bó yuuke diεw Nyo',

¹⁹ ε ken'yanjan ke ekumε mwεεm mvu yí wonj wvun e, bó shiee bvukuke noo shiee mwεεm mvumew mum tase banj diεw yidvu ε yí laaye ecici.

²⁰ Ngow yí gbweε yí nshe yí jee le ε mum ε no nu bonyii bó yuuke diεw Nyo', fiεεn, no gee no yí gomte gene lo fwe fwe, ke diεwe ngow e fó yí ε yum ejise mbaanshe, yimi ejise mbansoocaan, yimi ejise gbweε."

Ekumε ken'yeese
(Luk 8:16-18)

²¹ E Jisos ne bife le, "Wee ké leyte bó ken'yeese yew kfuke bó nkaa, kenεε lese egaaku le? Ke wee ké leyte dvú tome ε è nu yí fiεε fi bó tomyi ken'yeese yí dvú le le?"

²² Ben ekeè le fiεε ficii fi nu è nnyile le nu ε bó to nyile le bó ke ege é fi eyene, é fi nu ejim ejim ficii é bó ege é fi ebuy εmwa.

²³ Wee wvù kenke bitem, ε wvù yuw."

²⁴ E Jisos bvuu gay le, "Ben dioo yeke diεw Nyo' no yeke ntay, ekeè le je yí wee yeke jó nu no Nyo' nu ke efew se nya é mweten, ε wvù nu ke enya naa fesen lo.

²⁵ Wee wvù kenke fiεε nu ε bó nu ke ebise. E wee wvù yaa kenke ke fiεε nu ε naa fi caan fi wvù kenke nu ε bó nu ke efi lo è wvù."

Ngan ekumε ngow no yí ké no kuu

²⁶ E Jisos bvuu jeme le, "Bvunfon bvυ Nyo' le nu diεwe ngow fô wee ε tfume wene.

²⁷ E ké dioo nu entanj ε wvù no leete, é ekfunj ké yuu ε wvù nε we. E ngow yidvu ké buy no kuu, ε wvù yaa cim kee laa yí gee neε se kuu le,

²⁸ ε è gee ke nshe ε yí se kuu. E yí ké nε yaw low, nε fó nya bikem, ké nε fó tum ejise.

²⁹ E yó ké dioo ε be, é wvù mum jo finyo ley wene, njefo kefew ke ngbwele le nu ε kocen wase."

Ngan ekumε kfuu ngow fintam fimew
(Mat 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

³⁰ E Jisos bvuu ne gay le, "E nulo é beene efewsen bvunfon bvυ Nyo' le bó la? E nulo é beene efewsen bó ngan wvù la?"

4:1 3:9   4:9 Mat 11:15   4:12 Yesa 6:9-10; Mat 13:14-15   4:19 1Tim 6:9-10   4:21 Mat 5:15; Luk 11:33   4:22

Mat 10:26; Luk 12:2   4:23 Mat 11:15   4:24 Mat 7:2; Luk 6:38   4:25 Mat 25:29   4:27 Jem 5:7; Mwm 14:14-15

* 4:31 Fintam fin nu é diεw bala le le, «mustard».

³¹ Bvú nu ke diewe kfuw ngow fintam fimew, * fi njoynene ejise fele mvunḡoke mvunciim fokuse fen. E wee ké tfume wene,

³² e yí ku, yin fey bite bicii bí bó tfumyi wene, e tiw ye fanḡen no nyaa kendvuj, e mvunyiim mvú bile we nulo eyoote yéw yí dvú le é kendvuj kedvu le.”

³³ E nee no jisos to fewci diew Nyo' é bonyii é bongan e diewe ban e, é je yí è nulo é bó eyuw e.

³⁴ Ke wvú to ké jeme fiée é bó se é nu é ngan e ke. Geenən, é wvú ké dioo nu wase bó boom bew bo ngoo le ebonəbon, mum mēse yuuse bongan bodvu bocii é bó.

E jisos wam nffum

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ E jisos yeeyi bonyii ebvubwe, e é ke dioo nu fokieguu, e wvú gay é boom bew bo ngoo le le, “Beene elente mamase egen kewvu keki.”

³⁶ E bó mum cine kebombom ke bonyii le kè to nu fó le, ley é kekonḡ kè jisos to nu wase jó kie le, e bó bó no leenci, e bikonḡ bimew bii bó le.

³⁷ No bó to leenci, e nffum wvu baay ne sese kew no bvuyte joo e yí leyte é kekonḡ e gomte keeyinḡen.

³⁸ Jisos to nu é kekonḡ e ejim leete, e wvú e jike ekole yí mbwaan e. E bó gen no kamsee wvú gayte le, “Wee n'yeeyi, kpwe gomte keejo beene nən e wo yaa ghayte ke le?”

³⁹ E jisos kamse, wam nffum wvudvu, gay é joo le, “E nù nyekeey.” E nffum wvudvu mum lu, e mondvuum cife nən ndvumm.

⁴⁰ E wvú mum bife é boom bew bo ngoo le le, “Ben fane la? Ben baa lese wase fitele yí yem e le?”

⁴¹ E ye bəm bó, e bó no ghayte ebonəbon le, “Wvun wee nu wvú nee, wvú naa nffum bó joo yuuke wvú le?”

5

E jisos bvuse bonceendaa bo dēwle le yí wee le

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ E jisos bó boom bew bo ngoo le lente mamase yidvu buy wvuke, keba ke bonyii bo Gelasen e.

² No wvú to buyte é kekonḡ e, e bó wee mvu tasen e keyoy kè yiile njinḡene bó wvú, e wvú buy é ditfum di bó to dweyte bonyii jó le.

³ Wee wvudvu to ké no cee é ditfum didvu le. E wee yaa to nu dvú wvú nulo ebvuu ekay wvú e é cim nu naa bó ncaw ke.

⁴ Bokan nteen nu e bó to ké leese wvú é difwanj e, kay can ye bó boncaw, e wvú sumye boncaw bodvu, sawye difwanj. Ke wee to nu dvú wvú nulo ejice wvú le ke.

⁵ Wee wvudvu to ké no kale é ditfum didvu le bene buyte yí dikum e entanḡ bó emvunsheenḡ, wamte, kaashi ye ye bó eta.

⁶ No wvú yenee jisos e beee ncejole, lewte to tum envuw é wvú ejise,

⁷ wam foweewe le, “Jisos Waa Nyo', Nyo' wvú nu ekole ke Mwēem Mvunciim e, wo fii la é me? Me nleke lo wo é diee di Nyo' le le fo wo enya ngew é me ke.”

⁸ Wvú to jemyi nonən, njefo jisos to nu e wam wase le, “Keyoy kè yiile kin, buye lo yí wee wvun e.”

⁹ E jisos bife é wvú le, “Diee diuw nu ye.” E wvú tfuse le, “Diee diem nu kebombom, njefo bese duule lo.”

¹⁰ No wvú tfuse nonən, mum leke jisos shiee le le fo wvú ekunḡ bowen keba kedvu le ke.

¹¹ E to nu e ngoo bonḡunyam diekene yí mbeke le fó.

¹² E biyoy bí yiile bidvu mum leke jisos le, “Ciinse bese e é nu é bonḡunyam boba le é bese eley yí bó le.”

¹³ E jisos bee. E biyoy bidvu mum buy yí wee wvudvu le, gen ley yí bonḡunyam e. E ngoo yidvu to nu bonḡunyam diewe bontfuke bofe le. E bó sen, bow é nkonḡ e, shii é mamase yidvu le, le jó.

¹⁴ E bonyii bó to ceyte bonḡunyam bodvu ja fó, fee lo, gen see saaka wvudvu élaante bó é bontew bo jó le. E bonyii no yuuke, buyte keeto eyen fiée fi to kooye le.

¹⁵ E bó to fó jisos to nu, yen wee we wvú kebombom ke bonceendaa bo dēwle le to shee njinḡene bó wvú, e wvú e shii fó, e jise ndvú, e bvufee bwew e kase wase e tu fó. E bó fan baay.

¹⁶ E bonyii bó to yenee fiée fi to kooye le, mum no seje é bó no fi to kooye bó wee we noo ngoo bonḡunyam ba.

¹⁷ No bó yuw nonən, kew no leke jisos le wvú ene gbwen bowene.

¹⁸ E jisos dioo leyte é kekonḡ e, e wee wvú bonceendaa bo dēwle le to buye yí ye le wee mum no leke jisos le bó wen egene.

¹⁹ E jisos tun, gay é wvú le, “E gené e é nu fó yew e, egen esee é bonyii buw fiée fi Tata ge fó wo le, bó no wvú nu e cam shen fó wo le.”

²⁰ Nonən, e wee wvudvu mum ne, gen no ghane wonj wvudvu le tfuu wvú bó to teje le Bilaante bi Yuufe le, seje fiée fi jisos ge fó wvú le. E bonyii no yuuke, keḡke lo ngḡaw.

Ekume waa Jaylus noo kpwoon mvu wvú to kumee ndvu jisos e bonen

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ E jisos kase lente é kekonḡ e tu kewvu keki no nu mbew mamase le, e kebombom ke bonyii le bvuu tase fó.

²² E cee ekole yew bunle mvu mum ne to fô, e diee nu Jaylus. No wvú yen Jisos e, gen gbwe ê wvú ejise,

²³ Leke wvú shiee le gay le, “Waa wem wvu caan wvú kpwoon kpwee lo. Kee wo, to ke ekum wvú le é wvú ebonen fo wvú ekspwe.”

²⁴ E Jisos mum ne é bô wvú no gene, e ke-bombom ke bonyii le shfumte bii faci Jisos.

²⁵ Kpwoon mvu to nu ente jo kebombom kedvu é wvú e cem wase bô kencem ke bokene le bilum yuufe ncow bifee.

²⁶ Wvú to nu e yen wase ngew can bonyii bo bifuu le nteen, jewse fiée ficii fi wvú to kenke, e mwem foo ke gene lo.

²⁷ No wvú to nu e yuw wase ekume Jisos, e wvú mum to é wvú ejim é kebombom ente, kum ndvu ye le,

²⁸ njefo wvú to gayte fô fitele fiew e le, “E me ncim enkum ke naa e é nu ndvu ye le, tu me é mbonen wase.”

²⁹ No wvú to kumee nonen, e kencem kew mum seme lo kan mwaan. E kpwoon wvudvu yuw ten ye ye le wen nu é bonen.

³⁰ E Jisos dioo yuw ye ye le le mvungay nu e buy yi wen e, e wvú banke ye kan mwaan, bife é bonyii le, “E kum yee ndvu yem e?”

³¹ E boom bew bo ngoo le tfuse é wvú le, “Wo yene e kebombom ke bonyii le faci wo, e wo bvuu biite wee wvú kum wo le le?”

³² E Jisos mey ke no taale kenene keeyen wee wvú kum wvú le.

³³ Nonen, e kpwoon wvudvu no wvú to kee fiée fi to kooyee bô wvú, e wvú mum to, fane, ciinke, tum envuw é Jisos ejise see keceey kew kecii é wvú.

³⁴ E Jisos gay é wvú le, “Waa wem, fitele fiuw fi wo lese yi yem e nu e ge wase wo e bonen. E genè ntay. Kencem kuw ka wa lo nen.”

³⁵ Ke no Jisos to bee jemyi é kpwoon wvudvu nonen, e bonyii bomew fese fô e bô ne fô yew e fo Jaylus wvú cee ekole yew bunle we, gay é wvú le, “Waa wo nu e mese wase. Wo bvuu shee nyaa ngew é wee n'yeeyi e é nu wvú la?”

³⁶ No bô gay nonen, e Jisos yuw, geenen ge ke diewe wvú baa yuw ke, gay é Jaylus le, “Fo wo efanè ke, lese ke é é nu fitele yi yem e maan.”

³⁷ E bô no gene ke lo, e Jisos fané yaa bee le wee mvu ebi wen e efey Bitá bô Jem noo Jon wvú waa bwee Jem ke.

³⁸ E bô ke gen fese fô yew e fo Jaylus, e Jisos yen e bonyii beele ffule lo fô, e kpwe ghamte lo.

³⁹ E wvú ley yew, bife le, “Ben beele, ffule mondvuum nen nje la? Wan baa kpwe ke, wvú leete lo.”

⁴⁰ E bô no kieele lo wvú. E wvú ne bvuse bonyii bocii ekfun, jo ke e é nu cee wan bô bwee wan noo bonyii bew bo ngoo le bo botete ba, e bô bô ley gen fô wan wvudvu to jiime.

⁴¹ E wvú jice wan wvudvu le yi kebo le jeme é diéw yibole le, “Talita kum!” Fi nu le, “Wan kpwoon, me njemyi é wo le, ja we.”

⁴² Kan mwaan nonen, e wvú mum ja we no lene. E bô yen nonen e diuw yum bô. Wan kpwoon wvudvu to nu bilum yuufe ncow bifee.

⁴³ E Jisos ciise lo é bô le fo bô ege é wee ekiee fiée fi be nu ke, mum gay le bô enya fiée é wvú edie.

6

E bô ma Jisos ntew we le

(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ E Jisos ke ne fô, e bô boom bew bo ngoo le gen ntew wvubole.

² E é ke no nu diuw dibole di mbam e, e wvú gen yew bunle le kew no yeeyi bonyii. E bonyii nteen no yuuke no wvú yeeyi kenke lo nghaw. E bô mum ne no ghayte gayte le, “Wee wvun yeeyi mvun mwem fee nen? Wvú jo bvun bvufee fee? Wvú ghan nee e se no gee bin binghaw bi mwem e?”

³ E nu ke wvú we wvú kane bite wvú waa Maalia le? Ke é nu waa bwee Jem bô Yosés noo Judas bô Semon e? E ke jeme ye nu jan beene e bô le?” No bô ghay nonen mum ma wvú.

⁴ Nonen e Jisos gay é bô le, “Bô ké no wvumte wee ntum Nyó' naa mondvuum e monciim. E nu ke won we le bô é kfuu diew e noo é wvú yew dvú bô yaa ké no wvumte wvú ke.”

⁵ No bô ma Jisos nonen, e fi mum ghaw wvú keebvu ege binghaw bi mwem e jó nteen, efey ke le wvú to nu e kum bonyii bo bincem e caan é bô bonen.

⁶ E wvú kenke lo nghaw no bô to baa lese fitele yi ye le ke.

E Jisos tum boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofee

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

E Jisos ke ne fô no ghane bontew bo jó le yeeyi bonyii.

⁷ E wvú ke ne tee boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofee, no tumte bô ekfun bofee bofee, nyaa mvungay é bô mvú bô ebvuuse biyoy bi yiile yi bonyii le dvú.

⁸ E wvú dioo tumte bô gay le fo bô ejo naa lo fiée efey kembangan ke. Fo bô ejo mwem mvudim ke. Fo bô ejo ekele kenee bigew é bicaw bibole ke. *

⁹ Bó elese bolaba, geenen fo bó etfume bikum bifese ke.

¹⁰ E wvú bvuu gay ê bó le, “Ben ke dioo e gen ntew e, e ley yew, no cee ke e é nu dvú gen buy diuu di ben ke ene jó.

¹¹ E ntew mvu tun keefiisen ben, eyuw fi e fi ben jemyi, é ben nene jó, dioo nen'yi kuce kebvu ke yi bikaa binen e, é enu nciise fi e fi bó mom.” †

¹² Nonen, e bó mum ne gen no ghane fewci le bonyii ekumen mvuntelem mvubole.

¹³ E bó bvuu no bvuu se ten bonceendaa bo dawle le nteen yi bonyii le, yee fe bonyii bo bincem e nteen bó mæm e bó bonene.

*No bó to yue Jon Nlesejoo
(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)*

¹⁴ E Nfon 'Elod ke yuw saaka wvu ekume Jisos, no bonyii to yuuke wase diee diw mondvuum e monciim, e bonyii bomew no gayte le, “Jisos wvun nu Jon Nlesejoo e wvú e kase e buy yi kpwe le. E nu fi e ge wvú e se no kenke mvungay keegee binghaw bi mwæm e bin nen.”

¹⁵ E bomew gayte le, “E nu Elayja e wvú e kase e to.” Bomew le, “Wvú nu wee ntum Nyo' mvu ke diewe bo fwele fwele le.”

¹⁶ E 'Elod dioo yuw mwæm mvun nen gay fiew le, “E nu Jon Nlesejoo wvú me nto mbvuse e ekole kew e wvú e kase e buy yi kpwe le.”

¹⁷ Jon nu e 'Elod to tum bonyii e bó gen koo wvú, kay fen yew ncaw e nje 'Elodia wvú kpwe Filew wvú waa bwee 'Elod, e 'Elod to jo kpwe se le.

¹⁸ E Jon no tune gayte é wvú le, “Nci baa bee le wee ejo kpwe waa bwee kpwe se le ke.”

¹⁹ No Jon to gayte nonen, e 'Elodia mum no kenke wvú fô fitele le gomte keeyu wvú, geenen yaa kenke je ke,

²⁰ njefo 'Elod to fane Jon le wvú nu wee wvu teyete bvuu nu wee Nyo'. E wvú mum no yene fo bó eyu wvú. 'Elod to ké dioo yeke fi e fi Jon jemyi, e fitele fiew no saake wvú baay, geenen e wvú no yuuke ke njon keyeke fi e fi wvú jemyi.

²¹ E je ke mum yene fô 'Elodia le diuu dimew di 'Elod to gee nkaw bó bocee won noo bikuu bi nci le noo bonyii bo baay baay bo Galilee keekume diuu di bó to bok e wvú.

²² E waa 'Elodia wvú kpwoon ke ley cen bine, e fi jon 'Elod bó bonyii bew bo nkaw e. E wvú mum gay é wan wvudvu le, “Bife naa fi e fi wo koonke, é me enfene wo dvú.”

²³ E wvú bvuu die kelew gay le, “E wo bife naa la é me, e é cim nu naa kenjagawten ke won wem e, é me enya é wo.”

²⁴ E wan kpwoon wvudvu mum buy gen bife é bwee le, “Me enjay le bó efene me bó la?” E bwee tfuse le, “Gen egay le bó enya ekole ke Jon Nlesejoo le é wo.”

²⁵ E wvú mum yanjen tu jim kan mwaan, gay é Nfon 'Elod le, “Me ngomte le wo enya ekole ke Jon Nlesejoo le é me keseen é juy e.”

²⁶ E Nfon yuw nonen, e ye keeshe wvú baay. Geen enje kelew ké wvú to diee wase fwe dvu bonyii bó to nu fô nkaw e, e wvú fan e yaa egomte keebvu ekumen di ew ye yi wvú to jemye é wan ke.

²⁷ E wvú mum tum lo nceendaa kan mwaan le wvú egen eto bó ekole ke Jon e. E wvú mum gen yew ncaw e, bvuse ekole ke Jon e,

²⁸ gee é juy e, to dvú nya é wan wvudvu. E wvú fi, buy dvú gen nya é bwee.

²⁹ E boom bo ngoo le bo Jon e ke dioo yuw, mum gen jo gvune di Jon e dwey.

*E Jisos nyaje bonyii bontfuke botin
(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)*

³⁰ E boom bo ntum e bo Jisos e ke ghan kase tu jim fô wvú le, see mwæm mvunciim mvú bó to gee bó mvú bó to yeyee bonyii dvú é wvú.

³¹ E wvú mum ne gay é bó le, “Ben eto ke ben ben é beene egen bvudvu bvú bonyii yaa nu ke fô le, elseten caan.” Wvú to gay nonen njefo bonyii nteen to too fô bó to nu, é bomew dioo nen'yi, é bomew no too. E bó yaa cim kenke naa lo kefew keedieken ke.

³² E bó bó mum ley é kekon e baze ye ebonebon no gene fô bvudvu bvú bonyii yaa nu ke le.

³³ Geen en, e bonyii nteen yen ke bó le no bó gene, kiee bó, mum ne é bilaante le bicii no lewte sumtene bó. E bó gen fese fô, e Jisos bó boom bew bo ngoo le se ke fese.

³⁴ E Jisos ke dioo fese é nkpaante, yen kebombom ke bonyii le nen ghemm, e shen koo wvú bó bó, njefo bó to nu diawe njee yi nu se wee ncy e. E wvú mum kew no yeyi bó, ke yeyi bó bó mwæm nteen.

³⁵ E diuu ke dioo seeyi, e boom bew bo ngoo le bence gay é wvú le, “Fen nu nkpaante e kefew e gen wase,

³⁶ ke cine bonyii ban e é bó egen bontew bó éla yo nceencee le, eguy mwæm mvubole mvudien.”

³⁷ E Jisos tfuse fiew le, “E nu enya ben fi e é bó edie.” E bó bife é wvú le, “Wo gomte

† **6:11** Bon'wa' bo boyvuum bomew nu e bise fen le, “E me ensee é ben kecey le é nu ke edioo nu diuu di nsaw wvu fokemese le, é mwæm ebonen fô kelaante ké Sodom bó ké Gomola le efey ntew wvudvu.” **6:13** Jem 5:14 **6:14** 8:28 **6:15** Luk 7:16 **6:17** Lew 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **6:23** Est 5:3, 6; 7:2 **6:30** Luk 6:13; 10:17 **6:32** 8:1-10 **6:34** Yeli 10:21; Esek 34:5; Saka 10:2; Mat 9:36; 14:14; 15:32; Mak 8:2

le bese egom bodanali gee fεε eguy mwεεm mvudien dvú eto enya é bó?"

³⁸ E Jisos bife é bó le, "Ben keŋke bontuw bo bléed e bomεε? Ben ke gen taa." E bó gen taa, to see le, "Bontuw bo bléed e nu botin bó byé yifíεε."

³⁹ E Jisos mum gay le boom bew bo ηgoo le egay le bonyii eshiiyen ηgóo le ηgóo le, yí ηkfunjfun e.

⁴⁰ Nonen, ε bonyii bodvu mum shiiyen fokuse ηgóo le gbwee gbwee bomew mbaanshen mbaanshen.

⁴¹ E Jisos jo bontuw bo bléed e bo botin ba bó byé yi yifíεε ye, taa we, nya keyoone é Nyo', mum guushε nya é boom bew bo ηgoo le, é bó nya é bonyii. E wvú gawce ten byé yi yifíεε ye é bó bocii.

⁴² E bonyii bocii die ffuu.

⁴³ E boom bo Jisos e bo ηgoo le baance himbεke bi bléed e bó bi byé yi shεεεε le, ε bí yinshen ηkáa yuufe ncow fíεε.

⁴⁴ Bonyii bó to dieε mwεεm mvudien mvudvu to nu bolemse bontfuke botin.

E Jisos len yi joo le

(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

⁴⁵ E Jisos mum gay le boom bew bo ηgoo le eley é kekoŋ e kaŋ mwaan esaa fwe Besayda é wen eshεε egay bonyii le é bó ekfuuyi.

⁴⁶ E wvú ke shεε gay bó le, mum ne ben yi kum e keebunle.

⁴⁷ E ekfuŋ ke jiim, ε kekoŋ nu wase é joo entelen, ε Jisos bεε ke ηkpwaante wvú emben.

⁴⁸ E wvú yen no boom bew bo ηgoo le katene bó kekoŋ keekey, njefo fwefwe to too je fwe cile kí. E é ke no nu ke diewe en'yulem e ε wvú ne no too fô bó le, lene yi joo le. E wvú to too gomte keefey mbew bó le.

⁴⁹ E bó dioo ysn wvú le no wvú lene yi joo le, no kpwaake le é nu ηkfusay. E bó wam fowεεwe,

⁵⁰ njefo bó bocii to nu ε yen wvú le ε kedvum gbwo bó. Kaŋ mwaan, ε Jisos mum jeme é bó gay le, "Ben ejice mvuntelem mvunen e, é nu me. Fo ben efané ke."

⁵¹ No wvú gay nonen, mum ley shii é kekoŋ e bó bó, ε fwefwe wvudvu mum lu. E bó taa nen, ε diuw yum bó nen kaww,

⁵² nje bvufee bvubole to kfufene lo, é bó to baa cim kieε ten fíεε fi bontuw bo bléed e ba to dunji ekume Jisos ke.

E Jisos fe bonyii bo bincem e Genesalet

(Mat 14:34-36)

⁵³ E bó ke lente mamase buy keba ké Genesalet e, wov kekoŋ ηgem joo le.

⁵⁴ No bó buyεε é kekoŋ e, ε bonyii mum kieε lo Jisos kaŋ mwaan,

⁵⁵ no lewte gene bontεw bo jó le bocii, bvuse bonyii bo bincem e too bó bó é mvunkeey e naa fεε fô bó to yuuke le Jisos nu fó le.

⁵⁶ E Jisos ké gen naa fεε kenεε wvú gen ntεw e, kenεε elaante, kenεε ηkpwaante, ε bonyii no gεεle ke bonyii bo bincem e fô bonyii ké no taashi. E Jisos ké dioo fele, ε bó no leke le wvú ecine é bó ekum ke naa ηgem ndvu ye le. E wee tfuu wvú to kumte, mum no bonene.

7

Bonci bo wee wvu wum e

(Mat 15:1-9)

¹ Diuu dimew ε Bofalasii bó bonyii bomew bó to dunji bonci bo Nyo' le ne Jerusalem to tase mbew Jisos e.

² E bó ke ne yen ε boom bo ηgoo le bo Jisos e bomew diekene bó can yile, fi nu le bó to baa cuke can ke. *

³ Bojuu bocii, se bvuu ge Bofalasii to bii ke ε é nu nce won wvu bo'iceε bobole bo fwele le, le ke é nulo é wee edie fíεε se wvú ε cuke can lenjer no bó to ké cuke ke.

⁴ Ke é nulo ten é wee ke ekfule fô way edie fíεε se wvú ε cuke ye é yije je le ke. E bó bvuu gee mwεεm mvumew mvu nce won e nteen, ke diewe keecuke mvunkom noo bibεŋ noo bonton. †

⁵ E Bofalasii bó bonyii bó dunji bonci bodvu mum bife é Jisos le, "E nu nje la wvú boom buw bo ηgoo le yaa bii nce won bo'iceε bosεεbene bo fwele le ke? E nu nje la wvú bó diekene bó can yile?"

⁶ E Jisos tfuse é bó le, "Yesaya wvú wee ntum Nyo' to nu ε jeme keceey le ben nu bonyii bó jemyi jεey gee jεey. Ben gee ke ε é nu fíεε fi wvú to sanje le, Nyo' gayte le, 'Bonyii ban wvumte me ke fomvu fomvu, ε mvuntelem mvubole nu ncejole fô me le.

⁷ Bó bunlee me ε é nu ke ecici, njefo bó joo mwεεm mvú é kpawci bonyii, yeeyi le é nu diew yem.'

⁸ E nu ke ten no ben cin'yi bonci bo Nyo' le, gεεle ε é nu bó é geke bonyii."

⁹ E Jisos gay é bó le, "Ben looci naa kee keetun bonci bo Nyo' le wvu le ben ebii ε é nu bonen e.

¹⁰ Fi nu ε Muses to gay le, 'Wvume ico bó bwoo.' Bvuu gay ten le, 'E wee nan lo ice kenεε bwee, é bó yu lo mweten.'

¹¹ Geenεn, ben ε no gayte finen le, 'E wee keŋke fíεε fi é be nelo é wvú efi ice kenεε bwee dvú, e ne ε gay é ice kenεε é bwee le fíεε fidvu nu wase Koban,' fi nu le é nu wase fi Nyo' le,

¹² tu ben baa bvuu bee le wvú ejo fíεε fidvu efi ice kenεε bwee dvú ke.

6:43 2Bfn 4:43-44   6:46 Luk 5:16   6:48 Job 9:8; Luk 24:28   6:49 Luk 24:37   6:51 4:39   6:52 8:16-18; Mat 16:7-9   6:56 Mat 9:20; Lem 5:15   7:2 Mat 23:25; Luk 11:38-39; Kolo 2:21-22   * 7:2 Bó to keŋke keecuke can yin é je yi nce wvubo won gomte le.   † 7:4 Bon'wa' bo boyyuum bomew nu ε bise le, "... noo bintaw bí bó to ké no jiime yi dvú le se diekene."   7:6 Yesa 29:13   7:10 Ksm 20:12; 21:17

13 Ben gee nonen, gee e diew Nyo' tuu fiεε fi εcici nje nce wene won wvú ben yeεyi bonyii dvú. E mwεem mvumew bvuu nu ten dvú nteen diεwe mvun e mvú ben gee."

*Fiεε fi nulo ebefe bô wee
(Mat 15:10-20)*

14 E Jisos bvuu tee bonyii ε bó to, ε wvú gay ê bó le, "Ben bocii eyeke eyuw fiεε fi me njemyi, ekieε ntay.

15 Ke fiεε fi wee diee ε fi bow ê shem nulo ebefe bô wvú ke. E nu fiεε fi buyte diuw wee le fi beete bô wvú. [

16 Wee wvú ke]ke bitem keeyuw, ε wvú yuw."] †

17 E Jisos ke cine bonyii bodvu le, ley yew, ε boom bew bo ηgoo le bife ê wvú ekumε njan wvudvu.

18 E wvú tfuse ê bó le, "Ke ben ten kee mwεem e? Ke ben kee le fiεε ficii fi wee leese ê wvú emvu yaa nulo ebefe bô wvú ke le?

19 Fi nu nonen, njefo fi ké leyte saa gen ε è nu fô fitele fiεw e ke, bow ε è nu ê shem, ke mum ghan buy lo." (No Jisos to gayεε nonen, ε fi mum no nu le mwεem mvudien mvunciim yuule lo.)

20 E wvú bvuu gen fwe gay le, "E nu fiεε fi buyte yi wee le fi beete bô wee,

21 njefo mwεem mvú befe mvú wee gee nen'yi fô fitele fiεw e. Mwεem diεwe bonkpawace bô befe, keejan kenjan, keeconj bvucōj, keeyu wee, keejo kpweε wee kenεε dwee wee,

22 keedewkene ejise yi mwεem e, keebuwyi mwεem, keeleεle kenleεma, keege nnyen, keebene kendonj, keebeete bô εdiee ε bonyii, keebense ye noo keeyunjsene keyunjsεε.

23 Mwεem mvú befe mvun mvunciim nen'yi ε è nu fô fitele fi wee le se beete bô mwεten."

*Fitele fi kpwoon mvu ε è nu wee ketum to leσεε yi Jisos e
(Mat 15:21-28)*

24 E Jisos ke ne jó, gen keba ke bilaante bi Taya bô Sidon e. No wvú gen jó, ley yew dvumew fanε yaa gomte le wee ekieε le wen nu jó ke. Geenen, ε bonyii kieε ke lo.

25 Kpwoon mvu to nu jó e keyoy ké yiile nu yi waa we wvú kpwoon e. Kanj mwaanj no wvú yuw ekumε Jisos, mum to gbwe bikaa biew e.

26 Kpwoon wvudvu to nu wee Glek, ke è to nu wee juu ke. Bó to boke wvú Fonishia wonj wvú Silia le. No wvú gbwe nonen, mum leke Jisos le wvú ebvuse nceendaa dεwle wvudvu yi waa wen e.

27 E Jisos tfuse ê wvú le, "Cine é bó eyaw enyanje boom, njefo ke fi nu lenj keejo ngu boom elanj fô bwé le ke."

28 E kpwoon wvudvu tfuse ê wvú le, "E nu keceεy icεm. Geenen, boom ké dioo diekene ε bwé no bonji ke tfúw yi gbwekene fokuse."

29 E Jisos mum gay ê wvú le, "Nje fiεε fi wo tfuse fin, wo nulo egene fiuw, nceendaa dεwle wvudvu nu ε cine wase waa wo le."

30 E kpwoon wvudvu mum ne no gene fô yew e, dioo gen yen ε waa we jiime fontaw ε nceendaa dεwle wvudvu ε buy wase.

E Jisos ge ε kencife no yuuke mwεem jemyi

31 E Jisos ne ê keba ké Taya le, fey Sidon bvuu fey keba ké Bilaante bi Yuufe le, mum tu je fô Mamase yi Galilee le.

32 E bonyii bomew ke ne to bô wee mvu ε è nu kencife ε wvú yaa kee keejeme ke. E bó leke Jisos le wvú egεε can ye yi ye le, efe wvú.

33 E Jisos mum jo wvú ε bó wvú buy ê kebombom ente no nu ebonebon. E wvú lese boom bew bo can e ê bintuntnj bi wee wvudvu le, cuy ncej kum leme di wee wvudvu le dvú,

34 taa we, shom, § jeme ê wvú le, "Efata," fi nu le, "Yene."

35 E bintuntnj bi wee wvudvu le mum yene kanj mwaan, ε leme diew yaaten, ε wvú mum no jemyi naa ntay.

36 E Jisos mum ciise lo ê bonyii le fô bó ke esee ê wee ke. Geenen, no wvú to ciise, ε è kaa no nu ke no bó nu esenje gene dvú fwe fwe.

37 E diuw no yumte bonyii naa baay. E bó no ghayte, gayte le, "Jisos kee keege mwεem mvunciim naa ntay. Wvú gee ε bincife yuuke mwεem, ε bindvumεm jemyi."

8

*E Jisos nyanje bonyii bonfuke bonεw
(Mat 15:32-39)*

1 Ke ediuw yoya le, ε kebombom ke bonyii le bvuu to tase nen ghemm. E è ke no nu ε bó yaa bvuu kenke mwεem mvudien ke, ε Jisos tee boom bew bo ηgoo le gay ê bó le,

2 "Me ηkenke shen fô kebombom kin e, njefo bó nu wase bee bó εdiuw εta, ε fiεε fi bó edie yaa bvuu nu ke.

3 E me ncine lo bó ε no gene εla εbole, é bó egεn egbwe jen ê je no bomew bó le ne ncejole."

4 E boom bew bo ηgoo le tfuse le, "E nulo é wee ejo fee mwεem mvudien ηkpwaante jan keenyanje kpwu ban bonyii dvú?"

5 E wvú bife ê bó le, "Ben kenke bontuw bo blεed e bomεε?" E bó tfuse le, "E nu bosoooshiwiy."

7:15 Mat 15:11 † 7:16 Ke bon'wa' bo boyvuum bomew kenke kencim ke 16 kin ke. 7:21 Gal 5:19-21 7:33 8:23

§ 7:34 Jisos to shom nen koole ε è nu shen fô wee wvudvu le. 7:36 Mat 8:4; 9:30-31; 12:16; Mak 1:44-45; 5:43; 9:9; Luk 5:14-15; 8:56 7:37 Kenj 1:31; Yesa 35:5-6 8:1 6:32-44 8:2 Mat 9:36

⁶ E Jisos mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse. E bó shii, e wvú jo bontuw bo bléed e bo bosoooshiwiy ba, nya keyoone é Nyo', guushé, nya é boom bew bo ngoo le le bó egawcé é bó. E bó mum gawcé.

⁷ Bó to kenke ten mvubyetele nen caan. E wvú bvuu jo, nya keyoone é Nyo', gay e bó gawcé é bonyii bodvu.

⁸ E wee tfuu die ffuu. E bó baance bimbéke bi to sheéte, e bi yinşen nkáa yisooshiwiy.

⁹ Bonyii bó to diee to nu diéwe bontfuke bonéw e.

¹⁰ E wvú mum ciné bó le e bó no kfuuyi. E wvú ley lo é kekon e kan mwaan bó boom bew bo ngoo le mum né gen keba ké Dal-manuta le.

E Bofalasi no gomte le Jisos edunçe kenghaw ke fié le

(Mat 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ E Bofalasi ke né to fô Jisos e, kéw mbew bó wvú, gay le wvú ege fié fi dunçi mvungay mvú né fowe. E bó to gayte nonen momte lo wvú.

¹² E Jisos shom naa baay, gay le, “Engoke kin gomte fié fi dunçi mvungay mvú né fowe keege la dvú? E me ensee é ben kecéey le ké engoke kin nu eyen fié le ké.”

¹³ E wvú mum ciné bó le, kase ley é kekon e, no gene kewvu keki.

E Jisos tefe boom bew bo ngoo le le bó eyene ekumé gee di Bofalasi bó di 'Elod e

(Mat 16:5-12)

¹⁴ Jisos to gene e boom bew bo ngoo le e daayé keejo bléed, kenke ké e é nu ntuw mwaan é kekon e.

¹⁵ E wvú no teete bó gayte le, “Ben eyené, bvuu joo kefew yí fintunşeen fi Bofalasi noo fi 'Elod e.”

¹⁶ E boom bew bo ngoo le mum kéw no jemyi ébonébon ekumé fié fidvu, gayte le, “Wvú jemyi fintunşeen fin nen njefo beene baa kenke bléed ké.”

¹⁷ E Jisos kíé fié fi bó jemyi ekumé fi, mum bife é bó le, “Ben jemyi e é nu ekumé bléed wvú ben baa kenke ké nje la? Ke ben yene wase mwéem e kéne kee mwéem e? Fi nu le bvufée bvunen baa yene wase le?”

¹⁸ Ben kenke ejise yaa yene mwéem e le? Ben kenke bitem yaa yuuke mwéem e? Ke ben kumyi mwéem e?

¹⁹ Seke me nto nguushé bontuw bo bléed e botin e bonyii die bontfuke botin, ben to baanci bimbéke bi to sheéte e bi yinşen nkáa yimié?” E bó tfuse le, “Yuufe ncw fié.”

²⁰ E wvú bvuu bife le, “Ekumé bontuw bo bosoooshiwiy bó bonyii be die bontfuke bonéw, ben be baanci bimbéke bi be sheke

bi e yinşen nkáa yimié?” E bó tfuse le, “Yisooshiwiy.”

²¹ E wvú mum bife é bó le, “Ke ben kee wase mwéem e?”

E Jisos yene ejise kenfefe ntéw wvú Besayda le

²² E Jisos bó boom bew bo ngoo le ke lente buy Besayda, e bonyii bomew to bó kenfefe kemew fô wvú le leké le wvú ekum wvú le efé wvú.

²³ E Jisos jice wvú le yí kebo le, jo e bó wvú buysen ntéw wvudvu. E wvú cuy ncşen yí ejise eye le, géé can yí ye le mum bife é wvú le, “Wo yene fié le?”

²⁴ E kenfefe kedvu cake ejise we, taa gay le, “Me n'yene bonyii le jiwéjiwe e bó léne nu diéwe bite le.”

²⁵ E Jisos bvuu géé can yí ejise e wee wvudvu le, e wvú taa nen tunş, e ejise eye mum yuu, e wvú no yene mwéem mvuncim e ntay.

²⁶ E Jisos mum gay é wvú le, “E gené fô yew e, dioo gene fo wo ebvuu eley ntéw e ké.”

E Bitá cé le Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawéé

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ E Jisos bó boom bew bo ngoo le né fó no gene bontéw bo keba ké Kaysalia Filibi le. E bó dioo gene, e wvú bife é bó le, “Bonyii duu le me nu yéé?”

²⁸ E bó tfuse le, “Bonyii bomew duu le wo nu Jon Nleseejoo, bomew le Elayia, e bomew duu le wo nu wee ntum Nyo' mvu.”

²⁹ E wvú mum kase bife é bó le, “Ben duu finen le me nu yéé?” E Bitá tfuse le, “Wo nu Mboyse wvú Nyo' to kawéé.”

³⁰ E Jisos mum ciise lo é bó le fo bó ke emom esee fifin é wee ekumé wen ké.

E Jisos jeme ekumé kfuu kpwe yi wvú nu ke ekpwe

(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ E wvú mum kéw no yéeyi boom bew bo ngoo le jemyi ekumé ekolé kew le, “Wee wvú diee nu Waawee kenke keeke eyen bonşew nteen, é bonyii bó saake wonj bó bocee ncese bo baay baay noo bonyii bó dunçi bonci bo Nyo' le ema lo wvú. Bó nu ke emum eyu wvú, é édiuw ke ebuy eta é wvú ekase ebuy yí kpwe le.”

³² Wvú to jemyi mwéem mvun é bó endan. E Bitá mum jo wvú e bó wvú léwse ye, mum kéw no saake wvú yí fié fidvu le.

³³ E Jisos banke ye, taa boom bew bo ngoo le, wam Bitá gay le, “Ja é me ejise Satan! Wo jewsee lo me njefo ké wo leeme é keba ke Nyo' le ké. Wo leeme e é nu é ke wee wvu wum e.”

8:11 Mat 12:38-40; Luk 11:16, 29-30   8:11 Jon 6:30; 1Kol 1:22   8:15 Luk 12:1   8:16 6:52   8:18 Yeli 5:21; 6:43

8:20 8:8-9   8:23 7:33; Jon 9:6   8:28 6:14-15; 9:11-13; Luk 7:16   8:29 Mat 16:16   8:30 9:9   8:31 9:30-32; 10:32-34   8:34 Mat 10:38-39; Luk 14:27; 17:33; Jon 12:25   8:34 1Bi 2:21

³⁴ Ɛ wvú mum tee kebombom ke bonyii le bô boom bew bo ngoo le, gay ê bó le, “Ɛ wee gomte keenu wee wem, tu wvú kɛŋke keetun ekole kew, etuu kentam kew ebii me le.

³⁵ Ben ekeè le wee wvú bawci nshii we fo wvú elase, nu ke elase ke lo. Geenen, wee wvú lase nshii we nje me noo nje saaka wvú jee nu ɛ wvú ɛ bawce lo nshii wvudvu.

³⁶ Ɛ bó baanci naa won wvun nen tfuu ɛ nya ê wee wvú ɛ die, ɛ ke ɛ lase nshii we, ɛ sew wvudvu enu la?

³⁷ Fieɛ fi è nulo ɛ wee esum keyoy kew dvú nu la?

³⁸ Ben ekeè le ɛ wee wuumene keebii me le noo diaw yem e ente jo ɛngoke kè buwyi mwem kin kè nu diaw kpwoon wvú nu ɛ cine wase dweese le ɛ no gee ɛ è nu nsake le, ɛ wvú no keè le wee wvú diee nu Waawee nu ke ewuunen ten mweten seke wvú ɛ kase ɛ to ente jo bvukuke bvú Ice bô bonceendaa bo Nyo' le bô yuule le.”

9

¹ Ɛ Jisos bvuu gay ê bó le, “Ɛ me ensee ê ben keceey le, bonyii bomew leeme fen ɛ bó yaa nu ke eyuw wvun kpwe se bó ɛ yen ɛ bvunfon bvú Nyo' le ɛ to bô mvunɔay mvumwew ke.”

Ɛ nfieesɛn Jisos kumen

(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Ɛ diuw ke fey esooaan, ɛ Jisos jo Bitá bô jem noo Jon ɛ bó bô ben yí kum wvumew e ɛ wvú defe ewe, no nu fó ebonebon. Ɛ bó ke ne yen ɛ nfieesɛn ye ɛ kumen ê bó ejise,

³ ɛ ndvú ye baa lawkene naa fele lo no è nulo ɛ wee ekuke fokuse fen ɛ yí ebaa.

⁴ Ɛ bó ke ne yen ɛ Elayja bô Muses ɛ buynen fô bó le, ɛ no jemyi bó bo Jisos.

⁵ Ɛ Bitá ne bvumten gay ê Jisos le, “Cee Ekole, fi jee no beene nu fen. Cine ɛ bese eyoo cún she, ɛ yimi enu yo, yimi yi Muses, ɛ yimi nu yi Elayja.”

⁶ Wvú to jeme nonen njefo kedvum to nu ɛ gbwo bó baay ɛ wvú fanje yaa bvuu kiese fieɛ fi wvú ejeme ke.

⁷ Ke no wvú jeme nonen, ɛ kembew ne to banj bó, ɛ diaw jeme ê kembew kedvu le le, “Wvun nu Waa wem, ɛ wvú nu fitele fiem. Ben eyuukè ɛ è nu wvú le.”

⁸ Ɛ bó ne sese dioo taa fanje yaa bvuu yen bonyii ba le ke, yen ke wase ɛ è nu Jisos e maaj.

⁹ Ɛ bó ke ne yí kum wvudvu le dioo booke, ɛ Jisos ciise ê bó le fô bó ke esee fieɛ fi bó be yen e ɛ wee se wee wvú diee nu Waawee ɛ buy wase yi kpwe le ke.

¹⁰ Ɛ bó yuw ke nonen gee ê bó eshem, geenen no ghayte ke ebonebon le laa mbuy wvu yí kpwe le wvun se nu la le.

¹¹ Ɛ bó ne bife ê Jisos le, “Ɛ nu nje la wvú bonyii bô dunçi bonci duu le Elayja kɛŋke keeke eyaw eto ɛ Mboyse wvú Nyo' to kawee se to?”

¹² Ɛ Jisos tfuse ê bó le, “Ɛ nu keceey le Elayja nu ke eyaw eto ekene mwem mvunçim ɛ mvú etu no mvú to nu. Geenen, è no nu nje la wvú bó nu ɛ san le wee wvú diee nu Waawee kɛŋke keeke eyen bonɔew nteen, ɛ bonyii ema wvú?”

¹³ Geenen ɛ me ensee ê ben le Elayja nu ɛ to wase, bonyii ɛ ge fieɛ fi bó koonke bô wvú. Ɛ è nu ke no bó to sanɛ ekume wvú.”

Ɛ Jisos bvuse keyoy kè yuile yí wan mvu le
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le ke bow to buy fô boom bew bo ngoo le bomew to nu, yen ɛ kebombom ke bonyii le ke baay ɛ gem bó, ɛ bonyii bomew bô to dunçi bonci bo Nyo' le beeke mbew bô bó.

¹⁵ Kan mwaan ɛ kebombom keci yeneɛ Jisos e, mum sese wvú baay, lewte gen gay wvú le.

¹⁶ Ɛ wvú bife ê bó le, “Ben beeke mbew ɛ è nu ekume la?”

¹⁷ Ɛ wee tfuse ê wvú ê kebombom ente le, “Wee n'yeyi, me mbe ntoo bô waa wem fô wo le njefo keyoy kemew nu yi ye le, ɛ è nu kè ké ge ɛ wee tu kencife.

¹⁸ Keyoy kedvu kè cuute wvú tufe fokuse, ɛ diffuw no buyte ɛ wvú emvu ɛ wvú ngeci bigew, nen'yi taame. Me ɛ nɔay le boom buw bo ngoo le ebvuse keyoy kedvu, bó ɛ mom nkuuɔ.”

¹⁹ Ɛ Jisos yuw nonen, gay ê bó le, “O oo! Ɛngoke kè baa lese fitele yí Nyo' le kin. Me nu nke enu beene enɔen embuy neɛ? Me nu nke enkuu shém bó ben enɔen embuy neɛ? Ben eto bó wan wvudvu fen enya ɛ me.”

²⁰ Ɛ bó mum jo wan wvudvu no too bó wvú fô Jisos e. No keyoy kedvu yeneɛ Jisos e, mum cufe wan wvudvu kan mwaan ɛ wvú gbwe fokuse no binlene fó, ɛ diffuw buyte emvu.

²¹ Ɛ Jisos bife ê cee wan wvudvu le, “Fieɛ fin to kew seke la?” Ɛ wvú tfuse le, “Fí to kew ɛ wvú beɛ caan.

²² Keyoy kedvu nu ɛ tufe wase wvú bokaɔ e bokaɔ e nɔuy e noo ê joo le gomte keeyu wvú. Ɛ wo nulo ege fieɛ, kee wo, ɛ wo cam ke shen fô bese le, fi bese.”

²³ Ɛ Jisos bife ê wvú le, “Le laa è nulo ɛ me ege fieɛ le le? Nyo' nulo ege fieɛ ficii fô wee wvú nu ɛ lese fitele yí ye le.”

²⁴ Kan mwaan ɛ cee wan wvudvu mum funj foweewe le, “Me nu ɛ nlese fitele yí Nyo' le. Gee ɛ me embvuu enlese enfey lo nonen.”

²⁵ Ɛ Jisos dioo yen ɛ kebombom ke bonyii le lewte too taashi fô wvú to nu, ɛ wvú wam

keyoy kè yiile kedvu gay le, “Wo, keyoy kè yiile kin kè gee ε wan wvun yaa jemyi kε yaa yuuke ten mwεεm kε, me ηgayte ε wo, buyε yī wan wvun e, egen lo. Fo wo ke ebvuu eley yī ye le kε.”

²⁶ Ε keyoy kedvu fun foweεwe, bvuu cufe wan wvudvu, tufe ε je yī befe le, mum buy yī ye le. Ε wvū no jiime fokuse kε diεwe kenkpwe ke wee le. Ε wee nteen yεn nonen, mum no duu le, “Wvū nu ε kpwe wase.”

²⁷ Ε Jisot jicε wvū le yī kebo le cake ε wvū leem we.

²⁸ Ε Jisot bō boom bew bo ηgoo le ke dioo gen ley yew, ε bō bife ε wvū ejim ejim le, “Ε nu nje la wvū bese be mom ηkuuη keebvuse nceendaa dεwle wvudvu?”

²⁹ Ε wvū tfuse ε bō le, “Fieε fi nulo ebvuse kfuu wvun nceendaa nu kε bunle yī temyi maan. Kε ε nulo ε fieε fimew jεy ebvuse kε.”

Ε Jisot bvuu jeme ekumε kfuu kpwe yī wvū nu ke ekpwe

(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Ε bō ke ne fō fey je yī Galilee le, ε Jisot yaa gomte le wee ekieε kε,

³¹ ηjefo wvū to lene yεyī boom bew bo ηgoo le. Wvū to yεyī bō le bonyii nu ke enya wee wvū diee nu Waawee can bonyii le ε bō eyu wvū. Ε bō dioo ε yu wvū nonen, ε ke edioo enu εdiuw εta, ε wvū ebuy yī kpwe le.

³² No wvū gay nonen, ε bō fanε yaa kieε fieε fi wvū jemyi kε, geenεn, no fane keebife.

Wee wvu baay nu yεε?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ε bō ke gen buy Kafana'um, ke dioo ley nu yew ε Jisot bife ε bō le, “Ben be beeke mbew ε je ε ε nu ekumε la?”

³⁴ Ε bō mεy diuw tfu, ηjefo bō to lene ε je beeke mbew εbonεbon le laa wee wvu baay se nu yεε le.

³⁵ Ε Jisot shii fokuse, tee bō bo yuufe ncow bofεε gay ε bō le, “Ε wee gomte keenu wee wvu fwe, tu wvū kεηke keejo εkolε kew le wen nu kencilejimε noo wee wvū lemte fō bonyii bocii le.”

³⁶ No wvū gay nonen, mum jo wan caan leke ε bō entelεη, mum kase jo koyce gay ε bō le.

³⁷ “Ε wee fiisene wan diεwe wvun e ε diee diem e, tu wvū fiisene ε ε nu me. Wee ε fiisn me, tu kε wvū fiisene ε ε nu kε me kε, tu wvū fiisene ten ε ε nu wee wvū tum me.”

Ε wee baa kicine wo, tu wvū tomte wo
(Luk 9:49-50)

³⁸ Ε Jon gay ε wvū le, “Wee n'yεyī, bese se nu ε yεn wee mvu le ε wvū tenje diee

diuw se bvuuσε bonceendaa bo dεwle le yī bonyii le, bese ε kan, ηjefo wvū baa nu wee wesebeene ηgoo kε.”

³⁹ Geenεn ε Jisot tfuse ε bō le, “Fo ben ecilē kfuu wvuwε wee kε. Ben ekeε le ε wee gee kenghaw ke fieε le tenje diee diem, tu kε ε nulo ε wvū ebvuu ejeme fieε fi befe ekumε me kε.

⁴⁰ Ε wee baa kicine beene, tu wvū tomte beene.

⁴¹ Ε me ensee ε ben keceyε le, ε wee nya kε naa fiko fi joo le ε ben ηjefo bō tenje ben le bonyii bo Klistu le, tu kε ε nu naa lo ε wvū ke efufe mmawce we kε.”

Mwεεm mvū nelo egee ε bonyii gee bibefe
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Ε Jisot bvuu gay le, “Ε ε nu le wee ege ε wan mwaaη ηgoo boom bo caan ban bō nu ε lese fitey yī yεm e ege kebefε, ε fī ejee fō wvuwε wee le le bō eshεηke kebwεe ke diene le ke baay ε kendonε kew e, edomse wvū ε joo yī baay e.

⁴³⁻⁴⁴ Fī ε bvuu ε no nu le, ε kebo kuw gee ε wo gee kebefε, ε wo sum kebo kedvu. Fī jee le wo eley nshii wvū mεy lo le bō kenkfuyte ke kebo le, efey keekεηke can yicii egen ηguy wvu baay e wvū fieε sekεcii se njime.*

⁴⁵⁻⁴⁶ Ε εkalε kuw gee ε wo gee kebefε, ε wo sum εkalε kedvu. Fī jee le wo eley nshii wvū mεy lo le nu ntεηε, efey keekεηke bikaa bicii ε bō elay wo ηguy wvu baay e wvū fieε sekεcii se njime.

⁴⁷ Ε jise diuw gee ε wo gee kebefε, ε wo min jise didvu. Fī jee le wo eley bvunfon bvū Nyο' le bō jise dimwaaη, efey keekεηke ejise ecii, ε bō elay wo ηguy wvu baay e.

⁴⁸ Bvudvuu bvun nu bvū yīn yī diee bonyii fō yaa kε kpweken kε, ε ηguy yaa kε jimε fō kε.

⁴⁹ Ben ekeε le bō nu ke eseyse wee tfuu bō ηguy leηleη no bō kε seyse fieε bō ηkauw.

⁵⁰ Nkauw nu fieε fi jee, geenεn ε yī nelo ε cife, ε wo ebvuu ege neε dvū ε yī se ebvuu ekase eyeke? Ben enū diεwe ηkauw yī yeke le, ε wee noo wee enū yī nyεkeey e.”

10

Ekumε keekεη kpwoon

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Ε Jisot ke ne jō, gen keba ke wonε kε Judea le, lente Joo Joodan gen wvuke. Ε bibombom bi bonyii le bvuu no taashi too fō wvū le, ε wvū no yεyī bō kε no wvū to kε no yεyī.

9:27 5:41 9:30 8:31 9:33 Luk 22:24 9:35 10:43-44; Mat 20:26-27; Luk 22:26 9:37 Mat 10:40; Luk 10:16; Jon

13:20 9:40 Mat 12:30; Luk 11:23 9:43-44 Mat 5:30 * 9:43-44 Bonjwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen ε bvuu ε bise ten ejim jo 46 le, “Bvudvuu bvun nu bvū yīn yī yaa kpwekene kε diee bonyii fō, ε ηguy yaa kε jimε fō kε.” 9:47 Mat

5:29 9:48 Yεsa 66:24 9:49 Lew 2:13 9:50 Luk 2:14; 1Tes 5:13; Lum 12:18 10:1 Luk 9:51 10:3 Mat 5:31

2 E Bofalasi ke ne to keernom wvú, mum bife ê wvú le, “Nci nu e bee le è nulo é wee ekunj kpwése?”

3 E Jisos kase bife ten ê bó le, “Muses to nya nci le ben egeè nee?”

4 E bó tfuse le, “Muses to nu e cine le è nulo é wee ekunj kpwése. E wvú dioo kuunje, sanj njwa' wvú dunji le wen nu e kunj wase wvú nya é wvú.”

5 E Jisos tfuse ê bó le, “E to nu nje bikuu binen bi tamyeen wvú Muses to sanje nci wvun.

6 Geenən, è to nu fonjkw seke Nyo' to bomte mwem, e wvú bom e è nu diemsen bô kpwoon. No wvú bom nonen gay le,

7 E nu nje fifin wvú diemsen nu ke ecine ice bô bwee le etaashè bô kpwése,

8 é bó bofee emum etu wase wee mwaanj. Nonen, ke bó bée bonyii bofee ke, bó nu wase wee mwaanj.

9 Fí e mum e no nu le, fiée fi Nyo' nu e taashè wase, fo wee emom egawsen ke.”

10 E Jisos bô boom bew bo ngoo le ke dioo nu yew, e bó bvuu bife é wvú ekume fiée fidvu.

11 E wvú tfuse ê bó le, “Naa yee wvú kunj kpwése e jo wvumvu, nu e wvú e ge kebefè ke diéwè keejanj kpwoon mvu.

12 E kpwoon buy dweese le, e gen é diemsen mvu le, tu wvú nu e ge kebefè fô dweese le keejim bô diemsen mvu.”

E Jisos lanj kembonen yi boom bo caan caan e

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 E bonyii ke ne no too bô boom fô Jisos e le wvú ekum bó le, e boom bew bo ngoo le no saake lo bó.

14 E Jisos dioo yen nonen, e shém ton'ye wvú, e wvú gay é bó le, “Ben ecine é boom bodvu etoo fô me le, fo ben ejewé bó ke, njefo bvunfon bvú Nyo' le nu e è nu fô bonyii diéwè boban e.

15 E me ensee é ben keceey le é wee baa efisen bvunfon bvú Nyo' le ke diéwè wan caan e, wvú saa ke eley bvunfon bvudvu le ke.”

16 No wvú gay nonen, mum no joo bó koyci, geele can yi bó le, laanjke kembonen yi bó le.

Jisos bô cee kpaw

(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 E Jisos ke ne le wen egene, e wee mvu lewte to tum envuw é wvú ejise bife é wvú le, “Wee n'yeyi, wo wvú wee wvú jee, fiée fi me njekje keenje nse njekje nshii wvú mɛy lo nu la?”

18 E Jisos tfuse é wvú le, “Wo tenje me le wee wvú jee nje la? Ke wee nu dvú wvú jee ke. E nu ke Nyo' maanj wvú jee.

19 Ke wo kee bonci bó le, ‘Fo wo eyu wee, fo wo ejanj kpwése wee, fo wo econj bvucōj, fo wo eben jim nsaw mbiay, fo wo efwu kenfiw, noo le è wvumtè ico bô bwoo?’ ”

20 E wee wvudvu tfuse é Jisos le, “Wee n'yeyi, bonci ban bocii nu e me nto njkw wase no njeele naa e me mbee cuwee.”

21 E Jisos taa wvú nen tunj, koj wvú, mum gay é wvú le, “Tu fiée nu e shee fimwaanj fi wo bée ege. Gene egese mwem mvú wo kenje, egaw bigew bidvu é bonyii bo kefufe le, é wo ke emum ekenje ntfu e è nu woj wvu we le. E wo dioo e ge nonen, emum eto ebii me le.”

22 No Jisos jeme nonen, e wee wvudvu yuw e bvushiw tfuse lo wvú, e wvú banje ye no gene nu lo shen shen, njefo wvú to kenje kpaw baay.

23 E Jisos ne banje ye taa boom bew bo ngoo le nen, gay é bó le, “Fí nu ke etemyi baay fô bonyii bo kpaw e keeke eley bvunfon bvú Nyo' le.”

24 E njeme wvudvu ffumse boom bew bo ngoo le. E Jisos bvuu gay é bó le, “Boom bem, fí temyi baay fô wee le * keeley bvunfon bvú Nyo' le!

25 Fí nu cekey fô nyambala le keeley é jise di tase le fele fô wee kpaw e keeley bvunfon bvú Nyo' le.”

26 E bó yuw nonen e fi ghaw bó baay, e bó no ghayte le, “E è fen nu nonen, é ke eyuu eboy yee?”

27 E Jisos kase taa bó nen, gay le, “Fifin nulo eghaw wee wvu wum, geenən yaa nulo eghaw Nyo' ke, njefo Nyo' nulo ege fiée ficii.”

28 E Bita mum ne gay é Jisos le, “Taa eyen, bese nu e cine wase fiée ficii le e no bii wo le.”

29 E Jisos tfuse é wvú le, “E me ensee é wo keceey le, ke wee nu dvú wvú nu e cine yew e, keene boom bo bwee le, keene jéme ye le, keene bwee le, keene ice le, keene boom e, keene nje le, e wvú cin'yi nje yem noo saaka wvú jee wvú wvu Nyo' ,

30 wvú nu ke enu se wvú e kenje yéw noo boom bo bwee le, noo jéme, noo bobwee, noo boom, noo nje yi nshii wvu keseen e bokanj gbwee ke. E bonyii nu ke ebone ten bika é wvú ejim, é ke dioo enu kefew ke nshii wvú too le, é wvú ekenje nshii wvú mɛy lo.

31 Geenən, bonyii nteen bô nu fwe keseen nu ke enu ejim, é nteen bô nu ejim keseen enu fwe.”

E Jisos bvuu jeme yi bokanj e botete ekume

10:6 Kenj 1:27 10:7 Kenj 2:24 10:11 Mat 5:32; Luk 16:18; 1Kol 7:10-11 10:15 Mat 18:3 10:19 Ksm 20:12-16; Dito 24:14 10:21 Mat 19:21 10:22 Mben 62:10 * 10:24 Bonjwa' bo boyvuum bomew kenje fen le, “fô wee wvú nu e gee bvufve yi kpaw e ...” 10:27 Mat 19:26 10:29 Mat 10:37 10:31 Mat 19:30 10:32 8:31

kpwe ye

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² E Jisos bô boom bew bo ngoo le ke ne jo je, no bene Jelusalem ε wvú saa fwe. E boom bew bo ngoo le kenjke lo nghaw. E bonyii bô to bii ten no kenjke nfan. E Jisos bvuu jo boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofεε ε bô bô lεwse ye ε wvú no senje ε bô fiεε fi nu ke ekooy bô wvú.

³³ E wvú gay ε bô le, “Ben eyekε eyuw, bene bene wase gene Jelusalem, ε bô nu egen enya wee wvú diee nu Waawee can bo-cee ncese bo baay baay noo bonyii bô dunji bonci bo Nyo' le, ε bô esaw wvú esumten le bô eyu wvú, emum enya wvú can bitum e,

³⁴ ε bô esεwse wvú, cuyte nceη yî ye le, suunjke wvú, emum eyu wvú, ε ke dioo enu εdiuw εta, ε wvú ebuy yî kpwe le.”

E Jem bô Jon lεke bintaw bi baay baay ε Jisos

(Mat 20:20-28)

³⁵ E Jem bô Jon bô to nu boom bo Sebεdee le ne bence to fwe dvu Jisos gay ε wvú le, “Wee n'yeeyi, fiεε nu dvú fi bese gomte le wo ege fô bese le.”

³⁶ E wvú bife ε bô le, “Ben gomte le me enje la fô ben e?”

³⁷ E bô tfuse le, “Bese gomte le seke wo nu yî bvukukε bwuw e, ε bese eshii yî bintaw bi baay baay e, wee mvu ε εbo kuw ke eceey e, wvumvu ε εbo ke enkonko le.”

³⁸ E Jisos tfuse ε bô le, “Ke ben ke fiεε fi ben biite ke. E nulo ε ben ke ewu fiko fi ηgew e fi me nu nke en'wu, kenε eley kfuu ηgew wvu baay wvú me nu nke enley wvú le?”

³⁹ E bô tfuse ε wvú le, “Bese nulo ke ege.” E Jisos gay ε bô le, “Ben nulo ewu fiko fi ηgew e fi me nu nke en'wu, eley ten kfuu ηgew wvu baay wvú me nu nke enley e,

⁴⁰ geenεn ε keeshii ε εbo kem ke eceey e kenεε ke enkonko le yaa nu bvudvuu bwem keenya ε wee ke. Mondvuum modvu nu fô bonyii bô bô nu ε seyse wase fô bô le.”

⁴¹ E kebese ke boom bo ngoo le bo Jisos e bo yuufe dioo yuw εkumε fiεε fidvu mum no ton'yi shém bô Jem noo Jon.

⁴² E Jisos tee bô bocii ε bô to, ε wvú gay ε bô le, “Ke ben kee le bonyii bô ε nu bô saake bitum ké no shiile lo yî bonyii bobole, ε bonyii bo baay baay bobole dunji mvungay mvubole ε we jo bô?”

⁴³ Ke fifie kenjke keenu ε ben entelenj ke. Wee wvú gomte keenu wee wvu baay ε ben entelenj kenjke keenu wvú lemte lo ben e.

⁴⁴ Wee ε no gomte keenu wee wvu fwe ε ben entelenj, tu wvú kenjke keenu nfaa wee tfuu.

⁴⁵ Ben ekeε le ke wee wvú diee nu Waawee to to le bonyii elemte lo wvú le ke. Wvú to to keelem lo fô bonyii le, enya nshii we keesum wee nteen can kpwe le.”

E Jisos yene ejise Batimayus

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ E bô ke len to buy ntεw wvú Jeliku le. E Jisos ke dioo nen'yi jô bô boom bew bo ngoo le noo kebombom ke bonyii le, ε kenfefe kemew ε shii diuw je le leke mwεεm ε diee nu le Batimayus, wvú waa Timayus.

⁴⁷ E wvú dioo yuw le ε nu Jisos wvu Nasalεt, ε wvú mum kεw no wamte foweεwe le, “Jisos, Waa Nfon Dawe, camε shen fô me le.”

⁴⁸ E bonyii nteen ne kεw no wamene wvú gayte le wvú eban jo. Geenεn ε wvú bvuu mεse wam lo foweεwe le, “Waa Nfon Dawe, camε shen fô me le.”

⁴⁹ E Jisos leem, gay le bô etee wvú. E bô mum tee kenfefe kedvu gay le, “Ekolε kuw ε jon wase, ja we, wvú teje wo.”

⁵⁰ E kenfefe kedvu mum mwase ndvu ye fokuse, may we gen fô Jisos e.

⁵¹ E Jisos bife ε wvú le, “Wo gomte le me enje la fô wo le?” E kenfefe kedvu tfuse le, “Wee N'yeeyi, me ηgomte keen'yene mwεεm e.”

⁵² E Jisos mum gay ε wvú le, “E gene fiuw. Fitele fi wo lese yî yem e nu ε ge wase wo ε bonεn.” Kan mwaan nonεn ε ejise eyu mum yuu ε wvú no yene mwεεm e, mum no bii Jisos e jô wvú to gene.

11

E bô fiεεn Jisos Jelusalem diεwε Nfon e

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ E Jisos bô boom bew bo ngoo le len ke dioo ferjene Jelusalem, nu wase mbew ntεw wvú Betfaj bô wvú Betani le bô nu mbew Kum Bite bi Olif e, ε wvú baa boom bew bo ngoo le bofεε tum,

² gay ε bô le, “Ben egen ntεw wvu fwe we le. Ben nu ke eleyte jô nen kan mwaan, eyen waa kembεbey e ε bô ε suu, ε wee ke baa ben wase yî dvú le ke, ε ben efay eto dvú.

³ E wee bife ε ben laa ben fayte nje la le, ε ben tfuse le Cee Ekolε kenjke shiee wvudvu, ε wvú nu ekase etufuse jim ke keseen keseen.”

⁴ E bô mum ne gen yen waa kembεbey wvudvu le ε bô ε suu diuw fwese yew mi le diuw je le. E bô mum fay.

⁵ E bô dioo fayte ε bonyii bomew bô to leeme fô bife ε bô le, “Ben gee ε ε nu la? Ben fayte waa kembεbey we nje la?”

⁶ E bô mum see ε bô fiεε fi Jisos be gay. E bô mum cine ε bô no gene dvú.

⁷ Ɛ bó to dvú fô Jisos e, yey ndvú yibo yí nyam yidvu le, ɛ Jisos mum ben.

⁸ Ɛ bonyii nteen no yeyte ndvú ê je, ɛ bomew faasshi tíew bite nkpaante, yeyte ten ê je.

⁹ Ɛ bonyii bò to gene fwe dvu Jisos noo bò to bii ejim no wvuuyi le, “Eeeee, mbense enù fô Nyo' le leee! Nyo' nu ɛ laɲ kembonen yí wee wvú too ê diee di Tata le leee!”

¹⁰ Nyo' nu ɛ laɲ kembonen yí bvnfon bvú icee wesebeene wvú Dawe le bvú too le! Eeeee, mbense enù fô Nyo' wvu fowe le leee!”

¹¹ Ɛ Jisos gen fese Jelusalem, ley fô yew ncese le, taa no mwɛem mvunciim nu. Ɛ wvú dioo mɛse ɛ kefew ɛ gn wase ɛ bô boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofɛe ne gen Betani.

Ɛ Jisos jɲ kete kemew

(Mat 21:18-19)

¹² Ɛ skfun buy yuu ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le nɛ Betani bvuu no gene Jelusalem, ɛ jeɲ no yuu wvú.

¹³ Ɛ wvú laɲ jise yen kete kemew e ncejole ɛ kí tɛke ɛ bó ké no diee. * Ɛ wvú mum no gene fô keeyn laa ɛ nulo ɛ wen ekoy fiɛe yí dvú le edie le. Ɛ wvú dioo gen buy fô fanɛ yaa yen fiɛe le yí dvú le ke, yen ke ɛ ɛ nu bibɛ le maan, njefo ɛ to baa nu kefew kè kí ké no yumte ke.

¹⁴ Ɛ wvú mum gay ê kete kedvu le, “Fo wee beɛ ke ebvuu eyuu edie fiɛe yí yo le ke.” No wvú gay nonen ɛ boom bew bo ngoo le yuw.

Ɛ Jisos kuɲ bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Ɛ bó ke gen fese Jelusalem, ɛ Jisos gen fô yew ncese le keɲ no kuunke bonyii bò to kamene way fô. Ɛ wvú no kuunke nonen baashi bidan bi bonyii bò to kumene bigew e, noo bintaw bi bonyii bò to geese bibembe le.

¹⁶ Ɛ wvú fanɛ yaa bvuu beɛ ten le wee etuu fiɛe elɛn edanɛn dvú fô yew ncese le ke.

¹⁷ Ɛ wvú no yeyyi bó gayte le, “Kɛ bó nu ɛ san le Nyo' gayte le, ‘Yew wen nu ɛ bó nu ke eteɲ le yew bunle fô bitum e bicii?’

Geenen ben ɛ banke e tu tfum bocoon.’”

¹⁸ Ɛ bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò to duɲci bonci ke yuw mum no gomte je yí bó eyu wvú jó. Bó to keɲke nfan ekumɛ wvú njefo kebombom ke bonyii le to yuuke wase n'yeyyi we ɛ diuw yumte lo bó.

¹⁹ Ɛ ɛ ke dioo nu fokieguu, ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le buy ê kelaante kedvu le.

N'yeyyi wvú nen'yi yí kete kè Jisos to jɲɛ le

(Mat 21:20-22)

²⁰ Ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le ke buy no fele fontanɛtan, yen kete kie le ɛ kí ɛ yowlen wase kecii ɛ shii ɛ buy yí gen e.

²¹ Ɛ Bita kume fiɛe fi se kooyɛɛ, jeme ê Jisos le, “Wee N'yeyyi, yen no kete kie kè wo se jɲɛɛ ɛ yowlen wase.”

²² Ɛ Jisos jeme ê bó bocii le, “Ben elese fitele yí Nyo' le.

²³ Ɛ me ensee ê ben kecey le, ɛ wee gay ê kum wvun le, ‘Mvuwe ye fɛn egen egbwe ê joo yi baay e’, ɛ wvú gayte nonen yaa manene ke ê fitele le, ɛ wvú ɛ beɛ le fiɛe fi wvú gay nu ekooy, ɛ wvú emvuwe.

²⁴ Nonen ɛ me ensee ê ben le, fiɛe ficii fi ben leke ê bunle le, ɛ ben ɛ beɛ le ben nu ɛ keɲke wase, nu ɛ ben nu ekeɲke.

²⁵ Ben dioo leem ten keebunle, ɛ ɛ nu le wee keɲke wee mvu fô fitele le, ɛ wvú leɛshe nya ê wvú. Ben egeɛ nonen wvu le Icee wene wvú nu fowe elɛshi ten binen bibefe. [

²⁶ Ɛ ben baa elɛshi bibefe bi bonyii bomew e, Icee wene wvú nu fowe saa elɛshi ten binen ke.] †

Ɛ bó bife fô mvunɲay mvu Jisos e nɛ

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le bvuu gen ley Jelusalem. Ɛ wvú ke dioo ghanci fô yew ncese le, ɛ bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò duɲci bonci bo Nyo' le noo bonyii bò saake woɲ nɛ to yen wvú le,

²⁸ bife ê wvú le, “Wo jo fɛɛ mvunɲay ɛ se no gee mwɛem mvun? Ɛ nya yɛɛ mvunɲay mvudvu ê wo le wo egeɛ mwɛem mvun?”

²⁹ Ɛ Jisos gay ê bó le, “Me nu embife fiɛe ê ben fimwaan, ɛ ben dioo ɛ tfuse, ɛ me emum ensee ê ben wee wvú nya mvunɲay le me engeɛ mwɛem mvun.

³⁰ Ɛ to nya yɛɛ mvunɲay ɛ Jon se no leese bonyii ê joo? Ɛ to nya Nyo' nuu wee wvu wum ɛ? Ben ke tfuse ɛ me en'yuw!”

³¹ Ɛ bó nɛ no keɲene eboneɲon le, “Ɛ beene tfuse le ɛ to nya Nyo', ɛ wvú ebife ê beene le laa ɛ ɛ ge la fo beene ebee Jon e le?”

³² Beene ɛ tfuse le ɛ to nya wee wvu wum, ɛ fi eɛem jó?” Bó to fane bonyii njefo bonyii bocii to nu ɛ beɛ le Jon to nu naa wee ntum Nyo'.

³³ Nonen, ɛ bó mum tfuse ê Jisos le, “Kɛ bese kee ke.” Ɛ Jisos mum gay ê bó le, “Tu ke me nu ensee ten ê ben wee wvú nya mvunɲay ɛ me le me engeɛ mwɛem mvun ke.”

11:8 2Bfn 9:13 11:9 Mben 118:26 11:10 Mben 148:1; Mat 20:30-31 11:13 Luk 13:6 * 11:13 Kete kin nu kè bó teɲe ê diew bala le le «fig». 11:17 Yesa 56:7; Yeli 7:11 11:18 12:12; 14:1-2 11:23 Mat 17:20; Luk 17:6 11:24 Mat 7:7; Luk 11:9 11:25 Mat 7:1; Luk 6:37 † 11:26 Kɛ bon'wa' bo boyvuum bomew bô bó to yawɛɛ san diɛw Nyo' jó keɲke kencim kin ke. 11:32 Mat 14:5

12

Ngan ekumε bonyii bō wee to tεsεε wεε ε bō
(*Mat 21:33-46; Luk 20:9-19*)

¹ E Jisos mum nε no jemiyi ε bō ε bonjan e le, “Wee mvu to nu ε lem wεε mvuntam mvū bō keenci mbvuum dvū, gem bō ketaanj keεkeε, cim fō bō nu ke ekoyte mvuntam mvudvu somte ε mbvuum buyte, tum ketaale ke wee ncy e wεne dvudvu, mum tεse wεε wvudvu ε bonyii, mum nε gen ketum kemew e.

² E kefew kē bō kē no koyte ke to kocεn, ε wvū tum waa we lemme mvu fō bonyii bō wvū to tεsεε wεε ε bō le le bō enya mvuwene mvuntam ε wvū eto dvū.

³ E wvū gen ε bō kaa koo lo sunj, kunj ε wvū tu jim cancan.

⁴ E wee wεε wε bvuu tum wvumvu waa lemme, ε wvū gen ε bō bvuu sunj kay ekole, shoose wvū.

⁵ E wvū bvuu tum wvumvu, ε bō yu wvuwe. E wvū bvuu tum bomew mwaan mwaan ε bō duule lo, ε bō sunj bomew, yuwyε bomew.

⁶ E wvū ke tum, ε ε to ke wase wee mwaan shεε, ε wee wvun nu waa we, ε ε nu fitele fiew. E wvū mεse tum wvū fō bō le kpwaake le bō nu egen ewvum waa wen wvun.

⁷ E wvū gen, ε bonyii bodvu jeme ebonebon le, ‘Wvun nu ndiela wee wεε wvun, ben eto ε beene eyu wvū ε bvushεw bvudvu enu wase bvuseεbeene.’

⁸ E bō mum koo wvū, yu, bvuse lanj εkfun jo ketaanj.”

⁹ No Jisos jeme nen, mum bife le, “Fieε fi ε nulo ε wee wεε wvun ege nu la? Wvū nu ke eto elεse lo bonyii bodvu, etεse wεε wvudvu ε ε nu wase ε bonyii bomew.

¹⁰ Ben ke baa tanj wase bvudvuu bvun ε Nwa' Nyo' le le? Bō nu ε sanj le, ‘Tε didvu diε di bonyii bo kembom e to tunεε, to nu ε nε kase tu tε di buu di yew e.

¹¹ Fifin nu ε ε ge ke Tata, bonyii ε no taale keηke ηghaw.’”

¹² E bonyii ba yuw ngan wvun, mum kieε le Jisos ma ε ε nu ε bō. E bō mum no gomte keekoo wvū, se fan ε ε nu kebombom ke bonyii le kē to nu fō. E bō mum cine wvū le nε no gene.

E bō tele Jisos ekumε shile wvū lanjεn
(*Mat 22:15-22; Luk 20:20-26*)

¹³ E bikuu bi wonj e ke nε tum Bofalasi noo bonyii bomew bo ngoo Nfon 'Elod e le bō egen etelε Jisos ekoo wvū yī njeme we le.

¹⁴ E bō to, gay ε Jisos le, “Wee n'yεεyi, bese kee le wo kē no jemiyi ke ε ε nu keceεy, njefo ke wo fane jise di wee le ke, kenεε mweten nu naa la. Wo yεεyi keceεy ε ε nu je yī yī Nyo'. Ke

see ε bese laa nci nu ε bee le bō elaanjke shile ε Kaysa, nuu wvū baa bee le? * ”

¹⁵ Beene elaanjke, nuu fo bō elaanjke le?” E Jisos kieε fieε fi bō to wεεntene dvū, tfuse le, “Ben teeyi me nje la? Ben ke eto bō danali ε me en'yen.”

¹⁶ E bō to dvū, ε wvū fi, bife le, “Ekole kin kē nu yī dvū le nu ke yεε le, ε diee din nu di yεε le?” E bō tfuse le, “E nu ke Kaysa le, ε diee nu ke ten diew.”

¹⁷ E Jisos mum gay ε bō le, “Ben enyaà fieε fi ε nu fi Kaysa le ε wvū, nyaà fi Nyo' le ε Nyo'.” E bō yuw nonen, ε diuw yum lo bō ekumε wvū.

E bō tele Jisos ekumε kentaashe ke kpwoon bō diemsen e seke bō ε buy yī kpwe le
(*Mat 22:23-33; Luk 20:27-40*)

¹⁸ E Bosadusii bomew ke nε to keebife fieε ε Jisos. Bosadusii to nu bonyii bō to duu le ke bonyii nu ke ebuy yī kpwe le ke.

¹⁹ No bō to nonen, gay le, “Wee n'yεεyi, Muses to nu ε sanj ε beene ε bonci le le, ‘E waa bwεe wee kpwe ε gεε kpwoon se wan, tu wee wvudvu keηke keεgεε kpweε ηkfu ε bō wvū eboo boom ε diee di ηkfu waa bwεe wvudvu le.’

²⁰ Nonen, wee mvu to keηke boom bolemse bososhwiw, ε wvu ηgaywee ke jo kpwoon, ke kpwe se bō wvū ε boo wan.

²¹ E ejime kaw gεε kpwoon wvudvu, ke kpwe ten se wεε. E fi ke kooy ke ten lenjεn bō ejime ke wvuwe le.

²² E bō ghan gεε wvū bocii, ε wee fanjε yaa nu dvū ente jo bonyii bo bososhwiw bodvu wvū eboo wan bō kpwoon wvudvu ke. Ejim jodvu ε kpwoon wvudvu kpwe ten.

²³ No bonyii bo bososhwiw bodvu to nu ε jo kpwoon wvudvu bocii, ε nu ke enu seke bonyii buyte yī kpwe le, ε wvū enu kpweε yεε?”

²⁴ E Jisos gay ε bō le, “Ben jemiyi nen jayte lo njefo ke ben kee fieε fi bō sanj ε Nwa' Nyo' le ke, yaa kee ten mvungay mvu Nyo' le ke.

²⁵ Fieε fi nu, nu le ε nu ke enu seke bonyii ε buy wase yī kpwe le, ke bolemse bō bokεne beε ke ebvuu etaashi bvujen ke, ε bonyii yaa beε ke ebvuu enyaa boom ε bō taashi bvujen ke. Bō nu ke enu wase ke diεwε bonceendaa bo Nyo' le fowe.

²⁶ Fieε fi ekumε le bonyii nu ke ebuyte yī kpwe le, ben ke baa tanj wase bvudvuu ε Nwa' Muses e ekumε kete kē to beenci ε Nyo' jemiyi ε Muses gayte le,

‘E nu me Nyo' Abla'am bō Nyo' Aysik noo Nyo' Yakow e?’

²⁷ Fi nu le ke Nyo' nu Nyo' bonjku ke, ε nu Nyo' bonyii bō nu dvū. Ben nu ε jay baay.”

12:1 Yesa 5:1-2

12:6 1:11

12:10 Mben 118:22-23

12:12 11:18

*

12:14 Kaysa nu Nfon wvu baay wvu Lum.

12:17 Lum 13:7

12:18 Luk 20:27

12:19 Dito 25:5-6;

Ken 38:8

12:26 Ksm 3:2, 6

*Nci wvù fele bonci bocii**(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ E wee mvu wvù to duŋci bonci bo Nyo' le ke to, dioo yuw no Jisos bô bonyii ba beeke mbew, bvuu yen no wvù nu ε tfuse fiε fi bó bife ê wvù ê je yì jee le, ε wvù mum bife nen ê Jisos le, “Nci wvù fele bonci bocii nu wvù la?”

²⁹ E Jisos tfuse ê wvù le, “Nci wvù fele bonci bocii nu wvun wvù duu le, ‘O bonyii bo Israe! ben eyuw, Tata Nyo’, wvù Nyo’ wesebeene, Tata Nyo’ wvudvu nu ke mwaanj.

³⁰ E koonjë Tata wvù Nyo’ wo bô fitele fiuw ficii, enya εkole kuw ê wvù kecii, egεε bvufee bwuw yì ye le bvucii, elemtê fô wvù le bô mvunġay mwuw mvunciiim.’

³¹ E nci wvù bii wvun e nu le, ‘E koonjë waa bwoo no wo koonjë ekole kuw.’

Ke wvunvu nci bvuu nu dvù wvù fele boban ke.”

³² E wee wvù to duŋci bonci bo Nyo' le we gay ê Jisos le, “Wee N'yεεyi, wo nu ε tfuse naa leŋ. Wo jemyi ε ê nu keεεyi le Nyo' nu ke mwaanj ε wvumvu yaa bvuu nu dvù efey wvù ke.

³³ E keekoonjë wvù bô fitele ficii, gεεle bvufee yì ye le bvucii, lemte fô wvù le bô mvunġay mvunciiim bô keekoonjë waa bwoo no wo koonjë ekole kuw, nu ε fi fele naa lo keεεe boncese bô nyám yi tonεen noo boncese bomew.”

³⁴ E Jisos dioo yen no wvù tfuse diεwe wee bvufee le, ε wvù mum gay ê wvù le, “Ke wo nu ncejole keeley bvunfon bvù Nyo' le ke.” Ejim jodvu, ε wee fanε yaa ke ebvuu emom eto keebife fiεε ê wvù ke.

Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu waa yεε
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ E Jisos ke no yεεyi bonyii fô yew ncese le, ke nε bife ê bó le, “Bonyii bô duŋci bonci ghan nεε le ε se no duu le Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu waa Nfon Dawe?”

³⁶ E Keyoy ke Yuule to ge wase ε Nfon Dawe wvun jeme ekumε Mboyse wvudvu gayte le,

“Tata Nyo' to nu ε gay ê Tata wεm le wvù eshii ê εbo kew ke εεεy e, egen ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban e

é wvù etome bikaa biew yì bó le.’

³⁷ E Dawe kebεε teŋe wvù le Tata wen, é wvù ebvuu eghan nεε se no nu waa we?” No Jisos to jemyi mwεεm mvun nen ε keebombom ke bonyii le kè to nu fô, no yeke ε njon yuu lo bó.

E Jisos tooshε gee di bonyii bô duŋci bonci bo Nyo' le

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ E wvù dioo yεεyi bonyii nε gay ê bó le, “Ben ejod wεε ben ε bonyii bô duŋci bonci bo Nyo' le. Bó kè no koonjë keeftumyi ndvù yi baay baay ghandi dvù mondvuum mò bó kamene diwaci le, le bonyii egaytê bó le bô n'wvun.

³⁹ E bó kè gen yéw bunle le, keNεε fô ŋkaw e, caw ke ε ê nu bintaw bi baay baay se shii yì dvù le.

⁴⁰ Bó shiwse lo mwεεm mvu bokε' bo bonġku le, mum buwse bó bó dibunle di dewkene. Nġεw wvubo nu ke eyuu ekuuke baay.”

*Nnya kpwεε ŋkfu**(Luk 21:1-4)*

⁴¹ E Jisos ke nε gen shii keba keki fô fiŋkuw fi nnya le fô yew ncese le, no taale no bonyii too gεεle bigew ê fiŋkuw fidvu le. E bonyii bo kpaw e nteen no too gεεle bigew jó ε bí duule.

⁴² E kpwεε ŋkfu mvu ke nε to ε è nu wee kefufe, gεε mvunyinyi jó mvunfεεm mvù gee jise di bigew e ε dí baa buy fiε le ke.

⁴³ E Jisos ben boom bew bo ŋgoo le gay ê bó le, “E me ensee ê ben keεεy le kpwεε ŋkfu wvun wvù nu wee kefufe nen, nu ε nya ε fey bonyii bocii bô gεεle fiεε ê fiŋkuw fi yew ncese le fin e.

⁴⁴ Bonyii bocii bô be nyaa, be too ε è nu bó tfúw kpaw wvubo wvù nu ε yinŋen wase ε no fuci kuse. Geenεn wvù ε to bó kefufe kew kecii ε nya fiεε ficii fi wvù kεŋke, ε è nu fi fi wvù bee keεεe yì dvù le.”

13

Binġhaw bi mwεεm e bi nu ke ekooyi seke wonj nu keeke eka

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ E Jisos ke dioo nen'yi fô yew ncese le, ε waa we ŋgoo mvu ghay ê wvù le, “Wee N'yεεyi taa eyen bibwee bi εta le bi nu yì yéw yin e. E nu naa lo binġhaw bi yéw e!”

² E Jisos tfuse ê wvù le, “Wo yεne binġhaw bi yéw e bin e? Ke te dimwaanj nu ke eshεε yì dimew e se bó ε base fokuse ke.”

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ E Jisos ke gen ben shii yì Kum Bite bi Olif e ê keba kè taale yew ncese le, ε Bitá bô Jεm noo Jon noo Andulu gen εbonebon bife ê wvù le,

⁴ “Ke see ê bese kefew kè fiεε fidvu fin nu ke ekooy, ebvuu esee nciise wvù nu ke edunġe kefew kè mwεεm mvudvu mvun mvunciiim nu ke ekooy.”

12:29 Dito 6:4-5   12:31 Lew 19:18; Mat 22:39   12:32 Luk 20:39   12:33 1Sam 15:22; Os 6:6   12:34 Mat 22:46; Luk 20:40   12:35 Mat 20:30-31   12:36 Mat 22:44   12:38 Luk 11:43   12:41 2Bfn 12:9   12:44 2Kol 8:12

13:2 Luk 19:44

⁵ E Jisos mum gay ê bó le, “Ben eyenè fo wee ke elɛɛ ben é ben ejay je.

⁶ Bonyii nteen nu ke etoo joo diee diem tɛɛke fojise, ɛ wee duu le, ‘E nu me wvudvu.’

* E bó dioo gee nonɛn emum elɛɛle bonyii nteen é bó jayte je.

⁷ Ben ke dioo ɛ yuw le bó tumte jem kenɛɛ le jem nu enu, fo finteem ebuytè ben ke. Mvumvun nu mwɛɛm mvù kɛɲke keeke ekooy. Geenen ɛ mvù yaa mum duɲci le wonj kaa wase ke.

⁸ Ketum nu ke etumte jem bô kemew, ɛ nfon mvu tumte jem bô wvumvu. Nshɛ nu ke eshiike mondvuum e mondvuum e, ɛ jenj koole. E mvumvun mwɛɛm bɛɛ ke lo mvun'yanj kɛ diɛwɛ seke kpwoon ɛ kɛw lume.

⁹ Ben dioo nu no yɛnè. Ben ekeè le bó nu ke enya ben can bonyii bô saake bonsaw e. Bô nu ke etamte ben yɛw bunle le. Ben nu ke eleemen fwe dvu bonyii bô saake biba bi wonj e, noo fwe dvu bonfon nje me, wvu le ben ejeme é bó ekumɛ me.

¹⁰ Geenen ɛ bó kɛɲke ke keeyaw efewɛɛ saaka wvù jee wvù wvu Nyo' é bitum bici.

¹¹ Seke bó ɛ koo ben ɛ no gɛne dvù keenya yew nsaw e, fo ɛkolɛ ekfuntè ben le laa ben nu ke egen ejeme le la le. Seke ben ɛ gɛn, no jemyi kɛ ɛ è nu fiɛɛ fi buyte diuw wene le kefew kekɛ le, njɛfo kɛ è bɛɛ ke ejemyi ben ke. E nu ke enya Keyoy ke Yuule njeme diuw wene le.

¹² Wee nu ke enɛ ejo waa bwee enya é bó eyu, é cee wan ejo waa we enya é bó eyu. Boom nu ke enɛ ebone bikaa é bo'icee bobole ejim, gee ɛ bó yuwyi bó.

¹³ Bonyii bocii nu ke ebane ben nje diee diem. Geenen, wee wvù nu ke ekuu shém egen ebuy fokemɛɛ nu wvù nu ke eboy.

Ekumɛ mwɛɛm mvù bɛmte mvù nu ke ekooyi

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ (Wee wvù taanjke njwa' wvun eyuw fin ntay,) seke ben ɛ yɛn ɛ kemaante ke fiɛɛ le kè nulo ejin bvudvu leeme wase fô kí yaa be kɛɲke keenu kɛ, ɛ bonyii bô nu Judea mum fiɛɛ ben yí dikum e.

¹⁵ Fo wee wvù nu é yew we dioo ɛ shii bvuu ley yew le wen ejo naa lo fiɛɛ elewte dvù kɛ.

¹⁶ Fo wee wvù nu wene ebvu ekfulɛ le wen too ejo ndvu ye yi bulɛɛn kɛ.

¹⁷ Ngɛw wvu baay ɛ diuw yoya le nu ke enu wvu bokenɛ bô nu bô difue, noo bô yamsee boom e.

¹⁸ Ben ebunleè le fo fiɛɛ fin ke ekooy ɛ è nu kefew ke nffum e ke.

¹⁹ Bonyii nu ke eyɛn ngɛw ɛ diuw yoya le, ɛ kfuw wvuwe ngɛw ke baa nu wase dvù ɛ kɛw no Nyo' bomɛɛ wonj ɛ to ɛ buy keseen e ke. E kɛ kfuw wvuwe bɛɛ ke ebvu eyuu enu dvù kɛ.

²⁰ E Tata to baa fafe ɛ diuw ɛ ngɛw wvudvu, tu ke wee wvu wum mwaaɲ bee ke eboy kɛ. Geenen, nje bonyii bew bô wvù to cawɛɛ wase gɛɛ, wvù nu ɛ fafe ɛ diuw yodvu.

²¹ E wee ke egay lo é ben ɛ diuw yoya le le ‘Ben etaa eyɛn, Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ wvun fɛn!’ Kɛnɛɛ le, ‘Ben eyɛn wvuwe fofe!’ Fo ben ebee kɛ.

²² Ben ekeè le bonyii nu ke etoo mbiayte le bowen nu bomboyse bô Nyo' to kawɛɛ, ɛ bomew duu le bowen nu bonyii bo ntum Nyo' le, emum egee mwɛɛm mvù duɲci mvunɲgay mvubole, gee tɛn mwɛɛm mvu diuw wvù yumɛɛn e, momte fɛn é je nu dvù, keelɛɛ bonyii bô Nyo' nu ɛ caw é bó ejay je.

²³ Ben eyenè. Me nu ɛ nsee wase mwɛɛm mvun mvunciim é ben é mvù sɛ keeke ekooyi.

No fi nu ke enu seke wee wvù diee nu Waawee kaase too

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ E nu ke edioo enu ɛ diuw yoya le seke bonɲɛw bodvu ɛ fey wase, é diuu enɛ esɛɛɛ ejime, é kpwee saa bvuu baa tɛn kɛ,

²⁵ é jón enɛn'yi fowe gbwekene, é mwɛɛm mvu fowe mvunciim mvù kɛɲke mvunɲgay eshiike.

²⁶ Nonɛn é bonyii emum eyɛn no wee wvù diee nu Waawee shiile too é kembɛw e kɛɲke mvunɲgay mvu baay noo bvukuke.

²⁷ E wvù emum eciinse bonceendaaw bew é bó egen ebuw ɛ wonj yo ena le yí nshɛ le noo fowe, ebaanɛ bonyii bew bô wvù nu ɛ caw.

(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ Ben eyɛɛyi fiɛɛ yí kɛngvum e. Tíɛw ye ké boci, é bibɛ ekɛw etɛɛke yí dvù le, é ben mum kíɛɛ le ekfuj kumene wase.

²⁹ E nu ke lenɲɛn no ben nu ke edioo ɛ yɛn ɛ mwɛɛm mvun kooyi, é ben emum ekíɛɛ le wvù nu wase nceencee naa wase é yew fwese.

³⁰ E me ensee é ben kecɛsy le ke ɛngokɛ ke keseen kin nu ke eka sɛ mwɛɛm mvun mvunciim ɛ kooy wase kɛ.

³¹ Ebule bô nshɛ nu ke eka, geenen kɛ diɛw yɛm nu ke eyuu eshiw kɛ.

(Mat 24:36-44)

* **13:6** “... me wvudvu,” jemyi ɛ è nu ekumɛ Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ. **13:8** 2Klo 15:6; Yɛsa 19:2 **13:9** Mat 10:17-22; Jon 16:1-4 **13:11** Luk 12:11-12 **13:12** May 7:6; Mat 10:35; Luk 12:52-53 **13:13** Jon 15:21; Mwɛm 13:10 **13:14** Dan 9:27 **13:15** Luk 17:31 **13:19** Dan 12:1; Mwɛm 7:14 **13:21** Luk 17:23-24 **13:22** Mat 24:24 **13:24** Mat 24:29 **13:26** Mat 24:30 **13:30** Mat 16:28 **13:32** Lem 1:7

³² Geenen ke wee nu dvú wvú kee diuu didvu kenefew kedvu ke. Ke naa bonceendaa bo Nyo' le bo fowe kenefew Waa Nyo' kee ten ke. E kee ke Ice wvú emben.

³³ Nonen ben eyenè bvuu ceytè, † njefo ke ben kee kefew kedvu ke.

³⁴ Fí nu ke enu diewe wee fò wvú gene ghane, e dioo nan'yi, e gee yew ye can boom bew bo lemme le, wee bô diew lemme, wee bô diew lemme, e gay ê wee wvú ceyte diuw ketaan le wvú eshe eceytè nta.

³⁵ Nonen ben emum eceytè, njefo ke ben kee kefew kè cee yew nu ke ekase eto ke. E nelo é wvú ke eto ekiéguu, kenefew entan entelen, kenefew seke nyimshie yi fwe le, kenefew entanentan.

³⁶ Fo wvú ke ene esese ebuynen eyen e ben leete ke.

³⁷ Fiee fi me njemyi ê ben fin nu e me njemyi ten ê wee tfuu le, 'Wee wemen eceytè.'

14

E bonyii cu ntañ keekoo Jisos eyu

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ E to shæete wase ediuw efaa é emum enu diuu di Nkaw Danefey noo Nkaw Bleed wvú bó baa gee Fintunleñ jò ke. E bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô dunçi bonci bo Nyo' le no gomte je yi bó ekoo Jisos jò ê kenyil le, eyu.

² E bó cu ntañ ebonebon le, "Fo beene emom fiee fin kefew kè bó gee Nkaw e ke, njefo é beene mom lo, é fí eto bô diuw ê bonyii entelen."

E kpwoon mvu yefe Jisos bô nfiey wvú shfuunjkene

(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ E Jisos ke no nu ntew wvú Betani le, yew dvu Semon wvú wee ntun wvu baay, e bó ke shii no diekene,* e kpwoon mvu ne ley bó fikaa† fi nfiey mvu wvú shfuunjkene le. Nfiey wvudvu to lumte naa nta, e bó kene bô naad ewvunewvun. No wvú ley, mum koy diuw fikaa fidvu fuce nfiey wvudvu yi ekole ke Jisos e.

⁴ E bonyii bomew kaa ne no wvukene ebonebon gayte le, "Wvú nyew bô nfiey wvun nen nje la?"

⁵ E be nelo é bó egese nfiey wvun é wvú efey lo bigew bodanali gee te, enya bigew bidvu é bonyii bo kefufe le." E bó mum no njasene lo yi ye le.

⁶ Geenen, e Jisos jeme ê bó le, "Ben ecine wvú le nyekéey. Ben nya ngew é wvú nje la? Wvú nu e ge e è nu fiee fi jee fò me le.

⁷ Ben ekeè le bonyii bo kefufe le nu ke enu ke ben e bó sekeci. E ben nulo efici bó seke ben koonke. Geenen, ke me nu nke enu beene sekeci ke.

⁸ Kpwoon wvun nu e ge e è nu fiee fi wvú nulo ege. Wvú yefe me bô nfiey wvun nen seysee e è nu no bó nu ke edwey me.‡

⁹ E me ensee ê ben keceey le, naa fee fò bó nu ke efewci saaka wvú jee yi ekole ke nshè le keci nu e fiee fi kpwoon wvun ge nu e bó nu ke esenje ten, keekumyi wvú."

E Judas gen keegese Jisos

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ E Judas Iskaliot wvú to nu wee ngoo boom bo ngoo le bo Jisos e bo yuufe ncow bofee, mum ne gen fò bocee ncese bo baay baay e wvu le wen egese Jisos é bó.

¹¹ E bó dioo yuw nonen yw njon baay, mum kaw wvú le bó nu enya bigew é wvú. E wvú mum kew no gomte je yi wvú nu enya Jisos jò can yibole.

E Jisos bô boom bew dieken yi kemese le

(Mat 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

¹² E diuu di fwe di Nkaw Bleed wvú bó baa gee Fintunleñ jò di bó to ké no seele waa keyaw wvu Nkaw Danefey ke to kocen, e boom bo Jisos e bo ngoo le bife é wvú le, "Wo gomte le bese egen eseyse e è nu fee fò wo nu edie Nkaw Danefey?"

¹³ E wvú mum tum boom bew bo ngoo le bomew bofee, gay é bó le, "Ben egen elaante, ben nu dioo gene, eyen wee le e wvú e tuu joo é nshaan e, é ben ebi wvú le.

¹⁴ Seke wvú e gen e ley yew yi wvú ley dvú le, e ben gay e wee wvú kenke yew yidvu le Wee Nyeyi biite le laa kebuw ke bonyii bo ghane le kewene kè bó boom bowene bo ngoo le nu edie Nkaw Danefey dvú nu fee le?"

¹⁵ Wvú nu ke emum eduñce kebuw ke baay yew yi ewe le e bó e looce wase e seyse kí e no nu lo, é ben emum eseyse mwem mvudien dvú."

¹⁶ E boom bo ngoo le bodvu mum ne gen elaante, gen yen mwem e ke lenlen no Jisos to jemye é bó. E bó mum seyse mwem mvudien mvu Nkaw Danefey e dvú.

¹⁷ E é ke no nu ekiéguu, e Jisos bó boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofee taashe dvú.

¹⁸ E bó ke shii no diekene, e Jisos ne gay é bó le, "E me ensee ê ben keceey le wee mvu ben e nu egese me, e wee wvun nu wvú diekene bee wvú."

13:33 Mat 24:36 † 13:33 Bonjwa' bo boyvuum bomew nu e bise fen le, «bunleè». 13:34 Mat 25:14-15; Luk 19:12-13

14:1 11:18 14:3 Luk 7:37-38 * 14:3 E diew Glek e nu le: "Jiim no diekene", e è nu no bó to ké no diekene kefew kekie le. † 14:3 Fikaa fin nu e bó to kene bô te dimew di bó teñe é diew bale le le «alabaster». ‡ 14:8 Wee juu to ké kpwee, e bó yefe gvune diew bô nfiey se dwey.

14:12 Ksm 12:1-14

14:12 Ksm 12:15-20

14:17 Jon 13:2, 21-30

14:18 Mben 41:9

19 E bó yuw nonen, ne no nu lo yii yii, mum no biite é wvú wee mwaanj mwaanj le, “E nu me le?”

20 E wvú tfuse le, “E nu ke wee mvu ben bo yuufe ncow bofée le wvú bee wvú cuwte bléd é shuw e.

21 Wee wvú diee nu Waawee nu ke egen ke no bó to sanje ekume wvú. Geen, nge wvú baay nu fô wee wvú gese wee wvú diee nu Waawee le. Fi to bee ejee fô wvuwe wee le baay fen é bó to baa eboo wvú ke.”

E Jisos bó boom bew die ntaashé (Mat 26:26-30; Luk 22:14-20)

22 No bó to diekene, e Jisos ne jo bléd, nya keyoone é Nyo', guushe, nya é boom bew bo ngoo le gay le, “Ben eko, fin nu ye yem.”

23 E wvú mum jo ten fiko, nya keyoone é Nyo', mum nya fiko fidvu é bó, é bó wu bocii.

24 E wvú gay é bó le, “Fin nu elame kem kè Nyo' gbwo monkan dvú kí e buy nje wee nteen.

25 E me ensee é ben kecey le ke me mbee nke embvuu en'wu mbvuum mo twenj kete kè lane le man ke e gen e buy diuu di me nu nke en'wu mó monfem ente jo bvunfon bvú Nyo' le.”

26 E Jisos bó boom bew bo ngoo le ke mese, yem nkiee mbense, mum buy ben gen yí Kum Bite bi Olif e.

E Jisos gay le Bitá nu ke ema wen (Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 E Jisos ke ne gay é bó le, “Ben bocii nu ke etfuw bikaa é me ejim. E nu no bó nu e sanj e Nyo' gayte le,

'Me nu enje en'yu ncey njée é njée esaanjen.'

28 Geen, seke Nyo' e bvuse me yí kpwe le, é me ensa fwe jo ben Galilee.”

29 E Bitá tfuse é Jisos le, “E bonyii bocii cim tfuw lo bikaa é wo ejim, tu ke è nulo é me nke en'yu entfuw ke.”

30 E Jisos gay é wvú le, “E me ensee é wo kecey le entan jo eben jan, nu e nyimshie nu ke enu le yí etonj bokanj bofée, e wo e ma wase me bokan botete.”

31 E Bitá jeme teme lo gay le, “E è cim nu le me enkpwe lo bee wo, tu ke è nulo é me en'yu ema wo ke.” No wvú gay nonen, e bó bocii gay ke ten lenjan no wvú gay.

E Jisos bunle Gesemane (Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 E bó ke gen ley fô wee ketaanj wvumew e, e bó teje le Gesemane, e Jisos gay é boom bew bo ngoo le le, “Ben eshii fen, é me enjen embunle.”

33 E wvú mum jo Bitá bó Jem noo Jon, e bó bó ne fô. E wvú ne no kpwaake mweem e monlum koole wvú.

34 E wvú gay é bó le, “Fitele fiem nu yii yii baay naa fi me enkpwe lo. Ben eshe enù fen ceyte.”

35 E Jisos ne fô bence gen fwe caan, gbwe fokuse, bunle le é je be nu dvú, é kefew ke nge e kedvu efey ke lo.

36 E wvú bunle le, “Abba, Icem, wo nulo ege fiée ficii. Cake fiko fi nge e fin fo me en'wu. Geen, gee ke no wo koonje. Fo wo ege no me nkoonje ke.”

37 E Jisos kase tu jim fô bó le, yen e bó leete. E wvú bife é Bitá le, “Semon, wo leete lo le? Ke è nulo é wo ecey egen ebuy yí ntam kefew e ke mwaan e?”

38 Ben enù we bunle fo mmom ke eto fô ben e eghaw ben. E nu kecey le fitele koonje lo, geen e nyam ye weeyi.”

39 No wvú jeme nonen bvuu kase gen bunle ke no wvú le bunle wase.

40 E wvú dioo kase tu jim bvuu yen e boom bew bo ngoo le leete njefo nyii to nu é bó ejise baay. E bó fanje yaa kiee fi bó etfuse é wvú le.

41 E wvú kase tu jim yí bokan bo botete le, bife é bó le, “Ben fen bee ke leete leetene finen e? Dí nu e kocen. E nu wase kefew. Bó nu e gese wase wee wvú diee nu Waawee é bonyii bó befe.

42 Ben ene we é beene egenè. Ben etaa eyen, wee wvú gese me wvun e wvú too wase.”

E bó koo Jisos (Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

43 Ke no Jisos to bee jemyi nonen, kanj mwaan e Judas wvú to nu wee ngoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofée mum buyenen. Wvú to too bó kebombom ke bonyii le e bó kenje nyó bó bibuse, e è to tum bocee ncese bo baay baay bó bonyii bó dunji bonci noo bonyii bó saake wonj.

44 E to nu e wee wvú to gese Jisos to seyse wase nciise bó bonyii bodvu gay le, “Wee wvú me nu nke engay wvú le, embam enoje, nu wvú, é ben emum ekoo, ejo egene dvú eyenè fo wvú elewte.”

45 No Judas to nonen, mum gen lo kanj mwaan fô Jisos e, gay wvú le le, “Wee N'yeyi.” No wvú gay nonen, mum bam wvú nje.

46 E bonyii ba mum koo Jisos, gherj wvú.

47 E wee mvu wvú to leeme bó bo Jisos mum dvun nyo ye jem, cun kentuntunj ke nfa ekole ke bocee ncese le dvú, sum.

⁴⁸ E Jisos bife ê bonyii bodvu le, “Ben to keekoo me ε no too bô nyô noo bibuse ke diεwε ben to keekoo ε è nu coonj e?”

⁴⁹ Me nse nshee nu beene no diuu nu fô yew ncese le, n'yεeyi bonyii se ben koo me nje la? Geenen, fifin kooyi keseen nen le fice fi bó to sanεε ê N'wa' Nyo' le eto ekocen.”

⁵⁰ E boom bo Jisos e bo ηgoo le bocii mum lan wvú fó, fεε lo.

⁵¹ E cuwee mvu no bii wvú le, ε wvú baa tfume fice ye le ke, ε wvú bu ke ε è nu waa ndvu ye le. E bó gen le bó koo ten wvú,

⁵² ε ndvu yidvu feye, ε wvú cine dvú lewte kenyi kencimte.

E bó saw nsaw Jisos

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ E bó mum jo Jisos, gen bô wvú fô εkolε ke bocee ncese le. E bocee ncese bo baay baay bó bonyii bô saake wonj noo bonyii bô dunçi bonci nu ε bó to tase wase fó.

⁵⁴ Bó to gene bô Jisos ε Bitā bii lo ejim ncejole. E wvú gen buy naa lakfulεεn yi εkolε ke bocee ncese le, mum shii bó bonyii bô to ceyte la didvu no yosene ηguy.

⁵⁵ E bocee ncese bo baay baay bó bonyii bocii bô saake bonsaw mum no gomte fice fi bó etey yi Jisos e, ege é bó eyu wvú. Geenen, fanε yaa yen fice le ke.

⁵⁶ E bonyii nteen mum ben jim nsaw mbiay ekume Jisos. Geenen, ε wee no jemiyi fice ε fi yaa too kpwentene bô fi wee mvu le ke.

⁵⁷ E bonyii bomew ke ne mum leem we, cu yibo mbiay yi ye le gay le,

⁵⁸ “Bese se nu ε yuw ε wvú gayte le wen nu ke esaw yew ncese yin yi bó bom bô can, ejo ediuw eta ekase bom yimi ε è yaa nu bó can ke.”

⁵⁹ Naa no bó to jemiyi nonen, ε njeme wvubo fanε yaa etoo kpwentene ke.

⁶⁰ E εkolε ke bocee ncese le mum ne leem we fwe dvu bonyii, bife ê Jisos le, “Ke wo kenke fice keetfuse le? Wo yuuke ke mwεεm mvú bonyii ban jemiyi yi yo le?”

⁶¹ E Jisos mey diuw tfu, fanε yaa tfuse fice ke. E εkolε ke bocee ncese le bvuu bife ê Jisos le, “E nu wo Mbooye wvú Nyo' to kawε wvú Waa Nyo', Nyo' wvú bô hensee?”

⁶² E Jisos tfuse le, “E nu me. Ben nu ke eyen no wee wvú diee nu Waawee ε shii ê εbo ke εεεy ke Wee wvú kenke Mvunjay e, ke ebvuu eyen no wvú shiile too we ê kembew e.”

⁶³ E εkolε ke bocee ncese le yuw nonen, mum saayε ndvú ye le, bife le, “Shiee nu dvú

wvú beene ebvuu egomte wee le wvú eleem fen ejeme fice le? §

⁶⁴ Ke ben nu ε yuw wase no wvú joo bvdvuu bvū Nyo' le? Ben ε gay le la?” E bonyii bocii mum sumten le wvú nu wee wvú bó eyu lo.

⁶⁵ E bonyii bomew mum kew no cuyte nceη yi Jisos e, kay ejise eye, no kfune wvú bó mvunjo, gayte le, “Ke gee kewee ntum Nyo' kuw keseen.” E bonyii bo nci le ke ne jo Jisos mum kew no suunje.

E Bitā ma Jisos

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ No Bitā to nu je εkuεku lakfulεεn e, ε wan kpwoon mvu ηgoo boom bokene bó to lemte εkolε ke bocee ncese le ne to mbew ye le.

⁶⁷ No wvú yen Bitā le ε wvú yosene ηguy, ε wvú taa wvú nen tunj, gay le, “Wo ten be nu ben ε Jisos Wee wvu Nasalet wε.”

⁶⁸ E Bitā tun, gay le, “Ke me ηkee fice fi wo jemiyi fin ke. Ke me ηkee ke.” No wvú gay nonen, mum ne fó gen fô diuw ketaan e, ε nyimshie mum tonj.*

⁶⁹ E wan kpwoon wε bvuu yen wvú le, gay ê bonyii bó to leeme fó le, “Wee wvun nu mvu bó le.”

⁷⁰ E Bitā bvuu tun. E kefew ke dioo gence caan, ε bonyii bó to leemene fó ba bvuu gay ê Bitā le, “E nu keceεy le wo nu mvu bó le, njefo wo nu ten wee wvu Galilee.”

⁷¹ E Bitā mum kan, tee lon yi εkolε kew e gay le, “Ke me ηkee wee wvun wvú ben jemiyi ekume wvú ke.”

⁷² Kan mwaan ε nyimshie bvuu tonj le bokaη bofεε. E wvú yuw mum kume njeme wvú Jisos be jeme ê wvú le, “Nyimshie ke enu le yi etonj bokaη bofεε, ε wo ε ma wase me bokaη botete.” E wvú mum kese kpwe no beele.

15

E bó nya Jisos can Baylet wee sa' wvu Lum e

(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ E ekfunj ke gen le jó eyuule too nen, ε bocee ncese bo baay baay bó bonyii bó saake wonj noo bonyii bó dunçi bonci bo Nyo' le, bó è nu bonyii bocii bó saake bonsaw mum shii jo ntaη, kay Jisos, jo wvú gen nya can Baylet e.

² E Baylet bife ê Jisos le, “E nu wo wvú Nfon Bojuu le?” E Jisos tfuse ê wvú le, “E nu no wo gay.”

14:50 14:27   14:56 Mben 35:11   14:58 15:29; Mat 26:61   14:61 Yesa 53:7; Mak 15:3-5; 15:39   14:62 Dan 7:13; Mat 22:44; 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27   14:63 Mat 26:65   § 14:63 Wvú to saayi ndvú ye le nonen, njefo fi to nu ε sase wvú le.   14:65 Yesa 50:6; 53:5; Luk 7:16   * 14:68 Ke bon'wa' bo boyvuum bomew kenke njeme wvu le, “E nyimshie mum tonj” ke.   14:72 14:30   15:2 Mat 27:11   15:3 Jon 19:9; Mak 14:61

³ Ɛ bocee ncese bo baay baay mum kɛw no teyte mwɛɛm yɪ Jisos e nteen.

⁴ Nonɛn ɛ Baylɛt bvuu bife ɛ Jisos lɛ, “Kɛ wo kɛŋkɛ fiɛɛ keetfuse lɛ? Wo yuuke kɛ mwɛɛm mvù bô cuci yɪ yo lɛ?”

⁵ Geenɛn ɛ Jisos faŋɛ yaa ebvuu etfuse lo fiɛɛ ɛ wvù kɛ. Ɛ diuw yum Baylɛt.

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ Ɛ to kɛ dioo nu kefew ke Nkaw Daŋɛfey wvun e, ɛ Baylɛt bvuse wee ncaw mwaan yew ncaw e wvù bonyii nu ɛ lɛkɛ.

⁷ Ɛ to nu kefew kedvu lɛ, ɛ wee mvu nu yew ncaw e ɛ diee nu Balabas, ɛ wvù nu ŋgoo bonyii bô to nu yew ncaw e bô to kɛwɛɛ mvunlaa ɛlaante yuwɛ bonyii lɛ.

⁸ Ɛ kebombom ke bonyii lɛ mum to kɛw no biite lɛ Baylɛt ege no wvù to kɛ no gee fô bowen e.

⁹ Ɛ Baylɛt bife ɛ bô lɛ, “Ben gomte lɛ me embvuse ɛ ɛ nu Nfon Bojuu lɛ?”

¹⁰ Wvù to biite nonɛn njefo wvù to nu ɛ kiɛɛ lɛ bocee ncese bo baay baay to nya Jisos can wen e ɛ ɛ nu njefo bô to bene kendonj bô wvù.

¹¹ Geenɛn, ɛ bocee ncese bo baay baay beyse kebombom ke bonyii lɛ lɛ bô egay lɛ wvù ebvuse ɛ ɛ nu Balabas.

¹² Ɛ Baylɛt bvuu bife ɛ bô lɛ, “Ɛ me ndioo ɛ mbvuse nonɛn, enjɛ nɛɛ bô wee wvun wvù ben tenjɛ lɛ Nfon Bojuu?”

¹³ Ɛ bô mum wam lo foweɛwe lɛ, “Bô eta lo wvù yɪ kentam e.”

¹⁴ Ɛ Baylɛt bife ɛ bô lɛ, “Bô eta wvù nje la? Fiɛɛ fi befe fi wvù ge nu la?” Ɛ bô bvuu no wante gene kɛ lo fwe lɛ, “Bô eta wvù yɪ kentam e.”

¹⁵ Nonɛn ɛ Baylɛt mum bvuse Balabas njefo wvù to gomte keege no kebombom shieele. Ɛ wvù gay ɛ bô tam Jisos, mum nya lɛ bô egen eta yɪ kentam e.

Ɛ bonyii bo nci lɛ no sɛwse Jisos

(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Ɛ bonyii bo nci lɛ mum jo Jisos ley gen dvù entow fô bô to tenjɛ lɛ Bletolium. No bô ley, mum kum kebese ke ŋgoo bonyii bo nci lɛ kecii ɛ kɪ tase.

¹⁷ Ɛ bô mum jo ndvu bvunfon shfuse yɪ ye lɛ, bvuu lu kefo ke bvunfon e ɛ kɪ nu bíay bíay bon ɛ wvù ɛfa.

¹⁸ Ɛ bô mum kɛw no bune wvù gayte lɛ, “Bíaa kambaan. Nfon Bojuu.”

¹⁹ No bô gee nonɛn mum no suŋkɛ wvù bô kambaŋ yɪ ɛkolɛ lɛ, cuyte nɛŋ yɪ ye lɛ, too tumte ɛnvuw ɛ wvù ɛjise, bune wvù.

²⁰ Ɛ bô ke sɛwse wvù nonɛn mɛsɛ, mum kase baa ndvu bvunfon ye yɪ ye lɛ, jise ndvù ye yɪ ye lɛ, mum jo wvù no gene dvù keegen eta yɪ kentam e.

Ɛ bô ta Jisos yɪ kentam e

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹ Ɛ bô dioo gene, ɛ bô bo wee mvu tasɛn ɛ wvù kfuuyi ŋkpwaante ɛ diee nu Semon, ɛ ɛ nu wee wvù Selin. Wvù to nu icee Ɛlɛksanda bô Lufus. Ɛ bô mum kan wvù ɛ wvù tuu kentam ke Jisos e.

²² Ɛ bô no gene bô Jisos gen buy bvudvuu bvù bô tenjɛ lɛ Golgota lɛ, (ɛ diee din nu lɛ Njgbowow Ɛkolɛ.)

²³ mum nya mbvuum ɛ wvù lɛ wvù ewu ɛ bô ɛ fiysɛn bô ɛfuwɛ kemew ɛ bô tenjɛ lɛ mɛɛl. Geenɛn ɛ Jisos faŋɛ yaa wu kɛ. *

²⁴ Ɛ bô mum ta wvù yɪ kentam e. Ɛ bô jo ndvù ye keegaw ɛ bikuu bibole mum tum kanj bô ndvù yidvu keekiɛɛ no wee nu ejo.

²⁵ Kefew kɛ bô to taɛ Jisos yɪ kentam e to nu didiiu bvuuɛ fontaŋɛntaŋ.

²⁶ Ɛ bô saŋ fiɛɛ fi bô taɛ wvù yɪ kentam e nje fi ɛ fi nu lɛ, wvù nu, “Nfon Bojuu.”

²⁷ Bô to nu ɛ ta tɛn bocoonj bofɛɛ yɪ bintam e, wvumvun ɛ ɛbo ke Jisos e ke ɛɛɛɛ e, wvumvun ɛ ɛbo kew ke ɛŋkɔŋko lɛ. [

²⁸ Ɛ fi mum kocɛn no bô to saŋɛɛ wase ɛ Nwa' Nyo' lɛ lɛ,

“Bô to nu ɛ taŋ wvù ŋgoo bonyii bô nu ɛ buw mwɛɛm e.”] †

²⁹ Ɛ bonyii no fele yeɛn Jisos e mɛɛke lo bikuu, baale wvù bô boncun gayte lɛ, “En'gheee! Wo wvù se nu keeke esáw yew ncese ekase eyoo yɪ ɛdiuw e ɛta,

³⁰ kɛ fi lɛ ɛkolɛ kuw eshii yɪ kentam kɛ lɛ.”

³¹ Ɛ bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô duŋci bonci bo Nyo' lɛ no buu tɛn wvù ɛbonebon gayte lɛ, “Wvù se fi bonyii bomew se wvù nulo efi kew ɛkolɛ ŋkuuŋ.

³² Wvù wvù Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ, wvù wvù nu Nfon bonyii bo Israel kɛ eshii lɛ yɪ kentam e keseen ɛ bese eyɛn emum ebee wvù lɛ.” Ɛ bonyii ba bô bô to taɛ yɪ bintam e bô bo Jisos no baale tɛn wvù bô boncun.

Ɛ Jisos kpwe

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Ɛ diuu ke dioo ben leke, ɛ ɛkfuŋ nɛ jiiim wonj tfuu gen buy didiiu ditete ɛmvunsheenj.

³⁴ Ɛ ɛ ke no nu didiiu ditete, ɛ Jisos nɛ fuŋ foweɛwe lɛ, “Ɛloy, Ɛloy lama sabaktani,” fi nu lɛ, “Nyo' wɛm, Nyo' wɛm, wo laŋ me nɛn nje la?”

15:9 Mat 27:11 15:11 Lem 3:13-14 15:15 Luk 3:4 15:17 Luk 23:11 15:18 Mat 27:11 15:19 Luk 6:5 15:21 Lum 16:13 * 15:23 Mbvuum man to nu keege lɛ wvù ɛciwɛ saa ebvuu eyuuke nsase kɛ. 15:24 Mben 22:18 15:26 Mat 27:11 15:27 Yɛsa 53:12 † 15:28 Kɛ bon'wa' bo boyvuum bomew kɛŋkɛ kɛncim kɛ 28 kɛ. 15:29 Mben 22:7-8; 109:25 15:29 14:58 15:32 Mat 27:11 15:33 Amo 8:9 15:34 Mben 22:1

³⁵ Ɛ bonyii bomew bò to leeme fó dioo yuw, gay le, “Ben eyeke eyuw, wvú tenje Elayja.”

³⁶ Ɛ wee mvu bó le ne lewte jo kusha, ffum ê mbvuum mo ngbwayngbwayi le, bon yí fite le neke le wvú ewu, mum gay le, “Ke leem nen é beene eyen laa Elayja nu eto eshike wvú yí kentam kin e le.”

³⁷ Ɛ Jisos ne wam foweewe mum yoy n'yoy wvu fokeme se.

³⁸ Ɛ ndvu yí to gawsene yew ncese ente sele entelenj kew fowe bow buy fokuse biba bifee.

³⁹ Ɛ cee ekole bonyii bo nci le wvú to leeme fwe dvu Jisos dioo yen je yí Jisos kpwe jó le, mum gay le, “Kecceey, wee wvun se nu Waa Nyo'.”

⁴⁰ Bokene bomew to leeme fó ntamndwee taale. Ngoo bó le to nu Maalia Magdalen bó Maalia wvú bwee jem wvu caan bó Yosese, Ɛ wvumvu nu Salome.

⁴¹ Bokene ban nu bò to bii Jisos e Galilee fici wvú. Bó to nu fó bò bokene bomew ten nteen bò to bié Jisos e Ɛ bó bó to Jelusalem.

Ɛ bó dwey Jisos

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁴² Ɛ è ke no nu wase ekiéguu ebvubwe, no è to nu Diuu di Nseyse le keeley yí diuu di mbam e,

⁴³ Ɛ wee mvu wvu Alimatia wvú bó to tenje le Yosew, kuu fitele gen yen Baylet e keeleke gvune di Jisos e egen edwey. Yosew wvun to nu ngoo bonyii bò saake wonj e, Ɛ bonyii to wvumte naa wvú nta. Ɛ wvú kebee to ceyte ten kefew kè bvunfon bvú Nyo' le nu ke eto.

⁴⁴ Ɛ Baylet yuw, Ɛ diuw yum lo wvú le Jisos be Ɛ kpwe wase. Ɛ wvú tee ekole ke bonyii bo nci le kie Ɛ kí to, Ɛ wvú bife é wvú laa Jisos be Ɛ kpwe wase le.

⁴⁵ Ɛ wvú dioo yuw é ekole ke bonyii bo nci le kedvu le Jisos be Ɛ kpwe wase, Ɛ wvú mum nya gvune didvu Ɛ Yosew.

⁴⁶ Ɛ Yosew mum ne gen guy ndvu yí jee, gen shike gvune di Jisos e, baance jó, gen jike é jem e Ɛ bó cow yí kemaan e, mum binje kebwee ke te le to baj diuw jem yidvu dvú.

⁴⁷ Ɛ Maalia Magdalen bó Maalia wvú bwee Yosese yen bvudvu bvú bó dwey Jisos fó le.

16

Ɛ Jisos buy yí kpwe le

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ɛ diuu di mbam e ke dioo fey wase, Ɛ Maalia Magdalen bó Maalia wvú bwee jem,

noo Salome guy bonfey bò shfuunjkene wvu le bó egen eyefe gvune di Jisos e dvú.*

² Ɛ è ke no nu Ɛ è bee naa lo fontanentanj ke no diuu bee san lo yí diuu di fwe yí kema le, Ɛ bó ne no gene fó jem.

³ Ɛ bó dioo gene nonen ni jemyi ebonebon le laa è nu ke ebinje ye te di bó baj diuw jem dvú é bó se ley é?

⁴ Geenen Ɛ bó dioo lanj jise, yen Ɛ bó binje wase te didvu. Te din to nu naa lo kebwee ke te le.

⁵ Ɛ bó dioo ley gen é jem, yen cuwee mvu le Ɛ wvú e shii ebò eceey e tfume ndvu Ɛ yí defe, baa. E ye kufe bó nen wuuu.

⁶ Ɛ cuwee wvudvu gay é bó le, “Fo diuw eyumtè ben ke. Me nke le le ben gomte Ɛ è nu Jisos wvu Nasalet wvú bó se taé yí kentam e. Ke wvú bee fen ke. Wvú nu Ɛ buy wase yí kpwe le. Ben etaa eyen fó bó se jikee wvú.

⁷ Ben egen esee é boom bew bo ngoo le noo é Beta le wvú nu Ɛ sa wase fwe dvunen Galilee. Ben nu ke eyen wvú le jó no wvú to gayee é ben.”

⁸ Ɛ bokene ba buy é jem ciinke nen kikikiki, ne fee lo, Ɛ diuw e looce Ɛ yum bó nen kaww. Ɛ bó fanje yaa jeme fice é wee ke, njefo bó to fane lo.†

Ɛ Jisos dunje ye ye é bonyii

(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

[

⁹ Jisos to buy yí kpwe le diuu di fwe yí kema le Ɛ è bee kebitele, yaw buynen Ɛ è nu fó Maalia Magdalen wvú wvú to bvusee bonceendaa bo dawle le yí ye le bosoooshiy.

¹⁰ Ɛ Maalia mum gen see é bonyii bò bó bo Jisos to ké no nu. Bonyii ban to nu Ɛ shii beele soo bikuu.

¹¹ Ɛ bó dioo yuw no kpwoon we gayte le wen be Ɛ yen Jisos e Ɛ wvú nu dvú, Ɛ bó fanje yaa bee naa lo ke.

(Luk 24:13-35)

¹² Ejim jodvu Ɛ Jisos dunje ye ye é bonyii bew bomew bo ngoo le bofee Ɛ bó gene nte w mvu le e nfieesen ye e kumen wase.

¹³ Ɛ bó tu jim, gen see é kebese ke bonyii bo ngoo le, Ɛ bó fanje yaa bee bó le ke.

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ Ejim jodvu Ɛ Jisos dunje ye ye Ɛ è nu wase é boom bew bo yuufe ncow mwaan e kebee Ɛ bó diekene. Ɛ wvú saw bó, njefo bó to baa kenje mbee ke, temyi bikuu keebe bonyii bò to yenee wvú le seke wvú to buyee yí kpwe le.

15:36 Mben 69:21 15:38 Ksm 26:31; Ibu 10:19-20 15:39 1:1; 3:11; 14:61; Mat 27:54 15:40 Luk 8:1-3 * 16:1 Ɛ nce Bojuu le nu Ɛ diuu to ké ka fokieguu. Fi nu le bokene ban to guy bonfey ban Ɛ diuu di mbam e Ɛ fey wase se buy gen fó jem. 16:6 8:31 16:7 14:28; Luk 24:34 † 16:8 Ke bonja' bo boyvuum bomew kenje bincim bi 16:9-20 ke.

16:14 Lem 1:6-8 16:15 Mat 28:19

¹⁵ E wvú mum gay ê bó le “Ben egen won e tfuu egen efewci saaka wvú jee wvú wvu Nyo' ê bonyii bocii.

¹⁶ Wee wvú é bee saaka wvudvu le, bó e lese wvú é joo, é wvú ke eboy. Wee wvú e fan keebée, nu e wvú nu ke eley ngew e.

¹⁷ Bonyii bò nu e bee nu ke egee mwεεm mvù dunçi mvunḡgay mvu Nyo' le diewe mvun e: bó nu ke ebvuuse bonceendaa bo dewle le yí bonyii le ê diee diem e. Bó nu ke ejemyi diew yi fiε.

¹⁸ Bó nu ke ejici yó le bô can. E bó cim wu lo njiw, wvú saa ege fiεε bô bó ke. Bó nu ke egεεle can yí bonyii bô cemkene le, e bó bonene.”

E Jisos ben we

(Luk 24:50-53)

¹⁹ E Tata Jisos jeme ê bó nonεn mεse, e Nyo' mum jo wvú e wvú ben we shii é ebo ke eCεεy ke Nyo' le.

²⁰ E boom bew bo ngoo le ke mum buy no ghane fewci saaka wvú jee mondvuum e monciim. E Tata lemte bô bó tomte fiεε fi bó to fewci le è nu keCεεy bô mwεεm mvù dunçi mvunḡgay mvu Nyo' le mvù bó to gee.]

**Saaka wvù Jee wvu ekumε
Jisos no
Luka
to Saŋεε**

Fiεε fi nu ê Nwa' Luk wvun e

Nwa' Luk wvun duŋci le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε bonyii bo Islael dvù, bvuu nu Mboyse εŋgokε ke bonyii bocii le. Wvù jemyi mwεεm mvumew ekumε Jisos ε mvù nu ke ε è nu ê ηwa' wvudvu wvun e maan. Wvù jemyi no bó to bokεε Jisos ε bonceendaa bo Nyo' le no yemte, ε boncey njéε gen taa wan, jemyi ten no wan wvù Jisos to sheεtεε yew ncese le, jemyi ηgan wvù Jisos to maε ekumε wee wvù jee wvu Samalia bó wvu ekumε wan wvù to lae. Wvù jemyi baay ekumε bunle ê ηwa' wvun e bó ekumε Keyoy ke Yuule noo ekumε bokεε. Wvù jemyi no Nyo' leeshi bibefe bi bonyii le, fi è nu shieε wvù Jisos to toε fokuse fen e.

Bikuu bi mwεεm e ê ηwa' wvun e

1:1-4 Keŋkεwce

1:5-2:52 No bó to bokεε Jon Nleseεjoo bó no bó to bokεε Jisos ε bó no kuu

3:1-20 Lemme di Jon Nleseεjoo le

3:21-4:13 No bó to leseε Jisos ê joo bó no Satan to momte wvù

4:14-9:50 Ekumε lemme di Jisos e Galilee

9:51-19:27 No Jisos to nen'yεε Galilee no gene Jelusalem

19:28-23:56 Ekumε kema ke Jisos e ke kemεse le Jelusalem

24:1-53 No Jisos to buyεε yí kpwe le, buynen ê bonyii ejise, ke ben we

Keŋkεwce

¹ Wee wvu baay wvù Teofilus, bonyii nteen nu e mom wase keesaj ekumε mwεεm mvù to koyεε entelen jo bese.

² Bó to saanke mwεεm ke lenlen mvù bese to yuwεε ê bonyii bó to yεnεε bó ejise εbo bvuu no fewci saaka wvudvu no mvù to keWεε.

³ No me nu e njo wase kefew ε ntasse mwεεm mvun mvunciim ε kew foŋkεw, ε mum ε n'yen le fi jee le me embaance ensan ten ê je yi len e ê wo.

⁴ Me nge fin le wo ekiεε keceyε ke mwεεm mvù bó nu e fewce wase ê wo le.

ε nceendaa Nyo' tefe le bó nu ke eboo Jon Nleseεjoo

⁵ Seke Nfon 'Elod to saake wonj wvù Judea, cee ncese mvu to nu ε bó tenje le Sakalia. Wvù to lemte ê ηgoo bocee ncese bo Abija le,

ε bwee yew we to buy ten ê kfuu di Elon e, ε bó tenje wvù le Elisaben.

⁶ Bonyii bo hofεε ban to nu bonyii bo teytey ê Nyo' ejise, geele bonci bo Tata le bocii, yaa keŋke jay ke.

⁷ Geenεn, bó to baa keŋke wan ke, njefo Elisaben to nu kase, ε bó bocii to nu ε bó ε lunken wase.

⁸ ε kefew ke to kocen, ε ηgoo Sakalia no lemte yew ncese Tata le. ε to nu wvù cee ncese ê Nyo' ejise εbvubwε,

⁹ ε bó to baa wvù bii no bó to ké no baale bocee ncese ê nce wvubole. ε wvù mum ley yew ncese le keeton jiin.

¹⁰ ε kefew ke kocen keeton jiin, ε bonyii bocii bó to nu εkfuŋ no bunle.

¹¹ ε nceendaa Tata seεε buynen ê wvù ejise leem ε εbo ke εceyε ke ketan ke jiin e.

¹² Seke Sakalia to yεnεε wvù le, ε kedvum gbwo wvù, ε wvù keŋke nfan baay.

¹³ Geenεn, ε nceendaa wvudvu gay ê wvù le, "Fo wo efané ke. Nyo' nu ε yuw wase bunle yo. Bwee yew wo wvù Elisaben nu ke eboo wan diemsen é wo ecu diee le Jon.

¹⁴ Wvù nu ke eto bó nlanlan fô wo le, ε bonyii nteen nu ke eyuuke njon nje boo dieu.

¹⁵ Wvù nu ke enu wee wvu baay ê Nyo' ejise. Fo wvù ke ewuú mbvuum ke, se ge mò temyi. Keyoy ke Yuule nu ke eyinŋen yi ye le seke bó ε boo wvù.

¹⁶ Wvù nu ke ege é bonyii bo Islael nteen ekumen mvuntelem mvubole ekase etu bó bo Tata wvù Nyo' wvubo.

¹⁷ Wvù nu ke egen fwe jo Tata bó fitele noo mvunjay mvu Elayja le, keekumen mvuntelem mvu bocee boom e, é mvù enu yi boom bobole. Wvù nu ke ege é bonyii bó temyi bikuu ecine bikuu bi temyen e, ekumen bonce bobole, ekeŋke bonkpawce ε è nu bo bonyii bo len e. Wvù nu ke ege nonen wvu le bonyii enu é bó ε seyse keeceyte Tata."

¹⁸ ε Sakalia bife ê nceendaa Nyo' le, "Fiεε fi nu ke ege é me enkiεε e bee bwee yew wεm nu ε bó ε lunken wase nen nu la?"

¹⁹ ε nceendaa Nyo' tfuse le, "ε nu me wvù Gabliya, ε me nleeme ê Nyo' ejise sekecii, ε è tum wvù me le me ento ensee saaka wvù jee wvun ê wo.

²⁰ Taa eyen, no wo baa ebee saaka wvun e, ε kefew nu ke eto ekocn é fi ekeŋke keekooy, wo nu etu kencife, saa ejemyi ke, egen ebuy seke fiεε fin nu ke ekooy."

²¹ No fi to kooyi nonen, ε bonyii bó to nu εkfuŋ ceyte Sakalia no keŋke lo ηghaw laa è se kooyi la fi wvù she dvù baay nen e.

²² Seke wvù to buyεε dvù, wvù to baa kiεε keejeme ê bó ke. ε bó mum kiεε le Nyo' nu e

dunɔɔ fi ɲɔhaw e ê wvú dvú. E wvú mum no feeke lo mwɛɛm ê bó bô can, yaa jemyi kɛ.

²³ E Sakalia ke mɛse lemme diew yew ncese le mum kase tu jim fô yew e fo wvú.

²⁴ E ɛdiuw ke fey, e kpwɛse wvú Elisaben leem bó fue, mum no nu kɛ e è nu yew yí kee le tin.

²⁵ E Elisaben shen gay le, “Keseen Tata nu e koo wase shen fô me le, e cake ken'wuumen yí ekole kem e.”

E nceendaa Nyo' tefe le bó nu ke eboo jisos

²⁶ E fue di Elisaben e ke buy kee soocaa, e Nyo' tum nceendaa we wvú Gabliya ntɛw mvu wvú Galilee le e bó teɲe le Nasalet.

²⁷ Wvú to gen bó ntum fô ɲgon kpwoon mvu le e bó teɲe le Maalia, e è bɛɛ wan wvú tfu. Wvú to nu e bó e seyse wase le wvú nu ke enu kpwɛɛ Yosɛw wvú ê kfuu di Nfon Dawe le.

²⁸ E nceendaa Nyo' wvudvu gen yen Maalia le gay wvú le le, “Me ɲgayte wo le. Nyo' nu e buw wase wo e no nu ben e wvú.”

²⁹ E Maalia yuw e fi ghaw wvú baay, e wvú no maa laa kfuu wvun ɲgayma se nu wvú nɛɛ le.

³⁰ Geenɛn, e nceendaa Nyo' gay ê wvú le, “Maalia fo wo efanê kɛ. Nyo' nu e buw wase wo.

³¹ Taa eyɛn, wo nu ke eleem bó fue, eboo wan diemsɛn, ecu diee le jisos.

³² Wvú nu ke enu wee wvú baay, e bó nu ke eteɲe wvú le Waa Nyo', Nyo' wvú nu Ekole ke Mwɛɛm Mvunciim e. Tata wvú Nyo' nu ke eshike wvú yí kawla Nfon Dawe wvú icee kfuu dibole.

³³ Wvú nu ke esaake kfuu di Yakow e sekeci, e kɛ bvunfon bwew nu ke ekeɲke kemese kɛ.”

³⁴ E Maalia bife ê nceendaa Nyo' le, “Fifin nu ke eghan nɛɛ le, e me mbɛɛ wan wvú tfu.”

³⁵ E nceendaa Nyo' tfuse ê wvú le, “Keyoy ke Yuule nu ke eto yí yo le, é mvunɲgay mvu Nyo' wvú nu Ekole ke Mwɛɛm Mvunciim e eyiɲɛn yí yo le. Nonɛn, wan wvú wo nu ke eboo nu ke enu wvú yuule, é bó emum eteɲe wvú le Waa Nyo'.

³⁶ Taa eyɛn, wayco wvú Elisaben wvú nu e wvú e looce wase e lun e bó se teɲe wvú le kase, nu keseen bó fue kee soocaa, e wvú nu ke eboo wan diemsɛn.

³⁷ Kɛ fiɛɛ nu dvú fi nulo eghaw Nyo' kɛ.”

³⁸ E Maalia mum gay le, “Me wvun fn wvú waa lemme Nyo'. Wvú ege é fi ekooy bó me no wo gay.” No wvú jeme nonɛn, e nceendaa Nyo' mum nɛ.

E Maalia laa ghanɛ ê Elisaben e

³⁹ Kɛ ɛdiuw yodvu le, e Maalia seyse nɛ no yaɲsene gene ntɛw mvu wvú wonj kum wvú Judea le,

⁴⁰ gɛn buy jó, ley yew dvu Sakalia gay bwee yew we wvú Elisaben e.

⁴¹ No Elisaben to yuwɛɛ ɲgayma wvú Maalia, e wan sɛsɛ ê wvú eshem baay. E Keyoy ke Yuule yiɲɛn yí ye le.

⁴² E wvú mum wvule foweɛwe, gay le, “Kembonɛn ke Nyo' le nu yí yo le fele bokɛnɛ bocci, e kembonɛn kew nu yí wan wvú wo nu ke eboo le.

⁴³ Fin fiɛɛ fi baay nɛn ghan nɛɛ le, le bwee Tata wɛm nu e laa ghanɛ ê me le?

⁴⁴ Taa eyɛn, seke me mbe n'yuw ɲgayma wo, wan e sɛsɛ ê me eshem bó nlanlan wvú baay.

⁴⁵ Njonj wvú baay nu fô wo le, njefo wo nu e bee le ɲkawma wvú Nyo' to kawɛɛ wo dvú nu ke eto ekocɛn.”

E Maalia bense Nyo'

⁴⁶ E Maalia gay le,

“Fitele flem bense Tata Nyo',

⁴⁷ e me n'yuuke njonj nje Nyo' wvú nu Mboyse wɛm.

⁴⁸ Wvú nu e kume me, e me nu kɛ lo waa we lemme wvú nɛɛw.

E kɛw yí keseen e e gen lo, eɲgokɛ keci, nu ke egayte le,

Nyo' nu e lanj kembonɛn yí yɛm e,

⁴⁹ njefo Nyo' Mvunɲgay Mvunciim nu e ge wase mwɛɛm

mvu baay baay nteɲ fô me le.

Kɛ diee diew keɲke kenfewsɛn kɛ.

⁵⁰ Wvú camte shen fô bonyii bó wvumte wvú le.

E shen yin nu yí eɲgokɛ keci le.

⁵¹ Wvú nu e dunɔɔ mvunɲgay mvu ebo kew e, e tawse bonyii bó saale ye, bontanj bobole e bvuɲ.

⁵² Wvú nu e shaw wase bonfon bo baay baay yí bokawla le,

e bense e è nu bonyii bo nɛɛw.

⁵³ Wvú nu e nyarɛ wase bonyii bó jɛɲ yuu bó,

bó e ffuu bó mwɛɛm mvú jee,

e kuɲ bo kpaw e cancan.

⁵⁴⁻⁵⁵ Wvú nu e fiɛɛ wee we lemme wvú Islael, e kume keecam shen fô Aba'am bó kfuu diew e,

egen emese kɛ no wvú to kawɛɛ ê bo'icee ceɛ bosɛɛ.”

⁵⁶ No Maalia jeme nonɛn, ce bó Elisaben kee te mum kase tu jim fô yew e.

E Elisaben boo Jon Nlesejoo

57 E kefew kè Elisaben ke eboo ke to kocen, e wvú boo wan diemsen.

58 E kfuu diew noo bonyii bò to cee kelenj kedvu le yuw le Nyo' nu e dunjce shen fò wvú le naa baay, e bó mum no lanlanje.

59 E ediuw ke to buy nyan, e bó to keet-fuse wan yew, mum no gomte keecu diee le Sakalia ke diewe di ice le,

60 geenen e bwee ma lo, gay le bó etenje wvú le Jon.

61 E bó gay e wvú le, "Ke wee nu dvú e kfuu dinen e bó diee din ke."

62 E bó mum ne no feeke bó can e cee wan, keekiee laa wvú be gomte le bó ecu diee di wan e le yee le.

63 E wvú mum few ten le bó eto bó fiex e wen esanj yi dvú le. E bó to dvú e wvú mum sanj le, "Diee diew nu Jon." E bó yen nonen e dew yum bó.

64 Kan mwaan, e diuw Sakalia mum yene ye, e leme diew yaaten, e wvú bvuu kase no jemyi. E wvú mum kew no tumte monkum mo Nyo' le.

65 E bonyii bo ntew wvudvu le kenke nghaw baay. E saaka mweem mvun mvunciim saanjken gen wonj kum wvu Judea wvudvu le tfuu.

66 E bonyii bocii bò to yuwee mweem mvun mvunciim kenke nghaw mum no biite laa wvun wan nu ke enu wvú nne le, njefo fi to looci dunji le kemonen ke Nyo' le nu yi ye le.

E Sakalia tefe ntum Nyo'

67 E Keyoy ke Yuule ne yinjen yi Sakalia wvú icee Jon e, e wvú mum ne no jemyi ke diewe wee ntum Nyo' le, gayte le,

68 "Beene ebenseé Tata wvú nu Nyo' bonyii bo Islael.

Wvú nu e to wase keesum bonyii bew yi ngeye e.

69 Wvú nu e gee wase ntememvungay wvú nu ke eboyse beene,

e wvú buy e kfuu di wee we lemme wvú Nfon Dawe le.

70 Fifin nu no wvú to kawee diuw bonyii bew bo ntum e bò yuule

e è bee lo bvuyvuum e bò wvú to gekee,

71 le wen nu ke eboyse beene can bonyii bò gomte keefiwe beene le, noo bonyii bosεbeene bo bvuban e.

72 Wvú to nu e kaw le wen nu ke ecam shen fò bo'icee cee bosεbeene le

mum no shee kumyi kelewe kew kè wvú wvú Nyo' to diee.

73 Wvú to nu e kaw e icee bo'icee bosεbeene wvú Abla'am lew le,

74 wen nu ke ebvuse beene can bonyii bosεbeene bo bvuban e,

wvu le è nulo e beene elemte wvú le se nfan, 75 eceè nce wvú yuule bó wvu teyete e wvú ejise

ediuw ecii yi nshii wesebeene le.

76 E wo waa wem nu e bó nu ke etenje wo le wee ntum Nyo',

Nyo' wvú nu Ekole ke Mwεem Mvunciim e, njefo wo nu ke esa fwe dvu Tata

keeseyse je ye.

77 Wo nu ke efewci e bonyii bew je yi è nulo e bó ekenje mboyma jó,

wvú è nu nleshe wvú Nyo' nu ke elēshe bibefe bible,

78 nje shen yi baay yi wvú koole fò bonyii le. Wvú nu ke ecinse Mboyse e wvú eshiile too

we ke diewe diuu fò di e san e.

79 Wvú nu ke enya n'yu e bonyii bò nu yi ejiwε le

noo bò nu diuw kpwe le, emum eleke beene e je kemonen e."

80 E waa Sakalia wvudvu mum no kuu yi nyam ye le, kuu ten e keyoy e. Ke mum ne gen no cee e è nu nkpaante, gen buy diuu di wvú to buye keedunje ekole kew e bonyii bo Islael.

2

E Maalia boo Jisos

(Mat 1:18-25)

1 E to nu kefew kekie le, e sa' buy le bó etanj bonyii bocii bò nu yi bitum bi wonj wvú Lum e. Yi to buy e Kaysa Augustus wvú to nu Nfon wvu baay wvu jó.

2 Kentanj kin to nu ke fwe seke Kpwilinus to nu wee sa' wvu Lum saake keba ke wonj e kè Silia.

3 Nonen, e bonyii bocii mum no tuu jim bontew bobole, le bó esanj ediee εbo ebvuu etanj bó.

4 E Yosew ten ne Nasalet nte w mvu wvu Galilee le, ben gen Betel'em e keba ke wonj wvú Judea le jò bó to bokεε Nfon Dawe. Wvú to gen jó njefo wvú to nu wee kfuu di Nfon Dawe le.

5 Yosew to gene bó Maalia wvú wvú to leyte le e nu ke enu kpwe, e wvú nu bó fue.

6 No bó to gene buy jó, e kefew kè wvú eboo ke to kocen.

7 E wvú boo waa we bvucile e è nu wan diemsen, kule e ndvu le, jike e kekonj ke nyám e, njefo bó to nu e tan fò nce yew bonyii bo ghane le.

E nceendaa Tata see boo e boncey njée

8 E to nu kefew kedvu le, ε boncey njée bomew nu mbew ntew wvudvu le, ceyte njée yibo entanj.

9 E nceendaa Tata ne sese buynen ε bó ejise, ε n'yu Nyo' ba fô bó to nu, ε bó kenjke nfan baay.

10 Geenεn, ε nceendaa Tata wvudvu gay ε bó le, "Fo ben efanè ke. Ben eyuw, me ntoo ε è nu bó saaka wvù jee fô ben e, ε wvù nu ke enya njonj wvu baay ε bonyii bocii.

11 Yí diuu di eβen e nu ε bó ε boo Mboyse ε ntew Nfon Dawe le wvù è nu Klistu wvù Tata.

12 Fin nu ke enu nciise keedunje wan wvudvu ε ben. Ben nu ke egen eyen wvù le ε bó ε kule è ndvu le ε jike ε kekonj ke nyám e."

13 Ke nonen, ε bó ne sese ynen nceendaa Nyo' we le bó ηgoo bomew e nteen ε bó tumte monkum mo Nyo' le gayte le,

14 "Mbense enù fô Nyo' wvù nu fowe le ε kembonεn enu fokuse fen fô bonyii bó Nyo' yuuke njonj bó bó le."

15 Seke bonceendaa bo Nyo' le ba to cin'yee bó le kase ben we, ε boncey njée bodvu jeme ε bikuu bibole le, "Beene egen keseen wvun Betele'em, egen eyen fiεε fin fi kooy le fi Nyo' nu ε ge beene ε kieε."

16 Kanj mwaan, ε bó mum ne yanjen gen, gen yen Yosew bó Maalia le noo wan e, ε wvù jiime ε kekonj ke nyám e.

17 No bó yen nonen, mum kew no fele mwεεm mvunciim wvù nceendaa Nyo' be seje ε bó ekumε wan wvudvu.

18 E dew yum bonyii bocii bó yuwεε mwεεm wvù boncey njée ba jemyεε ε bó.

19 Geenεn, ε Maalia yuw fiew gee fô fitele le no kpawci sekicii.

20 E boncey njée ba kase no tuu jim bensee Nyo' tumte monkum mew njefo bó to nu ε gen yen mwεεm mvunciim e ke lenlenj no nceendaa Nyo' to senεε.

E bó gen nya wan wvù Jisow yew ncese le ε Nyo'

21 E wan wvudvu ke buy ediuw nyan, ε bó tfuse wvù yew, mum cu diee le Jisow, ε diee din nu ke di di nceendaa Nyo' to senεε ε bwεε ε wvù se ke leem bó fue.

22 E kefew ke to kocn kè bó ege ncese keekfum bikuu bibole no nci Muses to gomte. E bó mum jo wan ben dvù Jelusalem keenya ε Nyo'.

23 Fifiν nu no bó to sanjeε ε Nwa' bonci bo Nyo' le le,

"E wee boke waa bvucile ε è nu wan diemsen,

ε wvù nya ε è no nu wvu Nyo'."

24 Bó to gen ten keege ncese wvun bó bibembe bifeε, kenεε bó boom bo nyinj e bofeε bii no fi to nu ε Nwa' bonci bo Nyo' le.

25 E to nu kefew kedvu le, ε cee la mvu nu Jelusalem ε bó tenje le Semeon. Wvù to nu wee wvu teytey gee no Nyo' gomte, ε wvù to ceyte wee wvù ke eto eleεεε mvuntelem mvu bonyii bó Isael e. Keyoy ke Yuule to nu yí ye le,

26 E kí to ge wase ε wvù kieε le ke kpwe nu ke ejo wvù se wvù ε yen Mboyse wvù wvù Tata wvù wvù to kawεε le ke.

27 E Keyoy ke Yuule ke ne ge ε Semeon gen yew ncese le. E Yosew bó Maalia ke dioo to bó wan yew ncese le keege no nci gomte,

28 ε Semeon fi wan koyceε mum kew no tumte monkum mo Nyo' le, gayte le,

29 "Tata, no wo nu ε ge wase ηkawma wo ε to ε kocen,

joo le wee wo lemme yí nyεkeey e.

30 Ejise eyem nu ε yen wase Mboyse

31 wvù wo ciinse le, ε bonyii bocii nu ke eyen wvù le.

32 Wvù nu ke enu ken'yεese fô bonyii bó yaa nu ke bo Isael e,

wvu le bó ten ekee wo,

ege ε bó ecake diee di bonyii buw bo Isael e we."

33 E cee wan bó bwεε wan yuw mwεεm mvù Semeon jemyi ε wan wvun we, ε dew yum bó.

34 E wvù mum lanj kembonεn yí bó le, gay ε Maalia wvù bwεε le, "Nyo' nu ε caw wase waa wo wvun, ε nto we nu ke ege ε bonyii bo Isael nteen egbwεken, ε bomew enenken lo we. Wvù nu nciise fiεε ε bonyii nu ke ejemyi mwεεm yí ye le.

35 Nonen, ε fifin emum eduñci mwεεm mvù bonyii nyile ε mvuntelem mvubole. Mwεεm mvun mvunciim nu ke ege ε fitele fiuw enu ke diwεε bó bon bó finyo."

36 E to nu ke kefew kedvu le, ε kpwoon mvu nu ε bó tenje le Anna, ε è nu wee ntum Nyo'. Wvù to nu waa Fanuwel wvù wee kfuu di Ashel e. Kpwoon wvudvu to nu ε lun wase baay. Wvù to nu bó dweese ke bilum bisooshwiw mey, ε dweese mum kpwe.

37 E wvù mum no nu ke wase fiew kpweε ηkfu, shee yew ncese le bensee Nyo' entanj bó εmvunsheenj, bamte mwεεm mvudien, bunlee. Bilum biew to nu wase mbanj nyan ncow binεw (84).

38 Ke kefew kedvu kè bó to toε bó wan yew ncese le, ε kpwoon wvudvu to yen bó le, mum nya keyoone ε Nyo', jeme ekumε wan wvun ε bonyii bocii bó to ceyte kefew kè

2:11 Mat 20:30-32; Jon 4:42; Lem 5:31; 13:23; 2Bi 1:11

2:14 Yesa 57:19; Mat 10:13, 34; Mak 9:50; Luk 1:79; 10:5-6;

12:51; 19:38, 42; 24:36; Jon 4:27; Lem 10:36; Efe 2:14, 17

2:19 2:51 2:21 1:31 2:22 Lew 12; Ktj 18:15-16 2:23

Ksm 13:2 2:30 Yesa 52:10 2:32 Yesa 42:6; 49:6; 46:13

2:34 Yesa 8:14; 1Bi 2:8

2:37 1Tim 5:5; Mat 6:16-17

Nyo' ke esum bonyii bo Jelusalem can ngeew e.

³⁹ Seke Yosew bô Maalia to mæsee mwæem mvuncim no nci Nyo' to gomte, mum kase tu jim ntew wvubo wvû Nasalet e ê keba ke wonj e kè Galilee le.

⁴⁰ E wan mum no nu kuu kenjke mvungay, e wvû e yinjen bô bvufee bvû baay, e bonyii yene kembonen ke Nyo' le yî ye le.

E Jisos gen shee yew ncese Nyo' le

⁴¹ Icee Jisos bô bwee to ké no bene Jelusalem bilum bicii fô Nkaw Danefey e.

⁴² E Jisos ke buy bilum yuufe ncow bifee, e bô bvuu ben fô Nkaw wvudvu le ke no bô to ké no bene.

⁴³ No bô to diee wase Nkaw mæse, dioo tuu jim, e wan wvû Jisos shee ejim Jelusalem, geenen e ice bô bwee fanje yaa kiee ke.

⁴⁴ E bô ke len diuu dicile, kpwaake ke le wvû nu ente jo ngoo bonyii bô bô bô to lene le. E bô ke mum kew no gomte wvû ente jo kfuu dibole bô nsán,

⁴⁵ ke gom nkuanj, mum kase tu jim Jelusalem keegom wvû jó.

⁴⁶ E è dioo nu ejim jo ediuw eta no bô to kewee keegomte, e bô yen wvû le e è nu fô yew ncese le, e wvû e shii fô bô bonyii bo n'yeeyi le, yeke bon'yeeyi, biwci bombife.

⁴⁷ E bonyii bocii bô to yeke no kenjke nghaw baay njefo wvû to kee mwæem baay bvuu tfuuse bombife lenj.

⁴⁸ No bwee bô ice yenee wvû le, e dew looce yum bô. E bwee ben wvû gay le, "Wan wo njinjene la bô bese nen? Taa eyen, bee ico nu e gom wase wo e no wewte lo."

⁴⁹ E wvû tfuse le, "Ben be gomte me nje la? Ke ben be kee le me kenjke keenu yew dvu Icem fen e?"

⁵⁰ Geenèn, e bô fanje yaa kiee fi ee fi wvû jeme ke.

⁵¹ E wvû mum ne e bô bô no booke Nasalet. E wvû gen no yuuke bô le ntay. No mwæem mvun to kooyi nen, e bwee gee fô fitele fiew e no kpawawci sekeci.

⁵² E Jisos mum no kuu, kenjke bvufee bvû baay, e Nyo' koonjke wvû, e bonyii ten koonjke wvû.

3

N'yeeyi wvu Jon Nleseejoo

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

¹⁻² E to nu kefew kè Jon wvû waa Sakalia to nu nkpwaaante, e Nyo' tum wvû. Kelum kekie to nu e Tibelius e saw wase diewe Nfon wvu baay wvu Lum e bilum yuufe ncow bitin. E Bontus Baylet saake keba ke wonj e kè Judea, e 'Elod saake Galilee. Filew wvû waa bwee 'Elod to saake keba kè Itulea bô kè Telakoniti,

e Lisania saake Abilen. E to nu ten kefew kè Annas bô Kayfas to nu bikuu bi bocee ncese le.

³ No Jon yuw ntum Nyo', mum ne gen biba bi wonj e bicii bì mbew Joo Joodan e, no fewci e bonyii le bô ekumen mvuntelem mvubole, e wen elese bô e joo wvu le Nyo' eleeshê bibefe bibole.

⁴ Fifin nu no Yesaya wvû wee ntum Nyo' to sanje e Nwa' we le le,

"Diew wee fuunjke nkpwaaante le,

bô eseysel je Tata,

enale e yî enû teyete,

⁵ ekeeshê le dikum di baay baay bô di caan caan dicii,

eyinjen bilonje bicii,

enale jé yî ngoonjoo e yî enu teyete,

eyinjen bintuke e je enu nen fæmm,

⁶ e bonyii bocii emum eyen no Nyo' boyse bonyii."

⁷ No Jon fewci nonen, e bibombom bi bonyii le mum no too le wvû elese bô e joo. E wvû mum ne gay e bô le, "Engoke ke yó le, e tefe yee ben le ben elewtè shém Nyo' yî ffluuke yî wvû nu ke edujee e ben, e se no too nen?"

⁸ Ben egeè mwæem mvû dunji le ben nu e kumen wase mvuntelem mvunen. Fo ben emum ekew eduu ke lo e bikuu binen le Abila'am nu icee wene ke. E me ensee e ben le è nulo e Nyo' ebanjke eta eyan e yó etu boom bo Abila'am e.

⁹ Ben ekeè le bô nu e gee wase teme e binyi bi bite le. Kete keci kè baa yumte mvuntam mvû jee, nu e bô nu egbwo naa eley yî genj e, eton lo."

¹⁰ E hibombom bi bonyii le bie yuw, bife e Jon le, "Bese nu ege nee keseen?"

¹¹ E wvû tfuse le, "Wee wvû kenjke bikum bifee enya kemew e wee wvû yaa kenjke ke, e wvû kenjke mwæem mvudien egaw bô wee wvû yaa kenjke ke."

¹² E bonyii bomew bô to fii shile to fô wvû le le wvû elese bô e joo, bife e wvû le, "Wee n'yeeyi, bese ege nee fisese?"

¹³ E wvû tfuse e bô le, "Fo ben effi shile fesene no nci gomte ke."

¹⁴ E bonyii bo nci le to fô wvû le bife le, "Fisese nu e bese nu ege nee?"

E wvû tfuse le, "Ben eyenè fo ben ebæmsee bonyii lole bigew noo keegowtè mwæem yî bonyii le ecici ke. Ben eyuukè njon bô fi ee fi bô laake ben dvû."

¹⁵ No bonyii to nu ke wase ceyte Mboyse wvû Nyo' to kawee, e bô mum no ghayte mwæem mvu Jon e, bvuu no kpwaake le sekemew e è nu wvû wvû Mboyse wvudvu.

16 E Jon mum kiεε gay ê bó le, “Me nleese ben ε ê nu ke ê joo le maan, geenen wee wvù kuuke fele me bæε too ejim, ε me mbaa ncm njkpwenten keenjvuwce nfay bolaba bew ke. Wvù nu ke elese fiew ben ε ê nu can Keyoy ke Yuule le noo nguy e.

17 Wvù keŋke fiew εbo fi wvù nu efεεten εgin dvù, eyese fò wvù fεεtene, ebaance εgin egεε ê njaw e, emum ekuu nyiim eton ê nguy wvù fiew se njime le.”

18 E neε no Jon to fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bonyii nen bvuu nyaa bó bò bontefe jé le nteen.

19 Geenεn, ε wvù no jemyi ekumε 'Elod wvù wee sa' kaci lo, njefo 'Elod to nu ε jo 'Elodia wvù kpweε waa bwee kpweε le, bvuu no jemyi ekumε mwεem mvù befe nteen mvù 'Elod to buwyεε.

20 E 'Elod ke mum mεse foose lo gee diew gay le bó ekoo Jon efen yew ncaw e.

*E Jon lese Jisos ê joo
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)*

21 Seke Jon to bæε leese bonyii ê joo, ke lese diuu dimew mεse ε Jisos ten to ε wvù lese wvù ê joo. E Jisos dioo bunlee, ε εbukε yene ye,

22 ε Keyoy ke Yuule shii to yí ye le fieesene εbembε. E diew jeme fowe le, “Wo nu Waa wεm, nu fitele fiem, ε me n'yuuke njorj bó wo baay.”

*Kfuu di bo Jisos e
(Mat 1:1-17)*

23 Jisos to nu diεwe bilum mbaanshe le seke wvù to kεweε lemme diew. Bonyii to kpwaake le wvù nu waa Yosεw wvù waa Eli.

24 Eli to nu waa Mata't, wvù waa Lεwe, wvù to nu waa Nelki wvù waa Jannay, wvù to nu waa Yosεw.

25 Yosεw wvun to nu waa Matatia, wvù waa Amos, wvù to nu waa Na'um, wvù waa Esli, wvù to nu waa Nagay.

26 Nagay to nu waa Maat wvù waa Matatia, wvù to nu waa Semein, wvù waa Yosek, wvù to nu waa Joda.

27 Joda to nu waa Joanan, wvù waa Lesa, wvù to nu waa Selubabel, wvù waa Shiltia, wvù to nu waa Neli.

28 Neli to nu waa Nelki wvù waa Adi, wvù to nu waa Kosam, wvù waa Elmadam, wvù to nu waa El.

29 El to nu waa Yoshua wvù waa Eliesa, wvù to nu waa Yolem wvù waa Mata't wvù to nu waa Lεwe.

30 Lεwe to nu waa Semeon wvù waa Juda, wvù to nu waa Yosεw, wvù waa Yonam, wvù to nu waa Eliakim.

31 Eliakim to nu waa Melia wvù waa Mena, wvù to nu waa Matata wvù waa Natan, wvù to nu waa Dawe.

32 Dawe to nu waa Jεese, wvù waa Obεd, wvù to nu waa Boas, wvù waa Sala wvù to nu waa Na'shon.

33 Na'shon to nu waa Aminada, wvù waa Admin, wvù to nu waa Alni, wvù waa Esln, wvù to nu waa Beles wvù waa Judas.

34 Juda to nu waa Yakow wvù waa Aysik, wvù to nu waa Ab'la'am, wvù waa Tεla, wvù to nu waa Na'ol.

35 Na'ol to nu waa Selug wvù waa Leu, wvù to nu waa Beleg wvù waa Ebe, wvù to nu waa Shela.

36 Shela to nu waa Kaynan wvù waa Alfasad, wvù to nu waa Shem wvù waa Noa', wvù to nu waa Lamek.

37 Lamek to nu waa Metusela wvù waa Enok, wvù to nu waa Jalεd wvù waa Ma'alalεl, wvù to nu waa Kaynan.

38 Kaynan wvun to nu waa Enosh wvù waa Set wvù to nu waa Adam, ε Adam nu wvù Nyo' to bomeε.

4

*E dεwle no momte Jisos
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)*

1 Jisos to nu ε ne fò Joo Joodan e, ε wvù ε yinεen bó Keyoy ke Yuule. E ki ge ε wvù ne gen no ceε njkpwaante.

2 E wvù no nu jó yí εdiuw mbaanyε ε dεwle momte wvù. Wvù to nu jó nonen yaa diekene ke. E εdiuw yodvu ke fey, ε jerj no yuu wvù.

3 E dεwle mum to gay ê wvù le, “E wo fen nu Waa Nyo', é wo gay ε te din tu bvulem.”

4 E Jisos tfuse ê wvù le, “Fí nu ε bó ε sanj le, ‘Ke wee ceε ke nje bvulem maanj ke.’”

5 E dεwle jo wvù ben dvù bvdvuu bvumew e, dunεε bitum bi yí ekole ke nshe le bicii ê wvù. E Jisos yen nen mwanj.

6 E dεwle mum gay ê wvù le, “Bó nu ε nya wase ekole ke nshe le kin é me kecii, ε é nulo é me nya é naa yεε wvù me njkoonke. Me nu nya é wo esaake, keŋke bvukuke bó mvunjay mvudvu mvunciim.

7 Fí nu ke le wo egbwe é me ejise ewvum me, é me emum enya fiew ficii é wo.”

8 E Jisos tfuse ê wvù le, “Fí nu ε bó ε sanj le, ‘E wvumtε Tata wvù Nyo' wo, elemtε ke ε é nu wvù le maanj.’”

9 E dεwle mum jo wvù gen dvù é kelaante kε Jelusalem e, leke fò kegoy ke yew ncese le, gay ê wvù le, “E wo fen nu Waa Nyo', é wo sele ekuse,

10 njefo fi nu ε bó ε sanj le,

'Nyo' nu ke egay é bonceendaa bew eceycey wo.'

11 É fí bvuu nu ε bó ε saŋ le,

'Bó nu ke eka wo fo wo ekfun ekale yí tε le.' "

12 É Jisos tfuse é wvú le, "Ŋwa' Nyo' gayte ten le,

'Fo wo emomtè Tata wvú Nyo' wo ke.' "

13 Seke dεwle to mεsεε wase jé yicií yí wvú to nulo emom Jisos jó, mum nε gen no cεyte diuu dimew.

*É Jisos kεw lemme diew Galilee
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)*

14 Jisos to nu ε nε tu jim Galilee, ε wvú ε yinsen bô mvunŋgay mvu Keyoy ke Yuule le. É saaka wvu ekumε wvú saanŋken gen biba bi won ε bi jó le bicii.

15 Wvú to nu ε no yεeyi bonyii yéw bunle le, ε bonyii bocii bensee wvú.

*É bó ma Jisos ntεw wvubo wvú Nasalet e
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)*

16 É Jisos ke mum nε gen ntεw wvú Nasalet e jó wvú to kue. É ε ke no nu diuu dibole di mbam e, ε wvú gen yew bunle le ke no wvú to ké no gεne. É wvú ke nε leem we keetan Ŋwa' Nyo'.

17 É bó nya ŋwa' wvú Yesaya wvú wee ntum Nyo' to saŋεε é wvú. É wvú fay taa bvudvuu bvumew bvú bó saŋεε jó le,

18 "Keyoy ke Tata Nyo' le nu yí yem e, njefo wvú nu ε yefe wase me le me ento enfewcε saaka wvú jee é bonyii bo kefufe le. Wvú nu ε tum me le me ento entefe é bonyii bô nu yí ncaw e le bó nu ke ebvuse bó,

embvuu entefe é binfefe le bó nu ke eyene ejise ebo.

Wvú tum ten me le me nto embvuse bonyii bô bó nyεwle bô bó yí ncaw e,

19 embvuu enfewcε le kelum kin, nu kè Tata Nyo' nu ke ebuw bonyii."

20 No Jisos tan nεn, kase kεwe ŋwa' wvudvu nya é wee wvú to ké no gεele mum shii fokuse. É bonyii bocii bô to nu yew bunle yidvu le luŋ ejise yí ye le.

21 É wvú mum kεw no nyεte é bó le, "Fieε fin fi ben yuw é Ŋwa' Nyo' le nu ε fí to wase ε kocen εben."

22 É bonyii yeke ε fí jon bó le baay, ε bó keŋke ŋghaw yí njeme wvú jee wvú buyte diuw we le. Geenε, kaa nε no ghayte, biite le, "Wvun nu ke waa Yosew nen e?"

23 É Jisos mum gay é bó le, "Kε è nu kemaŋen le ben nu ema ŋgan é me le, 'Wee wvú fεle bonyii, fεle εkolε kuw.' Ben nu egay le me enŋe tan mwεεm fen mvú ben se yuuke le me ŋgeε Kafana'um."

24 É Jisos bvuu gay é bó le, "É me ensee é ben keccεy le, ke è nulo é bó ewvum wee ntum Nyo' won we le ke.

25 Yí keccεy e, é me nsee é ben le è to nu kefew ke wee ntum Nyo' wvú Elayja le, jan to nu ε mεy we yí bilum e bitεte bô kee soocaan, ε jerŋ koo won tfuu. Bokε' bo bonŋku le to nu won wvú Isael e kefew kedvu le nteen.

26 Geenεn, Nyo' to baa tum Elayja fô mvu bó le ke, tum fiew ε è nu fô kpweε ŋkfu wvú to nu Salafat, won wvú Sidon e.

27 Ben ekumyí ten le, è to nu kefew ke wee ntum Nyo' wvú Elisha le, ε bonyii nu Isael nteen keŋke ntum wvu baay, ke mvu bó le to nu ε bonen ke. É to mεy ke Naaman wvú emben wvu won wvú Sillia le wvú bó to fεleε."

28 No Jisos jeme nonen, ε bonyii bocii bô to nu yew bunle le yuw, ε mvuntelem bente lo bó.

29 É bó ja we, domtan wvú, buy dvú εlaante jodvu, ben buy yí diuw ŋkon yí to nu yí kum ntεw wvubole, njefo bô to gomte keedomse wvú é wvú egbwe jó.

30 Geenεn, ε wvú fey é bó enteλεŋ no gεne fiew.

*É Jisos bvuse keyoy kè yiile yí wee le
(Mak 1:21-28)*

31 É Jisos ke mum nε bow Kafana'um, ntεw mvu wvu Galilee jodvu le. É è ke no nu diuu di mbam e, ε wvú gen no yεeyi bonyii yew bunle le.

32 É bonyii bodvu bocii no yuuke keŋke lo ŋghaw yí n'yεeyi we le, njefo n'yεeyi we to keŋke mvunŋgay.

33 Wee mvu to nu yew bunle yidvu le, ε keyoy kè yiile nu yí ye le. É wvú mum nε no wante le,

34 "Abaay Jisos wvu Nasalet, wo fii la é bese? Wo to keeεse lo bese le? Me ŋkee naa wo. É nu wo wvudvu wvú yuule wvú nε fô Nyo' le."

35 É Jisos wam keyoy kè yiile kedvu, gay le, "Baŋ lo, ebuw yí wee wvun e." É kí mum shiŋen, bense wee wvudvu tum fokuse é bonyii ejise, mum buy yí ye le, geenεn faŋε yaa lomε wvú ke.

36 É bonyii taa, ε diuw yum bó. É bó no ghayte, biite le, "Wvun njeme nu wvú nεε wvú wee wvun keŋke? Wvú keŋke mvunŋgay kane biyoy bi yiile e ε bí buyte yí bonyii le."

37 É saaka wvu ekumε Jisos len bontεw bocii bo é keba ke jó le.

*É Jisos fε bonyii nteen
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-39)*

³⁸ E Jisos buy yew bunle yidvu le, gen ley yew dvu Semon. E mwese Semon cemte bô ken'ya'. E bô lekε le Jisos efi wvú.

³⁹ E wvú gen fô wvú to jime, leem ê wvú ê we, kan ken'ya' kedvu. E kí mum cine wvú le e wvú bonen. Kan mwaan, e kpwon wvudvu mum ja we taa fiεε e bô die.

⁴⁰ E diuu ke dioo seeyi, e bonyii bô to kenke bonyii bô cemkene bô bincem jεεy jεεy mum no joo too dvú fô Jisos e. E wvú mum no kumte bô le bocii, e bô bonene.

⁴¹ Bonceendaa bo dεwle le ten to buyte yí bonyii bomew e nteen wamte le, "Wo nu Waa Nyo'." Geenεn, e Jisos kan le fo bô ejemyi ke, njefo bô to kee Jisos le è nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε.

⁴² E ekfunj ke buy yuu, e Jisos buy gen bvudvuu bvumew e wvú emben. E bonyii ke shεε kw no gomte wvú. Ke dioo to yen wvú le, e wvú gomte wase le wen enε ntεw wvudvu le. E bô mum no momte jé le wvú emεy bô bô.

⁴³ Geenεn, e wvú tun gay le, "Me ηκεηκε keenfewcε saaka wvú jee wvu ekumε bvunfon bvú Nyo' le bontεw bomew e ten, njefo è nu fiεε fi Nyo' tum me le me ento enge."

⁴⁴ E wvú mum nε gen no ghane fewci saaka wvudvu yéw bunle le, wonj wvudvu le tfuu.

5

*E Jisos tee boom bew bo ηgoo le bo fwe
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ E to nu diuu dimew, e Jisos no leeme mbew Mamase yí Genεsalet e, e bonyii e gem wvú e face e no yuuke diεw Nyo'.

² E wvú nε yen bikonj e bifεε ηgem joo le, e bonyii bô to kenke e bucε wase jó e no cuke binsanj bibole bi byé le.

³ E wvú gen ley ê kemew e, e è nu ke Semon e, gay le wvú edomse é kí eley egen ê joo caan. E wvú domse, e Jisos mum shii jó e bonyii no nu ê ηkpwaante e wvú yεεyi bô.

⁴ E wvú ke yεεyi mεse, mum gay ê Semon le, "Keyε kekonj eley egen ê joo fô shiinyine, é ben etfume binsanj binen ekoo byé."

⁵ E Semon tfuse le, "Cee ekole, bese se ce lo we tfumyi binsanj bvú e yuu, e fanε yaa koo lo fiεε ke. Geenεn, no è gay wo, me nu entfume ke lo."

⁶ E bô gen tfume, koo byé jó nteen, dioo bvuse, e binsanj no gomte keesemken.

⁷ Nonen, e bô lawcε bonyii bobole bo ηgoo le ê kekonj kemew e le bô eto efice bô. E bô to bvuse byé yidvu e yí yinεen bikonj bibole, e bí mum no gomte keeshiile ê joo.

⁸ E Semon Bita yen fiεε fi kooy le, mum gen tum εnvuw ê Jisos ejise gay le, "Kee wo Tata,

nεnε fiuw fen ecinε me le, me nu fiem wee wvú befe."

⁹ Wvú to jeme nonen, njefo bô bonyii bew bo ηgoo le to nu e yen byé yi bô to koolεε, e ye bem bô.

¹⁰ E yí bem ten jem bô Jon boom bo Sebεdee le bô to nu ten ηgoo Semon e. E Jisos gay ê Semon le, "Fo wo efané ke. E kεw yí keseen e e gen lo, wo nu ke ekoolε wase e è nu bonyii."

¹¹ No bô yuw nonen, mum bvuse bikonj bibole ê ηkpwaante, cine mwεem mvunciim e mum no bii Jisos e.

*E Jisos fε wee ntun wvu baay
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² E è ke no nu kefew kemew e, e Jisos nu ê kelaante kemew e, e wee mvu nu jó e ntun wvu baay e die wase lo wvú. E wee wvudvu yen Jisos e, to gbwe ê wvú ejise, lekε wvú gay le, "Tata, wo nulo efε me é me en'yuuile, é wo fen koonke lo."

¹³ E Jisos mum nεke kebo kum wvú le gay le, "Me ηkoonke lo, bonen le eyuule." Kan mwaan, e ntun wvu baay wvudvu mum cine wvú le.

¹⁴ E Jisos ciise lo ê wvú le, "E yené fo wo esee é wee. Geenεn, genε edunεε ekole kuw é cee ncese, emum enya nnya yi Muses to gayεε le wee kenke keenya keedunεε ê bonyii le wen nu e bonen wase yí ntun wvun e e no yuule."

¹⁵ No Jisos ciiseε ê wee wvudvu nonen, e saaka wvu ekumε Jisos kaa bvuu saanken fey lo, e bibombom bi bonyii le no baanci too keeyuuke n'yεεyi we, bô le wvú efelè bincem bibole.

¹⁶ Geenεn, é Jisos ké ja cine bô le gen no bunlee ηkpwaante.

*E Jisos fε wee e wvú e kpwe keba kemwaan
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ E è ke no nu diuu dimew e Jisos yεεyi bonyii, e mvunjay mvu Nyo' le nu yí ye le, e wvú fele bincem. E Bofalasi noo bonyii bô to dunji bonci bo Nyo' le e shii fô, e bô to buy bontεw bocii bo Galilee le noo biba bi Judea bô Jelusalem e.

¹⁸ E fi kooy le bonyii bomew to nu e nε no too e bô e shfume wee ê fikεy e, e wvú e kpwe wase keba kemwaan. Bô to too keeley dvú yew ejike fwe dvu Jisos.

¹⁹ Geenεn, fanε yaa kenke je ke, njefo bonyii to faci baay. E bô mum ben e è nu ê yew we, too keyεy, shike wee wvudvu fwe dvu Jisos é fiεε fi wvú to jime jó le.

²⁰ No Jisos to yenεε le bonyii bodvu nu e lese mvuntelem mvubole yí ye le, e wvú mum gay é wee wε le, "Nsaa yεm, me nu e nleshe wase bibefe biuw."

²¹ E bonyii bô to dunji bonci bo Nyo' le bô bo ngoo Bofalasii le ba, mum kɛw no wvukene gayte le, "Wvun se nu yɛɛ wvú joo bvudvuu bvú Nyo' le? E nu yɛɛ dvú wvú nulo elɛɛshe bibefe efey Nyo' maan?"

²² E Jisos kieɛ fiɛɛ fi bô wvukene, bife ê bó le, "Ben se kɛŋke kfuu ban bonjɔpawace ê mvuntelem mvunen e nen nje la?"

²³ Fi cekey nu fi la, keegay le me nu e nɛɛshe wase bibefe bi wee wvun e, nuu le wvú eja we elene le?

²⁴ Geenɛn, me nu endunjeɛ ê ben keeseen le wee wvú diee nu Waawee kɛŋke mvunɔay fokuse fɛn keelɛɛshe bibefe." E wvú mum gay ê wee wvú to kpwee wase keba kemwaan wɛ le, "E jemyi me ê wo, ja we, ejo fikɛɛy fiuw egeɛnê fô yew e."

²⁵ Kan mwaan, e wvú mum ja we leem ê bonyii ejise, mum jo fiɛɛ fi wvú to jime yí dvú le no gene fô yew e fo wvú, tumte monkum mo Nyo' le.

²⁶ E bonyii yen nonɛn, e dew yum bó e bó kɛŋke nɔghaw, no tumte monkum mo Nyo' le gayte le, "Bese nu e yen binɔghaw bi mwɛɛm e eɛɛn."

E Jisos tee Lɛwe

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ E Jisos ke nɛ buy fô no ghane. E wvú dioo gene, yen wee mvu wvú to fii shile le e bó teje le Lɛwe, e wvú e shii fô bvudvuu bwew bvú lemme le. E Jisos gay ê wvú le, "E biì me le."

²⁸ E Lɛwe nɛ we, cine fiɛɛ ficii le mum no bii Jisos e.

²⁹ Nonɛn, e Lɛwe ke mum ge nɔaw wvu baay yew dvu wvú keekiekieie Jisos. E bonyii bô to fii shile nɛyte lo fô noo bonyii bomew e bó bó diekene.

³⁰ E Bofalasii noo bonyii bobole bo ngoo le bô to dunji bonci bo Nyo' le kɛw no wvukene, bife ê boom bo ngoo le bo Jisos e le, "E nu nje la wvú ben diekene, wukene ben e bonyii bô fii shile noo bó befe bomew."

³¹ E Jisos tfuse ê bó le, "Kɛ bonyii bô tɛmyi ké no gomte wee efuwe kɛ. E ké no gomte bonyii bô cɛmkene.

³² Kɛ me nto keetee bonyii bô nu teytey kɛ. Me nto keentee e ê nu bonyii bô befe le bó ekumɛn mvuntelem mvubole."

E bó bife ê Jisos ekumɛ mbam mwɛɛm mvudien

(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ E bó ke nɛ ghay ê Jisos le, "Boom bo ngoo le bo Jon e ké jaa no bamte mwɛɛm mvudien bvuu bunlee efonɛfon, e ê nu kɛ no bo Bofalasii le ké no gee, geenɛn e buw nu ke fibole diekene lo wukene."

³⁴ E Jisos maw diɛw ê bó le, "E nulo é bó ebe bonyii bô bvujen é bó egn, é wee ebvuu ege é bó ehamte mwɛɛm mvudien e cee bvujen nu bó bó?"

³⁵ Geenɛn, kefew nu ke eto kè bó nu ke eloo cee bvujen wvudvu ê bó, é bó emum ekɛw embamte mwɛɛm mvudien kefew kedvu le."

³⁶ E wvú bvuu ma nɔgan mvu ê bó le, "Kɛ wee nu dvú wvú nulo esaa ndvu yi fiɛ etumce yi yvum dvú kɛ. E wvú ge nonɛn, tu wvú e befe wase bó ndvu yi fiɛ yidvu. E kɛ ê cim nulo é fincake fi fiɛ fidvu egn lɛŋlɛŋ bó ndvu yi yvum yidvu kɛ.

³⁷ Kɛ ê nulo ten é wee ejo mbvuum mo monfɛm, egeɛ ê gham mbvuum e,* e wvú e yvumen wase kɛ. E wvú ge nonɛn, é mbvuum mo monfɛm modvu ke ekoo, esawye gham wvu yvum wvudvu, é mbvuum bó gham ela ecici.

³⁸ Fi lɛŋ nu le, bó kɛŋke keegeɛ mbvuum mo monfɛm kɛ e ê nu ê gham wvu fwɛ le.

³⁹ Ben kee tɛn le kɛ wee nu dvú wvú ké no wvu mbvuum mò nu e koo wase wvú nulo ebvuu ekooŋke mo monfɛm kɛ. Wvú ké no bɛnsee kɛ wase e ê nu mo koo wa ma."

6

E Jisos nele ekumɛ diuu di mbam e

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ E to nu diuu di mbam e dimew, e Jisos bó boom bew bo ngoo le no lenɛ fele wɛɛ egiŋ wvumew e. E boom bew bo ngoo le nɛ kɛw no sumyi bicɛɛ diee.

² E Bofalasii yen, bife le, "E nu nje la wvú ben gee fiɛɛ fi nci baa bee le wee ege diuu di mbam e?"

³ E Jisos bife tɛn ê bó le, "Fí nu le ben ke baa taŋ wase ê Nwa' Nyo' le no jɛŋ to yuu Nfon Dawe bó ngoo ye e wvú ge?"

⁴ Wvú to nu e ley yew Nyo' le jo blɛɛd wvú bó to gee ncese dvú fô Nyo' le, die bvuu nya tɛn ngoo ye dvú, e ê to nu nci fo wee edie blɛɛd wvudvu efey bocee ncese."

⁵ E Jisos mum mɛse gay ê bó le, "Wee wvú diee nu Waawee nu Cee Ekole wvu mbam."

E Jisos fe wee diuu di mbam e

⁶ E ê ke bvuu no nu diuu di mbam e dimew, e Jisos gen ley yew bunle mi le no yeɛyi bonyii. E wee mvu nu dvú e kebo kew ke eɛɛy e kpwe wase.

⁷ E bonyii bô to dunji bonci bo Nyo' le noo Bofalasii mum no gomte fiɛɛ fi bó etey yí Jisos e. E bó mum bon ejise yí ye le no taale laa wvú nu efe wee diuu di mbam e le.

8 E Jisos kieε fiεε fi bó fiεwsene bô fí, gay é wee wvú kebo to nu ε kpwe wε le, "Ja we, eto eleem fεn." E wvú mum ja we leem.

9 E Jisos bife é bó le, "Me mbiite ε è nu é ben, fiεε fi nci nu ε bee le wee ege diuu di mbam e nu fi la? Keεge fiεε fi jee, nuu fi befe le? Keeboyse wee, nuu keeyu lo le?"

10 E wvú taa bó ejise ejise kenεn, mum gay é wee wε le "Neke kebo kuw." E wvú neke, ε kí mum bonεn.

11 Geenεn, ε fi kaa looce ton'yε lo bonyii ba, ε bó mum kεw no joo nsey no è nulo é bó ege bó Jisos.

E Jisos caw boom bew bo ntum e yuufe ncow bofεε

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 E è no nu ke εdiuw yodvu le, ε Jisos nε ben yí kum e keεgen bunle, ke ce bunlee Nyo' εntaj jocii.

13 E εkfuñ buy yuu, ε wvú tee bonyii bó to bii wvú le, ε bó to. E wvú cawce bomew yuufe ncow bofεε tee bó le boom bew bo ntum e.

14 E diee ε bonyii bodvu to nu: Semon, wvú wvú to nyaε diee diuw dimew le Bita, bó Andulu wvú waa bwee Semon wvudvu. E bomew nu Jem, Jon, Filew, Batolomu,

15 Matio, Toma noo Jεm wvú waa Alfiyus, Semon wvú to nu wee ηgoo Boselot, *

16 Judas wvú waa Jem noo Judas Iskaliot wvú to ghanεε gese Jisos.

E Jisos no yεεyi bvuu fele bonyii

(Mat 4:23-25)

17 No wvú cawεε bó nonεn, ε bó bó bocii mum nε no booke. Ke bow, ε wvú leem yí bale le, ε bonyii bew bo ηgoo le to nu wase fó nteen noo kebomom ke bonyii le ε kí ta lo ye fó kε nen'yεε Judea bó Jelusalom. Bomew bonyii to nen'yi mondvuum mo mbew joo yí baay e ke diewe Taya bó Sidon e.

18 Bó to to keeyuw n'yεεyi wvu Jisos, é wvú ebvuu efe bincεm bibole. Bonyii bó biyoy bi yiile to jewsee bó to too ten ε wvú bvuuε biyoy bidvu.

19 E bonyii bocii mum no momte keekum wvú le, njefo mvunγay mvú to buyte yí ye le to fele bonyii bocii bó to kumte wvú le.

Bvujonke bó ηgew

(Mat 5:1-12)

20 E Jisos ke nε taa bonyii bew bo ηgoo le, gay le,

"Njon wvu baay nu wene, ben bó fuute, njefo bvunfon bvú Nyo' le nu fó ben e.

21 Njon wvu baay nu wene, ben bó beele jer keseen,

njefo Nyo' nu ke ege é ben effuu.

Njon wvu baay nu wene, ben bó beele keseen,

njefo ben nu ke ekpwaake dikie.

22 Njon wvu baay nu wene, seke ben bii wee wvú diee nu Waawee le, ε bonyii bane ben, kuunje ben, nan'yi ben bvuu nyaa ben εdiee yò befe.

23 Fi ke dioo kooyi nonεn, ε ben no lanlanε, binε, yuuké njon, njefo mmawce wene wvú kuuke nu wonj wvu we le. Ben ekeε le è nu ke no bo'icee cee bonyii boba to nyεwle bó bonyii bo ntum Nyo' le bo fwele.

24 Geenεn, ηgew wvu baay nu wene, ben bonyii bo bvukuke le, njefo kensamεn kenεn ka ke wase ε è nu fεn.

25 Ngew wvu baay nu wene, ben bó εtew nu ε yiηsεn keseen,

njefo ben nu ke ebeele jer.

Ngew wvu baay nu wene, ben bó kieele keseen,

njefo ben nu ke ebeele soo bikuu.

26 Ngew wvu baay nu wene, seke bonyii bocii bεnsee ben. Ben ekeε le è nu ke no bo'icee cee bonyii boba to bεnsee bonyii bo mbiay e bó to mbiayte le bó nu bonyii bo ntum Nyo' le.

Wee ekoonkε wee we bvuban

(Mat 5:38-48)

27 Geenεn me ε no ηgayte é ben ban bó yuuke fiεε fi me njemyi le, le ben ekoonkε bonyii bonεn bo bvuban e, egeε ε è nu mwεεm mvú jee fó bonyii bó bone bikaa é ben εjim e.

28 Ben eléké le Nyo' elan ε è nu kembonεn yí bonyii bó bunlee le lon eto fó ben e, ebvuu ebunlee fó bonyii bó nvuwse ben e.

29 E wee sunj wo yí kediew e, é wo banje kemew ε wvú mese sunj. Wee é baa kecum kuw ke ekfuñ, é wo cinε ε wvú jo ke ente fó.

30 E wee lεke fiεε é wo, é wo nya. Wee é cim ε jo lo mwεεm mvuw, fo wo ebvuu eshe ebiite ke.

31 Naa la fi ben shieele le bonyii egeε fó ben e, enú fi fi ben egeε ten fó bó le.

32 E ben koonje ke ε è nu bonyii bó koonje ben, é fiεε fi bó ebεnsee ben yí dvú le enu la? Ke bonyii bó befe gee ke nonεn e? Bó koonje ke ten ε è nu bonyii bó koonje bó.

33 E ben gee mwεεm mvú jee ε è nu ke fó bonyii bó gee ten fó ben e, é fiεε fi bó ebεnsee ben yí dvú le enu la? Ke bonyii bó befe gee ke lenlanj e?

34 E ben foose bonyii bó mwεεm ε è nu ke é bó ben taale le bó nulo ekase etfuse, é fiεε fi

6:11 Jon 5:16, 18   6:12 5:16   6:14 Lem 1:13; Jon 1:40-44   * 6:15 Boselot to nu Bojuu bó to tomte wonj wvubu, diuu keebvuse wonj wvudvu yí ηgew e can bonyii bo Lum e.   6:19 Mat 9:20   6:20 Mat 5-7   6:20 Jem 2:5   6:21 Mwm 7:16-17; Yeli 31:25; Mben 126:5; Yesa 61:3   6:22 Mat 5:11; Jon 16:2; Lem 5:41; 1Bi 4:14   6:23 Mat 5:12   6:24 Mat 19:23-24; Jem 5:1   6:25 1Kol 4:8   6:26 Jem 4:4; Yeli 5:31   6:29 Lum 12:17; 1Kol 6:7

bó ebensee ben yí dvú le enu la? Kε bonyii bó befe ké no foose ke mwεεm ε nsáa yibo njefo bó kee le bó nu ke ekase etfuse fiεε ficii le?

³⁵ Fí nu leη le ben ekoonkè bonyii bonen bo bvuban e, egeè ε è nu mwεεm mvù jee fò bó le, efoosè bonyii bó mwεεm yaa taale le bó ke ekase etfuse ke. Nonen, ε ben ke emum ekeηke nlawma wvù kuuke ε è nu ε Nyo' wvù nu Ekole ke Mwεεm Mvunciim e, ebvuu enu boom bew, njefo è nu ke ten no Nyo' gee mwεεm mvù jee fò bonyii bocii bó yeεle ejise noo bó mvuntelem yiile le.

³⁶ Ben ecamtè shen fò bonyii le ke leηleη no Icee wene camte.

*Fo wee elomtè gee di wee mvu le ke
(Mat 7:1-5)*

³⁷ Fo ben elomtè gee di bonyii bomew e, nonen Nyo' saa ke elom ten dinen ke. Fo ben ebonè bíkaa ε bonyii ejim le bó eley ηgew e, nonen Nyo' saa ke ebon ten ε ben ejim ke. Ben eleeshi bibefe bi bonyii bomew e, ε Nyo' ke eleeshe ten binen.

³⁸ Ben enyaà nnya ε bonyii ε Nyo' ke enya ten ε ben. Wvù nu ke edioo enyaa elooc efew ntay, eshiwe, ecince ε fí eyiηsen efuci fokuse. Fiεε fi wee feeke fiεε jó se nyaa ε wee, ε nu ke fi fi Nyo' nu ke efew jó se nya ε mweten."

³⁹ E Jisos bvuu ma ηgan mvu ε bó le, "Kε kenfefe nulo eduηci je ε kemew ke. E wvù mom lo, bó saa gbweken ε kentuke le bocii le?

⁴⁰ Ben ekee le ke waa ηwa' ké no fele wee wvù yeeyi wvù ke, geenen, ε è nu seke wvù ε yeeyi wase ε mεse, ε wvù ekee ke diewe wee wvù yeeyi wvù le.

⁴¹ E nu nje la wvù wo ké no taale ε è nu sheshe yi nu ε waa bwoo jise, geenen yaa yene kekew kè nu ε diuw jise le ke?

⁴² E nulo ε wo eghan neε se no gayte ε waa bwoo le, 'Waa bwεεm, ke leem ε me embvuse sheshe ε wo jise,' geenen yaa yene ke kekew kè nu ε diuw jise le? Wo nu wee kenduηce ye! Yawε ebvuse kekew kè nu ε diuw jise le se looce eyen sheshe yi nu ε jise di waa bwoo le, emum ebvuse."

*Bó ké kiεε kete yi mvuntam e
(Mat 7:16-20)*

⁴³ E Jisos bvuu gay le, "Kε è nulo ε kete kè jee eyum mvuntam mvù befe ke. E ke è nulo ten ε kete kè befe eyum mvuntam mvù jee ke.

⁴⁴ Bó ké kiεε kete ε è nu yí mvuntam mvù yumte yí dvú le. Kε è nulo ε wee ekoy fimbi yí bisafe le ke, ε ke è nulo ten ε wee ekoy yon yí ewante le ke.

⁴⁵ Wee dioo nu wee wvù keηke ntfu mwεεm mvù jee ε fitele fiew e, ε wvù mum no bvuuuse ε è nu mwεεm mvù jee. E dioo nu wee wvù we ntfu nu mwεεm mvù befe ε fitele fiew e, ε wvù no bvuuuse ke ε è nu mwεεm mvù befe. Fí nu nonen njefo fiεε fi nu ε yiηsen fò fitele fi wee le nu ke fi fi ké no buyte diuw we le."

*Kenffuy kè jee bó kè befe
(Mat 7:24-27)*

⁴⁶ E Jisos mum bife le, "E nu nje la wvù ben teje me le, 'Tata, Tata', yaa gee fiεε fi me ηgayte ke?

⁴⁷ Wee wvù too, eyuw n'yeeyi mum gen no gee no wvù gayte, nu ε me nu enduηce ε ben keseen no wvuwe wee nu.

⁴⁸ Wvù nu ke diewe wee wvù to nu keebom yew, yaw cim shii, gen kum kemaan e se lese kenffuy, mum bom. E joo ke yiηsen, buy to kfun yew yidvu, ε yí fanje yaa shiw ke, njefo wvù to nu ε looce bom ntay.

⁴⁹ Geenēn, wee wvù too, yuw n'yeeyi dioo gen fanje yaa egee no wvù gayte, nu ke diewe wee wvù to nu keebom yew, taashε lo bvudvuu mum bom se kenffuy. E joo ke buy to kfun yew yidvu, kanj mwaan ε yí shii nen wuuu, tawse lo."

7

*E cee ekole bonyii bo nci le lese fitele yi
Jisos e*

(Mat 8:5-13)

¹ No Jisos to mεεε wase yeeyi bonyii bó mwεεm mvun mvunciim, mum ne gen ε kelaante kè Kafana'um e.

² E ekole ke ηgoo mi bonyii bo nci le bo Lum nu jó keηke nfwa we mvu, koonke wvù baay. E nfwa wvudvu camte nu wase diuw kpwe le.

³ E ekole kedvu dioo yuw ekume Jisos, mum coonken bonyii bó saake wonj Bojuu tum le bó egen eleke Jisos le wvù eto efe nfwa wen.

⁴ E bó mum gen yen Jisos e ku can ε wvù gay le, "Kee wo gene ke efi wee wese wvun, ε nu wee wvù è nulo ε wo efi wvù.

⁵ Wvù koonke wonj wesebeene baay, ε è nu wvù wvù to bomεε yew yese bunle."

⁶ E Jisos mum ne ε bó bó no gene. E bó ke dioo feηene wase yew cee ekole ke bonyii bo nci le, ε wvù tum nsáa ye yimew le yí egen eci Jisos. E yí gen, ε bó bó tasen, ε yí tefe ε wvù le, "Tata, ekole ke bonyii bo nci le gayte le fo wo eshe yenè ηgew too ke. Le wen baa kocen wee wvù è nulo ε wo eley ε wvù yew e ke.

⁷ E è nu le fiεε fi be ge ten le fo wen eto bó bíkaa biwene eyen wo le. Geenēn, le wo

ebvuse ke e è nu diëw diuw wo le é nfwa wen emum ebonen.

⁸ Le wen ten nu wee ê mvunggay mvu wee mvu le ekuse, e bonyii bo nci le nu ten ê wen ekuse. E wen ké egay ê mvu le, 'E genè,' é wvú no gene lo, ké egay ê mvu le, 'To,' é wvú no too lo. E wen ké egay ten ê nfwa wen le, 'Gee nen,' é wvú no gee lo."

⁹ E Jisos yuw ntum wvudvu nonen, e diuw yum lo wvú, e wvú banke ye gay ê kebom-bom ke bonyii le kè to bii wvú le le, "E me ensee é ben le me mbaa n'yen wase wee le ke naa Israel e wvú e lese kfuu fin fitele yi yem e nen ke."

¹⁰ E bonyii ba bò cee ekole ke bonyii bo nci le to tumee dioo kase tu yew, yen e nfwa wvudvu e bonen wase.

E Jisos yemmke cuwee yi kpwe le

¹¹ Ejim jodvu, e Jisos bò boom bew bo ngoo le ne no gene ntew mvu le e bó teje le Nayin, e kebombom ke bonyii le shfumte é wvú ejim.

¹² No bó to gene, dioo buy diuw ketaanj wvú to leyte ntew wvudvu le, yen e bó e tuu gvune di wee le e no buyte dvú. Wee wvudvu to ka ke wvú can bwee le. E bwee to nu kpwee nkfu. E bó to buyte dvú nonen, e kebombom ke bonyii bo ntew wvudvu le shfumte bii bwee wan e.

¹³ E Tata dioo yen kpwoon wvudvu le, e shen koo wvú, e wvú gay é wvú le, "Fo wo ebvuw bee ke."

¹⁴ Nu wvú gay nonen, mum fey gen kum fikëey fi bó to tulëe gvune didvu jó. E bonyii bò to tulëe mum leem. E wvú gay le, "Cuwee, me njemyi é wo, nene we!"

¹⁵ E wvú mum ne we shii, kew no jemyi. E Jisos jice wvú le mum nya é bwee.

¹⁶ E bonyii bocii yen nonen, e diuw yum bó. E bó no tumte monkum mo Nyo' le gayte le, "Wee ntum Nyo' wvu baay nu e buynen é beene entelej. Nyo' nu e to wase keefi bonyii bew."

¹⁷ E saaka wvun wvu ekume Jisos saanjken gen woj wvú Judea le tfuu noo bitum bi mbew jó le.

E Jon Nlesejoo tum boom bew bo ngoo le fô Jisos e

(Mat 11:2-19)

¹⁸ E boom bo ngoo le bo Jon e yuw ten mwëem mvun mvunciim, gen see é wvú. E wvú tee bomew bofee,

¹⁹ tum fô Jisos e le bó egen ebife é wvú le laa è nu wvú wvú to nu keeke eto, nuu bó ecëytè wee mvu le.

²⁰ E bó gen yen Jisos e, gay é wvú le, "Jon Nlesejoo nu e tum bese keebife é wo le laa

è nu wo wvú to nu keeke eto, nuu bó ecëytè wee mvu le?"

²¹ Bó to biite nonen, e Jisos nu sekedvu fele bincem bò bontun, bvuu bvuuuse biyoy bi befe yi bonyii le, yen yi ejise e binfefe nteen.

²² E Jisos tfuse é bó le, "Ben ekase egen esee é Jon mwëem mvú ben yen noo mvú ben yuw e. Binfefe yene wase mwëem e, e bontenje lene teyete, e bonyii bò cemkene bò ntun wvu baay bonene. Bincife yuuke wase mwëem, e bonyii bò kpweken kaase tuu dvú, e bó bvuu fewci ten saaka wvú jee wvú wvu Nyo' é bonyii bo kefufe le.

²³ Njon wvu baay nu wvu wee wvú baa manjeme ke."

²⁴ E bonyii bò Jon to tumee ba ke ne, e Jisos mum kew no jemyi é kebombom ke bonyii le ekume Jon biite le, "Ben se shee buyte wase nkpaante keegen eyen e è nu la le? Gayi di fwefwe fele shiike?"

²⁵ No è baa nu nonen, tu ben se buyte gene yene e è nu la le? Wee wvú sufe ye bó ndvú yi bonene? Ben eyeke eyuw, bonyii bò suute ye bó ndvú yi lumte bvuu diee bikuu bibole ké no nu e è nu é bontow e.

²⁶ Ben e se e no gene nonen keeyen e è nu la le? Wee ntum Nyo' nuu? 'Ee, tu ben se nu e yen. E me ensee é ben le, wvú fele wee ntum Nyo'.

²⁷ E nu wvú wvú bó sajée ekume wvú e Nyo' gayte le, 'Yeke eyuw, me nu nke enciine wee wem ntum é wvú esa fwe dvu wo,

wvú nu egen eseyse je yo é wo se no too.'

²⁸ E me ensee é ben le, ente jo bonyii bò nu e no nu wase yi ekole ke nshé le e to e buy keseen e, nu e ke wee nu dvú wvú kuuke fele Jon ke. Geenen, e wee wvú nu naa wee wvu caan ente jo bvunfon bvú Nyo' le nu e wvú kuuke fele wvú."

²⁹ E bonyii bocii naa noo bonyii bò to fii shile yuw no Jisos jemyi le Jon to nu wee ntum Nyo' bense le bvunfon bvú Nyo' le nu bvú teyete, njefo bó ten to nu e bee e Jon lese bó é joo.

³⁰ Geenen, e Bofalasi noo bonyii bò to looci kee bonci bo Nyo' le tun fibole ntanj wvú Nyo' to too dvú njefo bó to nu e fanj fo Jon lese bó ten é joo.

³¹ E Jisos ne ghay le, "Fiee fi è nulo é me nfewsen enjoke ke bonyii bo keseen e dvú nu la? Bó nu ke diëwe la?"

³² Me nu nsee é ben fiee fi bó nu diëwe fi. Bó nu ke diëwe boom bo caan caan bò nu e shiiyen mondvuum mo way e, e bomew teje bomew biite le, 'Bese toonke ndoj se ben bine lo le? Nyaa njikee kpwe se ben benje lo le?"

³³ E nu ke no Jon Nleseejoo se toe, shee jen yaa wuu ke ten mbvuum, ben le wvú kenke nceendaa dæwle yí ye le.

³⁴ Wee wvú diee nu Waawee e dioo to, diekene bvuu wukene, ben le bó etaa eyen, wvú ghane wuwte mwæm mvudien wuwte mbvuum, bvuu nu nsaa bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew.

³⁵ Geenæn, bonyii bocii bò hænse bvufee bvú è nu bvú Nyo' le dunçi le è nu bvú læŋ."

E Jisos læshe bibefe bi kpwoon nsake le yew dvu wee Falasii

³⁶ E wee Falasii mvu ke næ tee Jisos le wvú eto edieken è wen yew. E Jisos bee gen e bó no diekene.

³⁷ E kpwoon nsake mvu to nu ntæw wvudvu le. E wvú yuw læ Jisos diekene è wee Falasii wvudvu yew, mum jo fikaa * fi nfiey mvu wvú shfuunjkene le, gen dvú fó.

³⁸ E wvú gen ley leem mbew Jisos e, næ kew no beele, e misem cemceme yí bikaa bi Jisos e. E wvú mum ngvuwce, ngvuse ekole kew no shole bikaa bi Jisos e bó yvuw ekole, njoci mum yeefe bò nfiey wæ.

³⁹ E wee Falasii wæ wvú to tenjæ Jisos le wvú eto edieken yen nonæn, kpawcæ fó fitele fiew e le, "E wee wvun fæn be nu wee ntum Nyo', tu wvú be e kiæe fiæ fi è nu kpwoon wvun wvú kumte wvú le, læ è nu kpwoon nsake."

⁴⁰ E Jisos næ gay è wee Falasii wvudvu le, "Semon, me njæŋke fiæ keenjeme è wo."

E wvú tfuse læ, "Wee n'yæyi, jeme."

⁴¹ E Jisos mum kew læ, "Wee mvu to nu e foose bonyii bofæe bò bigew, foose wee mvu bò bodanali gee tin, foose mvu bodanali mbaanshen.

⁴² E fi ke ghaw bó bocii keekase elaw, e wvú mum cim bigew bidvu le è bó. Keseen, wo yene le ente jo bonyii bo bofæe ban, wee wvú nulo ekoonke wvú baay nu wvú la?"

⁴³ E Semon tfuse læ, "E nulo enu wee wvú bó to cin'yæe fioo ye le e yí duule."

E Jisos bee læ, "Wo nu e jeme læŋ."

⁴⁴ No wvú beje nonæn, banje ye taa kpwoon wæ, mum gay è Semon læ, "Wo nu e yen kpwoon wvun e? No me mbe nto è wo yew, wo be baa cim nya me joo ncuke bikaa ke. Geenæn, kpwoon wvun nu e cuke wase bikaa biem e è nu bó misem, e sho bò yvuw ye ekole.

⁴⁵ Wo be baa gay me le njocæ ke. Geenæn, e kew no me mbe nto fæn, nu ke no kpwoon wvun njoci bikaa biem.

⁴⁶ E wo be baa cim yefe ekole kem ke naa bò mæm ke. Geenæn, kpwoon wvun nu e

yefe wase bikaa biem e è nu bò nfiey wvú shfuunjkene.

⁴⁷ Nonæn, è me ensee è wo læ, kpwoon wvun nu e dunçæ kenkonæn ke baay njefo bó nu e læshe wase bibefe biew bi duule baay. Geenæn, e wee wvú bó læshi bibefe biew e bí nu caan dunçi kenkonæn ke caan."

⁴⁸ E Jisos mum gay è kpwoon wæ læ, "Bó nu e læshe wase bibefe biuw."

⁴⁹ E bonyii bò bó bó to diekene mum kew no diomene gayte læ, "E se nu yæe wvun wvú mum læshi lo bibefe bi bonyii le?"

⁵⁰ E Jisos mum mæse gay è kpwoon wvudvu læ, "E genè fiuw ntay, fitele fi wo lese yí yem e nu e ge wase wo e boy."

8

Bokene bò to ghane bò bo Jisos fici wvú

¹ Ejim jodvu, e Jisos næ no ghane è bilaante bò è bontæw e fewci saaka wvú jee wvú ekumæ hvunfon bvú Nyo' le. Boom bew bo njoo le bo yuufe ncow bofæe to bii wvú le,

² noo bokene bomew bò wvú to fææe bontun bobole bò bomew bò wvú to bvusee biyoy bi befe yí bó le. Bokene ban to nu Maalia wvú bó to tenje ten læ Magdalen, wvú wvú to bvusee bonceendaa bo dæwle le yí ye le bosoochwiy.

³ E è nu Joana wvú dweese to nu Cusa lemte 'Elod e, noo Susana bò bokene bomew nteen. Bó to ghane nonæn, bvuuuse mwæm è bikele bibole, fici Jisos bò boom bew bo njoo le dvú.

Ngan ekumæ wee wvú to tfumyi ngow (Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ E bonyii ke næ bontæw e bontæw e no too fó Jisos e. E kebombom ke bonyii le ke yinshen fó, e wvú ma ngan è bó læ,

⁵ "Wee to nu e laa keegen etfume ngow. E wvú ke dioo etfumyi, e yimi gbweken è je, e bonyii læncæe bò bikaa, e mvunyiim mvú bile we to tacæ die.

⁶ E yimi gbwe fô hvudvuu bvú eta le, ke buy mum yowlæn njefo hvudvuu hvudvu to nu hvuyeeem.

⁷ E yimi ngow gbweken è bisafe læ, ke buy dioo kuu bò bisafe bidvu, e bí mum ban njow yidvu fo yí eku.

⁸ E yimi gbweken e è nu yí nshæ yí jee le, ke buy, ku, e bó ke gbwele e yí buy bokan gbwee fey no bó to tfumyæe." No Jisos ma næn, mum funj læ, "Wee wvú kenke bitem, e wvú yuw."

Shiee wvú Jisos jemyi è bongan e (Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

7:34 Mat 9:10 7:36 11:37 7:37 Mat 26:6-7; Mak 14:3

è díw bala le læ «alabaster».

7:39 7:16

7:42 Mat 18:27

* 7:37 Fikaa fin nu e bó to kene bò læ dimew di bó tenje

7:44 Kej 18:4; 1Tim 5:10 7:46 Mben 23:5 7:48

5:20; Mat 9:2; Mak 2:5 7:50 Mat 9:22 8:2 23:49, 55-56; 24:1-10; Mat 27:55-56, 61; 28:1, 8-10; Mak 15:40-41, 47; 16:1,

8 8:8 Mat 11:15 8:10 Mat 13:14-15

⁹ E boom bew bo ngoo le ke ne bife ê wvú le laa ngan wvudvu dunji le la le?

¹⁰ E wvú tfuse le, “E nu ben ban bò Nyo' nu e ge wase le è nulo é ben ekiee mwεem mvu bvunfon bwew e mvú nu ê nnyile le. Geenεn, ε bonyii bomew yuuke fibole ke le me maa ε è nu bonjan, wvu le fi enú no fi to nu wase le,
'Bó nu ke etaale ke lo mwεem yaa yene ke, ke eyeke ke lo yaa yuuke fieε ke.’

Fieε fi ngan ekumε wee wvú to tfumyi ngow dunji
(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Ben eyuw le fieε fi ngan wvudvu dunji. Ngow yidvu nu diεw Nyo'.

¹² Ngow yi gbweε ê je, nu bonyii bò yuuke diεw Nyo' ε dεwle mum to bvuse saaka wvudvu fò mvuntelem mvubole, wvu le fo bó ebee ke eboy.

¹³ E ngow yi gbweε fò bvudvuu buv εta le nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', mum fiisen bó njon, geenεn ε yí baa cime geη fò mvuntelem mvubole ke, ε bó beηe ke fomvu fomvu. E mmom ke dioo ε to, ε bó mum tfuw bikaa.

¹⁴ Ngow yi gbweε ê bisafe le nu bonyii bò yuuke diεw Nyo', dioo gene, ε ken'yanyan bó bvukuke noo njon mwεem mvu yí nshε le to yike diεw yidvu ε yí laaye lo saa ku ke.

¹⁵ Ngow yi gbweε yi nshε yi jee le, ε mum ε no nu bonyii bò kenke mvuntelem mvú jee, bó yuuke diεw Nyo', looce lese mvuntelem yi dvú le, mum kuu shém, no gee no yí gomte gene lo fwe fwe.

Ken'yeese kè bó ε kfuke bó ηkaa
(Mak 4:21-25)

¹⁶ Ke wee ke tfuuke ken'yeese bvuu jo ηkaa kfukε dvú ke. E ke è nulo é wvú elese ten εgaaku ke. Wvú kε tfuuke, tome ε è nu yí fieε fi bó tomyi ken'yeese yi dvú le, le bonyii dioo leyte yew eyene n'yuule.

¹⁷ Fieε ficii fi nu è nnyile le nu ke eyene, ε mwεem mvu ejim ejim ebuy emwa.

¹⁸ Nonεn, ben dioo yeku diεw Nyo' no yeke ntay, ekeè le wee wvú kenke fieε nu ε bó nu ke ebise. E wee wvú yaa kenke ke fieε nu ε naa fi caan fi wvú kpwaake le wen kenke lo nu ε bó nu ke efi lo ê wvú.”

Bonyii bò nu kfuu di Jisos e
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ No Jisos to yeeyi bonyii nonεn, ε bwee Jisos bó boom bo bwee Jisos e ne to le bó eyen wvú le. E fi ghaw keeley njefo bonyii to duule dvú baay.

²⁰ E wee gay ê wvú le “Bwoo bó boom bo bwoo le leeme εkfuj gomte keeyen wo le.”

²¹ E wvú tfuse fiew le, “Bwεem bó boom bo bwεem e nu bonyii bò yuuke diεw Nyo' gee no yí gomte.”

Jisos kenke mvunjay ê we jo nffum bó joo
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² E è ke no nu diuw dimew, ε Jisos gay ê boom bew bo ngoo le le, “Beene elente mamase egeη kewvu keki.” E bó mum ley ê kekonj e no leenci.

²³ No bó to leenci, ε Jisos ne no leete. E nffum ne seεε, shii no bvuyte joo bó mvunjay ε yí leyte ê kekonj e gomte keeyinεn, ε bó nu wa lo diuw kpwe le.

²⁴ E bó gen no kamsee Jisos gayte le, “Cee ekole, Cee ekole, beene nu ekpweken.” E Jisos kamse wam nffum bó joo yi to bvuyte yidvu. E nffum wvudvu lu, ε joo mum cife nen ndvumm.

²⁵ E wvú bife ê bó le, “Ben se lese fitele ε è nu yí yeε le?” E ye bem bó, ε bó kenke nfan no ghayte le, “Wvun wee se nu wee wvú neε wvú wamte naa nffum bó joo ε mvú yuuke wvú le?”

Jisos kenke mvunjay ê we jo bonceendaa bo dεwle le
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ E bó lente mamase yidvu buy wvuke ê keba ke Gelasen e, ε bó ε cine wase keba ke wonj e kè Galilee le.*

²⁷ E Jisos dioo buyte ê kekonj e, ke le wen efεεε εηkpwaante, ε bó wee mvu wvu ê ke-laante ke jó le tasen ε bonceendaa bo dεwle le njinεne bó wvú. E bó ε ce wase yi ye le baay ε wvú ghane kenyi kencimte, cee ε è nu è ditfum e jó bó to dweyte bonyii. Ke wvú to bvuu cee fò yew e ke.

²⁸ No wvú ye neε Jisos e, mum san εtale, gen gbwe ε wvú ejise, wam bó mvunjay le, “Jisos, Waa Nyo', Nyo' wvú nu Ekole ke Mwεem Mvunciim e, wo fii la ê me? Kee wo fo wo enya ηgew ê me ke.”

²⁹ Wvú to jemyi nonεn njefo Jisos to nu ε wam wase keyoy kè yiile kedvu le kí ebuy yí wee wvudvu le. Kí to kè no cuute wvú bokanj e bokanj e ε bó koole lo, ké koo kay can noo bikaa bó ncaw se no cεyte. E bó ké ekay nonεn, ε wvú sumye ke lo, ε keyoy kedvu mum cufe wvú ε wvú no lewte gene ηkpwaante.

³⁰ E Jisos mum bife ê wee wvudvu le, “Diee diuw nu yeε?” E wvú tfuse le, “Diee diem nu kebombom.” Wvú to tfuse nonεn njefo bonceendaa bo dεwle le to nu ε cin lo yí ye le.

³¹ E bonceendaa bodvu lεke Jisos le fo wvú ecinse bowen ε è nu è kentuke kè shiile nen ηoonj e ke.

³² E to nu e ngoo bonkunyam diekene yi mbeke le fô, e bonceendaa bo dæwle le bodvu mum lækε Jisos le wvú ecinε é bowen egen eley e è nu yi bonkunyam bodvu le. E wvú bee.

³³ E bó mum buy yi wee wvudvu le, dansen gen ley yi bonkunyam bodvu le. E bó sen, bow é ηkonj e, shii é mamase yidvu le, le jó.

³⁴ E bonyii bò to ceyte bonkunyam bodvu yen fiεε fi kooy le, ja fô, fεε lo, gen see saaka wvudvu εlaante bò é bontεw bo jó le.

³⁵ E bonyii no yuuke, buci gene keeyen ten fiεε fi kooy le. E bó to fô Jisos to nu, yen wee wε le, e bonceendaa bo dæwle le ba e cine wase wvú le, e wvú e shii mbew Jisos e, e jise ndvú, e bvufee bwew e kase wase e tu fô. E bó fan baay.

³⁶ E bonyii bò to yenεε fiεε fi to kooyεε le no seje é bó no fi to ghanεε é wee wε wvú to kenke bonceendaa bo dæwle le se bonen.

³⁷ E bonyii bocii bo é biba bi Gelasen e kenke nfan, mum lækε Jisos le wvú ene egene. E Jisos mum ne fiew, ley é kekonj e le wen egene,

³⁸ e wee wε wvú bonceendaa bo dæwle le to buyεε yi ye le mum no lækε Jisos le bó wvú egene. E Jisos tun, tfuse wvú jim gay le,

³⁹ “E gené e è nu fô yew e, egen esee kenghaw ke fiεε le kè Nyo’ nu e ge fô wo le.” Nonen, e wee wvudvu mum tu jim gen no ghane é kelaante kedvu le keci, seje kenghaw ke fiεε le kè Jisos ge fô wvú le.

Jisos kenke mvungay ewe jo bincem bó kpwe

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ E Jisos lente mamase kase tu jim keba keki. E kebombom ke bonyii le kè be she ceyte wase wvú fô fiεen wvú.

⁴¹ E cee la mvu to fô e bó tenje le Jaylus, e è nu cee ekole yew bunle yi jó. No wvú to, fey gen tum envuw é Jisos ejise, kuu can le wvú eto ke le é wen yew,

⁴² le waa wen kpwee lo. Wvú to kenke wan e è ka ke wvú, e è nu wan kpwoon e wvú nu bilum yuufe ncow bifeε.

E bó Jisos ne no gene e kebombom ke bonyii le faci Jisos.

⁴³ E kpwoon mvu nu ente jodvu e wvú e cem wase bó kencem ke bokene le bilum yuufe ncow bifeε. E wvú e jewse wase fiεε ficii fi wvú to kenke can bonyii bo bifuu le, ki e ghaw bó keefe. †

⁴⁴ E wvú bence to ejim jo Jisos, kum ngem ndvu Jisos e. Kanj mwaan e kencem kew mum seme.

⁴⁵ E Jisos bife le, “E kum yeε me le?” E bonyii bocii manjen lo. E Bitā ne bife le, “Cee

ekole, ke wo ye ne le kebombom ke bonyii le faci wo le?”

⁴⁶ E Jisos no duu ke le, “Wee nu e kum me le. Me nu e n'yuw no mvungay nu e buy yi yem e.”

⁴⁷ E kpwoon we yen le ke je nu dvú yi è nulo é wen enyium ke, mum cinjin gen gbwe é Jisos ejise mum see é bonyii bocii yuw fiεε fi be ge wvú e se kum Jisos e, bvuu see no wvú be kum nonen kencem kew e seme lo kanj mwaan.

⁴⁸ E Jisos gay é wvú le, “Waa wem, fitele fiuw fi wo lese yi yem e nu e ge wase wo e bonen. E gené ntay.”

⁴⁹ Ke no Jisos to beε jemyi é kpwoon wvudvu nonen, e wee mvu fese fô nen'yi fô yew e fo Jaylus wvú cee ekole yew bunle we, gay é wvú le, “Waa wo nu e mεse wase. Fo wo ebvuu eshe enyaa ngew é wee n'yeyi ke.”

⁵⁰ E wvú dioo jeme nonen, e Jisos yuw, gay é Jaylus le, “Fo wo efané ke, lese ke e è nu fitele yi yem e maan, é waa wo eluj.”

⁵¹ E bó mum ne no gene fô yew e fo Jaylus, ke gen fese fô, e Jisos tun fo wee eley yew. E wvú jo ke e è nu Bitā bó Jem noo Jon noo cee wan bó bwee wan e bó bó le.

⁵² E to nu e bonyii tonene, e kpwe ghamte lo fô. E Jisos gay le, “Ben elu bó kpwe, wan baa kpwe ke, wvú leete lo.”

⁵³ E bonyii ne no kielee lo wvú fô, njefo bó to kee ntay le wan wvudvu nu e kpwe wase.

⁵⁴ E wvú gen fô wan wvudvu to jiime, jice yi kebo le tee le, “Wan kpwoon, ja we!”

⁵⁵ E wvú mum kase tu dvú, ja we kanj mwaan. E Jisos gay le bó etaa fiεε é wvú edie.

⁵⁶ E bwee bó ice yen fiεε fi kooy le, e dew yum bó. E Jisos lew lo le fo bó esee é wee fiεε fi kooy ke.

9

E Jisos tum boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofεε

(Mat 10:1-15; Mak 6:7-13)

¹ E Jisos ke ne tee boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofεε, e bó baance to. E wvú nya mvungay é bó mvú bó ebvuu bonceendaa bo dæwle le yi bonyii le bvuu fele bincem dvú,

² mum tum bó le bó egen efewci é bonyii ekumε bvunfon bvū Nyo' le bvuu fele bonyii bo bincem e.

³ E wvú bvuu gay é bó le, “Ben dioo gene, fo wee ejo fiεε ke. Fo wee ejo kemaan, keneε ekole, keneε fiεε fidien, keneε bigew ke. Fo wee ejo bikum bifeε ke.

⁴ Ben dioo gen e ley ntaw e, yew yi bó e geε ben dvú, e ben no ceε ke e è nu dvú gen buy seke ben ke nenε ntaw wvudvu le.

⁵ E ntew mvu tun keefiisen ben, é ben nene jó, dioo nen'yi kuce kebvu ke yi bikaa binen e, é ke enu nciise fiée fi bó mom e."

⁶ E bó mum ne no gene, gen no ghane bontew e bontew e, fewci saaka wvú jee wvu ekumε bvunfon bvú Nyo' le, bvuu fele bonyii bo bincem e bocii.

E saaka wvu ekumε jisos ffumse 'Elod (Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)

⁷ E 'Elod wvú to saake keba ke wonj e kè Galilee yuw mwεem mvunciim mvú to kooyi, ε mvú ffumse wvú njefo bonyii bomew to nen'yi duu le jisos wvun nu Jon Nlesejoo ε wvú ε kase ε buy.

⁸ E bomew duu le è nu Elayja ε wvú kase ε to. E bomew duu fibole le è nu wee ntum Nyo' wvu fwele mvu ε wvú ε kase ε buy yi kpwe le.

⁹ E 'Elod mum ghay le, "Jon nu ε me se nu ε mbvuse wase ekolε kew. Wvun wee ε bvuu ε no nu yεε keseen wvú me n'yuuke kfuu mvun mwεem ekumε wvú?" E wvú mum no gomte le wen bee keeyen jisos wvudvu le.

E jisos nyanje bonyii bontfuke botin (Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

¹⁰ E boom bo ntum e bo jisos e ke ghan kase tu jim, see mwεem mvunciim mvú bó gεε é wvú. E wvú mum ne jo bó ε bó bó lεwse ye, buy gen je é kelaante kè Besayda le.

¹¹ Geenεn, ε bonyii kiεε kε lo kunjen bi wvú le, ε wvú fiisen bó mum kew no fewci ekumε bvunfon bvú Nyo' le bvuu fele bonyii bo bincem e.

¹² E diuu ke dioo gen le dí eseeyi, ε boom bo jisos e bo ngoo le bo yuufe ncow bofεε bence to gay é wvú le, "Gayε é bonyii ban le bó egen bontew bó éla yo nceencee le, egom mwεem mvubole mvudien bó fó bó nu ece, njefo fen nu njkpwaante."

¹³ E jisos tfuse flew le, "E nu enya ben fiée é bó edie." E bó gay le, "Fiée fi bese kenke mεy kε bontuw bo blεed e botin bó byé yifεε. Wo gomte le bese egen eguy mwεem mvudien to enya é bonyii ban bocii le?"

¹⁴ Bó to gayte nonen njefo bonyii to nu fó nteen, ε bolemsε maan nu bontfuke botin. E jisos mum gay é boom bew bo ngoo le le, "Ben egay é bonyii eshiyen fokuse mond-vuum e mondvuum e, mbaanshen mbaanshen."

¹⁵ E bó gay, ε bó shiiyen.

¹⁶ E jisos jo bontuw bo blεed e bo botin ba bó byé yi yifεε ye, taa we, nya keyoone é Nyo', mum guushε nya é boom bew bo ngoo le le bó egawce é bonyii bodvu.

¹⁷ E bó gawce, ε bonyii bocii die ffuu, ε boom bo jisos e bo ngoo le baance bimbeke bi sheεεε, ε bí yijnεn njkaa yuufe ncow fiée.

E Bita cεε le jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε

(Mat 16:13-20; Mak 8:27-30)

¹⁸ E è ke no nu diuu dimew, ε jisos no bunlee wvú emben, ε boom bew bo ngoo le nu mbew ye le. E wvú ne bife é bó le, "Bonyii duu le me nu yεε?"

¹⁹ E bó tfuse le, "Bonyii bomew duu le wo nu Jon Nlesejoo, bomew le Elayja, ε bomew duu le wo nu wee ntum Nyo' wvu fwele mvu ε wvú ε kase ε buy yi kpwe le."

²⁰ E wvú mum bife é bó le, "Ben duu finen le me nu yεε?" E Bita tfuse le, "Wo nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε."

²¹ E jisos mum looce ciise lo é bó le fo bó ke emom lo esee fifin é wee kε.

E jisos jeme ekumε bonjgew bew noo kpwe ye

(Mat 16:21-23; Mak 8:31-33)

²² E wvú mum no jemyi é bó le, "Wee wvú diee nu Waawee kenke keeke eyen bonjgew nteen, é bonyii bó saake wonj bó bocee ncese bo baay baay noo bonyii bó dunji bonci bo Nyo' le ema lo wvú. Bó nu ke emum eyu wvú, é εdiuw ke ebuy εta, é Nyo' ekase ebvuse wvú yi kpwe le."

Kentam ke wee wvú bii jisos e (Mat 16:24-28; Mak 8:34-38)

²³ E jisos mum no jemyi wase ε è nu é bonyii bocii le, "E wee gomte keenu wee wεm, tu wvú kenke keetun εkolε kew, etuulé kentam kew εdiuw εcii bii me le.

²⁴ Ben ekeè le wee wvú bawci nshii we fo wvú elase, nu ke elase kε lo. Geenεn, wee wvú lase nshii we nje me, nu ε wvú ε bawce lo nshii wvudvu.

²⁵ E bó baanci naa wonj wvun tfuu ε nya é wee, wvú ε die, ε ke lase kenεε ε jim nshii we, é sεw wvudvu enu la?

²⁶ Ben ekeè le é wee wuumene keebii me le noo diεw yεm e, é wvú no kee le wee wvú diee nu Waawee nu ke ewuumen ten mwεten seke wvú ε kase ε to ente jo bvukukε bwew bvuu nu ten bvú Nyo' Ice bó bonceenda bew bó yuule le.

²⁷ E me ensee é ben keceey le, bonyii bomew leeme fen ε bó yaa nu ke eyuw wvun kpwe se bó ε yen no Nyo' saake bvunfon bwew kε."

E nfteesen jisos kumεn (Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ E è ke no nu kε diεwε εdiuw nyanj e, no jisos jemyεε mwεem mvun, ε wvú jo Bitá bó

Jon noo Jem ε bó bó ben yí kum wvumew e le wen egɛn ebunle.

²⁹ Ε wvú gen dioo bunlee, ε nfiiesen ye nε kumen, ε ndvú ye ten kumen no baa lawkene nen mwawmwawmwaw.

³⁰ Ε fi kooy le bonyii bofεε, ε ε nu Muses bó Elayja to nu ε nε buynen fó no jemyi bó bo Jisos.

³¹ Ε n'yuú Nyo' baa yí bó le. Ε bó bó jemyi ekumε kpwe yí Jisos to keɲke keegen ekpwe Jelusalem keege ε fi eto ekocεn no Nyo' gεkεε.

³² Bó to jemyi nonen, ε Bitá bó Jon noo Jem nu ε nyii gooke lo bó. Ε bó dioo kamse, yen no n'yuú Nyo' baa yí Jisos e, bvuu yen bonyii bo bofεε ba le ε bó leeme bó wvú.

³³ Ε bonyii bó bofεε bodvu dioo baase ekale, ε Bitá nε bvumten gay ε Jisos le, “Cee Ekole, fi jee no beene nu fen. Cine ε bese eyoo cún she, ε yimi enu yo, yimi yi Muses, ε yimi nu yi Elayja.” Wvú to jemyi nonen, yaa cim kee fiεε fi wvú jemyi ke.

³⁴ Kε no wvú to bεε jemyi nonen, ε kembεw nε to ε bó we banje bó. Ε bó no keɲke nfan no bó nu ε kembεw e.

³⁵ Ε diεw jeme ε kembεw kedvu le le, “Wvun nu Waa wem wvú me nu ε ncaw. Ben eyuukε ε ε nu wvú le.”

³⁶ No diεw yidvu jeme nonen ε mεse, ε bó nε yen ε Jisos leeme fó wvú embenj. Ε bó ke fanje yaa see lo ε wee kefew kedvu le fiεε fi bó yεnεε yí kum wvudvu le ke.

Ε Jisos bvuse nceendaa dεwle yí wan diemsen e

(Mat 17:14-21; Mak 9:14-29)

³⁷ Ε ekfunj ke buy yuu, ε bó bo Jisos nε yí kum e no booke. Ε bó dioo bow, tasen bó kebombom ke bonyii le ke baay.

³⁸ Ε wee mvu mum nε nu wante ε kebombom ente le, “Wee n'yεya, kee wo taa ke fó waa wem e. Ε ka ke waa wem nonen.

³⁹ Keyoy kemew jaa cufe wvú tufe, ε wvú nu taake, dvúmte, ε diffuw buyte εmvu. Kí gene lo bó wvú, yaa benje lo le wvú eyoy ke.

⁴⁰ Me mbe ε nleke wase le boom buw bo ngoo le ebvuse keyoy kedvu bó ε mom ηkuuj.”

⁴¹ Ε Jisos yuw nonen, gay le, “O oo! Εηgokε ke εcici kε baa lese fitele yí Nyo' le kin. Me nu ηke enu beene enjen embuy nεε, enkuu shém bó ben enjen embuy nεε?” Ε wvú mum gay ε cee wan wvudvu le, “To bó waa wo fen.”

⁴² Ε wvú jo dioo too dvú, ε nceendaa dεwle wvudvu bvuu cufe wan wvudvu tufe fokuse, ε wvú no taake. Ε Jisos kan keyoy kε yiile kedvu ε kí buy yí wan wvudvu le, ε wvú mum bonen. Ε Jisos mum nya wvú ε ice.

⁴³ Ε bonyii bocii yen mvungay mvu ε nu mvu Nyo' le, ε diuw yum bó.

Ε Jisos bvuu jeme ekumε bonjεw bew bó kpwe ye

(Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

No bó to bεε keɲke nghaw yí mwεem mvunciim mvú Jisos to gee le, ε wvú nε gay ε boom bew bo ngoo le le,

⁴⁴ “Ben eloocε enya bitem binen yí fiεε fi me nu enjeme ε ben e. Wee wvú diee nu Waawee nu ε bó nu ke elese wvú can bonyii le.”

⁴⁵ Ε wvú jeme nonen, ε bó fanje yaa kiεε fiεε fi wvú jeme ke, njefo fiεε fimew to nu ε banje fo bó ekiεε, geenen ε bó no fane keebife ε wvú ekumε njeme wvudvu.

Ε nu yεε wee wvu baay?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Ε bó ke nε kεw mbew εbonεbon le laa bó se nu nen ε wee wvu baay ε bó enteleɲ nu yεε le.

⁴⁷ Ε Jisos kiεε fiεε fi bó kpawaci fó mvuntelem mvubole, mum jo wan wvu caan leke mbew ye le,

⁴⁸ gay ε bó le, “Ε wee fiisene wan diεwe wvun e ε diee diem e, tu wvú fiisene ε ε nu me. Wee ε fiisen me, tu wvú fiisene ε ε nu wee wvú tum me. Fí ε mum ε no nu le, wee wvú joo ekole kew caan ε ben enteleɲ nu wvú nu wee wvu baay.”

Ε wee baa kicine wo, tu wvú tomte wo

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Ε Jon mum nε tee Jisos, be wvú le, “Cee ekole, bese be ε yen wee mvu le ε wvú tenje diee diuw se bvuuuse bonceendaa bo dεwle le yí bonyii le, bese ε kan, njefo ke wvú yaa nu mvu ngoo yesebeene le ke.”

⁵⁰ Ε Jisos tfuse le, “Fo ben ecilε kfuu wvuwe wee ke, njefo ε wee baa ekicine ben, tu wvú tomte ben.”

Ε Jisos lese lo keegen Jelusalem, ε bonyii bo Samalia tun keefiisen wvú

⁵¹ Ε kefew kε Nyo' to nu ke ejo Jisos ε wvú eben we ke no too wase keekocεn, ε Jisos lese lo keegen Jelusalem, mum nε no gene.

⁵² Ε wvú dioo nε, tum bonyii bomew fwe. Ε bó gen ley nte w mvu wvu Samalia le le bó eseyse bvudvuu jó ε wvú.

⁵³ Ε bonyii bo jó ku wvú bó bvudvuu fanje yaa fiisen wvú ke, njefo bó to kee lo le wvú fele gene ε ε nu Jelusalem.

⁵⁴ Ε Jem bó Jon bó nu boom bo Jisos e bo ngoo le ke yuw fiεε fidvu, bife ε Jisos le, “Bese etee ηguy we ε wvú eshii elεse bonyii bodvu?”*

9:29 2Bi 1:16-18 9:31 9:22; 13:33 9:32 Jon 1:14 9:35 3:22; Dito 18:15 9:36 9:21 9:43 9:21-22 9:45 18:34 9:46 22:24-26 9:48 10:16; 22:26; Mat 10:40; 20:26-27; Mak 10:43-44; Jon 13:20 9:50 11:23; Mat 12:30

9:51 24:50-51; Mat 19:1; Mak 10:1; Lem 1:9 9:52 10:33 9:54 2Bfn 1:10, 12 * 9:54 Bon'wa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, “... ke no Elayja to tenje le?”

⁵⁵ E Jisos kaa banjke ye wam lo bó, †

⁵⁶ mum nε é bô boom bew bo ngoo le mum no gene wase je ntεw mvu le jεεy.

*Fo wee ngoo Jisos etaalè ejim ke
(Mat 8:19-22)*

⁵⁷ E bô bó dioo gene, ε wee mvu to gay ê Jisos le, “Me nu embii wo le naa fεε fô wo gene.”

⁵⁸ E Jisos tfuse ê wvú le, “Nyám yi njkpaante kεnjke bibuw bibole, ε mvunyiim mvú bile we kεnjke yéw yibo, geenεn ke wee wvú diee nu Waawee kεnjke naa lo fô wvú ejike ekole kew ke.”

⁵⁹ E Jisos nε gay ê wee mvu le, “E bìi me le.” E wee wvudvu tfuse le, “Tata, yawe ecine é me enjen endwey icem nse no mbii.”

⁶⁰ Geenεn ε Jisos tfuse ê wvú le, “Cine é bonyii bô nu le bó nu ε kpweken wase edweyte bonyii bô kpwekene, é wo egen fiuw efewci ekumε bvunfon bvú Nyo' le.”

⁶¹ E wee mvu bvuu gay le, “Tata, me nu mbii wo le, geenεn yawe ecine é me enjen engay kfuu diem e nse no mbii.”

⁶² E Jisos tfuse ê wvuwε wee le, “E wee ngvuume bô jiw keelem lemme, ε bvuu ε no lemte taale ejim, tu mwεten baa kpwenten keenu ente jo bvunfon bvú Nyo' le ke.”

10

E Jisos tum bonyii mbansooshwiw ncow bofεε

¹ Ejim jodvu, ε Tata baayε bonyii bomew mbansooshwiw ncow bofεε * tum fwe, bofεε bofεε le bó egen bontεw e, egen eghan mond-vuum mò wen nu ke efey mó le monciim.

² E wvú dioo tumte bó gay le, “Ngbwele duule baay, ε bonyii bo ngbwele le nu caan. Nonen, ben ebunleè le Tata wvú Cee weε ecinse bonyii bo ngbwele le wene dvu wvú.

³ Ben egenε le. Ben dioo gene no kee le me ntumte ben ε ben nu egen enu diεwe boom bo njée le ente jo bokuula.

⁴ Ben dioo gene, fo wee ejo bigew, kenεε ekεle, kenεε bolaba bomew ke. Ben dioo ε buy ê je, fo ben eleemené gayte bonyii le ke.

⁵ Ben dioo ε gen ε ley yew yi ben ley dvú le, yaw gay yew e le, ‘Kembonen enù yew fen.’

⁶ E wee wvú koonjke kembonen nu dvú, é kembonen emey yi ye le. E wvú fen baa nu, é kembonen kedvu ekase etu jim ê ben.

⁷ Seke ben ε ley yew, mum no ceè ke ε è nu dvú. Fo ben ekumené yéw ke. Fieε fidien ficii fi bó nya é ben, ε ben die, kenεε è nu fiwuun,

ε ben wu, njefo é wee lemte lemme, tu wvú kεnjke keekεnjke nlawma we.

⁸ E ben ley ntεw e, bó ε fiisen ben, ε nya naa la le ben edie, é ben no diee lo.

⁹ Ben dioo nu jó, no felè bonyii bo bincem e, ebvuu efewci é bonyii bocii le bvunfon bvú Nyo' le nu wase nceencee fô bó le.

¹⁰ Geenεn, ben é ley ntεw e, bó é fanj keefiisen ben, é ben buy gen bifianj bi jé le janj le,

¹¹ ‘Kεbvú ke ntεw wene le kè bese jo yi bikaa bisεse le kin fen no bese kuci, ε fieε ficii kaase tuu yi bikuu binen e. Geenεn, ben ekeè le bvunfon bvú Nyo' le nu wase nceencee.’

¹² E me ensee ê ben le, è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemese le, é mwεem ebonene fô kelaante kè Sodom efele kelaante kekε.”

Ngεw bontεw bô tunεε keekumen mvuntelem mvubole

(Mat 11:20-24)

¹³ E Jisos nε gay le, “Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bo Kolasen, ε ngεw wvu baay nu ten wene ben bonyii bo Besayda. Ben ekeè le, é me nto ndioo nge binghaw bi mwεem e bi me nto ngee jo ben ε è nu Taya bó Sidon, tu bó to nu ε jise wase bimbampwe, kfum taan ye le nceke keedunce le bó nu ε kumen wase mvuntelem mvubole.

¹⁴ Ben ekeè le è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemese le, é mwεem ebonene fô bonyii bo Taya noo bo Sidon e fele ben.

¹⁵ Noo ben bonyii bo Kafana'um, ben kpwaake le bó nu ke ebense ben é ben eben we? ‘Aay. Bó nu ke eshike lo ben é ben eshii egen woj bonjku le.’

¹⁶ E Jisos mum gay ê bonyii bó wvú to tumεε ba le, “E wee yuw ben e, tu mwεten yuw ε è nu me le. Wee é ma ben, tu wvú ma ε è nu me. Wee é ma me, tu mwεten ma ε è nu wee wvú tum me.”

Fieε fi wee ngoo Jisos eyuuké njon yi dvú le

¹⁷ E bonyii bo mbansooshwiw ncow bofεε ba ke ghan tu jim yuuke njon, mum gay ê Jisos le, “Tata, bese se teje diee diuw, ε é cim nu naa bonceendaa bo dεwle le, ε bó yuw ke bese le.”

¹⁸ E Jisos tfuse ê bó le, “Me nse nu ε n'yen ε Satan ε gbwe ke diεwe janj fô yi é law we ε ley fokuse.

¹⁹ Me nu ε nya wase mvungay ê ben mvú è nulo é ben elεenci yó bó bonggam dvú. E mbvuu ε nya mvungay mvú ben eso

† 9:55 Botjwa' bo boyvuun bomew nu ε bise fen le, “Ke ben kee kfuu mvuntelem mvú è kεnjke ben ke. Ben ekeè le ke wee wvú diee nu Waawee to keeyuwye lo bonyii ke. Wvú to keeboyse lo bó. 9:61 1Bfn 19:20 9:62 11:2; Fili 3:13 10:1 9:1-6 * 10:1 Botjwa' bo boyvuun bomew teje le mbansooshwiw (70). 10:4 22:35; 2Bfn 4:29 10:5 2:14 10:7 1Tim 5:18; 1Kol 9:6-14 10:9 11:2 10:11 Lem 13:51; 18:6 10:12 Mat 10:15 10:13 Yesa 23:1-16 10:15 Yesa 14:13, 15 10:16 9:48; Mat 18:5; Mak 9:37; Jon 13:20 10:17 9:10; Mak 6:30 10:18 Jon 12:31; Mwm 12:9 10:19 Mben 91:13

mvunɔɔɔɔ mvu Satan wvù wee bvuban e dvù mwuncium. Kε è nulo é fiεε eshiw ben ke.

²⁰ Geenen, fo ben eyuuké njon le bonceen-daa bo dεwle le yuuke ben e kε. Ben eyuuké njon ε è nu le edieε eyene nu ε Nyo' e sanj wase é njwa' we le fowe."

E Jisos yuw njon

(Mat 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Kε sekedvu, ε Keyoy ke Yuule ge ε njon no yuu lo Jisos. E wvù mum gay le, "Me nyaa keyoone é wo Icem Nfon εbulé bô nshε le wo nu ε nyile mwεεm mvun é bogoyfee noo bonkiefiεε, ε dunɔε ε è nu é mvunley mvu boom e. E nu no fi nu Icem, njefo è nu no wo to shieele le fi ènu."

²² E Jisos bvuu jeme le, "Icem nu ε nya wase mwεεm mvuncium é me. Kε wee nu dvù wvù kee Wan wvù me kε, é mey kε Icem wvù kee. E wee yaa nu dvù wvù kee Icem kε, é mey kε me wvù Wan noo bonyii bô Wan nu e caw keedunɔε lce é bô."

²³ E wvù nε banke ye jeme wase ε è nu é boom bew bo nɔoo le εbonebon le, "Njon wvu baay nu wene le ejise eyene yene mwεεm mvun e.

²⁴ Ben ekeè le bonyii bo ntum Nyo' le nteen bô bonfon to shee beele keeyen mwεεm mvù ben yene le, ke fanε yaa eyen kε. No beele ten keeyuw mwεεm mvù ben yuuke, ke fanε yaa eyuw kε."

Nɔan ekumε wee wvù jee wvu Samalia

²⁵ E wee mvu wvù to looci kee bonci bo Nyo' le, ke nε to keemom Jisos, mum bife é wvù le, "Wee n'yεyi, fiεε fi me nkenke keenjε nε nkenke nshii wvù mey lo nu la?"

²⁶ E Jisos bife é wvù le, "Bô sanj é Nwa' Nyo' le le wee egeè nεε? Wo taanke yuuke le la?"

²⁷ E wvù tfuse le, "Bô sanj le, 'E koonke Tata wvù Nyo' wo bô fitele fiuw ficii,

enya εkolε kuw é wvù kecii, elemtè fô wvù le bô mvunɔɔɔɔ mvuw mvuncium, egeε bvufee bwuw bvucii yí ye le, εbvuu ekoonkè waa bwuu no wo koonke ekolε kuw.'"

²⁸ E Jisos gay le, "Wo nu ε tfuse len. E geè nonen ke emum ekenke nshii wvù mey lo."

²⁹ E wee wvudvu mum nε wowlen bife é Jisos le, "Waa bwεεm nu yeε?"

³⁰ E Jisos tfuse ε è nu é nɔan e le, "Wee mvu to nu ε nε Jelusalem no booke Jeliku, dioo gene ley can bocooɔ e. E bô sunj wvù, ε wvù citen, ε bô baaye ndvù ye jo bô mwεεm mwew mvuncium, mum lanj wvù fô lewte.

³¹ E fi ke nε kooy le wee mvu to booke é je yidvu le ε è nu cee ncese, yen wee wvudvu le, wem lo fey.

³² E wee mvu ten ke nε no too, ε è nu wee wvu é kfuu di Lεwe le, ke to buy fô, yen wvù le, wem lo ten fey.

³³ Geenen, ε wvumvu wee ke no lenε ten too, ε è nu wee wvu Samalia. E wvù ke to buy fô, yen wvù le ε shen koo wvù.

³⁴ E wvù gen mbew ye le, geε mbvuum bô mεεm yí bilemte biew e, kuu bilemte bidvu bô ndvu, mum tuu wvù yí nyam yí wvù to lenε yí dvù le, gen dvù yew bonyii bo ghane le no taale fô wvù le.

³⁵ E bô wvù ce, ε bvù buy yuu, ε wvù bvuse bodanali bofεε nya é wee yew yidvu gay é wvù le, "Shεε etaalè fô wee wvun e. E wo shεke lo ε jεweε bigew bí ε fesεn, é me nke endioo ε njkase entfuse.'"

³⁶ No Jisos ma nonen, mum bife é wee wε wvù to looci kee nci le, "Ente jo bonyii bo botete ban, wo yen fiuw le wee wvù to dunɔεε le wen nu waa bwεε wee wvù bo-coonj to sunjεε nu wvù la?"

³⁷ E wvù tfuse le, "E nu wee wvù to koolεε shen fô wee wvudvu le." E Jisos mum gay é wvù le, "E genè, egen egeè ten nonen."

E Jisos bεε fô yew e fo Maata bô Maalia

³⁸ E Jisos bô boom bew bo nɔoo le ke nε no gene, gen ley ntεw mvu le ε kpwoon mvu nu jô ε bô tenje le Maata. E wvù fiisen Jisos é wvù yew.

³⁹ Wvù to kenke waa bwεε mvu ε bó tenje le Maalia. No Jisos to genεε ley dvù, ε Maalia mum gen shii mbew ye le no yeke fiεε fi wvù yeεyi.

⁴⁰ E Maata nu fiew buuke ε è nu bô ntεw. E wvù ke nε to bife é Jisos le, "Tata, wo yene le waa bwεεm nu ε cine me le me ε no ntawtene me emben se wo ghayte lo le? Gayε kε é wvù eto efice me."

⁴¹ E Tata tfuse le, "Maata, Maata, wo buuke, baysee ekolε kuw yí mwεεm e nteen,

⁴² ε fiεε fi nu shieε le baay nu kε fimwaan. Maalia nu ε caw wase fifi, ε kε wee yaa nu ke efi é wvù kε."

11

E Jisos yeεyi no è nulo é bó ebunleè

(Mat 6:5-15)

¹ E to nu diuu dimew, ε Jisos no bunlee bvudvu bvumew e, ke bunle mεse, ε wee we nɔoo mvu to gay é wvù le, "Tata, yeεyi bese no è nulo é bese ebunleε, lenlen no Jon to yeεyεε bonyii bew bo nɔoo le no bó ebunleε."

² E Jisos mum gay ê bó lé, “Ben dioo bunlee no gaytè lé,

‘Icee wese,

geε é bonyii ewvumtè diee diuw, ege é bvunfon bwuw eto.

³ E nyaà bese mwεem mvudien εdiuw ecii,

⁴ Lεεshε bibefε bisese,

no bese lεεshi bibefε bi bonyii bomew gee fò bese le.

Fo wo ecinε é bese eley mmom yì eghaw bese le kε.’”

⁵ No wvú gay nonen mum fewsen ê bó lé, “Ben ejo lé wee mvu ben e be nε ε gen ε kumce yew nsaa ye entañ entelε ε gay lé, ‘Nsaa yem, nεnε kε we efoose me bô bontuw bo bvulεm e botete.

⁶ Nsaa yem yimi nu ε nε ε buynen gbwen ghane le, ε me n'yaá ηkεηke fiεε fi me nu entēw wvú dvú kε.’

⁷ Bó ejo lé nsaa yo yì wo be kumci yε ε kaa ε tfuse fiew yew lé, ‘Fo wo ejewsee me kε. Bee boom bem nu ε bó ε jiiim wase ε fen kembuj. Kε è nulo é me embvuu enε we lé me enjom fiεε enya é wo kε.’”

⁸ No Jisos fewsene nonen, bvuu gay lé, “E me ensee é ben lé é wvú fen baa enε we enya bvulεm bvú wo biite njefo wvú nu nsaa yo, tu wvú nu ke eghan kε enε we enya fiεε ficii fi wo shieele seke wo ε mεy kε fò ε no kumci.

⁹ Me ε no ngayte é ben lé, ben ebiitè, é Nyo' ke enya é ben. Ben egomtè, é Nyo' ke ege é ben eyen. Ben ekumci kembuj, é Nyo' ke eyene é ben.

¹⁰ Ben ekeè lé wee tfuu wvú biite, nu ke ekεηke, ε wee tfuu wvú gomte, nu ke eyen, ε wvú kumci kembuj nu ε bó nu ke eyene é wvú.

¹¹ E nu cee wan wvú la é ben entelε wvú waa we bife bye, é wvú enya ε è nu yo é wvú?

¹² Nuu lé é wan be bife gee, é wo enya ε è nu ngam é wvú lé?

¹³ E ben fen bò è nu bonyii bò befe kee keenya mwεem mvù jee é boom bonen, tu kε è nulo é Icee wene wvú nu fowe enya ten Keyoy ke Yuule é bonyii bò biite é wvú efey naa lo nonen e?”

Jisos bô Belsebu

(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

¹⁴ E Jisos ke no bvuu nceendaa dεwle yì wee mvu le ε è nu kεncife. No nceendaa dεwle wvudvu to buyεε, ε wee wvudvu mum kεw no jemyi. E kebombom ke bonyii le yen no kεηke lo ηghaw.

¹⁵ E bonyii bomew no duu lé, “Wvú bvuu use bonceendaa bo dεwle le nεn ε è nu bô mvungay mvu Belsebu wvú nfon bonceendaa bo dεwle le.”

¹⁶ E bomew bonyii no teeyi keekoo wvú gayte le wvú ege fiεε fi dunçi mvungay mvu nε fowe.

¹⁷ E Jisos kiεε bonkpawce bobole mum gay lé, “E ketum nε ε gawsen ε no diuu εkinekin, kí saa ke eleem kε. Kfuu é nε ε gawsen ε no diuu εdinadin, tu dí ε bvuj wase.

¹⁸ E nu kε lεηεη no Satan bô ngoo ye nε ε gawsen ε no diuu εbonebon, bvunfon bwew saa ke eleem ten kε. Me ηgayte nonen njefo ben duu lé me mbvuuse bonceendaa bo dεwle le ε è nu bô mvungay mvu Belsebu le.

¹⁹ E è fen nu le me mbvuuse bonceendaa bo dεwle le ε è nu bô mvungay mvu Belsebu le, tu bonen boom bvuuuse ε è nu bô mvu yεε le? Fiεε fi boom bonen bodvu gee nu edunçe le ben nu ε gbwe wase nsaw.

²⁰ Geenε é me mbvuuse bonceendaa bodvu ε è nu bô kebo ke Nyo' le, tu bvunfon bvú Nyo' le nu ε to wase fò ben e.

²¹ Ben kee lé é ntεmemvungay seyse mwεem mwew mvu jem ε ε shii ε no cεyte la diew dvú, wee saa ke eshiw fiεε fiew kε.

²² Geenε, é ntεmemvungay mvu wvú fele wvú nε ε to ε diu ε so wvú, emum eloo mwεem mwew mvu jem ε wvú wvú se gelee ekole yì dvú le, ebvuu ekuu mwεem mwew mvuncim egen dvú é bô nsáa ye egaw.

²³ Ben ekeè lé é wee kicine me, tu mwεten bone ε è nu bikaa é me ejim. Wee wvú baa efici me keebaanci lo, tu wvú tawse lo.

²⁴ Keyoy kε yiile kε buyte yì wee le mum gen ηkpwaante no gomte fò kí ecee. Geenε kε dioo ε gom ηkuuj, mum jeme é ekole kew lé, ‘Me nu ηkase entu é me yew fò me nse mbuyεε.’

²⁵ Seke kí ε kase ε to ε yen ε yew nu ε bó ε yese ε seyse yì ε no yuule,

²⁶ nonen ε kí mum kase gen, to bô biyoy bimew bisooshwi yì bi befe fele kí, ε bó bí mum to ley no cee dvú. E mwεem mum mεse fo yì mwεten e sekedvu fey no mvú se shee nu.”

Njon wvu baay nu wvu baa?

²⁷ No Jisos to bεε jemyi mwεem mvun nen, ε kpwoon mvu nε seεε é kebombom ke bonyii le ente jeme lé, “Njon wvu baay nu wvú kpwoon wvú to bokεε wo, bvuu yamse le.”

²⁸ E Jisos tfuse fiew lé, “Njon wvu baay nu ε è nu wvu bonyii bò yuuke diεw Nyo' gee no yì gomte.”

E bonyii no gomte keeyen kenghaw ke fiεε le kε dunçi fò mvungay mvu Jisos e nε

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ No bibombom bi bonyii le to taashi too mbew ye le, ε wvú nε gay lé, “Engoke ke keseen kin nu kε befe. Kí gomte keeyen

kenghaw ke fiεε le kè dunji mvungay mwem, ε bó yaa nu edunçe ê kí ke. Geenen, ε kenghaw ke fiεε le baa fey ke wee ntum Nyo' wvú Jona le ke.

³⁰ No fiεε fi Jona to gee to nu kenghaw ke fiεε le fò bonyii bo Ninive le, nu ke lenjɛ no fiεε fi wee wvú diee nu Waawee gee nu ke enu kenghaw ke fiεε le fò ɛngokε ke keseen kin e.

³¹ Ɖ nu ke enu diuw di nsaw wvu fokemεse le, ε Yaa wvú to saake ketum kè Sheba eleem bô ɛngokε ke keseen kin ege ε bó elese kí ɛgɛw e, njefo wvú to nu ε ne ketum kew e ê kendvuse ke wonj e keeto eyuw bvufee hvu Nfon Saamun e. Geenen ben eyekε eyuw, wee mvu nu fɛn bô fiεε ε fi kuuke fele fi Saamun e.

³² Ɖ bonyii bo Ninive nu ke elomte ten ɛngokε ke keseen kin ɛbvubwε le kí to nu ε jay baay, njefo bó to nu ε yuw fiεε fi Jona to fewcεε, kumen mvuntelem mvubole. Wee mvu wvun fɛn bô fiεε fi fele fi Jona le, ε ben yaa kumene mvuntelem mvunen ke.

Ken'yeese ke ye le (Mat 5:15)

³³ Ke wee ké tfuuke ken'yeese lese egaaku ke. Ke ε yaa nulo ten ε wvú ebvuu ejo ɛkaa ekfuke dvú ke. Wvú ké tfuuke, tome ε ε nu yí fiεε fi bó tomyi ken'yeese yí dvú le, le bonyii dioo leyte yew eyene n'yyu le.

³⁴ Jise diuw nu ken'yeese ke ye yo le. Ɖ jise diuw yuule lo, ε ye yo yicii enu ε yí ε yinɛn bô n'yyu. Geenen, ε jise diuw baa yuule, ε ye yo yicii enu ε yí ε yinɛn lo bô ejíwe.

³⁵ Fí mum ε no nu le, wee etaalé le laa wen lene ε ε nu ente jo n'yyu nuu ente jo ejíwe le.

³⁶ Ɖ wo lene ente jo n'yyu ε keba kemew yaa nu ε ejíwe le ke, ε mwεεm mvunciiim emum eyuule ke diwε no ken'yeese ké baa no nyaa n'yyu yí yo le."

Ɖ Jis tooshε Bofalasii bô bonyii bô dunji bonci (Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Ɖ Jis ke mεse njeme we, ε wee Falasii mvu tee wvú le wvú eto ε bó wen egen ediekɛn. Ɖ Jis mum gɛn, ley, shii ε bó no diekene,

³⁸ ε wvú baa yaw ecuke can ke. * Ɖ wee Falasii wε taa ε fi ghaw wvú.

³⁹ Ɖ Tata kiεε fiεε fi wvú kpawci mum jeme ε wvú le, "Ben Bofalasii cuke mvunjom bô shúw ye le, geenen ε mwεεm mvú befe bô ken'yeε ejíse ε cin lo fò mvuntelem mvunen e.

⁴⁰ Biyun bin! Ke Nyo' wvú to bomεε ekfuj nu wvú to bomεε ente ten e?

⁴¹ Fí ben bee keegeè nu le, ben enyaa mwεεm mvú ben kenjke ε mwεεm mwε le ε bonyii bo kefufe le, ε mwεεm mvunciiim emum eyuule fò ben e.

⁴² Ngεw wvu baay nu wene Bofalasii. Ben nyaa keba kemwaan ε Nyo' ente jo biba yufe bi mbáse yí ben keeke naa noo mwεεm mvú ben keeke geele ε mbáse le le yí eshumte, geenen kaa cin'yi keege mwεεm mvu lenj fò bonyii le bô keekoonke Nyo'. Ben be kenjke keegeè mwεεm mvudvu mvunciiim yaa cin'yi fimew e ke.

⁴³ Ngεw wvu baay nu wene Bofalasii. Ben ké no koonke ke keeshiile ε ε nu fwe yéw bunle le, bvuu koonke le bó egayte ben ε ε way bô n'wvum.

⁴⁴ Ngεw wvu baay nu wene, njefo ben nu ke diwε jém yí yaa yen'yi ke, ε bonyii lene yí dvú le yaa kee ke."

⁴⁵ No Jis to jemiyi nɛn, ε wee mvu wvú to looci kee bonci bo Nyo' le gay ε wvú le, "Wee n'yεεyi, wo kee ke le fiεε fi wo jemiyi nu ε kum bese le ten e."

⁴⁶ Ɖ Jis tfuse le, "Ngεw wvu baay nu ten wene ben bonyii bô looci kee bonci bo Nyo' le. Ben nen'yi yikε bonyii bô bvujitε ε bvú fele mvungay mvubole se ε nulo ε ben elaw ke naa lo kpwan εbo keeficε bó dvú ɛkuunj.

⁴⁷ Ngεw wvu baay nu wene. Ben bomte jém bonyii bo ntum Nyo' le bô bo'icee cee bonɛn to yuwyeε.

⁴⁸ Fifin dunji le ben tomte gee di bo'icee cee bonɛn e. Bó to nu ε yuwye bonyii bo ntum Nyo' le, ben ε mum ε shεε ε no seysee bomte jém yibo.

⁴⁹ Ɖ nu fiεε fi to gee ε Nyo' bô bvufee bwew se jeme le, 'Me nu ɛke enciinsε bonyii bem bo ntum e fô bó le, ε bó ke eyuwye bomew ebvuu ekun bomew.'

⁵⁰ Nonɛn, Nyo' nu ke ebife ε ɛngokε ke keseen kin ɛkumε elmε ke bonyii bew bo ntum e bocii bó bó to yuwyeε ε kεw no wonj to kεwεε.

⁵¹ Wvú nu ke bife ε kεw yí elmε ke Abel e egen ebuy yí ke Sakalia wvú bó to yuε entelen jo ketanj ke ncese bó yew ncese le. Me nseje lo ε ben keceyε le Nyo' nu ke ebife ε ɛngokε ke keseen kin ɛkumε kpwe bonyii bodvu ba bocii.

⁵² Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bô looci kee bonci bo Nyo' le. Ben nu ε nyile ken'yene ke diuw fwese wvú ε nulo ε wee eley dvú se kiεε fiεε fi nu lenj e. Ben nu ε tun keeley, ε bvuu ε no baanke bonyii bô gomte keeley fo bó eley."

⁵³ Ɖ Jis ke ja le wen egene, ε Bofalasii bô bonyii bô to dunji bonci bo Nyo' le kεw

11:30 Jona 2:1	11:31 1Bfn 10:1-10	11:32 Jona 3:5	11:33 8:16; Mak 4:21	11:37 7:36	11:38 Mak 7:2-4;
Mat 15:2	* 11:38 Wvú to kenjke keecuke can yin ε je yí nce wvubo wonj gomte le.	11:41 12:33	11:42 Mat 23:23;		
Luk 18:12	11:43 20:46; Mak 12:38-39	11:47 Lem 7:52	11:49 6:13	11:51 Kenj 4:8-10; 2Klo 24:20-22	11:52
Mat 16:19	11:53 20:20				

no leeshi wvú bô díew biwci mwεem ê wvú nteen nteen,

⁵⁴ ε bó to gee nonen teeyi lo wvú keeyuw fiεε diuw we le emum ekoo wvú.

12

Fo wee ejemyi jεy gee jεy ke

¹ No Jisos to jemyi, ε bibombom bi bonyii le no taashi fó bontfuke le bontfuke le faanene. E bomew lεnci bikaa bi bomew e. E Jisos nε kεw no jemyi ε ε nu ê boom bew bo ngoo le gayte le, “Ben ejoð kefew yí fintuηlεn fi Bofalasii le fi ε nu gee dibole ði bó jemyi jεy, gee jεy e.

² Ben ekeè le kε fiεε nu dvú fi bó banji fi nu ke enu se fi ε buy εmwa kε. E kε fiεε nu dvú ten fi bó nyile fi nu ke enu se bó ε kίεε kε.

³ Ben ekeè le fiεε ficii fi ben jemyi entan nu ε bó nu ke eyuηen εmvunsheej. E fiεε ficii fi ben ké faale yew se no tfumtfume nu ε bó nu ke ejan ε è nu fô ekole ke yew e.

Wee wvú bó efanè
(Mat 10:28-31)

⁴ Nsáa yem, me ε no njemyi ê ben le fo ben efanè bonyii bó nulo eyu kε ε è nu nyam ye maaj se è nulo é bó ebvuu ege fiεε fimew kε.

⁵ Ben eyeke eyuw wee wvú ben efanè. Ben efanè ε è nu Nyo' njefo è nu wvú wvú kεηke mvungay keeyu wee, ebvuu elese mweten ηguy wvu baay e. Me mbvuu ηgayte ê ben le ben efanè ε è nu wvú.

⁶ Kε ben kee le bó ké no geese mvunsha mvuntin kε yí mvunyinyi le mvunfεem maaj? Geenεn, kε finsha fimew nu dvú fimwaan fi Nyo' ké daayε ê fi le kε.

⁷ Finen nu ε Nyo' kee naa yvúw yicii yí nu ê ben efa. Fo ben efanè kε. Ben fele lo mvunsha fó nteen.

Wee wvú beje bó wee wvú tune jisos
(Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ E me embvuu ensee ê ben ten le, é wee beje ê bonyii ejise le wen kee me, tu wee wvú diee nu Waawee nu ke ebee ten mweten ê bonceendaa bo Nyo' le fwe.

⁹ Geenεn, é wee ma lo me ê bonyii ejise, tu me nu ηke ema ten mweten ê bonceendaa bo Nyo' le ejise.

¹⁰ Fi ε bvuu è no nu le, Nyo' nu ke elεεshe díew yí befe yí wee jemyi ekumε wee wvú diee nu Waawee, geenεn kε è nu naa lo é Nyo' ke eyuu elεεshe díew yí befe yí wee jemyi ekumε Keyoy ke Yuule kε.

¹¹ Seke bó ε koo ben ε gen dvú yéw bunle le, kεnεε fwe dvu bonyii bó saake won kεnεε fwe dvu bonyii bó kεηke mvungay mvu sa' le, le bó egen esaw ben, fo ekole ekfumtè ben le laa ben nu ke egen etaje diuw egay le la le, kεnεε ejeme nεε le.

¹² E nu ke enu kefew kedvu le é Keyoy ke Yuule esee fiεε fi ben ejeme.”

Ngan ekumε keyuη ke cee kpaw e

¹³ No Jisos to teete boom bew bo ηgoo le nonen, ε wee mvu nε jeme ente jo kebom-bom ke bonyii le, gay é wvú le, “Wee n'yεyi, gayε ê waa bwεem le wvú egaw bvushew bvusεεbeewvu enya bwem.”

¹⁴ E Jisos bife é wvú le, “Diemsen, è geke yεε me le me ensumentené bonsaw bonen, mbvuu ηgaakè bvushew bvunen?”

¹⁵ No wvú bife nonen mum gay é wee tfuu le, “Ben eyenè fo ben eyelè ejise yí mwεem e, njefo kε nshii wee yaa nu nje mwεem mvú wvú kεηke kε, wee ejo naa ε mweten kεηke nεε.”

¹⁶ No wvú jeme nonen, mum ma ηgan le, “Cee kpaw mvu to kεηke wεε we, ε mwεem ke jon dvú baay.

¹⁷ E wvú mum kεw no kpawwci le laa wen nu ke ege nεε le? Wen nu ke egeε ηgu wen fεε le?”

¹⁸ E wvú mum nε cu ntaη le, ‘Fiεε fi me nu enge nu fin. Me nu ensaw bigone biem, enkase enkuwse, emum engeε ηgu bó mwεem mwem dvú mvunciim.

¹⁹ E me nke endioo ε nge nonen, emum engay é ekole kem le me nu wee keshi. Me ηkεηke mwεem mvú me nu nke endie embuy bilum e nteen. Kε me mbεε ebvuu embuuke kε. Me nu endiekene kε wase lo, mbvuu η'wukene n'yuuke njon.’

²⁰ No wvú seyse nonen, ε Nyo' mum tee wvú le, ‘Keyuη kin! Entan eben nu ε me nu nke enkase enjo keyoy kuw. Mwεem mvun mvunciim mvú wo seyse e gεε nu ke enu mvu yεε le?’ ”

²¹ No Jisos jeme nen mum gay le, “E nu ke lεηlεη no fi nu ke enu fô wee wvú baanci bvukukε fô ekole kew e yaa kεηke bvukukε ê keba ke Nyo' le kε.”

Bó elese mvuntelem ε è nu yí Nyo' le
(Mat 6:25-34)

²² E wvú bvuu nε no jemyi wase ε è nu ê boom bew bo ηgoo le le, “Fo ben eyanyanè ekumε nshii wene le laa ben nu ke edie la le, kεnεε ekumε ye yene laa ben nu ke ejise la le.

²³ Ben ekeè le keyoy ke wee le fele mwεem mvudien, ε ye wee fele ndvú.

²⁴ Ben etaa eyen birjaaja, kε bí ké no jewyi bvuu gbweci ηgu kε. Kε bí yaa kεηke bigone kε. E Nyo' nyanyi kε bí bicii. Kε ben kee le ben fele mvunyiim e?

²⁵ E nu yεε é ben entelεη wvú yanyaje, wvú nulo ebise kε naa kefew caan yí nshii we le?

²⁶ No è nu se è nulo é ben ege naa fi caan fin ηkuuη, è ge la wvú ben soo bikuu ekumε mwεem mvumew?

²⁷ Ben etaa yɛn no fow ké no kuu nu. Kε fow ké no lemte kεnεε shile ndvú kε. Geenɛn, é me ensee é ben le kε naa Nfon Saa-mun bô bvukuke bvucii bvù wvú to kɛŋke to ké suute ye no nu ε wvú ε buy fô fow mvu le kε.

²⁸ E Nyo' suute egay yo ŋkpwaante nɛn, egay yò kuu eɓen, buy ntfuu ε bó ε fwεε wase fotan, tu kε è nulo é wvú esufe ben efey lo nonɛn e? O oo bonyii bo mbee wvú doose le!

²⁹ Fí mum è no nu le fo ben eyanyanè, bvuu kpwaake le laa ben nu ke ediee la bvuu wuu la le,

³⁰ njefo mvumvun mwεem ké no kpawci kε bonyii bo yí nshε le bô yaa kee Nyo' kε. Ben ekeè le Icee wene kee lo le ben shieele mwεem mvun mvunciim.

³¹ Ben elese bvufee bvunɛn ε è nu yí bvunfon bvú Nyo' le, é wvú emum enyaa tɛn mwεem mvun mvunciim é ben.

³² Ngoo yɛm, no ben nu caan nɛn, fo ben efanè kε, njefo Nyo' wvú Icee wene nu ε caw keenya bvunfon é ben.

³³ Ben egese mwεem mvù ben kɛŋke, egaw bigew bidvu é bonyii bo kefufe le, egomtè bobuuncuu ε è nu bô yaa nulo esεkɛn kε. Ben egelè kpaw wene ε è nu won Nyo' le, fô è yaa nulo é wvú eka kε, ε coon yaa nulo efey fô kε, ε shéw yaa nulo ekan kε.

³⁴ Ben ekeè le fô wee gake kpaw we nu kε fô fô fitele fiew nu enu.

*Bonyii bo Jisos e ecytè wvú
(Mat 24:45-51)*

³⁵ Ben ekay bicaw binɛn, etfuw bin'yeeese ecytè lemme,

³⁶ kε diεwε boom bo lemme le bô cεyte cee ekole wvubo ε wvú nu gbwen bvujen e. E wvú nu ke edioo ekaase ekumce kembuɛ é bó eyene lo é wvú eley.

³⁷ Njon wvu baay nu ke enu wvu boom bo lemme le bô cee ekole wvubo nu ke edioo efεese eyɛn ε bó nu we cεyte. E me ensee é ben kecey le wvú nu ke esɛn ndvu ye é bó shiiyɛn fokuse é wvú eto bô mwεem mvudien egawce é bô.

³⁸ Njon wvu baay nu ke enu wvu boom bo lemme le bô wvú nu ke edioo efεese eyɛn ε bó nu cεyte. Kεnεε wvú nu ke eto entan entelɛŋ, kεnεε seke nyimshie e tonj.

³⁹ Ben ekeè le é cee yew kee kefew kè coon nu ke eto, é wvú ecytè. Wvú saa ke ecinε é bó engoy yew ye kε.

⁴⁰ Ben tɛn kɛŋke keecyètè, njefo wee wvú diee nu Waawee nu ke ekase eto ε è nu é kefew kè ben yaa kee kε le.”

⁴¹ E Bitá mum nε bife é wvú le, “Tata, wo ma ŋgan wvun ε è nu é bese, nuu é bonyii bocii le?”

⁴² E Tata tfuse le, “Waa lemme wvú nu wvu kecey bvuu kɛŋke bvufee nu wvú la? Kε è nu wvuε wvú cee ekole we nu ε gεε wvú le wvú etaalè fô yew ye le, é kefew ke dioo ε kocɛn ε wvú nya mwεem mvudien mvu boom bo lemme le é bó le?”

⁴³ Njon wvu baay nu ke enu wvu waa lemme wvuε wvú cee ekole we nu ke edioo etoo eyɛn ε wvú gee lemme lɛŋlɛŋ no wvú bee keegee.

⁴⁴ E me ensee é ben kecey le cee ekole we nu ke ebense wvú é wvú etaa le fô mwεem mwew e mvunciim.

⁴⁵ Geenɛn, é waa lemme wvudvu nε ε jeme é ekole kew le, ‘Kε cee ekole wem nu ke eyanɛn ekase eto ke’, ε mum ε kεw ε no suunke boom bo lemme le bô bolemε noo bô bokεnε, diekene bvuu wuu mbvuum ε mó koole wvú,

⁴⁶ tu cee ekole we nu ke enε esεse ebuynɛn diuu dimew di wvú yaa be kpwaake le kε noo é kefew kè wvú yaa be kee le kε. Wvú nu ke edioo ε buynɛn nonɛn, emum enya ngεw é waa lemme wvudvu, eciinse wvú é wvú egɛn enu bô bonyii bô yaa jemyi kecey kε.

⁴⁷ Waa lemme wvú kee fiεε fi cee ekole we gomte le wvú egeè, ε fanε yaa eseise egee, nu ε bó nu ke etam wvú bongwan nteen.

⁴⁸ E waa lemme wvú yaa kee kε fiεε fi cee ekole we gomte le wvú egeè, ge fiεε fi è nulo é bó etam wvú bongwan nteen, nu ε bó nu ke ewewce ke lo wvuε caan. Wee wvú bó nu ε nya mwεem é wvú nteen nu ε bó nu ke eshieele nteen é wvú. E wee wvú bó nu ε gεε mwεem can ye le nteen nu ε bó nu ke ebife é wvú nteen.”

*Jisos to bô kɛŋgawsɛn
(Mat 10:34-36)*

⁴⁹ E Jisos bvuu gay é boom bew bo ngoo le le, “Me nto keenfwεε ε è nu ŋgyi yí nshε le. Wee ejo ε wvú be bεenci wase.

⁵⁰ Me ŋkɛŋke kfuu ngεw wvu baay keenley wvú le, ε fitele fiem nu ke elεɛtɛn kε seke me ε nley wase wvú le.

⁵¹ Ben kpwaake le me nto ε è nu bô nyεkeey yí nshε le fɛn e? Naa lo. Ben ekeè le me nto ε è nu bô kɛŋgawsɛn.

⁵² E kεw yí keseen e, yew yí nu bonyii botin nu ke egawsɛn. Bonyii bo botete nu ke egawsɛn bô bo bofεε, é bo bofεε egawsɛn bô bo botete.

⁵³ Cee wan nu ke egawsɛn bô waa we wvú diemsɛn, é wan wvú diemsɛn egawsɛn bô ice. Bwee wan nu ke egawsɛn bô waa we

wvù kpwoon, é wan wvù kpwoon egawsen bô bwee. Bwee diemsen nu ke egawsen bô kpwee waa we, é kpwee wan egawsen bô bwee dweese.”

Bonyii kee kefew

(Mat 16:2-3)

⁵⁴ É Jisos gay wase é è nu ê kebombom ke bonyii le le, “Ben ké yene seke kembew bene je ekueku, é ben mum no duu le, ‘Jan nu ke egbwe.’ É yí ke mum gbwe.

⁵⁵ É ben ké yen ten é fwefwe é banke wase ye é no booke lo je ewewe, é ben mum no duu le, ‘Kenkfum ke baay nu ke enu.’ É kí mum ke no nu.

⁵⁶ Ben bonyii bô jemyi jeyy, gee jeyy ban, no ben taale ebule bô nshé mum kíe no ekfuj nu ke enu, ke è nulo ten é ben ekíe mwéem mvù Nyo' dunji yí kefew kin é nje la?

⁵⁷ É ke è nulo ten é ben ekpwawce fié fi lej fi é nulo é ben egeè le?

⁵⁸ É wee jo wo é no gene dvú yew nsaw e, é wo mom é ben é wvú seyye é è beé é je, fo wvú ke egufe wo egen efese can wee wvú saake bonsaw e, é wvú efese wo can nci le é bó efen wo yew ncaw e.

⁵⁹ É me ensee é wo le ke wo nu ke ebuy dvú se wo é mase é law finyinyi ficii fi bó shieele ke.”

13

Wee tfuu ekumen fitele fiew fo wvú ke ekpwe

¹ É to nu kefew kedvu le, é bonyii bomew ke né be Jisos kumte bonyii bo Galilee bomew bô to genee keege ncese fô Nyo' le, é Baylet tum bonyii é bó gen gbwoce bó, é bileem bibole taashé bô bi nyám yí bó to gee ncese dvú.

² É Jisos yeké nen, bife é bó le, “Ben kpwaake le bonyii bodvu to kpwe kfuú yiye kpwe nonen njefo bibefe bibole to fele bi bonyii bo Galilee bomew é nuu?

³ Ke è nu nonen ke. É me ensee é ben le, é ben baa ekumen mvuntelem mvunen, é ben bocii ke ekpweken ke nonen.

⁴ Ben kumyi bonyii bo yuufe ncow nyan bô yew yí defe é we to kesé Siloam yuwye bó? Ben kpwaake le bonyii bodvu to kpwekene nonen njefo bibefe bibole to fele bi bonyii bo Jerusalem bomew é nuu?

⁵ Ke è nu nonen ke. É me ensee é ben le, é ben baa ekumen mvuntelem mvunen, é ben bocii ke ekpweken ke nonen.”

Ngan kete kè yaa to yumte mvuntam ke

⁶ É Jisos mum ma ngan mvu é bó le, “É to nu kefew kemew e, é wee mvu yee kete kemew

* é wvú wene. É kefew ke kocen, é wvú to keekoy, fanje yaa yen é mvuntam é yum yí dvú le ke.

⁷ É wvú mum gay é wee wvú to taale fô wee we le le, ‘Taa eyen, é nu wase bilum bitete keseen no me ntoo keenkoy mvuntam yí kete kin e, n'yaa yene fié le yí dvú le ke. Gbwole lo. Kí banji bvudvu ecici.’

⁸ É wee we lemme wvudvu tfuse le, ‘Cee ekole, ke bvuu cine ke dvú kelum kin, é me encawce kenyi kedvu engeé binfo fô.

⁹ É è ke edioo enu kelum kè too le kí e yum, é fi ejon, kí é fanj keeyum ee, é me emum egbwé.”

É Jisos fe kpwoon mvu diuu di mbam e

¹⁰ É è ke no nu diuu di mbam e dimew, é Jisos no yeyi bonyii yew bunle mi le.

¹¹ É kpwoon mvu nu dvú é keyoy kemew nu yí ye le, é è nu kè ké ge é wee tu wee gon. Kí to nu é ge wase wvú é cem bilum yuufe ncow nyan jim é ngvuse, é è yaa nulo é wvú ebvuu eleem we teyete ke.

¹² É Jisos yen kpwoon wvudvu le, tee wvú é wvú to. É wvú gay é wvú le, “Bwéem, wo nu é boy wase ebo jo ntun wo wvun.”

¹³ No wvú gay nonen, mum neke kebo kum wvú le. Kanj mwaan, é jim ye kase nele ye, é wvú leem we teyete, mum no tumte monkum mo Nyo' le.

¹⁴ É cee ekole yew bunle yidvu yen no Jisos fe kpwoon wvudvu é è to nu diuu di mbam e, é fié fidvu ton'ye wvú baay. É wvú mum no saake bonyii gayte le, “Édiuw é lemme nu esooaan. Ben etoó é bó fele bincem binen é è nu édiuw yoya le. Fo wee ebvuu emom eto diuu di mbam é ke.”

¹⁵ É Tata tfuse é wvú le, “Ben bonyii bô jemyi jeyy, gee jeyy ban. É ké dioo nu diuu di mbam e, wee saa ejo na' we keneé kembeyey kew egen enya joo dvú?

¹⁶ Kpwoon wvun é no nu waa Abl'am, é Satan é lese wase yí ncaw é bilum yuufe ncow nyan, tu ke fi baa jee le bó ebvuse wvú yí ngew é diuu di mbam e?”

¹⁷ No Jisos jeme nonen, é bonyii bew bo bvuban é wuumen, é bonyii nteen no lanlanje lo fibole nje binghaw bi mwéem é bicii bi Jisos to gee.

Ngan ekumé ngow fintam fimew

(Mat 13:31-32; Mak 4:30-32)

¹⁸ É Jisos ne ghay le “Bvunfon bvú Nyo' le nu ke diewe la? Fié fi è nulo é me enfewsén dvú nu la?

¹⁹ Bvú nu ke diewe ngow fintam fimew † fi wee to tfumyee wene dvu wvú, é yí ke buy, ku yinj tu kete é mvunyiim mvú bile we no yooté yí dvú le.”

Ngan ekume fintunjeen
(Mat 13:33)

²⁰ E wvú bvuu ne ghay le, “E nulo é me embvuu enfewsen bvunfon bvú Nyo' le bô la?”

²¹ Bvú nu ke diewe fintunjeen fi kpwoon to fewee mvuum é bintee bi baay baay e bitete jo faysen dvú, tow gee, é fi mum ge é mvuum modvu ben.”

Diuw fwese wvu fiasaa
(Mat 7:13-14, 21-23)

²² E Jisos ke mum ne no gene Jelusalem. No wvú to gene no fele é bilaante bô é bontew e yeeyi bonyii.

²³ E wee mvu ne bife é wvú le, “Tata, é nu ke bonyii caan bô nu ke eboy e?” E Jisos mum tfuse wase é bonyii bocii le,

²⁴ “Ben elumtè nta y keeley é é nu fô diuw fwese we wvú nu fiasaa le. Ben ekeè le bonyii nteen nu ke egomte keeley yaa kenke je ke.

²⁵ Kefew nu ke ekocæn, é cee yew eja we efaa kembuj. Wvú nu ke edioo é faa, é ben emey ekfuj ekumci kembuj leke le, ‘Cee ekole, yene ke yew é bese eley.’ E wvú emum etfuse é ben le, ‘Ke me n'yaan nkee jô ben ne ke.’

²⁶ E ben emum ekew etanji le, ‘E nu bese bô beene se shee diekene bvuu wukene. E wo se ghane yeeyi bonyii bontew bosese le.’

²⁷ E wvú ebvuu ekase etfuse ke le, ‘Me nseje lo é ben le ke me n'yaan nkee ben ke. Ben enene lo é me efwese ben bô ghane buwy mwem ban.’

²⁸ Ben nu ke eyen Abla'am bô Aysik noo Yakow noo bonyii bô ntum Nyo' le bocii ente jo bvunfon bvú Nyo' le, é ben nu é bô é ban ekfuj, é ben emum ebeele ngeci bigew.

²⁹ Bonyii nu ke ene biba bicii é kew jô diuu sane é gen é buy jô dí seeyi noo ewewe bô ekueku jo won, eto eshii ediekene ente jo bvunfon bvú Nyo' le.

³⁰ Ben ekeè le bonyii bomew bô nu ejim keseen nu ke enu bô fwe, é bomew bô nu fwe keseen nu ke enu bô ejim.”

E Jisos bem Jelusalem
(Mat 23:37-39)

³¹ E è no nu ke kefew kedvu le, é Bofalasii to gay é Jisos le, “Buy fiuw jan egen keba kemew e njefo Nfon 'Elod gomte keeyu wo.”

³² E Jisos tfuse é bô le, “Ben egen egay é dikfuu didvu le me mbvuuse bonceendaa bo dewle le yí bonyii le ében, mbvuu nfele bincem, é è nu ke no me nu embuy engee ntfuu, é ke edioo enu foeshentfuu, é me emum emese lemme diem.

³³ Geenæn, é me nu enkaw lené diem di Jelusalem ében, embuy enlæn ntfuu enjen embuy foeshentfuu. Ke fi baa kocæn le bô eyu wee ntum Nyo' bvdvuu bvumew e se é nu Jelusalem ke.”

³⁴ No Jisos jeme næn, mum bem le, “Ebeey Jelusalem! Ebeey Jelusalem! Wo wvú yuwyi bonyii bô ntum Nyo' le, bvuu tumyi bonyii bô Nyo' tumte fô wo le bô eta. E nu wase bokan bomæ no me mom keembaance boom buw ke diewe no bweeshie ké baance boom bew kfuke, wo é fanj?”

³⁵ Taa eyen, yew yo nu ke etu binffuy. E me ensee é ben le ke ben nu ke ebvuu eyen me le ke, egen ebuy kefew kè ben ke egay le, ‘Nyo' nu é lanj kembonen yí wee wvú too é diee di Tata le.’ ”

14

E Jisos bvuu fe wee diuu di mbam e

¹ E è ke no nu diuu di mbam e dimew, é Jisos gen keediekæn yew dvu wee wvu baay mvu. E wee wvudvu to nu wee Falasii. E bonyii bô to nu fô no gbwetene Jisos keeyen fiæ fi wvú nu ege.

² E to nu é wee mvu leeme fô é Jisos ejise cemte bô ntun é wvú é ge wase can bô bikaa é mvuwkæn.

³ E Jisos bife é Bofalasii noo bonyii bô to looci kee bonci bô Nyo' le, bô to nu fô le, “Nci wesebeene nu é bee le é nulo é bô efe wee diuu di mbam e?”

⁴ E bô fanje yaa tfuse fiæ ke. E Jisos jice wee wvudvu le, fe wvú, mum gay le wvú egene.

⁵ E Jisos mum kase bife é bonyii ba le, “E wee mvu ben e kenke wan * kenæ na, wvú é gbwe é fwæn diuu di mbam e, mwætæn saa ebvuse lo kan mwaan e?”

⁶ E bô ma fiæ fi bô etfuse.

Wee ejoo ekole kew caan

⁷ E Jisos ke taa yen no bonyii too cawci é è nu mondvuum mo fwe se shiyyine fô, é wvú maw díew é bô le,

⁸ “Seke bô é see wee bô nkaw bvujen, wvú é gen, fo wvú eshii é è nu fô bvdvuu bvú fwe le ke, njefo é nalo enu é bô é see tæw wee mvu wvu baay wvú fele wvú dvú.

⁹ E cee bvujen wvú se senæe bô dvú bocii ke ene eto emum egay é wvú le, ‘Nene we enya bvdvuu bvun é wee wvu baay wvun.’ E wvú emum ene bô ken'wuumen egen shii wase é è nu ejim.

¹⁰ Seke bô é see wee bô nkaw bvujen, wvú é gen, shii é è nu ejim, wvu le cee bvujen ke ene eto egay lo é wvú le, ‘Nsaa yem, nene we fæn egen shii é è nu fwe.’ Nonæn, é wvú emum ekænke n'wvum fwe dvu bonyii bocii fô.

11 E nu ke leŋleŋ no wee tŋwù wvù bensee ekolè kew nu e bó nu ke eshike lo wvù. E wee wvù shiwse ekolè kew nu e bó nu ke ebense lo wvù."

Wee etaalè e è nu fò bonyii bo ŋgew e

12 E Jisos mum ne kase gay ê cee yew wvù to tenŋe wvù yew dŋu wvù le, "Seke wo gomte keetee bonyii le bó eto ediekèn, fo wo etee e è nu nsáa yo bô boom bo bwoo le noo kŋuu diuw kenŋe bonyii bo kpwaw e bo ntew wo le ke. E wo tenŋe boba bonyii, é bó ke ekase ten etee wo yéw yibole, é fi emum enu le bó nu e tfuse wase kebo kuw."

13 Seke wo gee ŋkaw, tee e è nu bonyii bo kefufe le, boŋkewle bô bontenŋe noo binfefe.

14 E wo ge nonen, é wo emum ekŋke kembonen, njefo ke boba bonyii keŋke fié fi è nulo é bó ekase etfufe é wo ke. E ke enu Nyo' wvù nu ke elaw wo diuu di bonyii bew nu ke ebuyte yi kpwle le."

*Ngan ekume ŋkaw wvu baay
(Mat 22:1-10)*

15 No Jisos jeme nonen, e wee mvu wvù bó to diekene mum gay é wvù le, "Njon wvu baay nu wvù wee wvù nu ke ediekèn ente jo bvunfon bvü Nyo' le."

16 E Jisos mum fe é wvù le, "E to nu kefew kemew e, e wee mvu seyse ŋkaw wvu baay, be bonyii nteen."

17 E diuu ke to kocen, e wvù tum waa we lemme le wvù eghan esee é bonyii bocii bô wvù to be le bô etoò, le mwem mvunciim nu e bó e seyse wase.

18 E waa lemme wvudvu mum gen yen bó le, e bó kew no camte ye mwaan mwaan. E wee wvù fwe wvù wvù to yenŋe gay é wvù le, 'Me nse nu e ŋguy wee wem wvu fwe, e me ŋkeŋke keenŋen etaa. Kee wo, fo ben ecyýt me ke.'

19 E wvù bvuu yen wvumvu le, e mweten gay le, 'Me nse nu e ŋguy bona' bem bo lemme le yuufe, e me ŋgene keseen keemom bó. Kee wo, fo ben ecyýt me ke.'

20 E wvù yen wee mvu le, e wvù gay fiew le, 'Me nse nu e ŋkooy bwee yew, e ke kefew yaa nu dvù kè è nulo é me ento ke.'

21 No bó tfuse nonen, e waa lemme we mum tu jim gen see fié ficii é cee ekolè we. E cee ŋkaw wvudvu yuw, e fitele bente lo wvù. E wvù mum kase tum waa we lemme we gay le, 'Buy kekey, egen élaante eghan ntasen jé bô mvujetele mvunciim e, ekum bonyii bo kefufe le, bontenŋe, bô binfefe noo boŋkewle eto dvù.'

22 E wvù gen kase to gay le, 'Cee ekolè, me nu e ŋge wase no wo be gay, geenen, yew baa yinŋen ke.'

23 E cee ekolè we gay é wvù le, 'Buy keseen egen ghan jé le bô mvujetele le mvunciim, ekan wa lo bonyii é bó eto, é yew yem eyinŋen.

24 E keè le ke wee mwaan ente jo bonyii ba bô me nse n'yawee mbe nu ke emom lo fié fiem fidien é wvù emvu ke.'

*No è nulo é wee eseyse se ley ŋgoo Jisos e
(Mat 10:37-38; 5:13; Mak 9:50)*

25 E Jisos bvuu ne no gene, e bibombom bi bonyii le shfumte bii wvù le. E wvù ke ne banke ye gay é bó le,

26 "Ke è nulo é wee enu wee wem ŋgoo se wvù koonŋe me fele bwee bô ice, bvuu koonŋe me fele kpwase bô boom noo boom bo bwee le bô jeme ye ke. E wvù keŋke naa ten keekoonŋe me fele no wvù koonŋe ekolè kew."

27 Ke è nulo ten é wee enu wee wem ŋgoo se wvù nu e tuu kew kentam e no bii me le ke.

28 E nu yee é ben enteleŋ wvù gomte keebom yew yi defe é we, wvù saa eyaw eshii ekpwawce le laa wen keŋke bigew e bí e kocen bi wen nu ke ebom dvù emese le?

29 E wvù baa eyaw ege nonen ŋkauŋ é wvù ke ene elese kenfuy é yew eghaw wvù keebom. E bonyii edioo efele emum ebuu wvù gayte le,

30 'Kenene kin se nu e kew yew yi é ghaw wvù keemese.'

31 Ke leŋleŋ ten, è nu nfon wvù la wvù gomte keetum jem bô nfon mvu, wvù saa eyaw eshii fokuse ekpwawce le laa è nulo é wen bô bonyii bowene bo jem e bo bontfuke yuufe etum jem bô nfon wvumvu we bô bew bonyii bo jem e bô nu bontfuke mbaanfié le?

32 Wvù e kpwawce e yen le fi nu ke eghaw, é wvù emum etum bonyii bew bomew é bó egen eyen nfon wvumvu we le e wvù be ncejole, elake wvù le nykeey enu é bô wen entelenŋ.

33 Fi mum è no nu le, é wee baa ecine mwem mwew e mvunciim, wvù saa enu wee wem ŋgoo ke.

34 Ŋkauw nu fié fi jee. Geenŋen, é yi nelo e cife, é bó ebvuu ege neé dvù é yi se ebvuu ekase eyeke?

35 Ke tu yi e la wase ecici. E ke shiee yaa bvuu nu dvù wvù bó elese wene, kenŋe yi binfo le ke. Yi nu ke wase le bó elan lo. Wee wvù keŋke bitem keeyuw e wvù yuw."

15

*Ngan ekume njee yi to lae
(Mat 18:10-14)*

¹ Bonyii bô to fii shile noo bonyii bô befe bomew to too fô Jisos e keeyeke fiεε fi wvú to yeeyi.

² E Bofalasii bô bonyii bô to duŋci bonci bo Nyo' le kεw no wvukene, gayte le, "Wee wvun fisiense bonyii bô befe bvuu diekene bô bó."

³ Nonen, ε Jisos ma nŋan wvun ε bó le,

⁴ "E nu yeε ε ben entelen wvú kenke njée gbwee, yimiaan ε la, ε wvú ke elaame? Wvú saa eyaw ecine yi mban bvuuke ncow bvuuke le nkpwaante egen egomte yimiaan yidvu egen ebuy seke wvú ke eyen yi le?"

⁵ Wvú ε gom ε yen yi le, emum eyuuke njon, etuu fô gbwee,

⁶ ekfuuyi dvú fô yew e. E wvú dioo ε kfulε dvú, emum ekum nsáa ye bô bonyii bô cee mbew ye le gay le, 'Ben eto ε beene elanlan njee yem ε yi be ε la, me ε nkase ε n'yen yi le.'

⁷ E me ensee ε ben le, ε nu ke lenlen no nlanlan wvu baay nu ke enu won wvu we le, nje wee wvú befe mwaan wvú nu ε kumen fitele fiew. Bô nu ke elanlanje wvuwe wee fele bonyii bo mban bvuuke ncow bvuuke bô nu teytey yaa shieele nkumen ke.

Nŋan ekume jise di bigew e di to laε

⁸ Nuu le ε nu kpwoon wvú la wvú kenke bigew yuufe, jise ε la fô ε wvú ke elaame? Wvú saa etfuw nŋuy eyeese, eyese yew, elooce etasse egen ebuy seke wvú ke eyen e?"

⁹ Wvú ε tasse ε yen, emum ekum nsáa ye bô bonyii bô cee mbew ye le egay le, 'Ben eto ε beene elanlan jise diem di bigew e, ε dí be ε la, me ε nkase ε n'yen.'

¹⁰ E me ensee ε ben le, ε nu ke lenlen no bonceendaa bo Nyo' le lanlanje nje wee wvú befe mwaan wvú nu ε kumen fitele fiew."

Nŋan ekume wan wvú to laε

¹¹ E Jisos bvuu jeme le, "Wee mvu to kenke boom bolemse bofee.

¹² E wvu ejim ke mum ne gay ε wvú le, 'Icεm, gawe bwem bvushew enya ε me ke-seen.' Nonen, ε ice mum gaw bvushew bvudvu ε bó.

¹³ E wan wvu ejim wvudvu fi bwew bvushew, ε ε ke dioo nu ejim jo ediuw caan, ε wvú baance bvucii gese mum laa bala won wvumew e ncejole, mum gen no gawayte bvuuke bigew bidvu yi nce wvu ecici le.

¹⁴ E wvú ke dioo bvuu ε bi ka, ε jen yi temyi ne koo won wvudvu le, ε wvú no tane fiεε fidien.

¹⁵ Nonen, ε wvú mum gen gom lemme fô wee mvu wvu won wvudvu le keelemte wvú le. E wee wvudvu mum ciinse wvú le wvú egen ecεyte bonkunyam bew.

¹⁶ E wvú mum gen no cεyte, ε wee yaa nu dvú wvú enya wvú bô fiεε fi wvú edie ke. E wvú mum no kenke shiee le wen bee

ediee mwεεm mvudien mvú bonkunyam ké no diee.

¹⁷ E wvú ke ne kεw no kpawwci mwεεm, tee bvufee bwew jim, mum gay le, 'Bonyii bo lemme le bo icεm e kenke mwεεm mvudien nteen ε mvú ghaake bó, ε me nu fen nkpwee jen.

¹⁸ Me nu ene we, engen fô icεm e, engay ε wvú le, 'Icεm, me nu ε nŋe kebefε fô Nyo' le noo fô wo le.

¹⁹ Me mbaa mbvuu nkocεn le bó etenje me le waa wo ke. Joo ke wase me diεwe wee wo lemme le."

²⁰ Nonen, ε wvú mum ne no tuu jim fô ice le. E wvú ke dioo too buyte wase mbew la le, ε ice lan jise yen wvú le. E shen koo wvú bó wan, ε wvú ja we, lewte gen, bam wvú, bvuu njoce.

²¹ E wan wvudvu mum gay ε wvú le, 'Icεm, me nu ε nŋe kebefε fô Nyo' le noo fô wo le. Me mbaa mbvuu nkocεn le bó etenje me le waa wo ke.'

²² Geenεn, ε ice kaa tee lo bonyii bew bo lemme le gay le, 'Ben egen cekey, egom kekum naa ké jee ntay, eto etfume yi ye le, ebvuu else fincaw yi εbo kew e noo bolaba yi bikaa biew e.

²³ Ben egen ekoo waa na' wvú fan, see ε beene ediee lanlanje,

²⁴ njefo waa wem wvun se nu ε kpwe wase ε kase ε tu dvú. Wvú se nu ε la, ε kase ε yene.' Nonen, ε bó mum kεw no lanlanje.

²⁵ Fiεε fin to kooyi, ε wan wvu nŋaywee nu nkpwaante. E wvú ke dioo kfuuyi, ke to buy mbew yew e, yuw no bine gbwee.

²⁶ E wvú tee wee lemme mvu bife laa bó se bine ε ε nu la le.

²⁷ E wvú tfuse ε wvú le, 'Waa bwoo nu ε tu jim eben. Nonen, icen ε see waa na' wvú fan, njefo wvú be ε yen waa bwoo le ε wvú nu dvú bvuu temyi.'

²⁸ E wvú yuw nonen ε shém kaa ton'ye lo wvú, ε wvú mum fan keeley yew. E ice buy gen no booyi wvú le wvú eley ke yew.

²⁹ Geenεn, ε wvú tfuse ε ice le, 'Taa eyen, me nse nlemte fô wo le diεwe nfwa le yi bilum bin e bicii, ε me nke mbaa nfan wase keenŋe fiεε fiuw fimew ke. Wo ke baa nya wase me ke naa bó waa bie le me enlanlan dvú bee nsáa yem ke.

³⁰ Waa wo wvun wvú se genεε bvuu bvushew bó bokεne bo nsake le ε dioo to, wo mum ε koo lo waa na' wvú fan ε see nje ye.'

³¹ E ice tfuse ε wvú le, 'Waa wem, bee wo se nu fen sekecii, ε fiεε ficii fi me nkenke nu ke fiuw.

³² Geenεn, fi be jee keelanlanje njefo waa bwoo wvun se nu ε kpwe wase, ε kase ε tu dvú, wvú se nu ε la, ε kase ε yene.' "

16

Waa lemme wvù to fiwεε kenfiw

1 Ε Jisos bvuu jeme ε boom bew bo ηgoo le le, “Wee kpwaw mvu to kenjke waa we lemme wvù wvù to gekεε le wvù etaale fò kpwaw we le. Ε wvù ke ne yuw le waa we lemme we bvuuke lo bigew biew.

2 Ε wvù mum tee waa we lemme wvudvu bife ε wvù le, ‘Fin fi me n'yuuke ekume wo nu la? Baance bojwa' bocii bò wo saanjke kpwaw wεm jó eto etfuse ε me. Ke wo yaa bεε ebvuu elemte me le ke.’

3 Ε waa lemme we gen shii kpwawcε le, ‘No cee ekole wεm kuunjke wase me fò lemme le, me nu enje nεε? No me nu se me ηkenjke mvungay keenlem bò jiw, ε me mbvuu η'wuumene keenleke elεkεε.’

4 Ε wvù mum ne kpwawcε le, ‘Me nu ε ηkiεε wase fiεε fi me nu enje, wvu le seke bò ε kuj me fò lemme le, ε me enkenjke nsán yi nulo efiisene me yéw yibole.’

5 Nonen, ε wvù mum tee bonyii bò to kenjke fioo cee ekole we mwaan mwaan. Ε wvu fwe to ε wvù bife ε wvù le, ‘Wo laake cee ekole wεm nεε?’

6 Ε wvù tfuse le, ‘Ε nu bokolo bo mεεm e bo baay baay gbwee.’ Ε wvù gay le, ‘Ko ηwa' wo fioo wvun eshii fokuse cekey, ekumen esanj le mbaanshen.’

7 Ε wvù kase bife ε wvumvu le, ‘Wo laake yo nεε?’ Ε wvù tfuse le, ‘Ε nu bikele bi εgin e gbwee.’ Ε wvù gay le, ‘Ko ηwa' wo fioo wvun ekumen sanj le bikele mbanjnyaj.’

8 Ε cee ekole waa lemme wvun ke yen no wvù fiwse wvù nonen, kaa bense lo wvù le wvù nu ε feefen baay.” Ε Jisos mum mεse le, “Bonyii bo fokuse fen feefene yi mwεεm mvù bò gee le fele no bonyii bo n'yuule le feefene yi mvubole mvu n'yuule.

9 Nonen, me ε no ηgayte ε ben le, ben ejod kpwaw wene wvu fokuse fen koole nsán dvù, wvu le seke wvù ε ka, ε Nyo' efiisen ben ε wvù yew fò ben nu ke enu sekecii.

10 Wee wvù nulo ekiεε keetaa fò fiεε fi caan e ntay, nulo ekiεε keetaa ten fò fi kuuke le. Ε wee wvù fiike kenfiw yi fiεε fi caan e, nulo efiw ten yi fi kuuke le.

11 Ε ben nu se ben nulo ekiεε keetaa fò kpwaw wvu fokuse fen e, ε ke enya yεε ε ben kpwaw wvù kpwaw?

12 Ε ben nu se ben nulo ekiεε keetaa fò fiεε fi wee mvu le ntay, ε ke enya yεε ε ben finen?

13 Ke ε nulo ε waa lemme elemte bo- cee ekole le bofεε ke. Ε wvù lemte nonen, ε wvù ebane wvumvu, koojke wvumvu, kenεε eyuuke wvumvu le ntay, joo wvumvu ekuse. Ke ben nulo elemte Nyo' le bvuu lemte bigew e ke.”

14 No Jisos jeme nonen, ε Bofalasii yuw ne no buu lo wvù, njefo bò to koojke bigew baay.

15 Ε Jisos mum gay ε bò le, “Ε nu ben ban bò dunji ye le ben nu bonyii bò jee fwe dvu bonyii, geenε ε Nyo' kee mwεεm mvuncciim mvù nu ε mvuntelem mvunen e. Ben ekeε le mwεεm mvù bonyii bensee le ε nu mwεεm, nu mvù Nyo' taale ε mvù bεnte lo fò wvù le.”

Nci bò bvunfon bvù Nyo' le

16 Ε Jisos bvuu gay le, “Ε to nu fwele ε bò fewci ε ε nu bonci bo Muses e bò mwεεm mvù bonyii bo ntum Nyo' le to saanjke. Geenε, ε kew no Jon to toe, nu ε bò fewci wase ε ε nu saaka wvù jee wvu ekume bvunfon bvù Nyo' le. Wee tfuu ε mum ε no taanjke keeley ente jo bvunfon bvù Nyo' le bvudvu le.

17 Fi nu cekey fò εbulε bò nshε le keeka, efey fo fijise fi ηwa' le ela εcici ε ηwa' bonci le.

18 Fi ε no nu le, ε wee kuj kpweε, ε jo wvumvu, tu wvù nu ε ge kebefε ke diεwe keejan kpwoon mvu. Wee ε jo kpwoon wvù buy wase ε wee yew, tu mwεten nu ε jo kpweε wee.”

Laasalus bò wee kpwaw

19 Ε Jisos ke bvuu ne gay le, “Wee kpwaw mvu to nu dvù, suute ye bò ndvù yi jee, diee ekole kew εdiuw εcii.

20 Ε wee kefufe mvu nu ten dvù, ε diee nu Laasalus. Ε binjkoken ε kooyε wvù ye yicii. Ε bò to gεε ε wvù no shee jiime diuw fwese wee kpwaw we le,

21 cεyte le laa wvù nu ke edioo ediekene ε fiεε eshεεte ε wen bojci diee le. No wvù to jiime fò nonen, ε bwε bvuu mεεse too laci binjkoken biew.

22 Ε ε ke no nu kefew kemew e, ε wee kefufe wvudvu kpwe, ε bonceendaa bo Nyo' le to tuu wvù gen gεε bvudvu bvù njor e mbew Aba'am e. Ε wee kpwaw we ke kpwe ten ε bò dwey wvù.

23 Ε wvù gen ε ε nu wonj bonkfu le no nu fò yi ngew wvu baay e. Ε wvù ke ne lanj jise, yan Aba'am e ncejole bò Laasalus mbew ye le.

24 Ε wvù tee le, ‘Icεm Aba'am, koo shen fò me le ecinε Laasalus ε wvù elese kpwaw εbo kew ε joo le eto lεεse leme diem dvù. Me nu lo yi monlum mo baay e ηguy wvun e.’

25 Ε Aba'am tfuse fiεw le, ‘Waa wεm, kume seke wo to bεε cee yi nshε le. Wo to kenjke mwεεm mvù jee mvuncciim sekekie, ε Laasalus yene fiεw ε ε nu ηgew. Keseen nu ε Laasalus nu yi njor e ε wo nu yi monlum e.

26 Ke ε mεy ke fifin ke. Ε keε ten le kenseen ke baay nu ε bò ε seyse wvu le fò ε nulo ε wee enε fen edanjen eto fò wo nu ke, ε ε yaa nulo ten ε wee enε fò wo nu edanjen eto fen ke.’

²⁷ E wee kpaw wε bvuu lekε le, 'Kee wo icεm, ciinse kε Laasalus fō yew e fosese.

²⁸ Me ηkεηke boom bo bwεεm e botin, ε wvū egn etefe bō lε bō eyenē fo bō ke eto ten fō bvudvuu bvū ηgew e bvun e kε.'

²⁹ E Abla'am tfuse fiεw lε, 'Boom bo bwoo le bodvu kεηke bon'wa' bō Muses bō bonyii bo ntum Nyo' le to saηεε, bō eyuukε mwεεm mvū bō gayte.'

³⁰ E wee kpaw wε tun gay lε, 'Aay icεm Abla'am, ε ε be buy wee mvu yī kpwe lε ε gen e fewce ε bō, ε bō se yuw ekumen mvuntelem mvubole.'

³¹ E Abla'am tfuse ε wvū lε, 'E bō tun keeyuw fiεε fi Muses bō bonyii bo ntum Nyo' le gayte, bō saa ke eyuw naa lo ten fi ε gayte wee wvū buy yī kpwe le kε.' "

17

N'yεyi Jisos ekumε kebefε bō mbee noo lemme

¹ E Jisos gay ε boom bew bo ηgoo lε lε, "Kε mwεεm mvū teeyi bonyii ε bō gee bibefε nu ke eyuu enu se mvū nu lo kε. Geenεn, ηgew nu dvū fō wee wvū teeyi bonyii lε bō egeε bibefε lε.

² Fī nu ke ejee fō wvuwe wee lε lε bō eshεηke kebwee ke diene lε ε kendonj kew e, edomse wvū ε joo yi baay e, efey fo wvū egeε ε boom ban gee bibefε.

³ Ben edioo nu no nyenē.

E waa bwoo ge fiεε fi befe, ε wo jeme ε wvū. Wvū ε kumen, ε wo lεεshe nya ε wvū.

⁴ E wvū cim ge mwεεm mvū befe fō wo le bokanj bosooshwi yī diuu lε, kε ge kase ke to ku can lε wen nu ε jay, tu wo kεηke ke keefoose wvū."

⁵ E boom bo Tata le bo ntum e ke ne gay ε wvū lε, "Gee ε mbee wese etemyi ntay."

⁶ E Tata tfuse lε, "E me ensee ε ben keceey lε, ε ben be kεηke mbee ε wvū nu ke naa diewe shem nsusu lε, tu ε nulo ε ben egay ε kete ke baay kin lε kī emvuw ye fen egen eleem ε joo yi baay e, ε kī emum eyuw lo ben e.

⁷ Ben ejo lε wee ηgoo yene lε kεηke waa we lemme, wvū ε she lemte wene, kεneε wvū be taale ε ε nu fō njee lε, ε wvū ke dioo ε kfulε, ε wvū emum egay lε waa we lemme wvudvu egen lo ejo mwεεm mvudien mwew eshii ediee lε?

⁸ Kε ε nulo ε fi enu nonen kε. Fiεε fi wvū nulo egay nu ke lε wvū egen ekumen ndvū, eseyse mwεεm mvudien mvuwene eto dvū, emum ecayte, ε wen dioo ε dieken, ε wukεn, ε wvū ebaance mwεεm se gen edieken.

⁹ Waa lemme wvudvu ε ge mwεεm mvun mvunciim, ε wvū ke eshe enyaa keyoone ε wvū?

¹⁰ E nu kε lεηlεη no finen nu. Ben ke dioo ε ge lemme di bō nya ε ben dī ε ka, ε ben egay kε lε, 'Bese nu kε lo fisese boom bo lemme lε, ε bese ge kε ε ε nu lemme disese.' "

E Jisos fε bonyii bo ntun wvu baay e yuufe

¹¹ No Jisos to gene Jelusalem, no fele ε kedwee ke wōη wvū Samalia bō wvū Galilee lε.

¹² E wvū ke gen dioo eleyte ntεw mvu lε, ε bolemse bomew yuufe bō to cemte bō ntun wvu baay yen wvū lε ncejole,

¹³ mum tee bō diew yī temyi lε, "Jisos cee bonyii, camε ke shen fō bese lε."

¹⁴ No Jisos yen bō lε, gay lε, "Ben egen edunce bikuu binε ε boceε ncese." No bō ne ε no gene mum bonen no yuule bεε ε je.

¹⁵ E wee mvu ente jo bō yen lε wen nu ε bonen wase, mum kase no tuu jim fō Jisos e bensee Nyo' foweεwe.

¹⁶ No wvū to, mum gbwe ε Jisos ejise bεεle wvū. E wee wvudvu to nu wee wvu Samalia.

¹⁷ E Jisos gay lε, "Bonyii bee yuufe bō me mbe nfε bō ε no yuule, bo bvuuke ε fεε?"

¹⁸ Fī nu lε wee baa nu dvū wvū eyen lε wen ekase etu jim enya keyoone ε Nyo' efey ke tolo wvun e?"

¹⁹ E Jisos mum gay ε wvū lε, "Ja we egenε fiuw. Fitele fi wo lese yī yem e nu ε ge wase wo ε bonen."

Bvunfon bvū Nyo' le bvū keseen bō bvū too

(Mat 24:23-28, 37-41)

²⁰ E Bofalasiε ke ne bife ε Jisos lε laa bvunfon bvū Nyo' le nu ke ekεw seke la lε. E wvū tfuse lε, "Kε nciise yaa nu dvū wvū nu ke edunce seke Nyo' nu ke ekεw esaake bvunfon bwew kε.

²¹ Kε wee yaa nu dvū wvū nu ke eduu lε, 'Ben etaa eyen, Nyo' wvun ε wvū saake fen', kεneε lε, 'Wvuwe ε wvū saake fofe' kε. Ben eyeke eyuw, bvunfon bvū Nyo' le nu ε mvuntelem mvu bonyii lε." *

²² E wvū mum kase jeme wase ε ε nu ε boom bew bo ηgoo lε lε, "Kefew too lo kε ben nu ke egomte keeyen wee wvū diee nu Waawee lε ke naa diuu dimwaan, saa eyen kε.

²³ E nu ke enu kefew kiekie lε ε bonyii bomew eduu lε, 'Ben etaa yen, wvuwe fofe', kεneε lε, 'Ben etaa yen, wvuwvun fen.' Bō dioo jemyi nonen fo ben egenε keetaa kε.

²⁴ Ben kee no jaj kε lawte we nen mwaww, ε εbuw e wōη yo ena ecii yuu nen mwanj, ε bonyii bocii yen. E nu kε lεηlεη

no bonyii bocii nu ke eyen wee wvù diee nu Waawee le diuu di wvù kaase too.

²⁵ Geenën, no wvù ke egen, se kase eto, nu ε wvù kenke keeyaw yen bongew nteen é engoke ke keseen kin ema lo wvù.

²⁶ Ke lenlenj no fi to nu kefew ke Noa' le nu ke no fi nu ke enu kefew ke Wee wvù diee nu Waawee le.

²⁷ Bonyii to nu diekene, wukene, ε bokene bô bolemse taashi bvujen, ε bonyii nyaa boom ε bolemse taashi bvujen bô bó, gen buy diuu di Noa' to leyee é nguw e ε joo ke buy to lese bó bocii.

²⁸ Fi nu ke enu ten lenlenj no fi to nu kefew ke Lot e. Bonyii to diekene, wukene, kamene way, lemte nye, bvuu bomte yéw.

²⁹ É Lot ke dioo buy Sodom, ε Nyo' mum shike nguy we ε wvù no shiile beenci ke diewe mvunjanj e, shii mum lese bonyii bo Sodom bocii.

³⁰ É nu ke no fi nu ke enu diuu di wee wvù diee nu Waawee nu ke esese ebuynen e.

³¹ É nu ke edioo enu ebvubwe, fo wee wvù nu é yew we ε mwem mwew nu yew, ebvuu eshii eley yew le wen ejo se no lewte ke. Lenlenj ten, fo wee wvù nu wene ebvuu ekfuuyi le wen egen ejo fiε ke.

³² Ben ekume fiε fi to kooyee bô kpweε Lot.

³³ Wee wvù gomte keebawci nshii we fo wvù elase nu ke elase ke lo. É wee wvù lase nshii we nu ε wvù bawce lo nshii wvudvu.

³⁴ É me engay é ben le, é nu ke enu entanj jodvu, bonyii nu ke ejjime fontaw bofee, é bó ejo mwaanj é wvumvu eshee.

³⁵ Bokene bofee nu ke egooke bvulem fodiën, é bó ejo mwaanj é wvumvu eshee.

³⁶ [Bolemse bofee nu ke enu wene, é bó ejo mwaanj é wvumvu eshee.]†

³⁷ É boom bew bo ngoo le mum bife é wvù le, “Tata, fiε fidvu nu ke ekooy ε è nu feε?” É wvù tfuse ε è nu é ngan e le, “Fó kenkpwe ke fiε le nu, nu ke fó fó bonguluj nu etaashi.”

18

Ngan ekume kpweε nkfu bô wee wvù saake bonsaw

¹ É Jisos mum ma ngan mvu keeyeyi boom bew bo ngoo le le bó kenke keebunlee sekecii yaa doose ke.

² É wvù gay le, “Wee wvù saake bonsaw mvu to nu é kelaante kemew e, ε wvù yaa fane Nyo', yaa yene ten jise di wee le ke.

³ É kpweε nkfu mvu nu ten é kelaante kedvu le. É wvù ké no gene sekecii kule can é wee wvù saake bonsaw we le wvù efi ke wen esumten nsaw wen bô wee wen bvuban.

⁴ É wee wvudvu yaa leese gvune entuntunj ke, ε kpweε nkfu we mey ke no cine fó. É fi ke ghaw, ε wee wvudvu gay le, ‘No me nu se me nfane Nyo', se me ncim n'yene jise di wee le,

⁵ geenën no kpweε nkfu wvun too ke jewsee me nen, me nu en'yen le me nu ε nsument nsaw we no wvù gomte, efuw ke nonen, é wvù ke emey ke etoo jewsee me nen, é wee ke enε ekpwe lo é wvù εbo.’”

⁶ No Tata ma nonen, mum gay le, “Ben eyuw fiε fi wee kenge ke ecici wvù saake bonsaw wvun to jemeyε.

⁷ No wvù to fiεε kpweε nkfu we nen, tu ke Nyo' nulo efi ten bew bonyii bó wvù nu ε caw bó beele fó wvù le entanj bó emvunsheen e? É nulo é wvù ebvuu eguute lo ye?

⁸ É me ensee é ben le Nyo' nu ke esumten nsaw wvubo naa cekey. Geenën wee wvù diee nu Waawee nu ke edioo kaase too eyen ε bonyii nu dvù bó nu ε lese fitele yí Nyo' le fokuse fen nonen e?”

Ngan ekume wee Falasii bó wee wvù fii shile

⁹ É Jisos bvuu ne ma wvumvu ngan ε è nu é bonyii bó to yene bikuu bibole le bowen nu bonyii bó teyete, mum nyensee lo bomew bonyii.

¹⁰ É wvù gay le, “Bonyii bomew bofee to nu ε ben gen yew ncese le keebunle. Wvumvu to nu wee Falasii, ε wvumvu nu wee wvù fii shile.

¹¹ É bó gen ley, ε wee Falasii we gen leem fiew wvù ember bunle le, ‘Nyo', me nyaa keyoone é wo njefo ke me nu diewe bonyii bomew e ke. Ke me n'yeele ejise yí mwem e ke. Ke me nfiike kenfiw ke. Ke me njaanke bokene bó bonyii le ke, ε ke me nu naa ke diewe wee wvù fii shile we le ke.

¹² Me nké no mbamte mwem mvudien ediuw efaa yí kema le. Me nké no nyaa keba kemwaanj é wo ente jo biba yuufe bi mwem mvunciim mvù me nkene ke.

¹³ Geenën, ε wee wvù to fii shile we leem fiew ncejole, fanje yaa cim taa we ke, so' ekole, laj wem mum bunle le, ‘O Nyo', me nu fiew wee wvù befe, came ke shen fó me le.’”

¹⁴ No Jisos fen, mum gay le, “É me ensee é ben le wee wvù to fii shile we to buy no booke é wvù yew nu teyete é Nyo' ejise efey wee Falasii we. É nu ke lenlenj no wee tfuu wvù bensee ekole kew nu ε bó nu ke eshike lo wvù, ε wee tfuu wvù shiwse ekole kew, nu ε bó nu ke ebense lo wvù.”

*Jisos koonke boom bo caan caan
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)*

15 E bonyii ke ne no too bô boom bo caan caan fô Jisos e le wvú ekum bó le. E boom bew bo ngoo le yen nonen, no saake lo bô.

16 Geen, e Jisos tee boom bodvu le bó etoo, mum jeme ê boom bew bo ngoo le le, "Ben ecine ê boom bo caan caan etoo fô me le. Fo ben ejewsê bó ke, njefo bvunfon bvú Nyo' le nu e ê nu fô bonyii diewe boban e.

17 E me ensee ê ben kecey le, e wee baa efiisen hvunfon bvú Nyo' le ke diewe wan wvu caan e, wvú saa ke eyuu eley hvunfon bvudvu le ke."

Jisos bô wee kpaw

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 E wee wvu baay mvu bife ê Jisos le, "Wee n'yeeyi, wo wvú wee wvú jee, fi e fi me njekke keenge nse njekke nshii wvú mey lo nu la?"

19 E Jisos bife ê wvú le, "Wo tenje me le wee wvú jee nje la? Ke wee nu dvú wvú jee ke. E nu ke Nyo' maan wvú jee.

20 Geen, keetu jim yí fi e fi wo be bife le, wo kee ke bonci bó duu le,

'Fo wo ejan kpwee wee,

fo wo eyu wee,

fo wo eonj bvucor,

fo wo eben jim nsaw mbiay',

bô wvú le,

'E wvumtê ico bó bwoo' le?"

21 E wvú tfuse le, "Bonci ban bocii nu e me nto njew wase no njeele naa e me mbece cuwee."

22 E Jisos yuw nonen, gay ê wvú le, "Tu fi e nu e shee fimwaan' fi wo be ege. Gene egese mweem mwuw mvunciim, egaw bigew bidvu ê bonyii bó fuute, e wo ke emum eknjeke bvukue e ê nu won' Nyo' le. E wo dioo e ge nonen, emum eto ebii me le."

23 E wvú yuw nonen, e ye keesh le wvú, njefo wvú to kenne kpaw baay.

24 E Jisos taa wvú nen, gay le, "Fí temyi baay fô wee kpaw e keeley bvunfon bvú Nyo' le.

25 E fi temyi naa baay fô wee kpaw e keeley bvunfon bvú Nyo' le fele no fi temyi fô nyambala le * keeley ê jise di tase le."

26 E bonyii bó to nu fô yuw nonen, mum bife le, "E ê fen nu nonen, e ke eyuu eboy yee?"

27 E Jisos tfuse le, "Ke fi e fi ghaake bonyii keege nulo eghaw Nyo' keege ke."

28 E Bitá gay ê wvú le, "Taa eyen, bese nu e cine wase mweem mvuse le, e no bii wo le."

29 E Jisos tfuse ê bó le, "E me ensee ê ben kecey le ke wee yaa nu dvú wvú nu e cine la diew e, kenee kpwee bó boom e, kenee boom bo bwee le, kenee ice bó bwee le nje bvunfon bvú Nyo' le,

30 wvú nu ke enu se wvú e kenne bonyii bó mweem nteen yí nshii wvun e mvú fele mvú wvú cine le ke. E ê nu ke edioo enu kefew ke nshii wvú too le, e wvú ekenne nshii wvú mey lo."

E Jisos bvuu jeme ekum kpwe ye

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 E Jisos ke ne jo boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofe e bó bó base ye. E wvú gay ê bó le, "Ben eyeke eyuw, beene bene wase Jelusalem, e beene nu eben ebuy jó e fi e fi cii fi bonyii bo ntum Nyo' le to sañe ekum wee wvú diee nu Waawee eto ekocen.

32 Fí e mum e no nu le bó nu ke enya wvú can bitum e, e bó ebuu wvú, nan'yi wvú, cuye nceñ yí ye le.

33 Bó nu ke etam wvú bó bongbwan, eyu wvú, e ke edioo enu ediuw eta, e wvú ebuy yí kpwe le."

34 E Jisos jeme nonen, e fi ffumse bó, e bó fañe yaa cim kiee laa wvú jeme le la le, njefo fi e fimew to nu e ge le fô bó ekiee ke.

E Jisos yene ejise kenfefe

35 E Jisos ke dioo fenene kelaante kè Jeliku, e kenfefe kemew e shii diuw je le leke mweem.

36 E wvú yuw no kebombom ke bonyii le kfunfe fele, mum bife le laa e se nu la le.

37 E bó tfuse ê wvú le e nu Jisos wvu Nasalet e wvú fele.

38 E wvú mum kew no wamte le, "Jisos, Waa Nfon Dawe, came ke shen fô me le."

39 E bonyii bó to saa fwe wam le wvú eban lo. Geen e wvú bvuu mese wam lo foweewe le, "Waa Nfon Dawe, came shen fô me le."

40 E Jisos yuw, leem gay le bó eto bó wvú. E bó to bó wvú, e Jisos bife ê wvú le,

41 "Wo gomte le me enge la fô wo le?" E wvú tfuse le, "Tata, gee e me en'yene mweem e."

42 E Jisos mum gay ê wvú le, "E yenè le mweem e. Fitele fiuw fi wo lese yí yem e nu e ge wase ejise eyo e yene."

43 Kan mwaan nonen, e wvú mum kase kew no yene mweem e. E wvú mum ne no bii Jisos e tumte monkum mo Nyo' le. E bonyii bocii bó to nu fô yen, nya mbense ê Nyo'.

19

Jisos bô Sakio

1 E Jisos gen ley ê kelaante kè Jeliku le, no fele.

2 E wee mvu to nu jó e diee nu le Sakio, e e nu cee ekole bonyii bó to fii shile, nu ten cee kpaw.

³ Ɛ wvú no gomte keeyen Jisos e no wvú to fele. Geenen, ɛ fi ghaw njefo wvú to kfufene lo, ɛ kebombom ke bonyii le banji wvú.

⁴ Ɛ wvú mum lewte gen fwe, gen ben yi kete kemew e le Jisos ke edioo efele é wen eyen wvú le.

⁵ Ɛ Jisos ke gen buy fó, lanj jise yen wvú le fowe, tee le, “Sakio, shiile cekey eto, njefo me nkenke keence é wo yew ében.”

⁶ Ɛ wvú mum son shii yi kete kíe le, fiisen Jisos bô nlanlanj.

⁷ Ɛ bonyii bocii bô to yenee no Jisos to gene bô wvú mum kew no wvukene gayte le, “Wee wvun gene wase keegen ce bô wee wvú befe.”

⁸ Ɛ bô gen dioo nu, ɛ Sakio ke ne leem we gay é Jisos le, “Tata, taa eyen, me nu engaw mwεem mwem entelej enya é bonyii bô fuute. Ɛ é nu le me nke nu ɛ nfiw wase wee, é me enkase entfuse bokañ bonew é mweten.”

⁹ Ɛ Jisos yuw nonen, gay le, “Eben nu ɛ bonyii bo yew fen ɛ boy wase, no cee la wvun nu ten waa Abla'am.

¹⁰ Wee wvú diee nu Waawee to to keegom bonyii bô nu ɛ lakɛn wase, eboyse bô.”

*Ngan ekume bigew
(Mat 25:14-30)*

¹¹ No bonyii to yeke no Jisos jemyi mwεem mvun, ɛ wvú ke ne ma ngan mvu é bô, njefo è to sheete wase caan é wvú eley Jerusalem, ɛ bonyii kpwaake le sekemew le é sheke wase caan é Nyo' ekew esaake bvunfon bwew.

¹² Ɛ wvú gay le, “Ɛ to nu kufon kemew e, ɛ waa nfon mvu ne wonj wvubole no gene wonj wvumew e ncejole le bô egen eghaa wvú nfon e, é wvú se kase eto esaake bvunfon bwew.

¹³ Ɛ wvú ke dioo nen'yi, tee boom bew bo lemme le yuufe, gaw bigew é bô ekele ekele, gay le, ‘Ben eko eshεε egeè way dvú fô me ntoo.’

¹⁴ Ɛ wvú mum ne, ɛ bonyii bo wonj we le to bane wvú baay. Ɛ bô mum sheεε tum bonyii é wvú ejim le bô egen egypt le ke bowen koonke wee wvudvu le wvú enu nfon bowen ke.

¹⁵ Ɛ bô ke gen ke ghaa wvú. Ɛ wvú ke tu jim, tee boom bew bo lemme le ba bô wvú to gawεε bigew é bô le wen eyen laa bô se nu ɛ sheε ɛ ge way ɛ die sεw ɛ.

¹⁶ Ɛ wvú fwe to gay le, ‘Cee ekole, ekele kuw ke bigew e kè wo to nyaε é me nu ɛ me ɛ nshεε ɛ ndie sew jó bikele yuufe.’

¹⁷ Ɛ wvú yuw njon, beεle wvú gay le, ‘Wo nu waa lemme wvú jee. No wo se nu ɛ sheε ɛ kíε keetaa fô fiε fi caan e ntay, me nu engεε wo é wo esaakè bontew yuufe.’

¹⁸ Ɛ wvumvu ten to gay le, ‘Cee ekole, ekele kuw ke bigew e kè wo to nyaε é me nu ɛ me ɛ nshεε ɛ ndie sew jó bikele bitin.’

¹⁹ Ɛ wvú gay é wvú le, ‘Me nu engεε wo é wo esaakè bontew botin.’

²⁰ Ɛ wvumvu waa lemme to gay fiew le, ‘Cee ekole, ekele kuw ke bigew e kin fen ɛ me ɛ nshεε ɛ nkule é njaw ndvu le ɛ ngεε.

²¹ Me nse ngeke njefo wo tɛmyi ejim, ɛ me nfane wo. Wo ké nu se wo nu ɛ gεε nkuanj, mum to no joo lo. Ɛ ké dioo nu se wo nu ɛ jewε fiεε, mum to no gbweci lo.’

²² Ɛ cee ekole we gay é wvú le, ‘Wo nu wan wvú befe. Njeme wvú buy diuw wo le nu wvú me nu enjo ensaw wo dvú. Wo se kee le me ntemyi ejim, é me ndioo nu se me ɛ ngεε fiεε nkuanj, mum nto no joo lo, nké ndioo nu se me ɛ njewe fiεε mum nto no ngbweci lo.

²³ Wo se kee nonen, ɛ se ɛ ge la fo wo ejo bigew biem egen egeε ntfu, wvu le seke me ɛ nkase enfi bô sew?’

²⁴ Ɛ wvú mum gay é bonyii bô to leeme mbew ye le le, ‘Ben efi ekele ke bigew e kedvu é wvú, enya é wvú kenke bikele bi bigew e yuufe.’

²⁵ Ɛ bô kace lo, gay le, ‘Cee ekole, wvú kenke wase bikele bi bigew e yuufe.’

²⁶ Ɛ wvú gay le, ‘Ɛ me ensee é ben le wee wvú kenke fiεε nu ɛ bô nu ke ebise. Geenen ɛ wee wvú baa kenke, nu ɛ naa fi caan fi wvú kenke nu ɛ bô nu ke efi lo é wvú.

²⁷ Yi keseen e, bonyii ba bô se bane me, tune le fo me enu nfon wvubo ke, ben egen eto bô bô eyuwye é me ejise.’ ”

*Ɛ bô fiisen Jisos Jerusalem ke diwe Nfon e
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)*

²⁸ Ejim jodvu no Jisos to jemyεε mwεem mvun, mum ne no saa fwe bene gene Jerusalem.

²⁹ Ɛ wvú ke dioo fenene ntεw wvú Betfaj bô wvú Betani bô nu mbew Kum Bite bi Olif e, mum baa boom bew bo ngoo le bomew bofεε tum,

³⁰ gay le, “Ben egen ntεw wvu fwe we le. Ben nu ke edioo eleyte jó, eyen waa kembεbey e ɛ bô ɛ suu ɛ wee ke baa ben wase yi dvú le ke, é ben efay eto dvú fen.

³¹ Ɛ ben gen ɛ no fayte, wee ɛ no biite le laa ben fayte nje la le, é ben tfuse le Cee Ekole kenke shieε wvudvu.”

³² Ɛ boom bo ngoo le ba gen yen fiεε ficii le ke lenjen no wvú to jemyεε.

³³ Ɛ bô ke dioo fayte waa kembεbey wvudvu, ɛ bonyii bô to kenke bife le, “Ben fayte waa kembεbey we nje la?”

³⁴ Ɛ bô tfuse le, “Cee Ekole kenke shee wvudvu.”

³⁵ E bó mum jo to dvú fô Jisos e, yey bikum bibole yí kembεεbey kedvu le, mum bense Jisos yí dvú le.

³⁶ E wvú no gene, ε bonyii yeyte bikum bibole é je, ε wvú fele yí dvú le.

³⁷ E wvú ke gen le wen efenene fô je booke yí Kum Bite bi Olif e, ε kebombom ke bonyii bew bo ηgoo le seεε no wvuuyi bensee Nyo' foweεwe nje binghaw bi mwεεm e bicii bi bó to yεnεε.

³⁸ E bó no wvuuyi gayte le, "Nyo' nu ε lanj kembonen yí Nfon wvú too é diee di Tata le. Nykeey nu fowe, ε bvukukε nu bvú Nyo' wvu fowe le."

³⁹ E Bofalasi bomew bó to nu é kebombom ente mum nε gay é Jisos le, "Wee n'yeyi, kanε bonyii buw bo ηgoo le ban le bó eban lo."

⁴⁰ E Jisos tfuse le, "E me ensee é ben le, é bó ecim eban lo, naa é eta εyan ewvuuyi."

⁴¹ E Jisos ke dioo buy mbew Jelusalem e, taa jo nen, kεse bó kpwe,

⁴² no taanje le, "O Jelusalem, é ben ban be kee kε naa fiεε fi nulo eto bó nykeey fô ben e yí diuu di εben e. Geenen keseen se ben kee lo ηkuunj.

⁴³ Nonen, ben ekeè le kefew too lo kε bonyii bonen bo bvuban e nu ke eto ebom ketaaj egem ben dvú ekeεkεε, eban ben ente.

⁴⁴ Bó nu ke eley efıwεε lo ben naa noo boom bonen, ebvu yéw yene, é te saa eshεε yí dimew e ke. E fi nu ke ekooy nonen njefo ben to baa kίεε kefew kè Nyo' to toε é ben e ke."

E Jisos kunj bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ E Jisos ke gen fô yew ncese le, no kuunje bonyii bó to geese mwεεm fô

⁴⁶ gayte é bó le, "Fi nu ε bo ε sanj e Nyo' gayte le,

'Yew yem nu ke enu yew bunle.'

Geenen ben ε banje ε tu

'Tfum bocooj.'

⁴⁷ E Jisos no shee yeyi bonyii fô yew ncese le εdiuw ecii. E bocεε ncese bo baay baay bó bonyii bó to duñci bonci bo Nyo' le noo bonyii bo baay baay bo jó no wεentene keeyu wvú.

⁴⁸ Geenen fanje yaa kenje je ke, njefo bonyii bocii to shee kε lo mbew Jisos e yaa gomte keesoy lo fiεε fimwaan fô mwεεm mvú wvú to yeyi le ke.

20

E bonyii bo wøj e bife fô Jisos jo mvunğay (Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ E è ke no nu diuu dimew ε Jisos no yeyi bonyii, bvuu fewci saaka wvú jee wvú wvu Nyo' é bó fô yew ncese le. E bocεε ncese bo baay baay bó bonyii bó duñci bonci bo Nyo' le noo bonyii bó saake wøj to,

² bife é wvú le, "Kε see é bese wee wvú nya mvunğay le wo egee mwεεm mvun? E nya yεε mvunğay mvudvu é wo?"

³ E Jisos tfuse le, "Me ten nu embife fiεε é ben. Ben esee é me kesen.

⁴ Mvunğay mvú Jon to leese bonyii dvú é joo to nya Nyo' nuu wee wvu wum ε?"

⁵ E bó mum koo ntfum εbonebon le, "E beene tfuse le è to nya Nyo', é wvú ebife é beene le laa ε è ge la fo beene ebee Jon e le?"

⁶ E beene tfuse le è to nya wee wvu wum, é bonyii etumyε beene bó eta, njefo bó nu ε bee cεy cεy le Jon to nu wee ntum Nyo'."

⁷ Nonen, ε bó mum tfuse le, "Kε bese kee wee wvú to nyaε ke."

⁸ E Jisos mum gay é bó le, "Tu kε me nu ensee ten é ben wee wvú nya mvunğay é me le me enğee mwεεm mvun ke."

Ngan ekume bonyii bó bó to leσεε wεne (Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ E Jisos mum nε kεw no maa ηgan é bonyii le, "Wee mvu to nu ε lem wεε mvuntam mvú bó keenci mbvuum dvú. Ke tεse wεε wvudvu é bonyii, mum nε gen ketum kemew e, gen ce jó baay.

¹⁰ E kefew kè bó ké no kooyte ke to kocen, ε wvú tum waa we lemme le wvú egen efi mvuwene mvuntam. E wvú gen, ε bonyii bó wvú to tεσεε wεε é bó, kaa sunj lo wvú kunj ε wvú tu jim cancan.

¹¹ E wee wvudvu bvuu tum wvumvu waa lemme, é bó bvuu sunj wvuwe, shoose wvú, kunj ε wvú tu jim cancan.

¹² E wvú bvuu tum wvumvu le botete, ε bó lemse wvú, tfume ekfunj.

¹³ E wee wvudvu kpawawεε le, 'Me nu enğee nεε? Me nu ntum wase keseen ε è nu waa wεm wvú nu filete fiem. Sekemew é bó egen ewvum wvú.'

¹⁴ E wan wε gen ley wεne, ε bonyii ba bó bó to tεσεε wεε é bó yεn wvú le, tfumt-fum εbonebon le, 'Wvun nu ndiela wee wεε wvun. Beene eyu wvú emum eyow wεε wvun.'

¹⁵ E bó mum koo wvú, bvuse wεne, yu."

No Jisos fe nonen, mum bife le, "Ben kp-waake le wee wεε wvudvu nu ke eto ege nεε bó bonyii ba?"

16 Ɛ me ensee ê ben le wvù nu ke eto elése lo bonyii bodvu, etese wée wvudvu é è nu wase ê bonyii bomew.” No bonyii yuw nonen, kace lo le, “Nyo' eléwse.”

17 Ɛ Jisos taa bó nèn, bife le, “Tu fiée fin fi bó sanj ê Nwa' Nyo' le jemyi le la, fi nu le, ‘Té didvu dié di bonyii bo kembom e to tunée, to nu é kase nē tu tē di buu di yew e?’

18 Ɛ tē didvu din nu, é wee gbwe yī dvù le ecaafie lo, é dí gbwe yī wee le, é mweten efoonce lo.”

Mbife ekume shile

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

19 No Jisos ma ngan wvudvu nonen, é bonyii bó to dunji bonci bo Nyo' le bó bocee ncese bo baay baay mum no gomte le bó ekoo wvù ké fò. Bó to gomte keekoo wvù njefo bó to nu é kiée le wvù ma ngan wvudvu é è nu ê bó, geenen fan bonyii.

20 Ɛ bó mum no bii bikaa biew e, kew bonyii, tum é bó gen no keele wvù buwse le bó nu bonyii bó jee. Ɛ bó to gee nonen keeyuw fiée diuw we le emum ekoo wvù enya can wee wvu Lum wvù saake keba kekíe le.

21 Ɛ bonyii bodvu mum nē bife ê wvù le, “Wee n'yēyi, bese kee le mwēem mvù wo jemyi noo mvù wo yēyi nu mvu leŋ, é ké wo taale jise di wee le ké. Wo ké no yēyi kecéey é è nu fiée fi Nyo' gomte le bonyii egeé.

22 Bese é mum é no biite le laa nci nu é bee le beene elanjke shile ê Kaysa Nfon wvu Lum é?”

23 Ɛ Jisos kiée fiée fi bó wēentene bó fi gay le,

24 “Ben ké eto bó danali mwaan é me en'yen.” Ɛ bó to dvù é wvù bife le, “Ekole kin kē nu yī dvù le nu ke yē le, é diee din nu di yē le?” Ɛ bó tfuse le, “É nu ke Kaysa le, é diee nu ke ten diew.”

25 Ɛ Jisos mum gay le, “Ben emum enyaà le ê Kaysa fiée fi è nu fi Kaysa le, enyaà ê Nyo' fi è nu fi Nyo' le.”

26 Ɛ bonyii ba yuw é fi ffumse bó, é bó mēy diuw tfu fanj yaa kēŋke fiée fi bó ekoo wvù yī dvù le ê bonyii ejise ente jo mwēem mvù wvù to jemyi le ké.

Mbife ekume mbuy wvu yi kpwe le

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Ɛ bonyii bomew ngoo Bosadusii le ke nē to keebife fiée ê Jisos. Bosadusii ban to nu bonyii bó to duu le ké bonyii nu ke ekase ebuy yi kpwe le ké.

28 Ɛ bó to bife ê wvù le, “Wee n'yēyi, Muses to nu é sanj ê nci wesebeene le le, ‘É wee kēŋke kpwoon é ke é kpwe se bó wvù nu é boo wan,

tu waa bwee kēŋke keegē kpwoon wvudvu é bó wvù eboo boom é diee di nkfu waa bwee le.’

29 Keseen, boom bo wee mvu le to nu bossoohwi, é wvu ngaywee ke kēŋke kpwoon, ke kpwe se bó wvù é kēŋke wan.

30 Ɛ ejime kew gēē kpwoon wvudvu, ke kpwe tē se wan.

31 Ɛ ejime ke wvuwe le bvuu gēē tē kpwoon wvudvu, ke kpwe tē se wan. Ɛ fi ke kooy ké nonen bó boom bo bossoohwi bodvu bocii, é mvu bó le fanj yaa boo wan bó kpwoon wvudvu ké.

32 Ejim jodvu é kpwoon wvudvu kpwe tē.

33 No bonyii bo bossoohwi bodvu to nu é jo kpwoon wvudvu bocii, é nu ke enu seke bonyii kaase buyte yī kpwe le, é wvù enu kpwe yē?”

34 Ɛ Jisos tfuse le, “Yī wonj wvu keseen e nu é bolemse bó bokene taashi bvujen.

35 Geenē, é bonyii bó nu é kocē keeke ekeŋke bvudvuu yī wonj wvù too le seke bó é kase é buy yī kpwe le yaa nu ke etaashi bvujen ké, é bonyii yaa bēē ke enyaa boom é bó taashi bvujen ké.

36 Ké bó bēē ke ebvuu ekpweken ké, njefo bó nu ke enu wase ké diēwē bonceendaa bo Nyo' le. Bó nu ke enu wase boom bo Nyo' le, njefo bó nu é kase wase é buy yī kpwe le.

37 Kēcēey kedvu nu le Muses kebēē to nu é yuuse le bonyii nu ke ekase ebuy yī kpwe le no wvù to sanjē ekume kete kē wvù to yēēē é kí bēenci. Wvù tenjē Tata é bvudvuu bvū ŋwa' le bvudvu le wvù nu Nyo' Aba'am, nu Nyo' Aysik bvuu nu Nyo' Yakow.

38 Ɛ wvù tenjē nonen, tu bonkfu ban nu bonyii é bó nu dvù, ké Nyo' nu Nyo' bonkfu ké, é nu Nyo' bonyii bó nu dvù, njefo fò Nyo' le nu é bonyii bocii nu boyuum.”

39 No Jisos jeme nonen é bonyii bó to dunji bonci bo Nyo' le bense wvù gay le, “Wee n'yēyi, wo nu é loocē é tfuse leŋ.”

40 Ké nonen, é wee fanj yaa ebvuu emom lo ebife fiée ê wvù ké.

Mboyse wvù Nyo' to kawēē nu waa yēē

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Ɛ Jisos mum nē bife fiew é bó le, “Bonyii ghan nēē é se no gayte le Mboyse wvù Nyo' to kawēē nu waa Nfon Dawe?”

42 Ké ben kee le Dawe kebēē to nu é sanj é Nwa' Mbense le le,

‘Tata Nyo' to nu é gay ê Tata wem le wvù eshii ê ebo kew ke céey e,

43 egn ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban e

é wvù etome bikaa biew yī bó le diēwē kedvuushēē ke bikaa biew e.’

44 Ɛ Dawe tenje wvú le Tata wen, é wvú ebvuu eghan nee se no nu waa we?"

Ɛ Jisos gay le bonyii eyenè ekumè bonyii bò dunji bonci

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

45 Ɛ Jisos mum ne no jemýi wase é è nu é boom bew bo ngoo le é bonyii bocii yuuke. Wvú to nu é gay é bó le,

46 "Ben eyenè ekumè bonyii bò dunji bonci bo Nyo' le. Bó koonke keetfumyi bikum bi dewkene kale dvú, koonke le bó egayte bó le é way bò n'wvum. Ɛ bó bvuu koonke keeshiile yí bintaw bi fwe le yéw bunle le. Ɛ bó ké egèn fò nkaw e, no koonke ke keeshii é è nu fwe.

47 Ɛ è bvuu nu ke bó bó shiwse boke' bo bonkfu le, leele bó fii mwεem mvubole, mum gee dibunle di dewkene keedunji ye. Bonyii bodvu ban nu é wvubo ngεw nu ke efo lo."

21

Nnya kpwεε nkfu wvú wee kefufe

(Mak 12:41-44)

1 Ɛ Jisos ke ne lanj jise, yen no bonyii bo kpaww e gεεle nnya yibo é finkuw fi nnya le fò yew ncese le.

2 Ɛ wvú yen ten kpwεε nkfu mvu le é è nu wee kefufe, é wvú é to é gee mvunyinyi mvunfεem é finkuw fidvu le.

3 Ɛ wvú mum gay le, "Ɛ me ensee é ben keceey le kpwεε nkfu wvun wvú nu naa wee kefufe nen, nu é nya é fey bonyii bocii bò be nyaa.

4 Bonyii bocii bò be nyaa, be too é è nu bó tfúw kpaww wvubo wvú nu é yinŋen wase é no fuci kuse. Geenεn é kpwoon wvun no wvú nu kefufe kefufe nen nu é wvú é nya naa fiεε ficii fi wvú bee keceey yí dvú le."

Ɛ Jisos see le bó nu ke ebvuw yew ncese

(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)

5 Ɛ boom bo Jisos e bo ngoo le bomew ke ne no kumte etale ekumε yew ncese, bensee eta yò jee yò bó to bomεε dvú bó mwεem mvú bonyii to nyaa é bó seyse dvú. Ɛ wvú gay é bó le,

6 "Ben yεne mwεem mvun e? Diuu too lo di ke te dimwaan nu ke eshεε yí dimew e se bó é base fokuse ke."

Bonjεw bó bvuban

(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)

7 Ɛ bó bife le, "Wee N'yεeyi, fifin fiεε nu ke ekooy seke la? Ɛ nciise wvú nu ke edunje le fi nu wase keekooy nu la?"

8 Ɛ Jisos tfuse le, "Ben eyenè fò wee ke elεε ben é ben ejay je. Ben ekeé le bonyii nu ke etoo nteen, joo diee diem tεεke fojise, é wee

duu le, è nu wen wvú Mboyse, é kefew too wase ncee. Bó dioo duu nonεn, fo ben eyeké ke.

9 Seke ben é yuw é bó tumte jem mond-vuum e mondvuum e, é bonjεw nu wonj e, fo ben efanè ke. Mwεem mvun kenke ke keeyaw ekooy. Geenεn, é mvú yaa mum dunji le wonj nu eka sekedvu ke."

10 Ɛ Jisos bvuu gay é bó le, "Ketum nu ke etumte jem bó kemew, é nfon mvu tumte jem bó wvumvu.

11 Binjhaw bi mwεem e nu ke ekooyi mondvuum e mondvuum e. Nshε nu ke eshiike bó mvunjay. Jen nu ke ekoole, é bincεm nu ke enu mondvuum e monciim. Bonciise bó bemte nu ke edunji ye yí ebule le nyaa nfan é bonyii.

12 Ben ekeé le é mwεem mvudvu se keeke ekooyi nu é bó nu ke ekooye ben, enyεwle dvú. Bó nu ke egèn bó ben, esaw yéw bunle le, eciinse ben yéw ncaw e. Ɛ bó nu ke ebvuu ejo ben egèn dvú fwe dvu bonfon bó bonyii bó saake wonj nje diee diem,

13 é sekekie emum enu kefew fò ben e keejeme é bó ekumε me.

14 Seke bó é jo ben nonεn, é ben lese lo le ke ben nu ebuuke le laa ben nu egan etanje diuw le la le,

15 njefo è nu me wvú nu ke enya njeme diuw wene le, noo bvufee é ben. Ke bonyii bonεn bo bvuban e yaa nu ke eleem, ekicen ben ke.

16 Bonyii bó nu ke egese ben nu ke enu ke bo'icee bonεn bó bo bwee bonεn, noo boom bo bwee wene le, noo kfuu dinεn bó nsáa yene. Ɛ nu ke enya ke bó ben é bó se yuwye ben bomew.

17 Bonyii bocii nu ke ebane ben, nje diee diem.

18 Geenεn, naa ke yvuw yimiaan nu ke ela é ben εfa ke.

19 Ben ekuu ke é è nu shém, é ben ke emum ekenke nshii.

Ɛ Jisos see le bó nu ke efwse Jelusalεm

(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 Seke ben e yen é bonyii bo jem e é gem wase kelaante kè Jelusalεm e tase, é ben mum no kee le kefew nu é kocen wase kè bó nu ke efwse kí.

21 Fí ke dioo é kooy nonεn, é bonyii bó nu Judea mum fεε ben yí dikum e, é bó nu εlaante jodvu buy. Fo wee wvú nu nkpwaaante ebvuu etòò keeley jó ke.

22 E diuw yoya nu yò Nyo' nu ke elanj ngεw yí Jelusalεm e nje gee dibole, keege é fí eto ekocen no bó nu é sanj é N'wa' we le.

22

²³ Nḡew wvu baay εdiuw yoya le nu ke enu wvu bokεε bō nu bō difue, noo bō yamsee boom e. Nyo' nu ke eton'ye shém bō bonyii ban, elañ ḡew wvu baay yī wonj wvun e.

²⁴ Bō nu ke egbwocε lo bonyii bomew, ekooε bomew egawcε é bō egen enu bon-faw bitum e. Bonyii bō yaa kee ke Nyo' nu ke eben lo yī Jelusalēm e, egen ebuy no kefew kebole nu ke ekocεn.

ε Jisos see bonciise bō nu ke enu seke wvū kaase too

(Mat 24:29-35; Mak 13:24-31)

²⁵ Bonciise bō bemte nu ke edunji ye yī diuu le bō yī kpwee le noo yī jón e. Fí yī nshε le nu ε bitum nu ke enu yī monlum e, ḡemtene no joo yī baay nu ke ekfune yole.

²⁶ Nfan nu ke ege é bonyii egule, ciñke nεn kikikiki. Bō nu ke ekpwaake mwεεm mvū bemte mvū nu ke ekoo yī nshε le, njefo mwεεm mvu fowe mvunciim mvū keñke mvunḡay nu ke eshiike.

²⁷ Nonεn é bonyii emum eyεn no wee wvū diee nu Waawee shiile too é kembεw e keñke mvunḡay noo bvukuke bvū baay.

²⁸ Seke mwεεm mvun ε kεw e no kooyi, ε ben leem we, cake bikuu we, njefo kefew ké Nyo' nu eboyse ben nu wase nceencee.”

²⁹ No Jisos jeme nonεn, mum fewsεn le, “Ben eyεyi fiεε yī keḡvum bō bite bimew bi ké ye le.

³⁰ Bí ké keεke keecomte, ε ben mum kiεε le ekfunj kumene wase.

³¹ ε nu ke leñleñ no ben nu ke edioo ε yen ε mwεεm mvun kooyi, é ben emum ekiεε le bvunfon bvū Nyo' le nu wase nceencee.

³² ε me ensee é ben keceey le ke εḡgokε ke kesen kin nu ke eka se mwεεm mvun mvunciim ε jo bvudvuu ke.

³³ Ebule bō nshε nu ke eka, geenεn ke diεw yεm nu ke eyuu eshiw ke.

³⁴ Ben eyεnè fo ben eghanè diee ε è nu bikuu binεn, wukene jewte, leese bvufee ε è nu yī nshii wvu fokuse fεn e, é diuu didvu ke enε esεε ekoo ben ke diεwε ketam e.

³⁵ Fiεε fi yī diuu didvu din e nu ke eto yī bonyii bocii bō nu yī ekolε ke nshε le.

³⁶ Ben emum eleemè tεmyi, ebnleé Nyo' sekecii, wvu le mvumvun mwεεm ke edioo ekoo yī, é wvū enya ben bō je yī ben elεw efey jó se leem fwe dvu wee wvū diee nu Waawee.”

³⁷ ε Jisos mum no shee yεeyi bonyii yew ncese le εdiuw yoya le εcii. ε ké dioo nu fokεguu, ε wvū ben ḡεn ce yī Kum Bite bi Olif e.

³⁸ ε bonyii bocii ké buy saa bvutfuu mum ḡεn fō yew ncese le no yuuke n'yεeyi we.

ε Judas bee keegese Jisos

(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11)

¹ ε kefew ke Nḡaw Blεεd wvū bō baa ḡεε Fintunḡεεn jó, wvū bō teñe le Nḡaw Danḡefey e, ke no too wase nceencee.

² ε bocee ncese bo baay baay bō bonyii bō to dunji bonci bo Nyo' le, no gomte je yī bō eyu Jisos jó ε è nu é nnyilε le, njefo bō to fane bonyii.

³ ε Satan ley é fitele fi Judas wvū bō to teñe le Iskaliot e, ε è nu wee ḡgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε.

⁴ ε wvū mum ḡεn fō bocee ncese bo baay baay e bō bikuu bi nci le bi to cεyte yew ncese. ε bō bō mum seyse no wvū nu ke eghan se gese Jisos é bō.

⁵ ε bō yuw njonj mum kaw keelaw wvū bō bigew.

⁶ ε wvū bee, mum ḡεn kεw no gomte je yī wvū nu enya Jisos jó can yibole é nnyilε le seke bonyii yaa nu ke.

Nseyse Nḡaw Danḡefey

(Mat 26:17-25; Mak 14:12-21)

⁷ ε diuu di Nḡaw Blεεd wvū bō baa ḡεε Fintunḡεεn jó di bō ké no seεle waa keyaw wvu Nḡaw Danḡefey wvun e ke to kocεn,

⁸ ε Jisos mum tum Bitā bō Jon gay le, “Ben egen eseyse mwεεm mvū beene nu ke edie Nḡaw wvun dvū.”

⁹ ε bō bife é wvū le, “Wo gomte le bese egen eseyse ε è nu fεε?”

¹⁰ ε wvū tfuse le, “Ben eyuw, seke ben leyte ḡεne εlaante, ben nu ke eyen wee le ε wvū ε tuu joo é nshaan e, é ben ebi wvū le yew dvū wvū nu egen eley e.

¹¹ Ben dioo ε bi, gay é cee yew wvudvu le Wee N'yεeyi biite le laa kebuw ke bonyii bo ghane le ké bō boom bowene bo ḡgoo le nu edie Nḡaw Danḡefey dvū nu fεε le?

¹² Wvū nu ke emum edunce kebuw ke baay yew yī ewe le ε bō ε loocε wase ε seyse, é ben emum eseyse mwεεm mvudien dvū.”

¹³ Nonεn, ε bō ke ḡεn yen mwεεm e ke leñleñ no Jisos to jemyeε é bō. ε bō mum seyse mwεεm mvudien mvu Nḡaw Danḡefey e dvū.

ε Jisos bō boom bew die ntaashe

(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26)

¹⁴ ε kefew ke to kocεn, ε Jisos to ε bō boom bew bo ntum e shii no diekene.

¹⁵ ε wvū nε gay é bō le, “Me nse ḡkoonke naa baay keendie Nḡaw Danḡefey wvun beene nε n'yεn ḡεw wvū too le.

¹⁶ Ben ekeε le ke me mbεε ḡke endie Nḡaw wvun ke enḡen ebuy no fi nu ke ekocεn seke Nyo' nu ke esaake bvunfon bwew.”

¹⁷ E wvú jo fiko, nya keyoone ê Nyo' gay le, "Ben eko ewu ben bocii ekenen.

¹⁸ Me nsenje lo ê ben le e kew keseen e gen lo, nu e ke me mbese nke embvuu en'wu mbvuumo mo twenj kete kè lane le man ke, egen ebuy seke bvunfon buv Nyo' le nu ke eto."

¹⁹ E wvú jo bleed, nya keyoone ê Nyo', guushê nya ê bó gay le, "Fin nu ye yem e me e nya nje ben. Ben egeê fifin keekumyi me."

²⁰ Ke lenj nonen no bó mesee mwëem mvu-dien, e wvú jo fiko jeme le, "Fiko fin nu fi monkan mo monfem mò Nyo' gbwo bô elame kem kí e buy nje ben.

²¹ Geenën, ben eyeke eyuw wee wvú nu egese me diekene fen bee wvú.

²² Ben ekeê le wee wvú diee nu Waawee nu ke egen ke no Nyo' to seysee. Geenën, ngew wvu baay nu fô wee wvú gese wvú le."

²³ E bó mum kew no biite ê bikuu bibole le laa wee wvú nulo ege nonen ê bó entelenj nu ye le.

E Jisos yeeyi no bonyii bew kenjke keejod bikuu bibole

²⁴ E bó ke ne kew mbew ebonebon le laa bó se nu nen e wee wvu baay ê bó entelenj nu ye le?

²⁵ E Jisos gay ê bó le, "Bonfon bo fokuse fen kenjke mvungay ê we jo bonyii bobole, e bonyii bô saake wonj gayte le bó etenj b Bowen le bibaw bi bonyii le.

²⁶ Geenën, ke é nulo é fi enu nonen bó ben ke. Wee wvu baay ê ben entelenj ejoj le wen nu wan wvu caan, e wee wvú nu ekole nu diewe wee wvú lemte fô ben bocii le.

²⁷ Wee wvu baay nu wvú la, wee wvú yeeme diekene lo, nuu wee wvú deele le? Ke é nu wee wvú yeeme diekene lo le? Geenën e me nu é ben entelenj diewe wee wvú lemte fô ben e.

²⁸ No me nshee n'yene bonjgew sekecii, é nu ke ben ban bó ké no nu beene.

²⁹ Fí mum é no nu le, ke lenjlenj no Icém nu e nya me bô bvunfon le me ensaake, nu e me e nya ten mvungay ê ben keesaake.

³⁰ Me nya wvu le beene ke ediekene, wukene bvudvuu bvumwaan ê ntow wem e, é ben eshii yí bokawla le, esaake dikfuu di Islael di yuufe ncow difee."

E Jisos see le Bitu nu ke ema wen

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:35-38)

³¹ E Jisos mum ja tee Bitu le, "Semon, Semon é keè le Satan nu e fi mvungay keecaken

ben bocii ebvuse bomew ke diewe no wee ké feeten enj bvuse nyiim.

³² Geenën me nu e mbunle fô wo le, le fo fitele fiuw emum ebuy lo yí yem e ke. Seke wo e kase e tee bvufee bvuw jim, e wo nya mvungay ê boom bo bwoo le."

³³ E Bitu gay le, "Tata, é è cim nu keegen ncaw kenee keekpwe lo, tu me nu ke bee wo."

³⁴ E Jisos tfuse é wvú le, "Bitu, yuw é me ensee é wo, nyimshie nu ke enu le yí etonj eben, e wo e ma wase bokanj botete le ke wo kee me ke."

E Jisos tefe no boom bew bo ngoo le eseyse mvuntelem

³⁵ E wvú ne bife é bó le, "Ben kumyi seke me nto ntumee ben se bigew, se bikele noo se bolaba, no ben to ghane, ben to nu e tan fiée le?" E bó tfuse le, "Aay, bese to baa tan fiée ke."

³⁶ E wvú mum gay é bó le, "Yí keseen e, é wee kenjke bigew, kenee ekale, é wvú jo. E wee baa kenjke nyo jem, é wvú gese kekum kew guy nyo.

³⁷ Me njemyi fin njefo fiée fi bó to sanje é Njwa' Nyo' le le,

'Bó to nu e tanj wvú bô bonyii bô befe', kenjke keekooy bô me keseen. Ben ekeè le mwëem mvú bó to sanje ekumee me nu e mvú too wase keekocen mvunciim."

³⁸ E bó mum sese le, "Cee ekole, bese kenjke nyó jem yifíee." E wvú tfuse le, "Ben elu dvú nonen."

E Jisos bunle yí Kum Bite bi Olif e
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ E Jisos ke ne buy elaante bô boom bew bo ngoo le, mum kew no bene Kum Bite bi Olif e, e é nu no wvú to ké no gee.

⁴⁰ E bó ke ben buy fô bó to gene, e wvú gay é bó le, "Ben ebunleè fo mmom ke eto fô ben e, eghaw ben."

⁴¹ No wvú gay nonen, mum bence gen buy ke no é nulo é wee effume te é dí egen ebuy, mum tum envuw fokuse bunle le,

⁴² "Icém, é fi fen nu e kpwen wo le, é wo cake fiko fi ngew e fin fo me en'wu. Geenën gee ke no wo koonjke, fo wo ege no me njkoonjke ke." [

⁴³ No wvú bunle nonen, e nceendaa Nyo' shii we to fô wvú le, nya wvú bô mvungay.

⁴⁴ E Jisos nu, e fitele fiew buuke baay. E wvú bvuu bunle lo shiee le jimtene, e njimten cemceme fokuse ke diewe bitewtew bi elame le.]*

22:20 Ksm 24:8; Yeli 31:31; Saka 9:11; Lum 11:27; 2Kol 3:6; Gal 4:24; Ibu 8:6; 9:12   **22:21** Jon 13:2, 21-30   **22:24** 9:46-48   **22:24** Mat 18:1; Mak 9:33-34   **22:26** 9:48; Mat 23:11; Mak 9:35   **22:27** Jon 13:4-5, 12-17   **22:30** Mat 19:28   **22:31** 22:3   **22:32** Mat 16:18; Jon 21:15-17   **22:34** 22:61; Mat 26:75; Mak 14:72   **22:35** 9:2-3; 10:4   **22:37** Yesa 53:12   **22:39** 5:16   **22:39** 21:37; Mat 26:30; Mak 14:26; Jon 18:1   **22:42** Mat 6:10; 20:22; Mak 10:38; Jon 12:27-28   * **22:44** Ke bonjwa' bo boyyuum bomew é díew yí bó to yawee sanj Njwa' Nyo' jó kenjke bincim bi 43-44 ke.

⁴⁵ E wvú bunle mæse, tu jim fô boom bew bo ngoo le, yen e yii e ge wase bó e dose e no leete.

⁴⁶ E wvú bife ê bó le, “Ben kaa leete lo le? Ben eja we ebunleê fo mmom ke eto fô ben e, eghaw ben.”

E bonyii bo wonj e koo Jisos

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

⁴⁷ Ke no wvú to bæe jemyi, e ngoo bonyii buynen e è kaa nu Judas wvú to nu wee ngoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofæ wvú to saa fwe wvudvu. E wvú gen mbew Jisos e keenjoce wvú.

⁴⁸ Geenæn, e Jisos bife ê Judas le, “Wo fen gomte keenjoce wee wvú diee nu Waawee nen keeduñe le bó ekoo le?”

⁴⁹ E boom bew bo ngoo le bò to nu mbew ye le yen fiæ fi to nu keekooy e, bife le, “Cee ekole, bese egbwoce bonyii ban e?”

⁵⁰ E wee mvu bó le dioo gbwoo, mum cun kentuntuj ke eceey ke nfwa ekole ke bocee ncese le.

⁵¹ E Jisos kan le, “Fo wee ebvuu emom ke,” mum kum kentuntuj ke wee wvudvu le e kí mum kase tu fô.

⁵² Bonyii bò to toe keekoo Jisos to nu bocee ncese bo baay baay bó bikuu bi nci le bi to ceYTE yew ncese noo bonyii bò saake wonj. E wvú bife ê bó le, “Ben to keekoo me e no too bó nyó noo bibuse ke diæwe ben to keekoo e è nu coonj e?”

⁵³ Me nse nu beene no diuu nu fô yew ncese le se ben ekum me le nje la? Geenæn, keseen nu kafew ke mvungay mvu ejiwæ le kè Satan ké no saake, e è nu kè è nulo é ben ege fiæ.”

E Bita ma Jisos

(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ E bonyii bodvu mum koo Jisos no gene bó wvú fô la di ekole ke bocee ncese le, e Bita bii ejim ntamndwee.

⁵⁵ E bó gen fwæe nguy fontelenj fo lakfulæen shii no yosene. E Bita mum to shii bó bó.

⁵⁶ No nguy to bæenci, e wan kpwoon mvu wvú to lemte fô la didvu le ja yen Bita le e wvú e shii. E wvú taa wvú fojise ntay gay le, “Wee wvun bee bó wee wvudvu.”

⁵⁷ E Bita mum kace lo gay le, “Kpwoon wvun, ke me n'yaan kee wee wvun ke.”

⁵⁸ E kafew dioo bence caan, e wee mvu bvuu yen wvú le, bvuu gay le, “Wo ten nu mvu ngoo yibole.” Geenæn e Bita gay le, “Diemsen, ke me nu mvu bó le ke.”

⁵⁹ E kafew bvuu gen buy ke diæwe ntam kafew mwaanj e, e wee mvu bvuu taam le, “Keceey, keceey wee wvun bee bó wee

wvudvu, njefo wvú nu ten wee wvun Galilee.”

⁶⁰ E Bita bvuu tun gay le, “Diemsen wvun, ke me n'yaan kee fiæ fi wo jemyi ke.” Ke no wvú to bæe jemyi nonen, kan mwaanj e nyimshie mum tonj.

⁶¹ E Tata banke ye e ejise eye tasen bó yo Bita. E Bita kume njeme wvú Jisos be jeme le, “Nyimshie ke enu le yi etonj eBen, e wo e ma wase me bokanj botete.”

⁶² E wvú ne fô buy ekfunj, bee kpwe baay.

E bó no keenjke bvuu suunje Jisos

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ E bonyii bò to jici Jisos e mum keW no keenjke bvuu suunje wvú,

⁶⁴ süm bvushiw bwew bó ndvu, gay ê wvú le, “Ke geæ kewee ntum Nyo' kuw. Ke see wee wvú sunj wo.”

⁶⁵ E bó bvuu no baale wvú bó boncun nteen.

E bó saw nsaw Jisos

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

⁶⁶ E bvú buy yuu e bonyii bò saake wonj bocii bó bocee ncese bo baay baay bocii noo bonyii bò duñci bonci bo Nyo' le baance ye. No bó baancee, mum jo Jisos gen bó wvú fô bó to ké no saake bonsaw.

⁶⁷ No bó genæe bó wvú nonen, e bó bife ê wvú le, “E è nu wo Mboyse wvú Nyo' to kawæe, é wo see ê bese?” E wvú tfuse le, “E me nsenje lo é ben, ben saa ebee ke.

⁶⁸ E me mbife fiæ è ben, ben saa etfuse ke.

⁶⁹ Geenæn, e keW yi keseen e, wee wvú diee nu Waawee nu ke eshii é ebo ke eceey ke Nyo' mvungay e.”

⁷⁰ E bó mum sese bocii le, “E fen nu wo wvú Waa Nyo'?” E wvú tfuse le, “Fi nu no ben gayte.”

⁷¹ E bó mum gay le, “E nulo é bó ebvuu egomte wee wvú esee le la? Beene nu e yuw wase fiæ fi wvú jeme bó diuw we.”

23

E Baylet bó 'Elod biwce mwæm è Jisos

(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ No bonyii bò saake bonsaw jemye nonen, mum ja bocii jo Jisos no gene dvú fô Baylet e.

² No bó genæe buy fô, mum keW no cuci mwæm yi ye le, gayte le, “Wee wvun nen ghane bvunjse wonj wese, tune fo bonyii elaanjke shile è Kaysa Nfon wvu Lum, bvuu jemyi le wen nu Mboyse wvú Nyo' to kawæe, fi duñci le wvú nu nfon mvu.”

³ E Baylet bife ê Jisos le, “E nu wo wvù Nfon Bojuu le?” E Jisos tfuse ê wvù le, “E nu no wo gay.”

⁴ E Baylet mum ne jeme ê bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to nu fô le, “Me mbaa n'yen fiε fi wee wvun jay e ke.”

⁵ E bô bocii mum no taame ke le, “Wee wvun ghane yeyi bonyii bocii, beyse le bô etemyi bikuu. Wvù to kew Galilee, to ghan Judea jocii, ε no nu wase ê elaante jan keeseen.”

⁶ No Baylet yuw fin nonen, mum bife le, “Wee wvun nu wee wvu Galilee le?”

⁷ E bô bee, ε wvù mum ciinse Jisos fô Nfon 'Elod e, njefo è to nu wvù wvù to saake keba ke wonj e kedvu, ε wvù to nu ten Jelusalem kefew kedvu le.

⁸ E bô gen bô Jisos, ε Nfon 'Elod yen wvù le yuw njon, njefo wvù to shee yuuke wase ekume wvù, mum no kenke shiee keeyen wvù le, shieele ten le sekemew ê Jisos ege fiε fi dunji mvungay mvu Nyo' le é wen eyen.

⁹ E wvù she biwce mweem ê Jisos nteen, geenε ε wvù fañe yaa etfuse fiε ke.

¹⁰ Wvù to biwci ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to dunji bonci bo Nyo' le leeme fô cuci mweem mvù temyi yí Jisos e.

¹¹ E Nfon 'Elod bô bonyii bew bo nci le ke ja mum kew no kenke bvuu sawsee wvù, tfume ndvu wonj yí ye le, tfuse wvù ε bó no tuu dvù jim fô Baylet e.

¹² E to nu ε Baylet bô Nfon 'Elod banene. Ebvubwe, ε bó tu nsán.

E Baylet sumten nsaw no bonyii to koonke (Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

¹³ No bó tfuseε Jisos jim, ε Baylet kum bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô to saake wonj, bvuu kum bonyii bocii.

¹⁴ E bô tase, ε wvù gay ê bó le, “Ben be to bô wee wvun fen le wvù gee ε bonyii temyi bikuu, me ε ndioo ntasse mweem mvù ben taame dvù é ben ejise, ben eyeke eyuw, ε nfañe n'yaa n'yen le mweem mvù ben cuci yí ye le nu ε wvù ε ge fimew ke,

¹⁵ E Nfon 'Elod be baa yen ten ke. E nu fiε fi be ge wvù ε kase ε tfuse wee wvun jim é beene. Ben eyen ten le wee wvun baa jay fiε fi è nulo é bó eyu lo wvù ke.

¹⁶ Me nu entam ke lo wvù, encine wvù le, é wvù egene.”

¹⁷ [E to ké dioo nu kefew ke Nkaw Danefey wvun e, ε Baylet no kenke keebvuse wee mwaan yew ncaw e enya é bonyii.] *

¹⁸ E bonyii bocii mum ne kew no wamte lo gene dvù le, “Lese lo wee wvun, ebvuse Balabas yew ncaw e enya é bese.”

¹⁹ Balabas wvun to nu yew ncaw e njefo wvù to nu ε kew mvunlaa elaante bvuu yu wee.

²⁰ E Baylet yuw nonen bvuu jeme é bonyii bocii njefo wvù to gomte keecinε Jisos e.

²¹ Geenε, ε bó no wamte ke le, “Bó eta lo wvù yí kentam e, bó eta lo wvù yí kentam e.”

²² E Baylet bvuu jeme é bonyii yí bokan bo botete le le, “Bó eta wvù nje la? Fiε fi befe fi wvù ge nu la? Me mbaa n'yen jay wvù wvù ge le wvù bó eyu lo wvù ke. Me nu entam lo wvù, encine wvù le.”

²³ E bô mum mey no wamte lo bô mvungay le “Bó eta lo wvù yí kentam e.” E n'wam wvubo ghaw Baylet.

²⁴ Nonen, ε Baylet sumten nsaw cine wvù le, le bó ege bô wvù no bó koonke.

²⁵ E wvù mum bvuse wee we yew ncaw e, ε è nu wvù bó to biite, wvù kewε mvunlaa elaante bvuu yu we. No wvù bvuse, mum nya Jisos no bó to gomte.

E bó ta Jisos yí kentam e (Mat 27:32-34; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ E bó mum jo Jisos no gene dvù. No bó to gene, ε bó bo wee mvu tasen ε wvù kfuuyi njkpwaante ε diee diew nu Semon, ε è nu wee wvu Selin. E bó koo wvù mum gee kentam ke Jisos e fô wvù gbwew, ε wvù mum tuu no bii Jisos e.

²⁷ E bó bó mum no gene, ε ngoo bonyii bii wvù le. E bomew nu bokene bô to beele, taanke bongew bew.

²⁸ E Jisos ke ne banke ye gay é bó le, “Bokene bo Jelusalem, fo ben ebeelè fô me le ke. Ben ebeelè ε è nu fô bikuu binen e, noo fô boom bonen e.

²⁹ Ben ekeè le kefew too lo kè bó nu ke egayte le, njon wvu baay nu wvu bokene bó nu bokase bó ke baa boo wase wan, ε bó ke baa yamse wase wan ke.

³⁰ E nu ke enu kefew kedvu le, é bonyii efuunke é dikum di baay baay le, ‘Ben eglweken yí yese le,’ efuunke é dikum di caan caan le, ‘Ben ebanye bese’.

³¹ Bó nu ke efuunke nonen njefo é bonyii ge kfuu fin fiε bô kete kè bee leε, é bó ke ege neε bó kè nu ε yum wase.”

³² No bó to gene bó Jisos nonen, bó to kenke bonyii bo ncaw e bofeε bó bó to gene keeyu ten.

³³ E bó gen buy bvudvuu bvù bó tenje le Ngbwow Ekole le, mum ta Jisos fô yí kentam e, mum ta ten bonyii bo ncaw e bo bofeε ba yí bintam e, wvù mwaan é ebo ke Jisos e ke eceey e, wvumvu é ebo kew ke ejkonko le.

23:7 3:1   23:8 9:9   23:11 Mat 27:28; Mak 15:17; Jon 19:2   * 23:17 Bonja' bo boyvuum bomew nu ε bvuse kencim ke 17.   23:18 Lem 3:13-14   23:29 21:23   23:30 Os 10:8; Mw 6:16   23:31 1Bi 4:17   23:33 Yesa 53:12   23:34 Mben 22:18; Mat 5:44; Luk 6:28; Lem 7:60   † 23:34 Bonja' bo boyvuum bomew nu ε bvuse kencim ke 34a.

³⁴ E Jisos ke ne gay le, "Icem, leeshē kebefē ke bonyii ban e, njefo ke bó kee fiē fi bó gee ke." E bonyii bodvu jo ndvú Jisos tum kan dvú keegaw ê bikuu bibole. †

³⁵ Mwεem mvun mvunciim to kooyi bō Jisos nonen, e bonyii leeme fó taale. E bonyii bō to saake wonj kaa ne fibole no buu lo wvú duu le, "Wvú se fii bonyii bomew, wvú efi le ekole kew keseen, é wvú fen nu Mboyse wvú Nyo' to kawee, kaw." †

³⁶ E bonyii bo nci le ten no sewsee wvú, nya mbvuum mo ngbwayngbwayi é wvú,

³⁷ gay le, "E wo fen nu Nfon Bojuu, é wo fi ekole kuw."

³⁸ Bó to nu e sanj njwa' ta é we jo ekole ke Jisos e le, "Wvun nu Nfon Bojuu."

³⁹ E wee ncaw mvu ba le bō to njeYTE yī bintam e fó, ne no nan'yi Jisos, gayte le, "E nu ke wo wvú Mboyse wvú Nyo' to kawee le? Fi ekole kuw, efi ten bese."

⁴⁰ E wvumvu we yuw fiē fi wvú jeme, wamen wvú, bife le, "Ke wo fane Nyo' le? Wo nu yī njew e diēwe wvú le.

⁴¹ Bee wo kpwe cey cey fii é è nu nlawma mwεem mvú befe mvú bee wo ge, geenen e wee wvun kpwee fiew é wvú baa faj fiē ke."

⁴² E wee ncaw wvun mum gay le, "Jisos, ke ekumyi me seke wo nu ke esaake bvunfon bwuw."

⁴³ E Jisos gay é wvú le, "E me ensee é wo kecey le ehen nu é bee wo nu ke enu bvudvuu buv njonj e buv Nyo' le."

E Jisos kpwe

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴ E diuu ke ben wase dioo lewse, e ekfun ne jiim wonj tfuu gen buy didiuu ditete emvunsheen.

⁴⁵ E ndvu yi to gawsene yew ncese ente mum sele entelenj buy biba bifē.

⁴⁶ E Jisos no nu yī kentam e, ke ja wam foweewe le, "Icem, me n'yaa keyoy kem can yo le." No wvú gay nonen, mum yoy n'yoy wvú fokemese.

⁴⁷ E cee ekole bonyii bo nci le wvú to leeme fó, dioo yen fiē fi to kooyee le, nya mbense é Nyo' gay le, "Kecēy, kecēy, wee wvun se nu se jay."

⁴⁸ E bonyii bocii bō to nu é tase fó keeyen fiē fi to kooyi le, mum ja kase no kfuuyi éla ébole é bó é lanj wem.

⁴⁹ E nsáa Jisos yicii to to fibole leem é è nu ntamndwee no yene fiē fi kooyi le. E bomew to nu bokene bō to nen'yee Galilee no bii wvú le.

E bó dwey Jisos

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Wee mvu to nu kefew kedvu le é bó tenje le Yosew, é è nu wee wvu é kelaante ke Bojuu le kemew kè bó tenje le Alimatia. Wvú to nu wee wvú jee bvuu nu wee wvu teyey é Nyo' ejise, bvuu ceyte kefew kè Nyo' nu ke eto esaake bvunfon bwew. Wvú to nu ten wee njoo bonyii bō to saake bonsaw e. Geenēn, wvú to baa bee fiew fiē fi bó to seyse ege bó Jisos ke.

⁵² E wvú gen fó Baylet e, leke keegenj ejo gvune di Jisos e.

⁵³ E Baylet bee, é wvú gen shike gvune didvu, baance é ndvule, gen jike é jem e é bó e cow yī kemaan e, é bó ke baa yuu lese wase wee jó ke.

⁵⁴ E to nu Diuu di Nseyse le keeley diuu di mbam e, é è to sheete wase caan é mbam wvudvu ekew.

⁵⁵ E bokene ba bō to nen'yee Galilee bi Jisos e, bi Yosew e fó jem, gen yen nu wvú jiwsee gvune di Jisos e é jem.

⁵⁶ E bó ke ne fó, mum tu jim éla ébole, gen seyse bonfley bō jee noo bó ké no sh-fuunkene bó bō to ké no yeefe digvune dvú. E è no nu diuu di mbam e, é bó she mbam no nci wvubo to gomte.

24

E Jisos buy yi kpwe le

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ E diuu di mbam e ke buy fey, é bvú yuu diuu di fwe yī kema le. E bokene bodvu buy saa lo bvutfuu, jo bonfley bó bó to seyseεε mum no gene dvú fó jem.

² E bó dioo gen buy fó, yen é bó é binjse wase te di bó to banee diuw jem dvú.

³ E bó ley gen é jem fanje yaa yen gvune di Tata Jisos e ke.

⁴ E bó mum leem fó njemten lo. E fi kooy le bolemse bofeεε to nu é ne to leem mbew bó le, é bó é tfume ndvú é yī baa lawkene.

⁵ E bokene bodvu fan baay, mum tum bikuu fokuse. E bolemse ba bife é bó le, "E nu nje la wvú ben gomte wee wvú bee dvú ente jo bonkfu?"

⁶ Ke wvú yaa nu fen ke, wvú nu é buy wase yī kpwe le. Ben kume fiē fi wvú to gayee é ben seke ben é bó to nu Galilee.

⁷ Wvú to nu é gay le, "Wee wvú diee nu Waawee nu é bó nu ke enya wvú can bonyii bó befe le, é bó ke eta wvú yī kentam e, é ke dioo nu ediuw éta, é wvú ebuy yī kpwe le." †

⁸ E bó mum kume fiē fi Jisos to jemyeεε é bó.

⁹ E bó ke ne fô jem, kase tu jim gen see mwεem mvun mvunciim ê boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow mwaanj noo bonyii bocii bô to bii wvú le.

¹⁰ Bokene bô to seηee fiε fi to kooyee fidvu ê boom bo ntum e bo Jisos e to nu Maalia Magdalen, Joana noo Maalia wvú bwee jem bô bokene bomew.

¹¹ E bó yuw njeme wvudvu ke diewe è nu kenlamse, fanje yaa bee naa lo ke.

¹² Geenen, ε Bitá ne ke we, lewte gen buy fô jem, ηgvuwce taa ê jem yen ke ε è nu ndvú yí bô to njimeε Jisos dvú. E wvú mum ne no tuu jim fô yew e keηke ηghaw yí fiε fi kooyee le.

E bonyii bomew yen Jisos e je yi Emayus e (Mak 16:12-13)

¹³ E fi ke ne kooy ke ebvubwe le, bonyii bomew bofee bô to ké no bii Jisos e to nu ε ne Jelusalem no gene ntew wvú Emayus e, wvú to nu diewe bomay bososhwiε keegen buy jó le.*

¹⁴ E bó no gene jemiyi εbonebon ekume mwεem mvú to kooyi mvun mvunciim.

¹⁵ No bó to lene jemiyi ghayte nonen, ε Jisos kebee bence to mbew bó le no lene bô bô.

¹⁶ E fiε fimew ge le fo bó ekiεε wee wvudvu ke.

¹⁷ E Jisos mum ja bife ê bó le, “E se nu la fi ben lene jemiyi ekume fi nen?” No wvú bife nonen, ε bó leemen bô yii yí monshim mobile.

¹⁸ E wee mvu bó le wvú diee to nu Kleofas bife ê wvú le, “E mey ke wo tolo Jelusalem wvú yaa kee ke mwεem mvú se kooyi jó ediuw eyan e?”

¹⁹ E wvú bife le, “Mvú la?” E bó tfuse le, “Mwεem mvú se kooyi bô Jisos wvu Nasalet. Wee wvun se nu wee ntum Nyo', ε mwεem mvú wvú se gee noo mvú wvú se jemiyi se nu biηhaw. E se nu wee wvú kuuke baay fwe dvu Nyo' bô bonyii bocii.

²⁰ Bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake wonj wese ε se ε nya wvú le bó eyu. Bó se ε mum ε ta wvú yí kentam e.

²¹ Bese se leese fisese bvufee yí ye le le è nu wvú wvú nu ke esum bonyii bo Islael can ηgew e. Geenen, è nya wase ediuw εta no mwεem mvudvu se kooyee.

²² Fimew nu ε bokene bomew ηgoo yese le ε be ε jeme fi ε nya lo bese ηghaw, le bó buy ε gen fô jem entaηtanj,

²³ E fanje yaa yen gvune diew e ke. Bó ε dioo kase tu jim, ε see le bó be ε yen bonceendaa bo Nyo' le ke diewe bó yen ε filε le, bó gay ê bó le Jisos nu dvú.

²⁴ Bonyii bomew ηgoo yese le ε gen fô jem fodvu ε yen yí le ke lenlenj no bokene bodvu be jemiyi, geenen, ε fanje yaa yen Jisos e ke.”

²⁵ E Jisos jeme ê bó le, “O oo, biyuj bin, mvuntelem mvunen lee baay keebēe mwεem mvú bonyii bo ntum Nyo' le to sanjeε.

²⁶ Ke ben kee le Mboyse wvú Nyo' to kawee to keηke keeyen ηgew se ley yí bvukuke bwew e le?”

²⁷ E Jisos mum kew nele ê bó mwεem mvunciim mvú bó to sanjeε ε Nwa' Nyo' le ekume wvú ε kew yí mvú Muses to sanjeε le, ε gen ε buy ten yí mvu bonyii bo ntum Nyo' le.

²⁸ No bó toe wase buy mbew ntew wvú bó to gene jó le, ε Jisos ne no gee ke diewe wvú fele lo.

²⁹ E bó leke wvú shiee le gay le, “Beene egen ece. Kefew nu ε kí ε gen wase baay, ε ekfunj ε kew wase ε no jiime.” E wvú bee keegen ce bó bô.

³⁰ E bó gen, ke dioo diekene, ε wvú jo ntuw bleed, nya keyoone è Nyo', guushε nya ê bó.

³¹ Kanj mwaanj nonen, ε ejise ebo yuu, ε bó mum kieε wvú. E wvú sese la ê bó ejise.

³² E bó sheε no ghayte εbonebon le, “Ke mvuntelem mvuseεbeewo be yuwsee seke wvú be neci mwεem mvu è Nwa' Nyo' le è beε wo è je le?”

³³ E bó mum nene kanj mwaanj ekiεguu jodvu no tuu jim Jelusalem. E bó dioo gen, yen ε boom bo Jisos e bo ηgoo le bo yuufe ncow mwaanj ε baance ye bvudvuu bvumwaanj bó bonyii bomew bó to ké no bii wvú le.

³⁴ E bó jemiyi le, “Kecεεy, Tata wesebeene nu ε buy yí kpwe le. Wvú be ε sese ε buynen è Semon ejise.”

³⁵ E bó mum see ten ê bó fiε fi be kooy bó bó è je, bvuu nele no bó be kiente wvú seke wvú be guushi bleed.

E Jisos buynen entelenj jo boom bew bo ηgoo le (Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Ke no bó to beε jemiyi nonen, ε Jisos kebee mum ja ne sese buynen è bó entelenj mum gay bó le le, “Kembonen enú fô ben e.”

³⁷ E kedvum gbwo bó, ε bó no fane, kp-waake le bó yene ε è nu ηkfusay e.

³⁸ E wvú bife ê bó le, “Ben fane la? E ge la wvú ben manjene me?”

³⁹ Ben etaa eyen can yem bó bikaa biem è ben emum ekiεε le è nu naa me. Ben emomce ye yem emum ekiεε, njefo ke ηkfusay ké no keηke nyam ye bó bikufe no ben yene ε me ηkeηke ke.”

* **24:13** May mwaanj nu bontam bo lene le ntfuke bó gee sooshwiε (1, 700). **24:19** 7:16 **24:21** 1:68; 2:38 **24:24** 2:12; Jon 20:3-10 **24:25** 24:45 **24:27** 24:44 **24:32** 24:45 **24:34** Mak 16:7; 1Kol 15:4-5 **24:36** 1Kol 15:5; Luk 2:14 **24:37** Mat 14:26; Mak 6:49 **24:41** Jon 21:5, 10; Lem 10:41

⁴⁰ No wvú gay nonen, mum dunje can ye bô bikaa biew ê bó.

⁴¹ E bó taa Jisos, e njon yuwyε lo bó, e bó mum ηgmten lo. E fi ghaw bó keebie le é nu wvú. E wvú ne bife é bó le, “Ben keηke fide fidien fen e?”

⁴² E bó jo kencim ke bye le e bó e deε, nya é wvú.

⁴³ E wvú fi die é bó ejise.

⁴⁴ E wvú mum gay é bó le, “Mwεem mvun mvù ben yen eben nu mvù me nto njemyi é ben ekumε mvú e me mbεε beene. Me nto nduu le mwεem mvunciim mvù bó to sanεε ekumε me é Nwa' Muses e, bó é Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le noo é Nwa' Mbense le, keηke keeto ekocεn.”

⁴⁵ E wvú mum yene bvufee bvubole, e bó kieε mwεem mvù nu é Nwa' Nyo' le.

⁴⁶ E wvú jeme le, “Bó nu e san le Mboyse wvù Nyo' to kawεε keηke keeyen ηgεw ekpwe, é ke edioo enu ediuw εta, é wvú ebuy yi kpwe le.

⁴⁷ E fi bvuu nu le bó nu ke ekεw Jelusalem, efewci é bitum bicii é diee diew e le bonyii bocii ekumen mvuntelem mvubole, é Nyo' emum eleεshe bibefe bibole.

⁴⁸ E nu ke efewci ben ban bô nu e yen mwεem mvun e.

⁴⁹ Ben eyeke eyuw, me nu ηke enciinse nya yi Icem to kawεε ben dvú. Nonen, ben emεy εlaante jan eεyεte mvunjay mvù nu ke eshii fowe eto fô ben e.”

*E Jisos ben we
(Mak 16:19)*

⁵⁰ E wvú jo bó buy bô bó εlaante jodvu, e bó bó gen buy mbew ntεw wvù Betani le, e wvú cake can ye we, lan kembonen yi bó le.

⁵¹ Ke no wvú to beε laanηke kembonen yi bó le nonen, mum ja no bene we, mum ben la.

⁵² E bó nya mbense wvu baay é wvú, mum ja fô tu jim Jelusalem bô nlanlan fô mvuntelem mvubole.

⁵³ E bó gen no shee yew ncese le, bensee Nyo' sekecii.

Saaka wvù Jee wvu ekumε
Jisos no
Jon
to Saηεε

Fiεε fi nu ê Nwa' Jon wvun e

Saaka wvù jee wvun wvù Jon to saηεε nu ε wvù duηci le Jisos nu Diεw Nyo' yi to nu wase fonkεw ε yi mεy lo, ε ε nu yi yi to nu ε tu wee wvu. Nwa' wvudvu keβεε jemyi le saaka wvù jee wvun nu ε bó to saη wvu le bonyii bó taanke nulo ebee le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, nu Waa Nyo', ε bó lese fitele yi ye le, ε bó ke ekeηke nshii wvù mεy lo (20:31).

Fiεε fi Jon nu ε saη ε biinen ε ηwa' wvun e nu ekumε nnya yi è nu nshii wvù mεy lo wvù nu nje Klistu. Nnya yin nu mbuwma ε wvù kεw keseen, ε wvù nu fò bonyii bó nu ε bee le Jisos nu je, ε è nu wvù keceεy, ε è nu wvù nshii. Je mi yi Jon saη ηwa' wvun jó yi nu naa lo jεey nu yi duηci no Jisos to joo mwεεm mvù bonyii kee yi nshii wvun e keeyεyi no mwεεm mvu ε keyoy e nu.

Bikuu bi mwεεm e ε Nwa' wvun e

- 1:1-18 Keηkεwce ekumε Jisos
- 1:19-51 Ekumε Jon Nlesejoo noo boom bo ηgoo le bo Jisos e bo fwe
- 2:1-12:50 Ekumε no Jisos to ghane gee lemme diew
- 13:1-19:42 Ekumε εdiuw ε Jisos yo fokemεse Jelusalem bó mbew jó le
- 18:1-19:42 Ekumε no bó to sawεε nsaw Jisos ke ghan ta wvù yi kentam e
- 20:1-31 Ekumε no Tata Jisos to buyεε yi kpwe le, duηce ekole kew ε bonyii bew
- 21:1-25 Kemεse: ε Jisos duηce ekole kew ε boom bew bo ηgoo le Galilee

ε Diεw tu wee wvu wum

¹ ε to nu fonkεw ε Diεw nu wase. Diεw yidvu to nu bó Nyo', ε Diεw yidvu to nu Nyo'.
² Wvù to nu wase dvù fonkεw bó Nyo'.

³ Nyo' to bom mwεεm mvunciiim fele can ye le. Ke fiεε nu naa lo dvù fimwaan fi Nyo' to bomεε se wvù ke.

⁴ Wvù keηke nshii yi ye le, ε nshii wvudvu nu n'yuu fò bonyii le.

⁵ N'yuu wvudvu ε no baa ε εjiwe le, ε εjiwe kedvu yaa nulo ejimse naa lo wvù ke. *

⁶ Wee mvu nu dvù wvù Nyo' to tumεε ε diee nu le Jon.

⁷ Wvù to to keejeme ekumε N'yuu, eben jim nsaw we, wvu le wen ege ε bonyii bocii elese fitele yi N'yuu wvudvu le.

⁸ Ke wvù wvù Jon to nu N'yuu wvudvu ke. Wvù to to ke keeben ε è nu jim nsaw wvu N'yuu wvudvu.

⁹ N'yuu wvu keceεy wvù duηci n'yuu ε bonyii bocii to too yi wonj wvun e.

¹⁰ Wvù to nu yi wonj e, ε wonj wvun nu ε Nyo' to bom fele can ye le, geenen ε bonyii bó è nu bo yi wonj wvun e faηε yaa ekieε wvù ke.

¹¹ Wvù to nu ε to wonj we le, ε bonyii bo bew faηε yaa efiisen wvù ke.

¹² Geenε, ε bonyii bocii bó to fiisenεε wvù, lese fitele yi ye le, nu ε wvù to nya mvunηgay è bó le bó enù wase boom bo Nyo' le.

¹³ ε ke boom bo Nyo' le ban nu ε bó boke bii εlεmε ke kfuu le, keεneε no wee shieele, keεneε mboo wee wvu wum e ke. Bó boke bii ε è nu mboo wvù è nu wvu Nyo' le.

¹⁴ Diεw yidvu to nu ε tu wee wvu wum no cee ε bese entelen, ε wvù ε yinεen bó mbuwma noo keceεy. ε bese yen bvukuke bwew e. Bvukuke bvù è nu bvu Wan wvù è mεy ke wvù wvù nε fò Ice le.

¹⁵ Jon to nu ε ben jim nsaw ekumε wvù no fuunke gayte le, "Wvun nu wee wvù me nto ηjemyi ekumε wvù ηgayte le, 'Wee wvù too è me εjim kuuke fele me, njefo wvù to nu wase ε me nse ηke no nu dvù.'"

¹⁶ No wvù nu ε yinεen bó mbuwma, wvù ε mum ε no nyaa beene bocii mbuwma yi mbuwma le.

¹⁷ Beene kee lo le Nyo' to nya bonci fele can Muses e. Geenε, mbuwma Nyo' bó keceεy nu ε to fele can Jisos Klistu le.

¹⁸ Ke wee nu dvù wvù ke nu ε yuu wase yen Nyo' le ke. ε nu ke Waa we wvù è mεy ke wvù wvù nu mbew wvù wvù Ice le wvù nu ε ge beene ε kieε wvù.

Wee wvù è to nu Jon Nlesejoo
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Fin nu fiεε fi Jon to jemyε seke bikuu bi Bojuu le bi Jelusalem to tumεε bocee ncese bó bonyii bo Lewe le le bó ebife ε Jon le laa è nu wvù wvù yeε le.

²⁰ Jon to baa tun keetfuse mbife wvubo ke. Wvù to nu ε jeme lo bó diuw we le, "Ke è nu me wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε ke."

²¹ ε bó bife ε wvù le, "Tu è nu wo wvù yeε? ε nu wo wvù Elayja le?" ε wvù tfuse ε bó le,

1:1 Keη 1:1-2;4; Jon 17:5; Fili 2:6; 1Jon 1:1-2; Mwμ 19:13-16 1:3 1:9-10; 5:26; 1Kol 8:6; Kolo 1:16-17; Ibu 1:2; Mwμ 3:14 1:5 Keη 1:3-4 * 1:5 Keηεε le, ε εjiwe kedvu yaa nulo ekieε naa lo wvù ke. 1:6 Mat 3:1 1:8 1:20 1:9 8:12; 17:25; 1Jon 2:8 1:12 1Jon 3:1; Gal 3:26; 4:5 1:13 3:3, 5-6; 1Bi 1:23; 1Jon 3:9 1:14 Gal 4:4; Fili 2:7; 1Tim 3:16; Ibu 2:14; 1Jon 4:2; Mat 17:2; Jon 2:11; 1Jon 1:1-3 1:15 1:24-27, 30; 5:31-34, 36 1:17 7:19; Ksm 31:18 1:18 6:46; 14:8-9; Ksm 33:20; Mat 11:27; 1Tim 6:16; 1Jon 4:12 1:19 5:33 1:20 3:28 1:21 Mala 4:5; Dito 18:15, 18; Mat 2:14; Jon 6:14 † 1:21 Bojuu bomew to ceγte wee ntuμ Nyo' wvù nu diεwe Muses e, geenε ε bomew kee le wee ntuμ Nyo' wvudvu nu ke enu Mboyse wvù Nyo' to kawεε.

"Kε me nu Elayja ke." Ε bό bvuu bife le, "Ε bό bvuu Wee Ntum Nyo' wε le?" † Ε wvú tun.

22 Ε bό bvuu bife ε wvú le, "Tu ε nu wo wvú yeε? Wo gay le la ekumε ekole kuw? Kε see ε bese ekεke fιεε fi bese ekase egen etfuse ε bonyii bό tum bese?"

23 Ε Jon tfuse ε bό no Yesaya wvú wee ntum Nyo' to jemyeε le,

"Ε nu me diεw yi fuunke ηkpwaante le,

'Bό enele je Tata ε yi enú teyey.'"

24 Bonyii ban nu ε ε to tum Bofalasií bό.

25 Ε bό bife ε Jon le, "Ε ε baa nu wo wvú Mboyse wvú Nyo' to kawεε kenεε Elayja, kenεε Wee Ntum Nyo' wε, wo ε no leese bonyii ε joo nje la?"

26 Ε Jon tfuse ε bό le, "Me nleese ke flem bonyii ε ε nu ε joo, geenεn wee mvu nu dvú ε ben ente ε ben yaa kee wvú ke.

27 Ε nu wvú wvú too ε me ejim, ε me mbaa ncim enkpwentεn keenfay laba we ke."

28 Fιεε fin ficii to kooyi ε ε nu Bεtani Joo Joodan kewvu keki fό Jon to leese bonyii ε joo.

Ε Jon dujε Waa Njee Nyo' ε bonyii

29 Ε ekfunj buy yuu, ε Jon yen ε Jisos too, ε wvú mum gay le, "Ben etaa eyen, wvun nu Waa Njee Nyo' wvú cawsee bibefε bi yi nshe le!

30 Ε nu wvú wvú me nse njemyi ekumε wvú ηgayte le, 'Wee mvu too ε me ejim kuuke fele me, njefo wvú to nu wase, ε me nse ηke no nu.'

31 Kε me kebεε nto ηkee wvú ke. Geenεn, ε me nto nto no nleese bonyii ε joo wvu le bonyii bo Islael ekieε wvú."

32 Jon to nu ε bvuu jeme keeben jim nsaw we gay le, "Me nto nu ε n'yen ε Keyoy shiile too fowe diεwe ebembe le, to no nu yi ye le.

33 Kε me kebεε nto ηkee wvú ke. Geenεn, wee wvú to tumεε me le me ento enleesε bonyii ε joo to nu ε gay ε me le, 'Wee wvú wo nu ke eyen ε Keyoy ε shii fowe ε to ε no nu yi ye le, nu wvú nu ke eleese bonyii ε ε nu can Keyoy ke Yuule le.'

34 Fifi nu fιεε ε me nto nu ε n'yen, ε no nleeme jim nsaw wvudvu ηgayte le wee wvun nu Waa Nyo'."

Bonyii bό to yawεε no nu boom bo Jisos e bo ηgoo le

35 Ε ekfunj buy yuu, ε Jon bvuu no leeme fe fό wvú to leeme bό boom bew bo ηgoo le bofεε.

36 Ε wvú ne yen no Jisos lεne fele, mum gay le, "Ben etaa eyen, wvun nu Waa Njee Nyo'."

37 Ε boom bew bo ηgoo le bo bofεε ba dioo yuu no wvú gay nonεn, mum ne no bii Jisos e.

38 Ε Jisos banke ye yen no bό bii, bife ε bό le, "Ben gomte ε ε nu la?" Ε bό bife ε wvú le, "Labay, wo cee fεε?" (Dieε di Labay din nu le, "Wee N'yεεyi wvu Baay.")

39 Ε Jisos tfuse ε bό le, "Ben eto eyen." Ε bό mum gen yen fό wvú to cee. Ε bό bό mum no nu ε ekfunj ghan jiiim. Kefew kε bό to bie wvú le to nu wase ke diεwe didiuu dinεw e fokieguu.

40 Wee mwaan ηgoo bonyii bo bofεε bό to yuwεε no Jon jemyeεε mum bi Jisos e to nu Andulu wvú waa bwee Semon Bita.

41 Ε Andulu wvudvu mum gen lo gom waa bwee wvú Semon, see ε wvú le, "Bese nu ε yen wase Mboyse wvú Nyo' to kawεε le" (fi nu le Klistu).

42 Nonεn, ε wvú mum jo Semon gen bό wvú fό Jisos e. Ε Jisos taa wvú nεn tunη, gay le, "Ε nu wo wvú Semon wvú waa Jon. Bό nu ke eteje wase wo le Sefas." (Dieε di le Sefas din nu Bita).‡

Ε Jisos tee Filew bό Nataniel

43 Ε ekfunj ke buy yuu, ε Jisos yen le wen nu egen keba kε Galilee le. Ε wvú gen yen Filew e, gay ε wvú le, "Ε bii me le."

44 Filew wvun to nu wee wvu ε kelaante kε Besayda le. Ε kelaante kin nu ke bo Andulu bό Bitale.

45 Ε Filew gen gom Nataniel gay ε wvú le, "Bese nu ε yen wase wee wvú Muses to sanηεε ε N'wa' bonci le ekumε wvú bό wvú bonyii bo ntum Nyo' le to sanηεε ten ekumε wvú. Wee wvun nu Jisos wvu Nasalet wvú waa Yosεw."

46 Ε Nataniel tfuse ε wvú le, "Fιεε fi jee nulo ebuy Nasalet e?" Ε Filew gay ε wvú le, "To eyen."

47 Ε Jisos ke yen no Nataniel too, jeme ekumε wvú le, "Ben etaa eyen, wee wvun nu naa wee wvu Islael wvu keεεy. Kε nce kenleεma nu yi ye le ke."

48 Ε Nataniel bife ε Jisos le, "Wo ghan neε ε se kieε me?" Ε Jisos tfuse ε wvú le, "Ε Filew se keeke eto etee wo, nu ε me mbe ε n'yen wase wo le ε kenyi ke kete ke fig e kie le."§

49 Ε Nataniel tfuse ε wvú le, "Labay, wo nu Waa Nyo'! Wo nu Nfon wvu Islael!"

50 Ε Jisos gay ε wvú le, "Wo fεn nu ε bee me le keseen ke njefo me nu ε ηgay ε wo le me mbe ε n'yen wase wo le ε kenyi ke kete kie le? Wo nu ke eyen mwεεm mvú kuuke fele mvun e."

1:23 Yesa 40:3 1:25 1:1-33; Mat 21:25 1:27 1:15; Lem 13:25 1:28 10:40; Mat 3:13 1:29 1:36; Yesa 53:6-7; 1Bi 1:19; 1Jon 2:2; Mwm 5:6 1:30 1:15 1:32 Mat 3:16 1:34 1:49; 5:18-23; 10:36; 11:27; 20:31; Mat 3:17; 27:54; Lem 9:20 1:36 1:29 1:40 Mat 4:18-20 1:41 4:25 1:42 Mat 10:2; 16:18 † 1:42 Di nu le Te. 1:45 Dito 18:15; Yesa 42:1-4; Esek 34:23; May 5:1-3 § 1:48 Kete ke «fig» e ke wonj wvú Islael e nu ε bό to kε no dieε mvuntam mvudvu. 1:49 1:34; 12:13; Mat 27:42

51 E Jisos bvuu gay ê wvú le, “E me ensee ê wo kecey kecey le wo nu ke eyen e ebule e yene, e bonceendaa bo Nyo' le bene, booke yi wee wvú diee nu Waawee le.”

2

E Jisos banke joo e è tu mbvuum

1 E ediuw ke buy eta, e bó no gee nkaw bvujen ê kelaante kè Kana wvu ê keba kè Galilee le, e bwee Jisos nu fò.

2 Bò to nu e be ten Jisos bô boom bew bo ngoo le bô nkaw wvudvu.

3 E mbvuum ke ne ka, e bwee Jisos be wvú dvú gay le, “Ke bó bee kenke mbvuum ke.”

4 E Jisos tfuse ê wvú le, “Kpwoon, wo bee me dvú nje la? Kefew kem baa kocen wase ke.”

5 E bwee gay ê bonyii bo gawe le le, “Fiee ficii fi wvú e gay le ben ege, e ben ge.”

6 E to nu e nsháan leeme fò yisoocaaan e bó kene bô eta. Nsháan yin nu yi Bojuu to ké no geele joo jó yi bó cuke ye dvú keeyuule ê Nyo' ejise. Nshaan miaan to joo bibeeñ bi joo le diewe mbaanfiee kene mbaanshe le.

7 E Jisos ke ne gay ê bonyii bo gawe le bodvu le, “Ben etuke joo eyiñsen nsháan yin dvú.” E bó mum tuke joo gee e nsháan yidvu le e yi yinñen.

8 E wvú mum gay ê bó le, “Ben esefe yimi keseen egeñ dvú fò cee gawe le.” E bó sefe gaw dvú.

9 E cee gawe fi, mom joo yidvu, yuw e yi e tu wase mbvuum. E wvú ma laa man mbvuum ne fee le. (Geenen, bonyii bo gawe le bô to sefee joo yidvu to kee fò mó nen'yee.) E cee gawe mum tee cee bvujen,

10 bife ê wvú le, “Bonyii ké yaw gaw fibole e è nu mbvuum mò jee fô nkaw e, e bonyii ké dioo e wu wase e ffuu, e bó se gaw mo yaa jee ke. Wo e kaa e gee fiuw mbvuum mò jee e no too dvú e è nu keseen e?”

11 Fifiñ to nu fiee fi fwe fi dunçi bvukuke bvú Jisos e fi wvú to gee ente jo mwεem mvú dunçi bvukuke bwew e. E wvú to ge fiee fin ê kelaante kè Kana wvu ê keba kè Galilee le. No wvú ge nonen, e fi mum dunçe bvukuke bwew, e boom bew bo ngoo le mum lese fitele yi ye le.

12 Ejim jodvu, e Jisos ne bow Kafana'um bô bwee noo boom bo bwee le bô bolemse noo boom bew bo ngoo le, e bô bó ce jó ediuw caan.

E Jisos kuñ bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 E ediuw e Nkaw Bojuu wvú bó tenje le Danşefey ke no too wase nceencee, e Jisos ne ben Jelusalém.

14 E wvú ke gen buy fô yew ncese le, yen bonyii bô to geese bona' bô njée noo bibembe noo bô to kumene bigew e e bó e shiiyen.

15 E wvú jo bokfuu kene ngbwan dvú, kuñ bó bocii dvú, kuñ noo njée bô bona' bvuse yew ncese le. E wvú bvuu tawse bigew bi bonyii bô to kumene bigew e, baashaé bidan bibole,

16 gay ê bonyii bô to geese bibembe le, “Ben ejo mwεem mvun ene dvú fen. Fo ben ejo yew Icem etfuse é yi etu yew way ke.”

17 No wvú gay nonen, e boom bew bo ngoo le mum kume fiee fi bó san é Nwa' Nyo' le e wee mvu jemyi é Nyo' le, “Shiee wvu baay wvú me nkeneke fô yew yo le nulo eyu lo me.”

18 E bikuu bi Bojuu le mum bife é wvú le, “Fiee fi dunçi bvukuke bwuw fi wo nulo ege keedunçe é bese le bó nu e nya mvunğay é wo keege fin nu la.”

19 E Jisos tfuse é bó le, “Ben esáw yew ncese yin, é me enjo ediuw eta enkase enleke we.”

20 E Bojuu bodvu bife é wvú le, “Fi to jo bilum mbaanyε ncw bisoocaaan keebom yew ncese yin, e wo nu ke ejo fiuw e è nu ediuw eta eleke we?”

21 Geenen, Jisos to jemyi yew ncese yin e è nu yi è nu ye ye.

22 Nonen, seke wvú to buyee wase yi kpwe le, e boom bew bo ngoo le mum kume le fin nu fiee fi wvú to gayee. E bó mum bee fiee fi nu é Nwa' Nyo' le, bvuu bee njeme wvú Jisos to jemyee le.

23 No Jisos to nu Jelusalém fô Nkaw Danşefey wvun e, bonyii nteen to nu e lese fitele yi ye le nje mwεem mvú dunçi bvukuke bwew mvú wvú to gee.

24 Geenen, Jisos to baa gee fiew bvufee bwew yi bó le ke, njefo wvú to kee bonyii bocii no bó nu.

25 Wvú to baa shieele wee mvu wvú eshe esenje lo é wvú ekume wee wvu wum ke, njefo wvú kebee to kee fiee fi wee wvu wum kenke é wvú eshem.

3

E Jisos jeme é Nikodemus ekume mboo wvu fwe

1 Wee ngoo Bofalasií mvu to nu e bó tenje le Nikodemus, e wvú nu wee ngoo bikuu bi wonj Bojuu le.

2 E wee wvun ke ne to fô Jisos e entañ gay é wvú le, “Labay, bese kee le wo nu

wee n'yeyi wvù nɛ fô Nyo' le, njefo ke wee nu dvú wvù nulo egee kfuu mvun mwεem mvù dɔŋci bvukuke bvù Nyo' le mvù wo gee mvun sɛ Nyo' nu bô wvù kɛ."

³ E Jisos tfuse ê wvù le, "E me ensee ê wo keceey keceey le, é bô nu sɛ bô e boo wee mboo wvu fwɛ le, mwɛtɛn saa eyɛn bvunfon bvù Nyo' le kɛ."

⁴ E Nikodɛmus bife ê Jisos le, "E nulo é bô ege nɛɛ sɛ ebvuu eboo wee ε wvù ε taw wase? E nulo é wvù ebvuu ekase etu ê bwɛɛ εshem é wvù ebvuu eboo wvù?"

⁵ E Jisos tfuse ê wvù le, "E me ensee ê wo keceey keceey le, é wee nu sɛ wvù ε kɛɲke mboo wvù wvu joo noo Keyoy, tu kɛ é nulo é wvù eley bvunfon bvù Nyo' le kɛ."

⁶ Wee wvu wum boote wee wvu wum, ε Keyoy boote keyoy.

⁷ Fo diuw eyumte wo le me nu ε ngay ê wo le bô kɛɲke keeboo wee tfuu mboo wvu fwɛ le kɛ."

⁸ Fwɛfwɛ ké no fele no wvù koonjke, ε wo yuuke no wvù fele, geenɛn ε wo yaa nulo esee laa wvù sɛ nɛ fɛɛ, gene fɛɛ le. E nu kɛ lɛɲlɛɲ no fi nu fô wee wvù nu ε kɛɲke mboo wvù wvu Keyoy e."

⁹ E Nikodɛmus mum ghay le, "E nulo é fifin eghan nɛɛ le?"

¹⁰ E Jisos tfuse ê wvù le, "Wo nu wee n'yeyi bonyii bo Israel, yaa kee fin e?"

¹¹ E me ensee ê wo keceey keceey le, bese jemyi fiɛɛ ε è nu fi bese kee, leeme jim nsaw fiɛɛ ε è nu fi bese nu ε yɛn wase, geenɛn ε ben yaa benje fiɛɛ fi bese jemyi le kɛ."

¹² E me nsenje mwεem ê ben ε è nu mvu yí nshɛ le fɛn sɛ ben benje lo, é ben kɛ eghan nɛɛ sɛ bee fɛn ε me ε nsee wase ε è nu mvu wonj Nyo' le?"

¹³ Kɛ wee nu dvú wvù ke nu ε ben wase wonj Nyo' le kɛ. E mɛy kɛ wee wvù to nɛn'yɛɛ fô to fokuse fɛn, ε wee wvun nu wee wvù dieɛ nu Waawee.

¹⁴ No Muses to njeysɛ yo yí bô feleɛ bô ketwaa yí kete le ɲkpwaante, nu kɛ lɛɲlɛɲ no bô kɛɲke keeke enjɛyse wee wvù dieɛ nu Waawee,

¹⁵ wvu le naa yɛɛ wvù nu ε lese fitele yí ye le, é wvù ekeɲke nshii wvù mɛy lo.

¹⁶ Nyo' to nu ε loocɛ korj wonj wvun baay, tum Waa we wvù mwaan, wvu le è nu naa yɛɛ wvù nu ε lese fitele yí ye le, mwɛtɛn saa ela kɛ, é wvù ekeɲke ε è nu nshii wvù mɛy lo.

¹⁷ Kɛ Nyo' to tum Waa we yí wonj wvun e le wvù eto elese bonyii yí ngɛw e kɛ. Wvù to tum le wen eboyse lo bô fele yí ye le.

¹⁸ Wee wvù nu ε lese fitele yí ye le nu ε wvù yaa nu ke eley ngɛw e kɛ. Geenɛn wee wvù baa elese fitele yí ye le nu ε wvù ε ley wase ngɛw e, njefo wvù baa elese fitele yí Waa Nyo' wvù è mɛy kɛ wvù le kɛ. *

¹⁹ Bô nu ke esumtɛn nsaw ê yin je le, njefo n'yuu nu ε to yí wonj e, bonyii ε kaa ε korj fibole ε è nu ejiiwɛ efey n'yuu. E bô koonjke nonɛn njefo gee dibole nu di befe.

²⁰ Wee tfuu wvù gee gee di befe ké no bane n'yuu, yaa nulo ebuy fô n'yuu nu kɛ, wvu le fo gee diwene ke eyenɛ emwa kɛ.

²¹ Geenɛn ε wee wvù gee fiɛɛ fi lɛɲ ké no too fô n'yuu le, wvu le diwene gee eyen'yí le é nu di wee wvù nu bô Nyo' le."

E Jon jeme le Jisos kuuke fele wen

²² Ejim jodvu, ε Jisos bô boom bew bo ngoo le nɛ gen keba kemew ke Judea le. E bô bô gen no nu jô ε wvù leese bonyii ê joo.

²³ Jon tɛn to leese bonyii ê joo ntɛw wvù Enon e mbew wvù Salim e njefo joo to nu fô ntay. E bonyii too ε wvù leese bô ê joo.

²⁴ Fifin to nu ε bô baa lese wase wvù yew ncaw e kɛ.

²⁵ E boom bo Jon e bo ngoo le bomew bô wee juu mvu ke nɛ kɛw mbew ekumɛ ye yí bô cuke keeyuule é Nyo' ejise.

²⁶ E boom bo ngoo le bo Jon e nɛ gen fô Jon e, gay é wvù le, "Labay, wee wɛ wvù to nu ben ε wvù joo Joodan kewvu keki wvù wo to jemyɛɛ naa baay ekumɛ wvù nɛn, yɛn le wvuwɛ ε wvù leese bonyii ê joo, ε bonyii bocii gene kɛ wase ε è nu fô wvù le."

²⁷ E Jon tfuse é bô le, "Kɛ wee nulo enu fiɛɛ sɛ é ge Nyo' le wvù enú fi kɛ."

²⁸ Ben kebeɛ nulo eben jim nsaw wɛm le me nto nu ε ngay le kɛ é nu me wvù Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ kɛ. Geenɛn ε bô to tum me le me ensa é wvù fwe.

²⁹ Cee bvujen nu wee wvù kɛɲke jen. E nsaa cee bvujen wvù leeme mbew cee bvujen wvudvu le yuuke diɛw ye, ké no lanlɛɲ baay no wvù yuuke diɛw ye. E nu kɛ lɛɲlɛɲ no me nu kesɛn ε me ε n'yɲsɛn bô nlanlɛɲ.

³⁰ Wvù kɛɲke kɛ keeku egen lo fwe, é me entu lo jim.

³¹ Wee wvù nɛ fowe kuuke fele bonyii bocii. E wee wvu yí nshɛ le nu wee wvu yí nshɛ le, jemyi kɛ mwεem ε è nu mvu yí nshɛ le. Wee wvù nɛ wonj wvu we le kuuke fele bonyii bocii,

³² ε wvù leeme jim nsaw mwεem ε è nu mvù wvù nu ε yɛn ε bvuu ε yuw e. Geenɛn, ε wee yaa nu dvú wvù benje fiɛɛ fi wvù jemyi le kɛ.

3:3 1:13   **3:5** Tay 3:5   **3:6** 6:63   **3:8** Eklɛ 11:5   **3:11** 3:32; 8:26   **3:12** 12:32; 14:1-3; 17:5   **3:13** Bɲgn 30:4; Lum 10:6   **3:14** Kɲɲ 21:9; Jon 8:28; 12:32-34; 18:32   **3:15** 20:31   **3:16** 3:36; 5:24; Lum 8:32; 1Jon 3:1; 4:9-10; 5:11, 13   **3:17** 12:47   **3:18** 5:22   * **3:18** Fɛn nu teytey le, lese fitele yí dieɛ di Waa Nyo' le.   **3:19** 8:12   **3:20** Efc 5:11-13   **3:21** 1Jon 2:4   **3:22** 4:1-2   **3:24** Mat 4:12; 14:3   **3:26** 1:29-34   **3:27** 19:11; 1Kol 4:7; Ibu 5:4   **3:28** 1:20; Mala 3:1; Mat 11:10   **3:29** Mat 9:15   **3:31** 8:23; 15:19; 1Jon 4:5   **3:32** 3:11

33 Wee wvù beje fiε fi wvù jemyi nu wvù dunji le wen tomtε fiε fi le Nyo' jemyi keceεy.

34 Wee wvù Nyo' nu ε tum ké no jemyi ke ε è nu diεw Nyo', njefo Nyo' nu ε nya Keyoy kwε wvù ε nfew yaa nu ke.

35 Icee Wan nu ε korj Wan, ε mum ε nya mwεεm mvunciim can ye le.

36 Wee wvù nu ε lese fitele yî Wan e nu ε wvù keηke nshii wvù mεy lo. Wee wvù baa yuuke wvù le nu ε wvù yaa nu ke ekeηke nshii ke. Wvuwe wee nu ε shém Nyo' ffuuke wase bô wvù."

4

É Jisos bô kpwoon mvu wvu Samalia taseñ fô fwεj joo le

1 É Jisos ke kiεε le Bofalasiï nu ε yuw wase le wen lemte ε bonyii bo ηgoo le too ε wen leese é joo fele Jon.

2 Geenεn ke è to cim leese wvù bó é joo ke, è to leese ke boom bew bo ηgoo le maanj.

3 É wvù dioo kiεε nonεn, mum ja é keba ke wonj e kè Judea kedvu le, no kaase tuu jim é kè Galilee le.

4 Wvù to keηke keefey je keba kè Samalia le.

5 É wvù ke gen buy kelaante ke Samalia kemew e ε bó teje le Sika, ε kí nu mbew wεε wvù Yakow to nyaε é waa we wvù Yosεw e.

6 Fwεj joo wvù Yakow to cimεε to nu fô. No Jisos to nu ε len wase baay dose, ε wvù mum shii mbew fwεj joo wvudvu le. Kefew to nu wase diεwe didiïu ncow difεε le εmvunsheej.

7 É kpwoon mvu wvu Samalia jodvu ke nε to keefuke joo fô, ε Jisos gay é wvù le, "Nya me bô joo é me enj'wu."

8 É to nu ε boom bo ηgoo le bo Jisos e ε gen εlaante keeguy mwεεm mvudien.

9 É kpwoon wvudvu bife é Jisos le, "Wo nu wee Juu, ε me nu wee wvu Samalia, wo ε ghan nεε ε se no leke joo é me?" Kpwoon wvudvu to gayte nonεn, njefo Bojuu to ké no nysnee lo bonyii bo Samalia.

10 É Jisos tfuse é wvù le, "É wo be kee nnya yî è nu yî Nyo', noo wee wvù gayte é wo le wo enya wen bô joo, tu wo be ε leke é wvù, é wvù enya wo bô joo yî booke sekeciï."

11 É kpwoon wvudvu kase bife é Jisos le, "Icεm, wo nu se wo keηke fiεε fi wo etuke joo dvù, ε fwεj shiile nεn, wo nu ke ejo fεε yiyε joo yî booke sekeciï?"

12 Fi nu le wo kuuke fele icee wese wvù Yakow wvù to cimεε fwεj wvun gεε é bese,

ε wvù kebεε to nu ε wu joo jó, ε boom bew wu, ε nyám ye ten wu?"

13 É Jisos tfuse é wvù le, "Wee tfuu wvù wuu joo yin nu ε kendoj beε ke eyumte ke wvù.

14 Geenεn, naa yeε wvù nu ke ewu joo yî me nu ηke enya, nu ε ke kendoj beε ke ebvuu eyuu eyum lo wvù ke. Joo yî me nu ηke enya é wvù nu ke enε etu ntoj joo yî buyte yî ye le sekeciï, ke eghan enya wvù nshii wvù mεy lo."

15 É kpwoon wvudvu mum gay é Jisos le, "Icεm, nya me bô kfuu yiyin joo wvu le fo kendoj ke ebvuu eyumte me ε me ntoo fεn keentuke joo ke."

16 É Jisos gay é wvù le, "Gεnε etee dwee wo é ben ε wvù eto."

17 É kpwoon wvudvu tfuse é wvù le, "Kε me ηkeηke diemsen ke." É Jisos gay é wvù le, "Wo nu ε jeme lej no wo gay le ke wo keηke diemsen ke.

18 Wo nu ε keηke wase bolemse botin, ε wvù ben ε wvù nu keseen yaa cim nu dwee wo ke. Fiεε fi wo jeme nu keceεy."

19 É kpwoon wvudvu gay é Jisos le, "Icεm, me nu ε n'yεn keseen le wo nu wee ntum Nyo'.

20 Bo'iceε bosεse to ké no bunlee Nyo' yî kum wvun e, ε ben Bojuu duu finεn le jô bonyii keηke keebunlee Nyo' nu ke Jelusalεm."

21 É Jisos tfuse é wvù le, "Kpwoon, bee fiεε fi me ηgayte fin. Kefew too lo kè ben nu ke ebunlee Nyo' Ice ε è yaa bvuu nu yî kum wvun e ke nεεε Jelusalεm ke.

22 Ben bonyii bo Samalia bunlee fiεε yaa kee fi ke, ε bese Bojuu bunlee kee fiεε fi bese bunlee, njefo mboyma fele ε è nu yî Bojuu le.

23 Geenεn, kefew too lo, ε kí ε to wase kè bonyii bô bunlee Nyo' cεy cεy nu ke ebunlee Nyo' Ice é keyoy e bô yî keceεy e. É nεε kfuu bonyii bô Nyo' Ice gomte le bô ebunlee wen.

24 Nyo' nu Keyoy, ε bonyii bô bunlee wvù keηke keebunlee é keyoy e bô yî keceεy e."

25 É kpwoon wvudvu gay é Jisos le, "Me ηkee lo le Mboyse wvù Nyo' to kawεε too lo, wvù bó teje le Klistu. É wvù nu ke edioo ε to, emum enyεy mwεεm mvunciim é bese."

26 É Jisos gay é wvù le, "Me wvun wvù jemyi é wo nu wvù wvudvu."

27 Kε sekedvu, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le mum kase to. É diuw yum lo bó le wvù jemyi bô kpwoon. Geenεn, ε wee mvu bó le faηε yaa bife lo é wvù le laa wvù gomte la le,

kenεε le laa Jisos jemyi bô kpwoon wvudvu nje la le.

²⁸ Ε kpwoon wvudvu mum γεε nshaan ye joo fô, γεν elaante, γεν be bonyii le,

²⁹ “Ben ke eto eyen wee mvu wvù nu ε to ε see lo fiεε ficii ê me fi me ηke nu ε n'yuu wase ηge. Ε nelo enu ε wee wvun nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε le?”

³⁰ Ε bonyii buy elaante mum no γεne fô Jisos e.

³¹ Ε to nu ε boom bo ηgoo le bo Jisos e ε sheε wase ε no lεke Jisos gayte ê wvù le, “Labay, dieken.”

³² Geenen, ε Jisos tfuse ê bô le, “Me ηkenke mwεεm mvudien keendie ε ben yaa kee mvù ke.”

³³ Ε boom bew bo ηgoo le mum ghay εbonεbon le, “Wee nu ε sheε ε to bô mwεεm mvudien ε nya ê wvù le?”

³⁴ Ε Jisos gay ê bô le, “Mwεεm mvudien mwem nu le me ηnge fiεε fi wee wvù tum me shieele, emεse lemme diew dicii.

³⁵ Ke ben duu finen le ε sheεte kee ne, ε emum enu kefew ke ηgbwele le? Ε me ηngay ê ben le, ben ecake ejise we etaa eyen no mwεεm nu ε be wase ηε le le bô egbweci.

³⁶ Wee wvù gbweci kenke nlawma we, baanci ηgu γεεle yî nshii wvù may lo le, wvu le wee njewe bô wee ηgbwele ke elanlanje yî wee le mwaan.

³⁷ Fifin dunji le ηgan wvun nu keceey wvù gayte le, ‘Wee mvu ké jeyi, ε wee mvu gbwele.’

³⁸ Me ntum ben le ben egen egbwele mwεεm mvù ben to baa lem ke. Bonyii bomew nu ε lem, ben ε ley bvujonke bvù lemme dibole.”

Ε bonyii bo Samalia nteen lese fitele yî Jisos e

³⁹ Bonyii bo Samalia nteen ê kelaante kedvu le to nu ε lese fitele yî Jisos e nje fiεε fi kpwoon wvudvu to jemyεε ê bô le wvù be ε see lo fiεε ficii ê wen fi wen ke nu ε yuu wase ge.

⁴⁰ Nonen ε bô ke dioo to yen Jisos e, lεke le bô bowen ece. Ε wvù bee, ε bô bô ce εdiuw εfaa.

⁴¹ Ε bonyii nteen bvuu lese fitele yî Jisos e nje njeme we.

⁴² Ε bonyii bodvu gay ê kpwoon we le, “Bese nu ε lese fitele yî ye le ε è yaa bvuu nu nje njeme wo ke. Bese nu ε yuw wase bô bitem bisese, ε kiεε lo le wee wvun nu Mboyse wonj wvun keceey.”

Ε Jisos fe waa wee wvu baay

⁴³ Ε εdiuw yo εfaa yodvu ke fey, ε Jisos ne no γεne Galilee.

⁴⁴ Wvù kebεε to nu ε yuu gay wase le ke bô ké no wvumte wee ntum Nyo' wonj we le ke.

⁴⁵ Geenen, ε wvù ke dioo γεν feεε Galilee, ε bonyii bo jô fiisen lo wvù njefo bô to nu ε yen mwεεm mvù wvù to γεε fô ηkaw e Jεlusalεm, njefo bô ten to nu fô ηkaw wvudvu le.

⁴⁶ Ε Jisos ke bvuu kase γεν Kana wvu ê keba kè Galilee le jô wvù to bankeε joo ε è tu mbvuum. Ε to nu ε wee wvu baay mvu nu ê kelaante kè Kafana'um e, ε waa we wvù diemsen cemte.

⁴⁷ Ε wee wvu baay wvudvu dioo yuw le Jisos nu ε ne wase Judea ε to Galilee, ε wvù γεν fô wvù le, ku can le wvù ebow ke eto efε waa wen, le wvù nu wase diuw kpwe le.

⁴⁸ Ε Jisos mum gay ê wvù le, “Ε ben nu se ben ε yen mwεεm mvù dunji bvukuke bvù Nyo' le, ε yen ten mwεεm mvu diuw wvù yumεen e, ben saa ke else fitele yî yem e ke.”

⁴⁹ Ε wee wvu baay wvudvu gay ê wvù le, “Icem, to ke ε bô ebooke lo, fo waa wem ekpwe.”

⁵⁰ Ε Jisos tfuse ê wvù le, “Ε γενε, waa wo nu ebonen.” Wee wvudvu to nu ε bee fiεε fi Jisos jemyεε ê wvù, mum ne no gene.

⁵¹ No wvù to booke, ε bô boom bew bo lemme le tasan, ε bô see ê wvù le waa we nu ε bonen wase.

⁵² Ε wvù mum bife ê bô kefew kè wvù se kewεε ebonene. Ε bô gay ê wvù le, “Ε se nu foguu ke diεwe diuu dimwaan e fomvun-sheen, ken'ya' kedvu ε mum ε cine wvù le.”

⁵³ Ε cee wan wvudvu mum kume le ε nu naa kefew kedvu kè Jisos to gayεε ê wen le, “Waa wo nu ebonen.” Ε wvù bô εkolε kew naa noo yew ye yicii mum lese fitele yî Jisos e.

⁵⁴ Fifin fiεε fi dunji bvukuke bvù Jisos e to nu fi bokan hofεε fi wvù to γεε seke wvù to nen'yεε Judea to Galilee.

5

Ε Jisos fe wee ε wvù ε cem wase bilum mbaanshe ncow nyaj

¹ Ejim jodvu e ηkaw Bojuu mvu no nu Jεlusalεm, ε Jisos ben jô.

² Kentuke ke joo le kemew to nu jô ε bô tenje ε diεw Ibulu le le Betesda, ε kî nu mbew Diuw Ketaan wvu Njée le. Bô to nu ε bom dicile fô ditin,

³ ε bonyii bo bincem e to ké no lone lo fô, bô nu binfefe bô bô nu bontεne noo bô nu ε kpweken wase keba kemwaan. [Bô to ké no jūmene fô cεyte seke joo nu ke ene eshiike.

⁴ Nceendaa Tata mvu to ké no too ê kefew e ê kefew e, leyte shiike joo yidvu. Wee wvu fwe wvù ε yaw ε ley jô seke nceendaa

wvudvu e shiw joo yidvu, tu wvù nu ebonen yí kencem kew e naa e kí cim nu nee.]

⁵ Wee mvu to nu fó e wvù e cem wase bilum mbaanshe ncow nyaj.

⁶ E Jisos ke dioo to fó yen wvù le, kiee le wvù to jime wase fó nejole, e wvù bife ê wvù le, “Wo koonke keebonen e?”

⁷ E wee kencem wvudvu tfuse le, “Icem, ke me nkenke wee wvù nulo elese me ê joo yin e seke yí e shiw ke. E nu seke yí e shiw, e me ndioo ngene keenley, e è no nu e wee mvu e yaw wase e ley ê me le.”

⁸ E Jisos gay ê wvù le, “Nene we, ejo ghaam yo, egenè.”

⁹ Kaj mwaan, e wee wvudvu mum bonen, jo ghaam ye no gene.

E to nu e ebvubwe nu diuu di mbam e.

¹⁰ E Bojuu mum gay ê wee wvù bó to felee we le, “Eben nu diuu di mbam e e nci baa bee le wo etuu ghaam yo ke.”

¹¹ E wvù tfuse ê bó le, “Wee wvù be fe me be e gay le me enjo ghaam yem engene.”

¹² E bó bife ê wvù le, “E nu yee wvudvu wvù be gay ê wo le wo ejo ghaam yo egenè?”

¹³ Ke wee wvù bó to felee wvudvu to cim kee wee wvù felee wvù ke, njefo Jisos to nu e ne wase ley gen ente jo kebombom ke bonyii le kè to nu fó le.

¹⁴ E è ke no nu ejim jodvu, e Jisos yen wvù le fó yew ncese le, gay ê wvù le, “Taa eyen no wo nu e bonen wase. Fo wo ebvuu egee bibefe ke. E wo gee lo, é fiee ke egbwe yí yo le fi nu e fo e fey fin.”

¹⁵ E wee wvudvu ne gen see ê Bojuu le è nu Jisos wvù be fe wen.

¹⁶ E Bojuu mum kew no bone bikaa ê Jisos ejim, njefo wvù to fe wee wvun e è nu diuu di mbam e.

¹⁷ E Jisos gay ê bó le, “Icem ké no lemte sekeci, e me ten nlemte nonen.”

¹⁸ E njeme wvun ge e Bojuu mese lo no gomte baay keeyu wvù, njefo ke è to mey ke mbam wvun wvù to ngoyte maan ke. Wvù to tenje ten Nyo' le Icee wen, fewsene ekole kew le wen nu lenlen bó Nyo'.

Mvunggay mvù Nyo' nu e nya ê Waa we

¹⁹ E Jisos ke ne gay ê bó le, “E me ensee ê ben keceey keceey le ke me wvù Wan nelo enge fiee yí mvunggay mwem e ke. Me nké no ngee ke e è nu fiee fi me n'yene e Icem gee. Fiee fi Icee Wan gee, nu ke fi fi Wan nu egee ten,

²⁰ njefo Icee Wan wvudvu koonke Wan mum dunji ê Wan mwεem mvunciiim wvù wvù Icee Wan gee. E wvù bee ke ebvuu

edunje mwεem mvù fele mvun ê wvù, é wvù egee e ben yene, e dew yumte lo ben.

²¹ No Icee Wan buuse bonyii yí kpwe le nyaa nshii ê bó, nu ke lenlen no Wan nyaa nshii ê naa yee wvù nu e konj.

²² Keebise fó nu e Icee Wan yaa saake naa lo wee mvu ke. Wvù nu e nya nsaw wemen e è nu can Wan e,

²³ wvu le è nulo é bonyii bocii ewvumte Wan ke lenlen no bó wvumte Ice. E wee nu se wvù wvumte Wan, tu ke wvù wvumte Ice wvù tum wvù ke.

²⁴ E me ensee ê ben keceey keceey le wee wvù nu e yuw diew yem e, e bee wee wvù tum me le, nu e wvù yekke nshii wvù mey lo. Ke mweten bee ke ebvuu ekenke nsaw ke. Wvuwe wee nu e buy wase can kpwe le, e ley nshii le.

²⁵ E me ensee ê ben keceey keceey le kefew too lo, e kí e to wase, kè bonyii bó nu e kpweken wase nu ke eyuw diew Waa Nyo', é bó bodvu bó nu ke eyuw, nu ke ekenke nshii.

²⁶ E fi nu nonen, njefo no nshii nen'yi yí Icee Wan e, nu ke lenlen no wvù nu e nya mvunggay mvudvu ê Wan le nshii enen'yi ten yí ye le.

²⁷ Wvù nu e nya ten mvunggay ê Wan le wvù esumtenè bonsaw, njefo è nu Wan wvù nu wee wvù diee nu Waawee.

²⁸ Fo diuw eyumtè ben yí fin e ke. Kefew too lo kè bonyii bocii bó nu jém e nu ke eyuw diew ye,

²⁹ ebuce jém e, é bó se gee mwεem mvù jee ebuce eley nshii wvù mey lo le, é bó se gee mwεem mvù befe ebuce é bó esaw bó, é bó eley nge w e.

³⁰ Ke fiee nu dvù fi me nulo enge ê mvunggay mwem e ke. Me nsaake nsaw mbii no me n'yuuke, e je yí me nsumtene jó nu yi teyey, njefo ke me ngomte keengee e è nu fiee fi è shieele me ke. Me ngee e è nu fiee fi wee wvù tum me shieele.

Mwεem mvù dunji wee wvù è nu Jisos

³¹ E me mbene jim nsaw wvu ekole kem, tu fiee fi me njemyi yaa nu keceey ke.

³² Geenən, wee mvu nu dvù wvù bene jim nsaw wem, e me nkee lo le fiee fi wvù jemyi ekumε me nu keceey.

³³ Ben to nu e tum bonyii fó Jon e, e wvù gen ben jim nsaw ekumε keceey.

³⁴ Ke è nu le me ngomte le ejemyi wee wvù wum ekumε wee wvù è nu me ke. Geenən, e me njemyi nan wvu le ben nulo ke eboy.

5:8 Mat 9:6-7 5:9 5:16, 18; 7:21-22; 9:14; Mak 2:27-28
Mat 8:18; 13:36 5:14 Mat 9:2; Jem 5:16 5:15 9:11
10:17-18, 29-38; 14:8-11, 20, 28; 15:9-10; 16:27-28; 17:1-26
11:25 5:22 3:18; 5:27, 30; 9:39; 12:47-48; Lem 10:42; 1Jon 2:28
11:25-26; 14:6; 17:2; 20:31; 1Jon 2:25; 3:14 5:25 11:43; Mak 5:41; Luk 7:14 5:26 1:4 5:29 11:24 5:30 4:34
5:31 5:36; Dito 17:6 5:33 1:15, 19, 34

5:10 Ksm 20:8-10; Yeli 17:21-22 5:13 6:15; 11:54; 12:36;
5:18 Mat 14:5; Jon 7:1, 25; 8:37, 40; 11:53; 1:34; 3:35; 8:16-19;
5:19 1:34 5:20 3:35 5:21 Lum 4:17; Efe 2:5; Jon
5:23 Fili 2:10-11 5:24 3:16; 5:22; 6:35; 8:51; 10:28;
5:26 1:4 5:29 11:24 5:30 4:34

³⁵ Jon to nu diewe ken'yeese le ε bó ε tfuw kí ε no beenci nyaa n'yuu, ε ben no koonke keenu ε n'yuu we le yí kefew e caan, lanlanje.

³⁶ Fieε fimew nu dvú fi dunçi wee wvú ε nu me ε fi fele Jon. Fí nu le, lemme di Icεm nu ε nya le me enlem emese di ε nu mwεεm mvú me ngee mvun dunçi le ε tum Icεm me.

³⁷ Icεm wvú tum me nu ε wvú kebeε ten nu ε ben jim nsaw wεm. Ben ke baa yuw wase naa lo diεw ye ke, ε ben ke baa yen wa naa lo no wvú nu ke.

³⁸ Ke ben kenke ten diεw ye ε mvuntelem mvunen e ke, njefo ben baa lese fitele yí wee wvú wvú tum e ke.

³⁹ Ben taasse Nwa' Nyo' njefo ben kp-waake le ε nu jó jò ben nu ke ekeñke fieε fi nu ke ege ε ben ekeñke nshii wvú mey lo. Fieε fi nu ε Nwa' wvudvu wvun e jemyi ε ε nu ekume me.

⁴⁰ Geenεn, ben ε bvuu ε no tune keeto fò me le ekeñke nshii.

⁴¹ Ke me nshieele mbense ε ε nu wvú nen'yi ε wee wvu wum ke.

⁴² Geenεn ε me nkee ben. Me nkee naa lo le ke ben kenke kenkonen ke Nyo' le ε mvuntelem mvunen e ke.

⁴³ Me nu ε nto ε diee di Icεm e, ben baa fiisεn me ke. E ε be to wee mvu ε diee diee le, tu wvuwe nu wvú ben nu emum efiisεn.

⁴⁴ E nulo ε ben ege neε se bee me le, ε ben nu bò gomte mbense ε ε nu wvú nen'yi fò bikuu binεn e, yaa gomte mbense wvú nen'yi ε ε nu fò Nyo' wvú ε mey ke wvú le ke.

⁴⁵ Fò ben ekpwaake le ε nu me wvú nu ke elom gee dinεn di befe ε Icεm ke. E nu Muses wvú ben leke bvufee yí ye le wvú lomte wase gee dinεn ε Icεm.

⁴⁶ E ben to nu ε bee Muses e keceey, tu ben be ε bee me le njefo wvú to sanj ε ε nu ekume me.

⁴⁷ Geenεn no ben baa cim bee mwεεm mvú wvú to sanje le, ε nulo ε ben ke eghan neε se bee fieε fi me njemyi le?"

6

E Jisos nyanje bonyii bontfuke botin

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Ejim jodvu, ε Jisos ke ne gen lente Mamase yi Galilee, gen kewvu keki. Mamase yin nu yi bó teñe ten le yi Tibelias.

² E kebombom ke bonyii le shfum ε wvú ejim njefo bó to nu ε yen mwεεm mvú dunçi bvukuke bwew e mvú wvú to gee fò bonyii bo bincεm e no wvú to fele bó.

³ E Jisos bó boom bew bo ngoo le ne ben gen shii yí kum e.

⁴ E to nu sekekie, ε Nkaw Bojuu wvu Darafey nu wase nceencee.

⁵ E Jisos ke dioo lanj jise, yen no kebombom ke bonyii le too fò wvú le, ε wvú mum bife ε Filew le, "Beene nu eghan neε se guw mwεεm mvudien ε bonyii ban edie?"

⁶ Wvú to biite nonεn, momte ke lo Filew njefo wvú kebeε to kee wase fieε fi wvú nu ege.

⁷ E Filew tfuse ε wvú le, "Ke bodanali gee feε nu ε cim ε kocεn bó nulo eguy mwεεm mvudien mvú wee mwaan mwaan bó le ekeñke ke naa caan ke." *

⁸ E waa we ngoo mvu wvú diee to nu Andulu wvú ε nu waa bwee Semon Bita mum gay ε wvú le,

⁹ "Wan diemsεn mvu nu fen kenke bontuw bo blεεd e botin bó byé yifieε, geenεn fifin nulo ege naa la fò kfuu ban bonyii le nteen nen?"

¹⁰ E Jisos gay le, "Ben egay ε bonyii eshiyen fokuse." E to nu ε εgay nu fò ntaε, ε bó mum gay ε bó shiiyen, ε bolemsε maan nu diewe bontfuke botin e.

¹¹ E Jisos mum fi bontuw bo blεεd e ba, nya keyoone ε Nyo', mum gawce ε bonyii bó to shiiyenε ba. E wvú ge ke lanjen bó byé ye. E wee tfuu kenke naa no wvú to shieele.

¹² E bó ke die ffuu, ε wvú gay ε boom bew bo ngoo le ke, "Ben ebaance bimbεke wvu le fo fieε ela εcici ke."

¹³ Nonεn, ε bó mum baance bimbεke bi bontuw bo blεεd e bo botin ba bi to shεεεε, ε bí yinεn nkáa yuufe ncow fieε.

¹⁴ E bonyii bodvu dioo yen fieε fi dunçi bvukuke bwew e fin fi wvú ge, mum gay le, "Wee wvun nu naa keceey Wee Ntum Nyo' wε wvú to nu keeke eto yí wonj wvun e."

¹⁵ E Jisos ke dioo yen le bonyii bodvu gomte keeto ekoo wen mvunjay e, eghaa Nfon wvubole, ε wvú mum lewse ye kase ben ε kum no nu jó wvú embenj.

E Jisos len yí joo le

(Mat 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ E ε ke no nu ekiεguu, ε boom bew bo ngoo le bow gen fò mamase le,

¹⁷ ley ε kekon e kew no leenci gene Kafana'um. E to nu sekekie ε ekfunj ε jiim wase ε Jisos baa to wase fò bó to nu ke.

¹⁸ E joo ke ne no bvuyte, njefo nffum wvu baay to fele lo.

¹⁹ E bó no keyte kekon leenci, ke gen wase buy ke diewe bomay botete kεneε bonεw e, ke

5:36 10:25, 38; 14:10-11; 15:24, 27   5:37 1:34; Ksm 20:19; Dito 4:12   5:38 16:9   5:39 Luk 24:27, 44; Lem 13:27; 17:11; 2Tim 3:15-16; 1Bi 1:10-11   5:41 7:18   5:44 5:41   5:45 Dito 31:24-29   5:46 Dito 18:15, 18; Luk 24:27; Jon 6:14; Lem 3:22; 7:37   5:47 Luk 16:29-31   6:2 Mat 6:25; Jon 2:23   6:3 Mat 5:1; 15:29; Mak 3:13; 6:46; Luk 22:39

6:4 2:13   * 6:7 Danali mwaan nu jise di bigew e di bó to ké law wee dvú yí lemme di yí diuu le.   6:8 1:40; 12:22; Mat 4:18; Mak 13:3   6:11 21:9, 13   6:14 Dito 18:15, 18; Jon 1:21; 2:11; 5:46; 7:40; Lem 3:22-23   6:15 5:13; 18:36

ne yen Jisos e e wvú lene yí joo le too wase mbew kekonj e. E kedvum gbwo bó.

²⁰ Geenen, e wvú gay ê bó le, “Fo ben efané ke. E nu me.”

²¹ E bó yuw nonen, mum no koonke keejo wvú ê kekonj e. Le bó sese, e kekonj e fese wase ngem joo le fô bó to gene.

²² E ekfunj ke buy yuu, e bonyii bò to shæke mamase kewvu keki kume le kekonj kè to nu fô to nu ke kemwaan, e Jisos to baa ley ê kekonj kedvu le bó boom bew bo ngoo le ke, le boom bew bo ngoo le to ne gen ke bó emberj.

²³ Geenen, bikonj bimew to nu e ne je Tibelias, lente to mbew bvudvuu bvú Tata to joe blæed nya keyoone ê Nyo' e bonyii die le.

²⁴ No bonyii bodvu to yenee le ke Jisos keene boom bew bo ngoo le nu fô ke, e bó mum lece ê bikonj bidvu le, lente gen Kafana'um kegom Jisos.

Jisos nu mwæem mvudien mvù nyaa nshii

²⁵ E bó dioo gen yen wvú le kewvu keki, bife ê wvú le, “Labay, wo to jan seke la?”

²⁶ E Jisos tfuse ê bó le, “E me ensee ê ben keceey keceey le ke ben gomte me e è nu nje mwæem mvù dunji bvukuke bwem mvù ben yene e me ngee ke. Ben gomte me e è nu njefo ben se nu e die bontuw bo blæed e ba e ffuu.

²⁷ Fo ben elemtè ke keekeke e è nu mwæem mvudien mvù nulo ebefe ke. Ben elemtè e è nu keekeke mwæem mvudien mvù nu ke emey enu dvú egen ebuy yí nshii wvú mey lo le. Mvumvun nu mvù wee wvú diee nu Waawee nu ke enya ê ben. E nu wvú wvú Nyo' Ice nu e gee ebo kew yí ye le.”

²⁸ E bó mum bife ê wvú le, “Mwæem mvù bese keke keege e fi emum enu le bese gee lemme di Nyo' le nu mvù la?”

²⁹ E Jisos tfuse ê bó le, “Lemme di Nyo' le nu din di nu le, ben elese fitele yí wee wvú wvú tum e.”

³⁰ Nonen e bó mum bife ê wvú le, “Fiee fi dunji bvukuke bwuw fi wo nulo ege wvu le bese eyen emum elese fitele yí yo le nu la? Fiee fi wo nulo ege nu la?”

³¹ Bo'icee bosese to nu e die mana njkpaante, e è nu no bó sañ le, ‘Wvú to nu e nya bó bó mwæem mvudien mvù nen'yi wonj wvu we le e bó die.’”

³² No bó gay nonen, e Jisos mum tfuse ê bó le, “E me ensee ê ben keceey keceey le ke è to nu Muses wvú to nyæ mwæem mvudien mvù nen'yi wonj wvu we le ê ben ke. E nu Icem wvú nyaa mwæem mvudien mvù è nu mvu keceey mvù nen'yi fowe.

³³ Ben ekeè le mwæem mvudien mvu Nyo' le nu mvumwe wvú ne fowe e shii e to e no nyaa nshii ê bonyii bo yí wonj wvun e.”

³⁴ E bó gay ê wvú le, “Tata, è nyaa bese bó mwæem mvudien mvun sekeci.”

³⁵ E Jisos mum gay ê bó le, “E nu me mwæem mvudien mvù nyaa nshii. Ke wee wvú too fô me le bee ke ebvuu eyuuke jenj ke. E wee wvú nu e lese fitele yí yem e nu e kendonj yaa bee ke ebvuu eyumte wvú ke.

³⁶ Geenen me nu e ngay wase ê ben le ben nu e yen me le, e fanj yaa lese fitele yí yem e ke.

³⁷ Bonyii bocii bó Icem nu e nya ê me nu ke etoo fô me le. E wee wvú too fô me le nu e me n'ya nu nke enkuñ wvú ke.

³⁸ Me ne fowe e nto fokuse fen. E me n'ya nto keenge e è nu fiee fi è shieele me ke. Me nto keenge e è nu fiee fi è shieele wee wvú tum me.

³⁹ E fiee fi wee wvú tum me shieele nu fin fi le, fo me enlase naa lo wee mwaanj fô bonyii bó wvú nu e nya ê me le ke, geenen le me nke embvuse lo bó yí kpwe le diuu di fokemese.

⁴⁰ Ben ekeè le fiee fi Icem shieele nu fin fi le wee tfuu wvú nu e yen Waa we le, e lese fitele yí ye le, nu ke ekeñke nshii wvú mey lo, e me nu nke embvuse mweten yí kpwe le diuu di fokemese.”

⁴¹ E Bojuu mum kew no wvukene ekume wvú njefo wvú to nu e gay le wen nu mwæem mvudien mvù ne fowe e to fokuse fen.

⁴² E bó no wvukene nonen biite le, “Wvun nu ke Jisos wvú waa Yosew e? Ke ice bó bwee nu e beene kee bó le? Fí ghan nee le keesen wvú e se no duu le wen ne e è nu fowe?”

⁴³ E Jisos tfuse ê bó le, “Fo ben ewvukené ebeneben ke.

⁴⁴ Ke wee nulo eto fô me le se è gufe Icem wvú tum me le wvú eto ke. E me nu nke embvuse mweten yí kpwe le diuu di fokemese.

⁴⁵ Bonyii bo ntum Nyo' le to nu e sañ le, ‘Nyo' nu ke eyeyi bó bocii.’ Nonen wee tfuu wvú nu e yuw fiee fi Icem yeyi e kiee, nu e wvú nu ke eto fô me le.

⁴⁶ Ke me njemyi nen le wee nu dvú wvú nu e yen wase Icem e ke. E mey ke wvú wvuwe wvú ne fô Nyo' le wvú nu e yen wase Ice le.

⁴⁷ E me ensee ê ben keceey keceey le, wee wvú nu e bee nu e wvú keñke wase nshii wvú mey lo.

⁴⁸ Me nu mwæem mvudien mvù nyaa nshii ê bonyii.

⁴⁹ Bo'icee bonen to nu e die mana njkpaante, geenen ke kpweken ke lo.

50 Mwεεm mvudien mvun nu mvù nε fowe ε to wvu le ε wee die lo mvù wvù saa ebvuu ke ekpwe ke.

51 ε nu me mwεεm mvudien mvù nε fowe mvù nyaa nshii ε bonyii. ε wee die mwεεm mvudien mvudvu mvun, ε wvù ke emεy enu dvù sekecii. ε mwεεm mvudien mvudvu mvù me nu nke enya wvu le bonyii bo yì won wvun e ke ekeηke nshii nu ye yεm."

52 ε Bojuu mum nε kεw no waale lo εbonehon biite le, "Wee wvun nulo eghan nεε sε nya ye ye le beene edie?"

53 ε Jisos mum jeme ε bó le, "ε me ensee ε ben kecεy kecεy le ε ben nu sε ben ε die ye wee wvù diee nu Waawee, ε wu ten εlεmε kew, ben saa ekeηke nshii yì yene le ke.

54 Wee wvù diee ye yεm bvuu wuu εlεmε kem keηke nshii wvù mεy lo. ε me nu nke embvuse wvù yì kpwe le diuu di fokemεse,

55 njefo ye yεm looci nu naa mwεεm mvudien, ε εlεmε kem looci nu naa fiεε fiwuun.

56 Wee wvù diee ye yεm bvuu wuu εlεmε kem cee yì yεm e ε me ten ncee yì ye le.

57 Icεm wvù tum me keηke nshii, ε me nu dvù nje Icεm. Nonεn wee wvù diee ye yεm nu ke enu ten dvù nje yεm.

58 Mvumvun mwεεm mvudien nu mvù nε fowe ε to. Ke mvù nu diεwe mwε mvù bo'icen to diee ke kpweken ke lo ke. Wee wvù diee mvumvun mwεεm mvudien nu ke emεy nu dvù sekecii."

59 Mwεεm mvun nu ε Jisos to jemiyi no wvù to yeεyi bonyii yew bunle le Kafana'um.

ε bonyii bo Jisos e bo ηgoo le nteen tfuw bikaa ε wvù ejim

60 ε bonyii bo Jisos e bo ηgoo le nteen yuw n'yεyi wvun nεn gay le, "Wvun njeme ε teme baay! ε nulo ebee yeε wvuwvun njeme?"

61 Geenεn, ε Jisos kiεε le bonyii bew bo ηgoo le wvukene εbonehon ekumε njeme wvun, mum bife ε bó le, "Fiεε fi me njeme fin nu ε shiw mvuntelem mvunen e?"

62 ε è fεn nu nonεn, ε ben ke ege nεε fεn ε ben ε yen ε wee wvù diee nu Waawee kaase bene fò wvù to shee nu fwele?"

63 Keyoy ke Nyo' le nu fiεε fi nyaa nshii. Ke nyam ye keηke naa lo fiεε kege ke. Njeme wvù me njeme ε ben nu wvu Keyoy, ε è nu fiεε fi nyaa nshii.

64 Geenεn ben bomew nu dvù ε bó baa bee njeme wvudvu le ke." Jisos to jemiyi nεn njefo wvù to kee wase fonkεw bonyii bò baa lese fitele yì ye le, kee ten wee wvù nu ke egese wvù.

65 ε wvù bvuu gay ε bó le, "ε nεε fiεε fi me mbe ε njeme wase ε ben le ke wee nulo eto fò me le sε Icεm nu ε nya je ε wvù ke."

66 Ejim jodvu, ε bonyii bew bo ηgoo le nteen mum tfuw bikaa ε wvù ejim fanε yaa bvuu lene bó wvù ke.

67 ε Jisos nε bife ε boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε le, "Ben ten shieele keegen e?"

68 ε Semon Bita tfuse ε wvù le, "Tata, bese gene ε yeε le. ε keηke wo njeme wvù nyaa nshii wvù mεy lo,

69 ε bese ε bee, bvuu kee le è nu wo wvuwe wvù yuule wvù nε fò Nyo' le."

70 ε Jisos gay ε bó le, "Ke è caw me ben bo yuufe ncow bofεε ban e? Geenεn, ε wee mvu ben e nu dεwle."

71 Jisos to jemiyi nonεn ε è nu ekumε Judas wvù waa Semon Iskaliot. Wvù to nu ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε, ε è to nu wvù wvù to nu keeke eghan egese Jisos.

7

ε Jisos ben Jerusalem fò Nkaw Cún e

1 Ejim jodvu ε Jisos mεy no ghane ke wase ε è nu keba kè Galilee le. Wvù to baa bvuu gen ε kè Judea le ke, njefo Bojuu to gomte keeuy wvu.

2 ε kefew ke Nkaw Bojuu wvù bó to teηe le Nkaw Cún e ke no too wase nceencee.

3 ε boom bo bwee Jisos e mum gay ε wvù le, "Nεnε jan egen Judea wvu le bonyii buw bo ηgoo le eyen lemme di wo lemte le.

4 ε wee lemte lemme gomte le bonyii ekiεε wvù, wvù saa elemte nyiime lo ke. No wo gee mwεεm mvun, gene eduηce ekole kuw ε won."

5 Boom bo bwee le bodvu to jemiyi nonεn njefo bó to baa cim lese fibole fitele yì ye le ke.

6 ε Jisos tfuse ε bó le, "Kefew kem baa to wase ke. Fò ben e nu ε kefew kenεn ké no nu ke ε kí ε kocεn wase.

7 Ke bonyii bo yì won wvun e nulo ebane ben ke. Geenεn, ε bó bane me njefo me njemiyi ε bó le gee dibole nu di befe.

8 Ben ebenε finεn gene fò Nkaw e. Ke me nu emben jó ke. Kefew kem baa eto naa wase ekocεn ke."

9 No wvù gay nonεn, mum mεy Galilee.

10 Geenεn seke boom bo bwee le to benεε wase fò Nkaw wvudvu le, ε wvù ke shεε ben ten jó. ε wvù dioo bene fanε yaa bene wvù bonyii eyεne wvù le ke, ben fiew ε è nu ε kenyile le.

11 ε to nu ε Bojuu to gomte wase wvù fò Nkaw wvudvu le biwci le, "Wvù sε nu fεε le?"

12 **Ɛ** bonyii ke ne no tfumtfume ekume wvù baay. **Ɛ** bomew bensee le, “Wvù nu wee wvù jee.” **Ɛ** bomew kaci lo le, “Wvù leele lo bonyii.”

13 **Ɛ** geenen wee to baa nu dvù wvù ejeme ekume wvù ya le ke, njefo bó to fane bikuu bi Bojuu le.

14 **Ɛ** ediuw e nkaw ke gawnen wase entelen, **Ɛ** Jisos gen ley fò yew ncese le no yeyi bonyii.

15 **Ɛ** bikuu bi Bojuu le no yuuke kenke lo nghaw, ghayte le, “Wee wvun ghan nee **Ɛ** se no kee mwem nen se wvù ke nu **Ɛ** gen wase jwa’.”

16 **Ɛ** Jisos mum ne gay le, “Ke n’yeyi wvù me n’yeyi wvun nu wem ke. **Ɛ** nu wvu wee wvù tum me.

17 **Ɛ** wee gomte keege **Ɛ** è nu fiie fi Nyo’ shieele, **Ɛ** wvù emum ekie le laa n’yeyi wvun nen’yi **Ɛ** è nu fò Nyo’ le, nuu me n’yeyi è mvungay mwem e le.

18 Wee wvù jemyi è mvungay mwem e ké no gomte diee di kuuke **Ɛ** è nu fò ekole kew e. **Ɛ** geenen **Ɛ** wee wvù gomte diee di kuuke **Ɛ** è nu di wee wvù tum wvù le ké no nu wee keeeyi **Ɛ** kenleema yaa nu yi ye le ke.

19 **Muses** to nu **Ɛ** nya ke bonci é ben e? **Ɛ** geenen ke wee mvu ben e gæle bonci bodvu ke! **Ben gomte keeyu me nje la?**”

20 **Ɛ** bonyii bodvu tfuse è wvù le, “Wo kenke nceendaa dæwle yi yo le. Wee wvù gomte keeyu wo nu ye?”

21 **Ɛ** Jisos gay è bó le, “Me nto nu **Ɛ** nje lemme dimwaan **Ɛ** ben no kenke lo nghaw ekume di.

22 **Muses** to nu **Ɛ** nya nci le ben etfuuse boom yew. **Ɛ** ke nci wvun yaa to cim buy è **Muses** ke. Wvù to buy **Ɛ** è nu è bo’ice bonen. **Ben **Ɛ** mum **Ɛ** no tfuuse boom yew naa noo diuu di mbam e.**

23 **Ɛ** bó tfuuse wee yew diuu di mbam e wvu le fo bó ke ebefe bó nci **Muses**, ben **Ɛ** no yuuke nsase bó me le me nto nu **Ɛ** nfe wee **Ɛ** wvù bonen ye yicii diuu di mbam e nje la?

24 **Fo ben esaakè nsaw sumtene se ben **Ɛ** yaw **Ɛ** tasse **Ɛ** yen ke. Ben esaakè è je yi len e.”**

Ɛ bonyii no çajene laa Jisos nu Mboyse wvù Nyo’ to kawee le

25 **Ɛ** bonyii bo Jerusalem bomew mum ne bife le, “Wvun nu ke wee wvù bó gomte le bó eyu?”

26 **Ben etaa eyen wvu wvun fen **Ɛ** wvù jemyi endan nen se wem jemyi fiie è wvù nkuun.** **Ɛ** nelo enu le bikuu bi won **Ɛ** nu **Ɛ** looce wase **Ɛ** kie le wee wvun nu Mboyse wvù Nyo’ to kawee le?

27 **Ɛ** geenen, beene kee jò wee wvun ne. **Ɛ** seke Mboyse wvù Nyo’ to kawee nu ke eto nu **Ɛ** ke wee nu ke ekie jò wvù ne ke.”

28 **Nonen **Ɛ** Jisos dioo yeyi bonyii fò yew ncese le ke ne fun foweewe le, “Ben kee me, kee ten jò me ne. Ɛ geenen ke me nto fen è mvungay mwem e ke. Wee wvù tum me nu wee keeeyi, **Ɛ** ben yaa kee wvù ke.**

29 **Me nkee wvù njefo me ne fò wvù le, **Ɛ** è nu wvù wvù tum me.”**

30 **No wvù jeme nonen, **Ɛ** bonyii bomew mum no gomte keekoo wvù. Ɛ geenen **Ɛ** wee fanje yaa kum wvù le ke, njefo kefew kew to baa to wase ekocen ke.**

31 **Ɛ** geenen **Ɛ** bonyii nteen lese fitele yi ye le no gayte le, “Seke Mboyse wvù Nyo’ to kawee **Ɛ** ke **Ɛ** to, è nulo é wvù ke ebvuu ege mwem mvù dunji bvukuke bvu Nyo’ le efey mvù wee wvun gee wase?”

Ɛ bó tum bonyii bo nci le le bó egen ekoo Jisos

32 **Ɛ** Bofalasi ke dioo yuw no kebombom ke bonyii le tfumtfume ekume Jisos, **Ɛ** bó bocee ncese bo baay baay mum tum bonyii bo nci le le bó egen ekoo wvù.

33 **No bó gen, **Ɛ** Jisos gay le, “Me nu enu beene ke yi kefew e nen caan, emum enkase entu jim fò wee wvù tum me le.**

34 **Ben nu ke eshe gom me nen, saa eyen me le ke. Fò me ngen nu **Ɛ** ke ben nulo eto fò ke.”**

35 **Ɛ** Bojuu jeme è bikuu bibole le, “Wee wvun gomte keegen **Ɛ** è nu è nee fò beene nu ke egom wvù saa eyen wvù le ke? Wvù gomte keegen bitum bi bonyii bosæbeene nu **Ɛ** tawse **Ɛ** no cee bi le egen eyeyi bonyii bo bitum bidvu le le?”

36 **Ɛ** fiie fi wvù gayte le, ‘Ben nu ke egom me saa eyen me le ke, **Ɛ** fò me ngen nu **Ɛ** è yaa nulo é ben eto fò ke,’ nu **Ɛ** wvù gayte **Ɛ** fi nu le la?”

Ɛ Jisos kaw bonyii bó joo yi nyaa nshii

37 **Ɛ** è ke no nu wase diuu di Nkaw e di fokemese di è to nu diuu di Nkaw wvudvu le di baay, **Ɛ** Jisos ja leem we fun le, “**Ɛ** kendon yumte wee, **Ɛ** mweten eto fò me le ewu fiie.”

38 **Wee wvù nu **Ɛ** lese fitele yi yem e nu **Ɛ** fi nu ke enu ke no Njwa’ Nyo’ jemyi le, ‘Joo yi nyaa nshii nu ke ebuyte è fitele fiew e booke nen kokokoko.’ ”**

39 **Fifin nu **Ɛ** Jisos to jemyi **Ɛ** è nu ekume Keyoy kè bonyii bó to nu **Ɛ** lese fitele yi ye le nu ke ekenke. **Ɛ** to nu kefew kin e **Ɛ** bó baa nya wase Keyoy kedvu è bó ke, njefo Jisos to nu **Ɛ** bó baa bense wase wvù é wvù eley bvukuke le ke.**

Ɛ bonyii bvuu ekumε Jisos

⁴⁰ Ɛ bonyii yuw fιεε fin fi Jisos to jemyeε, ε bomew gay le, “Wee wvun nu naa Wee Ntum Nyo' wε.”

⁴¹ Ɛ bomew gay le, “Wvun nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε.” Geenen, ε bomew bife fibole le, “Mboyse wvù Nyo' to kawεε to kenke keebuy ε è nu Galilee le?”

⁴² Ke Nwa' Nyo' jemyi le Mboyse wvudvu nu ke ebuy ε è nu ê kfuw di Nfon Dawe le, ê ntεw wvù Betel'εm e, wvù è nu ntεw wvu Dawe le le?”

⁴³ No bonyii gay nonen, ε kenjawsen mum to entelen jo bô ekumε Jisos.

⁴⁴ Ɛ bonyii bomew bô le no gomte keekoo wvù, geenen ε wee fanε yaa kum wvù le ke.

Ɛ bikuu bi Bojuu le ma Jisos

⁴⁵ Ɛ bonyii bo nci le ba mum ne kase tu jim fô bocee ncese bo baay baay bô Bofalasi le, ε bô bife ê bonyii bo nci le bodvu le, “Ben baa eto bô wvù nje la?”

⁴⁶ Ɛ bonyii bo nci le bodvu tfuse ê bô le, “Wee ke baa yuu jemyi wase diεwe wee wvun e ke.”

⁴⁷ Ɛ Bofalasi bife ê bô le, “Wvù nu ε gen wase e leε ten noo ben fô le?”

⁴⁸ Ben nu ε yen ε bikuu bi wonj e kenεε Bofalasi ε lese fitele yî ye le?”

⁴⁹ Ɛ nu ke kebombom kin kε yaa kee ke nci Nyo'. Lon nu fô bô εfa.”

⁵⁰ Nikodemus wvù to nu wee mvu ηgoo Bofalasi le, wvù to γενεε wase diuu dimew yen Jisos e to nu fô. Ɛ wvù bife ê bô le,

⁵¹ “Nci wesebeene nu ε bee le bô esumten nsaw wee sε bô ε yaw wase ε yekε ε yuw fιεε fi wvù jeme?”

⁵² Ɛ bô mum bife ê wvù le, “Wo ne ten Galilee le? Tasse Nwa' Nyo' ntay é wo eyen le ke wee ntum Nyo' mvu nulo ke ebuy Galilee ke.”

⁵³ [Ɛ bô mum ne mwaan mwaan no γενεε yéw yibole.

8

Ɛ bô to bô kpwoon mvu fô Jisos e ε bô ε koo gbwen nsake le

¹ Ɛ Jisos ne ben fiew ε è nu yî Kum Bite bi Olif e.

² Ɛ εkfunj buy yuu, ε wvù bvuu kase γεν fô yew ncese le. Ɛ bonyii bocii tase mbew ye le, ε wvù mum shii fokuse no yεεyi bô.

³ Ɛ bonyii bô to dunji bonci bô Bofalasi ne to bô kpwoon mvu ε bô ε koo ε wvù jime bô diemsen mvu. No bô to bô wvù, leke fwe dvu bô,

⁴ gay ê Jisos le, “Wee N'yεεyi, kpwoon wvun nu ε bô ε koo ε wvù jime bô diemsen mvu.

⁵ Ɛ bonci le nu ε Muses to gay le wvuwvun kpwoon nu wvù bô etumye lo bô εta é wvù ekpwe. Wo ε gay fiuw le la?”

⁶ Bô to gee nonen teeyi lo Jisos wvu le wvù elowsen enjeme é bô emum ekenke fιεε fi bô ecu yî ye le. Geenen, ε Jisos ηgvuwce no saanke fιεε fokuse bô kpwan εbo.

⁷ Ɛ bô mεy ke no leemene fô nyεεyi wvù. Ɛ wvù ne leem we gay ê bô le, “Ɛ wee nu dvù ê ben entelen wvù yaa kenke kebefε ke, é wvù no nu wee wvu fwe wvù eyaw etum wvù bô te.”

⁸ No Jisos gay nonen, bvuu kase ηgvuwce no saanke fιεε fokuse bô kpwan εbo.

⁹ Ɛ bô yuw fιεε fi Jisos gay, mum kεw no tawsee mwaan mwaan keεke yî ηgaybonyii le. Ɛ bô ke tawse, ε è shεε ke wase kpwoon wε no leeme fô bô Jisos maan.

¹⁰ Ɛ Jisos kase leem we, bife ê kpwoon wε le, “Kpwoon, bô ε fεε? Wee baa nu dvù wvù egay le wo kenke ke keekpwe le?”

¹¹ Ɛ wvù tfuse le, “Wee baa nu ke, Tata.” Ɛ Jisos mum gay le, “Ke è nulo é me enjay ten le wo kenke keekpwe ke. Ɛ genè, geenen fo wo ke ebvuu ege kebefε ke.”]

Jisos nu n'yuu wvu yî wonj e

¹² Ɛ Jisos bvuu jeme ê bonyii bodvu le, “Ɛ nu me n'yuu wvu yî wonj wvun e. Naa yεε wvù bii me le nu ε ke è nulo é wvù elene ê kejiwe le ke. Wvù nu ekenke n'yuu wvù nyaa nshii ê bonyii.”

¹³ Ɛ Bofalasi mum gay ê wvù le, “Wo bene jim nsaw fô εkolε kuw e. Fιεε fi wo jemyi baa nu keεεy ke.”

¹⁴ Ɛ Jisos tfuse ê bô le, “Ɛ me nci mbene jim nsaw fô εkolε kem e, to fιεε fi me njemyi nu keεεy, njεfo me ηkee fô me ne, ηkee ten fô me ηgene. Geenen, ke ben kee fô me ne kenεε fô me ηgene ke.

¹⁵ Ben saake bonyii diεwe bonyii bo boyyum e. Ke me nsaake fiem wee ke.

¹⁶ Geenen, é me nci nsaake wee, tu me nsaake é je yi lenj e, njεfo ke me nsaake me emben ke. Me nsaake bee Icem wvù tum me.

¹⁷ Ɛ ηwa' wene bonci le nu ε bô ε sanj le, é bonyii ben jim nsaw yî fιεε le bofεε, tu è nu keεεy.

¹⁸ Me mbene jim nsaw fô εkolε kem e, ε Icem wvù tum me bene ten jim nsaw wεm.”

¹⁹ Ɛ bô mum bife ê wvù le, “Ico ε fεε?” Ɛ Jisos tfuse le, “Ke ben kee me kenεε Icem ke. Ɛ ben be kee me, tu ben be kee ten Icem.”

7:40 6:14 7:42 Yesa 11:1; May 5:2; Mat 20:30-31

boyyum bomew nteen kenke bincim bi 7:53-8:11 ke.

8:7 Dito 17:7; 13:10 8:9 Mat 22:22 8:11 5:14

5:14; Luk 2:32; 2Kol 4:4, 6; Efe 5:8-14; 1Jon 1:5-7; 2:8; 3:14

33; 16:5, 10, 28; 17:8; 20:17 8:15 7:24 8:17 Dito 17:6; 19:15; Mat 18:16

8:20 2:4

7:50 3:1-2 7:51 Dito 1:16-17; 17:6 7:53 Ke bonwa' bo

8:2 Mat 26:55 8:5 Lew 20:10; Dito 22:22 8:6 Mat 22:15

8:12 1:5, 9-10; 3:19; 9:4-5; 11:9-10; 12:35-36, 46; Yesa 49:6; Mat

8:13 5:31-32 8:14 3:2; 7:28-29, 33-36; 8:21-22, 42; 13:1,

8:18 5:36; 1Jon 5:9 8:19 5:18; 16:3

²⁰ Jisos to jemiyi mwεεm mvun no wvú to yεεyi bonyii fô yew ncese le mbew fô bó to ké no nyaa bigew bi yew ncese le. Geenεn, ε wee fanε yaa koo wvú ke, njefo kefew kew to baa kocεn wase ke.

Ε Jisos dunεε le wen nε fowe

²¹ Ε Jisos bvuu gay ε bó le, “Me nu nke enγen, ε ben eshεε egom me eghan ekpwe ε bibefε binεn e. Fô me nγene nu ε ke ben nulo eto fô ke.”

²² Ε Bojuu mum bife le, “Wvú nu ke eyu ekole kew e, no wvú gayte le fô wen gene nu ε ke beene nulo eto fô ke?”

²³ Ε Jisos gay ε bó le, “Ben nε fokuse fen, ε me nε fiem fowe. Ben nu bonyii bo yí wonγ wvun e. Ke me nu wee wvu yí wonγ wvun e ke.”

²⁴ Me nu ε nγay wase le ben nu ke ekpweken εnte jo bibefε binεn. Ben ekeε le ben nu ke ekpweken εnte jo bibefε binεn fen ε ben baa ebee le ε nu me wvudvu ke.”

²⁵ Ε bó bife ε wvú le, “Ε nu wo wvú yεε?” Ε Jisos tfuse le, “Me nu wee wvú me nse nké no nseje wase ekumε wvú ε ben e kew fonkew.”

²⁶ Me nkenke mwεεm nteen mvú ε nulo ε me enjeme ekumε ben noo mwεεm nteen mvú ε nulo ε me ensaw ben yí dvu le. Geenεn ke me n'yaa nu enge nonεn ke. Fieε fi me nseje ε wonγ nu fi me n'yuw ε wee wvú tum me, ε wvú nu wee keceεy.”

²⁷ No wvú gay nonεn, ε bó fanε yaa kieε le wvú jemiyi ε bó ε ε nu ekumε Ice ke.

²⁸ Nonεn ε Jisos mum gay ε bó le, “Seke ben ε ke ε njεyse wase wee wvú diee nu Waawee fowe, ε ben emum ekiεε le ε nu me wvudvu bó le ke me nγee fieε fimew ε mvunγay mwem e ke, le me njemyi nen ε ε nu no Icεm yεεyi me.”

²⁹ Wee wvú tum me nu bee wvú. Ke wvú baa cinε me le le me enu me embenj ke, njefo me nké no nγee fieε sekεcii ε ε nu fi jee wvú le.”

³⁰ No Jisos jemiyεε mwεεm mvun nen, ε boniyi nteen lese fitele yí ye le.

Keceεy bvuuε bonyii bvunfaw e

³¹ Ε Jisos mum gay wase ε Bojuu bó to leseεε fitele yí ye le le, “Ε ben mεy ε no leeme ke yí diεw yεm e, ε ben enu naa keceεy bonyii bem bo nγoo le,

³² ε ben ke emum ekiεε keceεy ε keceεy kedvu ege ε ben ebuy bvunfaw e.”

³³ Ε bó tfuse ε wvú le, “Bese nu kfuu di Abla'am e, ε bese ke baa eyu enu wase bvunfaw e can wee mvu le ke. Fí ghan nεε le wo ε se no gayte le bese nu ke ebuy bvunfaw e?”

³⁴ Ε Jisos tfuse ε bó le, “Ε me ensee ε ben keceεy keceεy le wee tfuu wvú gee kebefε nu nfwā kebefε.”

³⁵ Ke nfwā ké mεy no nu wee yew yí wvú nu yí le sekεcii ke. Ε ké mεy waa yew no nu wee yew yidvu sekεcii.

³⁶ Nonεn, ε Waa Nyo' bvuse ben yí bvunfaw e, tu ben nu ε buy wase bvú le keceεy.

³⁷ Me nkeε naa le ben nu kfuu di Abla'am e, geenεn ε ben gomte ke keeyu me njefo ke diεw yεm kenke naa lo bvudvuu yí yene le ke.

³⁸ Me njemyi ε ε nu fieε fi me n'yen ε Icεm, ε ben gee finεn ε ε nu fieε fi ben yuw ε icen.”

³⁹ Ε bó tfuse ε wvú le, “Icee wese nu Abla'am.” Ε Jisos gay ε bó le, “Ε ben be nu boom bo Abla'am e, tu ben bee keegeε fieε ε ε nu fi Abla'am to gee.”

⁴⁰ Me nu wee ε me nsee keceεy kε me n'yuw ε Nyo' ε ben. Geenεn, keseen nu ε ben gomte keeyu lo me, ε ke fifin nu fieε fi Abla'am to gee ke.

⁴¹ Ben gee ε ε nu fieε fi icen gee.” Ε bó gay ε wvú le, “Ke bese nu boom bó bó boke kuse ke. Bese kenke Icee wese mwaan, ε ε nu Nyo'.”

⁴² Ε Jisos gay ε bó le, “Ε Nyo' be nu icee wene, tu ben bee keekoonke me, njefo me nε ε ε nu fô Nyo' le ε nse nto. Ke me nto yí mvunγay mwem e ke. Ε tum wvú me.”

⁴³ Ε nu nje la wvú ben baa eyuuke fieε fi me njemyi le ke? Ke ε nu njefo ben tune keeyuw diεw yεm e le?

⁴⁴ Ben nu boom bó icee wene wvú dεwle le, ε fieε fi ben shieele nu keegeε fieε fi icee wene gomte. Wvú to nu wase wee wvú yuwiyi bonyii ε kew lo fonkew. Ke wvú kenke fieε keegeε bó keceεy ke, njefo ke keceεy nu naa lo yí ye le ke. Wvú ké dioo mbiayte mbiay no jemiyi ke no gee diεw nu, njefo wvú nu wee mbiay nu cee mbiay.

⁴⁵ Geenεn, me nseje fiem ε ε nu keceεy, ε nεε fieε fi ben baa bee me le ke.

⁴⁶ Ε nu yεε ε ben entelεγ wvú nulo edunεε fieε fi befe fi me nγe? No fieε fi me nseje ε ben nu keceεy, ε ge la fo ben ebee me le?

⁴⁷ Wee wvú ε nu wee Nyo' ké no yuuke diεw Nyo' le. Fieε fi ben yaa yuuke ke diεw Nyo' le nu njefo ke ben nu bonyii bo Nyo' le ke.”

Jisos to nu wase ε Abla'am se ke no nu

⁴⁸ Ε Bojuu mum gay ε Jisos le, “Ke bese be ε see keceεy le wo nu nen ε wo nu wee wvu Samalia ε nceendaa dεwle nu yí yo le le?”

⁴⁹ Ε Jisos tfuse ε bó le, “Ke nceendaa dεwle nu yí yεm e ke. Me n'vwumte fiem Icεm, geenεn ε ben yaa vwumte me ke.”

50 Geenɛn kɛ ɛ̀ nu lɛ me ɲgomte diee di kuuke fɔ̀ ekolɛ kem e ke. Wee nu dvú mwaan wvù gomte fifiɛ, ɛ̀ ɛ̀ nu wvù wvù sumtene bonsaw.

51 ɛ me ensee ɛ̀ ben keceɛy keceɛy lɛ ɛ̀ wee yuuke diɛw yɛm e, wvù saa ke eyuu eyuw wvunj kpwe ke.”

52 ɛ Bojuu gay ɛ̀ wvù lɛ, “Bese nu e kiɛɛ wase keseen lɛ nceendaa dɛwle nu yí yo le. Abla'am to nu ɛ kpwe, ɛ bonyii bo ntum Nyo' le kpweken tɛn, wo ɛ no duu lɛ ɛ̀ wee yuuke diɛw yo le, wvù saa ke eyuu eyuw wvun kpwe ke.

53 Wo fele icee wese wvù Abla'am wvù to kpweɛ, fele tɛn bonyii bo ntum Nyo' le bò to kpwekenɛɛ le? Wo kpwaake naa lɛ wo nu la?”

54 ɛ Jisos tfuse lɛ, “ɛ me mbensee ekolɛ kem, tu fifiɛ nu ɛ cici. ɛ nu Iɛɛm wvù bensee me, ɛ̀ ɛ̀ nu wvù wvù ben duu lɛ ɛ̀ nu Nyo' wene.

55 Geenɛn ɛ ben yaa kee wvù ke. ɛ kee ke me wvù. ɛ me nɛ ɛ ɲgay lɛ ke me ɲkee wvù ke, tu me nu wee mbiay diɛwɛ ben e. Geenɛn, no fi nu, nu ɛ me ɲkee wvù, n'yuuke diɛw ye le.

56 Icee wene wvù Abla'am to nu ɛ no lanlanje lɛ wen nu ke eyɛn ɛ diuw ɛ yɛm e. ɛ wvù ke yɛn, no yuuke ɲojɲ.”

57 ɛ Bojuu mum sɛsɛ lɛ, “Wo nu sɛ wo nu ɛ buy wase bilum mbaanshen ɲkuunj, ɛ no nu ɛ wo to yɛn wase Abla'am e le?”

58 ɛ Jisos tfuse ɛ̀ bó lɛ, “ɛ me ensee ɛ̀ ben keceɛy keceɛy lɛ, ɛ Abla'am sɛ keeke enu, nu ɛ me nu wase.” *

59 ɛ bó yuw nonɛn, mum jo ɛ ta lɛ bó etumyɛ Jisos dvú. ɛ Jisos nyiim mum buy yew ncese le.

9

ɛ Jisos yene ejise wee ɛ bó to boke wvù ɛ wvù nu kenfefe

1 ɛ Jisos ke dioo lenɛ, yɛn diemsɛn mvu le ɛ bó to boke wvù ɛ wvù ɛ fefe wase.

2 ɛ boom bew bo ɲgoo le bife ɛ̀ wvù lɛ, “Labay, ɛ̀ to ge yɛɛ kebefɛ ɛ̀ bó sɛ boo wee wvun ɛ wvù ɛ fefe wase? ɛ̀ to ge wee wvudvu nuu bwee bó ice lɛ?”

3 ɛ Jisos tfuse ɛ̀ bó lɛ, “Kɛ ɛ̀ nu lɛ wee wvun kenɛɛ bwee bó ice to nu ɛ ge kebefɛ ke. Bó to boke wvù nonɛn wvu lɛ lemme di Nyo' le ke eduɲɛ ye yí ye le.

4 Beene kɛɲke keelemtè lemme di wee wvù tumɛɛ me le ɛ̀ ɛ̀ bɛɛ ɛ mvunsheɲ. ɛ ntaɲ too lo ɛ̀ ɛ̀ nu kefew kè wee yaa nulo elem fiɛɛ ke.

5 ɛ gen ɛ buy naa seke la le no me nu yí wonj wvun e, nu ɛ me nu n'yuu wvu yí wonj wvun e.”

6 No Jisos jeme njeme wvun, mum cuy nɛɲ fokuse, towɛɛ nshɛ dvú mum yefe ejise ɛ wee wvudvu dvú,

7 mum gay ɛ̀ wvù lɛ, “Genɛ ecukɛ ɛ̀ Ketfum ke Siloam e.” (Diee di Siloam nu lɛ, “Bó tum lo.”) ɛ wvù mum gen cukɛ, kase no too yene wase mwɛɛm e.

8 ɛ bonyii bò to cee mbew ye le noo bonyii bò to ké no yɛnɛ wvù le diɛwɛ wee elekɛɛ le no ghaynɛnɛ le, “Wvun nu kɛ wee wɛ wvù se ké no shiile lo lɛke elekɛɛ le?”

9 ɛ bomew no gayte lɛ, “ɛ nu wvù.” Bomew lɛ, “Aay wvù fieesene lo wvù.” ɛ wee wvudvu gay lɛ, “ɛ nu me wvudvu.”

10 Nonɛn ɛ bó mum bife ɛ̀ wvù lɛ, “ɛ jise ɛ yo ghan nɛɛ le ɛ sɛ yene ye?”

11 ɛ wvù tfuse lɛ, “Wee wvù bó tɛɲɛ lɛ Jisos be ɛ towɛɛ nshɛ ɛ yefe ejise ɛ yɛm dvú, ɛ gay lɛ me ɲgen encukɛ Siloam. Me ɛ mum ɛ ɲgen ɛ ncukɛ, ejise ɛ yɛm ɛ mum ɛ yene ye.”

12 ɛ bó bife ɛ̀ wvù lɛ, “Wvù ɛ fɛɛ?” ɛ wvù tfuse lɛ, “Kɛ me ɲkee kɛ.”

ɛ kenjawsɛn to ɛntɛɲ jo bikuu bi wonj ɛ ekumɛ mvunjay mvu Jisos e

13 ɛ bó mum nɛ jo wee wɛ wvù to shee nu ɛ wvù ɛ fefe gen bó wvù fɔ̀ Bofalasiɛ le.

14 Diuu di Jisos to towɛɛ nshɛ bvuu yene ejise wee wvudvu to nu diuu di mbam e.

15 ɛ Bofalasiɛ bodvu bvuu bife tɛn ɛ wvù no wvù ghan ejise eye ɛ sɛ yene ye. ɛ wvù tfuse ɛ̀ bó lɛ, “Wvù be ɛ yefe ejise ɛ yɛm bó nshɛ, me ɛ ɲgen ɛ ncukɛ ɛ mum ɛ no n'yɛn mwɛɛm e.”

16 ɛ Bofalasiɛ mum gay lɛ, “Kɛ wee wvun nɛ fɔ̀ Nyo' le kɛ, ɲjefo wvù lemte diuu di mbam e.” ɛ bomew gay fibole lɛ, “ɛ nulo ɛ̀ wee wvù gee bibefɛ eghan nɛɛ sɛ no gee kfoo mvun mwɛɛm mvù dunji bvukuke bvu Nyo' le?” ɛ kenjawsɛn mum to ɛ̀ bó ɛntɛɲ.

17 ɛ bó bvuu kase bife ɛ̀ wee wɛ lɛ, “Wo gay fiuw lɛ la ekumɛ wee wvudvu no wvù be ɛ yene ejise ɛ yo?” ɛ wvù tfuse lɛ, “Wee wvudvu nu wee ntum Nyo'.”

18 Kɛ Bojuu to nu ɛ bee lɛ wee wvudvu to shee nu ɛ wvù ɛ fefe ɛ bó sɛ yene ejise eye ke. ɛ bó ke ghan tee bwee bó ice ɛ̀ bó to.

19 ɛ bó bife ɛ̀ bó lɛ, “Wvun nu kɛ waa wene wvù ben duu lɛ bó to boke wvù ɛ wvù ɛ fefe wase? Wvù ghan nɛɛ ɛ sɛ no yene mwɛɛm e keseen?”

20 ɛ bwee bó ice tfuse lɛ, “Bese kee lo lɛ wvun nu waa wese ɛ bó to boke ɛ wvù ɛ fefe wase.

21 Geenɛn, no fi ghan wvù ɛ sɛ no yene mwɛɛm e keseen nu ɛ kɛ bese kee ke. ɛ kɛ

8:51 5:24   8:53 4:12   8:55 4:34; 7:28-29   8:58 1:1; 17:5   * 8:58 Bonyii bo ɲwa' le nteen yɛnɛ le fɛn nu ɛ Jisos joo ɛ̀ nu diee di Nyo' to tɛɲɛ ekolɛ kew dvú ɛ̀ ɲwa' Kensam e 3:14.   8:59 10:31   9:2 Ksm 20:5; Esek 18:20; Luk 13:2, 4   9:3 11:4   9:4 5:17   9:5 8:12   9:6 Mak 8:23   9:8 Lem 3:10   9:14 5:9   9:16 7:43; 9:33; 10:19   9:17 4:19

bese kee ten wee wvù yene ejise eye ke. Ben ebife e è nu è wvù. Wvù nu wase wee e ejise e yuu. Wvù nulo ejeme fô ekole kew e.”

22 Bwee bô ice to gay nonen njefo bó to fane Bojuu, e fi nu e Bojuu to leke wase lo le é wee mom lo e jeme bô diuw we le Jisos nu Mboise wvù Nyo' to kawee, é bó ekunj lo mweten yew bunle le.

23 E nu fiwe fi bwee bô ice to gayee le wvù nu wase wee e ejise e yuu, le bó ebife e è nu è wvù.

24 Yi bokanj e bofee, e bó bvuu tee wee we wvù to shee nu e wvù e fefe, gay é wvù le, “See fiwe fi keceey é mbense egen é Nyo'. Bese kee fisese le wee wvun nu wee wvù gee bibefe.”

25 E wvù tfuse le, “Keene wvù gee bibefe, tu ke me njee ke. Fiwe fimwaan fi me njee nu ke le me nse nshee nu e me e nfefe, e keseen nu e me n'yene wase mwem e.”

26 E bó bvuu bife é wvù le, “Wvù be ge nee bó wo? Wvù be ge nee e se yene ejise eyo?”

27 E wvù tfuse é bó le, “Me mbe e nsee wase é ben, ben baa koonke keeyuw ke. Ben bvuu gomte keeyuw ege la dvù? Ben ten gomte keenu bonyii bew bo ngoo le le?”

28 E bó nan'ye lo wvù gay le, “E nu wo wee we ngoo. Bese nu fisese bonyii bo ngoo le bo Muses e.

29 Bese kee lo le Muses nu e Nyo' to ké no jemyi bó wvù. Geenen wee wvun nu e ke bese kee jò wvù buy ke.”

30 E wee wvudvu tfuse le, “Abaay, fin nu lo kenghaw ke fiwe le! Ben duu le ke ben kee jò wvù buy e? Geenen e wvù e yene ejise eysm.

31 Beene kee lo le ke Nyo' ké yuw bunle wee wvù gee bibefe ke. Geenen, é wee wvumte Nyo', gee fiwe fi wvù shieele, é Nyo' eyuuke bunle ye.

32 E kew naa lo no wonj to kewee nu e bó ke baa eyuu eyuw wase le wee nu e yene ejise e we e bó to boke e wvù e fefe wase ke.

33 E è be baa nu le wee wvun ne fô Nyo' le, tu ke è be nulo é wvù ege fiwe ke.”

34 E bó gay é wvù le, “Wo nu e bó to boke wo wemen é kebefee ente, wo e no gomte keeeyi bese le?” No bó gay nonen, mum kunj wvù é bó entelenj.

Wee wvù nu kenfefe yi fiwe fi Nyo' le

35 E Jisos ke yuw le bó nu e kunj wase wee we é bó entelenj, e wvù gom yen wvù le, bife é wvù le, “Wo nu e lese fitele yi wee wvù diee nu Waawee le?”

36 E wvù bife le, “Wee wvudvu nu yee icem? Ke see é me, wvu le me enlese fitele yi ye le.”

37 E Jisos gay é wvù le, “Wo nu e yen wase wvù le. E è nu wvù wee wvù ben e wvù jemyi keseen.”

38 E wee wvudvu mum gay le, “Tata me nu e nlese.” No wvù gay nonen, mum tum envuw é wvù fwe nya n'wvum é wvù.

39 E Jisos gay le, “Me nto yi wonj wvun e wvu le bó esaw bonyii, é bó yaa yene ke mwem e eyenè, é bó kpwaake le bó yene mwem e, etu binfefe.”

40 No Jisos jeme nen, e Bofalasií bó to nu mbew ye le yuw mum bife é wvù le, “Bese ten nu binfefe le?”

41 E Jisos gay é bó le, “E ben be nu binfefe, tu can yene be nu bvuyew é keba ke kebefe le. Geenen keseen no ben duu le ben yene mwem e, nu e bibefe binen nu emey ke enu yi bikuu binen e.”

10

Jisos nu ncey njee wvù jee

1 “E me ensee é ben keceey keceey le, é wee leyte é ketaanj ke njee le, e fanje yaa eley e è nu fô diuw ketaanj e, e ben lo yi ketaanj e e se ley, tu wvuwee wee nu coonj, nu wee wvù lole mwem mvunggay e.

2 Geenen wee wvù é ceyte wvù njee ké no leyte fiwe e è nu fô diuw ketaanj e.

3 Wvuwee wee nu wvù wee wvù ceyte diuw ketaanj ké yene diuw ketaanj é wvù, e wvù ley mum tee njee yi è nu ye é diee le, e yi yuw diew ye, e wvù mum jo buy dvù.

4 Seke wvù e bvuse wase njee ye yicii ekfunj, mum no saa fwe teje e njee yidvu bii wvù le, njefo yi kee diew ye.

5 E ké dioo nu wee wvu ncew, yi saa ebi wvù le ke. E yi no lewte lo wvù, njefo ke yi kee diew wee wvu ncew ke.”

6 E Jisos ma ngan wvun é bó nonen, e bó fanje yaa kiee fiwe fi wvù jemyi é bó é ngan wvudvu le ke.

7 Nonen, e Jisos bvuu gay é bó le, “E me ensee é ben keceey keceey le è nu me diuw ketaanj fô njee fele.

8 Bonyii bocii bó to sae é me fwe to nu ke bocoonj noo bonyii bó lole mwem mvunggay e. Nonen e njee fanje yaa eyeke fiwe fi bó jemyi ke.

9 E nu me diuw ketaanj. E wee fey yi yem e e se ley, é wvù ke eboy. Wvù nu ke enu diewe njee yi buyte gene diekene kaase tuu jim é ketaanj e.

10 Coonj ké no too ke keeconj lo, bó keeyu lo, noo kebefe lo bó fiwe. Me nto fiem le bonyii ekenjke e è nu nshii, nshii e è nu wvù nu e looce e yijisen.

9:22 7:13; 12:42; 19:38; 20:19   9:29 7:27; 8:14   9:31 Mben 66:18; Bngn 15:29; Yesa 1:15   9:33 3:2   9:34 9:2
9:37 4:26   9:39 5:22   9:40 Mat 15:14; 23:26   9:41 15:22   10:4 10:27; Mwm 14:4   10:6 16:25   10:8 Yeli
23:1-2; Esek 34:2-3   10:9 14:6; Mben 23:2; Esek 34:14   10:11 Mben 23:1; Esek 34:11-16; Yeli 23:3; Mat 18:12-14; Ibu
13:20; Mwm 7:1 Lum 5:8; 1Jon 3:16

¹¹ E nu me ncey njée wvú jee. Ncey njée wvú jee ké nya nshii we keekpwe nje njée ye.

¹² Wee wvú bó jo ke lo wvú lemme le, se è nu wvú ncey njée, e njée yaa nu ke ye, ké yene e kuula too, e wvú mum lan njée fee lo, e kuula mum shee kooye njée e yimi tawse.

¹³ Wvú ké no lewte njefo bó jo ke lo wvú lemme le, e wvú baa ekspwe fee fò njée le ke.

¹⁴ E nu me ncey njée wvú jee. Me nkee njée yì è nu yem, e njée yem kee ten me,

¹⁵ lanlan no Icém kee me, e me nkee ten Icém, e me nu e nya nshii wem keekpwe nje njée yem.

¹⁶ Me nkenke ten njée yimi e yì baa nu ngoo yin e ke. E me nkenke keento bó yì ten é yì eyuuke diaw yem e, é ngoo njée emum enú mwaan e ncey njée nu mwaan.

¹⁷ Me nu e nya nshii wem keekpwe wvu le è nulo é me enkase enfi nshii wem jim. E nee fee fi Icém koonke me.

¹⁸ Ke wee nu dvú wvú joo nshii wem ke. E nyaa me nshii wem é nkon wvu wem e. Me nkenke mvungay keenya nshii wem keekpwe, nkenke mvungay keenkase enfi nshii wem jim. Fifi nu fee e é gay Icém le me enge.”

¹⁹ E Jisos jeme mwem mvun nen, e kengawen bvuu to entelan jo Bojuu.

²⁰ E bonyii nteen bó le no gayte le, “Wvú kenke nceendaa dawle, wvú jewte lo. Ben yeke la é wvú le?”

²¹ Geen e bomew no gayte le, “Ke ban bonjeme nu bo wee wvú kenke nceendaa dawle le ke. E nulo é nceendaa dawle eyene ejise e kenfefe?”

E Jisos dunce le wen nu Waa Nyo'

²² E è ke no nu kefew ke Nkaw mvu keekume no bó to kasee yene yew ncese Jelusalem,

²³ e Jisos gen no ghanci fò yew ncese le, fò cile Saamun e. Sekeki to nu kefew ke kenton e.

²⁴ E Bojuu ne to gem wvú tase, bife é wvú le, “Wo nu ke ecine é bese emay engemtene nen egen ebuy nee? E é fen nu wo Mboise wvú Nyo' to kawee, é wo see lo é bese teyey.”

²⁵ E Jisos tfuse é bó le, “Me nu e nsee wase é ben, ben e fanje yaa bee ke. Dilemme di me ngee é diee di Icém e nu e dí dunji wee wvú è nu me.

²⁶ Geen ben baa bee, njefo ke ben nu ngoo njée yem e ke.

²⁷ Njée yem ké no yuuke diaw yem e. Me nkee yì, e yì bii me le,

²⁸ e me nyaa nshii wvú may lo é yì. Ke yì nu ke eyuu ela ke. E wee yaa nu dvú wvú nu ke eyuu elo yì can yem e ke.

²⁹ Icém wvú nya njée yidvu é me fele wee tfuu, e wee yaa nu dvú wvú nulo elo yì can ye le ke.

³⁰ E bee Icém nu fee fimwaan.”

³¹ E Bojuu bvuu jo eta keetumye wvú dvú.

³² E Jisos bife é bó le, “Ben nu e yen wase dilemme di jee nteen di Icém gay le me enge. E nu di la di ben gomte keetumye me nje dí?”

³³ E bó tfuse é wvú le, “Ke bese tumyi wo é è nu nje lemme di jee di wo ge ke. Bese tumyi wo é è nu njefo wo beete bó diee di Nyo' le. Wo nu ke lo wee wvu wum, duu le wo nu Nyo'.”

³⁴ E Jisos tfuse é bó le, “Ke fi nu e bó e san é Nwa' wene bonci le e Nyo' jemyi jó le, ‘Me nu e ngay le ben nu bonyo’ le?”

³⁵ Nyo' tenje bonyii bodvu le bonyo', e è nu ke bó bodvu bó diaw ye to gene fò bó le, (e beene kee le ke fee fi nu é Nwa' Nyo' le nulo ekumen ke.)

³⁶ No fi nu nonen, è no nu nje la wvú ben gayte é wee wvú Ice nu e caw e tum yì won wvun e le wvú beete bó diee di Nyo' le ke njefo wvú nu e gay le wen nu Waa Nyo'?

³⁷ E me nu nse me ngee e è nu dilemme di Icém e, fo ben ebee me le ke.

³⁸ Geen e è nu le me ngee e è nu dí, é ben baa cim bee me le, é ben bee dí le, é ben emum elooce ekie ntaf le Icém nu yì yem e, e me nu yì Icém e.”

³⁹ E Bojuu bvuu no gomte keekoo wvú, geen e wvú lemten can yibole.

⁴⁰ E Jisos bvuu gen lente tu Joo Joodan kewvu keki fó Jon to yawee eleese bonyii é joo, no nu jó.

⁴¹ E bonyii nteen no too yene wvú le. E bó ke ne gay le, “Jon to baa ge naa fee fimew fi dunji bvukuke bvú Nyo' le ke. Geen fee fici fi wvú to jemyi ekume wee wvun to nu naa keceey.”

⁴² Nonen e bonyii nteen lese fitele yì Jisos e jó.

11

E nsa Jisos wvú Laasalus kpwe

¹ Wee mvu wvú diee to nu Laasalus to nu e ne no cemte. Wvú to nu wee wvu nte wvú Betani le, cee jó bó jeme ye yì è to nu Maalia bó Maata.

² Maalia wvun wvú waa bwee wvú Laasalus to cemte, nu wvú to yefee bikaa

10:12 Lem 20:29

10:14 10:27; 2Tim 2:19

10:15 Mat 11:27

10:16 11:52; Yssa 56:8; Esek 34:23-24; 1Bi 2:25

10:17 3:35; 5:18

10:18 4:34

10:19 9:16

10:20 8:48

10:23 Lem 3:11

10:24 Luk 22:67

10:25 5:36

10:26 16:9

10:27 8:47; 10:3, 14

10:28 5:24; 6:39

10:30 5:18; 17:21

10:31 11:8

10:33 Lew 24:16; Mat

26:65

10:34 Mben 82:6

10:36 1:34

10:38 10:25

10:39 7:30; 8:20

10:40 1:28

10:41 1:29-34; 3:27-28

10:42 2:23

11:1 12:1-3; Luk 10:38-39

bi Tata le bô nfiey wvú shfuunjkené, sho bô yuw ye ekole.

³ No wvú to cæmte nonen, ε jéme ye yidvu mum ciinse ntum fô Jisos e le, “Tata, wε wvú è nu fitele fiuw cæmte lo.”

⁴ Ε Jisos dioo yuw ntuw wvudvu, gay le, “Kε kencæm kin nu ke kpwe le kε. Kí nu ke edunçε ε è nu bvukukε bvú è nu bvú Nyo' le, wvu le Waa Nyo' nulo ekεηkε diee di kuuke nje kí.”

⁵ Jisos to koonjke Maata bô waa bwee wvú Maalia noo Laasalus baay.

⁶ Geenεn, seke wvú to yuwεε le Laasalus cæmte lo, ε wvú bvuu ce fô wvú to nu εdiuw faa.

⁷ Ejim jodvu, ε wvú gay ε boom bew bo ηgoo le le, “Beene ekase etu jim Judea.”

⁸ Ε bó bife ε wvú le, “Labay, ε nu ke foguu foguu nen wvú Bojuu se gomte keetumye wo bô εta é wo ekpwe, wo ε bvuu ε no tuu jó le?”

⁹ Ε Jisos tfuse ε bó le, “Kε bontam bo kefewe e nu kε yuufe ncow bofεε yí diuu le le? Ε wee lenε emvunshεen, tu kε è nulo ε wvú ebayten yí fiεε le kε, njefo n'yuu wvu yí wonj wvun e yeese wvú.

¹⁰ Geenεn, é wee lenε entan, tu è nelo é wvú ebayten, njefo kε wvú kεηkε n'yuu kε.”

¹¹ No wvú jeme nonen, mum gay ε bó le, “Nsaa yesebeene wvú Laasalus nu ε lefe wase, geenεn ε me nu ηηgen ηηkamse wvú yí nyii didvu le.”

¹² Ε boom bew bo ηgoo le gay ε wvú le, “Tata, ε è fεn nu le wvú nu ε lefe, tu wvú nu ke ebonen.”

¹³ Jisos to jemýi ε è nu ekumε kpwe Laasalus, geenεn ε bó no yuuke le wvú jemýi ε è nu ekumε nyii di nyii.

¹⁴ Ε Jisos mum jeme lo ε bó teytey le, “Laasalus nu ε kpwe wase.

¹⁵ Geenεn ε me n'yuuke njonj nje yene le kε me nse nu fó kε, wvu le ben elese fitele yí yem me. Beene egεnè le jó.”

¹⁶ Ε Toma wvú bó to tenje diee diew dimew le Emam, gay ε bomew boom bo ηgoo le le, “Beene egεn tεn wvu le beene nulo ekpweken beene ε bó.”

Ε Jisos bvuse Laasalus yí kpwe le

¹⁷ Ε Jisos ke fεse fô, yuw le Laasalus nu ε ce wase ε jem εdiuw εna.

¹⁸ Bctani jan to nu mbew Jelusalεm e kε diεwε bomay bofεε nen.

¹⁹ Ε Bojuu nteen to to fô Maata bó Maalia le keecam shen bó bó yí kpwe waa bwee bó le.

²⁰ Ε Maata ke dioo yuw le Jisos too lo, ε wvú mum buy keegεn ε bó wvú etasen, geenεn ε Maalia mεy yew.

²¹ Ε Maata gen gay ε Jisos le, “Tata, é wo se bee enu fεn, tu kε waa bwεεm se nu ε kpwe kε.

²² Geenεn, ε me ηkεe le kεseen wvun nu ε naa la fi wo ε lεkε é Nyo' nu ε wvú nulo enya ε wo.”

²³ Ε Jisos gay ε wvú le, “Waa bwoo nu ke ebuy yí kpwe le.”

²⁴ Ε Maata gay ε wvú le, “Me ηkεe naa lo le wvú nu ke ekase ebuy diuu di fokemεse di bonyii nu ke ebuyte yí kpwe le.”

²⁵ Ε Jisos gay ε wvú le, “Ε nu me wvú bvuuuse bonyii yí kpwe le, ε è nu me nshii. Wee wvú nu ε lese fitele yí yem e nu ε wvú cim kpwe lo, é wvú ke enu dvú,

²⁶ Ε naa yεε wvú nu dvú kεseen ε wvú ε lese fitele yí yem e, yaa nu ke ekpwe kε. Wo nu ε bee nonen e?”

²⁷ Ε wvú bee le, “Εε Tata, me nu ε mbee le wo nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε. Wo nu Waa Nyo' wvú to nu keeke eto yí wonj wvun e.”

²⁸ No Maata gayεε nonen, mum gen tee Maalia wvú waa bwee, jeme ε wvú fokueku le, “Wee N'yεεyi nu wase fεn, ε wvú tenje wo.”

²⁹ No wvú yuwεε nonen, mum cufe lo ye we keegεn eyen wvú le.

³⁰ Ε to nu ε Jisos baa ley wase ntew e kε. Wvú to bεε kε fô fô Maata to gεnεε yen wvú le.

³¹ Ε Bojuu bò to nu bó bo Maalia camte shen dioo yen no wvú cufe ye ε buy yew, ε bó mum no bii wvú le kpwaake le wvú gεne fô jem keegεn ebeele fô.

³² Ε Maalia ke gen fεse fô Jisos to nu, yεn wvú le, mum gbwe bikaa biew e gay le, “Tata, é wo se bee enu fεn, tu kε waa bwεεm se nu ε kpwe kε.”

³³ Ε Jisos ke dioo yεn no wvú beele, ε Bojuu bò to biε wvú le beele tεn, ε fiεε fidvu shiw fitele fiew baay, ε ye befe wvú.

³⁴ Ε wvú nε bife le, “Ben dwey wvú fεε?” Ε bó gay ε wvú le, “Tata, to eyen.”

³⁵ Ε Jisos bee kpwe.

³⁶ Ε Bojuu yεn nonen gay le, “Ben etaa eyen no wvú se koonjke wvú.”

³⁷ Geenεn ε bomew kaa gay le, “Kε è se nulo é wvú wvú to yen'yεε ejise kenfefe, etanj wee wvun fo wvú ekpwe le?”

³⁸ Ε fitele fiew bvuu shiw baay. Ε wvú nε gεn fεse fô jem. Jem yin to nu tfum ε bó ε banj diuw wvudvu bó kebwee ke tε le.

³⁹ Ε Jisos gay le, “Ben ecake tε die.” Ε Maata wvú jeme wee kpwe gay ε Jisos le, “Tata, kεseen nu ε wvú samte wase. Ε nu wase εdiuw εna no wvú se kpweε.”

⁴⁰ E Jisos bife ê wvú le, “Me mbe e ngay ke ê wo le é wo nu lese fitele yí yem e, é wo ke eyen bvukuké bvú è nu bvú Nyo’ le?”

⁴¹ Nonen, é bó mum cake te didvu. E Jisos cake ejise we gay le, “Icém, me nyaa keyoone ê wo no wo nu é yuw bunle yem.”

⁴² Me nke naa le wo ké nu yuuke ke bunle yem sekeci. Geenén, me njemyi fin é è nu nje bonyii ban bô leemene fén, wvu le è nulo é bó ebee le è tum wo me.”

⁴³ No wvú jeme nonen, funj bô diaw yi temyi le, “Laasalus, buye!”

⁴⁴ E wee wvú to kpwee wase we mum buy, é can ye bô bikaa nu é bó é njim bô njaw ndvú, é njim ten bvushiw bwew bô njaw ndvú. E Jisos gay é bó le, “Ben efay wvú, ecine é wvú egene.”

*E bikuu bi wonj e jo nsey keeyu Jisos
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)*

⁴⁵ E Bojuu nteen bô to toé ê Maalia le dioo yen fice fi Jisos ge, mum lese fitele yí ye le.

⁴⁶ Geenén, é bomew kaa gen fibole yen é è nu Bofalasii le, see é bó fice fi Jisos ge.

⁴⁷ E bocee ncese bo baay baay bô Bofalasii mum kum bikuu bi wonj e jeme le, “Beene nu ege nee? Wee wvun gee mwεem nteen mvú dunji bvukuké bvú Nyo’ le.

⁴⁸ E beene cine lo wvú e no gene dvú fwe, tu bonyii bocii nu ke eghan elese fitele yí ye le, é bonyii bo Lum ke ene eto ebvuw bvudvuu bvú yuule bvuseεbeene bô ketum kesεbeene.” *

⁴⁹ Geenén, é wee mvu bó le wvú diee to nu Kayfas, wvú to nu ekole ke bocee ncese le kelum kekíe le ne gay fiew é bó le, “Ke ben kee naa lo fice ke.

⁵⁰ Ke ben kee le fi jee fô ben e le wee mwaanj ekpwe fô bonyii le bocii efey fo ketum kecii ela lo le?”

⁵¹ Ke Kayfas to jemyi fice fin bô bvufee bvú è nu bwew ke. Wvú diawe ekole ke bocee ncese le kelum kekíe le to jemyi nen teete é è nu ntum Nyo’ le Jisos to kenje keekpwe fô ketum ke Bojuu le.

⁵² E é yaa mey ke fô ketum kedvu le mey ke, wvú to kenje keekpwe keebaance boom bô è nu bo Nyo’ le bocii bô nu bitum bimew e, é bó enú yí fice le fimwaanj.

⁵³ E kew ebvubwe le, é bikuu bi wonj e mum kew no joo nsey no bó nu ke eghan se yu Jisos.

⁵⁴ Nonen, é Jisos fanje yaa ebvuu eghane ya le entelē jo Bojuu ke. E wvú ne fiew jó gen ketum kemew kè nu mbew wonj monshεm

e é bó boom bew bo ngoo le no ceé jó ke-laante kemew e é bó teje le Efelem.

⁵⁵ E Nkaw Bojuu wvu Danefey ke no too wase nceencee, é bonyii no nen’yi biba le bene Jerusalem é diuu din se keetoo keekfum bikuu bibole.

⁵⁶ E bó gen kew no gomte Jisos biwci ebonebon no bó to leemene fô yew ncese le gayte le, “Ben kpwaake le la? Ke wvú nu eto fô nkaw wvun e le?”

⁵⁷ E to nu é bocee ncese bo baay baay noo Bofalasii é nya wase nci le é wee nu dvú wvú kee fô Jisos nu, é wvú ge é bó kíεε, wvu le è nulo é bó ekoo wvú.

12

*E Maalia yefe Jisos Betani
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)*

¹ E è ke no shεεte wase εdiuw εsoocaan é emum enu kefew ke Nkaw Danefey e, é Jisos ne gen ntew wvú Betani le jó Laasalus wvú Jisos to bvuseε yi kpwe le to nu.

² No wvú gen jó, é bó fe mwεem mvudien keetew wvú dvú. E Maata no nu wee gawe é Laasalus nu wee mvu ngoo bonyii bô to shiileε no diekene bô bo Jisos e.

³ E Maalia ke mum ne jo fika fi nfiey mvu wvú shfuunkene le, yefe bikaa bi Jisos e dvú, sho bô yvuw ye ekole. Nfiey wvú to lumte naa baay, é bó kene bô naad εwvunεwvun. No wvú yefe nonen, é yew yidvu ne no sh-fuunkene lo ente yicii.

⁴ E Judas Iskalot wvú to nu wee ngoo boom bo Jisos e, (wvú to ghanεε egese wvú) kaa ne gay le,

⁵ “E be ge la fô bó egese lo nfiey wvun bodanali gee te, enya bigew bidvu é bonyii bô fuute?”

⁶ Ke Judas to jemyi nen le wen kenje shieε fô bonyii bô fuute le ke. Wvú to nu cooj é è to nu wvú wee wvubo ekole, é wvú to ké no leese kebo jó fici ekole kew dvú.

⁷ E Jisos gay le, “Cine wvú le. Wvú be geke nfiey wvun nen keeseyse é è nu ndwey wem dvú.

⁸ Bonyii bô fuute nu ke enu ke ben é bó sekeci, geenén ke me nu nke enu beene sekeci ke.”

⁹ E kebombom ke Bojuu le ke yuw le Jisos nu jó, é bó mum to jó. Ke bó to to ke é è nu nje Jisos maanj ke. Bô to to ten keeyn Laasalus wvú Jisos to bvuseε yi kpwe le.

¹⁰ Nonen, é bocee ncese bo baay baay no kaake le bó nu eyu ten Laasalus,

11:42 12:30   **11:44** 20:6-7   **11:45** 2:23   **11:47** 2:11; Mat 26:3-5; Lem 4:16   * **11:48** Bó to fane nonen njefo é Bojuu to beje lo le Jisos nu Mboyse, é bó ke emum ene ekew diuw bô bonyii bo Lum bô to saake bó wvu le wvú ebvuse bó can bonyii bo Lum bodvu le.   **11:49** 18:14   **11:52** 10:16   **11:53** 5:18   **11:54** 5:13; 7:1   **11:55** 2:13; Ktnj 19:11-20; 2Klo 30:17-18   **11:56** 7:11   **12:1** 11:1-2   **12:2** Luk 10:40   **12:3** Luk 7:37-38   **12:4** 6:71; 13:2, 27; 18:2; Mat 10:4   **12:5** Yesa 58:7; Mat 19:21; Jem 2:15-16   **12:7** 19:40   **12:8** Dito 15:11   **12:9** 11:43-44   **12:11** 11:45

11 njefo è to nu nje wvú wvú Bojuu nteen to cin'yi bó le leese wase fitele e è nu yí Jisos e.

É Jisos ley Jelusalem diæwε Nfon e (Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 É skfun buy yuu, ε kebombom ke bonyii le kè to toε fò nkaw e yuw le Jisos nu è je too Jelusalem.

13 É bó mum jo bidaayεε buy keegen efiisen wvú è je. É bó gen no wvuuyi gayte le, “Eeeee, mbense enù fò Nyo' le leεε! Nyo' nu ε laj kemonen yí wee wvú too è diee di Tata le leεε! É nu wvú Nfon wvu Israe! leεε!”

14 É Jisos gom waa kembεεbey, ben. É fi mum no nu no bó to sanjεε le,

15 “Bonyii bo Sayon, fo ben efanè ke.

Ben etaa eyen, Nfon wene too lo, ε wvú ε ben yí waa kembεεbey e.”

16 Kε boom bo Jisos e bo ngoo le to nu ε kieε fiεε fi fiεε fin dunji fonjεw ke. É Jisos ke dioo ley wase bvukuke bwew e, ε bó mum kume le bó to sanj fiεε fin ε è nu ekumε wvú, ε fi ε kooy wase bó wvú ke no bó to sanjεε.

17 Kebombom kè to nu bó bo Jisos diuu di wvú to tenjεε Laasalus é jem bvuse yí kpwe le to nu ε gen bó nsee no bó to yεεε.

18 É shiee wvú kebombom kedvu to buyεε keegen efiisen wvú è je to nu nje bó to nu ε yuw le wvú to nu ε ge fiεε fin fi dunji bvukuke bu Nyo' le.

19 É Bofalasií yεn nen mum no jemyi εbonehon le, “Kε ben nu ε yen? Kε fiεε nu dvú fi è nulo é ben ebvuu ege ke. Wonj tfuu nu ε shfum wase ε bi wvú le.”

É Boglek bomew no shiee le keeyen Jisos e

20 Bonyii bomew to nu ngoo bonyii bó to benεε Jelusalem keebunle Nyo' kefew ke nkaw e kin ε è nu Boglek.

21 É Boglek ban gen yen Filew wvú to nen'yεε è kelaante kè Besayda le è keba kè Galilee le, gay è wvú le, “Ngaywee, bese shiee le keeyen Jisos e.”

22 É Filew mum gen be Andulu dvú, ε bó wvú mum gen see è Jisos.

23 É Jisos tfuse é bó le, “Kefew nu ε kocεn wase kè wee wvú diee nu Waawee nu ekεnjεε diee di kuuke.

24 É me ensee è ben keceεy keceεy le, é ngow fiεε baa egbwe yí nshe le ekpwe, é yí emεy ke enu yí embenj. Geenen é yí kpwe lo, é yí ke eyum mvuntam nteen.

25 Wee wvú koonjε nshii we baay nu ke elase nshii wvudvu, ε wee wvú bane nshii

we yí wonj wvun e nu ε wvú gεεle lo keeke ekεnjεε nshii wvú mey lo.

26 É wee lemte me le, to wvú kεnjεε keebii me le, ε naa fεε fò me nu, é wee wεm lemme enù ten fò. É wee lemte me le, to Icεm nu ke ebuw wvú.”

É Jisos jeme εkume kpwe ye

27 É Jisos nε gay le, “Keseen nu ε fitele buuke lo me. É nulo é me engay le la? Lε Icεm ebvuse me εnte jo kefew ke ngεw e kin e? 'Aay, è nu nje kefew kedvu kin wvú me nto ntóε.

28 Icεm, geε é diee diuw ekuuke.” No wvú jeme nonen, ε diεw shii fowe le, “Me nu ε nje wase di ε no kuuke, ε me mbεε njε embvuu enje.”

29 É kebombom kè to leeme fó dioo yuw diεw yidvu, gay fibole le, “É baykene janj.” É bomew gay le, “É jemyi nceendaa Nyo' è wvú.”

30 É Jisos tfuse le, “Diεw yin to nje yene. Kε yí to nje yεm ke.

31 Keseen nu wase kefew kè bó nu esaw wonj wvun. Keseen nu ε bó nu eshaw nfon wvú saake wonj wvun.

32 Geenen ε fiem nu ε seke bó ε ke ε njεyse me fowe, é me engufe bonyii bocii é bó eto yí yεm e.”

33 Jisos to jemyi nonen dunji ε è nu kfuu kpwe yí wvú nu ke ekpwe.

34 É kebombom ke bonyii le tfuse è wvú le, “Bese yuuke è Nwa' bonci le le Mboyse wvú Nyo' to kawεε nu ke efele. Wo ε ghan nεε ε sε no duu le bó kεnjεε keeke njεyse wee wvú diee nu Waawee fowe? Wee wvú diee nu Waawee wvudvu nu wvú la?”

35 É Jisos gay è bó le, “N'yuu nu enu ben ε bó ke yí kefew e caan. Ben emum elenè no ben kεnjεε n'yuu ben ε bó, fo kejijwe ke nε ebanj ben. Kε wee wvú lenε è εjiwε le ké no kee fò wvú gene ke.

36 No ben kεnjεε n'yuu ben ε bó, ben ebee n'yuu wvun e, wvu le ben emum enu boom bo n'yuu le.”

Diεw Jisos nu ke esaw wee wvú nu ε fanj keefiisen diεw yidvu

No Jisos jemyeε mwεεm mvun nen, mum nε gen nyiim.

37 Naa no wvú to nu ε cim ge mwεεm nteen mvú dunji bvukuke bwew ε bó yen, bó to baa lese fitele yí ye le ke.

38 É fi to nu nonen wvu le fi ekocεn no Yesaya wvú wee ntum Nyo' to jemyeε le, “Tata, è nu yεε dvú wvú nu ε bee fiεε fi bese jemyl e?”

12:13 Mben 118:26; Mat 27:42; Jon 1:49 12:15 Saka 9:9 12:16 2:22; 17:1 12:17 11:42-45 12:19 11:48 12:21 1:44; Luk 19:3; 23:8 12:23 2:4; 12:16 12:24 Mat 10:39; 16:24-25; 1Kor 15:36 12:26 14:3; 17:24 12:27 12:23; Mat 26:38 12:28 17:1; Mat 3:17; 17:5 12:31 5:22; 14:30; 16:11 12:32 3:14 12:33 18:32 12:34 Mben 89:36-37; 110:4; Esek 37:25; Jon 12:23; 3:14 12:35 7:33; 8:12 12:36 5:13 12:37 16:9 12:38 Yesa 53:1; Lum 10:16

Ɛ è nu ê baa wvù Tata nu ɛ dunɔe mvungay mvu kebo kew e?"

³⁹ Nonen ke è to nulo é bó elese fitele yí ye le ke, njefo Yesaya to nu ɛ bvuu jeme bvudvuu bvumew e le,

⁴⁰ "Wvù nu ɛ ban ejise ebo, ɛ ge mvuntelem mvubole ɛ no leɛ, wvu le fo bó eyenè mwɛem e bó ejise ebo, ekeè mwɛem é mvuntelem mvubole, ekase etu jim é me enfɛ bó."

⁴¹ Yesaya to jemyi mvɛem mvun njefo wvù to nu ɛ yen wase bwukuke buv Jisos e, mum no jemyi ekume wvù.

⁴² Naa no bonyii to baa cim nu keelese fitele yí Jisos e, nu ɛ bonyii nteen bó to nu naa bikuu bi wonj e to lese fitele yí ye le, geenen fanje yaa nu keejeme bó dew yibo ke, njefo bó to fane Bofalasio le fo bó ke ekunj bó yew bunle le.

⁴³ Ɛ bó to fane nonen njefo bó to koonke keekɛnke mbense ɛ è nu wvù nen'yi fò bonyii le efey keekɛnke ɛ è nu wvù nen'yi fò Nyo' le.

⁴⁴ Ɛ Jisos nɛ funj foweeɛe gay le, "Wee wvù nu ɛ lese fitele yí yem e, nu ɛ wvù yaa lese ɛ è nu yí yem e ke. Wvù lese ɛ è nu yí wee wvù tum me le.

⁴⁵ Ɛ wee yen me le, tu wvù yen ɛ è nu wee wvù tum me le.

⁴⁶ Me nu ɛ nto é wonj jan diɛwe n'yuule wvu le naa yee wvù nu ɛ lese fitele yí yem e wvù saa ebvuu emey enu é ejiwɛ le ke.

⁴⁷ Ɛ wee yuw diɛw yem, ɛ fanje yaa egɛɛ, me nsaalesele wvù njeɛw e ke, njefo ke me nto nto keenlese bonyii bo yí wonj wvun e njeɛw e ke. Me nto nto keemboyse lo bó.

⁴⁸ Wee wvù nu ɛ ma me ɛ fanj keefiisen diɛw yem kenke fiɛ fi nu ke esaw wvù. Diɛw yí me nu ɛ njeme é wvù nu fiɛ fi nu ke elese wvù njeɛw e diuu di fokemɛse.

⁴⁹ Fi nu nonen njefo ke me njemyi ɛ è nu é mvungay mwem e ke. Icɛm wvù tum me nu wvù wvù gay le me enjemyi, ɛ è nya wvù fiɛ fi me enjemyi, ɛ see no me enjemyi.

⁵⁰ Ɛ me njeke le fiɛ fi wvù gay le me enjemyi nu fi nyaa nshii wvù meyo. Nonen fiɛ fi me njemyi nu fi Icɛm nu ɛ gay le me enjemyi."

13

Ɛ Jisos cuke bikaa bi boom bew bo nɔoo le

¹ Ɛ è ke no nu wase bvù ekfunj nu ebuy eyuu é emum enu Nkaw Danɛfey, ɛ Jisos kice le kefew kè wen nu ecine wonj wvun e, ekase egen fò Icee wen e nu ɛ kocɛn wase. No wvù to koonke bonyii bó è to nu bew yí wonj wvun e, ɛ wvù konj bó gen mɛse.

² Ɛ bó ke no diekene fokiɛguu, ɛ dɛwle ɛ lese wase nɔkpawɛɛ é fitele fi Judas wvù waa Semon Iskaliot e le wvù egese Jisos.

³ No Jisos to kee wase le Icee wen nu ɛ nya wase mwɛem mvunciim can wen e, bó le wen to nɛ fò Nyo' le ɛ wen kaase tuu jim fò Nyo' le,

⁴ Ɛ wvù mum nɛ é we jo mwɛem mvudien, baaye bikum biew, jo ndvu yí bó shole ye dvù, sen yí mvuntem e,

⁵ mum tfuw joo é nkaa le, kɛw no cuke bikaa bi boom bew bo nɔoo le dvù, shole bó ndvu yí wvù to senɛɛ yí mvuntem e ye.

⁶ Ɛ wvù ke cuke to buy fò Semon Bitale, ɛ wvù bife é wvù le, "Tata, è nu ecuke wo bikaa biem e?"

⁷ Ɛ Jisos tfuse é wvù le, "Ɛ fiɛ fi me njeɛe nu ɛ wvù ekeie keseen ke. Wo nu ke ekeie ɛ è nu ejim."

⁸ Ɛ Bitale gay é Jisos le, "Ɛ è nulo é wo ke eyuu ecuke bikaa biem ke." Ɛ Jisos tfuse é wvù le, "Ɛ me mbaa encuke wo, wo saa ekeie fiɛ bee wo ke."

⁹ Ɛ Semon Bitale mum gay é Jisos le, "Tata, é è fen nu nonen, tu ke wo nu ecuke ke ɛ è nu bikaa biem maan ke. Wo nu ecuke ten can yem bó ekole kem fò."

¹⁰ Ɛ Jisos gay é wvù le, "Wee wvù nu ɛ cuke wase ye nu ɛ wvù yuule wase ye yicɛ, ɛ shiee yaa bvuu nu keebvuu ecuke efey bikaa ke. Ben nu ɛ ben yuule wase, geenen ke è yaa nu ben bocii bó yuule ke."

¹¹ Jisos to jemyi nonen njefo wvù to kee wase wee wvù nu ke egese wvù. Ɛ nu fiɛ fi wvù to gayɛɛ le, "Ɛ ben yuule bocii ke."

¹² Ɛ Jisos ke mɛse cuke bikaa bibole, tfume bikum biew, kase gen tu fò bvudvuu bwew e, mum bife é bó le, "Ben nu ɛ kice fiɛ fi me nje fò ben e fin e?"

¹³ Ben tenje me le Wee N'yeɛyi bvuu tenje le Tata, ɛ ben tenje ɛ è nu lenj nonen njefo é nu fiɛ fi me nu.

¹⁴ Ɛ me wvù nu Tata wene bvuu nu Wee wene N'yeɛyi nu ɛ cuke bikaa binen, tu ben ten kenke keecuké bikaa bi wee noo wee le.

¹⁵ Me nje nonen ndunɔi lo é ben le ben egɛɛ ten no me nje fò ben e.

¹⁶ Ɛ me ensee é ben keceɛy keceɛy le ke waa lemme ké no kuuke fele cee ekole we ke, ɛ ke wee wvù bó tum lo ké no kuuke ten fele wee wvù tum wvù ke.

¹⁷ Ɛ ben kee mwɛem mvun, ɛ no gee mvù, é njonj wvu baay enu wene.

¹⁸ Ke me njemyi ɛ è nu ekume ben bocii ke. Me njeke bonyii bó me nu ɛ ncaw. Geenɛn, ɛ fi nu le fiɛ fi nu é N'wa' Nyo' le kenke keeke eto ekocɛn no bó to sanje le, "Wee wvù diee

mwεεm mvudien mwem nu ε ne ε no bii bikaa biem e.’

19 Me nsenje fiεε fin ε ben keseen ε fi se keeke ekooyi, wvu le fi ke dioo ε kooy, ε ben emum ebee le ε nu naa me wvudvu.

20 ε me ensee ε ben keceey keceey le wee wvu nu ε fiisen naa wee wvu la wvu ε tum me, nu ε wvu fiisene ε ε nu me. ε wee wvu fiisene me fiisene ε ε nu wee wvu tum me.”

ε Jisos dunce wee wvu nu egese wvu

21 No Jisos jeme mwεεm mvun nen, ε fitele ne no buuke wvu. ε wvu ne jeme lo teytoy gay le, “ε me ensee ε ben keceey keceey le wee wvu ben e nu egese me.”

22 ε boom bew bo ηgoo le ne no taayine ye maa laa wvu jemyi ε ε nu wee wvu la le.

23 Wee mvu ηgoo boom bo Jisos e wvu Jisos to koonje to yeeme diekene naa mbew ye le. *

24 ε Semon Bitā kpwase wvu gay le wvu ebife ε Jisos le laa wvu jemyi ε ε nu yeε le.

25 Nonen ε wvu yeem gen yi Jisos e bife ε wvu le, “Tata, ε nu yeε?”

26 ε Jisos tfuse ε wvu le, “ε nu wee wvu me nu enjuse bleed encuw ε nshew mbase le enya ε wvu.” Nonen ε wvu mum cuw bleed ε nshew mbase le nya ε Judas wvu waa Semon Iskaliot.

27 Ke no Judas fi bleed wvudvu nen, ε Satan mum ley yi ye le. ε Jisos gay ε wvu le, “Yan sen ege fiεε fi wo gomte keege.”

28 Wee mvu ηgoo bō le to baa kieε fiεε fi wvu jemyi ε wvu nonen ke.

29 Bomew to kpwaake le no Judas to nu wee wvu geele ekεle nu ε Jisos jemyi ε wvu le wvu egen eguy mwεεm mvu bō shieele keedie Nkaw dvu, kenεε le wvu egen enya fiεε ε bonyii bō fuute.

30 No Judas fi bleed wvudvu nonen ε die, mum buy lo kan mwaan gen. Sekekε to nu wase εtan.

ε Jisos tefe kpwe ε boom bew bo ηgoo le

31 No Judas buyεε wase gen nonen, ε Jisos shεε gay le, “Keseen nu ε bō nu ekew eyne bvukuke bvū wee wvu diee nu Waawee le, emum eyne ten bvukuke bvū ε nu bvū Nyo’ le yi ye le.

32 ε bō yen bvukuke bvū Nyo’ le yi ye le, tu Nyo’ nu edunce ten bvukuke bvū Waa we le yi wvu wvu Nyo’ le. ε wvu nu edunce lo kan mwaan.

33 Boom bem, me nu enu beene ke wase yi kefew e nen caan. Ben nu ke eshεε egom me saa eyen ke. No me nto ηgayεε ε Bojuu, nu no

me ηgayte ε ben keseen le, ‘Fō me ηgene nu ε ke ben nulo eto fō ke.’

34 Me nyaa nci ε ben, ε ε nu nci wvu fwε le ben dioo ε shεε no konenē. Ben ekonēnē ke naa lenlen no me nu ε ηkon ben.

35 ε ben sheke ε no konene nonen, ε fifin ege ε bonyii bocii emum ekieε le ben nu boom bem bo ηgoo le.”

ε Jisos gay le Bitā nu ke ema wen (Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 ε Semon Bitā mum bife ε Jisos le, “Tata, wo gene ε ε nu fec?” ε Jisos tfuse le, “Fō me ηgene nu ε ke ε nulo ε wo ebi me le keseen ke. Wo nu ke eshεε se bi.”

37 ε Bitā kase bife ε wvu le, “Tata, ke ε nulo ε me mbi wo le keseen nje la? Me nu ηke enya nshii wεm keenkpwe nje yo.”

38 ε Jisos Bife ε wvu le, “Wo nulo enya nshii wo keekpwe nje me? ε me ensee ε wo keceey keceey le ke nyimshie nu ke eton se wo ε ma wase me bokan botete ke.”

14

Jisos nu Je yi gene fō Nyo’ le

1 ε Jisos bvuu jeme ε boom bew bo ηgoo le le, “Fo ben ecine ε mvuntelem mvunen ebuuke ke. Ben elese fitele yi Nyo’ le, elese ten fitele yi yem e.

2 Yew dvu Icεm, nu ε bibuw nu dvu nteen. ε fi be baa enu nonen, tu me mbaa ηgayte le me ηgene nseyse bvudvu ε ben ke.

3 ε me nu ndioo ε ηgen ε nseyse bvudvu ε ben, enkase ento enjo ben ε beene enu, wvu le fō me nu, ε ben enu ten fō.

4 ε ben kee wase je yi gene fō me ηgene.”

5 ε Toma mum gay ε wvu le, “Tata, ke bese kee fō wo gene ke. Bese nu eghan neε se kieε je yidvu?”

6 ε Jisos tfuse le, “ε nu me je, ε ε nu me keceey, ε ε nu me nshii. Ke wee nulo egen fō Icεm e se wvu ε fey yi yem e ke.

7 ε ben be kee me, tu ben bee kee ten Icεm. ε kew yi keseen e nu ε ben ε kieε wase wvu ε bvuu ε yen wvu le.”

8 ε Filew gay ε wvu le, “Tata dunce Ico ε bese, ε bese eyen emum effuu.”

9 ε Jisos tfuse ε wvu le, “Filew, beene nu ε ce wase baay nen se wo kee me le? Wee wvu nu ε yen me le, nu ε wvu ε yen wase Icεm e. Wo nulo eghan neε le se ebvuu egayte le me endunce Icεm ε ben?”

10 Wo baa bee le me nu yi Icεm e, ε Icεm nu yi yem le? Njeme wvu me njemyi ε ben nu ε ke me njemyi yi mvunjay mwem e ke. Icεm wvu nu yi yem e nu wvu gee dilemme diew.

13:19 8:24; 14:29; 16:4   13:20 Mat 10:40   13:23 19:26; 20:2; 21:7, 20   * 13:23 Keeshii ediekene nu ε Bojuu to ké nshii fokuse, yeem lo keba kemwaan se no diekene.   13:27 13:2   13:29 12:6   13:31 17:1   13:33 8:14   13:34 15:12, 17; 1Jon 2:7-8; 3:11, 23; 4:11; 2Jon 5-6   13:35 1Jon 3:14   13:36 8:14; 21:19   13:38 18:27   14:1 14:27
14:3 12:26   14:5 20:24   14:6 1bu 10:20   14:7 8:19   14:9 12:45   14:10 3:35   14:11 5:18, 36; 10:37-38

¹¹ Ben ebee me le le me nu yí Icém e, é Icém nu yí yém e. É ben baa bee me le nje fiée fi me ngayte, é ben bee nje dilemme di me ngeee le.

¹² É me ensee é ben kecéy kecéy le wee wvú nu é lese fitele yí yém e nu ke egee ten dilemme di me ngeee. É wvú nu ke ege dilemme efey naa di me nu é nge, njefo me ngeene wase fô Icém e.

¹³ Naa la fi ben é bife é diee diem e, é me enge fi, wvu le Icee Wan nulo ekénke diee di kuuke nje Wan.

¹⁴ É ben bife naa la é diee diem e, é me enge fi.

É Jisos kaw bonyii bew bô Keyoy ke Yuule

¹⁵ É ben koonjke me, é ben egeélè bonci bem,

¹⁶ é me nke enleke é Icém é wvú enya ben bô wvumvu Wee Nfi é wvú enu ben é bó sekecii.

¹⁷ Wee wvun nu Keyoy ke kecéy e. Ke wvú nu wee wvú é nulo é bonyii bô é nu bo yí wonj wvun e efiisen wvú ke, njefo ke bó yene wvú le kénéee kee wvú ke. Ben nu finen é ben kee wvú, njefo wvú cee ben é bó, é wvú nu ke enu yí yene le.

¹⁸ Ke me nu nke encine ben e é ben enu diéwe boom bo bonkfu le ke. Me nu nke enkase ento enu beene.

¹⁹ É shæte wase caan é bonyii bô é nu bo yí wonj wvun e saa ebvuu eyen me le ke. Geenen, ben nu ke eyen me le. No me nu nke enu dvú, nu é ben ten nu ke enu dvú.

²⁰ É nu ke enu ebvubwe é ben ekiée le me nu yí Icém e, é ben nu yí yém e, é me nu yí yene le.

²¹ Wee wvú kee bonci bem gæle, nu wvuwe wvú koonjke me. E wee wvú koonjke me nu é Icém nu ke ekoonjke wvú. É me nu nke enkoonjke ten wvú, endujce ekole kem é wvú.”

²² É Judas wvumvu (é é yaa nu ke we wvú bó tenje le Iskaliot ke) bife é wvú le, “Tata, fi ghan nee le fi wo nu ke edujce ekole kuw é é nu é bese, é é yaa nu é bonyii bô é nu bo yí wonj wvun e ke?”

²³ É Jisos tfuse é wvú le, “É wee koonjke me, é wvú egeélè njeme wem, é Icém ekoonjke wvú, é bee Icém ke eto fô wvú le ecee bee bó.

²⁴ Ke wee wvú baa koonjke me ké no gæle njeme wem ke. Ke njeme wvú ben yuuke nu wem ke. É nu wvu Icém wvú tum me.

²⁵ Mwæem mvun nu é me njemyí é ben mbæe beene.

²⁶ Geenen, Wee Nfi wvú é nu Keyoy ke Yuule wvú Icém nu ke eciinse é diee diem e nu ke eyeyi ben bô mwæem mvunciim

ebvuu ege é ben ekumyi mwæem mvunciim wvú me nu é njeme wase é ben.

²⁷ Me nu é ngeee nyékeey le wvú enu ben é bó. Me nyaa nyékeey wvú é nu wvuwe é ben é ben. Ke me nyaa nyékeey wvun é ben no bonyii bô é nu bo yí wonj wvun e ké no nyaa ke. Fo ben ecine é mvuntelem mvunen ebukke kénéee kenjke jan ke.

²⁸ Ben nu é yuw wase no me ngayte le me ngeene wa lo, é me nu nke enkase ento enu beene. É ben be koonjke me, tu ben bee elanjaje lo, njefo me ngeene é é nu fô Icém e, no Icém kuuke fele me.

²⁹ Keseen nu é me é njeme wase fiée fin é ben é fi se keeke ekoooy, wvu le fi ke dioo é kooy, é ben emum ebee me le.

³⁰ Ke me mbæe embvuu enshe enjemyi beene baay ke, njefo nfon wvú saake wonj wvun too wase. Ke é nu le wvú kenjke mvungay é me é we ke.

³¹ Geenen, me ngeee é é nu no Icém nu é gay le me engeé wvu le bonyii bô é nu bo yí wonj wvun e nulo ekiée le me nkoonjke Icém. Ben eja we é bó ene.”

15

Jisos nu kete é bonyii bew nu tíew yidvu

¹ “É nu me twenj kete ke mvuntam e ke céey céey, é Icém nu wee wvú seysee twenj wvudvu.

² Tíew yém yicii yí baa yumte mvuntam, nu é wvú ke faashe bvuse, é yí yumte mvuntam nu é wvú ke seysee kpwæe wvu le yí eyuule emum eyumte mvuntam nteen.

³ Njeme wvú me njeme wase é ben nu é ge wase ben é no yuule.

⁴ Ben emey enú yí yém e, é me enu ten yí yene le. Ke tíew nulo eyum mvuntam eyinyin se yí nu yí kete le ke. É nu ke lenjen no ke é nulo é ben ege fiée se ben nu yí yém e ke.

⁵ É nu me twenj kete ke mvuntam e, é ben nu tíew yidvu. Wee wvú nu yí yém e é me nu ten yí ye le, nu wvuwe wvú nu diéwe tíew yí nulo eyumte mvuntam nteen e, njefo é me mbaa enu, wee saa ege fiée ke.

⁶ Wee wvú nu se wvú é mey é no nu yí yém e nu diéwe tíew yí bó efaase elanj lo, é yí eyumten e. Kfuu yiyé tíew nu é bó nu ke ebaance elanj é nguy é yí efie lo.

⁷ É ben mey é no nu yí yém e é diéwe yém nu yí yene le, ben é bife naa la fi ben shieele, é bó ege fi fô ben e.

⁸ É ben nu diéwe tíew yí yumte mvuntam nteen e, é fifin enyaa diee di kuuke é Icém,

emum edunji le ben nu bonyii bem bo ngoo le.

⁹ No Icem koonke me nu ke lenlenj no me nkoonke ben. Ben emum emey enu ente jo kenkonen kem.

¹⁰ E ben geele bonci bem, e ben emey enu ente jo kenkonen kem, ke no me nu e nge bonci bo Icem e e mey e no nu ente jo kenkonen kew.

¹¹ Mwem mvun nu e me njemyi e ben wvu le njon wem nulo enu fo ben e, e ben emum ekenke njon wvu nu e yinjen.

¹² Nci wem nu wvun wvu nu le ben ekenene ke no me nkoonke ben.

¹³ Ke kenkonen kemew bvuu nu dvu ke kuuke fele ke le wee enya nshii we ekpwe nje nsaa ye ke.

¹⁴ E ben gee fi e me ngayte le ben egeè, tu ben nu nsaa yem.

¹⁵ Ke me mbvuu nterje ben le boom bo lemme le ke, njefo ke waa lemme ke no kee fi e ficii fi cee ekole we gee ke. Me nterje wase ben le nsaa yem njefo fi e ficii fi me n'yuw e Icem nu e me e nge wase ben e kiee.

¹⁶ Ke e to caw ben me ke. E to caw me ben, mbaa nge le ben egen enu diewe tiw yi yumte mvuntam e, mvuntam e nu nu nu nu ke emey nu dvu le. E ben gee nonen, naa la fi ben e bife e Icem e diee diem e e wvu enya e ben.

¹⁷ Nci wvu me nyaa e ben nu ke wvun wvu le, ben ekenene.

E Jiso gay le wonj wvun nu ke ebane bonyii bowene

¹⁸ E bonyii bo e nu bo yi wonj wvun e bane ben, e ben no kee le bo to yaw kew no bane e e nu me e se no bane ben.

¹⁹ E ben be nu bonyii bo yi wonj wvun e, tu bonyii bo e nu bo yi wonj wvun e be koonke ben diewe bonyii bobole. Geen, ke ben baa nu bonyii bo yi wonj wvun e ke. Me nu e ncaw wase ben e mbvuse ente jo bonyii bo yi wonj wvun e. E nee fi e ficii fi bonyii bo e nu bo yi wonj wvun e bane ben.

²⁰ Ben ekume njeme wvu me nto njemye e e ben le ke waa lemme ke no kuuke fele cee ekole we ke. E bo bone bikaa e me ejim, tu bo nu ke ebon ten e ben ejim. E e be nu le bo yuuke njeme wem e, tu bo nu ke eyuw ten wene le.

²¹ Fin nu fi e fi bo nu ke ege bo ben nje me, njefo ke bo yaa kee wvu wvu to tumee me ke.

²² E e be baa nu le me nu e nto e njeme e bo, tu bo be baa ekenke jay ke. Geen, keseen

nu e ke bo kenne fi e keetanje diuw dvu yi dibefe bibole ke.

²³ Wee wvu bane me nu e wvu bane Icem ten.

²⁴ E e be baa nu le me nu e nge kfuu dilemme di wee ke baa yuu ge wase entelenj jo bo, tu bo be baa ekenke jay ke. Geen, bo nu e yen, e no bane ke me noo Icem.

²⁵ Fifi nu nonen keege e diw eto ekocen no bo to saee e Nwa' bonci bobole le, 'Bo ban me ecici.'

²⁶ Geen, Wee Nfi wvu me nu nke encinse nu ke eto e wvu ne fo Icem e. Wee Nfi wvun nu wvu e nu naa Keyoy ke keeey e ke nen'yi fo Icem e. Seke wvu e to, wvu nu ke eben jim nsaw wem.

²⁷ Ben ten nu ke eben jim nsaw wem, njefo ben nu e no nu beene e kew fonkew.'

16

¹ "Me njemyi mwem mvun mvunciim e ben wvu le fo ben ke egbwe yi mbee wene le ke.

² Bo nu ke ekuj ben yew bunle le. Yi keeey e, kefew too lo ke wee nu ke edioo yuu wee mvu ben e, eyuu kpwaake le wem gee e e nu lemme di jee fo Nyo' le.

³ E bo nu ke egee nonen, njefo ke bo baa kiee wase Icem kee me ke.

⁴ Me njemyi mwem mvun mvunciim e ben nen wvu le seke kefew kedvu e kocen, e ben ekume le me nto nu e njeme wase e ben ekume mvu.

Lemme di Keyoy ke Yuule nu ke eto egee

Me nto mbaa njeme mwem mvun e ben fonkew ke, njefo me nto nke no nu ke beene.

⁵ Keseen nu e me ntuu wase jim fo wvu wvu to tumee me le. Geen, wee mvu ben e baa cim bife e me le laa me ngenee fele le.

⁶ Ben nu yii yii njefo me nu e njeme wase mwem mvun e ben.

⁷ Naa no fi cim nu nonen, e me ensee e ben keeey le, e nu lo fi e fi jee fo ben e le me enjen. E me nu se me e ngen, Wee Nfi we saa eto fo ben e ke. Geen, e me ngen lo, emum encinse wvu fo ben e.

⁸ E wvu nu ke edioo e to, etooshe bonyii bo e nu bo yi wonj wvun e, ege e bo eyen kebefe kebole, ege e bo eyen fi e nu nce wvu teyey, ege ten e bo eyen fi e nu nsaw Nyo'.

⁹ Wvu nu ke ege e bo eyen kebefe kebole no bo baa lese fitele yi yem e ke,

¹⁰ ege e bo eyen fi e nu nce wvu teyey no me ngenee wase fo Icem e, e ben yaa bee ke ebvuu eyen me le ke.

15:9 13:1; 5:18	15:10 14:15	15:11 16:22, 24; 17:13; 1Jon 1:4	15:12 13:34; 1Jon 4:11	15:13 10:11	15:16
14:13; 15:7; 16:23-24; Mat 18:19; 1Jon 3:22; 5:14-15; Jon 6:70; 13:18	15:17 13:34	15:18 7:7	15:20 13:16	15:21	
16:3	15:22 9:41	15:23 Luk 10:16; Jon 5:23; 1Jon 2:23	15:24 5:36	15:25 Mben 69:4; 35:19	15:26 1:15; 5:36; 14:16; 1Jon 5:6-9
15:27 1:14; Lem 1:8; 1Jon 1:2; 4:14	16:2 9:22	16:3 15:21	16:4 13:19	16:5 8:14	
16:6 16:22	16:7 14:16	16:8 Lem 24:25	16:9 2:23; 5:38; 6:36, 64; 7:5; 10:26; 12:37	16:11 12:31	

11 E wvú nu ke ege é bó eyen fiεε fi è nu nsaw Nyo' njefo nfon wvú saake wonj wvun nu ε nsaw ε koo wase wvú.

12 Me mbεε njεηjke naa mwεεm nteen keenjeme é ben, geenεn ke é nulo é mvú eley bitem binen e keseen ntay ke.

13 Seke wvú wvú Keyoy ke keceεy e ε to, efi ben é ben ekiεε keceεy keci. Ke wvú yaa nu ke ejemyi ε è nu yí mvunǵay mwew e ke. Fiεε ficii fi wvú nu ε yuw nu fi fi wvú nu ke ejemyi, mum seņe é ben mwεεm mvú nu ke eto.

14 Wvú nu ke eduņce bvukuke bwem, no wvú nu ke ejoo ε è nu fiεε fi è nu fiem seņe é ben.

15 Fiεε fi Icem e ficii nu fiem. E nεε fiεε fi me nǵayte le wvú nu ke ejoo ε è nu fiεε fi è nu fiem seņe é ben.

Yii boom bo nǵoo le bo Jisos e nu ke etu nlanlanj

16 E shεεte wase caan ben saa ebvuu eyen me le ke, dioo ε mooce caan é ben ebvuu ekase eyen me le."

17 No Jisos jeme nonεn, ε boom bew bo nǵoo le bomew ghay εbonebon le, "E se nu la fi wvú gayte é beene le, è shεεte wase caan beene saa ebvuu eyen wen e ke, ke dioo ε mooce caan ebvuu ekase eyen wen e, bó le wen gene fô Icee wen e?"

18 Fiεε fi wvú se duu le é shεεte wase caan se nu naa le la? Ke beene baa kiεε fiεε fi wvú jemyi nonεn ke."

19 E Jisos dioo kiεε le bó gomte keebife é wen fiεε fi wen jeme, mum bife le, "Ben ghayte ebεben ekume fiεε fi me nǵayte le, "E shεεte wase caan ben saa ebvuu eyen me le ke, ke dioo ε mooce caan é ben ebvuu ekase eyen me le' le?"

20 E me ensee é ben keceεy keceεy le, ben nu ke ebeele kpwe, fuunke ε bonyii bò è nu bo yí wonj wvun lanlanj lo fibole. Ben nu ke enu yí yii le, geenεn ε yii yene yin nu ke enε etu nlanlanj.

21 Kpwoon ké dioo nu yí lume le, no yuuke nsase, njefo kefew kew keeboo nu ε kocεn wase. E wvú ké dioo ε boo wase wan, wvú saa ebvuu ekumyi nsase wvudvu ke, njefo wvú yuuke wase ε è nu njonj le wee wvu wum nu ε to yí wonj e.

22 E nu ke no fi nu fô ben e keseen. Ben nu yii yii, geenεn ε me nu nke endioo ε njkase e n'yen ben e, é ben ekεηjke wase ε è nu nlanlanj fô mvuntelem mvunen e, ε wvuwe nlanlanj nu ke enu wvú wee yaa nulo ke efi é ben ke.

23 E nu ke enu kefew kekεε le, ben saa ebvuu ebife fiεε é me ke. E me ensee é ben

keceεy keceεy le, é ben bife naa la é Icem, é wvú enya fiεε fidvu é ben è diee diem e.

24 E kew lo ε to ε buy keseen e, nu ε ben ke baa bife wase fiεε é Icem é diee diem e ke. Ben ebife, é ben ekεηjke, wvu le nlanlanj wene eyiņsen.

25 Me njemyi njeme wvun ε è nu ke é bonǵan e, geenεn kefew too lo kè me n'yaa mbεε njke embvuu enjeme é ben é bonǵan e ke. Me nu njke enjemyi wase é ben ε è nu endan ekume Icem.

26 E nu ke enu kefew kekεε le, é ben biite fiεε é Icem é diee diem e. Ke me nǵayte é ben le me nu njke enlεke fiεε é Icem ben e ke.

27 Icem kebεε koonjke ben, njefo ben nu ε koņ me ε bvuu ε bee le me nε fô wvú wvú Icem e.

28 Me nto nε fô Icem e nto yí wonj wvun e, ε no nen'yi wase yí wonj wvun e ntuu jim fô Icem e."

29 No Jisos jeme nonεn ε boom bew bo nǵoo le bense lo gay le, "Anghaa! Wo jemyi naa keseen teytey ε è yaa bvuu nu é bonǵan e ke!

30 Keseen nu ε bese ε yen wase le wo kee mwεεm mvuncim yaa cεyte le wee ke ebife ke lo fiεε é wo ke. Fifi nu ε ge bese ε mum ε bee le wo nε fô Nyo' le."

31 E Jisos tfuse é bó le, "Ben fen nu ε bee keseen e?"

32 Kefew too lo, ε kí ε to naa wase, kè ben nu ke etawse mwaan mwaan é wee egene é wvú yew, cinε me le me embenj. Geenεn ke me nu me embenj ke, njefo Icem nu bee wvú.

33 Me njemyi mwεεm mvun é ben wvu le no ben nu yí yem e, ben emum ekεηjke nyεkeey. Yí wonj wvun e nu ε ben kεηjke bonǵew, geenεn ben esakenè. Me nu ε nso wase wonj wvun."

17

E Jisos bunle fô bonyii bew e

1 E Jisos ke jeme njeme wvun mεse, mum nε cake ejise taa we bunle le, "Icem, kefew nu ε kocεn wase. Duņce bvukuke bvú Waa wo le wvu le Wan ten nulo eduņce bwuw bvukuke.

2 Wvú nulo eduņce njefo wo nu ε nya mvunǵay é wvú é we jo wee wvu wum tfuu le wvú enya nshii wvú mey lo é boba bocii bò wo nu ε nya é wvú.

3 E nshii wvú mey lo wvun nu fin fi le bó ekeè wo wvú è nu ke wo Nyo' wvu keceεy, ebvuu ekee ten me wvú Jisos Klistu wvú wo to tumε le.

4 Me nu ε nduņce wase bvukuke bwuw yí nshε le no me nu ε mεse lemme di wo to nyae le me enlem e.

⁵ Yî keseen e Icem, kase enya me bvukuke mbew yo le bvù me nto nshee ñkenke fwele ε woñ se ke kew e.

⁶ Me nu ε nduñce wase wo ê bonyii bò wo to baayεε ê woñ jan nya ê me le. Bonyii ban to nu buw, ε wo mum nya bó ê me. E bó nu ε yuw diw yo le.

⁷ Bó nu ε kîεε wase keseen le fiεε ficii fi me ñkenke nu ε fi ne ε è nu fô wo le.

⁸ Me njemyi nen njefo me nu ε nya wase diw yî wo to nyaε ê me ê bó, bó ε fiisen, ε mum ε kîεε yî keceey e le me ne fô wo le, e bee ten le è to tum wo me.

⁹ Me mbunlee nen ε è nu fô boban e. Ke me mbunlee ε è nu fô boba bò è nu bo yî woñ wvun e ke. Me mbunlee ε è nu fô boban bò wo nu ε nya ê me le, njefo è nu bonyii buw.

¹⁰ Bonyii bocii bò me ñkenke nu bonyii buw, ε bonyii bocii bò wo kenke nu bem. E nu yî bó le wvù bvukuke bwem yen'yi.

¹¹ Keseen nu ε me n'ya mbεε ê woñ jan ke. Geenen bó bee ê woñ jan, ε me ñkaase wase ntoo fô wo le. Icem wvù yuule, gεεle bó ê diee diuw di wo nu ε nya ê me le, wvu le bó nulo enù yî wee le mwaan ke naa no bee wo nu yî wee le mwaan.

¹² Seke me nto nu bee bó, me nto nu ε ngeεε bó ê diee diuw di wo nu ε nya ê me le. Me nu ε nceyεy bó wee mvu bó le baa la, efey ke wvuε wvù to nu wase wee wvù nu ke ela le. E fifin to nu wvu le fiεε fi bó sanεε ê N'wa' Nyo' le eto ekocen.

¹³ Keseen nu ε me ñkaase wase ntoo fô wo le, ε mwεem mvun nu ε me njemyi mbεε yî woñ wvun e wvu le è nulo è bó ekenke njon wvu wem ε wvù ε yinjen yî bó le.

¹⁴ Me nu ε nya wase diw yo can yibole, bonyii bò è nu bo yî woñ wvun e ε mum ε no bane bó njefo ke bó nu bonyii bo yî woñ wvun e ke, lenlen no ke me nu wee wvu yî woñ wvun e ke.

¹⁵ Ke me mbunlee nen le wo ebvuse lo bó yî woñ wvun e ke. Me mbunlee ε è nu le wo egemgem bó fo bó eley can wee kebefε w le.

¹⁶ Ke bó nu bonyii bo yî woñ wvun e ke, lenlen no ke me nu wee wvu yî woñ wvun e ke.

¹⁷ Seyse bó egeε è bó eyuulè ente jo keceey. Diw yo nu keceey.

¹⁸ No wo to tumεε me yî woñ wvun e, nu ke lenlen no me nu ε ntum bó yî woñ wvun e.

¹⁹ Me ε mum ε nseyse ekole kem ε ngeε nje bó, wvu le è nulo ten è bó eseyse bibole bikuu egeε yî keceey.

²⁰ Ke me mbunlee ke ε è nu fô bonyii ban e maan ke. Me mbunlee ten fô bonyii bocii bò nu ke eyuw diw yibole elese fitele yî yem e.

²¹ Me mbunlee le bó bocii ke enu yî wee le mwaan ke naa no wo wvù Icem nu yî yem e ε me nu yî yo le. Me mbunlee le bó ten ke enu yî yese bee wo le wvu le bonyii bò è nu bo yî woñ wvun e ebee le è to tum wo me.

²² Bvukuke bvù wo to buwεε me dvù nu ε me ε nya wase ê bó wvu le bó nulo enù yî wee le mwaan, ke naa no bee wo nu yî wee le mwaan,

²³ ε me nu yî bó le, ε wo nu yî yem e. Le bó elocci nù yî wee le mwaan, nonen é bonyii bò è nu bo yî woñ wvun e emum ekiεε le è tum wo me, ε wo koonke bó ke naa no wo koonke me.

²⁴ Icem, me nshieele le boba bò wo nu ε nya ê me ke enu ten bee bó fô me nu, wvu le bó ke eyen bvukuke bvù wo to nyaε ê me nje kenkonen kuw fô me le ε woñ wvun se ke kew e.

²⁵ Eey Icem wvu teyey, ke bonyii bò è nu bo yî woñ wvun e kee wo ke, geenen ε me ñkee wo, ε bonyii bem ban nu ε kîεε le è tum wo me.

²⁶ Me nu ε ngeε wase bó ε kîεε wo, ε me mbεε ñke engee ke ε bó kee wo, wvu le kenkonen kè wo nu ε kon me dvù nulo enu yî bó le, ε me ten nu yî bó le."

18

E bó tum bonyii bo nci le ε bó gen koo Jisos (Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ E Jisos ke bunle mese, ε bó boom bew bo ngoo le ne fô, gen lente kelonε kè bó tene le Kidlon, buy kewvu keki fô weε ketaan wvumew e, mum ley jó.

² E to nu ε Judas wvù to gesεε Jisos kee ten bvudvuu bvudvu, njefo Jisos bó boom bew bo ngoo le to ké no gεne taashi fô εfonεfon.

³ Nonen, ε Judas mum gen fô bó ngoo bonyii bo nci le noo bonyii bomew bò to ceyte yew ncese. Bonyii ban nu ε è to tum bocee ncese bo baay baay noo Bofalasií bó. Bó to gεne kenke bin'yeese bó dinguci ε bó ε tfuw noo mwεem mvu jem e.

⁴ No Jisos to kee wase fiεε fi to nu keeke ekooy bó wvù, ε wvù mum bence to fwe, bife è bó le, "Ben gomte ε è nu yeε?"

⁵ E bó tfuse è wvù le, "Jisos wvu Nasalet." E Jisos gay è bó le, "E nu me wvudvu." E to nu ε Judas wvù to gesεε wvù leeme bó bonyii bodvu.

⁶ No Jisos gay è bó le è nu wen wvudvu, ε bó kaa tu lo jim jim, gbweken fokuse.

⁷ Ɛ wvú bvuu bife ê bó lé, “Ben gomte ɛ è nu yɛɛ?” Ɛ bó tfuse lé, “Jisos wvu Nasalet.”

⁸ Ɛ Jisos gay ê bó lé, “Me nu ɛ nsee wase ê ben lé è nu me wvudvu. Ɛ ben fɛn gomte ɛ è nu me, ê ben cinɛ ɛ bonyii ban no gene.”

⁹ Wvú to gay nonɛn kease é fi eto ekocɛn ê diɛw yì wvú to jemyɛɛ wase ê Nyo' lé wen to baa lase wee mwaan fò bò wvú to nyaɛ ê wen e ke.

¹⁰ Semon Bitá to kɛnke nyo jem. Ɛ wvú mum dvon ê nku le, cun kentuntun ke nfwa ekolɛ ke bocee ncese le ke ɛɛɛy dvú, sum. Diee di nfwa wvudvu le to nu Malkus.

¹¹ Ɛ Jisos gay ê Bitá lé, “Kase tfuse nyo yo ê nku le. Kɛ me nu en'wu fiko fi ngɛw e fi Icɛm nu ɛ nya é me le?”

Ɛ bó jo Jisos gɛn dvú fò Annas e

¹² Ɛ ekolɛ ke bonyii bo nci le bò ngoo bonyii bo nci le noo bonyii bò to ɛyɛtɛ yew ncese Bojuu mum ghen Jisos kay wvú bò bokfuu.

¹³ Ɛ bó yaw jo wvú gɛn dvú fò Annas e, njefo Annas to nu icee kpweɛ Kayfas wvú to nu ekolɛ ke bocee ncese le kelum kekɛ le.

¹⁴ Kayfas wvun nu wvú to nyaɛ wase ntefe ê Bojuu lé fi jee lé wee mwaan ekpwe fò bonyii le bocii.

Ɛ Bitá tun lé ke wen kee Jisos ke

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ No bó to gɛnɛ bò Jisos nonɛn, Semon Bitá bò waa ngoo Jisos mvu to bii wvú le. No waa ngoo Jisos wvun to nu ɛ ekolɛ ke bocee ncese le kee wvú, ɛ wvú mum bi Jisos e gɛn ley fò lakfulɛɛn ekolɛ ke bocee ncese le.

¹⁶ Ɛ Bitá shɛɛ no leeme ekfun mbew diuw ketaan e. Ɛ waa ngoo Jisos wvudvu wvú ekolɛ ke bocee ncese le to kee, kase buy to jeme bò wan kpwoon wvú to ɛyɛtɛ diuw ketaan, jo Bitá ley bò wvú.

¹⁷ Ɛ wan kpwoon wvudvu bife ê Bitá lé, “Kɛ wo nu tɛn wee ngoo wee wvun?” Ɛ Bitá tfuse lé, “Kɛ me nu kɛ.”

¹⁸ Ɛ to nu ɛ ekfun léɛ, ɛ boom bo lemme le bò bonyii bò to ɛyɛtɛ yew ncese ɛ fwɛɛ nguy ɛ no leemene fò yosene. Ɛ Bitá mum fey, gɛn no leeme bò bó yosene tɛn.

Ɛ ekolɛ ke bocee ncese le biwɛ mwɛɛm é Jisos

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Ɛ ekolɛ ke bocee ncese le mum no biwɛ mwɛɛm é Jisos ɛkumɛ boom bew bo ngoo le noo ɛkumɛ n'yɛɛyi we.

²⁰ Ɛ Jisos tfuse é wvú lé, “Me nké no njemyi é woj tɛu ɛndan. Me nké no n'yɛɛyi bonyii yéw bunle le noo yew ncese le fò Bojuu bocii

nu ɛ tase. Kɛ me nkɛ mbaa enjemyi wase fiɛɛ é nnyilɛ le kɛ.

²¹ Wo biwɛ mwɛɛm mvun ɛ è nu é me nje la? Ɛ biwɛ ɛ è nu é bonyii bò ké no yuuke no me n'yɛɛyi. Bò kee naa fiɛɛ fi me nké no njemyi.”

²² No Jisos jeme nonɛn, ɛ wee mvu ngoo bonyii bò to ɛyɛtɛ yew ncese wvú to leeme fò nceenceɛ tum ɛbo é wvú ɛntuntun, bife é wvú lé, “Ɛ yin nu je yì wo tfuuse fiɛɛ jó é ekolɛ ke bocee ncese le?”

²³ Ɛ Jisos bife é wvú lé, “Ɛ me fɛn nu ɛ njeme ɛ njay, “Ɛ wo dunɛ jay wvudvu. Ɛ me fɛn njemyi ɛ è nu keɛɛy, wo ɛ kaa ɛ sun lo me nje la?”

²⁴ Ɛ Annas mum nɛ ciinse Jisos fò Kayfas wvú ekolɛ ke bocee ncese le. Ɛ Jisos to bɛɛ kɛ ɛ bó ɛ kay bò bokfuu.

Ɛ Bitá bvuu tun lé ke wen kee Jisos ke

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ No Semon Bitá to bɛɛ leeme yosene nguy, ɛ bonyii bife é wvú lé, “Kɛ wo nu mvu ngoo bonyii bew e?” Geenɛ ɛ Bitá tun gay lé, “Kɛ me nu mvu kɛ.”

²⁶ Ɛ waa lemme ekolɛ ke bocee ncese le mvu bvuu bife é Bitá lé, “Me mbe mbaa n'yɛn wo le ben ɛ wvú é wɛɛ ketaan wɛ le?” Waa lemme wvudvu to nu wee kɛu di wee wɛ wvú Bitá to sumɛɛ kentuntun kew e.

²⁷ Ɛ Bitá bvuu tun. Kɛ sekedvu, ɛ nyimshie mum tonj.

Ɛ bó gɛn bò Jisos fò Baylɛt e

(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Ɛ bonyii mum jo Jisos fò yew e fo Kayfas no gene dvú é ntow wee wvu Lum wvú to saake jó le. Ɛ to nu ɛ è bɛɛ lo ɛntantɛn. Ɛ bó dioo gɛn fanɛ yaa ley fibole gɛn é ntow wee wvudvu le kɛ, njefo é bó to ley lo, emum etuu nkɛm, saa ebvuu edie Nkaw Danɛfey kɛ.

²⁹ Nonɛn ɛ Baylɛt mum buy to yɛn bó le bife é bó lé, “Fiɛɛ fi ben yɛn ɛ wee wvun ɛ jay nu la?”

³⁰ Ɛ bó tfuse é wvú lé, “Ɛ wee wvun be baa buw fiɛɛ, tu bese baa too bò wvú keenya é wo kɛ.”

³¹ Ɛ Baylɛt tfuse é bó lé, “Ben ejo wvú esaw bii no wene nci gomte.” Ɛ Bojuu gay é wvú lé, “Kɛ bese kɛnke mvunɛy keeyu wee kɛ.”

³² Ɛ njeme wvun mun to kocn é diɛw yì Jisos to jemyɛɛ wase dunɛi kɛu kpwe yì wvú to nu keeke ekpwe le.

³³ Ɛ Baylɛt kase ley gɛn é ntow we le, tee ɛ bó to bò Jisos, ɛ wvú bife é wvú lé, “Ɛ nu wo wvú Nfon Bojuu le?”

³⁴ E Jisos bife ê wvú le, “Wo jemyi fin ε ê nu n̄kpwawcε wvuwu, nuu ê jeme wee ê wu ekumε me le?”

³⁵ E Baylet bife ê wvú le, “Me nu wee Juu le? E nu bonyii buw bo woŋ e bô bocee ncese bo baay baay bô to bô wo ε nya ê me. Wo jay ε ê nu la?”

³⁶ E Jisos tfuse ê wvú le, “Kε bvunfon bwem nu diεwe bvú yí woŋ wvun e ke. E bvunfon bwem be nu diεwe bvú yí woŋ wvun e, tu bonyii bem bo lemme le be ε diu wvu le fo bô enya me can Bojuu le ke. Geenεn ke bvunfon bwem nu bvú nε yí woŋ wvun e ke.”

³⁷ E Baylet mum bife ê wvú le, “Kε tu wo nu Nfon?” E Jisos tfuse ê wvú le, “E nu no wo gay le me nu Nfon. Bô to boke me, ε me nto yí woŋ wvun e nje fin fi le me ento enjeme ekumε kecεy. Wee tfuu wvú bii kecεy e kε no yuuke diεw yem e.”

³⁸ E Baylet ghay le, “Kecεy nu la?” No wvú ghay nonen mum kase buy gen yen Bojuu ba le gay ê bô le, “Me mbaa n'yen fiεε fi wvú jay e ke.”

³⁹ Geenεn ben keŋke nce wene mvu le ê kε dioo nu kefew ke N̄kaw Dan̄fey e, ε me mbvuse wee ncaw mwaan̄ yew. Ben gomte le me embvuse ε ê nu Nfon wene Bojuu le?”

⁴⁰ E Bojuu bodvu wam lo foweεwe le, “Aay, ke bese gomte wee wvun ke, bvuse ε ê nu Balabas!” Balabas wvun to nu ekufe ke coŋj e.

19

¹ E Baylet mum jo Jisos nya ε bô njin bô bongbwan.

² E bonyii bo nci le lu kefo ke bvunfon e ε kí nu bíay bíay bon ê wvú efa, jo ndvu bvunfon ε yí yeεle lo, shfuse yí ye le.

³ E bô mum no too fô wvú le bune wvú gayte le, “Biaa kemaan! Nfon Bojuu!” No bô gee nonen no njine wvú bô can.

⁴ E Baylet bvuu buy ekfun̄ gay ê bonyii le, “Ben eyen, me nu embvuse wee wvun enya ê ben, wvu le ben ekieε le me mbaa en'yen fiεε fi wvú jay e ke.”

⁵ E Jisos mum buy no too bô kefo ke bíay e efa noo ndvu bvunfon ye le. E Baylet mum gay ê bô le, “Ben etaa eyen wee wvudvu wvun!”

⁶ E bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to cεyte yew ncese dioo yen wvú le nonen, mum no wamte lo le, “Ta lo wvú yí kentam e, ta lo wvú yí kentam e!” E Baylet gay ê bô le, “Ben ejo wvú bô can yene eta yí kentam e, njefo me mbaa en'yen jay we le ke.”

⁷ E Bojuu bodvu fuse ê wvú le, “Bese keŋke nci wese, ε nci wvudvu duŋci le wvú keŋke

keekpwe, njefo wvú nu ε ge ekole kew le wen nu Waa Nyo!”

⁸ E Baylet dioo yuw njeme wvun bvuu keŋke lo nfan baay.

⁹ E bô Jisos bvuu tu jim ê kebuw e, ε wvú bife ê Jisos le, “Wo nε fecε?” Geenεn ε Jisos fan̄e yaa tfuse fiεε ke.

¹⁰ E Baylet bife ê Jisos le, “Kε wo nu ejeme ê me le? Kε wo kee le me n̄keŋke mvun̄gay keεncine wo le mbvuu n̄keŋke mvun̄gay keεngay é bô eta wo yí kentam e le?”

¹¹ E Jisos tfuse ê wvú le, “Kε wo bee ekeŋke mvun̄gay é me we se bô to nya mvun̄gay mvudvu ê wo fowe le. Nonen nje fifin, wee wvú nya me can yo le nu ε wvú keŋke kebefε e kí kuuke fele kuw.”

¹² E Baylet dioo yuw njeme wvun, mum kew no gomte je keεcine wvú le. Geenεn ε Bojuu wam lo foweεwe le, “E wo mom lo ε cine wee wvun e, tu ke wo nu nsaa Kaysa wvú Nfon wvu baay wvu Lum ke. Wee tfuu wvú bense ekole kew le wen nu nfon nu wee bvuban wvu Kaysa.”

¹³ E Baylet dioo bvuu yuw wvun njeme, mum buy bô Jisos, shii yí kentaw ke nsaw e fô bô to teŋe le Bvudvu bvú bô bom bô Eta, teŋe ê diεw Ibulu le le Gabata.

¹⁴ E to nu wase Diuu di Nseyse wvu N̄kaw Dan̄fey e, ε kefew to nu wase diεwe didiū yuufe ncaw difεε le. E Baylet jeme ê Bojuu le, “Ben etaa eyen Nfon wene wvun!”

¹⁵ E Bojuu bodvu no wamte lo le, “Gene lo bô wvú, gne lo bô wvú, ta lo wvú yí kentam e!” E Baylet bife ê bô le, “Me enta Nfon wene yí kentam e le?” E bocee ncese bo baay baay tfuse ê wvú le, “Kε bese keŋke Nfon mvu eŋey Kaysa le.”

¹⁶ E Baylet mum nya Jisos é bô le bô egen eta yí kentam e.

E bô ta Jisos yí kentam e

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ E bô mum jo Jisos, buy bô wvú. E wvú tuu kentam kew no gene fô bô teŋe le N̄gbwow Ekole, teŋe ê diεw Ibulu le le Golgota.

¹⁸ E bô mum gen ta wvú fô yí kentam e, ta ten bonyii bomew bofεε yí bintam e, wvumvu eεεy, wvumvu eŋkoŋko, ε Jisos no nu entelen̄.

¹⁹ E Baylet ten san̄ fiεε fimew ε bô ta yí kentam ke Jisos e. Fiεε fi wvú to san̄ε fidvu to nu le, “Jisos wvu Nasalet, Nfon Bojuu.”

²⁰ Bojuu nteen to nu ε tan̄ fiεε fi wvú to san̄ε fidvu, njefo fô bô to taε Jisos yí kentam e to nu nceencee mbew kelaante le, ε wvú to san̄ fiεε fin ê diεw Ibulu bô yí Latin noo yí Glek e.

²¹ E bocee ncese bo baay baay bo Bojuu le gen gay ê Baylet le, "Fo wo esanj le, 'Nfon Bojuu' ke. Sanje e è nu le, 'Wee wvun duu le wen nu Nfon Bojuu.' "

²² E Baylet tfuse ê bó le, "Fiee fi me nsanj nu e me e nsanj wase."

²³ No bonyii bo nci le to tae wase Jisos yi kentam e, mum jo ndvú ye gaw ê bikuu bibole mondvuum monem no bó to nu. Bó to nu e jo naa noo kekum kew. Geenem e kekum kin nu e bó to tum ke lo kenlaaten e e ke w yi kendor e e bow e buy yi bikaa le.

²⁴ Nonen e bó mum jeme ebonen bon le, "Fo beene esaa kekum kin ke. Beene etum kan, eyen wee wvú nu ekanke." Fifi to kooyi keege é fi eto ekocen no bó to sanje é Nwa' Nyo' le le, "Bó to nu e gaw ndvú yem fô bikuu bibole, tum kan bó kekum kem." Nonen bonyii bo nci le bodvu to nu e ge ke naa fiee fidvu fin.

²⁵ Geenem, bokene bomew to leeme fô mbew kentam ke Jisos e. Bokene ban to nu bwee Jisos bó waa bwee bwee Jisos wvú kpwoon noo Maalia wvú kpwee Klobas noo Maalia Magdalen.

²⁶ E Jisos ke dio ene eyen bwee le noo waa we ngoo we wvú to koonke e bó leeme mbew ye le, e wvú gay é bwee le, "Kpwoon, taa eyen, wvun nu wase waa wo."

²⁷ No wvú gay nonen kase gay ten é waa we ngoo we le, "Taa eyen, wvun nu wase bwoo." E ke w sekeke le e waa we ngoo wvudvu mum jo bwee Jisos e wvú gen no cee wase e è nu yew dvu wvú.

E Jisos kpwe

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Ejim jodvu no Jisos to kee wase le fiee ficii nu e ka wase, e wvú mum ne jeme keege é fi eto ekocen no bó sanje é Nwa' Nyo' le le, "Kendor yumte me."

²⁹ Nsefe mvu to leeme fô bó mbvuum mo ngbwayngbwayi jó e mó e yinsen. E bonyii bo nci le bodvu mum ffum kusha jó bon yi fite fi isob e neke diuw we le. *

³⁰ E Jisos dio fi mbvuum modvu mum gay le, "Fí e ka wase." No wvú gay nonen, ngvuke ekole, e keyoy kew mum buy.

E bó bon dita di Jisos e

³¹ No ebvubwe to nu wase Diuu di Nseyse le keeley diuu di mbam e, e Bojuu no gomte keege le fo egvun yodvu ke emey enu yi bintam e diuu di mbam e ke, (tete e mbam wvudvu to nu wvu baay). E bó mum gen yen

Baylet e lèke le wvú egay é bó ngocce bikaa bi bonyii bó to nu yi bintam e bodvu wvu le bó eyansen ekpweken é bó eshike, ecake.

³² Nonen e bonyii bo nci le mum to ngocce bikaa bi wee wvu fwe le, ngocce ten bi wvumvu we wvú bó to tae bó wvú le.

³³ Geenem, e bó ke dio to buy fô Jisos e, yen le wvú be e kpwe wase, e bó fanje yaa bvuu ngocce bikaa biew ke.

³⁴ E wee mvu ngoo bonyii bo nci le bon dita di Jisos e bó goo. No wvú bon nonen, kan mwaan e elemé bó joo ta buy fô.

³⁵ Wee wvú to yene mwemem mvun e nu e wvú e ben jim nsaw wvudvu, e njeme we nu keceey, e wvú kee lo le wen jemy e è nu keceey wvu le ben nulo ebee.

³⁶ Mwemem mvun to kooyi wvu le fiee fi bó to sanje é Nwa' Nyo' le eto ekocen no bó sanje le, "Ke ekufe kew kemwaan nu e bó nu ke engoy ke."

³⁷ E fi bvuu nu e bó e sanj bvudvu bvumew e é Nwa' Nyo' le le, "Bonyii nu ke etaale wee wvudvu we wvú bó nu e bon bó goo."

E bó dwey Jisos

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Ejim jodvu e Yosew wvu Alimatia ne gen yen Baylet e lèke le wvú ebee é wen ecake gvune di Jisos e. Yosew wvun to nu wee ngoo Jisos geenem e è nu ke ejim ejim njefo wvú to fane Bojuu. E Baylet bee, e wvú mum gen keeake gvune didvu.

³⁹ Nikodemus wvú to yawee gen yen Jisos e entanj jomew to nu e to ten bó bifuu bimew bi shfuunkene e bó taashe e kene bó mael noo alos e bvujite bvudvu nu ke diewe bokilu mbaanshe ncow botete le.

⁴⁰ E bó wvú mum shike gvune di Jisos e njime bó ndvú e bó e yefe bó nfiey we no ndwey wee to ké no nu é nce woj Bojuu le.

⁴¹ E to nu e wee kentaanj wvumew nu mbew fô bó to tae Jisos yi kentam e. E wee wvudvu nu e jem yi fiee mi nu dvú e bó ke baa edwey wase wee jó ke.

⁴² Nonen no ebvubwe to nu wase Diuu di Bojuu le di Nseyse wvu diuu di Mbam e, e jem yidvu nu ten nceencee, e bó mum lese Jisos jó. †

20

E bó gom gvune di Jisos e nkuanj

(Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ E è ke no nu diuu di fwe yi kemaa le, e Maalia Magdalen buy ja lo kebitele, gen fô

19:24 Mben 22:18 19:25 Mat 27:55-56; Luk 23:49 19:26 13:23 19:28 Mben 22:15; 69:22 19:29 Mben 69:21

* 19:29 Isob wvun nu diee di kete kemew e. 19:31 Dito 21:22-23 19:34 1Jon 5:6 19:35 15:27; 21:24 19:36 Mben 34:20-21; Ksm 12:46 19:37 Saka 12:10; Mwm 1:7 19:38 9:22 19:39 3:1-2 19:40 12:7 † 19:42 Bó to lese Jisos jó nonen wvu le mbam ke edio e fey, é bó emum eto eloocce edwey wvú é ndwey wvubole. 20:2 13:23

jem, yen ε bó ε cake wase tε di bó to banεε diuw jem dvú.

² Nonen ε wvú mum lewte gen yen Semon Bitá le bó waa ngoo Jisos mvu wε wvú Jisos to koonjke le, gay é bó le, “Bó nu ε bvuse wase Tata é jem, ε bese yaa kee laa bó gεke fεε wvú le.”

³ É Bitá bó waa ngoo Jisos wε mum buy no gene fô jem.

⁴ Bó to gene lewte lo, geenen ε waa ngoo Jisos wε lewte fey Bitá yaw fεse fô jem.

⁵ No wvú fεse, ngvuwce taa, yen ε ndvú yí bó njimεε yí Jisos ε jiime jó. É wvú taa nonen fanε yaa ley jó ke.

⁶ É Semon Bitá bi wvú le fεse fô, mum ley lo gen é jem. No wvú ley, yen ke ε è nu ndvú ye le ε yí jiime,

⁷ noo fincake fi ndvu le fi bó to njimεε ekole ke Jisos ε dvú, ε fi yaa jiime bó yimi ndvú ye ke. Geenεn ε bó kεwe ε gεε bwew bvudvuu le εfinεfin.

⁸ É waa ngoo Jisos mvu wε wvú to yawεε efεse fô jem mum ley ten gen é jem yen fiεε fin e mum bee.

⁹ É to nu ε bó baa cim kiεε wase kenyi ke fiεε fi nu é N'wa' Nyo' le le Jisos to kεjke keeke ebuy yí kpwe le ke.

É Jisos dunεε ekole kew é Maalia Magdalen

¹⁰ É boom bo ngoo le bo Jisos e ba kase kfulε fô yew e.

¹¹ Geenεn ε Maalia shεε no leeme beele fô jem. No wvú to beele ke nε ngvuwce taa é jem,

¹² yen bonceendaa bo Nyo' le bofεε ε bó ε tfume ndvú yí baa ε shii fô bó to jikεε gvune di Jisos e, wvumvu fô ekole ke Jisos e to jiime, wvumvu fô bikaa biew to jiime.

¹³ É bonceendaa bo Nyo' le bodvu bife é wvú le, “Kpwoon, wo beele la?” É wvú tfuse le, “Me mbeele njefo bó nu ε cake Tata wεm ε nε dvú ε me n'yaa njkee fô bó gεke wvú ke.”

¹⁴ No wvú gay nonen, dioo banjke ye yen ε Jisos leeme. Geenεn ε wvú fanε yaa kiεε le é nu Jisos ke.

¹⁵ É Jisos bife é wvú le, “Kpwoon, wo beele la? Wo gomte ε è nu yεε?” É Maalia mum no kpwaake le è nu wee wvú taale fô wεε ketaan wvudvu le. É wvú mum gay é wvú le, “Icem, é wo fen nu ε tuu wvú ε nε dvú, é wo see fô wo gεke wvú é me enjen enjo ene dvú.”

¹⁶ É Jisos nε ben wvú le, “Maalia.” É wvú banjke ye tee wvú é diew yibo lbulu le le, “Laboni,” fi nu le, “Wee n'yεεyi.”

¹⁷ É Jisos gay é wvú le, “Fo wo ejici me le ke, njefo me mbaa mben wase fô Icem e ke. Genε ε è nu fô boom bo bwεm e esee é bó le

me mbene wase fô Icem wvú è nu ten Icen e noo fô Nyo' wεm wvú è nu ten Nyo' wene le.”

¹⁸ É Maalia Magdalen mum gen see é boom bo Jisos e bo ngoo le le wen nu ε yen Tata le, bvuu see é bó le wvú nu ε jeme mwεm mvun é wen.

É Jisos dunεε ekole kew é boom bew bo ngoo le

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ É è ke no nu fokiεguu εbvubwε bvú è to nu diuu di fwe yí kemaa le, ε boom bo ngoo le bo Jisos e nu yew ε bó ε fen'ye bimbur, njefo bó to fane Bojuu. É Jisos ke nε buynen leem é bó entelen, gay bó le le, “Kembonen enù fô ben e.”

²⁰ No wvú gay bó le nonen, mum dunεε can ye bó dita diew é bó. É boom bo Jisos e bo ngoo le yuw njon baay no bó yenεε Tata le.

²¹ É Jisos bvuu kase gay é bó le, “Kembonen enù fô ben e. No Icem to tumεε me, nu ke lenlen no me ntumte ben keseen.”

²² No wvú gay nonen, mum yoy yí bó le gay le, “Ben efisen Keyoy ke Yuule.

²³ É ben leεshi bibefε bi wee le, tu Nyo' nu ε leεshe wase. Ben é cine se ben ε leεshe, tu bí ε mεy wase.”

É Jisos dunεε ekole kew é Toma

²⁴ É to nu seke Jisos to toε fô boom bew bo ngoo le, ke Toma wvú to nu ngoo boom bo yuufe ncow bofεε le wvú bó to tenε dieε diew dimew le εmam to nu bó bó ke.

²⁵ É kebesε ke boom bo ngoo le bo Jisos e ke mum gay é wvú le, “Bese be ε yen Tata le.” Geenεn, ε wvú gay fiew é bó le, “É me nu se me ε njke ε n'yen dew bien ye le yí can ye le, ε nlese kpwan εbo é dew bien yidvu le, ε nlese ten kebo kem yí dita diew e, me nsaa mbee naa lo ke.”

²⁶ É kemaa kum, ε boom bo Jisos e bo ngoo le bvuu no nu yew ε Toma nu ten bó bó, ε dew fwese nu ε bó ε fen'ye. Geenεn, ε Jisos nε buynen é bó entelen, gay bó le le, “Kembonen enù fô ben e.”

²⁷ No wvú gay nonen, mum gay é Toma le, “Lese kpwan wo εbo yí can yεm e, eyen no yí nu, ebvuu elese ten εbo kuw yí dita diem e. Fo wo ekenkε kemañen ke, bee.”

²⁸ É Toma mum tfuse lo le, “Tata wεm, noo Nyo' wεm.”

²⁹ É Jisos gay é wvú le, “Wo fen nu ε bee keseen njefo wo nu ε yen me le? Njon wvu baay nu fô bonyii bó baa yen me le ke, geenεn ε bee le.”

Shieε njwa' wvun

³⁰Jisos to nu e ge mwεem nteen mvù dunji mvunḡgay mvu Nyo' le e boom bew bo ḡgoo le yen, e bó baa sanj ê ḡwa' wvun e ke.

³¹Geenen e mvun mvù bó nu e sanj nu keege le ben ebee le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, nu Waa Nyo'. E ben beje nonen, é ben ke ekeḡke nshii wvù mεy lo nje diee diew.

21

E Jisos dunjεε ekole kew ê boom bew bo ḡgoo le mbew mamase le

¹Ejim jodvu e Jisos ke bvuu dunjεε ekole kew ê boom bew bo ḡgoo le mbew Mamase yi Tibelias e. Fí to kooy ê yin je le:

²Semon Bitá bô Toma wvù bó to teje le Emam, noo Nataniel wvu Kana keba kè Galilee le, noo boom bo Sebεdee le, noo boom bo ḡgoo le bo Jisos e bomew bofεε to nu bvudvuu bvumwaanj.

³E Semon Bitá ne gay ê bó le, "Me nu enlaa byé." E bó gay ê wvù le, "Beene nu elaa." E bô bó mum buy gen ley ê kekonj e. Geenen ke ghan ce ê joo e bó baa koo lo fiεε ke.

⁴E ekfunj ke no yuule too, e Jisos to leem ḡgem joo le, e boom bew bo ḡgoo le fanje yaa kiεε le è nu wvù ke.

⁵E Jisos bife ê bó le, "Boom bem, ben nu e koo ke byé?" E bó tfuse le, "Aay."

⁶E wvù gay ê bó le, "Ben elanj kensanj je ebo εεεy jo kekonj é ben ekoo fiεε." E bó mum lanj, e kí mum ne no ghaake bó keegufe, njefo bó to nu e koo byé jô nteen.

⁷E waa ḡgoo Jisos we wvù Jisos to koonke dioo yen nonen mum gay ê Bitá le, "E nu Tata." No Semon Bitá yuw le è nu Tata, mum jise ndvù ye njefo wvù to nu ye ye. No wvù jise nonen mum sele ê joo no gene fô Jisos e.

⁸Geenen e bomew boom bo ḡgoo le ba no bii ê kekonj e guute kensanj kie e kí e yinḡsen bó byé. Ke bó to bεε ncejole keebuy eḡkpwaaante ke. Bontam to sheke ke wase diεwe ḡkenḡkenj mbaanshen e.

⁹E bó gen fese eḡkpwaaante yen ḡyue e e wvù keyte lo yí bika le, e byé nu yí dvù le, e blεεd nu ten fô.

¹⁰E Jisos gay ê bó le, "Ben eto bó byé yimi yi ben konte."

¹¹Nonen e Semon Bitá gen ben ê kekonj e gufe kensanj buy dvù eḡkpwaaante e kí e yinḡsen bó byé yi fanḡken gbwee kecow mbaanshen ncow shε (153). Naa no yí to cim nu nteen nen, kensanj to baa semken ke.

¹²E Jisos gay ê bó le, "Ben eto edieken." Wee mwaanj boom bew bo ḡgoo le to baa cim mom naa lo ebife ê wvù le laa è nu wvù wvù yeε le. Bó to nu e kiεε lo le è nu Tata.

¹³E Jisos mum gen jo blεεd we nya é bó noo byé ye fô.

¹⁴Fin to nu wase bokanj botεte no Jisos to dunjεε ekole kew ê boom bew bo ḡgoo le e kew no wvù to buyεε yi kpwe le.

E Jisos kase nya lemme ê Bitá

¹⁵E bó ke dieken mεse, e Jisos ben Bitá bife ê wvù le, "Semon waa Jon, wo koonke me fele bomew ban e?" E wvù tfuse le, "Eε Tata, wo kee lo le me ḡkoonke wo." E Jisos gay ê wvù le, "E nyanjì boom bem bo njée le."

¹⁶E Jisos bvuu ben wvù yí bokanj e bofεε bife ê wvù le, "Semon waa Jon, wo koonke me?" E wvù tfuse le, "Eε Tata, wo kee lo le me ḡkoonke wo." E wvù gay ê wvù le, "E taalé fô njée yem e."

¹⁷E Jisos bvuu ben wvù yí bokanj e botεte bife ê wvù le, "Semon waa Jon, wo koonke me?" E Bitá yuw no Jisos bife ê wvù yí bokanj e botεte le laa wvù koonke wen ε, e fí ffumse lo wvù. E wvù gay ê Jisos le, "Tata, wo kee fiεε ficii, wo kee lo le me ḡkoonke wo." E Jisos gay ê wvù le, "E nyanjì njée yem.

¹⁸E me ensee ê wo keceεy keceεy le, seke wo to bεε cuwee, è to ké kay wo kecaw kuw no gne fô wo koonke. Geenen seke wo e lun wase nu e wo nu ke ecake can we é ekay wee mvu kecaw yí yo le, ejo wo egen dvù fô wo yaa koonke keegen ke."

¹⁹Jisos to jemyi fin dunji e è nu kfuu kpwe yi Bitá to nu keeke ekpwe eto bó diee di kuuke dvù fô Nyo' le. No Jisos jeme nonen mum gay ê wvù le, "E bii me le."

²⁰E Bitá dioo banke ye yen e waa ḡgoo we wvù Jisos to koonke bii bó le. Waa ḡgoo wvun nu wvù to yeemεε gen yí Jisos e seke bó bó to diekene ekiεguu yi kemεse le bife ê wvù le, "Tata, è nu yeε wvudvu wvù nu ke egeε wo?"

²¹No Bitá yeεε e waa ḡgoo wvudvu bii bó le, e wvù bife ê Jisos le, "Tata, fi wee wvun e nu le la?"

²²E Jisos tfuse ê wvù le, "E me ncm mbe nshieele le wvù emey enu egen ebuy no me ḡke eḡkase ento, é fifie ekeḡke la keege bó wo? E bii me le."

²³No Jisos gayεε nonen, e njeme ke mum no gene enteḡḡ jo bonyii bo mbee le le ke waa ḡgoo Jisos wvun nu ke ekpwe ke. Geenen e Jisos to baa gayte le ke wvù nu ke ekpwe ke. Wvù to gay ke le, "E me ncm mbe nshieele le wvù emey enu egen ebuy no me ḡke eḡkase ento, é fifie ekeḡke la keege bó wo."

Ekume wee wvù sanj ḡwa' wvun

²⁴Waa ḡgoo wvudvu wvun nu wvù jemyi ekume mwεem mvun, e è nu wvù wvù nu e

saŋ mwεεm mvudvu, ε bese kee lo le fiεε fi
wvú jemyi ekumε fi nu kecεεy.

²⁵ Mwεεm mvumew nu tεn dvú nteen
mvù Jisos to gee, ε è be nu le bó esaŋ
mvunciim, é me en'yεne le ke ekole ke nshε
le kecii nulo ekeŋke fò bó egεε boŋwa' bodvu
ke.

Nwa' Lemme di boom bo ntum e bo Jisos e Fiεε fi nu ê ηwa' Lemme wvun e

Nwa' lemme di boom bo ntum e bo Jisos e wvun to sanj Luka, biise saaka wvù jee wvu ekumε Jisos wvù wvù to yawεε wase sanj ê Nwa' Luk le. Saaka wvù jee wvun nu le Jisos to nu ε kpwe yí kentam e fô bibefe bisεεbeene le, ε bó dwey wvù, ε Nyo' kase bwuse wvù yí kpwe le.

Wvuy fiεε fi ηwa' wvun jemyi ekumε fi nu keese no Keyoy ke Yuule to gee ε boom bo ηgoo le bo Jisos e ge ε saaka wvù jee wvu ekumε Jisos wvun saanjen, gen Jelusalem noo biba bi Judea bó Samalia le bicii, gen buy ebuw ε wonj yo ena le (1:8). Nwa' wvun nu kenfe ekumε no ηgoo bonyii bo Klistu le to kewεε entelenj jo Bojuu, lese fitele yí Jisos e, ε fi ke mum ne tu fiεε fi ekole ke nshε le kecii.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

- 1:1-26 E Nyo' seyse bonyii bo nfewce le
- 1:1-14 E Jisos nya ntefe wvu fokemεse bó ηkawma
- 1:15-26 E wee jo bvudvuu bu Judas e
- 2:1-8:3 E bó fewce saaka Jisos Jelusalem
- 8:4-12:25 E bó fewce saaka Jisos Judea bó Samalia
- 13:1-28:31 Lemme di Baul e
- 13:1-14:28 Ghane di Baul e di fwe
- 15:1-35 Nshii wvu Jelusalem
- 15:36-18:22 Ghane di Baul e di bokanj bofεε
- 18:23-21:16 Ghane di Baul e di bokanj botete
- 21:17-28:31 E Baul no nu wee ncaw fewci ke diw Nyo' Jelusalem bó Kaysalia noo Lum

¹ Cee la Teofilus, ê ηwa' wvu fwe wvù me nto nsanjeε fô wo le, me nto nu ε nsanj jó ekumε mwεεm mvunciim mvù Jisos to gee noo mvù wvù to yeεyi bonyii dvù, ε kew no wvù to kewεε lemme diw,

² gen buy diuu di Nyo' to jõe wvù ε wvù ben we. E Nyo' se jo wvù é wvù eben we, wvù to nu ε beε Keyoy ke Yuule tefe boom bew bo ntum e bó wvù to cawεε.

³ Seke wvù to buyεε yí kpwe le, wvù to nu ε dunjeε ekole kew é bó yí εdiuw e mbaanyε ê jé le nteen nteen yí dunji le wvù nu dvù. E

wvù bvuu no jemyi ê bó ekumε bvunfon bu Nyo' le.

⁴ No bó bó to nu nonen, ε wvù gay é bó le, “Fo ben ke enε Jelusalem ke. Ben ecεytε nnya yí Icem to kawεε ben dvù yí ben to yuwεε ε me njemyi ekumε yí.

⁵ Ben ekeè le Jon to leese bonyii ê joo, geenen ejim jo εdiuw caan nu ε Nyo' nu ke elese ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le.”

E Jisos ben we

⁶ E Jisos bó boom bew bo ntum e ke no nu kefew kemew e, ε bó bife é wvù le, “Tata, kefew nu ε kocen wase kè wo nu ege é bonyii bosεεbeene bo Isael ekase esaake bvunfon bvubole le?”

⁷ E wvù tfuse é bó le, “Kefew kè fi nu ke ekooy nu ε è seyse Icem bó mvunjay mwew, ε ke è nu bvudvuu bvunen keekiεε ke.

⁸ Fi ben ekeè nu le Keyoy ke Yuule nu ke eto eyinjen yí yene le, é ben emum ekenke mvunjay, ekew esenje ekumε me Jelusalem noo biba bi Judea bó Samalia le bicii, egen ebuy ebuw ε wonj yo ena le.”

⁹ Ke no wvù jeme nonen, ε Nyo' jo wvù ε wvù no bene we ε bó taale no wvù bene, ben ε kembaw ban wvù, ε wvù la é bó ejise.

¹⁰ No bó lunjeε ejise we etaale no wvù bene, ε fi kooy le bolemse bofεε to nu ε ja seε buynen ε bó ε tfume ndvù ε yí baa, leem mbew bó le,

¹¹ bife é bó le, “Bolemse bo Galilee, ben leeme taale la we? Jisos wvun wvù Nyo' jo é ben entelenj wvù ε ben we nu ke ekase eto ke lenjen no ben be yen ε wvù bene we.”

E Matiaa jo bvudvuu bu Judas e

¹² E boom bo ntum e bo Jisos e mum ne fô Kum Bite bi Olif e no tuu jim Jelusalem, ε è to nu ke diwεε kenjawten ke may e keegen buy jó.*

¹³ No bó ley jó, mum ben gen é kebuw ke yew e ke ewe fô bó to ké no gene beεle. Bonyii ban to nu Bita, Jon, Jem noo Andulu, Filew bó Toma, Batolomu bó Matio, Jem wvù waa Alfiyus, Semon wvù to nu wee ηgoo Boselot † noo Judas wvù waa Jem.

¹⁴ E bó bokene bomew noo Maalia wvù bwee Jisos bó boom bo bwee Jisos e ké no taashi yí fiεε le fimwaanj keebunlee sekecii.

¹⁵ E é ke no nu εdiuw yoya le, ε boom bo ηgoo le bó Jisos e taashε. Bó to nu fô wee diwεε gbwee kecow mbaanfiεε le (120). E Bita ja we jeme é bó le,

¹⁶ “Boom bo bwεεm e, fiεε fi Nwa' Nyo' jemyi to kenjke ke keekooy. E nu fiεε fi Keyoy

1:1 Luk 1:1-4   1:2 10:41; 13:31; 28:23; Luk 24:36-42, 46-51; 1Tim 3:16   1:4 Luk 3:16; 24:49; Jon 14:16   1:5 Mat 3:11; Mak 1:8; Luk 3:16; Jona 1:33   1:6 Luk 24:21   1:7 Mak 13:32   1:8 Luk 24:47-48; 1:21-22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39; Jon 15:27   1:8 Mat 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48   1:9 Luk 24:51; Jon 6:62; 1Bi 3:22   1:10 Luk 24:4   1:11 Luk 21:27; Mwm 1:7   1:12 Luk 24:52   * 1:12 Kenjawten ke may e nu no wee to nulo elen diuu di mbam e.   1:13 Luk 6:14-16   † 1:13 Boselot to nu Bojuu bó to tomte wonj, diuu keebvuse yí ηgew e can bonyii bo Lum e.   1:14 Luk 23:49   1:16 Mben 41:9

ke Yuule to gee ε Dawe jeme ε è beε lo ekume Judas wvù to joε fwe ε bó se koo Jisos.

17 Ben kee le Judas wvun to nu wee mvu ngoo yesebeene le, keŋke diew lemme è beene ente.”

18 (E Bitá se no jemyi nonen nu ε Judas to jo wase bigew bì bó to nyae è wvù yí fiεε fi wvù to buweε le, guy bvudvuu dvú. Bvudvuu bvun nu fò wvù to gbweε ncine ε tee bvuye, ε bvulew buy bvucii.

19 E bonyii bo Jelusalém bocii yuw, mum no teŋe bvudvuu bvudvu è diéw yibole le Akeldema, fi nu le, “Gbwen Elémε.”)

20 E Bitá bvuu gay le, “Dawe to nu ε saŋ è N'wa' Mbense le le,

‘Bó ecine é la diew etu binffuy, é wee saa ebvuu ecéé fò ke.’

Fí bvuu nu ε wvù ε saŋ le, ‘Wee mvu keŋke keejo bvudvuu bwew bvú lemme le.’

21-22 No fi nu nonen, wee mvu keŋke keebene bese le, é bee bó efewci le Tata Jisos to nu ε buy yí kpwe le. Wvuwε wee keŋke keenu wee wvù to lene bee bó sekecii kè Jisos to ghane bee bó ε kew yí kefew kè Jon to leese bonyii è joo le, ε gen ε buy diuu di Nyo' to jos Jisos è bese ente ε wvù ben we le.”

23 No wvù jeme nonen, ε bó cu bonyii bofεε. Wvumvu to nu Yosew wvù bó to teŋe le Basabas bvuu teŋe le Justus, ε wvumvu nu Matiaa.

24 No bó cu nonen, mum bunle le, “Tata, wo kee mvuntelem mvu bonyii bocii le. Nonen, duŋce è bese wee wvù wo nu ε caw entelen jo bonyii bo bofεε ban,

25 le wvù enù waa ntum Jisos wvù ejo bvudvuu bvú Judas ε bvú lemme le, bvù wvù to cin'yεε gen fò wvù nu fò le.”

26 No bó bunle nonen, mum saŋ ediee εbo, jem, ε di Matiaa le buy gbwe. E bó mum bise wvù ngoo boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow mwaan e.

2

ε Keyoy ke Yuule to

1 E diuu di N'kaw mvu wvù bó to teŋe le Bentekos e ke to kocn, ε bonyii bocii bó to nu ε lese fitele yí Jisos e ε taashe bvudvu bvumwaan.

2 E bó ke ne sese yuw ε fiεε dvúmte shiile we ke diéwε keeke le. E fi shii, ley yiŋsen yew yí bó to nu dvú le.

3 E bó dioo taa, yen fiεε fimew e ε fi nu ke diéwε leme di nguy e, ε fi mum saanŋen gen yí bó le wee mwaan mwaan.

4 E Keyoy ke Yuule mum yiŋsen yí bó le bocii, ge ε bó no jemyi diéw bitum jεy jεy.

5 E to nu kefew kekε le, ε Bojuu bó to nu ε loocε ε lese fitele yí Nyo' le nu Jelusalém, ε bó ja bitum bicii bi yí ekole ke nshe le.

6 No bó yuw nonen, mum tase to nteen fò bonyii bó to nu ε lese fitele yí Jisos e to nu. E bonyii bó to leseε fitele yí Jisos ε bodvu no jemyi, ε wee mwaan mwaan yuuke é diéw yibole. E fi ffumse bó.

7 E diuw yum bó, ε bó no ghayte, gayte le, “Ke bonyii bó jemyi ban bocii nu bonyii bo Galilee le?”

8 Fí ghan neε le beene ε se no yuuke ε bó jemyi è diéw bitum bisεεbeene le?

9 Beene bomew ε ne Baatia, bomew ε ne Medes bó Elam, bomew ε ne Misoboternia bó Judea noo Kafadosia, bomew ε ne Bontus bó Esia.

10 Beene bomew ε ne Fligia bó Bamfilia, bomew Ijiw bó biba bi Libia le, bì nu mbew kelaante kè Selin e. Beene bomew ε ne Lum, ε è nu Bojuu bó bonyii bó banke lo ε tu bonyii bo mbee Bojuu le.

11 Beene bomew ε ne Klet bó Alebia. Beene ε no yuuke è diéw bitum bisεεbeene le jεy jεy no bonyii ban jemyi binghaw bi mwεεm e bi Nyo' ge.”

12 E diuw yum bó, ε bó no ghayte εbonεbon le laa fifin fiεε lo se duŋci le la le.

13 E bomew bonyii no sawsee lo fibole gayte le, “Bonyii ban nu ε mbvuum ε koo bó.”

ε Bitá jeme è bonyii

14 Nonen, ε Bitá bó kebese ke boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow mwaan mum leem fò. E Bitá mum kew no jemyi è kebombom ke bonyii le foweεwe le, “Ben Bojuu noo bonyii bocii bó cee Jelusalém, ben enya bitem ntaŋ è fiεε fi me nu enjeme è ben.

15 Mbvuum baa koo bonyii ban no ben kpwaake ke. Keseen beε ke lo didiuu bvukeε fontaŋntan.

16 Fiεε fi kooyi fin keseen nu fi Juεl wvù wee ntum Nyo' to jemyεε wase le,

17 ‘Nyo' gayte le, è nu ke edioo enu yí ediuw yo fokemese le,

é wen etfuw Keyoy kewene yí bonyii bocii le.

Nonen, é boom bonen bó bolemse noo bó bokεne

eyuuke mwεεm mvù wen jemyi, seŋe è bonyii,

é mwεεm diéwε bifile le etoo fò cubonyii bonen e,

é bifile elamte ngaybonyii bonen.

18 E nu ke edioo enu ediuw yoya le,

é wen etfuw Keyoy kewene yí bonyii bó lemme le bowene bocii,

bó bolemse noo bó bokεne,

é b́o eyuuke mwεem mvù wen jemyi, seje é bonyii.

19 Wen nu ke ege mwεem mvu diuw wvù yumεen e we,

ebvuu ege mwεem mvù dunji mvungay mvuwene yí nshe le.

Elεmε bó ηguy noo njiim yi bemte nu ke enu.

20 Diuu nu ke ejiiim,

é kpwee enε eyεle diεwe elεmε le,

é diuu di baayi di Tata le di kenghaw e se keeke eto.

21 Nonεn, é naa yeε wvù nu ke eleke Tata, ke eboy.' "

22 É Bitá bvuu gay le, "Bonyii bo Islael, ben eyeke eyuw ntay fiεε fi me njemyi. Jisos wvu Nasalet to nu wee ε Nyo' to looce dunje é ben le é tum wen wvù no wvù to gee é Jisos egee mwεem mvù dunji mvungay mvu Nyo' le bó mvu diuw wvù yumεen e noo binghaw bi mwεem e é ben εntelεη. Ben kee naa mwεem mvun ntay.

23 Jisos wvun nu wee wvù bó to nyaε é ben, ε è to seyse ke Nyo' ε fi ke no kooyi ε wvù to kee wase. É ben mum yu wvù no ben to nyaε wvù can bonyii bó befe le, ε bó ta yí kentam e.

24 Geenεn, ε Nyo' kase bvuse wvù yí kpwe le, ε wvù boy can kpwe le njefo ke è to nulo é kpwe emey ejici wvù le ke.

25 Dawe to nu ε jeme εkumε Jisos wvun gayte le,

'Me n'ene Tata Nyo' le ε wvù nu bee wvù sekecii

é εbo kem ke εceey e, ε è yaa nulo é fiεε eshiw me ke.

26 Nonεn, fitele fiem ε mum ε no yuuke njon, ε me njemyi bó nlanlanj.

Me nu wee ε me nu nke enkpwe ke lo,

geenεn ε me ntaale ke fwe,

27 njefo ke wo wvù Nyo' nu ke ecine keyoy kem e wonj bonkfu le ke.

É ke wo nu ke ecine Waa wo lemme wvù Yuule le é wvù efo é jem ke.

28 Wo nu ε dunje wase me je yi è nulo é me enfey jó nse mboy.

Me nu nke enlanlanje no me nu nke enu é wo fwe.' "

29 É Bitá bvuu gay le, "Boom bo bwεem e, é nulo é me enjeme é ben se kemaηen le icee cee wesebeene wvù Nfon Dawe to nu ε kpwe, ε bó dwey wvù, ε jem ye nu fen ε to ε buy εben e.

30 Wvù to nu wee ntum Nyo' bvuu kiεε ηkawma wvù Nyo' to kawεε wvù dvù lew le

wen nu ke egeε wan wvu é kfuu diew e yí kawla we le.

31 É wvù mum yanjen yen fiεε fi Nyo' to nu keeke ege le, mum jeme le Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu ke ebuy yí kpwe le. É nu fiεε fi wvù to gayε le,

'Wvù to baa emey wonj bonkfu le ke,

ε ye ye to baa efo é jem ke.'

32 Jisos wvun nu ε Nyo' to bvuse wvù yí kpwe le, ε bese bocii bó nu bonyii bew bo ηgoo le to nu ε yen wvù le.

33 Nyo' nu ε bense wase wvù ε shike é εbo kew ke εceey e, ε nya Keyoy ke Yuule é wvù no wvù to kawεε. Fiεε fi ben yene bvuu yuuke keseen nu Keyoy kedvu ε Jisos ε nya é bese.

34 Ke é yaa nu Dawe wvù to benεε we ke.

Dawe keβεε to nu ε gay fiew le,

'Tata Nyo' to nu ε gay é Tata wεm le,

shiile é εbo kem ke εceey e,

35 egen ebuy seke me nu nke enshike bonyii buw bo bvuban e é wo εjise,

é wo etome bikaa biuw yí bó le diεwe kedvushεε ke bikaa biuw e.'

36 Nonεn, bonyii bocii bo Islael emum ekeé lo ntay le Jisos wvun wvù ben to tae yí kentam e nu wvù wvù Nyo' nu ε gee wase le é nu Tata bvuu nu Mboyse wvù wvù to kawεε."

37 No bonyii bodvu yuweε nonεn, ε njeme wvudvu koo bó. É bó mum bife é Bitá bó keβεε ke boom bo ntum e bo Jisos e le, "Boom bo bwεε wese le, bese nu ege neε keseen?"

38 É Bitá tfuse é bó le, "Wee mwaanj mwaanj ekumen fitele fiew, é bó elese wvù é joo é diee di Jisos Klistu le wvu le Nyo' eleεshe bibefe biew ebvuu enya wvù bó nnya ye yi è nu Keyoy ke Yuule.

39 Nkawma wvudvu wvun nu fô ben e, noo fô boom bonen e, bvuu nu fô bonyii bocii bó nu fonfwan e. Wvù nu fô bonyii bocii bó Tata wvù Nyo' wesebeene teηε ε bó too fô wvù le."

40 É Bitá bvuu jeme mwεem nteen, tefe bó, leke le bó efi bikuu bibole yí ηgew wvù nu keeke eto yí ηngoke kè befe kin e.

41 É bonyii yuw njeme Bitá wvun, ε nteen bee, é bó mum lese bó é joo. Ébvubwe ε bonyii bise ηgoo bonyii bo Jisos e diεwe bontfuke botete (3,000) le.

42 É bó mum nya bikuu bibole no yuuke mwεem ε è nu mvù boom bo ntum e bo Jisos e to yeeyi. É bó bó no nu yí kentaashe le, guttene blεεd, bvuu bunlee yí kentaashe le.

2:21 22:16; Lum 10:13 2:22 Luk 24:19; Jon 3:2; Lem 2:43; 4:30; 5:12-16; 6:8; 14:3; 15:12; 19:11-12; Lum 15:19; Ibu 2:4
2:23 3:15; 4:28; 7:52; Luk 23:33; 1Tes 2:15 2:24 3:15; Luk 24:5 2:25 Mben 16:8-11 2:27 13:35 2:29 1Bfn
2:10; Lem 13:36 2:30 2Sam 7:12-13, 16 2:31 Mben 16:10 2:32 1:8 2:33 2:34; 3:13; 5:30-34; 7:55; Mak 16:19;
Luk 20:42; 22:69; Lum 8:34; Efe 1:20; Kolo 3:1; Ibu 8:1; 1Bi 3:22; 1:4; Jon 14:16-17; 15:26 2:34 Mben 110:1; Luk 20:42-43;
Ibu 1:13 2:36 3:15 2:37 16:30; Luk 3:10, 12, 14 2:38 3:19; Luk 3:3 2:39 Yesa 57:18-19; Efe 2:17 2:41
2:47; 4:4; 5:14; 6:1, 7; 8:4; 11:21, 24; 12:24; 13:49; 16:5; 19:20; 21:20; 2Tes 3:1

Nce ngoo bonyii bo mbee le

⁴³ E boom bo ntum e bo Jisos e no gee mwεem mvu diuw wvù yumεen e bô mwεem nteem mvù duñci mvungay mvu Nyo' le, ε bonyii yene, ε fí ghaake lo bó.

⁴⁴ E ngoo bonyii bo mbee le bocii no nu yí wee le mwaañ, kεñke fiεε fibole fimwaañ.

⁴⁵ E bó ké nε gese mondvuum mobole bô mwεem mvubole, gaw bigew bidvu εbonebon no ngeεw wee nu.

⁴⁶ E bó no shee taashi yew ncese le εdiuw εcii, diekene yí kentaashε le εla le bô nlanlan fô mvuntelem mvubole, yaa yeεle ejise ke,

⁴⁷ bensee Nyo'. E bonyii no yene nonen, bensee bó. E Tata no boysee bonyii εdiuw εcii, biise ngoo yibole.

3*E Bitá bô Jon fε nkewle*

¹ E ε ke no nu diuw dimew, ε Bitá bô Jon nε no bene fô yew ncese le ke diεwe didiūu ditete le fomvunsheer, ε è to nu kεfew ke bunle le.

² Ke kεfew kedvu le, ε bonyii ε tuu wee mvu ε no too dvù, to shike diuw ketaañ wvù bó to teñe le wvù Jee le wvù to leyte fô yew ncese le. Wee wvudvu nu ε bó to boke wvù ε è nu nkewle, é bonyii ké no tuule wvù εdiuw εcii too shiwse fô ε wvù lεke bigew é bonyii bô fele leyte yew ncese le.

³ E wvù yen Bitá bô Jon e ε bó fele keeley fô, mum no lεke bigew é bó.

⁴ E bó lun ejise yí ye le. E Bitá gay é wvù le, "Taa bese!"

⁵ E wvù mum taa bó, kpwaake le bó nu enya fiεε é wen.

⁶ E Bitá gay é wvù le, "Ke me nkεñke naa lo bigew ke, geenen fiεε fi me nkεñke nu ε me nu enya é wo. Me ngayte é wo é diee di Jisos Klistu wvu Nasalet e, ja we elenè!"

⁷ No wvù gay nonen, mum jice wvù le yí kebo ke εcey e, cake we. Kan mwaañ, ε bikaa bô mvunjkoko mvu wee wvudvu le mum tεme.

⁸ E wvù sele we leem, mum kew no lεne. E bó bó gen ley fô yew ncese le, ε wvù no ghane fô maymayi, bensee Nyo'.

⁹ E bonyii bocii bó to yεnεε no wvù ghane bensee Nyo',

¹⁰ kiεε le è nu wee wvù se shee lεke elεkeε diuw ketaañ wε wvù bó teñe le wvù Jee le wvù leyte fô yew ncese le. E ejise jiiim bó, ε bó no kεñke nghaw yí fiεε fi kooy bó wvù le.

E Bitá jeme é bonyii fô yew ncese le

¹¹ E wee wvudvu nεem lo yí Bitá bô Jon e. E bonyii yen ε diuw yum bó, ε bó no lewte

gene bewse bó le fô bvudvu wvù bó to teñe le cile Saamun e.

¹² E Bitá yen no bonyii tase ε to, mum jeme é bó le, "Bonyii bo Islael, è nu nje la wvù diuw yumte ben ekume fiεε fin ε ben taale bese nen? Ben kpwaake finε le è ge mvungay mvuseεe wee wvun ε se no lene le? Nu ben kpwaake ten le è ge nce wese wvù yuule le? Ke è nu nonen ke.

¹³ Fí nu le Nyo' Aba'am bô Aysik noo Yakow, wvù nu Nyo' bo'icee cee bosεεbene bocii to nu ε bense wase Jisos wvù wee we lemme gεε mbew ye le. Jisos wvun nu wvù ben to tunε jo nya é bonyii bo nsaw e, ε Baylet no gomte keecinε wvù le, ε ben fan.

¹⁴ Jisos to nu wee wvù yuule, nu teyete, ε ben tun wvù, gay le bó ebvuse ε è nu wee wvù to yuwyeε bonyii, enya é ben.

¹⁵ E ben ge nonen mum yu wee wvù nyaa nshii é bonyii, geenen, ε Nyo' kase bvuse wvù yí kpwe le, ε bese yen wvù le ε mum ε no seje.

¹⁶ E ge mvungay mvu diee di Jisos wvudvu le nkewle wvun wvù ben yene, kee, ε se no lene. Fí kooyi nonen njefo bese nu ε lese fitele yí Jisos e, fitele fi bese lese yí ye le ε mum ε ge wee wvun ε no tεmyi ntañ nen no ben yene.

¹⁷ Keseen boom bo bwεem e, me nkεe le fiεε fi ben ε bikuu bi won e to geε bó Jisos nu ε ben ε bó to ge yaa kee ke.

¹⁸ Fí to kooyi é yiyin je le keege é fí eto ekocn no Nyo' to geε wase ε bonyii bew bo ntum e jeme ε è bεε lo le Mboyse we wvù wvù to kawεε nu ke eyen ngeεw.

¹⁹ Nonen, ben ekumen mvuntelem mvunen ekase etu jim fô wvù le, wvu le wvù elεεshe bibefe binen,

²⁰ emum ege é shém elεεten ben, eciinse Jisos wvù Mboyse wvù wvù to balεε fô ben e.

²¹ Jisos wvun kεñke keeke emεy fowe egen ebuy kεfew kè Nyo' ke eseyne mwεem mvunciim é mvù ekase etu mvunfem, no wvù to jemyeε diuw bonyii bew bo ntum e bó yuule le ε è bεε lo bvuyvuum e.

²² Muses to nu ε yuu gay le,

"Tata Nyo' nu ke ebvuse wee we ntum mvu é boom bo bwee wene le ente, eciinse fô ben e ke no wvù to bvuseεe me, ε ben kεñke keeke eyuukε fiεε fi wvù jemyi é ben e.

²³ Wee wvù nu ke enu se wvù yuuke wee ntum wvudvu le,

nu ε bó nu ke ebvuse wvù ngoo bonyii bo Nyo' le, elεse lo.'

24 Ɛ nu ke ten no bonyii bo ntum Nyo' le bocii e kew yi Samwel e noo b0 to toe ejim jo wvu to jemye wase ekume mwem mvu kooyi ediuw eyan e.

25 Mwem mvunciiim mvu Nyo' to kawee dew bonyii bew bo ntum e ban nu mvunen, e kelew ke Nyo' to diee b0 bo'icee cee bonen nu ten f0 ben e. Ɛ nu no Nyo' to jemye e Abl'am le,

'Me nu nke embuw bonyii bocii yi ekole ke nshle

nfele yi kfuu diuw e.'

26 Ɛ Nyo' mum caw wee we lemme yaw tum e e nu f0 ben e le wvu eto elan kembonen yi yene le, ege e ben ecine je yene yi befe le."

4

Ɛ Bita b0 Jon taje diuw

1 Ke no Bita b0 Jon to bee jemyi e bonyii nonen, e bocee ncese bomew b0 ekole ke bonyii bo nci le b0 to ceyte yew ncese noo Bosadusii bomew sele f0.

2 B0 to ton'yi shem njefo Bita b0 Jon to yeyi bonyii, fewki le no Jisos to buyee yi kpwe le nu e bonkfu nu ke ebuy ten yi kpwe le.

3 Ɛ b0 mum koo b0 gen fen no e to nu wase fokiguu, le bv0 ke edioo e yuu, e b0 se no yuuke.

4 Geenen, bonyii nteen b0 to yuwee n'yeyi Bita b0 Jon, to nu e bee, e ngoo yibo bise, e bolemse no nu wase diewe bontfuke botin e (5,000).

5 Ɛ bv0 ke buy yuu, e bocee won b0 bonyii b0 saake won noo bonyii b0 to dunji bonci bo Nyo' le, tase bvudvuu bvumwaan Jerusalem.

6 Ɛ Annas wvu ekole ke bocee ncese le b0 Kayfas noo Jon b0 Aleksanda noo bonyii bomew b0 to nu ten kfuu di ekole ke bocee ncese le nu f0.

7 Ɛ b0 mum leke Bita b0 Jon e b0 ejise, bife e b0 le, "Ben se jo fee mvungay e se fe wee wvun? Ben se fe e diee di yee le?"

8 Ɛ Keyoy ke Yuule yinsen yi Bita le, ge e wvu tfuse e b0 le, "Bocee won b0 bonyii b0 saake won,

9 bese leeme fen eben keetane diuw ekume lemme di jee di bese se gee f0 nkewle le, wvu e se no lene. No ben gomte keekiee no fi se ghanee,

10 ben noo bonyii bocii bo Israel eke e le wee wvun leeme e ben ejise keseen temyi nen, e e nu nje mvungay mvu diee di Jisos Klistu wvu Nasalet e. Jisos wvudvu wvun nu wvu ben to joe ta yi kentam e e wvu kpwe, geenen e Nyo' kase bvuse wvu yi kpwe le.

11 Wvu nu te di Nwa' Nyo' jemyi ekume di le,

"Te di ben bonyii bo kembom e to tunee nu e di ne wase e tu te di buu di yew e.'

12 Ɛ mey ke Jisos maan wvu boysee bonyii. Ke diee di wee mvu le bvuu nu dvu fokuse fen di Nyo' nu e gee le e nulo e di eboyse beene ke."

13 Ɛ bonyii b0 to saake ba, yuw no Bita b0 Jon jemyi yaa fane ke, bvuu yen le e nu bonyii bo ncew, e b0 baa kee nwa' ntaf ke, e diuw yum lo b0. Ɛ b0 mum kiee le fi nu nonen, njefo e nu bonyii b0 to ghane b0 bo Jisos.

14 Ɛ b0 faje yaa bvuu kenke fee fi b0 ekicen Bita b0 Jon yi dvu le ke, njefo b0 to yene wee wvu b0 to felee le, e wvu leeme b0 b0.

15 Ɛ bonyii b0 to saake bodvu ne yaw bvuse b0 ekfun, mum shee no cuu bontan ebonebon gayte le,

16 "Beene nu ege nee b0 bonyii ban? Bonyii bocii bo Jerusalem nu e b0 e kiee wase ekume fee fi dunji mvungay mvu Nyo' le endan fin fi b0 ge, e ke e nulo e beene etun ke.

17 Geenen, keege le fo saaka wvudvu wvun ebvuu esaankene gen e fwe, beene ekan bonyii ban le fo b0 ebvuu emom lo ejeme fee e wee ekume diee di Jisos wvun e ke."

18 Ɛ b0 tee Bita b0 Jon e b0 kase ley. Ɛ b0 mum lew lo e b0 le fo b0 ke ebvuu emom lo ejeme, kenee eyeyi wee ekume diee di Jisos e ke.

19 Ɛ Bita b0 Jon tfuse fibole le, "Ben ke kpawace le laa fee fi nu len f0 Nyo' le nu le bese eyuw e e nu ben e, nuu wvu wvu Nyo' le le?"

20 Ke e nulo e bese elu keejemyi ekume mwem mvu bese nu e yen e bvuu e yuw e ke."

21 Ɛ bonyii b0 to saake bodvu bvuu looce lew lo teme, mum cine b0 le e b0 no gene. Ɛ b0 to tan e e nu fee fi b0 elese b0 dvu yi ngew e, njefo bonyii bocii to bensee Nyo' yi fee fi to kooye le,

22 se bvuu ge e wee wvudvu wvu b0 to gee fee fi dunji mvungay mvu Nyo' le fin keefe wvu to nu e wvu e fey wase bilim mbaanye.

Ɛ bonyii bo mbee le leke mvungay e Nyo'

23 No b0 cin'yee Bita b0 Jon e nonen, e b0 kase tu jim f0 bonyii bobole bo ngoo le, see e b0 fee fi bocee ncese bo baay baay b0 bonyii b0 saake won be jeme.

24 Ɛ b0 yuw, mum baance ye leke e Nyo' yi wee le mwaan le, "Tata wvu Cee Ekole, e

3:25 Kej 12:3; Gal 3:8, 16   3:26 13:46; 18:6; Lum 1:16   4:1 5:17; 23:8; Luk 20:27   4:1 Luk 22:4, 52   4:2 2:24; 4:33; 17:18; 26:23   4:3 5:18   4:4 2:41   4:7 Luk 20:2   4:8 2:4   4:10 3:6; 3:15   4:11 Mben 118:22; Luk 20:17; 1Bi 2:4-7   4:12 Mat 1:21; 1Kol 3:11   4:15 5:34-35   4:16 Jon 11:47   4:17 5:28-29, 40   4:24 Ksm 20:11; Mben 146:6

to bom wo ebule bô nshê bô jóo noo mwεεm mvuncim mvù nu mondvuum man e.

²⁵ Wo to nu ε ge ε icee bo'icee bosese wvù Dawe, wvù to nu waa wo lemme jeme yí mvungay mvu Keyoy ke Yuule le le, 'É nu nje la wvù bonyii bô yaa nu ke Bojuu ffuuke bô fiεε shém e,

ε bonyii cuu bontañ sε bó nu ke elem ηkuuη?

²⁶ Bonfon bo fokuse fεn seysee jem, ε bonyii bô saake wonj taashi keediu Tata bô wee we wvù wvù nu ε yefe le è nu Mboyse.'

²⁷ É nu ke lejlej fiεε fi to kooyεε elaanthe jan. Nfon 'Elod bô Bontus Baylet to nu ε taashe bô bitum noo bonyii bo Israeël die mvunanj ejim jo Jisos wvù Waa wo lemme wvù yuule wvù wo to yefeε le è nu Mboyse.

²⁸ Bô to taashi keege ε è nu mwεεm mvù wo to nu ε seysee wase ncejole bô mvungay mwuw le wo koonje le mvù ke ekooy.

²⁹ Nonen, yí keseen e Tata, taa eyen je yí bonyii ban bemsee bese jó. Nya bese bonyii buw bo lemme le bô mvuntelem mvù temyi keefewci diεw yo yaa fane naa lo ke.

³⁰ Nya bese bô mvungay mwuw keefele bonyii bvuu gee mwεεm mvù dunji mvungay mwuw bô mwεεm mvu diuw wvù yumεen e dvù è diee di Jisos wvù Waa wo lemme wvù yuule le."

³¹ No bó mεse ε bunle, ε nshê shiw fô bó to nu. É Keyoy ke Yuule yinjen yí bó le, ε bó mum no fewci diεw Nyo' yaa fane ke.

É ngoo bonyii bo mbee le no kenje fiεε fibole fimwaanj

³² É ngoo bonyii bo mbee le no nu fitele fimwaanj, nu yí wee le mwaanj, ε wee yaa teje fiεε fimew le è nu fiwene wen εmben ke. É fiεε fi wee le nu fi bonyii bocii le.

³³ É Nyo' nya mvungay mvu baay è boom bo ntum e bo Jisos e, ε bó bvuu no fewci ke è bonyii temyi lo le Tata Jisos to nu ε buy yí kpwe le. É bó no nu ε Nyo' e buw bó bô nfi we baay.

³⁴ Ke wee yaa to nu dvù wvù fuute è bó entelej ke, njefo bonyii bô to kenje ηεε kenεε yéw to ké gese, to bó bigew bidvu,

³⁵ nya can boom bo ntum e bo Jisos e, ε bó mum gaw è bonyii bocii no ηgew wee to nu.

³⁶ Wee mvu to nu ε bó teje le Yosew, ε boom bo ntum e bo Jisos e ε cu diee diεw dimew le Banaban, (di nu le, Wee N'yyuwse Mvuntelem). Wvù to nu wee wvu è kfuu di Lewe le, ε bó to boke wvù Sayblus.

³⁷ É wvù mum gen ten gese we wεε, to nya bigew bidvu can boom bo ntum e bo Jisos e.

5

Ananias bô Safilia

¹ É wee mvu wvù bó to teje le Ananias bô kpwεse wvù Safilia gese ten keεw ke wεε le.

² É bô kpwεse seysee kaa fafe lo bigew bidvu, ε wvù mum jo kebese gen nya can boom bo ntum e bo Jisos e.

³ No wvù nya nonen, ε Bita bife è wvù le, "Ananias, è ge la fi wo cine Satan ε ley è fitele fiuw e ε ge le wo embiay mbiay è Keyoy ke Yuule, wo ε mum ε fafe bigew bi wo gese wεε dvù?"

⁴ Wo dioo gese wεε ε è nu wo, ε bigew nu ke biuw, wo ε ghan nεε ε se ge kfuu fin fiεε? Wo baa mbiay ε è nu è bonyii ke, wo mbiay ε è nu è Nyo'."

⁵ Kanj mwaanj no Ananias yuw njeme wvun nonen, mum gbwe kpwe. É bonyii bocii bô yuwεε saaka wvudvu fan baay.

⁶ É cubonyii ley baance wvù è ndvu le, jo buy dvù gen dwey.

⁷ Ejim jo bontam bo kefew e diεwεε botete, ε kpwεse ley, yaa kee fiεε fi be kooy bô dweese ke.

⁸ É Bita bife è wvù le, "Ke see è me, bin nu bigew bicii bi ben ε dwee wo gese wεε dvù?" É wvù tfuse le, "'Éε, è nu bí nen bicii."

⁹ É Bita bvuu bife è wvù le, "Ben ε dwee wo ghan nεε e se seysee keemom Keyoy ke Tata le? Yekε eyuw, ncin bonyii bô be gen ε dwey dwee wo nu wase è yew fwese, ε bó nu eley etuu ten wo ebuy dvù egen edwey."

¹⁰ No Bita jeme nonen, kanj mwaanj ε Safilia mum gbwe è wvù ejise kpwe. É cubonyii ba dioo ley yen ε wvù ε kpwe wase, ε bó mum tuu wvù buy dvù gen dwey mbew dweese le.

¹¹ É kentaashε ke bonyii bo mbee le kecii noo bonyii bomew bô to yuwεε saaka wvudvu fan baay.

Mwεεm mvù dunji mvungay mvu Nyo' le bô mwεεm mvu diuw wvù yumεen e

¹² É boom bo ntum e bo Jisos e no gee mwεεm mvù dunji mvungay mvu Nyo' le bô mwεεm mvu diuw wvù yumεen e nteen è bonyii ente. É bonyii bo mbee le bocii ké no taashi fô kebuw ke Saamun e yew ncese le.

¹³ Ke wee wvu ncεw to ké mum taashe lo bó bó ke. Geenen ε bonyii to ké no bensee naa bó ntay.

¹⁴ É bolemεε bô bokεε nteen bô to leese fitele yí Tata le no biise ngoo bó le.

¹⁵ É mwεεm mvù boom bo ntum e bo Jisos e to gee, ge ε bonyii no tuule bonyii bo bincem e jiwse mbew jé le yí bintaw e noo yí dighaam e wvu le Bita ké dioo fele, ε è cim nu kenjinjin kew è kí egbwe yí wee le.

¹⁶ É bibombom bi bonyii le no nen'yi bilaante bi mbew Jelusalem e too bó bonyii bo

bincem e noo bô keŋke biyoy bi yiile yî bô le, ε bô fele bô bocii.

É bô no ghεeke boom bo ntum e bo Jisos e

¹⁷ É ekolε ke bocee ncese le bô ηgoo ye yî è to nu Bosadusii ke ja κεw no ghεeke boom bo ntum e bo Jisos e,

¹⁸ mum tum bonyii ε bô gen koo bô fen yew ncaw e.

¹⁹ Geenεn, ε è ke no nu εntaη ε nceendaa Tata to yene dew fwese yew ncaw bvuse bô. No wvú bvuse bô, mum gay le,

²⁰ “Ben egen yew ncese le, egen efewci fiεε fcii é bonyii ekumε nce wvu fwε wvun.”

²¹ No bô yuw nonεn, mum gen. É ekfuη ke dioo eyuule, ε bô ley fô yew ncese le, mum κεw no yeεyi bonyii.

Κε kfew kedvu le, ε ekolε ke bocee ncese le bô bonyii bew bo ηgoo le, kum bonyii bo Israel bô saake wonj bocii ε bô bô shii, mum tum bonyii bo nci le le bô egen yew ncaw e, eto bô boom bo ntum e bo Jisos e.

²² É bô gen buy fó gom bô ηkuuη mum tu jim to see le,

²³ “Bese gen ε buy yew ncaw e, ε yen ε dew fwese nu ε bô ε loocε ε fen, ε bonyii bo nci le leeme fó cεyte. Bese ε dioo yene yew ley ε fanε yaa eyen wee le dvú ke.”

²⁴ É ekolε ke bonyii bo nci le bô to cεyte yew ncese bô bocee ncese bo baay baay, yuw nonεn, ε fí ffumse bô, ε bô no ghayte laa bô nu ke etu fεε bô fin fiεε le.

²⁵ É wee nε ley gay è bô le, “Ben eyuw, bonyii ba bô ben se fenεε yew ncaw e, boba wase fô yew ncese le yeεyi bonyii.”

²⁶ No bô yuw nonεn, ε ekolε ke bonyii bo nci le bô ηgoo ye mum buy gen jo bô, no too bô bô. Geenεn, bô to baa joo bô kane lo bô ke, njefo bô, bonyii bo nci le bodvu to fane fo bonyii etumyε bô bô εta.

²⁷ É bô to bô boom bo ntum e bo Jisos e, ley bô bô leke fwe dvu bonyii bô saake wonj. É ekolε ke bocee ncese le no biwci mwεεm è bô gayte le,

²⁸ “Bese nu ε loocε wase ε lew lo le fo ben ebvu emom eyεyi wee ekumε diee di wee wvun e ke. Geenεn, ben eyen fiεε fi ben mom! Ben nu ε ge wase n'yeεyi wene ε saanŋen Jelusalem jocii. É ben gomte keege é fi edunji le bese kee fiεε fô kpwe ye le.”

²⁹ É Bitá bô ηgoo boom bo ntum e bo Jisos e tfuse le, “Bese keŋke keeyuw ε è nu Nyo' le, efey keeyuw wee le.

³⁰ Ben to nu ε ta Jisos yî kentam e ε wvú kpwe. É Nyo' bo'icee cee bosεεbeene bvuse wvú yî kpwe le,

³¹ bense wvú, shike è εbo kew ke εcεεy e le wvú enù Cee Ekolε noo Mboyse, wvu

le bonyii bo Israel ekumεn mvuntelem mvubole, é wvú wvú Nyo' elεεshe bibefe bibole.

³² Bee bo Keyoy ke Yuule kè Nyo' nyaa è bonyii bô yuuke wvú le ε mum ε no fewci mwεεm mvun.”

³³ No bonyii bô to saake wonj yuw njeme wvun nonεn, ε mvuntelem bente lo bô. É bô mum no gomte keeyuwε boom bo ntum e bo Jisos e.

³⁴ Geenεn, ε wee mvu ηgoo bonyii bô to saake wonj e wvú diee to wee wvú Gamalia, ε è nu wee Falasii bvuu nu wee wvú duηci bonci bo Nyo' le, ε bonyii bocii wvumte wvú ntaη, nε we. No wvú nε we, gay ε bô yaw bvuse boom bo ntum e bo Jisos e ekfuη.

³⁵ É wvú sheε jeme è bonyii bô to saake wonj le, “Bonyii bo Israel, ben ejo wεε bô fiεε fi ben gomte keege bô bonyii ban.

³⁶ Ben ekume le è to nu kfew kemew e, ε wee mvu ja fen ε bô teηe le Teodas no duηci le wen nu wee wvu baay. É bonyii shfum è wvú ejim ke diεwε gee nε le. É bô ke yu wvú ε ηgoo ye tawse, ε fiεε fi wvú to too dvú laayε εcici.

³⁷ É wvumvu wee ke bvuu ja kfew kè bô to taanŋe bonyii le ε bô teηe le Judas, ε è nu wee wvu Galilee. É wvú gufe bonyii nteen è wvú ejim. É bô ke yu ten wvú, ε ηgoo ye saanŋen.

³⁸ Yî fin e, me ε no nteete ben le fo ben ege fiεε bô bonyii ban ke. Ben ecinε je yibole. É è fen nu le fiεε fi bô too dvú bvuu yeεyi bonyii dvú fin κεw wee wvu wum, tu fi nu ke elaaayε εcici.

³⁹ É no nu le fiεε fidvu κεw Nyo', tu ke è nulo é ben ke eso bô ke. É ben baa eyene, é fi ke ene ebuy le ben diuu ε è nu ben ε bo Nyo'.”

⁴⁰ No Gamalia jeme nonεn, ε bonyii bô to saake wonj yuw ntefe we, kase tee boom bo ntum e bo Jisos e ε bô ley. No bô ley nonεn, ε bô tam bô, ciise lo le fo bô ke ebvu emom lo eyεyi wee ekumε diee di Jisos e ke, mum cinε bô le ε bô no gene.

⁴¹ No bô buyεε dvú no gene fibole yuuke ε è nu njonj le bowen nu ε bô ε kocen bonyii bô bô eshoose bô nje diee di Jisos e.

⁴² É bô gen nonεn, bvuu no yeεyi ke bonyii εdiuw εcii fô yew ncese le noo εla le, fewci saaka wvú jee wvú le Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε.

6

É bô baayε bonyii bo lemme le bosoosh-wiy

¹ É è ke no nu kfew kemew e, no ηgoo bonyii bo mbee le to kuu gene fwe, ε Bojuu bô to jemyi ke ε è nu diεw Glek nε κεw no

wvukene Bojuu bô to jemyi díew wøj le bô gawte mwεem ε bókε' bo bonjku le ediuw εciii nyaa mvu bo bowen e caan.

² Nonen, ε boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε mum kum ηgoo bonyii bo mbee le bocii gay ε bô le, "Kε fi jee le bese ecinε keefewci díew Nyo' egen shii ε è nu yí kecεyte le kε.

³ Boom bo bwee wese le, fi jee le ben ebaaye bonyii bosooshiwiy ε ben ente, ε bese enya lemme din can yibole. Ben dioo baayi taa ε è nu bonyii bô kεnke nce wvù jee, ε bó ε yinjen bô Keyoy ke Yuule bvuu kεnke bvufee.

⁴ Nonen, ε bese emum enya wase bikuu bisese ε è nu yí bunle bô yí lemme di díew Nyo' le."

⁵ ε bonyii bocii yuw ntaη wvudvu, ε wvù jōη bó le. ε bó mum baa Tefan ε è nu wee ε mbee we ε looce ε yinjen, ε wvù ε yinjen ten bô Keyoy ke Yuule. ε bomew no nu Filew bô Blukolus, Nikano bô Timon, Balmenas bô Nikolaus wvù to nu wee wvu Antiok ε wvù to banke lo tu wee mbee Bojuu.

⁶ ε bó mum jō bonyii ban leke fwe dvu boom bo ntum e bo Jisos e, ε bó bunle fô bó le, mum gεε can yí bó le.

⁷ ε díew Nyo' mum no saankene gene. ε ηgoo bonyii bo mbee le yí Jerusalem no kuu gene fwe. ε bocee ncese nteen lese ten fitele yí Jisos e.

ε bó no teyte mwεem yí Tefan e

⁸ ε Nyo' buw Tefan ntaη, ε wvù no kεnke mvunγay, gee mwεem mvu diuw wvù yumeen e bô mwεem mvù dunji mvunγay mvu Nyo' le ε bonyii ente.

⁹ ε bonyii bomew ke ne kew mbew bô bo Tefan. Bonyii bodvu to nu Bojuu bô to nen'yeε Selin bô Aleksandia noo Silishia bô Esia. ε è to nu bonyii bo yew bunle yí bó to teηe le yí Bonfaw bô Boy wase le.

¹⁰ No bó to bewci nonen, ε Keyoy ke Yuule nya Tefan bô bvufee ε wee fanje yaa nu dvù wvù eso wvù kε.

¹¹ ε bó mum ne beyse bonyii bomew ejim ejim le bô embiyatε le bó nu ε yuw ε Tefan jemyi díew yí befe ekume Muses bô Nyo'.

¹² No bó ge nonen, mum shiw mvuntelem mvu bonyii le, bô mvu bonyii bô saake wøj e, noo mvu bonyii bô dunji bonci bo Nyo' le. ε bó mum ley yí Tefan e, jo wvù gen bô wvù fwe dvu bonyii bo wøj e bô saake bonsaw.

¹³ ε bonyii ba bvuu to bô bonyii bomew bô eben jim nsaw mbiay, ε bó no teyte mwεem yí Tefan e gayte le, "Kε wee wvun ké no nu se wvù jemyi díew yí befe ekume yew ncese yin bô bonci bo Muses e kε.

¹⁴ Bese nu ε yuw wase ε wvù jemyi le Jisos wvu Nasalet we nu ke ebvuu yew ncese yin, ebvuu ekumen nce wesebeene wøj wvù Muses to yεεyεε beene dvù."

¹⁵ ε bonyii bocii bô to nu yew nsaw e lun ejise yí Tefan e, ne yen ε bvushiw bwew ε banke wase ye ε no fieesene bvu nceendaa Nyo' le.

7

ε Tefan taje diuw fwe dvu bonyii bô saake wøj

¹ ε ekole ke bocee ncese le bife ε Tefan le, "Mwεem mvù bó jemyi mvun nu keceey e?"

² ε Tefan tfuse le, "Bo'icem bô boom bo bwεem e, ben eyekε eyuw. Nyo' bvukuke to nu ε buynen fô icee wesebeene wvù Abla'am e ε wvù beε cee Misobotemia, ε wvù se ke ne gen no cee 'Alan,

³ gay ε wvù le, 'Cinε kfuu diuw e, ebuy wøj wene le, egen wøj wvù me nu ηke enduηε ε wo le.'

⁴ Nonen, ε wvù mum ne Kaldia jodvu, gen no cee 'Alan. ε ice ke dioo kpwe, ε Nyo' ge ε wvù ne to jan jô beene cee keseen.

⁵ ε wvù no nu jan ε Nyo' fanje yaa ecim enya wvù kε naa bô kpwej ke, geenen, kaw le wen nu ke enya wøj wvun ε enu we bô ηngokε kew. ε Nyo' to kaake nonen ε Abla'am baa cim kεnke wase wan ke.

⁶ ε Nyo' bvuu gay ε wvù le, 'ηngokε kuw nu ke enu botolo wøj mvu le, ke elemte bvunfaw jô, ε bó nvuwse bó yí bilum e gee ne (400).

⁷ ε me nu ηke enlan ηgew yí wøj wvudvu le, ε ηngokε kuw ke ebuy jô eto ebunlee me jan.'

⁸ ε Nyo' bvuu die kelew bô Abla'am, ε nciise kelew kedvu nu le Abla'am nu ke etfuuse boom bew yew. ε Abla'am ke boo Aysik, ε è ke dioo nu εdiuw nyan ε wvù tfuse wvù yew. ε Aysik ke boo Yakow tfuse ten wvù yew. ε Yakow ke tfuse ten boom bew bo yuufe ncow bofεε yew bô è nu bo'icee cee bosεεbeene fô kfuu disεεbeene to sanεε.

⁹ ε bo'icee cee bosεεbeene bodvu ke ne no bene kendon bô Yosew wvù waa bwee bó mum gese wvù, ε wvù gen no nu nfwa wøj wvù Ijiw e. Geenen, ε Nyo' no taale kε fô wvù le,

¹⁰ fii wvù yí bongew bew e bocii. ε Nyo' bvuu nya wvù bô bvufee, ε Felo, Nfon wvu Ijiw no koonke wvù, mum gεε wvù ε wvù no nu wee we kebay bvuu nu wee wvù taale fô kfuu diew e.

¹¹ ε jen ke ne koo Ijiw jocii noo Kanaan, ε bonyii yen ηgew baay. ε bo'icee cee bosεεbeene fanje yaa kεnke fíεε fidien ke.

¹² E Yakow ke yuw le mwεεm mvudien nu Ijiw, mum tum boom bew bô è nu bo'icee cee bosεεbeene ε bó gen jó yí kanj wvu fwe le.

¹³ E bó ke dioo kase gen jó yí bokanj bo bofεε le, ε Yosεw mum ge ε boom bo bwee le kieε wvú. E wvú mum dunjε ten bó ê Felo.

¹⁴ E Yosεw mum ciinse ntum fô Yakow wvu ice le, le wvú bó kfuu dicii eto Ijiw. Kfuu di Yakow e to nu sekedvu wee mbansooshwiw ncow botin (75).

¹⁵ E Yakow yuw nonen, mum jo kfuu diew dicii bow dvú Ijiw. E wvú bó bo'icee cee bosεεbeene ke kpweken jó bocii.

¹⁶ E bó ke tuu εgvun εbo kase to dvú jan, to dwey Shekem ê jem yí Abla'am to guyεε ê boom bo Amol e.

¹⁷ E kefew ke dioo kocine kè Nyo' to nu keeke ege fieε fi wvú to kawεε Abla'am dvú, ε bonyii bosεεbeene duule wase Ijiw baay.

¹⁸ E bonyii bo jó ke ghaa nfon mvu ε wvú yaa kae Yosεw ke.

¹⁹ E Nfon wvudvu mum no wεεntene, sene bonyii bosεεbeene, kane le bo'icee cee bosεεbeene elaanke mvunley mvu boom e ekfuj ε bó kpwekene.

²⁰ E nu kefew kekin e kè bó to bokεε Muses, ε è to nu wan ε wvú jee baay fô Nyo' le. E bó kenke wvú yew kee te,

²¹ mum jo gen gεε ekfuj. E waa Nfon Felo wvú kpwoon ke gen bonjε wvú, ley diεwe waa we le.

²² E bó mum yεεyi Muses bó bvufeeε bvú bonyii bo Ijiw e bvucii, ε wvú no nu wee wvú kee njeme bó keege fieε ntay.

²³ E wvú ke dioo nu ke diεwe bilum mbaanyε le, ke ne kpawwε le wen nu egen eyen no boom bo bwee wen e bó è nu bonyii bo Israel nu.

²⁴ E wvú dioo gene, yen ε wee wvu Ijiw nvuwse wee wvu Israel mvu. E wvú ley fô le wen etfuse εnvuke, mum yu lo wee wvu Ijiw wvudvu.

²⁵ Wvú to kpwaake le boom bo bwee wen e nu ekiεε le è tum Nyo' wen le wen eto ebvuse bó yí ngεw e. Geenεn, ε bó fanjε yaa kieε ke.

²⁶ E bvú ke buy yuu, ε Muses bvuu no gne, buynen yí bonyii bo Israel e bofεε ε bó ne ε no diuu. E wvú ley fô keegawsen bvuidiuv bvudvu, bife ε bó le, 'Boom bo bwεem e, ben nu wee bó waa bwee, ε ge la ben ε se no diuu ebeneben?'

²⁷ E wee wvú to nvuwse waa bwee kaa domse lo Muses, bife ε wvú le, 'E geke yεε wo le wo esaakè bese, sumtene bonsaw bosεε?'

²⁸ Wo fen bvuu gomte keeyu me no wo se yuε wee wvu Ijiw wε foguu le?'

²⁹ E Muses yuw nonen, mum fan ne wonj wvú Ijiw e, fεε gen no nu wonj wvú Midian e, ke boo boom bolemse bofεε jó.

³⁰ E è ke no nu ejim jo bilum mbaanyε, ε nceendaa Nyo' buynen fô Muses e ê nguy e, ε wvú beenci yí kete le njkpwaante mbew kum wvú Sinay e.

³¹ E Muses yen ε fi ghaw wvú, ε wvú bence nceencee keetaa ntay. No wvú benci, yuw ε Tata Nyo' jeme ê wvú le,

³² 'E nu me wvú Nyo' bo'icee cee wene, Nyo' Abla'am bó wvu Aysik noo wvu Yakow.'

E Muses yuw nonen, no ciinke bó nfan, fanjε yaa ebvuu emom lo etaa ke.

³³ E Tata Nyo' bvuu jeme ê wvú le, 'Baayε bolaba buw, njefo fen fô wo leeme fô nu bvudvuu bvú yuule.

³⁴ Me nu ε nlooceε wase ε n'yen no bó nvuwse bonyii bem Ijiw,

ε mbvuu ε n'yuw no bó cone, ε mum ε nshii ε nto keembvuse bó yí ngεw wvudvu le.

Yeke eyuw, me nu entum wo Ijiw keseen.'

³⁵ Muses wvun nu wvú bó to yawεε wase tun, bife ê wvú le, 'E geke yεε wo le wo esaakè bese, sumtene bonsaw bosεε?' E nu wvú wvú Nyo' to tumεε le wvú egen enu wee sa' wvubo, ebvuse bó yí ngεw e. E Nyo' to tum ε è nu nceendaa we ε wvú to yí kete kè to beenci kie le tefe ntum wvudvu ê wvú.

³⁶ E Muses mum gen Ijiw, ge mwεem mvu diuw wvú yumεen e bó binghaw bi mwεem e, bvuse bó jó. E wvú ge mvumew fô Joo yí Baay yí Yεεle le, bvuu ge mvumew njkpwaante jó bó to lenεε yí bilum e mbaanyε.

³⁷ E è nu Muses wvudvu wvú to gayεε ê bonyii bo Israel le,

'Nyo' nu ke ebvuse wee we ntum mvu ê boom bo bwee wene le ente, eciinse fô ben e ke no wvú to bvusεε me.'

³⁸ E è bvuu nu ke wvú wvú Muses wvú nceendaa Nyo' to jemjεε ê wvú yí kum wvú Sinay e, kefew kè kentaashε ke bonyii bo Israel e to nu njkpwaante bó bo'icee cee bosεεbeene, ε Nyo' nya diεw yí nyaa nshii le wvú efese ê beene.

³⁹ Geenεn, ε bo'icee cee bosεεbeene kaa fanj keeyuw Muses e, banjε jim ê wvú le, mum no koonjε le bowen bee ekase etu jim Ijiw.

⁴⁰ E bó mum gay ε Elon le, 'Bomε bonyii ê bese bó nu esaa fwe dvusεεbeene, njefo bese baa bvuu kieε fieε fi kooyi bó Muses wε wvú bvusεε beene wonj wvú Ijiw e ke.'

7:13 Kej 45:1, 3, 16

7:14 Kej 45:9-10, 18; 46:6-7, 27

7:16 Kej 23:3-16; 49:29-30; 50:13; Yosh 24:32; Ibu 11:9, 13

7:17 Ksm 1:7-8

7:19 Ksm 1:10-11:22

7:20 Ksm 2:2-10;

Ibu 11:23

7:23 Ksm 2:11-15; Ibu 11:24-27

7:29 Ksm

2:15, 21-22; 18:3-4

7:30 Ksm 3:1-10

7:35 Ksm 2:14; 3:2

7:36 Ksm 7:3;

14:21-29; 16:1-17:16;

Ktj 14:33; 20:1-11

7:37 3:22-23

7:38 Ksm 19:1-20:17; Lem 7:53; Gal 3:19

7:39 Ktj 14:3

7:40 Ksm 32:1-8

41 $\text{\textcircled{E}}$ bó mum kene fimooos $\text{\textcircled{\epsilon}}$ fí fieesene waa na', $\text{\textcircled{\text{S}}}$ nyám ge ncese dvú $\text{\textcircled{\epsilon}}$ fí, mum no lanlanje yí fi $\text{\textcircled{\epsilon}}$ le $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kene bó bô can yibo.

42 No bó ge nonen, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Nyo' mum banjke jim $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bó le, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bó mum no bunlee wase $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nu diuu bó kpwee noo jón. $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nu no bó to sañ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Nwa' bonyii bo ntum Nyo' le $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Nyo' jemyi le, 'Bonyii bo Israel, ben to $\text{\textcircled{\text{S}}}$ nyám ñkpwaante yí bilum e mbaanye,

ceese $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nu me dvú le?

43 Ben to ghane tuule cun $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nu yí nyo' wvú bó teñe le Molok,

bvuu tuule jon $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bó $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kene le $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nu yí nyo' wvú diee nu Lefan,

$\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nu mvumooso mvú ben to keencee keebunlee mvú.

Nje fifin, me nu ñke ebvuse ben $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ben ebuy egen efey lo Babilon.'

44 Bo'icee cee bos $\text{\textcircled{\epsilon}}$ eeene to leñe ñkpwaante keñke cun yí dunji le Nyo' nu bó bó, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ to fe Muses cun yidvu, bii ke leñleñ no yí Nyo' to dunj $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvú to nu.

45 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ boom bo bo'icee cee bos $\text{\textcircled{\epsilon}}$ eeene le ke fi, ke tuu to dvú jan kefew kè bó bo Yoshua to lole nsh $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bitum bi to nu jan e, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ to gene Nyo' fwe kuunke bitum bidvu. $\text{\textcircled{\epsilon}}$ cun yidvu no nu jan to buy kefew kè Nfon Dawe to saake woñ wvun e.

46 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Nyo' no koonjke wvú ntay, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvú mum leke le Nyo' ebee $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wen ebom yew enya $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvú wvú Nyo' Yakow eceè dvú.

47 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ke kaa ghan Saamom bom yew Nyo' yidvu.

48 Geen $\text{\textcircled{\epsilon}}$, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Tata Nyo' wvú nu Ekole ke Mw $\text{\textcircled{\epsilon}}$ em Mvunciim e yaa kè no cee yéw yí $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bom bonyii le ke. $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nu ke leñleñ no wee ntum Nyo' mvu to sañ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wase $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Nyo' gayte le,

49 'Fowe nu kawla w $\text{\textcircled{\epsilon}}$ m,

$\text{\textcircled{\epsilon}}$ nsh $\text{\textcircled{\epsilon}}$ yin nu kedvuush $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ke bikaa biem e. Yew yí $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nulo $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wee ebom le $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nu y $\text{\textcircled{\epsilon}}$ m nulo enu ne $\text{\textcircled{\epsilon}}$?

Nuu le bvudvuu nu dvú bvú $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nulo $\text{\textcircled{\epsilon}}$ me enshii fó le?

50 Ke $\text{\textcircled{\epsilon}}$ fe me mw $\text{\textcircled{\epsilon}}$ em mvun mvunciim e? "

51 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Tefan mum ne gay le, "Ben t $\text{\textcircled{\text{e}}}$ myi bikuu baay, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ mvuntelem mvunen bó bitem nu naa lo ntfuse. Ben $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bo'icee cee bonen nu ke leñleñ. Ben tune sekicii keeyuuke Keyoy ke Yuule le.

52 Wee ntum Nyo' mvu nu dvú wvú bo'icee cee bonen to baa ebone bikaa $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvú ejim e? Bó to nu $\text{\textcircled{\epsilon}}$ yuwye bonyii bo ntum Nyo' le bó to jemye wase le Wee Lemme Nyo' wvú Teytey nu ke eto. $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvú ke to, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ben gese wvú bvuu yu wvú.

53 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bvuu nu ke ben bó Nyo' to tum $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bonceendaa bew $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bó nya bonci bew $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ben, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ben tun keebii bó le."

$\text{\textcircled{\epsilon}}$ bó tumye Tefan bó eta

54 No bonyii bó to saake woñ yuw fi $\text{\textcircled{\epsilon}}$ fi Tefan jeme, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ mvuntelem bente lo bó, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bó no ñgeci bigew.

55 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Keyoy ke Yuule yin $\text{\textcircled{\text{S}}}$ en yí Tefan e, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvú no taale fiew $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nu we, ne yen n'yuw wvú $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nu wvu Nyo' le, bvuu yen Jisos e $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvú leeme $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ebo ke $\text{\textcircled{\text{e}}}$ ceey ke Nyo' le.

56 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Tefan ne gay le, "Ben etaa eyen, me nu e n'yen $\text{\textcircled{\epsilon}}$ fowe e yene, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wee wvú diee nu Waawee leeme $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ebo ke $\text{\textcircled{\text{e}}}$ ceey ke Nyo' le."

57 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bó yuw fi $\text{\textcircled{\epsilon}}$, mum jin $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bintuntun bó can, no wamte foweewe, mum sen bocii ley yí Tefan e,

58 gufe wvú buy dvú elante, gen no tumte bó eta. $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bonyii bó ben $\text{\textcircled{\epsilon}}$ jim nsaw baaye bikum bibole, nya $\text{\textcircled{\epsilon}}$ cuwee mvu $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bó teñe le Saul, se no tumte.

59 No bó to tumte Tefan bó eta nonen, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvú bunle le, "Tata Jisos, fi $\text{\textcircled{\text{S}}}$ en keyoy kem."

60 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvú mum ne tum envwu fokuse, funj foweewe le, "Tata, fo wo etaa $\text{\textcircled{\epsilon}}$ fi $\text{\textcircled{\epsilon}}$ fi befe fin fi bonyii ban gee le ke." No wvú gay nonen, mum kpwe.

8

1 No bó yu Tefan, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Saul tom.

$\text{\textcircled{\epsilon}}$ Saul nya ñgeW $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kentaash $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ke bonyii bo mbee le

Ke ebvubwe, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bó keW no nya ñgeW wvú t $\text{\textcircled{\text{e}}}$ myi $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kentaash $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ke bonyii bo mbee le ke Jelusalem. $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kí saan $\text{\textcircled{\text{K}}}$ en kecii buy jó, gen biba bi Judea bó Samalia le, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ sh $\text{\textcircled{\text{e}}}$ ke boom bo ntum e bo Jisos e.

2 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bolem $\text{\textcircled{\text{s}}}$ e bomew bó to nu $\text{\textcircled{\epsilon}}$ looc $\text{\textcircled{\epsilon}}$ lese fitele yí Nyo' le, to jo gvune di Tefan e dwey, bee wvú baay.

3 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Saul nu fiew looci gene lo bó kentaash $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ke bonyii bo mbee le, dansene yéw e kooyi bonyii bo mbee le bó bolem $\text{\textcircled{\text{s}}}$ e noo bó bokene ciine yew ncaw e.

$\text{\textcircled{\epsilon}}$ Filew fewce diw Nyo' Samalia

4 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ bonyii bó to saan $\text{\textcircled{\text{K}}}$ en $\text{\textcircled{\epsilon}}$ ba no gene mondvuum e monciim fewci diw Nyo'.

5 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Filew bow fiew gen $\text{\textcircled{\epsilon}}$ kelaante kè Samalia le, no fewci saaka jó wvu ekume Mboyse wvú Nyo' to kaw $\text{\textcircled{\epsilon}}$.

6 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Nyo' ñteen yuw bvuu yen mw $\text{\textcircled{\epsilon}}$ em mvú dunji mvun $\text{\textcircled{\text{g}}}$ ay mvu Nyo' le mvú wvú to gee, mum nya bitem $\text{\textcircled{\epsilon}}$ wvú ntay.

⁷ Biyoy bi yiile to buyte yi bonyii le, wamte foweewe, e bonyii nteen bô to nu e kpweken keba kemwaaŋ noo bontenɛ bonene ten.

⁸ Nonen, e nlanlan wvu baay no nu elaanɛ jodvu.

⁹ Wee mvu to nu elaanɛ jodvu e diee nu Semon, e wvù to shee wase duŋci nfiɛ ye e kew lo, e bonyii bo Samalia bocii yene e diuw yumte bô. E wvù to bvuu duu le wen nu wee mvu wvu baay.

¹⁰ E bonyii bocii bo elaanɛ jodvu naa noo bo baay baay nya bitem e wvù no gayte le, "Wee wvun nu mvunɔay mvu Nyo' le mvù bô tenɛ le Mvunɔay mvu Baay."

¹¹ Bô to nya bitem e wvù nonen, njefo wvù to shee wase duŋci nfiɛ ye e kew lo ncejole e bonyii yene e diuw yumte bô.

¹² Geenɛn, e Filew ke dioo eto efewci saaka wvù jee wvu ekumɛ bvunfon bvù Nyo' le noo ekumɛ diee di Jisoklistu le, e bokene bô bolense bee e wvù lese bô e joo.

¹³ E Semon we kebɛɛ bee ten e bô lese wvù e joo. E wvù mum may ke wase no nu mbew Filew e yene binɔhaw bi mwɛɛm e bi baay baay bô mwɛɛm mvù duŋci mvunɔay mvu Nyo' le mvù wvù to gee, e diuw yumte wvù.

¹⁴ E boom bo ntum e bo Jisok e ke yuw Jelusalem le bonyii bo Samalia nu e fiisen wase diw Nyo', e bô mum tum Bitabô Jon fô bô le.

¹⁵ E bô gen buy jó, bunle fô bonyii bo mbee le bodvu le le bô ekenɛ Keyoy ke Yuule,

¹⁶ njefo Keyoy ke Yuule to baa to wase yi mvu bô le ke. Bô to beɛ lese ke lo bô e joo maanɛ e diee di Tata Jisok e.

¹⁷ E Bitabô Jon bunle, geɛ can yi bô le, e bô mum kenɛ Keyoy ke Yuule.

¹⁸ E Semon dioo yen le boom bo ntum e bo Jisok e geɛle can yi bonyii le e Keyoy ke Yuule too yi bô le, e wvù mum no nyaa bigew e Bitabô Jon,

¹⁹ gayte le, "Ben enya me bô mvunɔay mvun ten, wvu le naa yeɛ wvù me e ngeɛ can yem yi ye le, e wvù ekenɛ Keyoy ke Yuule."

²⁰ E Bitabô Jon fufuse e wvù le, "Ben e bigew biuw bidvu egen lo nɔɔy e. Wo ghan neɛ e se no kpwaake le e nulo e bô eguy nnya yi e nu yi Nyo' bô bigew?"

²¹ Ke wo yaa kenɛ naa lo kelenɛ nte jo lemme din ke, njefo ke fitele fiuw yuule fô Nyo' le ke.

²² Kumɛn fitele fiuw yi fiɛ fi befe fi wo gomte keege fin e, e bunlee laa e nulo e Tata Nyo' elɛshe bonkpwaace bô befe ban bô wo kenɛ fô fitele le le.

²³ Me n'yene le wo nu e yinɛn wase bô ken'yeɛ ejise, e tu n'fwa kebefe."

²⁴ E Semon lekɛ Bitabô Jon le, "Kee, ben e bunle e Tata le fo fiɛ fimew nte jo mwɛɛm mvù ben jemyi mvun e ekooy bô me ke."

²⁵ E Bitabô Jon ke mɛse fewɛ diw Nyo', see mwɛɛm mvù bô ke ekumɛ Jisok, mum ne no tuu jim Jelusalem. No bô to tuu jim, no fele bontɛw bo Samalia bomew e, fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' jô.

E Filew lese wee wvu Itofia e joo

²⁶ E nceendaa Tata ke ne gay e Filew le, "Nene ebow je ekuɛku, egen e je yi nen'yi Jelusalem fele nkpwaante gene Gasa le."

²⁷ E Filew mum ne no booke. E wee wvu baay mvu wvu Itofia nu e je yidvu le. Wvù to nu wee e bô e bvuuushe, e e nu wee wvù to taale fô kpaw Yaa Kanda wvù to saake wɔŋ wvù Itofia le. Wee wvudvu to ne Jelusalem jô wvù to geneɛ keebunle Nyo',

²⁸ no tuu jim wɔŋ e e kekoto kemew kè e guute nyám e, e wvù e shii jó, taanɛke fiɛ e e Nwa' wvù Yesaya wvù wee ntum Nyo' to sanɛ le.

²⁹ E Keyoy ke Yuule gay e Filew le, "Bence egen mbew kekoto keki le."

³⁰ E Filew lewte gen mbew yi dvù le, yuw e wee wvudvu taanɛke e Nwa' Yesaya le. E wvù bife e wvù le, "Wo taanɛke nen yuuke fiɛ fi wvù gayte?"

³¹ E wvù tfuse le, "E nulo e me en'yuw neɛ le se wee e nele e me?" E wvù mum gay le Filew eben e bô wvù eshii e kekoto le.

³² Bvudvuu bvù wvù to taanɛke e Nwa' wvudvu le to jemyi le,

"Wvù to nu diwɛ njee yi bô gene keesɛ le, bvuu nu diwɛ waa njee wvù bô ké dioo mvuu yvúw ye, wvù saa beele ke.

E nu ke ten no wvù to nu diuw tfu.

³³ Bô to nu e shoos wvù, tun keesaw nsaw we lenɛ.

E nu ke eyuu ejemyi yeɛ ekumɛ boom bew, e bô e sum wase nshii we fokuse fen?"

³⁴ E wee wvu baay wvudvu mum lekɛ Filew gay le, "Kee wo, ke see e me, wee ntum Nyo' wvun jemyi e e nu ekumɛ yeɛ? Wvù jemyi ekumɛ ekole kew nu ekumɛ wee mvu le?"

³⁵ E Filew mum kew ke bô bvudvuu bvù Nwa' le bvudvu, no nɛci saaka wvù jee wvu ekumɛ Jisok e wvù.

³⁶ E bô wvù no gene ke e je, ke gen buy bvudvuu bvumew e e joo nu fô. E wee wvu baay wvudvu gay le, "Taa eyen, joo nu fen, e nulo e ebvuu etun la fo wo elese me e joo?"

[

³⁷ E Filew tfuse e wvù le, "E wo fen nu e bee Jisoklistu le bô fitele fiuw ficii, e me enlese wo e joo." E wvù tfuse le, "Me nu e mbee le Jisoklistu nu Waa Nyo'."]

³⁸ E wee wvu baay wvudvu mum gay ε bó leke kekoto. E bó Filew shii, ley gen ε joo, ε Filew lese wvú ε joo.

³⁹ No bó buyεε ε joo, ε Keyoy ke Tata le cun Filew fón, ε wee wvu baay wε fanε yaa ebvuu eyen wvú le ke. Geenεn, no gene ke fiew lanlanε.

⁴⁰ E Filew nε buynεn ε ε nu wase Asotus, mum nε no gene, fele ε bilaante bicii le, fewci saaka wvú jee wvu wvu Nyo', gen buy ε kelaante kε Kaysalia le.

9

E Saul kumen lese fitele yí Jisos e

¹ E to nu kefew kekíε le, ε Saul bεε ke ffuuke, bεmsee bonyii bó ηgoo le bo Tata le le wen nu eyuwε bó. E wvú mum gen fō ekole ke bocee ncese le,

² lεke le wvú enya bon'wa' ε wen egen dvú yéw bunle yí Damaskus e, bó dunji le ε wen yen ε bonyii nu jó bó bii Je Tata le kenεε ε nu bokεnε, kenεε bolemε, ε wen ekooyε bó ekay, eto bó bó Jelusalém.

³ E wvú nya, ε Saul mum nε no gene Damaskus, ke dioo fejene kelaante kedvu, ε n'yuu mvu nε sεsε law fowe, shii to yí ye le.

⁴ E wvú gbwe fokuse, yuw ε diéw jeme ε wvú le, "Saul, Saul, wo bone bikaa ε me ejim nen nje la?"

⁵ E wvú bife le, "Tata, ε nu wo wvú yεε?" E diéw yidvu tfuse le, "E nu me wvú Jisos, ε ε nu me wvú wo bone bikaa ejim jodvu.

⁶ Yí keseen e, ja we, eley egen εlaante, ε bó esee ε wo fiεε fi wo keηke keege."

⁷ E bonyii bó to lenε bó bo Saul leem fō ηgemten, no bó to yuuke diéw yidvu yaa yene wee le ke.

⁸ E Saul ke ja we fokuse, dioo yene ejise, fanε yaa ebvuu eyene mwεεm e ke. E bó mum jice wvú yí kebo le, no cεηse gene bó wvú Damaskus.

⁹ E wvú gen no nu yí εdiuw e eta yaa yene mwεεm e ke. E wvú nu nonen, yaa diee fiεε ke, yaa wuu ten fiεε ke.

¹⁰ Wee mbee mvu to nu Damaskus jodvu ε diee diéw nu Ananias. E Tata Jisos nε tee wvú ε fiεε diéwε efile le le, "Ananias." E wvú bee le, "Tata, me wvun fen."

¹¹ E Tata gay ε wvú le, "Nεnε, egenε ε je yí bó teηe le Teytey e, dioo buy fō yew e fo Judas, bife wee mvu wvu Taasus ε bó teηe le Saul. Yeke eyuw, wvú nu fō bunlee,

¹² ε wvú be ε yen wase wee le ε fiεε diéwε efile le ε bó teηe le Ananias, ε wvú ε to ε gεε can yí ye le, le wvú ekase eyεne mwεεm e."

¹³ Geenεn, ε Ananias gay le, "Tata, me nu ε n'yuw wase ε bonyii nteen ekumε wee wvun no wvú gee mwεεm mvú befe fō bonyii bó ε nu bo Nyo' le Jelusalém.

¹⁴ E wvú too nen, ε wvú ε fi mvunγay ε bocee ncese bo baay baay, le wen eto ekooyε bonyii bocii jan bó bunle teηe diee diuw."

¹⁵ E Tata tfuse ε wvú le, "Gεnε ke lo. Me nu ε ncaw wase wee wvudvu wee wεm lemme le, le wvú efewci diee diem ε bonyii bó yaa nu ke Bojuu bó bonfon bobole, noo ε bonyii bo Islael.

¹⁶ Me keβεε nu ηke enduηεε ε wvú no wvú keηke keeke eyen ηgεw nje diee diem."

¹⁷ Nonen, ε Ananias mum gen, ley yew dvudvu, gεε can ye yí Saul e, tee le, "Saul waa bwεεm, ε tum Tata Jisos me. E nu wvú wvú Jisos wvú wo se yεnεε ε je seke wo se too jan. Wvú tum me nen, le me ento enge ε wo ekase eyenε mwεεm e, ε Keyoy ke Yuule eto eyiηsen yí yo le."

¹⁸ Ke no wvú jeme nonen, ε fiεε fimew diéwε ηgáw e nε yí ejise Saul e gbwe fokuse, ε wvú mum kase no yene mwεεm e. E wvú ja we, ε bó mum lese wvú ε joo.

¹⁹ E wvú ke dieken, ε mvunγay kase tu yí ye le.

E Saul fewcε saaka Jisos Damaskus

E Saul ce Damaskus bó ηgoo bonyii bo mbee le yí εdiuw e caan,

²⁰ mum kew lo kan mwaan η gthane yéw bunle le, fewci le, "Jisos nu Waa Nyo'."

²¹ E bonyii bocii bó to yuuke no ghayte le, "Wvun nu ke wee wvú se gthane gene lo bó bonyii bó bunlee teηe diee din Jelusalém e? E ke wvú to jan nen ε ε nu keekooyε bó nu jan ekase egen dvú, enya can bocee ncese bo baay baay e le?"

²² E Saul no fewci ke fiew ekumε Jisos tεmyi lo, dunji le Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε. E Bojuu bó to nu Damaskus ma lo fiεε fi ε nulo ε bó eufuse ε wvú.

²³ E εdiuw ke dioo fey nteen, ε Bojuu bodvu shii, cu ntaη keyu Saul.

²⁴ E bó mum no shee, cεyεte wvú diuw ketaan ke Damaskus e, le wvú ke dioo fele, kenεε ε nu entaη kenεε emvunsheen, ε bó eyu wvú. Geenεn, ε Saul kiεε ntaη wvubo.

²⁵ E bonyii bew bo ηgoo le ke jo wvú entaη, lese ε ηkaa le, bvuse fō ntoo ketaan e, shike wvú fokuse wase ekfuj.

E Saul gen Jelusalém

²⁶ E Saul tu jim Jelusalém, dioo gomte keetaashe bó ηgoo bonyii bo mbee le, ε bó no

fane lo wvú, njefo ke bó to beje le wvú looci nu wee wvubo ngoo ke.

²⁷ Geen, e Banaban jo wvú, e bó wvú gen fô boom bo ntum e bo Jisos e. E wvú see ê bó no Saul to yene Tata le ê je e bó wvú jeme, bvuu see ê bó no wvú to fewci ekume Jisos Damaskus yaa fane ke.

²⁸ Nonen, e Saul mum no nu bó bó ghane mondvuum monciim Jelusalem, fewci ekume Jisos, yaa fane ke.

²⁹ E wvú ke no jemyi ten ê Bojuu bò to jemyi díew Glek, beeke mbew bó bó, e bó mum ne no gomte keeyu wvú.

³⁰ E bonyii bo mbee le kie le bó gomte keeyu wvú, mum jo wvú bow dvú ê kelaante kè Kaysalia le, ciinse wvú e wvú gen Taasus.

³¹ Yí kefew kekin e, e kentaashe ke bonyii bo mbee le leeten yí ngew e ê biba bi wonj e bi Judea bó Galilee noo Samalia le. E Keyoy ke Yuule ge e kentaashe kedvu ciim, bvuu no tomte ngoo e yí kuu. E bó no cee, wvumte ke e ê nu Tata.

E Bita gen ntew wvú Lida noo wvú Jofa le

³² E Bita no ghane, gene fô bonyii bó è nu bo Nyo' le mondvuum e monciim, ke ghan gen buy fô bó Lida le.

³³ No wvú to nu jó, yen wee mvu le e wvú e kpwe keba kemwaan, e diee nu Enias e wvú e ngey wase entaw bilum nyan.

³⁴ No Bita yen wvú le, tee le, "Enias, Jisos Klistu fele wase wo. Ja we eseyse kentaw kuw." Kaj mwaan e Enias mum ja we.

³⁵ E bonyii bo Lida noo bo yí bale di Shalon e bocii yen no wee wvudvu nu e bonen wase, e bó lese fitele yí Tata Jisos e.

³⁶ E to nu e kpwoon mvu nu ê kelaante kè Jofa le, e è nu wee mbee, e diee nu Tabita, di nu ê díew Glek e le Dokas. * Wvú to kè no gee mwem mvù jee sekecii, fi bonyii bó fuute.

³⁷ E è no nu e diuw yoya le, e kpwoon wvudvu gbwe kencem, mum kpwe. E bó cuke gvune diew, ben gee ê kebuw ke yew e ke ewe le.

³⁸ No Jofa to nu mbew Lida le, e ngoo bonyii bo mbee le ke yuw le Bita nu Lida, mum tum bolemse bofese fô wvú le. E bó gen leke wvú, le kee wvú, le wvú eto ke ncin e.

³⁹ E Bita mum ne ke nonen e bó bó no gene. E wvú gen buy fô, e bó jo wvú ben bó wvú ê kebuw ke yew e ke ewe kie le. E boker' bo bonkfu le bo jó bocii gem wvú tase no beele, dunji ndvú yí Dokas to gee seke wvú to be e dvú.

⁴⁰ E Bita bvuse bó ekfunj bocii, tum envuw fokuse bunle, ne banke ye gay ê gvune didvu le, "Tabita ja we." E wvú mum yene ejise, taa Bita, mum ja shii we.

⁴¹ E Bita jice wvú le yí kebo le, e wvú leem we. E wvú kase tee bonyii bó è nu bo Nyo' le bó boké' bo bonkfu le ba, dunje wvú ê bó, e wvú e kase wase e tu dvú.

⁴² E saaka wvudvu saanjen gen Jofa jocii. E bonyii nteen lese fitele yí Tata le.

⁴³ E Bita no nu Jofa yí e diuw e nteen, cee bó wee mvu wvú to seysee jéw e diee nu Semon.

10

E fiese diewe efile le to fô Koneyu le

¹ Wee mvu to nu ê kelaante kè Kaysalia le e bó teje le Koneyu, e è nu ekole ke ngoo mi bonyii bo nci le bo Lum, yí bó to teje le yí Itali.

² E wvú to nu wee e bó bonyii bocii bo ê wvú yew e looce e lese fitele yí Nyo' le. E wvú wvumte bvuu bunlee Nyo' sekecii, nyaa nnya ntag ê Bojuu bó to fuute.

³ E è ke no nu diuw dimew ke diewe didiuu ditete le fomvunsheen, e fiese diewe efile le ne to fô wvú le, e wvú looce yen nceendaa Nyo' le ê fiese fidvu le. E nceendaa wvudvu to ley tee wvú le, "Koneyu".

⁴ E Koneyu fan, lunj ejise yí ye le bife le, "Cee ekole, è nu la?" E nceendaa wvudvu tfuse le, "Nyo' nu e yuw wase bunle yo, e bvuu e yen nnya yí wo nyaa ê bonyii bó fuute, e kume wo.

⁵ Yí keseen e, tum e bonyii Jofa é bó egen etee wee mvu wvú diee nu Semon, e dimew nu Bita.

⁶ Wvú nu e to e no cee bó Semon mvu wvú kè no seysee jéw wvú la diuw nu mbew joo yí baay e."

⁷ No nceendaa Nyo' wvudvu jeme nonen mum ne. E Koneyu shee tee bonyii bew bo lemme le bofese, bvuu tee ten wee nci mvu wvú to kè no ceyte wvú, e è to nu wee e wvú ten e looce e lese fitele yí Nyo' le.

⁸ E bó to, e wvú see fiese ficii fi be kooy ê bó, mum tum bó Jofa.

E Nyo' dunje fiese fi nghaw e ê Bita

⁹ E ekfunj buy yuu, e è ke no nu ke diewe envunsheen entelen e, e bó fese wase ê kelaante kedvu le. E Bita ne ben ê yew we keebunle.

¹⁰ E jenj ke ne no yuu wvú, e wvú no shieele keedieken, e bó be e deele lo mwem mvudien. E fiese diewe efile le ne to fô wvú le.

¹¹ E wvú yen ê fiese fidvu le, e ebule e yene, e fiese fimew shiile fowe nu diewe ekole ke ndvu le, e bó jici yí ebuw yo ena le.

¹² E dikfuu di nyám e dicii, yí lene, bó yí sone lo, noo mvunyiim mvù bile we, nu ê ndvu yidvu le.

¹³ E díew ne gay ê wvú le, "Bitá, nene we eseye edie."

9:30 11:25; Gal 1:21

*

9:36 Diee di Tabita bó Dokas nu ê díew Glek e, e è nu nyam yí bó teje le leese.

9:40 Mak

5:40-41

9:43 10:6, 32

10:1 10:30-33

10:1 27:1, 3; Luk 7:2, 5

10:11 7:56

10:12 Lew 11:1-47; Esek 4:14

14 E Bitá tfuse le, “Tata, ke è nulo é me emom ke, njefo me ñke mbaa ndie wase fiee fi ncæwncæw kenæe fi nu se fi yuule lo ke.”

15 E diæw yidvu bvuu jeme ê wvú le, “Fo wo enyensè fiee e Nyo' e ge wase fi e no yuule ke.”

16 E fi kooy nonen wvú bokanj botete, e bó mum kase bense fiee fidvu we.

17 E fiee fidvu fi toe diæwe efile le ffumse Bitá e wvú no maa laa fi dunçi le la le. Ke sekedvu e bonyii bó Koneyu to tumæe ba e to wase e biwce fò la di Semon wvú seysee jéw e nu, e no leeme diuw ketaañ e,

18 teñe, biite le, “Wee ghane mvu nu fen e diee nu Semon Bitá le?”

19 No Bitá to bæe kpawcki ekumæ fiee fidvu fi toe fò wvú le, e Keyoy ke Yuule ne gay ê wvú le, “Taa eyen, bonyii botete gomte wo.

20 Nene we ebow é ben e bó egene ekale kemwaan. Fo wo ecimcom ke, é tum me bó.”

21 Nonen, e Bitá mum ne bow, gay ê bonyii bodvu le, “E nu me wvú ben gomte. Ben to le la?”

22 E bó tfuse le, “Koneyu wvú nu ekole ke ñgoo mi bonyii bo nci le bo Lum nu e tum bese. Wvú nu wee wvu teyete, fane Nyo', e Bojuu bocii bensee wvú. Nceendaa Nyo' wvú yuule mvu se nu e gay le wvú eciinse ntum é wo eto é wvú yew, é wvú eyuw fiee fi wo nu ejeme é wvú.”

23 No bó tfuse nonen, e Bitá mum gay e bó ley e bó bó ce.

E Bitá gen ntum Nyo' yew dvu Koneyu

E ekfuñ buy yuu, e wvú ne e bó bó no gene. E bonyii bo mbee le bomew bo Jofa bi wvú le.

24 E bó len ce, e bvú buy yuu e bó fese Kaysalia. E Koneyu bó bonyii bew bo kfuu le noo nsáa ye shém yi wvú to bæe to ceyte wase bó.

25 No Bitá to leyte gene yew, e bó Koneyu tasen. E Koneyu gbwe é wvú ejise wvum wvú.

26 Geenæn, e Bitá cake wvú we gay le, “Nene we, me nu ke ten fiem wee wvu wum diæwe wo le.”

27 E wvú no jemyi bó Koneyu leyte gene yew, ke dioo ley, yen e bonyii e njim lo yew.

28 E wvú jeme é bó le, “Ben kee ntay le nci wese baa bee le wee juu elaa ghane kenæe etase nsan bó wee wvú yaa nu ke wee juu. Geenæn, Nyo' nu e dunçe é me le ke me ñkenke keentenje wee mvu nduu le wvú nu wee wvu ncæw kenæe le ke wvú yuule ke.

29 Nonen, ben e dioo ciinse ntum le me ento, me e mum e nto, me mbaa ñkicine ke.

Me e mum e no mbiite é ben le laa ben teñe me le la le?”

30 E Koneyu tfuse le, “Eben nu wase e diuw ena no me nto nu yew dvu me ke diæwe kefew ke keseen e didi uu ditete fomvunsheen mbunlee. E wee mvu ne sese buynen fwe dvu me e wvú e tfume ndvú e yi lawkene.

31 E wvú gay é me le, ‘Koneyu, Nyo' nu e yuw wase bunle yo e bvuu e yen nnyá yi wo nyaa é bonyii bo kefufe le, e kume wo.

32 Nonen, tumæ bonyii Jofa é bó egen etee wee mvu e diee diew nu Semon, e dimew nu Bitá. Wvú nu e to e no cee bó Semon wvú seysee jéw wvú la diew nu mbew joo yi baay e.’

33 Kan mwaan nonen, e me mum nciinse ntum le wo eto. Wo e to nen, fi e jon baay. Bese e mum e no nu fen é Nyo' ejise keeyuw fiee fi Tata tum wo le wo eto ejeme é bese.”

E Bitá jeme é bonyii bó yaa nu ke Bojuu ekumæ Jisos Klistu

34 E Bitá mum kæv no jemyi gayte le, “Yi keceey e, me nu e n'yen le ke Nyo' dunçi kejeey jey ke.

35 Wee tfuu wvú fane wvú bvuu gee fiee fi nu len nu e wvú fiisene wvú yaa taale laa mweten buy fee le.

36 Ben kee ntum wvú Nyo' to ciinse fò bonyii bo Israel e, fewci saaka wvú jee le Jisos Klistu to to wvu le nykeey nulo enu entelen jo Nyo' bó bonyii. E Jisos Klistu wvum nu Cee Ekole bonyii bocii.

37 Ben kee fiee fi to kooye won wvú Judea le tfuu, e fi to kæw Galilee ejim jo kefew kè Jon to fewci leese bonyii é joo.

38 E ben kee ten no Nyo' to tfuuee lo Keyoy ke Yuule yi Jisos wvu Nasalet e, bvuu nya mvungay é wvú, no nu bó wvú. No Nyo' to nu bó wvú, e wvú mum no lene mondvuum monciim gee lemme di jee bvuu fele bonyii bó dæwle nuuwse.

39 E nu bese bó to yenee mwæem mvú wvú to gee won Bojuu le tfuu, noo mvú wvú to gee é kelaante kè Jerusalem e. Bó to nu e ta wvú yi kentam e e wvú kpwe.

40 Geenæn, e é ke dioo nu e diuw eta, e Nyo' bvuse wvú yi kpwe le, ge e bonyii yen wvú le.

41 E ke e yaa nu bonyii bocii bó to nu e yen wvú le ke. E to yen ke bese bó wvú wvú Nyo' to cawæe le bese efewci ekumæ Jisos. E bese to nu e dieken bvuu wuken bee bo Jisos seke wvú to buye yi kpwe le.

42 E wvú gay le bese ke efewci diæw Nyo' é bonyii, bvuu señe é bó le è nu wen wvú Nyo'

nu ε baa le wen ke esaw bonyii bô beε dvú noo bô kpweken wase.

⁴³ Jisos wvun nu wvú bonyii bo ntum Nyo' le bocii to jemyi skumε wvú le è nu naa yεε wvú nu ε lese fitele yí ye le, ε Nyo' elεεshe bibefe biew fele yí diee diew e."

Ε Keyoy ke Yuule to yí bonyii bô yaa nu ke Bojuu le

⁴⁴ Kε no Bitá to beε jemyi mwεεm mvun nεn, ε Keyoy ke Yuule nε shii, to yí wee tfuu wvú to yeke njeme wvudvu le.

⁴⁵ Ε diuw yum bonyii bo mbee le bô è nu Bojuu bô to biε Bitá le, no bó yεnεε ε Nyo' ε nya ten nnya ye yí è nu Keyoy ke Yuule è bonyii bô yaa nu ke Bojuu.

⁴⁶ Ε Bojuu ba no yuuke ε bó jemyi díew yí bó yaa kee ke, bensee Nyo'. Ε Bitá mum bife le,

⁴⁷ "No Keyoy ke Yuule nu ε to wase yí bonyii ban ε leηleη no kí to toε yí yese beene le, è nulo é wee ebvuu etun fo bó elese bó è joo le?"

⁴⁸ No Bitá bife nonen, mum gay le bó elese bó è joo è diee di Jisos Klistu le. Ejim jodvu, ε bonyii bodvu leke le wvú ece bó bó yí ε diuw e caan se nεnε.

11

Ε Bitá see fiεε fi to kooyεε yew dvu Koneyu

¹ Ε boom bo ntum e bo Jisos e noo bonyii bo mbee le Judea jocii ke yuw le bonyii bô yaa nu ke Bojuu nu ε fiisen wase ten díew Nyo'.

² Ε Bitá ke dioo kase ben Jelusalem, ε bonyii bo mbee le bomew mum no saake wvú. Bonyii ban nu bô to ké no leeme ke le bó keηke keetfuse wee wvú yaa nu ke wee Juu yew, é mweten se no nu wee Nyo'.

³ Ε bó no saake wvú biite le, "Wo se ghan nεε ε se laa ghane è bonyii bô beε ntfuse le, ε bvuu ε mεse ε dieken ben ε bó?"

⁴ Ε Bitá mum looce nyey fiεε ficii fi to kooyεε, gay è bó le,

⁵ "Me nto nu è kelaante kè Jofa le mbunlee, ε fiεε diεwε εfile le nε to fô me le. Ε me n'yen è fiεε fidvu le, ε fiεε fimew shiile fowe nu diεwε ekole ke ndvu le, ε bó jici yí ebuw yo εna le. Ε fi shii, leem è me ejise.

⁶ Ε me ndioo ntaa jó, n'yen nyám e dikfuu le dikfuu le, ε yimi nu yí fô yew e, yimi yí ηkpwaante bó yí sone, noo mvunyiim mvú bile we.

⁷ Ε me nε n'yuw ε díew gay è me le, 'Bitá, nεnε we εseεye edie.'

⁸ Ε me ntfuse le, 'Tata, ke è nulo é me emom ke. Ke fiεε fi ncewncεw kenεε fi nu se fi yuule lo ke nu ε ley wase è me emvu ke.'

⁹ Ε díew yidvu bvuu jeme we le, 'Fo wo enyεnsè fiεε ε Nyo' ε ge wase fi ε no yuule ke.'

¹⁰ Ε fi kooy nonen buy bokanη botεte ε bó mum kase gufe fiεε fidvu ficii ε fi ben we.

¹¹ Kε sekedvu, ε bonyii botεte fese fô yew e fô me nto nceε, ε bó nε Kaysalia, ε bó tum le bó eto etee me.

¹² Ε Keyoy ke Yuule gay è me le fo me enyaw keηgen bee bonyii bodvu ke. Ε boom bo bwee wesebeene le bo Jofa bo bosooaan ban bi me le, ε bee bó bocii gen ley yew dvu wee wvudvu.

¹³ No bese ley, ε wvú see è bese no wvú to yεnεε nceεndaa Nyo' le è wvú yew, ε wvú gay le wen etun wee Jofa è wvú egen etee wee mvu ε bó teηε le Semon Bitá.

¹⁴ Wee wvudvu nu ke eto bó saaka wvú bó bonyii bocii bo è wen yew nu ke eboy yí dvú le.

¹⁵ Ε me ηke ndioo ηkεw keenjemyi, ε Keyoy ke Yuule nε shii to yí bonyii bodvu le ke leηleη no kí to toε yí yese beene le foηkεw.

¹⁶ Ε me n'yen nonen, mum ηkume fiεε fi Tata to jemyεε le, 'Jon to leese bonyii è joo, geenεn, Nyo' nu ke elese ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le.'

¹⁷ No Nyo' to nu ε nya bonyii bodvu bó nnya ε è nu ke yí yí wvú to nyaε è beene seke beene to leσεε fitele yí Tata Jisos Klistu le, è me enu yεε wvú etunè fiεε fi è gee Nyo'?"

¹⁸ Ε bonyii bodvu yuw no Bitá jeme nonen, fanε yaa ebvuu esaake wvú ke. Ε bó mum nε no tumte ε è nu moηkum mo Nyo' le gayte le, "Ε è fen nu nonen, ke tu Nyo' nu ε nya wase ten je è bonyii bô yaa nu ke Bojuu, le bó ekumεn mvuntelem mvubole ke ekeηke nshii wvú mεy lo."

Ε bonyii nteen bô yaa nu ke Bojuu lese fitele yí Tata Jisos e Antiok

¹⁹ Bonyii bô to saankenεε no ηgew to kεwεε seke bó to yuε Tεfan to nu ε gen mondvuum e mondvuum e, gen buy Fonishia, ε bomew gen Sayblus, bomew Antiok. No bó genεε nonen, no fewci díew Nyo' ε è nu ke è Bojuu maanη.

²⁰ Geenεn, ε bomew bonyii bo mbee le bó to nen'yεε Sayblus noo Selin, gen Antiok no fewci ten saaka wvú jee wvu εkumε Tata Jisos è bonyii bô yaa nu ke Bojuu.

²¹ Ε mvunggay mvu Tata Nyo' le, ε bó ge ε bonyii nteen lese fitele yí Tata Jisos e, kumεn tu bó wvú.

²² Ε saaka wvudvu wvun ley bitem bi kentaashe ke bonyii bo mbee le Jelusalem. Ε bó mum tum Banaban Antiok jodvu.

²³ Ε wvú gen buy jó, yεn no Nyo' nu ε buw bó bó mboyma, ε wvú yuw njoη, mum no

teete bó le bó ebii Tata le bô mvuntelem mvubole mvunciim.

²⁴ Banaban wvun to nu wee wvù jee, ε wvù ε yinsen bô Keyoy ke Yuule bvuu kenke mbee nta. Nonen, ε wvù ge ε bonyii nteen jó lese fitele yí Tata le.

²⁵ ε Banaban ke mum ne gen Taasus keegom Saul.

²⁶ ε wvù ke gom yen wvù le, jo ε bô wvù tu jim Antiok. ε bô wvù no nu jó yí kelum e kecile bô kentaashe ke bonyii bo mbee le, yeeyi bonyii nteen. ε nu Antiok jodvu jó bó to keweε keetenje ngoo bonyii bo mbee le le bonyii bo Klistu le.

²⁷ ε é ke no nu ke kewedvu le, ε bonyii bomew bô ké no senje mwεem mvù bó yuuke ε Nyo' jemyi, ne Jelusalem bow gen Antiok jodvu.

²⁸ ε Keyoy ke Yuule ge ε mvu bó le wvù diee to nu Agabus ke ne leem we, tefe le jen yí temyi nu ke ekoo won tfuu. Jen yidvu to nu ε ghan koo kefew kè Klawdius to nu Nfon wvu Lum.

²⁹ ε ngoo bonyii bo mbee le bo Antiok yuw nonen, seyse le wee tfuu esuw bigew no wvù kenke, é bó efi boom bo bwee bó le bô nu Judea dvù.

³⁰ ε bó mum suw, tum Banaban bô Saul dvù le bó egen enya é bocee kentaashe ke bonyii bo mbee le.

12

ε Nfon 'Elod nya ngew é bonyii bo mbee le

¹ ε é no nu kefew kedvu le, ε Nfon 'Elod kew no nyaa ngew é bonyii bomew bo kentaashe ke bonyii bo mbee le.

² ε wvù gay ε bó gbwo Jem wvù waa bwee Jon ε wvù kpwe.

³ ε wvù ke dioo yen le fí nu ε jon Bojuu le, ε wvù mum gen fwe gay ε bó koo ten Bitá. Bó to kole wvù ε è nu ediuw ε Nkaw Blæed wvù bó baa gεε Fintunjen jó le ke.

⁴ No bó koolεε wvù, mum fen yew ncaw e, gεε ngoo bonyii bo nci le nyε le bó ecεyte wvù bonεw bonεw. ε 'Elod to gεke Bitá nonen le Nkaw Danefey ke dioo ε fey, ε wen ebvuse wvù eleke é bonyii fwe é bó esaw wvù.

⁵ ε Bitá mum no nu ke yew ncaw e. Geenε, ε kentaashe ke bonyii bo mbee le no bunlee Nyo' fô wvù le shiee le.

ε nceendaa Nyo' bvuse Bitá yew ncaw e

⁶ ε é ke dioo nu entanj wvù ekfun nu ebuy eyuu é 'Elod ebvuse Bitá é bó esaw wvù, ε Bitá no leete entelε jo bonyii bo nci le bofεε ε bó ε kay wvù bó boncaw bofεε, ε no cεyte. ε bonyii bo nci le bomew cεyte yew ncaw é fwese.

⁷ ε fí kooy le nceendaa Tata to nu ε ne sese buyen, ε n'yu ba yew ncaw yidvu le. ε nceendaa wvudvu kum Bitá yí kebenε le, ε wvù kamsε. ε wvù gay é wvù le, "Ja we cekey." No wvù gay nonen, ε boncaw ba mum feyken can Bitá le ge gweken fokuse.

⁸ ε wvù bvuu gay é wvù le, "Temε ndvu yo, elese bolaba buw." ε Bitá ge nonen. ε nceendaa wvudvu bvuu gay le, "Bulε ndvu yo ebii me le."

⁹ ε Bitá bu, mum no bii wvù le ekfun. Ke wvù to cim kee le fice fi nceendaa wvudvu gee nu keceey ke. Wvù to kpwaake le è nu fice diewe efile le ε fí too fô wen e.

¹⁰ ε bó wvù len fey bvudvu bvuu fwe fô bonyii bo nci le to cεyte, bvuu fey bvuu ejim, mum fεse diuw ketaanj wvù buyte gene εlaante le, ε bó ε fe bó ketfu. ε diuw ketaanj wvudvu yene ke ewvunεwvun, ε bó buy. No bó buy nonen, no lene booke ke é je, ε nceendaa Tata Nyo' wvudvu mum ne la é wvù ejise.

¹¹ ε Bitá shεε, ε bvufee tu wvù fô, ε wvù gay le, "Keseen nu ε me ε nkize wase le è nu keceey le è be tum Tata nceendaa we le wvù eto ebvuse me can 'Elod e, é me emboy yí ngew wvù Bojuu se cεyte le bó nu ke enya é me le."

¹² No wvù kiente nonen, mum ne no gene fô yew e fo Maalia wvù bwee Jon Maaku, ε bonyii nu ε bó ε tase fô nteen ε no bunlee.

¹³ ε wvù gen buy fô, kumce diuw ketaanj, ε wan kpwoon mvu ε diee nu Loda wvù to lemte fô yew e fodvu to keeyene.

¹⁴ ε wvù dioo yuw ε è nu diew Bitá, ε njon yu wvù, ε wvù fanε yaa yene ketaanj ke, kaa ne lewte kase ley gen yew, see é bonyii le, "Bitá nu diuw ketaanj e."

¹⁵ ε bó tfuse é wvù le, "Wo jewte lo." ε wvù no taame ke le è nu Bitá. ε bó mum ne gay le "ε nulo enu nceendaa Nyo' we."

¹⁶ No bó to jemyi nonen, ε Bitá mey ke no kumci. ε bó dioo yene, yen keceey ε è nu wvù, ε diuw yum bó.

¹⁷ ε wvù few bó can ε bó lu bó diuw, mum see é bó no Tata be bvuse wvù yew ncaw e, bvuu gay le bó esee é Jem noo bonyii bo mbee le bocii. No wvù gay nonen, mum ne gen keba kemew e.

¹⁸ ε ekfun buy yuu, ε bvufee no bvunke lo bonyii bo nci le le laa é se kooy la bó Bitá le.

¹⁹ ε 'Elod bvuse bonyii le bó eghan egom wvù. ε bó gom, gom nkun. ε wvù mum tee bonyii bo nci le bó to cεyte Bitá ba, biwce mwεem é bó, mum ne gay le bó jo bó gen lese. Ejim jodvu, ε 'Elod ne é keba ke won e kè Judea le, bow gen no nu é kelaante kè Kaysalia le.

Kpwe Nfon 'Elod

²⁰ Ɛ to nu kefew kedvu le Ɛ Nfon 'Elod ton'yi shém bô bonyii bo Taya noo bo Sidon. Ɛ bonyii bodvu ke mum baance ye keegen eku can le nyakeey enu dvú, njefo wonj wvubo to keŋke mwεem mvudien Ɛ Ɛ nu wonj we le. Ɛ bó gen, yaw koo nsan bô Blastus wvú to nu cee ntow.

²¹ Ɛ diuu ke to kocen, Ɛ Nfon 'Elod tfume ndvú wonj, shii yí kawla le, mum no nyaa sa' Ɛ bonyii bodvu.

²² Ɛ bó ne no wvuuyi lo, bensee wvú gayte le, "Wvun njeme nu wvu nyo', ke Ɛ nu wvu wee wvu wum ke."

²³ Kanj mwaan, Ɛ nceendaa Tata mum tum kencem yí Nfon 'Elod e, njefo wvú to baa efese mbense wvudvu Ɛ Nyo' ke. Ɛ ngenje mum die wvú, Ɛ wvú kpwe.

²⁴ Geenɛn, Ɛ diw Nyo' no leyte Ɛ mvuntelem mvu bonyii le, saanjene gene lo fwe fwe.

²⁵ Ɛ Banaban bô Saul ke mese fiε fi bó to tumεε bó Jerusalem dvú, mum kase tu jim Antiok. Ɛ bó dioo etuu jim, jo Jon Maaku.

13*Ɛ bó tum Banaban bô Saul*

¹ Bonyii bomew to nu Ɛ kentaashe ke bonyii bo mbee le Antiok, Ɛ Ɛ nu bô seje mwεem mvù bó yuuke Ɛ Nyo' jemyi, bvuu yeeyi bonyii. Bonyii bodvu to nu Banaban bô Semeon wvú bó to tenje le Wvú Yiile, noo Lushun wvu Selin bô Saul noo Manɛn wvú bó to leyεε wvú bó 'Elod wvú wee sa'.

² Ɛ Ɛ ke dioo nu Ɛ bó bamte mwεem mvudien bunlee Nyo', Ɛ Keyoy ke Yuule ne gay Ɛ bó le, "Ben ebaa Banaban bô Saul egeε, Ɛ bó elemtè lemme di me nu Ɛ ntee bó le bó elemtè."

³ Ɛ bó yuw nonen, bvuu no bamte ke mwεem mvudien bunlee, ke ne gee can yi bó le, mum ciinse bó Ɛ bó no gene.

Ɛ Banaban bô Saul gen Sayblus

⁴ Ɛ Banaban bô Saul mum no gene no Keyoy ke Yuule to tumεε bó. Ɛ bó ne bow Ɛ kelaante kè Selusia le, ley Ɛ nguw wvu Ɛ joo le, no leenci, gene wonj wvu Ɛ joo entelɛj wvudvu le, danɛn gen buy naa Ɛ kelaante kè Bafos e. No bó gen buyɛn yi wee juu mvu le jó, Ɛ Ɛ nu wee nfm Ɛ diee nu Bal Jisos, Ɛ wvú to ké no mbiayte le wen nu wee wvú seje mwεem mvù wen yuuke Ɛ Nyo' jemyi.

⁵ No bó lente, buy Ɛ kelaante kè Salamis e, mum no ghane fewci diw Nyo' yéw bunle Bojuu le, Ɛ Jon Mak ghane bó bó, fici bó.

⁶ Ɛ bó ke len wonj wvu Ɛ joo entelɛj wvudvu le, danɛn gen buy naa Ɛ kelaante kè Bafos e. No bó gen buyɛn yi wee juu mvu le jó, Ɛ Ɛ nu wee nfm Ɛ diee nu Bal Jisos, Ɛ wvú to ké no mbiayte le wen nu wee wvú seje mwεem mvù wen yuuke Ɛ Nyo' jemyi.

⁷ Wvú to ké no shee bó Segus Baulus wvú wee sa' wvu wonj wvudvu le. Wee sa' wvudvu to keŋke bvufee baay. Ɛ wvú ke tee Banaban bô Saul njefo wvú to gomte keeyuw diw Nyo'.

⁸ Ɛ bó to, geenɛn Ɛ Elimas wvú wee nfm wε no diee diw nu Ɛ diw Glek e, mum no kicine bó, momte keege le fo wee sa' wvudvu elese fitele yi Jisos e ke.

⁹ Ɛ Keyoy ke Yuule yinɛn yi Saul e, wvú diee diw dimew to nu le Baul, Ɛ wvú lunj ejise yi wee nfm wvudvu le,

¹⁰ gay Ɛ wvú le, "Wo nu waa dεwle, Ɛ wo nu wee wvú bane fiε ficii fi nu lenj. Kenlema bô mbiay nu Ɛ cin fô fitele fiuw e. Ke Ɛ nulo Ɛ wo enu nen se wo kumene keceey ke Nyo' le le kí etuu mbiay e?"

¹¹ Yekε eyuw, keesen nu Ɛ kebo ke Nyo' le nu egbwe yi jo le Ɛ wo efefe, Ɛ fi ke ejo kefew Ɛ wo se ebvuu eyen ke naa diuu le." Kanj mwaan nonen, Ɛ fiε fimew shii ke diwe kembεw e, ban ejise Elima. Ɛ wvú mum ne no ghaale lo mondvuum, gomte wee wvú ceɛnseé wvú.

¹² Ɛ wee sa' wε yɛn nonen, mum lese fitele yi Jisos e, no wvú to keŋke nghaw yi mwεem mvù bó to yeeyi ekume Tata Jisos e.

Ɛ Baul bô Banaban gen Antiok wvu Bisidia le

¹³ Ɛ Baul bô ngoo ye ley Ɛ nguw e Bafos, lente joo yi baay buy Ɛ kelaante kè Belga le wonj wvú Bamflia le. No bó buy jó, Ɛ Jon Mak cine bó le, tu jim Jerusalem.

¹⁴ Ɛ bó ne jó, fey gen Ɛ kelaante kè Antiok wvu Bisidia le. Ɛ Ɛ ke no nu diuu di mbam e, Ɛ bó gen ley shii yew bunle le.

¹⁵ Ɛ bonyii ke ne tan Ɛ Nwa' bonci bo Muses e noo Ɛ wvu bonyii bo ntum Nyo' le mese, Ɛ bocee ekole yew bunle yidvu mum tum ntum fô bo Baul e le, "Boom bo bwee wese le, Ɛ ben keŋke fiε keetefe bonyii dvú, Ɛ ben jeme."

¹⁶ Ɛ Baul mum ne we, ci bonyii bó kebo mum kew no jemyi le, "Bonyii bo Israel noo bonyii bó yaa nu ke Bojuu bó wvumte ten Nyo', ben eyeke eyuw.

¹⁷ Nyo' bonyii bo Israel to nu Ɛ caw bo'icee cee bosese, ge Ɛ kfuu dibole no kuuke seke bó to nu botolo wonj wvú Ijiw e. Ɛ wvú ke mum bvuse bó jó bó mvungay mwew,

¹⁸ kuu shém bó bó, no taale ke fô bó le nkpwaante yi bilum e mbaanye.

¹⁹ Ɛ wvú ke ge Ɛ bó shike bitum bisoosh-wiy wonj wvú Kanaan e, mum nya wonj wvudvu Ɛ Ɛ no nu wvubo.

²⁰ Mwεem mvun mvuncium to nu Ɛ jo diwεε bilum gee ne kecow mbaanshen e

(450). No wvú nyaε wɔŋ wvudvu é bó, mum gεε bonyii bó esaaké bó. É bó saw gen buy yí kefew kè wee ntum we wvú Samwεl to saake le.

²¹ Kε yí kefew kekiε le ε bó ke nε leke keekεŋke ε è nu nfon, ε Nyo' mum nya Saul, waa Kish wvu é kfuu di Benjamin e. É wvú saw bvunfon yí bilim e mbaanyε.

²² É Nyo' ke shwaw wvú, gεε Dawe Nfon wvubole. Nyo' to nu ε jeme ekumε Dawe wvun le, 'Me nu ε n'yeŋ ε Dawe wvú waa Jεese nu fitele fiem.

Wvú nu ke egee fiεε ficii fi me ŋgomte.'

²³ É to nu é kfuu di Nfon Dawe wvun e di Nyo' to bvuseε Mboyse, nya é bonyii bo Israeel no wvú to kawεε. É Mboyse wvun nu Jisos.

²⁴ É Jisos wvun sε keeke ekεw lemme diw nu ε jon to fewci wase é bonyii bocii bo Israeel le bó ekumεn mvuntelem mvubole é wen elesé bó é joo.

²⁵ É Jon ke no nu wase keemeεse lemme diw, ke nε bife é bonyii le, 'Ben kpwaake le me nu yεε? Kε me n'ya nu wee wvú ben caye ke. Wee wvudvu too ejim jo me, ε me mbaa encim εŋkocεn keεŋgvuwεε mbaayε bolaba bew kε.' "

²⁶ É Baul gen fwe jeme le, "Boom bo bwεεm e bó è nu kfuu di Abla'am e noo ben bonyii bocii bó yaa nu ke Bojuu bó wvumte tεn Nyo', Nyo' to ciinse ntum wvun wvú è nulo é bonyii eboy yí dvú le ε è nu é beene.

²⁷ Geenεn, ε bonyii bo Jelusalem bó bonyii bobole bó saake wɔŋ, fanε yaa jo Jisos diεwε Mboyse le kε. É bó bvuu fanε yaa kίεε kenyi ke mwεεm mvú bonyii bo ntum Nyo' le to saŋεε ekumε wvú kε. É è nu kε mvú mvú bó to shee taŋke εdiuw ε mbam e ecii. É bó ke dioo gay le bó eyu wvú nonεn, ε fifin mum ge ε fi to kocεn no bonyii bo ntum Nyo' le to jemyεε.

²⁸ Naa no bó to baa cim yeŋ jay wvú è nulo é bó eyu wvú yí dvú le kε, ε bó gen kε fwe gay é Baylet le bó eyu wvú.

²⁹ É bó ke ge fiεε ficii no Nwa' Nyo' to jemyεε ekumε Jisos, ε bó shike wvú yí kentam e gen lese wvú é jem.

³⁰ Geenεn, ε Nyo' kase bvuse wvú yí kpwe le.

³¹ É wvú ghan yí εdiuw e nteen duŋεε ekole kew é bonyii bó bó bó to nen'yεε Galilee gen Jelusalem. É nu bó bó fewci ekumε wvú keseen é bonyii bo Israeel.

³² Nonεn, bese ε no nu tεn fεn keseen keefewεε saaka wvú jee wvudvu é ben. Saaka wvudvu nu le, fiεε fi Nyo' to kawεε bo'icee cee bonyii bo Israeel dvú,

³³ nu ε wvú ε ge wase fi ε to ε kocεn keseen kefew kesεεbeene le, beene bó nu boom bobole. Fifin kocine no Nyo' to bvuseε Jisos yí kpwe le. Bó to nu ε saŋ wase ekumε fiεε fin é Nwa' Mbense le biba bifeε, ε Nyo' jemyi le, 'Wo nu Waa wem, ε me nu wase Ico εben.'

³⁴ Ekumε mbvuse wvú Nyo' to bvuseε Jisos yí kpwe le le fo wvú efo kε, Nyo' to nu ε jeme é yin je le le, 'Me nu ŋke enya é ben kembonεn kè è nu kem,

kè me nto ŋkawεε Dawe dvú, nlew.'

³⁵ Fí nu é bó ε bvuu ε saŋ bvudvuu bvumew e é Nwa' Mbense le ε Dawe gayte le, 'Kε wo nu ke ecine Waa wo lemme wvú Yuule le,

é wvú efo é jem kε.'

³⁶ Fi ekumε Dawe nu ε wvú to lem lemme diw di Nyo' to nyaε é wvú yí kefew kew e, ke kpwe ε bó dwey wvú mbew bo ice le, ε wvú fo.

³⁷ Geenεn, ε wee wvun wvú Nyo' to bvuseε yí kpwe le to baa fo é jem kε.

³⁸ Nonεn, boom bo bwεεm e, ben emum ekeè ntay le saaka wvun wvú bó fewci le Nyo' lεeshi bibefe bi bonyii le nu ε wvú lεeshi nje Jisos wvun.

³⁹ Wee wvú nu ε lese fitele fiεε yí Jisos e, nu ε wvú ε boy wase yí bibefe biew e bicii, ε è nu fiεε fi è nulo nci Muses saa ege kε.

⁴⁰ Nonεn, ben eyenε fo fiεε fi bó saŋεε é Nwa' bonyii bo ntum Nyo' le ke ekoo ben. Bó jemyi jó le,

⁴¹ 'Ben eyekε eyuw ben bó wεysee Nyo'.

Diuw nu ke eyum ben, é ben ekpwekεn.

Me nu ŋke emom fiεε yí kefew kenεn e, ε è nu fi wee be jeme lo é ben, ben saa ebee kε.' "

⁴² É Baul bó Banaban ke dioo ebuyte yew bunle yidvu le, ε bonyii bodvu no leke le bó ke εbvuu eto kε bvυ mbam wvú too le ejeme mwεεm mvun.

⁴³ É bonyii ke dioo buy yew bunle le, ε bonyii nteen bó to nu Bojuu bó bonyii bó to bankeε lo tu bo mbee Bojuu le, no bi Baul bó Banaban e. É bó no jemyi teete bonyii bodvu le bó eyuuké kε ε è nu Nyo' le wvú nu ε buw bó bó nfi we.

⁴⁴ É ke no nu bvυ mbam wvú biε wvuwε le, ε kelaante no gomte keebuy lo kecii keeto eyuw diw Nyo'.

⁴⁵ É Bojuu yeŋ no kebombom ke bonyii le tase nonεn, mum no bene kendon, kicine fiεε fi Baul jemyi, nan'yi wvú.

⁴⁶ É Baul bó Banaban no jemyi lo yaa fane kε, gayte le, "Fí nu lεŋ le bese bee keeyaw

efewce diɛw Nyo' e ɛ̀ nu ɛ̀ ben Bojuu. No ben nu ɛ̀ nɔwase lo, ɛ̀ jo bikuu binen le ben baa kocɛn keeke ekenke nshii wvù mɛy lo, tu bese nu ebanke fisese efewci ɛ̀ ɛ̀ nu ɛ̀ bonyii bô yaa nu ke Bojuu.

⁴⁷ ɛ̀ nu no Nyo' nu ɛ̀ gay ɛ̀ bese, no wvù to jemyɛ le,

'Me nu ɛ̀ ntome wo le wo enu ken'yeese ke bonyii bô yaa nu ke Bojuu le, ɛ̀ wo ege ɛ̀ bonyii bo ɛ̀ buw ɛ̀ won ɛ̀ ɛ̀ cii ke eboy.'"

⁴⁸ ɛ̀ bonyii bô yaa nu ke Bojuu yuw nonen, mum no yuuke njon, bensee diɛw yì yì Tata. ɛ̀ bonyii nteen bee saaka wvudvu le, ɛ̀ ɛ̀ nu bô Nyo' to nu ɛ̀ baa wase le bô nu ke ekenke nshii wvù mɛy lo.

⁴⁹ ɛ̀ diɛw yì yì Tata mum len won wvudvu le tfuu.

⁵⁰ Geenen, ɛ̀ Bojuu mum nɛ bɛyse bocee ntɛw bô boke' bo bonyii bo baay baay e, ɛ̀ bokene ban nu bô to ké no too yew bunle le, ɛ̀ bô no bane Baul bô Banaban, mum kunj bô le bô ene jó.

⁵¹ ɛ̀ bô dīoo nɛn'yi nonen, kuce kebvu ke yì bikaa bibole le ɛ̀ nu nciise fiɛ fi bô mom, mum gen ɛ̀ kelaante kè Ikonium e.

⁵² ɛ̀ ngoo bonyii bo mbee le sheɛ no nu fibole yuuke njon baay, ɛ̀ Keyoy ke Yuule ɛ̀ yinɛn yì bô le.

14

ɛ̀ Baul bô Banaban fewce saaka wvù jee ekume Jisos Ikonium

¹ No Baul bô Banaban genɛɛ Ikonium, bvuu ge ke lenlen no bô to gee Antiok, keeley yew bunle Bojuu yì jó le, efewci saaka wvù jee dvù. ɛ̀ bô looce fewce, ɛ̀ Bojuu noo bonyii bô yaa nu ke Bojuu bee nteen.

² Geenen, ɛ̀ Bojuu bô to fanɛɛ keebɛ nɛ bɛyse bonyii bomew bô to yaa nu ke Bojuu, befe bô mvuntelem mvubole le bô eton'yi shém bô bonyii bo mbee le.

³ ɛ̀ Baul bô Banaban mɛy ke jó ɛ̀ kefew defɛ, no fewci yaa fane ke ekume Tata. ɛ̀ Tata nya bô bô mvungay keege mwɛɛm mvù dunji mvungay mvu Nyo' le bô mwɛɛm mvu diuw wvù yumɛn e mvù dunji le fiɛ fi bô fewci ekume Tata no wvù nu ɛ̀ buw bonyii bô mboyma nu kecey.

⁴ ɛ̀ bonyii bo ɛ̀ kelaante kedvu le gawsɛn. ɛ̀ bomew tu ɛ̀ keba ke Bojuu bô to fanɛɛ keebɛ ba le, ɛ̀ bomew tu ɛ̀ keba ke boom bo ntum e bo Jisos e.

⁵ ɛ̀ Bojuu ba bô bonyii bô yaa nu ke Bojuu noo bikuu bi won ɛ̀ tase, cu ntaɛn keenyɛwle

bô boom bo ntum e bo Jisos e, etumyɛ bô bô ɛ̀ ta ɛ̀ bô ekpweken.

⁶ ɛ̀ bô kīɛ ntaɛn wvudvu, mum lewte gen won wvù Likonia le, no ghane ɛ̀ bilaante bi Lista bô Delbi le noo ɛ̀ bontɛw bô mbew jó le,

⁷ fewci saaka wvù jee jó.

ɛ̀ Baul bô Banaban fɛ̀ nkɛwle Lista

⁸ Wee mvu to nu Lista, ɛ̀ wvù to ké no shee ke fokuse, ɛ̀ ɛ̀ yaa nulo ɛ̀ wvù elen ke, njefo bô to boke wvù ɛ̀ ɛ̀ nu nkɛwle. ɛ̀ ɛ̀ ke no nu diuu dimew,

⁹ ɛ̀ wvù shii no yeke fiɛ fi Baul to yɛɛyi. ɛ̀ Baul lun ejise yì ye le, yen ɛ̀ wee wvudvu kenke mbee le Nyo' nulo efɛ wen,

¹⁰ mum gay ɛ̀ wvù foweɛwe le, "Ja eleem we." ɛ̀ wvù mum sele we, kew no lenɛ.

¹¹ ɛ̀ kebombom ke bonyii le yen fiɛ fi Baul ge, mum no sane ɛ̀ talɛ, jemyi ɛ̀ diɛw yì Likonia le le, "Bonyo' nu ɛ̀ tu bonyii ɛ̀ shii ɛ̀ to ɛ̀ beene le."

¹² ɛ̀ bô mum no teɛ Banaban le Siyus, mum teɛ Baul le Emis* no ɛ̀ to ké no yamte ke wvù jemyi.

¹³ ɛ̀ to nu ɛ̀ yew ncese nyo' wvù bô teɛ le Siyus wvun nu mbew kelaante kedvu le. ɛ̀ cee ncese wvù fó mum jo bona' bô bolemɛ noo fow no too dvù diuw ketaɛn ɛ̀ le bô bonyii ege ncese dvù ɛ̀ Banaban bô Baul.

¹⁴ ɛ̀ boom bo ntum e bo Jisos e ban kīɛ fiɛ fi bô bonyii bodvu to gomte keege, saayɛ ndvù ye le, † lewte ley ɛ̀ bonyii bodvu ɛ̀ nte, no kayte le,

¹⁵ "Bonyii ban, ben gee ɛ̀ ɛ̀ nu la fin? Bese nu ke bonyii lenlen diɛw ben e, ɛ̀ bese to fɛn keefewce saaka wvù jee wvù nɛn'yi fó Nyo' le le ben ɛ̀ cinɛ bonyo' bo ɛ̀ cici ban e, ebii ɛ̀ ɛ̀ nu Nyo' wvù Nyo' le. Nyo' wvun nu wvù to bomɛ ɛ̀ bulɛ bô nshɛ noo jóo yì baay baay bô mwɛɛm mvunciim mvù nu mondvuum man e.

¹⁶ ɛ̀ to nu fwele, ɛ̀ wvù cinɛ bonyii le bitum e bicii, ɛ̀ bô no gee no bô koonke.

¹⁷ Geenen, ɛ̀ wvù no gee ke mwɛɛm mvù jee fó bonyii le keedunji le wen nu dvù. ɛ̀ wvù no nyaa bô bô jan, ɛ̀ bô kenke ngu ɛ̀ kefew ke len e, diee yuuke njon."

¹⁸ Naa no Banaban bô Baul jemyɛ mwɛɛm mvun ɛ̀ bô nɛn, ke ge lo le ce', ɛ̀ bô se lu keege ncese ɛ̀ bô.

¹⁹ ɛ̀ Bojuu bomew ke nɛ to jó, ɛ̀ bô nɛ Antiok bô Ikonium, bɛyse bonyii nteen ɛ̀ bô tumyɛ Baul bô ɛ̀ ta. No bô tumyɛ, mum gufe buy bô wvù ɛ̀ laante kpwaake le wvù nu ɛ̀ kpwe wase.

²⁰ Geenen, ɛ̀ ngoo bonyii bo mbee le ke to tase ɛ̀ wvù we, ɛ̀ wvù kase nɛ we, tu ɛ̀ laante

13:47 Yesa 42:6; 49:6

13:48 11:18

13:49 2:41

13:51 18:6; Luk 9:5

14:1 17:2

14:2 13:45

14:3 2:22

14:5 14:19; 2Tim 3:11

14:6 Mat 10:23

14:8 3:2

14:11 28:6

* 14:12 Siyus to nu nyo' Boglek wvu baay, ɛ̀ Emis

nu wvù gene bontum bew. 14:13 10:25-26; Dan 2:46

† 14:14 Bô to saayi ndvù keedunɛ le fiɛ fi bô gomte keege nu

ɛ̀ sase bô. 14:15 Ksm 20:11; 1Kol 8:4-6

14:16 17:30

14:17 Mben 147:8; Yeli 5:24

14:19 14:5; 13:50; 17:13;

2Kol 11:25

jodvu. E bvu ke buy yuu, e bô Banaban mum ne jó, no gene ê kelaante kè Delbi le.

²¹ No Baul bô Banaban ley Delbi, fewce saaka wvù jee ekume Jisos, kenke bonyii bo mbee le jó nteen. E bó ke ne jó kase no tuu jim, fele ê bilaante bi Lista bô Ikonium noo Antiok wvu Bisidia le.

²² E bó no fele nonen, yvuwse mvuntelem mvu bonyii bo mbee le, teete bó le bó emey ke eleemè ntay yí mbee wvubole, keè le bó bowen kenke keeke eyen bongew nteen se keeke eley bvunfon bvù Nyo' le.

²³ E bó bvuu no baayi bocee bintaashe bi bonyii bo mbee le, geele ê bintaashe bi bonyii bo mbee le bicii. E bó dioo geele no bamte mwem mvudien bunlee mum nya bó can Tata Jisos wvù bó beje wvù le.

E Baul bô Banaban tu jim Antiok wvu Silia le

²⁴ E Baul bô Banaban ke fey wonj wvù Bisidia le, danjen gen wvù Bamfilia le,

²⁵ fewce diew Nyo' ê kelaante kè Belga le, mum bow gen ê kelaante kè Atalia le.

²⁶ No bó bow jó, ley ê nguwwu ê joo le, mum kase no tuu jim Antiok. E Antiok jan nu jó bó to nyae bó can Nyo' le e wvù buw bó bó nfi we e bó se mum no ghane gee lemme din dí bó to mesee.

²⁷ No bó fese jó, baance kentaashe ke bonyii bo mbee le, see fiée ficii ê bó no Nyo' se lemee bó bó, bó no wvù se yen'ye mvuntelem mvu bonyii bó yaa nu ke Bojuu le, ê bó elese fitele yí Jisos e.

²⁸ E Baul bô Banaban ce bó ngoo bonyii bo mbee le bodvu e kefew defe.

15

E bonyii bo mbee le shii nshii Jelusalem

¹ E bonyii bomew ke ne Judea, bow to Antiok, mum no yeeyi bonyii bo mbee le le ke è nulo é Nyo' eboyse wee se bó nu e tfuse mwaten yew no nci Muses dunji ke.

² E Baul bô Banaban ma lo n'yeeyi wvudvu, e bó bonyii bodvu she bew mbew yí dvù le e é yaa nu wvu wee ke. E fi ke ghaw, e kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Antiok baa Baul bô Banaban noo bonyii bo mbee le bomew, tum le bó eben Jelusalem eyen boom bo ntum e bo Jisos e bó bocee kentaashe ke bonyii bo mbee le ke jó le, le bó elese diuw fô fiée fidvu le.

³ Nonen, e kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Antiok mum ciinse bó, e bó no gene fele biba bi Fonishia bó bi Samalia le senje ê bonyii bo mbee le bo jó le bonyii bó yaa nu ke Bojuu nu e kumen wase. E bonyii bocii no yuuke nonen, lanlanje baay.

⁴ E bó ke ben gen fese Jelusalem, e kentaashe ke bonyii bo mbee le bó boom bo ntum e bo Jisos e noo bocee kentaashe ke jó fiisen bó. E bó see fiée ficii ê bó no Nyo' se lemee can yibole.

⁵ Geenen, e bonyii bo mbee le bomew bó to nu ten ê ngoo Bofalasia le, ja we gay le, "Bó kenke ke keetfuusè bonyii bó yaa nu ke Bojuu yew, gaytè e bó geele bonci bo Muses e."

⁶ No bó gay nonen, e boom bo ntum e bo Jisos e bó bocee kentaashe bvuu shii keeley ente jo fiée fidvu.

⁷ E bó ke she jeme gen ncejole, e Bitá ne leem we gay le, "Boom bo bwem e, ben kee le è to nu fwele e Nyo' baa me ê ben ente le è nu diuw wem e wvù bonyii bó yaa nu ke Bojuu nu ke eyuuke saaka we wvù jee, beje wvù le.

⁸ E Nyo' wvù kee mvuntelem mvu bonyii le, dunce le wen nu e fiisen bonyii bó yaa nu ke Bojuu, nya bó bó Keyoy ke Yuule lanlanj nu wvù to nyae ê beene.

⁹ Wvù to baa dunji kejey jey beene e bonyii bodvu ke. Wvù to nu e ge e mvuntelem mvubole no yuule njefo bó to nu e lese fitele yí Jisos e.

¹⁰ No fi nu nonen, ben e ghan nee e se no gomte keeshiike fitele fi Nyo' le, joo bvujite geele yí ngoo bonyii bo mbee le, e bvujite bvun to ghaw wase beene noo bo'icee cee boseebeene?

¹¹ Fí baa nu lanj ke. Beene nu e bee le Nyo' boysee beene e è nu nje mboyma wvù Tata Jisos nu e buw beene dvù. E è nu ke ten lanlanj no wvù boysee bonyii bó yaa nu ke Bojuu."

¹² No Bitá jeme e mese, e bonyii bocii cife, mum no yeke no Banaban bó Baul fele no bó se ghane gene fô bonyii bó yaa nu ke Bojuu le, e Nyo' nyaa bó bó mvungay le bó egeè mwem mvù dunji mvungay mvu Nyo' le bó mwem mvu diuw wvù yumeen e dvù.

¹³ E bó jeme mese, e jem mum gay le, "Boom bo bwem e, ben eyeke eyuw.

¹⁴ Semon be e see wase ê beene no Nyo' to keewe dunce ten shiee we fô bonyii bó yaa nu ke Bojuu le, caw bomew ê bó ente le è nu bew bonyii.

¹⁵ E fiée fi bonyii bo ntum Nyo' le to sanje le ne ke ekale kemwaanj bó fi Nyo' to gec. Bó to sanj le,

¹⁶ 'Kefew too lo kè me nu nke enkase ento, enseyse yew Dawe yi nu e gbwe wase.

Me nu nke en'yoobinffuy bidvu, é yí ekase eleem we.

¹⁷ Nonen, é kebese ke bonyii le emum egomte Tata,

ε bonyii ban bocii nu bô yaa nu ke Bojuu bô me nu ε ncaw le è nu bem bonyii.

¹⁸ Fifin nu ε è jemyi Nyo', ε wvú to ge wase ε bonyii kίεε ε è bεε lo bvuyvuum e.'

¹⁹ Me ε no n'yene fiem le fo beene enyaa ηgew é bonyii bô yaa nu ke Bojuu bô nu ε lese fitele yí Nyo' le ke.

²⁰ Beene esan ke ε è nu ηwa' fô bó le, egay le fo bó edieé mwεεm mvú bonyii nu ε ge bintanje dvú fô bonyo' le ke, njefo é nu mwεεm mvu nnyen e. Fo bó ekeηkê fiεε keege bô kenjan ke. Fo bó edieé nyam yi nu se bó sele lo εlemε ε buy ke. Fo bó edieé εlemε ke nyam e ke.

²¹ Bó san nonen, njefo bonci bo Muses e ban nu ε bó to yεeyi wase ncejole mond-vuum monciim ε bonyii yuuke, ε è nu ke bó bô bó taan ke eben yéw bunle le εdiuw ε mbam e εcii."

É bó san ηwa' fô bonyii bo mbee le bó yaa nu ke Bojuu

²² Nonen, ε boom bo ntum e bo Jisos e bó bocee kentaashe noo kentaashe ke bonyii bo mbee le kecii bee fifiε, mum yen le fi jee le bó ebaa bonyii é bó ente etum é bó bo Banaban noo Baul egen Antiok. É bó mum baa Judas wvú diee diew dimew to nu le Basabas, bvuu baa ten Silas. Bonyii bo bofεε ban to nu bikuu ente jo bonyii bo mbee le.

²³ É bó san ηwa' wvú bó nu etum bó dvú ε wvú nu le:

"Bese boom bo bwee wene le bó nu boom bo ntum e bo Jisos e bó bocee kentaashe gayte ben e bonyii bo mbee le bocii bó yaa nu ke Bojuu, bó nu é kelaante kè Antiok e bó bó nu keba kè Silia le noo bó nu é kè Silishia le.

²⁴ Bese nu ε yuw le bonyii bomew nu ε buy é bese ente e to ε no nyaa ηgew, bvunse bvufee bvunen bó n'yεeyi mvu se é tum bese bó ηkuuη.

²⁵ Nonen, bese ε mum ε shii bocii ε bee le bó ebaa bonyii bomew etum fô ben e, é bó etoò bó bo Banaban noo Baul bó nu nsáa yese shém.

²⁶ Bonyii ban nu ε bó ε yefe wase kpwe ye le nje lemme di Tata wesebeene wvú Jisos Klistu le.

²⁷ Bese ε mum ε tum Judas bó Silas le bó eto ebvuu ejeme ten bó diuw fiεε fi nu é ηwa' wvuu e.

²⁸ Bee bo Keyoy ke Yuule nu ε yen le fi baa jee keeyike ben bó bvujite bvumew efey bonci bo shiee le ban bó nu le:

²⁹ Fo ben edieé mwεεm mvudien mvú bó nu ε ge bintanje dvú fô bonyo' le ke. Fo ben edieé εlemε ke nyam e ke. Fo ben edieé nyam yi nu se bó sele lo εlemε ε buy ke. Fo ben ekeηkê fiεε keege bó kenjan ke. É ben lewte mwεεm mvun, tu ben gee lenj. Bó ε sheε wase."

³⁰ É bó san nonen mum tum bonyii ba dvú ε bó bow dvú Antiok. É bó gen, kum kentaashe ke bonyii bo mbee le ke jó kecii, nya ηwa' wvudvu é bó.

³¹ É bó tan ηwa' wvudvu, ε saaka wvudvu leese mvuntelem mvubole, ε bó yuw njon baay.

³² É Judas bó Silas bó to nu bonyii bó seje mwεεm mvú bó yuuke ε Nyo' jemyi, nya bontefe nteen é bonyii bo mbee le, ge ε bó no keηke mvungay é mvuntelem e.

³³ É bó bosen ce jó ntay. É bonyii bo mbee le ke ciinse bó ε bó no kaase bó nyekeey tuu jim fô bonyii bó to tumεε bó le.

³⁴ *

³⁵ É Baul bó Banaban bosen ce Antiok ntay, ε bó bonyii bomew yεeyi bvuu fewci diεw Tata.

É Baul bó Banaban gawsen

³⁶ É kεfew ke dioo gence, ε Baul gay é Banaban le, "Bee wo ekase etu jim eghan bilaante bi bee wo se fewci diεw Tata bí le, eyen laa bonyii bo mbee le bo jó gee nεε le."

³⁷ É Banaban mum no gomte keejo Jon Mak le bó bó eghane.

³⁸ Geenen, ε Baul fanε yaa ekoonke le bó ejo wvú ke, njefo wvú to nu ε cinε bó le Bamfilia fanε yaa mεse lenε di bó bó to keηke ke.

³⁹ É Baul bó Banaban ke she kicεn baay, mum gawsen. É Banaban jo Maaku, ε bó wvú ley ηguw wvu é joo, gen Sayblus.

⁴⁰ É Baul caw fiew ε è nu Silas. É bó wvú dioo nen'yi, ε bonyii bo mbee le nya bó can Tata le ε wvú buw bó bó nfi we.

⁴¹ É bó gen je biba bi Silia bó bi Silishia le, no ghane yvuwse mvuntelem mvu bintashe bi bonyii bo mbee le.

16

É Timatio ley ηgoo Baul bó Silas

¹ É Baul ghan gen buy é kelaante kè Delbi le, ke nε gen é ke Lista le. Wee ηgoo Jisos mvu to nu Lista jodvu ε diee nu Timatio, ε bwee nu wee Juu, nu ten wee mbee, geenen ε ice to nu wee Glek.

² Timatio wvun to nu wee ε bonyii bo mbee le bocii bo Lista noo bo Ikonium bensee wvú.

³ E Baul no gomte keejo wvú le bó wvú eghané, mum tfuse wvú yew. * E wvú to tfuse wvú yew nonen, njefo Bojuu bocii bô to cee biba bidvu le to kee lo le icee Timatio to nu wee Glek.

⁴ E bó mum no ghane, gene ê bilaante le, dioo gene no senje ê bonyii bo mbee le bonci bô boom bo ntum e bo Jisos e noo bocee kentaashe ke Jelusalem to shilée bee le bó egele.

⁵ Nonen, e bintaashe bi bonyii bo mbee le bidvu mum no temyi gene fwe fwe yí mbee le. E bonyii no biise bó le ediuw ecii.

E fiée diéwe efile le to fô Baul e Towas

⁶ E Baul bó ngoo ye ne le bó egen efewce diéw Nyo' wonj wvú Esia le, e Keyoy ke Yuule tun. E bó mum len wase fey e è nu je keba kè Fligia bó kè Galëshia le.

⁷ E bó ke dioo gen buy mbew wonj wvú Misia le no gomte keeley gen keba kè Bitinia le, e Keyoy ke Jisos e bvuu tun.

⁸ Nonen, e bó mum fey wonj wvú Misia le, dansen gen ê kelaante kè Towas e.

⁹ E è ke no nu entanj, e fiée diéwe efile le ne to fô Baul e. E wvú yen ê fiée fidvu le e wee mvu wvu Masedonia leeme lke wvú le, "Kee wo, lente ke eto Masedonia jan efi bese."

¹⁰ No fiée fidvu to fô Baul e nonen, e bee bó † mum yen le Nyo' nu e dunce ê bese le bese egen efewce saaka we wvú jee wonj wvú Masedonia le. Kaj mwaan, e bese mum seyse keegen jó.

E Lidia lese fitele yí Jisos e Filibi

¹¹ E bese ne Towas, lente teyete ê nguw wvu ê joo le, buysen Samotes. E bvú buy yuu e bese gen fwe buy Niabolis.

¹² E bese ke ne fô len gen Filibi, e è nu kelaante ke ê keba ke fwe le Masedonia. ‡ Kelaante kedvu to nu wase ke bala bo Lum e. E bese ce jó yí ediuw e.

¹³ E è ke no nu diuu di mbam e, e bese buy elaante jodvu, gen diuw joo le fô bese to kpawaci le bvudvuu bvú Bojuu le bvú bunle le nu enu. No bese gen, e bokene bomew to tase wase fó, e bese mum shii no jemyi ê bó.

¹⁴ Kpwoon mvu to nu fó yuuke ten e diee nu Lidia, e wvú to ké no wvumte Nyo'. Wvú to buy ê kelaante kè Tayatila le, e wvú to ké no geese kfuu ndvú yimi, e yí nu ke yí yele lo, lumte. E Tata yene fitele fiew, e wvú bee fiée fi Baul to jemyi le.

¹⁵ E bó ke lese wvú bó bonyii bo ê wvú yew ê joo, e wvú mum lke bese gay le, "Kee ben, ê ben fen nu e yen le me nu e nlese fitele fiem

ficii yí Tata le, é ben to ke gen ce é me yew." E wvú mey ke no nyeyi nonen, e bese ke ghan bee gen.

E bó fen Baul bó Silas yew ncaw e Filibi

¹⁶ E è ke no nu diuu dimew e bese dioo egene fô bvudvuu bvú bunle le, tasen bee bo wan kpwoon mvu e è nu nfwa. Wvú to kenke keyoy kemew yí ye le, e è nu kè ké ge e wee no nu wee diam. Bonyii bô to kenke wan kpwoon wvudvu to kawte bigew yí ye le naa ntay nje wvú to ké no senje mwem mvú nu ke ekooy.

¹⁷ E wan kpwoon wvudvu dioo yen bee bo Baul e, mum no bii bese le wamte, gayte le, "Bonyii ban nu bonyii bo lemme le bo Nyo' wvú nu Ekole ke Mwem Mvunciim e, e bó dunji je yí è nulo é ben eghan jó se boy."

¹⁸ E wvú ke ge nonen buy ediuw nteen, e fi ke ne ton'ye Baul, e wvú banke ye wam keyoy kedvu gay le, "Me ngayte é wo é diee di Jisos Klistu le, buye yí wan wvun e." E kí mum buy yí ye le ke sekedvu.

¹⁹ E bonyii bô to kenke nfwa wvudvu yen le je bowen yi bigew nu e yí e ka wase, e bó mum koo Baul bó Silas gufe gen bó bó fwe dvu bocee wonj ya le fô bó to ké no saake bonsaw.

²⁰ No bó gen bó bó, leke fwe dvu bala bo Lum bó to saake bonsaw gay le, "Bonyii ban nu Bojuu, e bó nyaa ngew é kelaante kesese le.

²¹ Bó yeeyi bonyii bó nce wvú nci wese baa bee ke. Bese nu bonyii bo Lum, e è yaa nulo é bese ebii nce wvudvu le ke."

²² E kebomom ke bonyii le kè to nu fó mum tom bó, fente yí Baul bó Silas e. E bonyii bô to saake bonsaw ba mum saaye ndvú yí Baul bó Silas e, gay le bó etam bó.

²³ E bó looce tam bó ntay, jo bó gen lese yew ncaw e, gay é wee wvú to ceyte yew ncaw le wvú eceytè bó ntay.

²⁴ No wvú yuw nonen, mum jo bó gen fen naa é kebuw ke ente le yew ncaw e, fen bikaa bibole é difwan e.

²⁵ E è ke no nu ke diéwe entanj entelej e, e Baul bó Silas bunlee yemte bensee Nyo', e bonyii bo ncaw e yeke,

²⁶ E nshé ne sese shiw bó mvungay, e yew ncaw shiw gen buy yí kenffuy e. Kaj mwaan, e dew fwese yicii yene ye, e boncaw feyken yí bonyii bo ncaw e bocii.

²⁷ E wee wvú to ceyte yew ncaw yidvu kamsé, dioo yen e dew fwese nu ye, e wvú mum no kpwaake le bonyii bo ncaw e nu e bó e lewte wase. E wvú mum baa nyo é njku le le wen eyu ekole kew dvú.

16:3 Gal 2:3-5; 1Kol 9:20 * 16:3 Bó to tfuse Timatio yew wvu le è nulo é wvú efewci diéw Nyo' é Bojuu e bó yaa nyaake ke wvú no ice to baa nu wee juu ke. 16:4 15:22-29 16:5 2:41 16:6 10:19 † 16:10 Luk wvú to sanje njwa' wvun to ley ngoo bo Baul e Towas fen, e bó bó no lene. ‡ 16:12 Masedonia to nu e bó e gaw biba binew, e kin to nu ke fwe. 16:13 17:2 16:14 17:4 16:15 8:36 16:16 19:24 16:17 19:15; Luk 4:34, 41 16:18 3:6 16:20 17:6 16:22 2Kol 11:25; 1Tes 2:2 16:27 12:18-19

28 E Baul wam foweewe gay le, "Fo wo eyu ekole kuw ke. Bese nu fen bocii."

29 E wee wvu to ceyte yew ncaw wvudvu tee e wee to bo ken'yeese, e wvu lewte ley yew, gen tum envuw fwe dvu Baul bo Silas ciinjke bo nfan.

30 E wvu ne jo bo, buy bo bo ekfun, bife e bo le, "Bo'icem, e nulo e me enge nee nse mboy."

31 E bo tfuse e wvu le, "Lese fitele yi Tata Jisos e, e ben e bonyii bo e wo yew ke emum eboy."

32 E bo mum fewce saaka wvu ekume Tata e bo bonyii bo e wvu yew.

33 E wvu ke jo bo ke entan jodvu, cuke bilemte bibole. Kan mwaan, e bo mum lese wvu bo bonyii bocii bo e wvu yew e joo.

34 E wvu mum jo bo, e bo bo ben e wvu yew, e wvu nya mwem mvudien e bo die. E bo bonyii bocii bo e wvu yew mum no lanlanje le bo nu e lese wase fitele yi Nyo' le.

35 E ekfun ke buy yuu, e bala bo Lum ba bo to saake bonsaw tum bonyii bo nci le le bo egen egay e wee wvu ceyte yew ncaw we le wvu ebvuse bonyii ba e bo egenè.

36 E wee wvu to ceyte yew ncaw wvudvu mum gen yen Baul e, gay e wvu le, "Bala nu e ciinse ntum le me embvuse ben, e ben egenè yi nyakeey e."

37 Geenen, e Baul gay e bonyii bo nci le ba le, "Bo se nu e tam bese ya le se bo nu e yaw wase e saw nsaw wese nkuan, e bese nu ke ten bonyii bo Lum, e bvuu e fen bese yew, e no duu keseen le bo ebvuse bese ejim ejim nee le? Ke e nulo e fi ekooy ke. E nu ke eto ke bala bodvu fen se bvuse bese."

38 E bonyii bo nci le ba kase tu jim see e bala bo Lum ba no Baul jeme. E bo yuw le Baul bo Silas nu ten bonyii bo Lum, mum no fane.

39 E bo mum to ku can e bo, bvuse bo yew ncaw e, ciinse bo, leke le bo ene elaante jodvu.

40 E Baul bo Silas buy yew ncaw e, gen yew dvu Lidia e bonyii bo mbee le nu dvu, e bo tefe bo mum nene jo.

17

E Baul bo Silas gen Tesalonika

1 E Baul bo Silas mum no gene, fey e bilaante bi Amfibolis bo Abolonia le, dansen gen buy Tesalonika. E yew bunle Bojuu to nu jo.

2 E Baul mum gen ley yew bunle le ke no nce we to ke no nu, no too jemyi e bonyii dvu yi ediuw e mbam e eta, dunji fi ee ficii e Nwa' Nyo' le.

3 E wvu no dunji jo, ceyi le Mboyse wvu Nyo' to kawee to kenke keeke eyen ngew, ekase ebuy yi kpwe le. E Jisos wvun wvu wen fewci ekume wvu nu Mboyse wvudvu.

4 E bonyii bomew yuw nonen, bee bene Baul bo Silas e. E Boglek bomew bo to wvumte Nyo' noo bokene bo baay baay bomew bee ten nteen.

5 Geenen, e Bojuu bomew mum no bene kendon bo Baul noo Silas, mum bonyii bomew bo to gbwayte ecici e bo bo taashe kebombom e, kew diuw elaante. E bo mum ne gen ngoy yew Jason le bo gomte Baul bo Silas keebvuse enya e bonyii ekfun.

6 E bo dioo gom nkuan, mum gufe Jason bo bonyii bo mbee le bomew gen bo bo fwe dvu bocee ntew, no wamte gayte le, "Bonyii ban nu bo ghane banse wonj e wvu tuu ncine, e bo e to wase e buy jan,

7 Jason e fiisen bo e gee yew dvu wvu. Bo bocii ngoyte bonci bo Nfon wvu Lum e, duu le Nfon wvumvu nu dvu e diee nu le Jisos."

8 E bocee ntew bo bonyii yuw nonen, ne no wewte lo.

9 E bo mum kan e Jason bo bonyii bo mbee le nya bigew le e fi ke bvuu kooy lo, bo saa etfuse bigew bidvu e bo ke. E bo mum cine bo le e bo no gene.

E Baul bo Silas gen Belia

10 E ekfun ke dioo jium, e bonyii bo mbee le jo Baul bo Silas ciinse e bo no gene e kelaante ke Belia le. No bo ley jo, gen yew bunle Bojuu le.

11 Bojuu bo jo to nu bonyii e bo kee fi ee fele bo Tesalonika, njefo bo to nu e looce fiisen n'yeeyi bo shiee, no taase Nwa' Nyo' ediuw ecii keeyen laa mwem mvu Baul yeeyi bo dvu nu kecey e.

12 E bo mum bee diaw Nyo' le nteen. E bokene bo baay baay nteen bo to nu Boglek noo bolemse nteen bo to nu ten Boglek bee ten.

13 Geenen, e Bojuu bo Tesalonika ke yuw le Baul nu e gen wase e no fewci diaw Nyo' Belia, e bo mum gen ten jo, beyse kebombom ke bonyii le e bo ke w mvunlaa.

14 E bonyii bo mbee le mum gay lo e Baul kan mwaan e wvu gen diuw joo yi baay e. Geenen, e Silas bo Timatio shee Belia.

15 E bonyii bo to genee keeciinse Baul, gen buy Aten mum cine wvu le. E bo dioo tuu jim, e Baul tum bo le ke egen tefe e Silas bo Timatio le bo emom ke le ebi wen e cekey.

E Baul no nu Aten

16 E Baul mum no ceyte Silas bo Timatio Aten. E wvu ke dioo ghane jo, yen e kelaante

kedvu ε yinſen lo bô mvumooso. Ε fi shiw fitele fiew.

¹⁷ Ε wvú mum gen yew bunle Bojuu le, jeme bô bó noo bonyii bô to yaa nu ke Bojuu bô to bunlee ten Nyo' dvú. Ε wvú bvuu noo jemyi ten ediuw ecii ya le bô bonyii bô to ké nε to fó.

¹⁸ Ε bonyii bo n'yεεyi le bomew bô bó to tenje le Ebikolian noo bô bó to tenje le Sitoyik ke nε to keebew ten mbew bô bo Baul. No Baul to fewci ekumε Jisos noo mbuy wvu yi kpwe le, ε bomew mum no biite le, "Keyun kin se kumte diuw le la le?" Ε bomew no duu fibole le, "Fí yen'yi nen ke diewe wvú fewci ekumε bonyo' bo bonyii bomew e."

¹⁹ Nonen, ε bó mum jo Baul ε bô bó gen fô nshii wvú bó tenje le Aleobagus e, * gay ê wvú le, "Bese gomte keebvuu eyuw ekumε n'yεεyi wvu fwe wvun wvú wo too dvú laa wvú nu le la le.

²⁰ Wo jemyi mwεem mvumew ε bese ke baa yuw wase ke. Nonen, bese ε no gomte keekiε kenyi kedvu."

²¹ (Bonyii bo Aten noo botolo bo jó to ké no nu ke fibole keeshee yuuke ε ε nu mwεem mvu mvunfem, jemyi ekumε mvú.)

²² Ε Baul mum leem fwe dvu nshii Aleobagus wvudvu, gay le, "Bonyii bo Aten, me n'yene le ê jé le yicii nu ε ben wvumte bonyo' baay.

²³ Me njemyi nen, njefo me nse nghanε elaante jonen, ε ndioo ntaale mondvuum mò ben bunlee bonyo' mó le, ε n'yen ketan ke ncese le kemew e ε bó ε san yi dvú le le, 'Fô nyo' wvú bó baa kee le ke.' Nyo' wvudvu wvú ben bunlee, wvú bó baa kee ke, nu wvú wvú me nu enfewce ê ben keseen.

²⁴ Nyo' wvudvu wvun nu wvú to bomεε woy wvun bô mwεem mvunciim mvú nu yi dvú le. Ε nu wvú Nfon εbule bô nshε, ε ke wvú ké no cee yéw ncese yi ê bom bonyii le ke.

²⁵ Ke wvú tane fiεε fimew fi wvú taale le wee elem fô wvú le ke, njefo è nu wvú wvú gee ε bonyii bocii yoyte, nu dvú, kenke fiεε ficii fi bô shieele.

²⁶ Wvú to nu ε ge e dikfuu di bonyii le dicii buy yi wee mwaan e no nu yi ekole ke nshε le. Ε wvú se ge nonen, nu ε wvú to seyse wase kefew ké bó nu ke enu dvú, noo bidwee bi mondvuum mò bó nu ke eceé mó le.

²⁷ Wvú to ge nonen, wvu le bonyii ke eghaale, gomte wvú laa bó nu ke eyuu eyen wvú le le. Geenεn, ε ke Nyo' yaa cim nu ncejole fô wee mvu beee le ke.

²⁸ Fifi nu ke lenlen noo wee mvu to jemyεε wase le,

'Ε nu wvú wvú gee ε beene se cee, lenε, bvuu nu no beene nu.'

Ε wee wene binfe mvu to jeme wase ten le, 'Beene nu naa boom bew'.

²⁹ No beene nu boom bo Nyo' le nonen, fo beene ekpwaakè le Nyo' fieesene fiεε fi è seyse wee bô bvufee bwew, ε tfuy bô ketwaa ke bigew e, keεε ε kene lo bô te ke.

³⁰ Ε to nu kefew ké bonyii to bεε kenjiwe le, gee mwεem mvú befe mvun, ε Nyo' cin'yi dvú. Geenεn, keseen nu ε wvú gayte le bonyii bocii ekumε mvuntelem mvubole.

³¹ Bô ekumεn njefo wvú nu ε gee diuw di wvú nu ke esaw woy tfuu bii keceey e. Wvú nu ε baa wase wee we wvú nu ke esaake. Fifi nu ε wvú dunce wase ê bonyii bocii le è nu keceey no wvú to bvuseε wee wvudvu yi kpwe le."

³² No Baul jeme nonen, ε bó yuw ε wvú ε ben ekumε mbuy wvu yi kpwe le, ε bonyii bomew nε no kieele lo wvú. Ε bomew gay fibole le, "Bese gomte keeke ebvuu eyuw ekumε fiεε fi wo jemyi fin."

³³ Nonen, ε Baul mum buy cine bó le.

³⁴ Geenεn, ε bonyii bomew bee fiεε fi wvú to jemyi le, bene wvú le. Wee mvu bó le to nu Dionisius wvú to nu wee nshii Aleobagus, ε mvu nu kpwoon ε diee nu Damalis noo bonyii bomew ten.

18

Ε Baul gen Kolen

¹ Ejim jodvu, ε Baul ne Aten gen ê kelaante kè Kolen e.

² No wvú gen jó, ε bó wee juu mvu tasen ε diee nu Akpwila, ε bó to boke wvú Bontus. Akpwila bó Blisilia wvú kpwe to bεε nε ke lo Itali, njefo Klawdius wvú Nfon wvu Lum to nu ε bvuse sa' le Bojuu bocii ebuy jó. Ε Baul ke laa ghane ê bó le,

³ dioo yen le bó seysee jéw yi bó saanke cún dvú, ε è to nu ke ten lemme di wvú wvú Baul to cee nje dí, ε wvú mum no cee fó, ε bó bó lemte.

⁴ Ε ké dioo nu ediuw ε mbam e ecii, ε wvú no gene yew bunle le, jemyi bô Bojuu noo Boglek dvú, momte keege le bó ebee fiεε fi wvú to yεεyi le.

⁵ Ε Silas bó Timatio ke dioo ne Masedonia to, ε Baul mum jo kefew kew kecii no fewci ε è nu diaw Nyo', dunji ê Bojuu le Mboyse wvú Nyo' to kawεε nu Jisos.

⁶ Geenεn, ε Bojuu bodvu ke nε no kicine fiεε fi wvú to jemyi, nan'yi wvú. Ε wvú mum

^{17:18} 4:2; ^{1Kol} 1:22 * ^{17:19} Nshii wvun nu fô bó to ké no seysee mwεem mvu ε kelaante kè Aten e, bvuu saake bonkaw fó. ^{17:24} 7:48; ^{Mben} 146:6; ^{1Bfn} 8:27 ^{17:25} ^{Mben} 50:9-13 ^{17:26} Dito 32:8; ^{Job} 12:23 ^{17:27} ^{Yesa} 55:6 ^{17:28} ^{Kej} 1:27 ^{17:29} 19:26; ^{Yesa} 44:9-20 ^{17:30} 14:16; ^{Lum} 2:4 ^{17:31} 3:15; 10:42 ^{18:2} ^{Lum} 16:3; ^{1Kol} 16:19; ^{2Tim} 4:19 ^{18:3} 20:33-34; ^{1Kol} 4:12; 9:12-18; ^{1Tes} 2:9; ^{2Tes} 3:7-9 ^{18:5} 11:18 ^{18:5} 3:26; 5:42 ^{18:6} 13:51; 20:26

yewse ndvú ye gay ê bó le, “Kpwe yene enú can yene le. Ke me nkεηke εbo fó ke. E κεw yí keseen e, me nu enjené wase ε ε nu ê bonyii bô yaa nu ke Bojuu le.”

⁷ E wvú mum cinε bó le, buy gen no cee wase ε ε nu bô wee mvu ε é yaa nu wee Juu ke, ε wee wvudvu to ké no wvumte Nyo'. Diee diew to nu Titius Justus, ε la diew nu mbew yew bunle le.

⁸ E Klisbus wvú cee ekole yew bunle bô bonyii bocii bo ê wvú yew ke lese fitele yí Tata le. E bonyii bo Kolεn nteen no yuuke no Baul fewci ekumε Jisos, benje, ε bó mum leese bó ê joo.

⁹ E é ke no nu entan jomew, ε Tata jeme ê Baul ê fiεε diεwe εfilε le le, “Fo wo efané ke, é fewci ke diεw yam gene dvú. Fo wo ke elu dvú ke,

¹⁰ njefo me nu bee wo, ε ke wee yaa nu naa dvú wvú nulo ege fiεε bó wo ke. Bonyii bem nu ê kelaante kin e nteen.”

¹¹ Nonεn, ε Baul mum no nu jó yí kelum e kecile bô kenjawten, yεyεi bonyii bô diεw Nyo'.

¹² No Baul to nu jó, ε Galio ke dioo nu wee sa' wvu ê keba kè Akεya le, ε Bojuu baance ye koo wvú gen bô wvú yew nsaw e,

¹³ jeme ê Galio le, “Wee wvun momte kee-banje bonyii ε bó bunlee Nyo' ê je mi le jεεy se ε nu nci gomte.”

¹⁴ E Baul ke nε le wen ejemyi, ε Galio nε jeme ê Bojuu ba le, “Bojuu ben eyuw, é fiεε fin be nu fiεε fimew fi befe ε wee wvun ε ge, kenεε nci mvu ε wvú ε ngoy, tu me mbe ε ηkuu shém ε n'yeke fiεε fi ben jemyi.

¹⁵ Geenεn, no fiεε fin nu ke mbew ekumε diεw bô εdiee noo bonci bonεn, ben eseyse ebeneben. Ke é yaa nulo é me ensaw fifin fiεε ke.”

¹⁶ No wvú jeme nonεn, mum kunj bó ε bó buy yew nsaw e.

¹⁷ E bó bocii mum nε ley yí Sostenes wvú to nu cee ekole yew bunle le, mum sun wvú fwe dvu yew nsaw. E Galio fanje yaa kpwe lo fiεε fó ke.

E Baul tu jim Antiok

¹⁸ Ejim jodvu, ε Baul bvuu ce Kolεn bô bonyii bo mbee le yí εdiuw e nteen, ke mum nε cinε bó le ε bó bo Blisilia noo Akpwila ley é ηguw wvu ê joo le keegeεne Silia. E bó se nε Σεηκlia fó bó to leyεε é ηguw e, ε Baul mvu ekole nje ηkawma wvú wvú to gee fó Nyo' le.

¹⁹ E bó no gene, ke gen buy Efesus, ε Baul cinε Blisilia bô Akpwila le jó, yaw gen fiεε ε é nu yew bunle Bojuu le, jeme é Bojuu dvú.

²⁰ E bó ke lεke le wvú ebvuu ece ke bó bô εdiuw nteen, ε wvú tun.

²¹ Geenεn, ε wvú ke dioo nen'yi, gay ê bó le, “Me nu nke enkase ento é ben e é Nyo' fen ε bee.” No wvú gay nonεn, mum ley é ηguw e nε Efesus.

²² E ηguw ke gen buy Kaysalia, ε Baul buy, ben gen gay kentaashe ke bonyii bo mbee le Jelusalem, mum nε bow Antiok.

²³ E wvú ke ce jó ε kefew gence, mum kase nε no lene fele é biba bi Galεshia bó Fligia le, yuwwe mvuntelem mvu bonyii bo mbee le bo jó.

E Abolos fewce diεw Nyo' Efesus

²⁴ E wee Juu mvu ke nε to Efesus ε diee diew nu Abolos, ε bó to boke wvú Aleksandia. E to nu wee ε wvú kee njeme, bvuu kee Nwa' Nyo' ntay.

²⁵ Bó to nu ε yεyεi wase wvú bó Je yí Tata dunji, ε wvú mum no fiεε lo bó n'yεyεi wvu ekumε Jisos, yεyεi bonyii leη. Geenεn, wvú to kee ke ε é nu fiεε fi Jon to fewci leese bonyii é joo.

²⁶ No wvú to toε Efesus, mum κεw no yεyεi bonyii yew bunle le yaa fane ke. E Blisilia bó Akpwila ke yuw no wvú yεyεi nonεn, mum jo wvú, gen bvuu yuuse wvú ntay ekumε Je yí Nyo' dunji.

²⁷ E Abolos ke nε kpawwε le wen enu elente egen keba kè Akεya le. E bonyii bo mbee le bo Efesus mum fiεε wvú, san ηwa' é ηgoo bonyii bo mbee le bo Akεya, tomte le wvú ke dioo ε fεse ε bó fiisen wvú. E wvú ke gen jó, fi bonyii bo mbee le ntay, ε bonyii ban nu bó Nyo' to nu ε buw bó bô mboyma, ε bó lese fitele yí Jisos e.

²⁸ E wvú no beeke mbew bó Bojuu ya le ε é yaa nu wvu wεε ke, soo bó, dunji é Nwa' Nyo' le le Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε.

19

E Baul gen Efesus

¹ E to nu seke Abolos to nu Kolεn, ε Baul ke jo je yí ente ente é biba bi wvú to lene jó le, fεse Efesus. No wvú fεse jó, yen ηgoo bonyii bo mbee le bomew e,

² bife é bó le, “Keyoy ke Yuule to nu ε to yí yene le seke ben to lesεε fitele yí Jisos e?” E bó tfuse le, “Bese ke baa yuw wase le fiεε fimew nu Keyoy ke Yuule ke.”

³ E Baul bife le, “E é fen nu nonεn, tu bó to lese ben é joo nje la?” E bó tfuse le, “Bó to lese bese é joo bii no Jon to fewci.”

⁴ E Baul mum gay é bó le, “Jon to leese bonyii é joo, keedunje le bó nu ε kumεn mvuntelem mvubole, ε wvú to gayte le bó ebee ε é nu wee wvú too é wen ejim e, ε wee wvú wvú to gayte nu Jisos.”

18:8 8:36 18:9 Yesa 41:10; Yeli 1:8; 1Kol 2:3-4 18:13 6:13 18:14 23:29; 25:18-20; Jon 18:31 18:19 17:2

18:21 Jem 4:15 18:24 19:3-4; 1Kol 1:12; 3:4-6 18:26 17:2 18:28 5:42 19:2 2:38; 8:16 19:3 8:18-25; Luk

3:3-4, 16-17 19:6 2:4

⁵ E bonyii bodvu yuw no Baul gay nonen, e bó mum lese bó é joo e è nu wase é diee di Tata Jisos e.

⁶ E Baul gee can yi bó le, e Keyoy ke Yuule mum to yi bó le. E bó mum ne no jemyi diéw yi bó yaa kee ke, bvuu seje é bonyii mwεem mvú bó yuuke e Nyo' jemyi.

⁷ Bonyii bodvu to nu wee diéwe yuufe ncow bofεε le.

⁸ E Baul mum no nu ke Efesus, gene yew bunle le yi kee le te, jemyi é bonyii dvú yaa fane ke. E bó bó no beeke mbew, e wvú momte keege le bó ebee fiεε fi wvú jemyi ekumε bvunfon bvú Nyo' le.

⁹ E bonyii bomew teme bikuu fan keebē, mum no jemyi diéw yi befe é bonyii ejise ekumε Je Tata. E Baul mum cine bó le, jo ngoo bonyii bo mbee le, e bó bó gen wase e è nu yew n'yeyi yi Taylanus e, no jemyi é bó dvú εdiuw εcii.

¹⁰ E Baul ge nonen yi bilum e bifeε. Nonen, e Bojuu noo Boglek bocii bo wonj wvú Esia jodvu le yuw diéw Tata.

E boom bo Sikεfa le no bejene Baul

¹¹ E Baul no nu, e Nyo' gee, e wvú gee binghaw bi mwεem e e è nu lo bi diuw wvú yumεen e.

¹² Bó to ké joo ke naa fiεε fiew fi ye le diéwe fincake fi ndvu le, kenεε ndvu ye lemme, egen ekum wee kencem e dvú, e wvú mum bonen lo, é è nu wvú kenke keyoy kè befe yi ye le, e kí buy.

¹³ E Bojuu bomew bó to ké no ghane bvuuuse biyoy bi befe yi bonyii le, ke mum ne no momte keetenje diee di Tata Jisos e se bvuuuse biyoy bidvu. E wee ké ne mum gay é keyoy kè befe le, "Me mbvuuse wo é diee di Jisos wvú Baul fewci le."

¹⁴ Bonyii bó to momte fiεε fidvu to nu bosoochwiy, e è to nu boom bo Sikεfa wvú ekole ke bocee ncese Bojuu le.

¹⁵ E keyoy kè befe ke bife é bó le, "Me nkee Jisos, nkee ten Baul, ben nu finen baa?"

¹⁶ E wee wvú keyoy kè befe kedvu to nu yi ye le mum fente lo yi bonyii bodvu le, gowse bó kuse, e bó fεε lo buy yew dvu wee wvudvu nu wase binyi bincimle bó bilamte ye le.

¹⁷ E Bojuu bó Boglek bocii bó to ceε Efesus yuw ekumε fiεε fidvu, no fane. E bonyii mum no wvumte diee di Tata Jisos e fesene lo.

¹⁸ E bonyii nteen bó to nu wase bonyii bo mbee le no too seje bvuu bwaashi mwεem mvu ejiwε le mvú bó to gee.

¹⁹ E bomew nteen bó to gee nfm, baance bonwa' bobole bo nfm e, to dvú, ton é bonyii ejise. E bó tanj kpaww bonwa' bodvu bocii,

e wvú buy ejise bigew bontfuke mbaanshen (50,000). *

²⁰ Nonen, e mwεem mvun ge e diéw Tata no leyte é mvuntelem mvu bonyii le bó mvun-gay, saanjkene gene lo fwe fwe.

E bonyii kεw mvunlaa Efesus

²¹ E è ke no nu ejim jodvu, e Baul yen le wen nu egen Jelusalem, e wen nu dioo gene, efey je biba bi Masedonia bó Akεya le. E wvú bvuu no gayte le, "Me nu nke endioo e ngen e mbuy Jelusalem, enkenke keenggen ten embuy Lum."

²² E wvú mum yaw tum bonyii bofεε, Timatio bó Elastus bó to fici wvú, e bó gen fwe Masedonia. E wvú sheε bvuu ce Esia caan.

²³ E è no nu ke kefew kedvu le, e mvunlaa ne kεw Efesus ekumε Je Tata e è yaa nu mvu wεε ke.

²⁴ Cee elame mvu to nu jó, e diee nu Demitius, e wvú to ké no tfuyte mwεem mvú fieesene yew ncese nyo' wvú bó tenje le Atemis. † Lemme didvu din to ké no too bó bigew fò bonyii bó tone elame le e è yaa nu bi wεε ke.

²⁵ E Demitius mum kum bonyii bó to tone elame bocii noo bonyii bó to lemte kfuu didie lemme, e bó tase. E wvú gay é bó le, "Boom bo bwεem e, ben kee lo le lemme din nu e beene nole bigew yi dvú le.

²⁶ Ben e no yene bvuu yuuke fiεε fi fimbwe fi Baul fin gee. Wvú ghane gayte le ke bonyo' bó bó kene lo bó can yaa nu bonyo' ke. Wvú nu e ge wase nonen, e banjke bvufee bvú bonyii le nteen Efesus jan, e no banjse wase ten bvú bonyii bo Esia le bocii e bó berje wvú le.

²⁷ Me n'yene le lemme disεεbeene din nu ekenke diee di befe. E ke é mey nonen ke, yew ncese nyo' wvu baay wvú kpwoon wvú Atemis nu ke etu fiεε fi εcici. E fi kooy lo nonen, tu bó e shoose wase nyo' wvu baay wvun wvú nu e bó wvumte Esia jocii, e ekole ke nshe le kecii wvumte ten."

²⁸ No bonyii bodvu yuw nonen, e mvuntelem bente lo bó. E bó mum kεw no wante, gayte le, "Atemis wvu Efesus nu nyo' wvu baay."

²⁹ E kelaante kedvu kecii mum bvuj. E kebombom ke bonyii le kè to taseε mum ley yi Gayus bó Alistakus e, e è to nu bonyii bo Masedonia bó to lene bó bo Baul, gufe gen bó bó yew nshii noo bondvum e.

³⁰ E Baul no gomte keeley gen fwe dvu kebombom kedvu, e bonyii bo mbee le tun.

³¹ E bonyii bomew bo baay baay bo jó bó kenke wonj bó to nu nsáa ye, bvuu ciinse

19:8 17:2; 28:23 19:9 2:2 19:10 20:18 19:11 2:22 19:13 3:6; Luk 9:49-50 19:15 16:17 19:17 5:11

* 19:19 Bigew bin to nu e jise dimwaan nu nlawma wee lemme yi diuu le. 19:20 2:41 19:21 23:11; Lum 1:10, 13

19:23 9:2; 2Kol 1:8 19:24 16:16 † 19:24 Atemis to nu nyo' ngu fò Boglek e. 19:26 17:29 19:29 20:4; 27:2;

Kolo 4:10

ntum fô wvú le lekε le fo wvú emom lo etome ekale dvú ke.

³² Ε kebombom kè to taseε kedvu mum ne bvuj no wamte ke lo ncεw ncεw. Ε bomew wamte fin fiεε, ε bomew wamte fifi. Ke bonyii nteen to cim kee fiεε fi bó to taseε fô nje fi ke.

³³ Ε Bojuu mum jo Eleksanda fese fwe dvu kebombom ke bonyii le, ε bonyii bomew yen mum no kpwaake le wvú kee fiεε fô. Ε wvú mum no cici bonyii bô kebo keetanε diuw we.

³⁴ Ε bonyii bodvu ke dioo kiεε le Eleksanda nu wee juu, ε bó bvuu mese no wamte lo gene fwe yí wee le mwaan, gayte le, "Atemis wvu Efesus nu nyo' wvu baay." Ε bó ke wam nonen, gen buy bontam bo kefew e bofεε.

³⁵ Ε wee nsaj wvu εlaante jodvu ke ne ci bó, ε bó lu bó diuw. Ε wvú bife ε bó le, "Bonyii bo Efesus, wee nu dvú wvú maa le ke ε kenke beene bo Efesus jan yew ncese nyo' wvú Atemis noo te di nyo' le di to gbweε fowe le?"

³⁶ No wee nu se wvú nu dvú wvú nulo ekicen finin, tu ben bee keelaame, saa eyunεene nen ke.

³⁷ Ben ε to bó bonyii ban fen se bó nu ε con fiεε yéw bonyo' le, kenεε ε jeme díaw yí befe ekume nyo' wesebeene wvú kpwoon wvun nkunj.

³⁸ Ε Demitius bô bonyii bew fen kenke nsaw bó wee, tu εdiuw ε nsaw nu dvú yô ε nulo ε bó egen eyen bonyii bó saake bonsaw e, ε bó bó esaw.

³⁹ Ε fiεε fimew fen bvuu nu dvú fele fin fi ben gomte, tu bó nu ke etaa ente jodvu fô nshii bocee ntεw e.

⁴⁰ Me njemyi nen, njefo me n'yene le fiεε fi eβen fin nu elese beene diuw e le beene nu ε kew mvunlaa. Ε fi kooy nonen, beene saa ekεnje fiεε fi leη fi bó εtfuse ke."

⁴¹ No wvú jeme nonen, mum gay ε kebombom kedvu tawse.

20

Ε Baul gen Masedonia noo Glee

¹ Ε mvunlaa mvú to nu Efesus ke leeten, ε Baul tee ηgoo bonyii bo mbee le, tefe bó mum gay bó le no gene Masedonia.

² Ε wvú gen, ghan biba bi jó le, yvuwse mvuntelem mvu bonyii bo mbee le ntay, mum danεen gen Glee,

³ ce jó kee te. Ε wvú ke ne no nu le wen nu egen eley ηguw wvu ε joo egen Silia, mum yuw le Bojuu nu ε gbwe wvú ε je. Ε wvú mum yen le ε jee le wen ekase etu jim je Masedonia.

⁴ Wvú to lene bó bó Sobata wvú waa Bilus wvu Belia, noo Alistakus bó Sekundus bo

Tesalonika, noo Gayus wvu Delbi, noo Timatio, noo Tikikus bó Toofimus bó to nu bonyii bo Esia.

⁵ Ε bonyii ban mum gen fwe no ceγte bee bo Baul Towas.

⁶ Ε Nkaw Blεed wvú bó baa geε Fintunλεn jó ke fey, ε bese ley ηguw Filibi, jo εdiuw etin bene bó le Towas, ε bee bó ce jó εdiuw εsooshwiy.

Ε Baul bvuu ghan kentaashe ke Towas

⁷ Ε ε ke no nu diuu di fwe yí kemaa le, ε bee bo kentaashe tase fokieguu keegutεn blεed. No Baul to nu keebuy ne fô bvú ε yuu, ε wvú mum kew no jemyi ε bó, ke jeme gen buy εtanη entelεη.

⁸ Bee bó to nu ε ε nu ε kebuw ke yew e ke ewe le, ε bin'yeeε baa dvú nteen.

⁹ Ε cuwee mvu wvú diee to nu Yutikus ε shii yí ntoo yew e. Ε wvú ke ne kew no leete no Baul to jemyi ke gene lo. Ε nyii ke dioo gooke wase lo wvú, ε wvú mum ne fô gbwe ekuse, ε fô to nu binεente bi yew e bitεte ε kew fokuse. Ε bó gen jo ε wvú ε kpwe wase.

¹⁰ Ε Baul shii gen ηgvuum ε wvú ewe, bam wvú gay ε bonyii le, "Wvú beε dvú, fo ben ebuukε ke."

¹¹ Ε Baul ke kase ben ε kebuw ke ewe kie le, guse blεed die, se bvuu kew no jemyi, ke jeme ε bvutuu ghan yuu ε wvú mum ne.

¹² Ε bonyii ke jo cuwee we kfule bó wvú fô yew e ε wvú nu wum, ε mvuntelem leeten bó baay.

Ε Baul nya ntefe ε bocee kentaashe ke Efesus

¹³ Ε bese ke ley ηguw wvu ε joo, gen Asos, no Baul to seyseε wase le ε nu jó jó bese nu ke ejo wen. Wvú to gay nonen, njefo wvú to gomte keelen fokuse.

¹⁴ Ε wvú ke kooce bese le Asos, ε bese mum jo wvú ε ηguw e, ε bee bó gen buy Mitalin.

¹⁵ Ε bese ke ne fô ε ηguw e, ε bvú buy yuu, ε bese fase mbew Kios e, fey, ε bvú bvuu buy yuu, ε bese fase Samos, bvuu fey, ε bvú bvuu buy yuu, ε bese ley Miletus.

¹⁶ Bese to lene nonen, wemte lo Efesus njefo ke Baul to gomte keejewse kefew Esia ke. Wvú to gene cekey laa ε nulo ε wen ke enu Jεlusalεm diuu di Nkaw Bentekos e le.

¹⁷ No bese ley Miletus, ε Baul ciinse ntum fô bocee kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Efesus e le bó eto eyen wen e.

¹⁸ Ε bó ke to, ε wvú jeme ε bó le, "Ben kee no nce wεm to nu beene ε kew yí diuu di fwe di me nto ntomyεε ekale yí nshe yí Esia le.

¹⁹ Me nto nu ε nshike ekole kem, no nlemte fô Nyo' le bó misεm ejise. Ε me mbvuu n'yen bongεw ε jé le nteen no Bojuu to bone bikaa ε me ejim.

²⁰ E ben bvuu kee no me nto n'yεεyi ben ya le, mbvuu nghanε n'yεεyi yεw e. Me nto mbaa nyilε fiεε fimew fi ε nulo ε fi efi ben ke.

²¹ Me nto n'fowci ke ε ε nu fiεε fimwaan ε Bojuu noo ε bonyii bō yaa nu ke Bojuu, n'gayte le bō ekumε mvuntelem mvubole, etu bō bo Nyo', elese fitele yī Tata wese-beene wvū Jisos Klistu le.

²² Keseen, ben eyeke eyuw, me n'genε Jelusalēm ε ε nu no Keyoy ke Yuule gay ε me, ε me n'yaa n'kee le laa ε nu egen ekooy la bō me jō le.

²³ Fiεε fi me n'kee nu ke le mondvuum monciim mō me nfele mō le, nu ε Keyoy ke Yuule seje ke ε me le ncaw bō n'gεw cεyte me fwe.

²⁴ Geenεn, ke me n'yεne nshii wεm e le ε nu fiεε ke, ε fey le me emεε lemme di Tata Jisos nu ε nya ε me di nu le me enfowci saaka wvū jee wvu ekumε no Nyo' nu ε buw bonyii bō mboyma.

²⁵ Yī keseen e, ben eyeke eyuw, me n'kee le ke wee mvu ben e wvū beene ε bō se nu, ε me n'fowci ekumε hvunfon bvū Nyo' le beε ke ebvuu eyen bvushiw bwem e ke.

²⁶ Me ε mum ε no n'looci n'jemyi ε ben εben le ε wee mvu ben e la lo keseen, tu ke me n'kεn'ke εbo fō ke,

²⁷ n'jefo me nse mbaa nyilε keense fiεε ficii ε ben fi Nyo' shieele ke.

²⁸ Ben dioo ε sheε, no taalē fō bikuu binεn e noo fō n'gōo bonyii bo mbee le bō nu diεwε njēe le, bō Keyoy ke Yuule nu ε gεε ben ε bō we le. Ben enū boncεy njēe bo kentaashe ke bonyii bo Nyo' le kē wvū to sumεε bō εlemε ke Waa we le.

²⁹ Me n'kee lo le me nu n'ke endioo ε mbase ekalε, ε bokuula eto eley n'gōo yene le, saa ecawte wee wvū bō ekoo ke.

³⁰ Bonyii bomew nu ke ebuy ke naa ε ben εnte, elεεle n'gōo bonyii bo mbee le, guute ε bō tuu ε n'gōo yibole.

³¹ Nonεn, ben eyenē, kumyi le yī bilum e bitete nu ε me ε n'yεεyi ben bocii εntan bō εmvunsheen bō misem ejise.

³² Me ε mum ε no n'yaa ben keseen can Nyo' le noo yī diεw ye yī nu ekumε nfi wvū Nyo' nu ε buw bonyii dvū. Diεw yin nu yī nulo ege ε ben ekuu, wvu le ben ke ekεn'ke kelen fō bvudvuu bvū Nyo' nu ε gεε ε bonyii bō wvū nu ε ge le ε nu naa bew e.

³³ Me nto mbaa n'jeen'ke bigew bi wee le keεε ndvū wee ke.

³⁴ Ben kee n'tay le ε nu can yem yin yī to lemte fiεε ficii fi bee n'gōo yem to shieele.

³⁵ Yī mwεεm mvunciim e nu ε me nto ndun'ci ε ben le wee kεn'ke keelemtē n'tay

emum efii bonyii bo n'gεw e, kumyi no Tata Jisos to jemyεε le, 'Njon wvu baay nu wvu wee wvū nyaa lo, fele wee wvū fii lo le.' "

³⁶ No Baul mεse ε jeme nonεn, ε bō bō mum tum εnvuw fokuse bocii, bunle.

³⁷ E bō ne kεse bō kpwe no beele, bamte Baul n'oci le bō ε sheε wase.

³⁸ Fiεε fi to gεε ε bō se no beele baay nεn, nu diεw yī Baul to jemyεε le ke bō beε ke ebvuu eyen bvushiw bvuwε ke. E bō mum ciinse wvū gen buy fō wvū nu eley n'guw wvū ε joo.

21

E Baul gen Jelusalēm

¹ E bee bo Baul gay bō le, mum nε fō lente ε n'guw e teytey, fεse Kos. E bvū buy yuu, ε bese gen Lodes, ke nε fō, gen Batala.

² No bese buy jō, yεn wvumvu n'guw wvu ε joo wvū to gene Fonishia le, mum ley jō no gene.

³ E bese ke yεn Sayblus e, cinε εbo εn'kon'ko, mum fey gen buy Taya, won wvū Silia le fō n'guw to nu keebvuse mwεεm.

⁴ E bese gom bonyii bo mbee le, ε bee bō ce εdiuw εsooshwiw. E Keyoy ke Yuule ge ε bō tefe Baul le fo wvū emom egen Jelusalēm ke.

⁵ E bee bō ke ce, ε diuu ke to kocεn di bese enε, ε bese mum jo je. E bō bocii bō bokε' bobole noo boom, ciinse bese buyεn kelaante kedvu gen buy diuw joo yī baay e, ε bee bō tum εnvuw fokuse, bunle mum gaynεn.

⁶ E bese ley ε n'guw e, ε bō no tuu jim fō yew e.

⁷ E bese mum nε Taya, jo je, gen buy Tolmay. E bee bo boom bo bwee wese le bo mbee le gaynεn, ce diuu dimwaan.

⁸ E bvū buy yuu, ε bese nε, gen fεse Kaysalia, gen yew dvu Filew wvū to ghane fewci diεw Nyo', ε bee bō ce. Filew wvun to nu wee mwaan n'gōo bonyii bo bosooshwiw bō bō to baayεε ba le.

⁹ Wvū to kεn'ke boom bokεnε bonεw, ε bō baa kee wase bolemε ke, ε bō to kē no seje ε bonyii mwεεm mvū bō yuuke ε Nyo' jemyi.

¹⁰ E bese no nu jō yī εdiuw e nteen, ε wee mvu wvū to kē no seje mwεεm mvū wvū yuuke ε Nyo' jemyi ke nε Judea bow to jō ε diee nu Agabus.

¹¹ E wvū ke to yεn bese le, jo kecaw ke Baul e, kay bikaa biew bi wvū wvū Agabus e noo can ye dvū, mum tefe le, "Keyoy ke Yuule gayte le ε nεε no Bojuu bo Jelusalēm nu ke ekay wee wvū kεn'ke kecaw kin nεn, enya wvū can bonyii bō yaa nu ke Bojuu le."

¹² E bese yuw nonen, e bee bo bonyii bocii bò to nu fò no lèke Baul le fo wvù egen Jelusalèm ke.

¹³ E wvù tfuse le, “Ben gee e è nu la fin nen? Ben kee ke le ben beele nen shiike fitele fiem e? Me nu e nseyse e è yaa nu ke keenley ncaw Jelusalèm maan ke. Me nu e nseyse ten naa keenkpwè lo jó nje diee di Tata Jisos e.”

¹⁴ No je to baa nu dvù keege é wvù ekumen nkpwawce we, e bese mum lu, gay ke wase le, “Fí enù ke no Tata gomte.”

¹⁵ E ediuw fey, e bese baance mwεem mvusese, mum no bene Jelusalèm.

¹⁶ E bonyii bo mbee le bomew bo Kaysalia ben bee bò, ke jo bese e bee bò gen yew dvu Menason dvù bese to nu keeke ecee. E Menason wvun to nu wee wvu Sayblus, e è to nu wee wvu ente jo bonyii bò to yawεε lese fitele yí Jisos e.

E Baul laa ghane é Jem bò bocee kentaashe ke bonyii bo mbee le

¹⁷ No bese to fεεε Jelusalèm, e bonyii bo mbee le bo jó fiisen bese ntaɣ.

¹⁸ E ekfun buy yuu, e bee bo Baul laa ghane é Jem e, e bocee kentaashe to nu ten fò bocii.

¹⁹ E Baul gay bó le, mum nyey fiεε ficii é bò fi Nyo' to gee fò bonyii bò yaa nu ke Bojuu le fele yí lemme di wvù to lemte le.

²⁰ E bó yuw nonen, mum kεw no tumte monkum mo Nyo' le. Geenεn, ke ne gay é Baul le, “Waa bwee wese, taa eyen no Bojuu nu e bó e lese wase fitele yí Jisos e bontfuke le bontfuke le. Geenεn, bó nu nonen bee ke leeme yí bonci bo Muses e temyi,

²¹ e bó e see wase é bó ekumε wo le wo ghane yεεyi Bojuu bò cee bitum bimew e le bó ecine bonci bo Muses e, jemyi le fo bó etfuausé boom yew ke, bò le fo bó ebii nce won e ke.

²² No fi nu e bó nu ke ekiεε ke le wo nu e to, è nulo é beene ege nεε keseen?

²³ Bese nu esee fiεε fi wo nu ege. Bese kenke bonyii fen bonεw e bó e ge nkawma fò Nyo' le.

²⁴ Joo bó, é ben e bó egen ekfum bikuu binen, é wo elaw fiεε ficii fi bó kenke keelaw wvu le bó egen emvu bikuu bibole. E wo ge nonen, é bonyii bocii emum ekiεε le wo geele ten bonci bo Muses e, e mwεem mvunciim mvù bó jemyi ekumε wo yaa nu keεεy ke.

²⁵ Fi ekumε bonyii bo mbee le bó yaa nu ke Bojuu nu e bese to jo ntaɣ san ɣwa' ciinse fò bó le le fo bó edieε mwεem mvudien mvù bó nu e ge bintaje dvù fò bonyo' le ke. Fo bó edieε elεmε ke nyam e ke. Fo bó edieε nyam yí nu se bó se le lo elεmε e buy ke. Fo bó ekεnké fiεε keege bò kenjan ke.”

²⁶ Nonen, e Baul mum jo bonyii bodvu, e ekfun ke buy yuu e bó bó gen kfum bikuu bibole. E Baul mum gen yew ncese le, see diuu di ediuw e nkfum nu ke edioo e ka, é bó emum ege ncese fò bó le wee mwaan mwaan.

E bó ghen Baul fò yew ncese le

²⁷ E ediuw yodvu ke dioo ekaa, e yó to nu εsooshwiɣ, e Bojuu bomew bò to nen'yεε Esia yen Baul e fò yew ncese le, mum bεyεε kebombom ke bonyii le, koo wvù,

²⁸ no sane etale gayte le, “Bonyii bo Israel, ben efi bese. E nu wee wvun wvù ghane yεεyi mwεem mvù befe é bonyii mondvuum monciim ekumε wonj wesebeene bò bonci bo Muses e noo ekumε yew ncese yin. Wvù nu e mεse e jo bonyii bò yaa nu ke Bojuu, e to bó bó yew ncese le fen, e befe bó bvudvu bvù yuule bvun.”

²⁹ Bó to jemyi nonen, njefo bó to nu e yen e Baul ghane εlaante bó Toofimw wvù wee wvu εfesus. E bó mum no kpwaake le Baul nu e ley bó wvù fò yew ncese le.

³⁰ E etale kedvu ge é kelaante kecii shiw, e bonyii no lewte too fò. E bó ghen Baul, gufe buy bó wvù yew ncese le, kan mwaan, e bó mum faaye dew fese.

³¹ E bó mum no gomte keeyu Baul, e saaka ley bitem bi cee ekolε bikuu bi bonyii bo nci le bo Lum e le Jelusalèm jocii bvuuɣke lo.

³² E wvù mum ne lo kan mwaan, jo bonyii bo nci le bó bikuu bimew bi ngóo bonyii bo nci le, e bó bó lewte bow fò. E bonyii dioo yen nci le, e cee ekolε bikuu bi nci le no fú, e bó mum lu keesuɣke Baul.

³³ E cee ekolε nci wvudvu mum to koo Baul, gay e bó kay wvù bó boncaw bofεε. E wvù bife é bó le, “Wvun nu yεε? Wvù jay e è nu la?”

³⁴ E fò ne no yole lo, e ban wamte fin, e boba wamte fifi. E wvù faɣe yaa elooce eyuw laa é se be kooy la le. E wvù mum ne gay le bó ejo Baul eben bó wvù fò la di bonyii bo nci le.

³⁵ E bonyii bo nci le mum jo wvù, ke dioo bene fò je nu e bó e sεwye lo, mum ne wa tuu lo Baul no kebombom to ffluuko ke é wvù ejim.

³⁶ E kí to bii nonen wamte, gayte le, “Bó elεse lo wvù.”

E Baul taje diuw

³⁷ E bó ke dioo leyte wase bó Baul fò la di bonyii bo nci le, e wvù lεke é cee ekolε bikuu bi nci le le, “E nulo é me enjeme fiεε é wo?” E wvù yuw nonen, bife é Baul le, “Fí nu le wo kee díw Glek e?”

³⁸ E baa nu wo wee wvu Ijiw wε wvù to kewεε mvunlaa bó bikuu bi wonj e kefew

kemew e, gufe ngoo bonyii bontfuke bonew (4,000) bô to yuwyi bonyii, ε bô bô gen no nu nkpwaaante le?"

³⁹ Ε Baul tfuse le, "Me nu wee Juu, ε bô to boke me Taasus wonj wvù Silishia le, ε κε Taasus nu kelaante ke ncew κε. Kee wo, nya κε me bô je ε me enjeme ε bonyii ban."

⁴⁰ Ε cee ekole bikuu bi bonyii bo nci le wvudvu mum nya je le wvù ejeme. Ε Baul mum leem fô bô to sewweε fe, ci bonyii bô kebo. Ε bô lu bô diuw, ε wvù gay ε bô ε díew lbulu le le,

22

¹ "Bo'icem bô boom bo bwεem e, ben eyeke ε me entaje diuw wem fwe dvunen."

² Ε bô dioo yuw no wvù jemyi ε ε nu ε díew yibo lbulu le, ε bô mεse cife nen ndvumm. Ε Baul gay le,

³ "Me nu wee Juu, ε bô to boke me Taasus wonj wvù Silishia le, geenε ley me Jelusalem jan, ε me n'yεyi nwa' can Gamalia le. Ε wvù looce yεyi me bô bonci bo bo'icee boseεbeene le, ε me mum no nleeme yi fíεε fi Nyo' le ntemyi ntay κε díewe ben bocii bô nu fen eben e.

⁴ Me nto nké no mbone bikaa ejim jo bonyii bô bii Je Tata le, ηgee ε bô yuwyi bô, nkoole bokεne bô bolemε nciinse yew ncaw e.

⁵ Fin nu fíεε ε ekole ke bocee ncese le bô bonyii bô saake wonj kee baanh. Ε to nya bô bonwa' le me engeñ dvù fô boom bo bwεε wesebeene bô nu Damaskus e. Ε me mum no ηgene keenkooε bonyii bô bii Je Tata le, enkay, ento bô bô Jelusalem ε bô enya ηgew ε bô.

Ε Baul see no wvù to ghanε se lese fitele yi Jisos e

⁶ Ε me ηke ndioo nfenene Damaskus κε díewe emvunsheenj entelej e, ε n'yuu mvu wvu baay ne sεse law fowe, shii yi yem e.

⁷ Ε me ngbwe fokuse, n'yuw ε díew jeme ε me le, 'Saul, Saul, wo bone bikaa ε me ejim nen nje la?"

⁸ Ε me mbife le, "Tata, ε nu wo wvù yeε?" Ε díew yidvu tfuse le, "Ε nu me wvù Jisos wvu Nasalet, ε ε nu me wvù wo bone bikaa ejim jodvu."

⁹ Bonyii bô to nu bee bô to nu ε yen n'yuu wvudvu le, geenε fanε yaa yuw díew wee wvù to jemyi bee wvù le κε.

¹⁰ Ε me mbvuu mbife le, "Tata, ε nulo ε me enge neε?" Ε wvù tfuse ε me le, 'Ja we, eley gen Damaskus, ε bô esee ε wo jó lemme dicii di Nyo' nu ε seyse le wo elem.'

¹¹ Ε me ηke nja fô, ε n'yuu wε ε ge wase me ε nfefe, ε bonyii bô bee bô to lene mum ceñse wa lo me, ley gen bô me Damaskus.

¹² Wee mvu to nu Damaskus jodvu, ε diee nu Ananias, ε wvù to looci wvumte Nyo', gεεle bonci boseεbeene, ε Bojuu bocii bô to nu jó bεnsee wvù.

¹³ Ε wvù ke to yen me le, leem mbew yem e gay ε me le, 'Saul waa bwεem, kase eyenε mwεem e.' Κε sekedvu nonen, ε me mum ηkase no n'yene mwεem e, mum n'yen ten wvù wvù Ananias e.

¹⁴ Ε wvù gay ε me le, 'Nyo' bo'icee boseεbeene nu ε baa wase wo le wo ekiεε fíεε fi wvù shieele, bô le wo eyen Wee we Lemme wvu Teytey e, eyuw njeme wvù buyte diuw we le.

¹⁵ Wo nu ke enu wee wvù efewci ekumε wvù, senε ε bonyii bocii fíεε fi wo yen bô fi wo yuw e.

¹⁶ No fi nu nonen keseen, wo bvuu ceyte la? Nεne we ε bô elese wo ε joo, ecukε bibefe biuw, no wo leke ε Tata.'

Ε Baul see no Jisos to tumε wvù fô bonyii bô yaa nu κε Bojuu le

¹⁷ Ε me ηke ntu jim Jelusalem, ηke ndioo mbunlee yew ncese le, ε fíεε díewe εfilε le ne to fô me le.

¹⁸ Ε me n'yen Tata le ε fíεε fidvu le, ε wvù gay ε me le, 'Yanjen ne Jelusalem jan cekey njefo κε bonyii bo jan nu ke ebee fíεε fi wo fewci ekumε me κε.'

¹⁹ Ε me ntfuse ε wvù le, 'Tata, bô kee naa ntay le me nto nké no nleyte yéw bunle le, ηkooyi bonyii bô nu ε lese fitele yi yo le, nsuunke.

²⁰ Seke bô to yuu Tεfan wvù to fewci ε bonyii ekumε to, nu ε me nto nu naa fó ntomte. Ε ε nu me wvù bonyii bô to yuu wvù to baayεε ndvù yibo, nya ε me no ηkenke.'

²¹ Ε Tata bvuu gay ε me le, 'Nεne jan, njefo me nu entum wo naa ncejole fô bonyii bô yaa nu κε Bojuu le.'

²² No Baul to jemyi ε bonyii yeke, ε wvun njeme ke dioo buy diuw we le, ε bô κεw no wante lo foweεwe, gayte le, "Bô elese lo kfuu wvun wee yi nshe le. Κε ε nu wee wvù enu dvù κε."

²³ Ε bô no wante nonen, yeεwsee ndvù yibo we, tfumyi kebvu we.

²⁴ Ε cee ekole bikuu bi bonyii bo nci le mum ne gay le nci ejo Baul egen bô wvù fô la dibole, le bô dioo ε gen tam wvù, biwce mwεem ε wvù, ε wvù esee fíεε fi ge Bojuu ε se no wante wvù nen.

²⁵ Ε bô mum gen bô wvù kay, ne le bô etamte, ε Baul bife ε ekole ke ngoo bonyii bo nci le kemew kε to leeme fô le, "Nci nu ε bee le bô etam wee wvu Lum se bô ε saw nsaw we le?"

²⁶ Ɛ ekolɛ ke ɲɔoo bonyii bo nci le kedvu yuw nonɛn, mum ɲɛn yɛn cee ekolɛ wvubole, gay ɛ wvú lɛ, “Wo gomte keemom ɛ ɛ̀ nu lá? Ɛ keè lɛ wee wvun nu wee wvu Lum.”

²⁷ Ɛ cee ekolɛ wvudvu yuw nonɛn, mum ɲɛn yɛn Baul e bife ɛ wvú lɛ, “Ke see ɛ̀ me, wo nu wee wvu Lum e?” Ɛ wvú bee.

²⁸ Ɛ cee ekolɛ wvudvu gay ɛ wvú lɛ, “Me nto ɲɔuy bigew nteɛn, nse no nu wee wvu Lum.” Ɛ Baul tfuse ɛ wvú lɛ, “Me nu fiem wee wvu Lum bootɛɛn.”

²⁹ Ɛ bonyii ba bò to nu keebiwɛ mweɛm ɛ wvú mum tfuw bikaa. Ɛ cee ekolɛ wvubo no fane tɛn, njefo wvú to nu ɛ gay ɛ bó kay Baul ɛ ɛ̀ nu wee wvu Lum.

Ɛ Baul taɲɛ diuw fwe dvu bonyii bò saake wonj Bojuu

³⁰ Ɛ cee ekolɛ wvudvu no gomte ke keelooɛ kɛɛ fiɛ fi Bojuu to teyte yí Baul e. Ɛ bvú buy yuu, ɛ wvú gay ɛ bó fay Baul, tee bocee ncese bo baay baay noo bonyii bocii bò saake wonj, ɛ bó to, ɛ wvú leke Baul ɛ̀ bó fwe.

23

¹ Ɛ Baul luɲ ejise yí bonyii bò saake wonj e, gay lɛ, “Boom bo bwɛɛm e, yí nce wɛm e ɛ to ɛ buy eɛn e, nu ɛ me ɲkè no ɲgee ke ɛ ɛ̀ nu mweɛm mvú me ɲkee lɛ mvú nu lɛɲ ɛ̀ Nyo' ejise, ɛ ke fiɛ yaa nu dvú fi saake me fò fitele fiem e ke.”

² Ɛ Ananias wvú to nu ekolɛ ke bocee ncese le gay ɛ bonyii bò to leeme mbew Baul e lɛ bó ekfun lo diuw we.

³ Ɛ Baul tfuse ɛ wvú lɛ, “Nyo' nu ke ekfun tɛn wo. Wo fiɛesene kembew kè bó nu ɛ yefe kí ɛ no baa. Wo shile fɛ lɛ wo saake me bii nci le, ɛ bvuu ɛ no ɲgoyte nci wvudvu gayte lɛ bó ekfun me le?”

⁴ Ɛ bonyii bò to leeme mbew Baul e bife ɛ wvú lɛ, “Wo nan'yi ekolɛ ke bocee ncese Nyo' le le?”

⁵ Ɛ wvú tfuse lɛ, “Boom bo bwɛɛm e, ke me mbe ɲkee lɛ ɛ̀ nu ekolɛ ke bocee ncese le ke. Bó nu ɛ saɲ lɛ, ‘Fo wee ejeme diɛw yí befe ɛ wee wvú saake bonyii ke.’”

⁶ Ɛ Baul ke dioo taa yɛn lɛ bonyii bò to nu fò nu ɛ bomew nu Bosadusii ɛ bomew nu Bofalasi, ɛ wvú mum jeme bó diɛw yí tɛmyi ɛntelɛɲ jo bonyii bò saake wonj ba lɛ, “Boom bo bwɛɛm e, me nu wee Falasi, nu waa Bofalasi. Me nu fɛn yí nsaw e njefo me ntaale fwe, ɲkee lɛ bonjku nu ke ebuy yí kpwe le.”

⁷ No wvú jeme nonɛn, ɛ Bosadusii bó Bofalasi mum nɛ kew waa, ɛ nshii wvudvu mum bvun.

⁸ Bó to waale nonɛn, njefo Bosadusii to ké no duu lɛ ke bonjku nu ke ebuy yí kpwe le ke, bvuu duu lɛ ke fiɛ fimew nu dvú diɛwe bonceɛndaa bó Nyo' le kɛɛɛ biyoy ke. Geenɛn, ɛ Bofalasi beɲɛ lɛ mvumvun mvumci nu lo.

⁹ Ɛ waa nɛ tɛme lo fò, ɛ bonyii bomew bò to dunji bonci bò to nu ɲɔoo Bofalasi lɛ, leem fò jeme tɛme lo, gay lɛ, “Bese baa yɛn fiɛ fi wee wvun jay e ke. Ɛ nelo enu ɛ keyoy kemew kɛɛɛ nceɛndaa Nyo' e jeme ɛ wvú.”

¹⁰ Ɛ waa wvudvu ke mum nɛ no gomte wase keetu bvudiuw, ɛ cee ekolɛ bikuu bi bonyii bó nci le no fane lɛ sekemew ɛ bó ene esaayɛ lo Baul fò biba le. Ɛ wvú mum gay lɛ nci ebow fò, eloo Baul can yibole, ekase eɛn bó wvú fò la di nci le.

¹¹ Ɛ ɛ̀ ke no nu ɛntaɲ, ɛ Tata to leem mbew Baul e, gay ɛ wvú lɛ, “Kuu shém. No wo nu ɛ see wase ɛ bonyii ekumɛ me Jɛlusalɛm, ɛ nu ke lɛɲlɛɲ no wo nu ke esee tɛn Lum.”

Ɛ bonyii bomew jo nsey keeyu Baul

¹² Ɛ ekfun buy yuu, ɛ Bojuu bomew koo ntfum, die kelew lɛ ke bó nu ke edie fiɛ kɛɛɛ ewu fiɛ se bó ɛ yu Baul ke.

¹³ Bonyii bodvu bò to koolɛ ntfum, die kelew to fele wee mbaanyɛ.

¹⁴ Ɛ bó mum ɲɛn fò bocee ncese bo baay baay e, noo bonyii bò saake wonj, gay ɛ bó lɛ, “Bese nu ɛ looce ɛ die kelew lɛ ke bese nu ke elese lo fiɛ emvu se bese ɛ yu Baul ke.

¹⁵ Yí keseen e, ben ɛ bo bonyii bocii bò saake wonj eciɛnɛ ntfum fò cee ekolɛ bikuu bi bonyii bó nci le, ebuwse wvú lɛ wvú ebuuu ebowse Baul ɛ wvú eto ɛ̀ ben fwe, lɛ ben gomte keebvu etasse nsaw we ntay. Nonɛn, ɛ bese emum egbwe wvú ɛ̀ je, ɛ bó dioo booke bó wvú, ɛ bese emum eyu ɛ ɛ̀ bɛɛ ɛ̀ je.”

¹⁶ No bó to koolɛ ntfum yidvu nonɛn, ɛ waa jeme Baul wvú diemsɛn yuw, mum ɲɛn fò la di bonyii bó nci le, see ɛ Baul.

¹⁷ Ɛ wvú mum tee ekolɛ ke ɲɔoo bonyii bó nci le kemew gay ɛ̀ kí lɛ, “Joo cuwee wvun eɲɛn bó wvú fò cee ekolɛ bikuu bi bonyii bó nci le, wvú kɛɲke fiɛ keese ɛ wvú.”

¹⁸ Ɛ wvú mum jo, ɲɛn bó wvú fò cee ekolɛ bikuu bi nci le, gay ɛ wvú lɛ, “Baul wvú wee ncaw nu ɛ tee me, ɛ gay lɛ me enjo cuwee wvun ento bó wvú fò wo le, lɛ wvú kɛɲke fiɛ keese ɛ wo.”

¹⁹ Ɛ cee ekolɛ wvudvu mum jice wvú le yí kebo le, ɛ bó wvú lɛwse ye, ɛ wvú bife ɛ wvú lɛ, “Ɛ nu la fi wo gomte keese ɛ me?”

²⁰ Ɛ cuwee wvudvu tfuse lɛ, “Bojuu bomew nu ɛ jo ntaj lɛ bó nu egay ɛ wo ebowse Baul ɛ wvú eto fwe dvu bonyii bó

saake won ntfuu, le bó gomte keetasse nsaw we ntaɣ, ε bó gee nonen buwsee lo wo.

²¹ Fo wo ke ebee ke, njefo bonyii nu dvú fele wee mbaanyε bó nu egbwe wvú ê je, ε bó die kelew le ke bó nu ke edie fiεε kenεε ewu fiεε se bó ε yu Baul ke. Bó nu keseen ε bó ε seyse wase ye, ε no ceyte ke wase ε è nu fiεε fi wo nu jeme.”

²² ε cee ekole bikuu bi bonyii bo nci le wvudvu mum gay le cuwee wvudvu egenè, ciise ê wvú le fo wvú dioo gene ge ε wee kiεε le wvú nu ε see fiεε fidvu ê wen ke.

ε bó ciinse Baul Kaysalia fô Felew wvú wee sa' le

²³ ε cee ekole bikuu bi bonyii bo nci le wvudvu mum tee bikuu bi ngóo bonyii bo nci le bifεε gay ê bí le, “Ben eseyse bonyii bo nci le gee fεε (200) bô bo nyámbala le mbansooshiwiy (70) noo bo egon e gee fεε (200), é ke edioo enu didiuu bvuuke entan, é bó egen Kaysalia.

²⁴ Ben eseyse ten nyámbala ê Baul, ejo wvú egen bó wvú fô Felew wvú wee sa' le ε fiεε baa kooy bó wvú ê je ke.”

²⁵ No wvú gay nonen, mum sanj nwa' ε wvú jemyi le,

²⁶ “ε nu me wvú Klawdius Lisias. Me nsaanke nwa' wvun fô wo le wee wvu baay wvú Felew wvú wee sa'. Me ngayte wo le.

²⁷ Bojuu se nu ε koo wee wvun ε no gomte keeyu. Me ε n'yuw le é nu wee wvu Lum, bee bonyii bem bo nci le ε se ε mum ε ley fô ε loo wvú can yibole.

²⁸ Me ε nse ε no ngomte keen'yuw fiεε fi bó teyte yí ye le, ε mum ε mbow bó wvú fô bonyii bobole bó saake won e.

²⁹ Bó ε se ε dioo tasse, me ε n'yen le mwεεm mvú bó teyte yí ye le nu ke mbew wvu ekumε bonci bobole, ε wvú baa ge fiεε fi bó eyu lo wvú kenεε elese wvú yew ncaw e ke.

³⁰ Wee ε se ε dioo see é me le Bojuu bomew nu ε koo ntfum keeyu wee wvun, me ε mum ε nciinse wvú fô wo le kanj mwaan. Me nu ε ngay ten é bonyii bó teyte mwεεm yí ye le le bó eto eyen ε è nu wo le, esee fiεε fi bó bó kenjke.”

³¹ ε bonyii bo nci le ke mum ge ke no cee ekole wvubo to gayεε, jo Baul entan, ε bó bó gen buy Antibati.

³² ε skfuɣ ke buy yuu, ε bonyii bo nci le bó to lene bó bikaa cinε Baul e can bó to lene yí nyámbala le le bó egenè bó wvú fwe, mum kase tu jim fô la dibole.

³³ ε bó ke gen fese Kaysalia, mum nya nwa' wε ê wee sa' bvuu nya ten Baul can ye le.

³⁴ ε wvú fi nwa' wvudvu tan, bife laa Baul buy ê keba ke la le le. ε wvú dioo yuw le Baul nu wee wvu Silishia,

³⁵ mum gay ê wvú le, “Me nu nke en'yekε nsaw wo seke bonyii bó ben ε bó kenjke nsaw ε fese fen.” ε wvú mum gay le bó ejo Baul egen egεε wvú ê ntow 'Elod e, eceyτè wvú.

24

ε bó jike nsaw Baul fwe dvu Felew

¹ ε ediuw ke buy εtin, ε Ananias wvú ekole ke bocee ncese le, bó bonyii bomew bó saake won, noo Tetulus wvú to nu ε wvú ε looce ε yεyi nci, bow gen Kaysalia. ε bó mum gen yen Felew wvú wee sa' le, jike nsaw wvubo wvu ekumε Baul fwe dvu wvú.

² ε bó tee Baul, ε Tetulus mum kew keeteyte mwεεm yí ye le, gay ê Felew le, “Wee wvu baay, nykeey nu ε no nu dvú won wvun ε to ε buy yí keseen e, ε è nu nje sa' yo yí jee, ε bonkumε bó jee nu dvú nteen won wvun e can yo le.

³ Bonyii bocii yuuke njon baay bvuu fi-sisene sa' yo mondvuum monciim sekicii.

⁴ Ke me ngomte keenjewsee kefew kuw baay ke, me nleke le wo eyeke ke caan, eyuw fiεε fi bese nu ejeme.

⁵ Bese nu ε yen le wee wvun nu wee fiεε. Wvú ghane shiike mvunlaa entelen jo Bojuu yí ekole ke nshε le kecii. ε è bvuu nu wvú cee ekole ngoo yí bó tenje le yí Nasalet.

⁶⁻⁷ Wvú to gomte ten keebefe bó yew ncese ε bese koo wvú. *

⁸ ε wo biwci lo mwεεm é wee wvun, é wo eyuw é wvú mwεεm mvun mvunciim mvú bese jemyi ekumε wvú.”

⁹ No Tetulus jeme nonen, ε Bojuu tom, bense le mwεεm mvun mvunciim nu keceyy.

ε Baul tanje diuw fwe dvu Felew

¹⁰ ε wee sa' we few ê Baul le wvú ejeme. ε wvú mum jeme le, “Me njkee le wo nu ε saw wase bonsaw won wvun e yí bilum e nteen. Me ε mum ε no n'yooke njon keenleem ntaɣe diuw wsm é wo εjise.

¹¹ ε wo nε lo ε no biwci, é wo eyuw le ediuw baa efey wase yuufe ncow εfaa no me nto mbenεε Jerusalem keebunle Nyo' ke.

¹² Bojuu to baa eyen ε me mbeeke mbew bee wee ke, ε bó to baa eyen ten ε me mbeyysee bonyii yew ncese le kenεε yew bunle le, kenεε bvudvuu bvumew e εlaante ke.

¹³ Ke bó yaa kenjke naa lo fiεε fi dunji le me nto nu ε nge mwεεm mvun mvú bó teyte yí yem e ke.

14 Me nu e mbee fin fwe dvu wo, le me mbunlee Nyo' bo'icee bosese mbii Je le yi bó teje le è nu yi befe. E me mberje e è nu mwεem mvunciim mvù nu è Nwa' bonci bo Muses e noo mvù nu è Bonwa' bo bonyii bo nntum Nyo' le.

15 Me ntaale ke fwe yi Nyo' le leηleη no bó ten taale, le bonyii bocii bó jee bó bó befe nu ke ebuy yi kpwe le.

16 Nonen, me ε mum ε no momte ntaη sekecii keencee nce wvu leη fwe dvu Nyo' noo bonyii, wvu le fo fiεε enu dvù fi esaaké me fô fitele le ke.

17 E nu wase bilum nteen no me nen'yεε Jelusalem, ε me nse nkase ε ngen jó keenya bigew è bonyii bem bo won e, noo keenje ncese.

18 E nu fiεε fin fi bó se yeneε me le yew ncese le ε me ngee, ε me ε nkfum wase ekole kem. E ke bonyii keneε diuw wvu kumεen se nu fô ke.

19 Bojuu bomew bo Esia se nu fô, ε bó be kenke keenu fen ejeme è wo fiεε fi bó kenke ekumε me, ε è fen nu le fiεε nu dvù.

20 E è baa nu nonen, è ban bonyii see le fiεε fi bó se yeneε le me nu ε njay seke me nse nleemeε fwe dvu bonyii bó saake won,

21 efey fiεε fi me nse njemyεε bó diw yi tanyi è bó le, me nu è bó fwe yi kefew kekε le yi nsaw e njefo me nu e mbee le bonkfu nu ke ebuy yi kpwe le."

22 No Baul jeme nonen, ε Felew yekε nen, ε è to nu wee ε wvù looci kee wase ekumε Je Tata, mum leke nsaw gay le, "Seke Lisias wvù cee ekole bikuu bi bonyii bo nci le ε bow ε to, ε me nse nsumten nsaw wene."

23 E wvù mum gay le ekole ke ηgoo mi bonyii bo nci le ejo Baul egen elese yew, ecyεtε. Geenen, le bó enya ke naa wvù bó je, ecine é nsáa ye etoo fici wvù.

E Felew leke nsaw Baul yi bilum e bifεε

24 E εdiuw ke dioo gence, ε Felew bó Dusila wvù kpweε wvù to nu wee Juu gen tee Baul ε wvù to, ε bó no yeke fiεε fi wvù jemyi ekumε keelese fitele yi Klistu Jisos e.

25 E wvù ke dioo jemyi ekumε no è nulo é wee enù wee wvù jee, bó no è nulo é wee ekemsené bó ekole kew, noo no Nyo' nu ke esaw bonyii, ε Felew yuw nonen, ε fi bemse wvù. E wvù mum gay è Baul le, "E nulo é wo egene keseen, é me nke endioo ε ηkenke kefew nse mbvuu entee wo."

26 Wvù to jeme nonen, kenke nkpwawce le sekemew é Baul ekew wen. E wvù ké mum no teje Baul εfonεfon ε bó wvù fele kenfe.

27 Ke nonen, ke nonen, ε bilum kum bifεε. E bó dioo gεε Bolsius Festus yi kentaw ke

Felew e, ε Felew no gomte le wen ege é Bojuu ekoonke wen, mum cine Baul e yew ncaw e.

25

E Baul jo nsaw we keegen dvù fwe fô Nfon wvu Lum e

1 E è ke dioo nu εdiuw εta no Festus kewεε keesaake keba ke won e kè Judea, ε wvù ne Kaysalia ben Jelusalem.

2 E bocee ncese bo baay baay bó bikuu bi Bojuu le bi won e mum to yen wvù le, jike nsaw wvù bó kenke bó Baul é wvù εjise, no leke wvù le,

3 wvù efi ke le bowen, ege é bó eciinse Baul é wvù eto Jelusalem. E bó to gee nonen, ε bó ε seyse wase le bó nu ke egbwe wvù é je, eyu.

4 E Festus tfuse é bó le, "Baul nu yew ncaw e Kaysalia, ε me kebee nu enkaase ntuu jó εdiuw εyan.

5 Bonyii bó kenke mvunγay mvu sa' le bomew ebi me le Kaysalia, ejeme fiεε fi wvù jay ε è nu jó ε è fen nu le fiεε nu dvù."

6 E Festus ke ce bó bó gen buy ke diwεε εdiuw nyan keneε yuufe le, mum kase tu jim Kaysalia. E εkfunj buy yuu, ε wvù gen shii yew nsaw e, gay le bó eto bó Baul.

7 No Baul fεse, ε Bojuu bó to nen'yεε Jelusalem bow jó, mum leemεn gem wvù, no teyte mwεem yi ye le nteen ε fi wεε yaa nu ke. Geenen, ε fiεε yaa nu dvù fi bó nulo esee fi dunji le wvù nu ε ge fimew ke.

8 E Baul tanje diuw we gay le, "Me mbaa njay naa lo nci Bojuu, keneε wvu yew ncese, keneε wvu Nfon wvu Lum ke."

9 Geenen, ε Festus no gomte le wen ege é Bojuu ekoonke wen, mum bife é Baul le, "Wo koonke keeben Jelusalem é me kebee ensaw nsaw wo nó yi mwεem mvun e?"

10 E Baul tfuse le, "Me nleeme wase fen è keberj ke nsaw e, ε è nu ke Nfon wvu Lum e. E è nu fen fô bó bee keesaw nsaw wεm. Wo kebee kee naa ntaη le me mbaa njay fiεε bee Bojuu ke.

11 E è fen nu le me nu ε ngoy nci, ε njay fiεε fi è nulo é bó eyu lo me, me nsaa entune keenkpwε ke. Geenen, é è nu le mwεem mvù bó teyte yi yεm e nu mbiay, tu ke wee nu dvù wvù nulo enya me can Bojuu ban e ke. Me nu nleke le nsaw wεm egen fwe fô Nfon wvu Lum e."

12 E Festus yuw nonen, ε bó bonyii bew bó bó bó to saake bonsaw tfumtfum. E wvù mum gay é Baul le, "No wo nu e leke wase le nsaw wo nu egen fô Nfon wvu Lum e, tu wvù nu egen fô."

E Festus be Nfon Aglifa bó nsaw Baul

¹³ E è ke no nu kefew kemew e ejim jodvu, e Nfon Aglifa bô Benis * laa ghane ê Festus e Kaysalia keegay wvú le.

¹⁴ E bó ke díoo nu wase jó yí edíuw e nteen, e Festus nê be Nfon bô nsaw Baul gay le, “Wee mvu nu fên wvú Fêlew to cin'yêe yew ncaw e,

¹⁵ e me ñke ndíoo ñgen Jêlusalêm, e bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake wonj Bojuu jike nsaw we ê me ejise le me enjgay le wvú nu e gbwe nsaw.

¹⁶ E me ñgay ê bó le, ke nce bonyii bo Lum nu e bee le bó esumten le wee nu e gbwe nsaw se bó nu e nya wase je wee wvudvu e leem ê kebeñ ke nsaw e fwe dvu bonyii bô bô bó keñke nsaw e tanje diuw we yí mwêem mvú bó teyte yí ye le ke.

¹⁷ E bó ke díoo to fên, e me ñfanje n'jaa mooce lo ke. E ekfunj buy yuu, e me ñgen nshii yew nsaw e ñgay e bó to bô wee wvudvu.

¹⁸ E bonyii bô bó to keñke nsaw ke díoo leem we, fanje yaa duñce jay wvú me nto ñkpwaake le è nulo é bó esee yí ye le ke.

¹⁹ E bó kaa no jemyi e è nu mwêem mvu mbew e yí ye le ekumê je yí bó bunlee Nyo' jó, noo ekumê wee mvu wvú bó teñje le Jisos e wvú to kpwe wase, geenên e Baul leeme ke le wvú nu dvú.

²⁰ No me nto mbaa ñkiee no è nulo é me enley ente jo mwêem mvun, e me mum mbife ê Baul laa wvú koonke keeben Jêlusalêm é bó esaw nsaw we jó ekumê mwêem mvun e.

²¹ E wvú tfuse le wen nu emey yew ncaw e, é ke esumten Nfon wvu Lum nsaw wen. E me mum ñgay le bó egêe wvú yew, eceytê egên ebuy no me ñke enciinse wvú ê Nfon wvu Lum.”

²² E Aglifa yekê nen, gay ê Festus le, “Me kebee ñkoonke keen'yuw mwêem mvun diuw wee wvudvu le.” E Festus tfuse le, “Wo nu ebuy eyuw ntfuu.”

²³ E ekfunj buy yuu, e Aglifa bô Benis no lenê too bô bvúwee bvú baay. E bô bocee bikuu bi bonyii bo nci le noo bonyii bo baay baay bo ãlaante, len to ley ñgay. E Festus mum gay e bó to bô Baul.

²⁴ No bó to e bó wvú, e Festus gay le, “Nfon Aglifa bô bonyii bocii bô nu fên, ben eyen wee wvun. E nu wee wvú Bojuu bocii too nyeyi me jan noo Jêlusalêm ekumê wvú, wamte, gayte le ke è nu wee wvú enu dvú ke.

²⁵ E me mbaa n'yên le wvú nu e ge fiêe fi bó eyu wvú ke. No wvú se lekêe wase le nsaw we egen fwe e è nu fô Nfon wvu Lum e, me e mum e n'yên le me nu enciinse wvú fô wvú le.

²⁶ Geenên, ke me n'jaa nlooci ñkee fiêe fi è nulo é me ensañ fô Nfon wvú cee ekolê wem

e ekumê wvú ke. Nonên, me e mum e nleke wvú ê ben ejise keseen efey mvuncciim ê wo Nfon Aglifa ejise, le ben etasse nsaw we, wvu le me enkeñke fiêe fi è nulo é me ensañ.

²⁷ Me n'yên le fi baa nu læñ le me enciinse wee ncaw fô Nfon e se me nu e nduñce fiêe fi bó gayte le wvú nu e jay e ke.”

26

E Baul tanje diuw fwe dvu Nfon Aglifa

¹ E Nfon Aglifa mum gay ê Baul le, “E nu bvudvuu bvuu keseen keejeme bó diuw wo.” E Baul mum cake kebo we, kew keetanje diuw we, gay le,

² “Nyaa', me n'yên le keshi kem nu e jonj le baay keenleem etanje diuw wem fwe dvu bó ebeñ yí mwêem mvuncciim mvú Bojuu teyte yí yem e.

³ Me njemyi le nen, njefo bó looci le kee nce wonj Bojuu noo bombew bô bó ké no keñke. Nonên, me e no nleke le bó eyekê ke le nykeey eyuw fiêe fi me nu enjeme.

⁴ Bojuu bocii kee nce wem e kew naa e me mbêe lo. Bó kee no me nto ncee wonj wese le noo Jêlusalêm.

⁵ E bó kee naa ntay le e kew lo ncejole nu e me nu wee ñgôo Bofalasií e è nu ñgôo yí looci temyi yí fiêe fi Nyo' le fele yimi yicii. Fin nu fiêe e è nu le bó koonke keejeme, é bó ebee le è nu keceey.

⁶ Me e no nleeme le fên keseen yí nsaw e njefo me ntaale fwe, ñkee ñkawma wvú Nyo' to kawêe bo'icee bosese dvú.

⁷ Ñkawma wvun nu le wvú dikfuu disese di yuufe ncaw difee ceyte no bó bunlee Nyo' shíee le entañ bô emvunsheej. Nyaa', è nu le nje ñkawma wvudvu wvun wvú Bojuu keñke le nsaw dvú bee bó.

⁸ Me e no mbiite é bó noo ê bonyii bocii le laa è ge la wvú ben yene e fi temyi keebêe le è nulo é Nyo' ebvuse wee yí kpwe le le?

⁹ Me kebee nto ñkpawaci naa le me ñkeñke keenge fiêe ficii keenfiwse diee di Jisos wvu Nasalet e.

¹⁰ E fifin nu naa fiêe fi me nto ñgeê Jêlusalêm. Me nto nu e nfi mvunñgay ê bocee ncese bo baay baay ñkooye bonyii bô è nu bo Nyo' le nteen, nfen yew ncaw e. Ke è to møy ke fin ke. Bó to ké díoo nu le bó nu eyuwye bó, e me ten ntom.

¹¹ Me nto nyaa ñgew ê bó efonefon yew bunle le yicii, ñkane le bó ejemyi díew yí befe ekumê wee wvú Jisos. E shém ffuuke me bó bó baay, e me mbone bikaa é bó ejim, ñgene mbuyte bilaante bi bitum bimew e.

E Baul bvuu jeme no wvú to kumenee nu nu wee Klistu

12 E me nke mum ne no ngene Damaskus, e bocee ncese bo baay baay e sanj nwa', e nya me mvunḡgay.

13 Nyaa', e me ndioo ngene e è nu le emvunshēen entelēn, e me ne n'yan e n'yuu mvu ne law fowe baa fele diuu, shii to yi bee bonyii bō bee bō to lene le.

14 E bese bocii ne gbweken fokuse, e me n'yuw e diēw bife ê me ê diēw Ibulu le le, 'Saul, Saul, wo bone bikaa ê me ejim nen nje la? Wo gee nen, kfune e è nu ye yo, diēwe na' lemme fō wvū bone ye yi kēman ke ice le.'

15 E me mbife le, 'E nu wo wvū yee Tata?' E wvū tfuse le, 'E nu me wvū Jisos, e è nu me wvū wo bone bikaa ejim jodvu.

16 Ja leem we. Fiee fi ge me e mbyunen fō wo le nu le me embaa wo wee wem lemme le, é wo efewci mwēem mvū wo yen eβen bō mvū me mβee nke enduḡce ê wo le.

17 Me nu nke enfi wo can Bojuu noo bonyii bō yaa nu ke Bojuu le, e è nu bō bō me nu entum wo fō bō le.

18 Wo nu ke egen eyene ejise ebo, ebvuse bō ê ejiwē le, eleke bō ê n'yuu le, ê bō ebuy can Satan e, enu bō bo Nyo', ê bō elese fitele yi yem e, ê Nyo' elesehe bibefe bibole. E bō ke emum ekenke kelen fō bvudvuw bvū bonyii bō wvū nu e ge le è nu naa bew e.'

19 Nyaa', no fi to kooyee le nonen, e me mum nge ke le no wvū jemyeê ê me fowe.

20 E me mum n'yaw nkew no nfewci Damaskus, nse nke ngen Jelusalem. E me no nghanē wōn wvū Judea le tfuu noo bitum e bicii bi yaa nu ke bi Bojuu le, nfewci ê bō le bō ekumen mvuntelem mvubole, etu bō bo Nyo', egeè e è nu mwēem mvū duḡci le bō nu e kumen wase.

21 E nee le fiee fi to gee é Bojuu se koo me yew ncese le egomte keeyu.

22 Geenen, Nyo' e se e no fi me e to e buy eβen e. Me e mum e no nleeme fen nfewci ten ê bonyii bo baay baay noo bo caan caan. E fiee fi me nfewci nu ke fi fi Muses bō bonyii bo ntum Nyo' le to teete le fi nu ke ekooy.

23 Bō to gayte le Mboyse wvū Nyo' to kawee kenke keeke eyen ngew, enu wee wvu fwe keebuy yi kpwe le, eduḡce n'yuu ê Bojuu noo bonyii bō yaa nu ke Bojuu."

24 No Baul to tanji ke diuw we gene, e Festus ne kay lo wvū gay le, "Baul wo jewte wase lo. N'yeeyi wo wvu baay nu e ge wase wo e ne e no jewte lo."

25 E Baul tfuse ê Festus le, "Ke me n'yaan jewte ke wee wvu baay. Fiee fi me njemyi nu kecey, e me njemyi bō bvufee bwem fō.

26 Me njemyi ê Nfon endan nen, njefo bō kee mwēem mvun e ke mvū to kooyi ê kenyile

le ke, e ke fimew yaa nu dvū fi bō nu se bō kee lo ke.

27 Nyaa', bō nu e bee ke fiee fi Boḡwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le jemiyi le? Me nke le bō nu le e bee."

28 E Nfon Aglifa bife ê Baul le, "Wo kpwaake le è nulo é wo ebanke me é me entu wee Klistu ke yi kefew e caan nen e?"

29 E Baul tfuse le, "Kenee kí nu caan, kenee kí nu baay, tu bunle yem fō Nyo' le nu ke le fo emey ke wo ke. Wee tfuu wvū nu fen eβen yuuke no me njemyi ebanke ten enu diēwe me le, geenen, efufe ke e è nu boncaw ban."

30 E Nfon ne ja we, e wee sa' bō Benis noo bonyii bō bō to shilee bi.

31 E bō buy, no jemiyi eβonebon le, "Wee wvun baa ge fiee fi bō eyu lo wvū kenee elese wvū yew ncaw e ke."

32 E Nfon Aglifa gay ê Festus le, "E è be baa nu le wee wvun nu e leke wase le nsaw we egen fō Nfon wvu Lum e, tu bō be e cine wvū le."

27

E bō ciinse Baul Lum

1 E bō ke dioo seyse le bee bo Baul eley nḡuw wvu ê joo egen wōn wvū Itali le, e bō mum nya Baul bō bonyii bo ncaw e bomew can Julius wvū to nu ekole ke nḡoo mi bonyii bo nci le bo Nfon wvu Lum e.

2 E bee bō ley ê nḡuw wvū nen'yeē Adami-tium e wvū to nu keegene leemene mond-vuum mo nḡem joo le, keba kè Esia le. E Alistakus wvū wee wvu Tesalonika, wōn wvū Masedonia le to nu ten bee bō. E bee bō mum no gene.

3 E ekfun jey yuu, e bese fese Sidon, e Julius duḡce kenkonen fō Baul e, cine wvū le le wvū egen fō nsāa ye le elaante é bō efi wvū bō fiee fi wvū shieele.

4 E bese ke kase ley ê nḡuw e fō, dioo egene, e fweewe no too cile bese fwe, e bese mum no wemte wase wōn wvū Sayblus wvu ê joo entelēn e, e wvū cile fweewe.

5 E bese ke gen lente joo yi baay yi nu mbew wōn wvū Silishia bō yi nu mbew wōn wvū Bamfilia le, mum fese ê kelaante kè Mila le, wōn wvū Lusia le.

6 E ekole ke nḡoo bonyii bo nci le kie yen nḡuw wvu ê joo le jó wvū to nen'yeē Aleksandia gene Itali le, mum bvuse bese, lese e è nu ê wvuwe le.

7 E bese ke ja fō, len ke wase nen wee wee yi ediuw e nteen, ke jenen lo se fese mbew kelaante kè Sinidus e. No fweewe to baa be le bese egen fwe teytoy, e bese mum bee no wemte wase lo Klet wōn wvu ê joo entelēn e, e wvū cile fweewe, mum fey

Salmoni bvudvuu ε bvú ley ε gen ê joo wonj wvudvu le.

⁸ Ε bese mεy κε no wεmte tuu ηgem joo le, κε jεnεn lo sε gen buy bvudvuu bvú bó tenje le Diuw Joo wvú Nyεkeey e, ε wvú to nu nceence mbew kelaante kε Lasia le.

⁹ No bese to nu ε jεwse wase kefew ê je baay, ε Diuu di Baay di Nlεshe Bibefe le to fey wase, ε ê nu wase kefew ke nffum wvú tεmyi le, ε Baul mum nya ntefe ê bonyii bo ê ηguw e le,

¹⁰ “Bo'icεm, me n'yene le ε κew fen ε gen fwe nu ε lne disεεbeene nu ke ebefe, ê kenla enu dvú ε ê yaa nu κε ke mwεεm bó ηguw e maaj ke, bonyii nu ke ekpwεken ten.”

¹¹ Geenεn, ε ekole ke bonyii bo nci le fanje yaa yuw njeme Baul e κε, yuw fiew ε ê nu cee ekole ηguw bó cee ηguw e.

¹² No diuw joo wvudvu to baa jee keenu fó yí kefew ke nffum wvú tεmyi le, ε wee nteen mum no tomtε le ê jee le bó egeñε fwe, momtε laa ε nulo ε bó efase diuw joo wvu Foniks e, wvú nu wonj wvú Klet jodvu le, efese kefew kedvu fó le. Diuw joo wvudvu wvun to taale je εwεewe bvuu taale ten je ekuεku jò diuu seeyi.

Ε nffum tuu ηguw

¹³ Ε fwefwe wvumew ke nε no bene je ekuεku nεn wεε, ε bonyii bo ηguw e mum no kpwaake le bó ε κεηke wase fιεε fi bó be gomte. Ε bó mum baa κεη'wow ke ηguw e, mum no gene ê joo, tuu κε ηgem e ηgem e Klet jodvu.

¹⁴ Ε nffum wvú tεmyi wvú bó tenje le, “Wvú je εbo εηkoηko jò diuu sane”, ke nε sεsε wonj wvudvu le, shii ê joo.

¹⁵ No wvú shiile, kfun ηguw ε je fanje yaa bvuu nu dvú keegeεne yí dvú le κε, ε bó mum cine ηguw e, ε nffum no tuule gene dvú.

¹⁶ Ε bese mum no gene κε lo, gen fey ekuεku jo wonj wvumvu wvu caan ê joo enteleη ε bó tenje le Kawda. Ε wonj wvudvu no cile fwefwe, ε bese mum no katene keebense kekoη ê ηguw e.

¹⁷ Ε bese ke bense, mum yile ηguw bó bokfuu fo wvú esawyε, dioo gene no fane le ηguw nu ke egeñ kfun ye mbew wonj wvú Libia le yí bijiw bi monsheεm e bi nu ê joo. Ε bó mum shike ndvu fwefwe, cine ε ηguw no gene εwvunεwvun.

¹⁸ No nffum wvudvu to tεmyi κε gene lo, ε ekfun buy yuu, ε bó mum κew no bvuisse mwεεm ê ηguw e, laanke ê joo.

¹⁹ Ε bvú ke bvuu buy yuu, ε bonyii bo ηguw e bvuisse mwεεm mvu ηguw e lanj ê joo bó can yibo.

²⁰ Ε εdiuw ke fey nteen ε bese baa yεn diuu le kεnεε jón e κε, ε nffum kfune κε lo ε ê yaa

nu wvu wεε κε, ε bese mum kιεε le fιεsεe nu ε ka wase.

²¹ No bonyii to nu ε ce wase εdiuw nteen ε bó baa die fιεε, ε Baul nε bence leem fwe gay le, “Bo'icεm, ê ben se bee eyuw me le é bó emεy Klet, tu beene baa ekeηke ηgεw wvun bó kenla kin nεn κε.

²² Geenεn, me nλεke le ben ekuu shém, njefo κε naa wee mvu ben e nu ela κε, ê nu ela κε ηguw mεy.

²³ Me njemyi nεn njefo Nyo' wvú κεηke me, wvú me mbunlee, se nu ε tum nceendaa we entanj εben wvú ε to ε leem mbew yεm e,

²⁴ Ε gay ê me le, ‘Baul, fo wo efanε κε. Wo κεηke keeke eleem fwe dvu Nfon wvu Lum. Taa eyen, Nyo' nu ε dunje wase κεηkoηen fó wo le ε ge le κε wee mvu ηgoo bonyii bó ben ε bó nu ê ηguw e nu ke ela κε.’

²⁵ Nonεn, bo'icεm, ben ekuu shém. Me nu ε nlese fitele yí Nyo' le le fιεε fi wvú jeme ê me nu ke ekooy κε leηleη no wvú jeme.

²⁶ No fí nu nonεn, ηguw κεηke keeke ekfun ye yí wonj wvumew e ê joo enteleη.”

²⁷ Ε ê ke no nu εdiuw ncow εna yuufe le ε nffum bεε κε kale bó bese ê joo yí baay yí Adia le. * Ε ê ke no nu κε diewe entanj enteleη e, ε bonyii bó lemte ê ηguw e nε kpawwε le sekemew ε bó buyte wase mbew nshe le.

²⁸ Ε bó mum few joo no yí shiyyine bó kfuu ε bó ε sheηke fιεε yí dvú le, yen le yí nu ηkeηkeη mbaanfιεε. Ε bó gεncε fwe, bvuu few, yen ε yí nu wase ηkeηkeη yuufe ncow tin.

²⁹ Ε bó no fane le ε nelo é ηguw ekfun ye yí bimbaan e, mum shike biηwow binεw ê joo εjim jo ηguw, no bunlee le ekfun eyuu κε lo.

³⁰ Ε bonyii bó lemte ê ηguw e ke nε no gomte keelewtε buy ε ηguw e, mum shike kekoη ê joo, no buwsee le bó gomte keeshike biηwow bi fwe dvu ηguw ê joo.

³¹ Ε Baul gay ê ekole ke bonyii bo nci le bó bonyii bew le, “Ε bonyii ban mom lo ε buy ê ηguw e, naa é wee mvu ben e saa ke elun κε.”

³² Ε bonyii bo nci le mum sumyε bokfuu bó bó to suuyεε kekoη dvú yí ηguw e, mum cine ε kí no leyte gene.

³³ Ε bvutfuu ke dioo sam, ε Baul leke bonyii bocii le bó edieken, gayte le, “Εben nu wase εdiuw yuufe ncow εna no ben nu yí nfan e, ε fιεε baa eley ê ben εmvu κε.

³⁴ Me ε mum ε no nλεke le ben edie κε fιεε, é ye yene etu fó. Κε naa yvuw miaan nu ke ela é wee εfa κε.”

³⁵ No wvú jeme nonεn, mum jo blεed, nya keyoone ê Nyo', guse no diee ê bonyii bocii εjise.

³⁶ Ε bó mum kuu shém bocii dieken.

³⁷ Bese bocii bô to nu ê ngu w e to nu wee gee fêe kecow mbansooshwiy ncow bosoocean (276).

³⁸ Ê bonyii bocii ke diekên ffuu, ε bó mum bvuse egin yô to nu ê ngu w e, lan ê joo keege le wvù eyaatên.

Ê ngu w sawye

³⁹ Ê ekfun ke yuu, ε ênkpaante yene, ε bonyii bô lemte ê ngu w e fanje yaa kîeε bvudvuu bvudvu ke. Geenên, ε bó yen kendvuy e, ε kî e gen e buy yî monshêem e, mum yen le bó emom ê ngu w eley egn ece yî dvù le ngem joo le.

⁴⁰ Ê bó mum sumye biñwov ε bí shii gen ê joo, bvuu kase fay bokfuu bô bó to suuyêe bite bi bó banse ngu w dvù, mum bane ten ndvu fwefwe yi fwe ε fwefwe ley jó no domsee ngu w ε wvù gene ê kendvuy kedvu le.

⁴¹ Geenên, ε wvù dioo gene, kfun ye yî kejiw ke monshêem e ê joo. Ê keba ke ngu w e ke fwe ley ce yî dvù le fanje yaa ebvuu eshiike ke. Ê joo mum no kfun keba ke ejim ε kî sawyi.

⁴² Ê bonyii bo nci le mum ne no gomte le bó eyuwye bonyii bo ncaw e bocii wvu le fo mvù bó le ke ene esam joo ebuy elewte.

⁴³ Geenên, ε ekole ke bonyii bo nci le no gomte keboyse Baul, mum kan le fo bó ege nonen ke, gay fiew le bonyii bô kee keesam joo eyaw esele ê joo, esam ebuy ênkpaante,

⁴⁴ Ê kebese ke bonyii le ebii yî biwanj e noo yî binsawye bi ngu w e. Ê nee no bese to ghanee se fese ênkpaante yuleyule.

28

Ê bo Baul fese Malta

¹ No bese to feseê ênkpaante yuleyule nonen, mum yuw le bó teje bvudvuu bvudvu le Malta, ε è to nu wonj ê joo entelej.

² Ê bonyii bo wonj wvudvu le dunce kenkonen fô bese le ε è yaa nu ke wee ke, fiisen bese, fweε ngu y bese no yosene, njefo jan to nu ε kew wase no too ε kenton gule.

³ Ê Baul ke baance ngu w, gen le wen efwee, ε kefe to nu ê ngu w yidvu le, ε ngu w yuwse ge ε kî mum buy, lum kebo kew no njeeñkene yî dvù le.

⁴ Ê bonyii bo wonj wvudvu le dioo yen no kî njeeñkene yî kebo kew e, mum no jemyi ebonebon le, “Wee yuw ke nu e yu wase wee. Wvù be ε boy ê joo, geenên lon nu ε koo wvù ε wvù nu ekpwe.”

⁵ Geenên, ε Baul yewe ke lo kefe kedvu ε kî gbwe ê ngu y e, ε fiε fanje yaa ge wvù ke.

⁶ Ê bonyii bodvu mum no ceyte, kpwaake le ye Baul nu ekew ebene, kenε le wvù nu ene esese egbwe ekpwe. Ê bó ke cey nen cey ñkuun, ke dioo yen e fiε baa ge wvù, ε bó

mum kumen êkpawce wvubô ne wase no duu le, “Wee wvu nu nyo' mvu.”

⁷ Wee sa' wvu jó to kenje nee ye ke nceencee mbew fô bese to nu le. Diee di wee wvudvu le to nu Bubluis. Ê wvù fiisen bese, ε bee bó ce ediuw eta ε wvù taale fô bese le ntay.

⁸ Ê fi kooy le icee Bubluis to jiime cemte bô ken'ya' noo ntoombun. Ê Baul mum gen fô wvù to jiime, bunle, gee can yî ye le, fe wvù.

⁹ No fi to kooye nonen, ε bonyii bo wonj wvudvu le bocii bô to kenje bincem mum no too ε Baul fele ten bó.

¹⁰ Ê bó mum no nyaa bese bô mwεem nteen. Ê bese ke dioo nen'yi jó, ε bó bvuu to bó mwεem mvunciim mvù bese to shieele gee ê ngu w e.

Ê bo Baul ne Malta gen Lum

¹¹ Ê bese ley ê ngu w e no gene ε bó ce wase Malta wonj wvù ε joo entelej wvudvu le kee te. Ngu w wvudvu to nu wvu Aleksandia ε bó teje le Bonyo' bo Emam e, * ε wvù to nu wonj wvudvu le ceyte le kefew ke nffum wvù tamyi le efey.

¹² Ê bese ke gen buy diuw joo wvu ê ke-laante kè Silakus e, ce jó ediuw eta,

¹³ ke ne jó, gen fese diuw joo wvu ê ke-laante kè Legium e ce jó. Ê ekfun buy yuu, ε fwefwe kew no bene je ekuaku, ε bese mum no gene, ε è ke no nu ediuw efaa, ε bese fese diuw joo wvù Butioli le.

¹⁴ No bese fese jó, yen bonyii bo mbee le bo jó le, ε bó leke le bese egn ke le é bee bó ece ediuw esoochwiy. Ê bee bó ke ce, ε bese se ke gen fese Lum.

¹⁵ No bese to gene, ε bonyii bo mbee le bo Lum ke dioo yuw le bese too lo, ε bó buy no lene too le bee bó etasen. Ê bó to naa buy fô Way wvu Abiyus e, bô fô Yéw Bonyii bo Ghana le yi She le. Ê Baul yen bó le, ε fitele fiew læten, ε wvù nya keyoone ê Nyo'.

¹⁶ Ê bese ke fese Lum, ε bó cine Baul e ε wvù no cee fiew wvù emben, ε wee nci ceyte wvù.

Ê Baul no nu wee ncaw Lum fewci diw Nyo'

¹⁷ Ê ediuw ke fey eta, ε Baul tee bikuu bi Bojuu le bi jó. Ê bí to, ε wvù gay ê bí le, “Boom bo bwεem e, me nu yî ncaw e nen ε bó to koo me Jelusalem, nya can bonyii bo Lum e ε me mbaa ncim njay naa lo fiε bô bonyii bosεbeene kenε nce bo'icee bosεbeene mvu ke.

¹⁸ Ê bonyii bo Lum bodvu ke dioo tasse nsaw wem, fanje yaa yen fiε fi è nulo é bó eyu me yî dvù le ke. Ê bó mum no gomte keecine me le,

¹⁹ geenen, ε Bojuu ma lo. Ε me mum no ηκηηκε keenleke le nsaw wem egen fwe fō Nfon wvu Lum e. Ε ke me nto ηgee nonen, le me ηκηηκε fiε keentey yī bonyii bem e ke.

²⁰ Ε neε fiε fi ge me ε nse ntee ben le beene ejeme. Me nu yī boncaw ban e nen ε ε̄ nu nje wee wvù beene bonyii bo Islael se ceyte.”

²¹ Ε bonyii bodvu tfuse ε̄ wvù le, “Bese baa keηηke ηwa' wvù ja Judea ekumε wo ke, ε wee mvu boom bo bwee wesebeene le bō nen'yi jō too jan baa eshomse wo kenεε ejeme fiε fi befe ekumε wo ke.

²² Geenε, ε bese nu ke ekoonke keeyuw wo ηkpawace. Fi bese kee nu ke le ηgoo yin yi wo nu jō nu ε bonyii bemte ke lo yi mondvuum monciim.”

²³ Ε bó mum gee diuu di bó nu ke eto é Baul ejeme ε̄ bó. Ε ε̄ ke no nu εbvubwe, ε bonyii nteen tase fō wvù to cee, ε wvù kew fontanentan gen buy fokieguu, nyeyte fiε ficii ε̄ bó, fewci ekumε bvunfon bvυ Nyo' le. Ε wvù bvuu no jemyi dunçi mwεεm mvù nu ε̄ Nwa' bonci bo Muses e bó ε̄ Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le ekumε Jisos, momte keege é bó ebee le fiε fi wen jemyi nu keceey.

²⁴ Ε bonyii bomew bee fiε fi wvù to jemyi le, ε bomew fanε yaa bee ke.

²⁵ Ε bó ne bvun εbonεbon mum no buci no Baul lan diuw le, “Fiε fi Keyoy ke Yuule to jemyεε ε̄ bo'icee bonen diuw wee ntum Nyo' wvù Yesaya le nu naa keceey.

²⁶ Kí to nu ε jeme le,
 ‘Gene egay ε̄ bonyii bodvu le,
 ben nu ke eyeke naa mwεεm ntay geenε
 yaa yuuke ke,
 ke etaale naa mwεεm ntay geenε yaa yene
 ke.

²⁷ Ε fi nu nonen njefo mvuntelem mvu bonyii bodvu le
 nu ε mvú ε le wase.

Bó nu ε jinε binturɲurɲ bibole,
 ε kfuke ejise εbo.
 Ε bó ge nonen le fo ejise εbo eyenè mwεεm e,
 ε binturɲurɲ bibole yuuke mwεεm,
 ε mvuntelem mvubole yvuwse,
 é bó etu jim fō me le, é me enfε bó.”

²⁸ Ε Baul mum mese le, “Ben ekeè le bó nu ε tum wase bonyii bō saaka wvun wvu ekumε no Nyo' boysee bonyii fō bonyii bō yaa nu ke Bojuu le, ε bó nu eyuw.”

²⁹ † [No wvù jeme nonen, ε Bojuu bodvu mum ne no buci, beeke mbew yī jeme wvudvu le ε̄ yaa nu wvu weε ke.]

³⁰ Ε Baul no cee ke yew yi wvù to laake lo le yī bilum e bifeε, fiisene bonyii bocii bō to too ε̄ wvù le.

³¹ Ε wvù no fewci ekumε bvunfon bvυ Nyo' le, bvuu yeeyi bonyii ekumε Tata Jisos

Klistu, jemyi yaa fane ke, ε wee yaa jewsee wvù ke.

**Nwa' wvù Baul to sanjεε ê
kentaashε ke
Lum
Fiεε fi nu ê Nwa' wvu Lum
wvun e**

Nwa' wvun to sanj Baul fô bonyii bo mbee le bo Lum e keeseε ê bó fiεε fi wvù kee ekumε mbee wvù ε nu wvu bonyii bo Klistu le bó fiεε fi mbee wvudvu shieele le bonyii bodvu egeè. Nwa' wvudvu wvun kenke fiεε ficii fi ekumε bon'yεeyi bo Baul le fele bonjwa' bew bomew bocii.

Wvù nu ε gay le bonyii bocii, kenεε è nu Bojuu kenεε bonyii bó yaa nu ke Bojuu kenke keeseye bikuu bibole bó bo Nyo', njefo bó bocii nu ε bó kenke kebefε. Wvù nu ε jeme le wee keeseyse ekolε kew bó Nyo' nu ke seke wvù ε lese fitele yí Jisos Klistu le.

Baul to nu ε sanj ten keeseyse lenε di wvù to gomte keeke elen egen eyen kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Lum e kedvu le. Wvù to seyse le wen nu ke edioo ε gen ε buy jó, é wen emooce bó bó caan ege lemme é bó entelen, é bó ke etom wen é wen egen fwe, egen ebuy Sbeεn.

- Bikuu bi mwεem e ê Nwa' wvun e*
- 1:1-17 Kenkewce bó bikuu bi mwεem e
- 1:18-3:20 Ekumε le bonyii bocii yí nshε le shieele le bó eboyse bó
- 3:21-4:25 Je yí Nyo' gomte le bonyii efey jó se boy
- 5:1-8:39 Nshii wvu fwε wvù bonyii bo Klistu le kenke
- 9:1-11:36 Bonyii bo Islael é ntañ Nyo' le
- 12:1-15:13 Nce bonyii bo Klistu le
- 15:14-16:27 Kemεse bó bongayma é bonyii

¹ ε nu me wvù Baul wvù waa lemme Klistu Jisos. Nyo' to nu ε tee me le me enù waa ntum Jisos, gee le me enfewci saaka wvù jee wvu wvuwen.

² Saaka wvù jee wvun nu wvù Nyo' to kawεε bonyii dvù fele yí bonyii bew bo ntum e, no fi nu ε bó ε sanj é Nwa' we wvù yuule le.

³ Wvù nu ekumε Waa we wvù to joe ye wee wvu wum, ε bó boo wvù ê kfuu di Nfon Dawe le.

⁴ Tata wesebeene wvù Jisos Klistu nu ε Nyo' to dunçe fele yí Keyoy ke Yuule le le è nu Waa wen wvù kenke mvunggay no wvù to bvuseε wvù yí kpwe le. *

⁵ ε ge Jisos Klistu Nyo' ε se buw me le me enù waa we ntum, wvu le me enge é bonyii bocii bó yaa nu ke Bojuu elese fitele yí ye le, eyuuké ε è nu wvù le bensee diee dieew.

⁶ Ben ten nu ngoo bonyii bó Nyo' nu ε tee wase le bó enù bonyii bo Jisos Klistu le.

⁷ Me ε no nsaanke nwa' wvun fô ben e bocii bó nu Lum, bó nu fitele fi Nyo' le, ε wvù ε tee le bó enù bonyii bó è nu bew.

Nyo' Icee wesebeene bó Tata Jisos Klistu ebaw ben bó kembonε ebvuu enya ben bó mvuntelem mvù læstene.

ε Baul no shieele keelaa ghane é bonyii bo Lum e

⁸ Me ngomte keen'yaw enya keyoone é Nyo' wem nje ben bocii nfele yí Jisos Klistu le, njefo wonj tfuu jemyi ekumε fitele fi ben nu ε lese yí ye le.

⁹ Nyo' wvù me nlemte wvù le bó fitele fiem ficii yí saaka wvù jee wvu ekumε Waa we le leeme fwe wem le me nké no nkumyi ben sekecii é bunle yem e.

¹⁰ Me nké ndioo mbunlee no nleke le é je nelo ε yene, é me ento é ben e keseen fan é Nyo' ε bee,

¹¹ njefo me nkoonke naa baay keen'yen ben e wvu le me enjgaw nnya yí Keyoy ke Yuule nu ε nya é me beene, é yí ege é ben etemyi.

¹² Fi nu le, é beene eyvuwse mvuntelem mvuseεbeene, é fitele fi ben lese yí Nyo' le eyvuwse fiem, é fiem eyvuwse finen.

¹³ Boom bo bwεem e, me ngomte le ben ekieε le me nu ε nkaw wase bokan e bokan e le me nu ento é ben e, nké nkaw ε fiεε jewse ke me. ε me ngomte le me ento wvu le me enkenjke ngbwele jo ben lenlen no me nu ε nkεnjke wase jo bonyii bomew bó yaa nu ke Bojuu.

¹⁴ Lemme din fô bonyii bocii le nu é kendorj kem e, kenεε è nu bonyii bó nu wonj wvù yuu wase le, kenεε è nu bó beε entfun, kenεε bonyii bó kenke bvufee, kenεε bó beε biyuj.

¹⁵ ε neε fiεε fi fitele beenci naa me baay keenfwece saaka wvù jee é ben ten bó nu Lum.

Mvunggay mvu saaka wvù jee wvù wvu Nyo' le

¹⁶ Ben ekeè le ke me η'wuumene fiεε fi ekumε saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ke. Me nkee lo le è nu fô mvunggay mvu Nyo' le keeboyse wee tfuu wvù nu ε lese fitele yí ye le nu. ε saaka wvun yaake gene ε è nu fô

1:1 Lem 9:3-15; 26:16; Gal 1:15-16   1:2 3:21; 1Bi 1:10-12   1:3 Mat 1:1; 20:30-31; Lem 13:33; 2Tim 2:8   * 1:4 Kenεε le, "Jisos Klistu nu ε Nyo' to dunçe bó mvunggay fele yí Keyoy ke Yuule le le è nu Waa wen no wvù to bvuseε wvù yí kpwe le".
 1:5 11:13; 15:15-18; Gal 1:1; 2:7, 9   1:7 5:1; 15:33; 16:20; 1Kol 7:15   1:8 16:19; 1Tes 1:8   1:9 15:23; Lem 19:21; Efe 1:16   1:13 1Kol 9:19-22   1:14 Kolo 3:11   1:16 2:9; Lem 13:46; 2Tim 1:8; 1Kol 1:18, 24   1:17 3:21-30; 4; 10:4-13; Abk 2:4; Gal 3:9-12; Fili 3:9; Ibu 10:38

Bojuu le se gene ten fô bonyii bô yaa nu ke Bojuu le.

¹⁷ Fi nu le saaka wvù jee wvun dunçi je yi Nyo' joo le wee nu teyey ê wvù ejise le. E fifin kew e gen e mese yi fitefe fi mweten lese yi ye le. E nu fi e fi bô nu e sanj le, "Wee wvu teyey nu ke ecee nje fitefe fi wvù lese yi Nyo' le."

Shém ffluuke Nyo' no bonyii buwyi mwεem

¹⁸ Me njemyi nen njefo shém Nyo' ké no ffluuke fowe bô bonyii bô maa lo wvù buwyi mwεem, e gee dibole di befe yike keceey ke diwe Nyo' le.

¹⁹ Yi ffluuke nonen njefo fi e fi bonyii nulo ekie e ekume Nyo' yen'yi endan, njefo wvù wvù Nyo' nu e dunçe wase ê bô.

²⁰ E kew naa lo fonkew no Nyo' to bomεε woy nu e mvungay mwew mvù mey lo, bô no wvù wvù Nyo' nu, nu e bonyii e yen wase e bvuu e kie e yi mwεem mvù wvù bom e, naa no bonyii yaa cim yene wvù le ke. Nonen ke je bvuu nu dvù yi bô ke en e ewowlene duu le ke bô kee Nyo' ke.

²¹ Naa no bô cim kee Nyo' nonen, ke bô wvumte wvù diwe Nyo' le kenεε nyaa keyoone ê wvù ke. Bonkpwawce bobole nu e ne e tu bo ecici. Bikuu bibole bi biye nu e yinjen ke e è nu bô ejiwε.

²² Bô duu le bô ke nke bvufee, e kaa e ne e tu biyuj.

²³ Bô nu e shεε keebunlee Nyo' bvukuke wvù yaa nulo ekpwe ke, e fey e no bunlee e è nu mvumooso mvù bô kene bô can mvù e no fiesene bonyii bô nulo ekpwekan, bô mvunyim noo nyám yi lene we, bô yi sone kuse.

²⁴ No fi nu nonen Nyo' e mum e cine bô le bô e no gee wase e è nu mwεem mvù mvuntelem mvubole shieele mvù è nu mwεem mvu nnyen e, e bô gee nonen bô ye yibo wee bô wee, mum shoose bikuu bibole.

²⁵ Bô nu e kumen keceey ke ekume Nyo' e tu mbiay, e no bunlee bvuu lemte e è nu mwεem mvù Nyo' bom e efey keebunlee bvuu lemte e è nu wvù wvù Bomεen e. E è nu wvù wvù bô ke nke keebensee sekicii se nka. Fi enù nonen.

²⁶ No bô gee nonen, Nyo' e mum e cine bô le, ye e no yuwse bô keege mwεem mvu kenshoose le. E bokene jiime fô bokene le, e Nyo' to baa bom wee le wvù egeè nonen ke.

²⁷ E è nu ke lenlen no bolemse cin'yi je yi Nyo' to gee keejiime bô bokene le, e ye yuwse bô keejiime e è nu fô bolemse bomew e. E bolemse gee mwεem mvu kenshoose le bô bolemse bomew. No bô gee

nonen mum joo ngew yi bikuu bibole wvù è nu nlawma gee dibole di befe.

²⁸ No bonyii bodvu baa eyene le fi nu lenj keekie Nyo', Nyo' e mum e cine bô le le bô ekεnke bvufee e è nu bvù keyun e, mum gee mwεem mvù bô yaa ke nke keege ke.

²⁹ Mvuntelem mvubole e mum e no nu e mvù e yinjen bô mwεem mvù befe jεey jεey. Bô buwyi mwεem, dewkene ejise, ke nke mvuntelem mvù befe, bene bindon bô bonyii, yuwyi bonyii, diuu bvuidiuv, leele kenlema, ngomgome bô mwεem, kunsene mvunxunsen,

³⁰ beete bô εdie e bonyii, bane Nyo', seene kenseenen, temyi bikuu, saale ye, momte kuw, temyi bikuu bô bo'icee bobole noo bobwee bobole.

³¹ Bô nu biyuj yaa leeme yi diw yibole ke. Bô nyewle bô bonyii bomew, yaa camte shen fô bonyii le ke.

³² Bô gee nonen kee ke naa le Nyo' nu e leke wase le wee wvù gee mvumvun mwεem nu e wvù ke nke keekpwε. Geenen, bô e no gee ke gene dvù, bvuu bensee bonyii bô gee kfuu mvumwe mwεem.

2

Nyo' nu ke esaake wee bii gee di mweten e

¹ Nonen wo wvù lomte gee di wee mvu le keεε è nu wo wvù yeε, ekeè le ke wo ten nu se jay ke. E keè le no wo lomte gee diw nu e wo leese e è nu ekole kuw ngew e, njefo wo wvù lomte we gee ke naa ten fi e fi wvù gee.

² Beene kee lo le, e Nyo' laj ngew yi bonyii bô gee mvumvun mwεem e, tu wvù laanke bii keceey e.

³ Nonen wo we wvù lomte gee di bonyii bô gee kfuu mvumwe mwεem e, geenen e wo kebee gee ke ten mvù, kpwaake le wo nu ke eboy can nsaw Nyo' le?

⁴ Nuu le ke wo yene le Nyo' ke nke fitefe fi jee fô bonyii le baay, kuule shém baay, nu ten nyakeey baay e? E keè le fitefe fi jee fi Nyo' le fô wo le dunçi le wo ekumen fitefe fiuw.

⁵ Geenen no wo nu e tun keekumen fitefe fiuw, e no gee e fi temyi ke gene lo, nu e wo biise e è nu ngew fô ekole kuw e, wvù nu ke enu diuu di Nyo' nu ke edunçe shém yi ffluuke seke wvù saake bonyii bocii e je yi lenj e.

⁶ Nyo' nu ke elaw wee mwaan mwaan bii gee di mweten e.

⁷ Bonyii bô nu nyakeey, lemte lemte di jee, gomte e è nu bvukuke bô n'wvum noo nshii wvù yaa kaa ke, nu e wvù nu ke enya nshii wvù mey lo è bô.

⁸ Geenen ε bonyii bò taale ke ε è nu bikuu bibole, tune keeyuw keceey e, gee ε è nu mwεem mvù befe, nu ε Nyo' nu ke edunje shém yì ton'yεen bò n̄gew ê bó.

⁹ Monlum mo baay bò nsase nu ke enu fò wee tfuu wvù gee kebefε le ε kew yì Bojuu le ε gen yì bonyii bò yaa nu ke Bojuu le.

¹⁰ Geenen, ε bvukuke bò n'wvum noo n̄εeten nu ke enu fò bonyii bò gee gee di jee le ε kew yì Bojuu le ε gen yì bonyii bò yaa nu ke Bojuu le.

¹¹ Fì nu ke enu nonen njefo ke Nyo' ké nu dunji kejeey jεey ke.

¹² Bonyii bocii bò gee kebefε se bó cim kenke bonci bo Muses e, nu ε bó nu ke eley ke n̄gew e naa no bó yaa cim kenke bonci ke. ε bonyii bocii bò gee kebefε ε bó nu ekuse jo bonci, nu ε bó nu ke esaw bó bii bonci bodvu le.

¹³ Fì nu nonen njefo ke Nyo' nu ke ejo wee le wvù nu teyey ê wvù ejise njefo wvù yuuke fiεε fi bonci jemiyi ke. Wvù nu ke ejo wee le wvù nu teyey ε è nu seke mweten gee fiεε fi bonci gomte.

¹⁴ ε bonyii bò yaa nu ke Bojuu bò nu se bonci ne ε no gee mwεem bò bonkpawce bobole ε è nu mwεem mvù bonci gomte, tu bó nu wase bonci fò bikuu bibole naa no bó baa cim kenke bonci bò Nyo' nu ε nya ê Bojuu ke.

¹⁵ Fife dunji le fiεε fi bonci gomte nu ε Nyo' ε sanj fò mvuntelem mvubole. ε mvuntelem mvubole senje ten ê bó nonen. ε bó dioo gee fiεε fi befe, é fitele no saake bó. ε bó dioo gee fi jee, é fi no tomte bó.

¹⁶ Mwεem mvun nu ke ekooy diuu di Nyo' nu ke esaw bonkpawce bò bonyii bocii kenke ê nnyile le fele yì Klistu Jisos e, no saaka wvù jee wvù me nfewci dunji.

Bojuu saale ye bò bonci

¹⁷ Wo wvù tenje ekole kuw le wee Juu, wo geele ekole yì bonci bo Muses e, yuuke ye le wo nu wee Nyo',

¹⁸ ε bó ε yeeyi wase ben bò bonci ben ε kieε fiεε fi Nyo' shieele, kee ten fiεε fi looci jee naa ntay.

¹⁹ Ben kee naa ntay le è nu ben bò dunji je ê binfefe, nu ten bin'yeese fò bonyii bò nu kenjiwe le,

²⁰ ε ben nu bò teete biyuj, ε è nu ben bò yeeyi bonyii bò maa mwεem diεwe mvunley mvu boom e njefo bonci nu ε nya wase ben bò bvufee bvucii noo keceey.

²¹ Wo wvù yeeyi bonyii nonen, wo yeeyi ke ten kuw ekole? Wo wvù fewci le fo wee econ bvucuj, wo gee neε fiuw?

²² Wo wvù kayte le fo dwee wee keεεε kpweε wee ejim bò wee mvu, wo nu se wo gee nonen e? Wo wvù kaci lo fiεε fi ekume mvumooso, wo nu se wo coonje mwεem yéw ncese yi mvumooso le?

²³ Wo wvù saale ye bò bonci bo Nyo' le, ke wo yaa shoose Nyo' no wo n̄goyte bonci bodvu?

²⁴ ε nu fiεε fi bó nu ε sanj le, "Bonyii bò yaa nu ke Bojuu ké no beete bó diee di Nyo' le ε è ge gee dinen ben Bojuu."

²⁵ Keetfuse wee yew kenke naa sew, ε è fen nu le wee wvudvu gee fiεε fi bonci gayte. Geenen, é wo n̄goyte bonci, tu ntfuse yew wvù bó tfuse wo yew wvudvu nu ke diεwe wo beε ntfuse.

²⁶ Wee é no beε ntfuse, gee fiεε fi lenj fi bonci gomte, bó saa ejo le bó nu ε tfuse wase wvù yew, naa no wvù cim beε ntfuse?

²⁷ Nonen, bonyii bò beε ntfuse yì nyam ye le geenen geele bonci nu ke ege é bó elese ben Bojuu n̄gew e bò kenke bonci bò bó to sanje, ε ben bvuu tfuuse bonyii yew geenen n̄goyte bonci bodvu.

²⁸ Ben ekeè le ke wee Juu wvù lenj nu wvù yen'yi ye le ke. ε ke ntfuse yew wvù lenj nu fiεε fi bó yene fi le ekfunj yì nyam ye le ke.

²⁹ Wee Juu wvù lenj nu wvù é fitele le. ε ntfuse yew wvù lenj nu wvù é fitele le, wvù ε seyse Keyoy ke Yuule, ε è yaa nu fiεε fi bó yene ejise ke. Wvuwε wee nu ε è ké no bensee Nyo' wvù. Ke è ké no bensee bonyii wvù ke.

3

Nyo' leeme ke yì keceey e

¹ No fi nu nonen, Bojuu fele bonyii bomew yì fiεε le? ε sew nu dvù yì ntfuse wvù bó tfuuse bonyii yew e?

² 'Eε, Bojuu fele naa bonyii bomew é jé le nteen. Fi baay nu le Nyo' to nu ε nya diεw ye ε è nu can yibole.

³ ε nulo é bó emum egay le no bonyii bomew bó le to baa eleeme yì diεw yidvu le, tu fiεε nu ege é Nyo' saa ebvuu eleeme yì diεw ye le?

⁴ Ke è nulo é fi ekooy nonen ke! Naa no bonyii bocii cim nu naa bo mbiay e, nu ε Nyo' leeme ke yì keceey e, no bó nu ε sanj le, "Nyo', wo dioo jemiyi, ε njeme wo no nu ke wvù lenj.

ε wo ké no soo ke lo nsaw wo."

⁵ Geenen é gee disεbeene di yaa nu ke teyey fici keegee le gee di Nyo' le di teyey eyen'yi ntay, tu è nulo é beene egay le la? ε nulo é beene egay le Nyo' baa gee lenj keelaan̄ke n̄gew yì yese beene le? Me mbiite nen ε è nu no wee wvù wum ké no biite.

⁶ Kε è nulo é fí enu nonen ke! É fí nu nonen, é Nyo' ke eghan nεε se saw won?

⁷ Geenεn é me mbiayte mbiay ε yí gee ε kecεy ke Nyo' le yen'yi gεne lo fwe fwe too bô mbense fô diee diew e, é bô ebvuu esaake me le me nu wee kebefε nje la?

⁸ É è fεn nu nonen é bese saa egay le, "Fí jee le beene egeè bibefe wvu le mwεεm mvù jee etoò le?" Njeme wvu nu wvù bonyii beete diee disεε dvù duu le è gayte bese. Boba bonyii nu ε bó nu ke ekeηke ηgew wvù bô keηke keekeηke.

Kε wee wvu teytey nu naa lo dvù ke

⁹ Beene nu jeme naa le la keseen? Bese Bojuu fele bonyii bomew e? Naa fεε ghεcy! Beene nu ε yen wase le Bojuu noo bonyii bô yaa nu ke Bojuu nu can mvunγay mvu kebefε le.

¹⁰ Fífin nu no bó nu ε saη le, "Kε wee wvu teytey nu dvù ke, naa lo mwaan.

¹¹ Kε wee nu dvù wvù keηke bvufee ke, ε ke wee nu dvù wvù gomte Nyo' ke.

¹² Bonyii bocii nu ε banke wase jim é Nyo' le. Bô bocii nu ε tu wase mwεεm mvu εcici.

Kε wee wvù keηke fitele fí jee nu dvù ke, naa lo mwaan.

¹³ Bô nu ε yan bosew ε gεε boyε diεwε jém e. Bô nu bonyii bo leme le.

Njeme wvù buyte dew yibole nulo eyu wee diεwε edien ε fimbuw e.

¹⁴ Boncun bô njeme wvù cewcewe nu ε yinjsen dew yibole.

¹⁵ Bô ké no nu cekey keeyu lo wee.

¹⁶ Bô ké no beete bô mwεεm, too bô ηgew mondvuum monciim mò bó gεne mó le.

¹⁷ Kε bó kee lo fiεε ekumε nce wvu nyεkeey ke.

¹⁸ Kε bó keηke naa lo nfan wvù wvu Nyo' fô mvuntelem mvubole ke."

¹⁹ Beene nu ε kiεε keseen le fiεε fí bonci jemyi, nu ε bó jemyi é bonyii bô nu ekuse jo bonci bodvu, wvu le fo wee ke ekeηke naa lo fiεε fí wvù ewowlen jeme ke. Wee tfuu yí wonj wvun e nu ke eleem é Nyo' εjise etanje diuw we.

²⁰ Ben ekeè le, ke wee wvu wum nu dvù wvù Nyo' nu ke ejo le wvù nu teytey é wvù εjise njefo wvù gee fiεε fí bonci gomte ke, njefo bonci gee ε bonyii kee lo mwεεm mvù befe mvù bó gee.

Je yí Nyo' joo le wee nu teytey jó

²¹ Geenεn, keseen nu ε Nyo' ε duηce wase je yí wvù joo wee le wvù nu teytey jó é wvù

εjise. É je yidvu yaa keηke fiεε keege bô bonci ke. Je yidvu yin nu ε Nwa' bonci bo Muses e noo Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le to tomté wase.

²² Je yí Nyo' joo le wee nu teytey jó, nu ε yí bii fitele fí wee wvu wvù lese yí Jisos Klistu le. É Nyo' gee fífin fô wee tfuu wvù nu ε lese fitele yí Klistu le, njefo fô Nyo' le nu ε wee mvu yaa nu jεy ke,

²³ no wee tfuu nu ε ge wase kebefε ε mum ε no nu ncejole fô bvukuke bvù Nyo' le.

²⁴ Geenεn, ε keseen nu ε Nyo' ε jo wase bonyii le bó nu se jay. É è ge mbuwma we wvù wvù to buwεε bonyii dvù diεwε nnya le fele yí Klistu Jisos wvù to sumεε bonyii can ηgew e.

²⁵ Nyo' to nu ε nya wvù diεwε ncese le keege keman bó elεmε kew. É keman kin nu fô bonyii bocii bô nu ε lese fitele yí ye le. Wvù to ge keman kin keeduηce le wen wvù Nyo' nu wee wvu teytey, njefo wvù wvù Nyo' to kuule lo shém bô bibefe bibole bi bó to shee gee fwele.

²⁶ Fífin to nu keeduηce yí kefew ke keseen e le wen wvù Nyo' keβεε nu wee wvù gee mwεεm teytey, ε è bvuu nu wen wvù joo wee wvù nu ε lese fitele yí Jisos e le mweten nu se jay.

²⁷ No fí nu nonen, tu fiεε bεε dvù fí è nelo é beene ebensee ye yí dvù le? Kε fiεε nu dvù ke! É nelo é bó ebvuu ebensee ye yí nci wvù la le? Nuu le ebensee yí mwεεm mvù beene lemte le le? Naa lo shúkeey! Fí leeme ε è nu yí nci wvù le beene nu ε lese fitele yí Jisos e.

²⁸ É nεε no fí nu. Beene nu ε leke le Nyo' joo wee le mweten nu se jay ε è nu nje fitele fí wvù lese yí Jisos e, ε è yaa nu nje wvù gee fiεε fí bonci gomte ke.

²⁹ Nuu le Nyo' nu ke Nyo' Bojuu maan ε? Kε è nu ten Nyo' bonyii bô yaa nu ke Bojuu le? 'Eε, wvù nu ten Nyo' bonyii bô yaa nu ke Bojuu,

³⁰ no Nyo' mey ke mwaan, ε è nu wvù wvù nu ke ejo bonyii bô bó nu ε tfuse yew le bó nu se jay, ε è mey ke nje fitele fí bó lese yí Klistu le ke leηleη no wvù nu ke ejo bô nu ntfuse le bó nu se jay ke ten nje fitele fí bó lese yí Klistu le.

³¹ Fí fεn nu le beene emwase bonci nje fitele fí beene lese yí Klistu le? Naa lo, ke è nulo é fí enù nonen ke! Fí nu le beene keηke keeleeme lo yí bonci le.

4

Abla'am nu kenfewsns ke wee wvù Nyo' joo le wvù nu se jay e

3:8 6:1   **3:9** 1:18-2:24; 3:23   **3:10** Mben 14:1-3   **3:13** Mben 5:9; 140:3   **3:14** Mben 10:7   **3:15** Yεsa 59:7-8
3:18 Mben 36:1   **3:20** Job 4:17; Mben 130:2; 143:2; Lum 4:15; Gal 2:16; 3:22   **3:21** 1:2, 17   **3:22** 2:11; 3:9; 10:12; 11:32   **3:23** 5:2, 12; 8:18-20; Keη 3:19   **3:24** 5:17; Efe 2:8; Tay 3:7   **3:25** Mat 26:28; Efe 2:13; Kolo 1:20; Ibu 9:12-14; 1Jon 1:7; Mwm 1:5; 5:9; 5:1; 2Kol 5:18-21; Efe 2:14-16; Kolo 1:20; 1:17; 3:3-4   **3:27** 3:1, 21, 31; 8:2   **3:28** Gal 2:16
3:29 3:22; 4:11-12   **3:31** 6:15; 8:2-4

¹ Ɛ nulo é beene egay le Ablam wvù icee kfuu disébeene to yen le la ekume saaka wvun?

² Ɛ Nyo' fen to jo Ablam le wvù nu se jay e è nu nje lemme di jee di wvù to gee, ke tu wvù nulo ekfune gvuw ekume fi. Geenen, ke wvù kenke naa lo fiée fi wvù nulo ekfune gvuw dvù é Nyo' ejise ke,

³ njefo Nwa' Nyo' gayte le,
 “Ablam to nu e lese fitele yi Nyo' le,
 e Nyo' mum jo wvù le wvù nu wee wvu teyete.”

⁴ Wee wvù lemte e bó laake wvù, ké lemte é bó elaw wvù, bó saa ejo e nlawma we nu ke lo nnya e bó e nya é wvù ke. E bó jo le è nu nlawma wvù wvù kenke keekkenke.

⁵ Geenen, é wee nu se wvù e lem fiée, e lese e è nu fitele yi Nyo' wvù joo bonyii bó befe le bó nu se jay é wvù ejise, tu Nyo' nu ejo mweten le wvù nu teyete é wvù ejise nje fitele fi wvù lese yi ye le.

⁶ Dawe ten to nu e jeme le njon wvu baay nu wvu bonyii bó Nyo' joo le bó nu teyete é wvù ejise e è yaa nu nje lemme di bó nu e lem ke.

⁷ Wvù to nu e jeme le,
 “Njon wvu baay nu fò bonyii bó Nyo' nu e lesehe wase bojay bobole,
 e banje bibefe bibole.”

⁸ E njon wvu baay nu fò wee wvù Nyo' yaa beee ngoyte fite
 fi kebefe kew e ke.”

⁹ No fi nu nonen, tu njon wvu baay wvun nu ke fò bonyii bó bó nu e tfuse bó yew maaj e? Nuu le wvù nu ten fò bó beee ntfuse le? Beene be e gay wase le, “Fitele fi Ablam to leseé yi Nyo' le to nu e ge e Nyo' jo wvù le wvù nu wee wvu teyete.”

¹⁰ Nyo' to jo Ablam le wvù nu wee wvu teyete e è nu seke la? E to nu e bó e tfuse wase wvù yew, nuu e wvù beee ntfuse le? E to nu e wvù beee ntfuse. Ke bó to baa tfuse wase wvù yew ke.

¹¹ Bó to tfuse wvù yew diéwe nciise le keeduñce le wvù nu wase wee wvu teyete nje fitele fi wvù to leseé yi Nyo' le seke wvù to beee ntfuse. Nonen Ablam e mum e no nu icee bonyii bocii bó nu e lese fitele yi Nyo' le e bó baa tfuse bó yew ke, wvu le Nyo' ejo ten bó le bó nu bonyii bo teyete é wvù ejise.

¹² E wvù nu ten icee bonyii bó bó nu e tfuse wase bó yew, e è yaa nu ke nje bó nu e tfuse bó yew ke. E nu nje bó nu e jo ekake kew yi fitele fi wvù to leseé yi Nyo' le e bó se ke tfuse wvù yew.

Ablam to kenke fiée fi Nyo' kawee e è nu nje fitele fi wvù to leseé yi Nyo' le

¹³ Nkawma wvù Nyo' to kawee Ablam le wvù bó boom bew nu ke eyow ekole ke nshe le to baa nu nje Ablam to geele bonci ke. E to nu nje fitele fi wvù to leseé yi Nyo' le, e Nyo' jo wvù le wvù nu teyete é wvù ejise.

¹⁴ E è to nu le bonyii bó nu ke ekenke fiée fi Nyo' to kawee nu ke bonyii bó gee no bonci gomte, ke tu fitele fi bó leese yi Nyo' le yaa kenke sew ke, e nkawma wvù Nyo' kawee wvudvu nu ten ecici.

¹⁵ Fiée fi nu, nu le bonci ké no gee ke e shém ffuuke lo Nyo', njefo é nci baa enu, fiée fimew saa enu le wee nu e ngoy nci ke.

¹⁶ Fi e mum e no nu le, nkawma wvudvu bii e è nu fitele fi wvù leseé yi Nyo' le wvu le é enu mbuwma e wvù e to fò wvù le, e fiée fi wvù kawee fidvu kenke keekooy fò kfuu diew e dici, e è yaa nu ke fò bonyii bó leeme yi bonci le maaj ke. E nu ten fò bonyii bó nu e lese fitele yi Nyo' le lenlen no Ablam to leseé, njefo Ablam nu icee wesebeene bocii bó nu bonyii bo Nyo' le.

¹⁷ Fifin nu no bó nu e san e Nyo' gayte é Ablam le,

“Me nu e nje le wo enù icee bitum nteen.”
 Wvù nu icee wesebeene é Nyo' ejise. E nu Nyo' wvù Ablam to leseé fitele yi ye le. E è nu wvù wvù gee e bonyii bó nu e kpweken wase kaase tuu dvù. E è bvuu nu wvù wvù gee e mwem mvù ke baa nu wase dvù se nu dvù.

¹⁸ Ablam to nu e no taale ke fwe kee le wen nu ke ekenke fiée fi Nyo' kawee naa no wvù to nu wase e è yaa nulo é wvù ebvuu etaale fwe yi fiée le ke. Geenen, e wvù lese ke fitele yi Nyo' le ke ghan no nu, “Icee bitum nteen”, ke no Nyo' to kawee é wvù le,

“Boom buw nu ke elone lo.”

¹⁹ E to nu e Ablam gene wase bilum gbwee, geenen e wvù fanje yaa ewee yi fitele fi wvù to leseé yi Nyo' le ke, naa no wvù to yene ekole kew e le wen nu wase diéwe wee wvù nu e kpwe wase le, yene ten le kpwee wvù Sela nu kase e tee diew e le wase.

²⁰ Wvù to baa ekew ekenke kemaaj wvu le wvù ene ekenke mvuntelem mvunfem ekume nkawma wvù Nyo' kawee wvù dvù ke. Fitele fi wvù to leseé yi Nyo' le to nu e teme gen lo fwe, e wvù no tumte ke e è nu monjukum mo Nyo' le.

²¹ Wvù to nu e mum bee naa bó fitele fiew ficii le Nyo' kenke mvunjay keege fiée fi wvù to kawee.

²² E nee fiée fi fitele fi wvù to leseé yi Nyo' le to nu e ge e Nyo' jo le wvù nu wee wvu teyete é wvù ejise.

²³ Geenen, njeme wvu le, "Nyo' to nu ε jo wvu nonen," nu ε bó yaa sanj ke ε è nu fô Abla'am e maanj ke.

²⁴ Wvù nu ten fô beene le. Nyo' wvù beene lese fitele yí ye le nu ke ejo ten beene nonen. É nu wvù wvù to bvuseε Jisos wvù Tata wesebeene yí kpwe le.

²⁵ Jisos nu wvù bó to nyaε ε wvù kpwe nje bibefe bisεεbeene. É Nyo' kase bvuse wvù yí kpwe le wvu le wen ejo le beene nu se jay.

5

Bvujonke bvù beene kenke njefo Nyo' nu ε jo wase beene le beene nu se jay

¹ Keseen no Nyo' nu ε jo wase beene le beene nu se jay nje fitele fi beene lese yí ye le, beene ε mum ε no nu yí nyεkeey e beene ε bó nje fiεε fi Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ge.

² É ge wvù beene ε se kenke je keeley mbuwma wvù beene nu yí dvù le keseen nje fitele fi beene lese yí ye le. Beene ε no lanjanje no beene taale fwe kee le beene nu ke ekenke fô bvukuke bvù Nyo' le.

³ É ke è mεy ke nonen ke, beene lanjanje ten yí bonjεw bó beene yεne le, njefo beene kee lo le bonjεw gee ε wee no kee keekuu shém.

⁴ É shém yí kuuleεn gee ε Nyo' bensee wee le wvù nu ε kocen. É Nyo' dioo bensee wee le wvù nu ε kocen, é wvù no taale ke wase ε è nu fwe yí fiεε le, kee le wen nu ke ekenke.

⁵ É fiεε fi beene taale fwe yí dvù le yaa nulo ke eyuu efey kuse ke, njefo Nyo' nu ε yinjsen mvuntelem mvuseεbeene bó kenkonjen kew fele yí Keyoy ke Yuule kè wvù nu ε nya é beene le.

⁶ Fi nu le seke beene to beε se beene nulo efi bikuu bisεεbeene, ε Klistu to ε è nu kefew ke lenj e, kpwe nje yese beene bonyii bó maa Nyo'.

⁷ É nu keceey le fi temyi fô wee le keekpwe nje wee mvu wvù nu se jay, ε è nu ke naa lo é wee mvu emom keekpwe nje wee mvu wvù jee.

⁸ Geenen, Nyo' to dunji kenkonjen kew fô beene le é ye yí le, é to nu seke beene to beε bonyii bó befe, ε Klistu kpwe nje yese beene.

⁹ Keseen no beene nu ε εlεmε kew ε ge wase Nyo' ε jo beene le beene nu se jay, tu wvù nu ke egen fwe eboyse beene can shém yí ffluuke Nyo' bó bonyii le.

¹⁰ Fi nu le, é è to nu seke beene to beε bonyii bo bvuban e bo Nyo' le, ε kpwe Waa we mancε mwεεm beene ε bo Nyo', tu wvù nu egen fwe keseen eboyse beene bó nshii we

no wvù nu ε mancε wase mwεεm beene ε bo Nyo'.

¹¹ Ke è mεy ke fifin maanj fi beene lanjanje nje fi ke. Beene lanjanje ten beene ε bo Nyo' nje Tata wesebeene wvù Jisos Klistu wvù nu ε mancε mwεεm beene ε bo Nyo'.

Fiεε fi Adam to toε dvù noo fi Klistu to toε dvù

¹² No kebefε to feyεε yí wee mwaanj e se to yí nshε le, ε kpwe fey yí kebefε le se to, kpwe ε mum ε lam ke nonen ε gen yí wee tfuu le, njefo wee tfuu nu ε ge kebefε.

¹³ Kebefε to nu naa wase dvù yí nshε le ε Nyo' se ke nya bonci. Geenen é bonci nu se bó nu dvù, bó saa engoyte fite fi bibefe bi bonyii gee le ke.

¹⁴ É kεw yí kefew ke Adam e ε to ε buy yí ke Muses e nu ε kpwe to kenke mvungaj é we jo bonyii bocii naa noo bó to gee bibefe ε bó yaa gee ke diεwε Adam wvù to ηgoyεε ε è nu nci ke. Adam to nu é je mi le diεwε Klistu wvù to nu keeke eto le.

¹⁵ Geenen ke nnya Nyo' yí wvù nya é bonyii εcici nu diεwε kebefε kè Adam to gee ke. É bonyii nteen to nu ε kpweken nje kebefε ke wee mwaanj e, tu è nu keceey le mbuwma Nyo' noo nnya ye yí to toε nje fitele fi jee fi wee mwaanj e wvù è nu Jisos Klistu, nu ke eto fô bonyii le nteen eduu efesen lo.

¹⁶ Ke fiεε fi nnya Nyo' yin yí Nyo' to nyaε εcici to dvù nu lanjanje diεwε fiεε fi kebefε ke wee mwaanj we le nu ε to dvù ke. Kebefε ke wee mwaanj e nu ε to bó nsaw fô bonyii le bocii ε lese bó ηgew e. Geenen nnya Nyo' yin yí to toε ejim jo bibefe bi bonyii le nteen nu ε ge Nyo' ε jo bó le bó nu se jay.

¹⁷ É kebefε ke wee mwaanj e to nu ε ge ε kpwe no kenke mvungaj é we jo wee tfuu nje wee mwaanj wvudvu, tu bonyii bó nu ε fiisen mbuwma wvu baay wvun, noo nnya yí è nu njo wvù Nyo' nu ε jo bonyii εcici le bó nu teyey, nu ke ekenke nshii naa baay nje wee mwaanj wvù è nu Jisos Klistu.

¹⁸ Nonen, no kebefε ke wee mwaanj e to nu ε to bó ηgew fô bonyii bocii le, nu ke lanjanje no gee di wee mwaanj e di teyey nu ε ge Nyo' ε jo bonyii le bó nu se jay, ε bó bocii nu ke ekenke nshii.

¹⁹ Fi nu le keε no wee mwaanj to nu ε teme ekole bó Nyo' ε fifin ge ε bonyii nteen mum no nu wase bonyii bó befe, nu keε no wee mwaanj to nu ε yuw Nyo' le ε fi ge ε Nyo' nu ke ejo bonyii nteen le bó nu teyey é wvù ejise.

²⁰ Nyo' to nya bonci keege le é nelo é bibefe eduule. Geenen no bibefe duule nu no shen Nyo' yí è nu mbuwma fô bonyii le duule ten fesene lo.

²¹ É fi nu nonen wvu le, no kebefé kênke mvungay é bonyii we é bó kpwee, nu ke ten no mbuwma Nyo' kênke mvungay é bonyii we fele yí njo wvù Nyo' joo bonyii le bó nu teyete é wvù ejise le keeke enya bó bó nshii wvù mɛy lo nje Jisos Klistu wvù Tata wesebeene.

6

Wee wvù nu é taashé wase bó Klistu nu é kpwe wase fô kebefé le

¹ No fí nu nonen, è nulo é beene egay le la? É fen nu le beene emɛy egee bibefe gene dvù fwe fwe wvu le shen Nyo' yí è nu mbuwma fô bonyii le eduule ten fesene lo?

² Ké è nulo é fí enù nonen ké! É nulo é beene bó nu é kpwe wase fô kebefé le ebvuu eghan nɛɛ le se ebvuu ecee yí kebefé le?

³ Ké ben kee le beene bocii bó bó nu é lese wase é joo é taashé bó Klistu Jisos nu é bó lese nonen é taashé beene é è nu bó kpwe ye le?

⁴ Bó to lese beene é joo nonen é fí mum no nu le bó nu é taashé wase beene é bó yí kpwe ye le é dwey, wvu le no Klistu to kaseé buy yí kpwe le yí mvungay mvu Ice le wvù kuuke, nu é beene nelo emum ecee wase é è nu yí nshii wvu fwé le.

⁵ Fí nu nonen njefo é beene nu é bó é taashé wase beene é bo Klistu yí kpwe yí è nu ye le, tu ké è nu kemaɛn le beene nu ke etaashé ten beene é bó yí mbuy wvu yí kpwe le wvù è nu we le ké.

⁶ Beene kee le ye yesebeene yí è nu nce wvu yvum nu é bó to ta wase yí kentam e beene é bo Klistu, wvu le bó efíwɛ lo ye yidvu yí è nu yí kebefé, le è nelo é beene saa ebvuu enu bonfaw can kebefé le ké,

⁷ njefo wee ke kpwee tu wvù nu é buy wase can kebefé le.

⁸ No beene nu é kpwe wase beene é bo Klistu, tu beene nu é bee le beene nu ke ecee ten beene é bó,

⁹ njefo beene kee lo le no Nyo' to bvuseé Klistu yí kpwe le, nu é ké Klistu nelo ke ebvuu ekpwe ké. Ké kpwe bvuu kênke mvungay é wvù we ké.

¹⁰ Kpwe yí wvù to kpwee nu é wvù to kpwe fô bibefe le kan mwaan é fí ka lo nonen. É nshii wvù wvù kênke keseen nu é wvù nu wase é è nu fô Nyo' le.

¹¹ Nonen ben ten kênke keeyen fô bikuu binen e le ben nu é kpwe wase fô bibefe le, é

no cee wase keseen bii é è nu no Nyo' gomte, no ben nu é taashé ben é bo Klistu Jisos.

¹² Nonen fo ben ebvuu ebee é kebefé ekeɛkɛ mvungay é we jo kenca kenén ke ye le gee é ben yuuke é è nu fíɛ fí éɛɛɛ kenén gomte le ben egeé le ké.

¹³ Fo ben ebvuu eceɛ é kebefé ejoo biba binen bi ye le diéwɛ mwɛɛm mwew mvu lemme le gee mwɛɛm mvù befe dvù ké. Ben enya bikuu binen é è nu é Nyo' diéwɛ bonyii bó bó nu é bvuse wase bó yí kpwe le é nya bó bó nshii. Ben enya ten biba binen bi ye le é Nyo' diéwɛ mwɛɛm mwew mvu lemme le keege mwɛɛm mvu teyete dvù.

¹⁴ Ké kebefé bvuu kênke keekênke mvungay é ben we ké, njefo ké ben nu é bonci kuse ké. Ben nu wase é è nu é mbuwma Nyo' kuse.

Wee wvù nu é taashé bó Klistu nu wase nfwa nce wvu teyete

¹⁵ No fí nu nonen, è nulo é beene egay le la? Beene fen emum egeé bibefe njefo beene nu é kuse jo mbuwma Nyo', yaa nu ké é è nu é bonci kuse? Naa lo!

¹⁶ Ké ben kee le é wee jo ekole kew é nya é wee mvu keeyuuke wvù le diéwɛ nfwa le, tu wvù nu enu ké wase nfwa wee wvudvu wvù wvù yuuke wvù le le? É wee nya ekole é è nu é kebefé, tu wvù nu nfwa bebefé. É kí nu ke eto é è nu bó kpwe. Wee é nya ekole kew keeyuuke Nyo' le, tu wvù nu enu nfwa é è nu wvu Nyo'. É fí nu ke ege é wvù ekeɛkɛ nce wvu teyete.

¹⁷ Geenen keyoone ke Nyo' le le no ben to shee nu bonfaw bo kebefé le, nu é keseen nu é ben é bee wase bó mvuntelem mvunen mvunciim fíɛ fí n'yɛɛyí wvù bó to nya é ben durɛj le,

¹⁸ ben é mum é no nu é bó é bvuse wase ben can kebefé le, ben é tu wase bonfaw é è nu bo nce wvu teyete e.

¹⁹ Me njemyi fin diéwɛ wee wvu wum e, njefo ké ben diéwɛ bonyii bo boyuum e nulo ekiɛɛ mwɛɛm egeɛn ebuy kelen kemew e ké. Ben ekeé le è to nu fwele é ben nya biba binen bi ye le é mwɛɛm mvu nnyen e bó bibefe bí le bí le diéwɛ bonfaw e. Ben emum enyaá wase biba binen bi ye le keseen é è nu é mwɛɛm mvu teyete keenu bonyii bó yuule.

²⁰ Seke ben to nu bonfaw bo kebefé le, ké nce wvu teyete to kênke fíɛ keege bó ben ké.

²¹ No ben to nu nonen, sew wvù ben to kênkeé fô mwɛɛm mvun e mvù ben nu wase keseen wuamene lo yí mvù le nu la? Mwɛɛm mvudvu mvunciim mɛɛse ké é è nu bó kpwe.

²² Geenen keseen no bó nu ε bvuse wase ben can kebefε le ben ε tu wase bonfaw ε ε nu bo Nyo' le, nu ε sεw wvudvu nu le ben tuu wase bonyii bó yuule, ε kemεse kedvu nu ke enu nshii wvù mεy lo.

²³ Ben ekeè le nlawma kebefε nu kpwe, geenen ε nshii wvù mεy lo nu nnya yì Nyo' nnya scici ε bonyii bó nu ε taashe bó bo Klistu Jisos wvù Tata wesebeene.

7

Nci ké no kenke mvungay ε wee we ke seke mweten beε dvù

¹ Boom bo bwεem e, me ngomte keenjeme fin ε ben diεwe bonyii bó kee nci le. Ke ben kee le nci ké no kenke mvungay ε wee we ke seke mweten beε dvù?

² Beene ejo kenfewsen yì kentaashe ke kpwoon bó diemsen e. Nci ké no suule kpwoon yì dweese le ke seke dweese beε dvù. Geenen ε dweese nlo ε kpwe, tu wvù nu ε buy wase ekuse jo nci wvù suule wvù bó dweese.

³ Nonen ε wvù ne ε gen ε diemsen mvu le ε dweese beε dvù, ε bó etee wvù le kpwoon nsake. Geenen ε dweese nlo ε kpwe, tu wvù nu ε buy wase ε nci wvudvu kuse. ε wvù gen lo ε taashe ε no nu bó diemsen mvu, wvù saa enu kpwoon nsake ke.

⁴ ε nu ke lenjen boom bo bwεem e no ben nu ε kpwe wase fò bonci le fele yì ye Klistu yì bó to tae yì kentam e. Ben nu ε kpwe nonen wvu le ben enù wase bonyii bo wee mvu le jεy. ε wee wvudvu wvun nu wvù bó to bvuseε yì kpwe le, wvu le beene ecee wase gee ε è nu mwεem mvù jee fò Nyo' le.

⁵ Seke beene to beε cee bii no nyam ye yesebeene gomte, bonci to ké no kamsee ye yesebeene yì fuu gee ε biba bisεεbeene bi ye le lemte mwεem mvù too ε è nu bó kpwe fò beene le.

⁶ Geenen, keseen nu ε beene ε buy wase ekuse jo bonci ε kpwe fò bonci bodvu le bó to nu ε jice beene le diεwe bonyii bo ncaw e. Beene nu ε buy wvu le beene elemte ente jo nshii wvu fwe wvù è nu wvu Keyoy ke Yuule, ε è yaa bvuu nu ε je ye yvum yì bonci bó bó sanjεε le ke.

Nci gee ε beene kee mwεem mvù befe

⁷ ε nulo é beene egay le la? ε fen nu le nci nu ficeε fi befe? Ke è nu nonen ke! ε è to baa nu nje bonci, tu ke me mbe ηkee ficeε fi befe ke. ε nci to baa gay le, "Fo wee edewkené ejise yì ficeε fi wee mvu le", tu me mbaa ηkee le keedewkene ejise nu ficeε fi befe ke.

⁸ Geenen kebefε ε mum ε beε ekuse jo nci wvun ε shiw ejise yò dewkene yì yem ε je

le jé le. ε nci be baa nu, kebefε saa ekenke mvungay ke.

⁹ Me nto nshee ncee ηgee no me ngomte ε me mbaa ηkee wase bonci ke. Geenen, ε me ke ndioo enkieε bonci, ε kebefε mum ηaay, ε me mum kpwe.

¹⁰ Bonci bodvu kebeε bó fi to nu le bó nu ke eto bó nshii, nu ε kaa ε to ε è nu bó kpwe fò me le.

¹¹ Fi nu le kebefε to nu ε mum kenke je yì bonci ban e, leε me, beε ekuse jodvu yu me.

¹² Nonen bonci nu ficeε fi yuule, ε ficeε fi bonci gayte nu ficeε fi yuule, nu teyey bvuu jee.

¹³ Fi fen nu le ficeε fi jee to nu ε kaa to ε è nu bó kpwe fò me le? Naa ke è nu nonen ke! ε to nu kebefε kè to bekeε ekuse jo ficeε fi jee fin keeto bó kpwe fò me le, wvu le beene eyen le kebefε nu kebefε, ε fi dujci ε è nu yì ficeε fi bonci gayte le le kebefε looci naa befe baay.

Bvuidiuv bvuyi wee le

¹⁴ Beene kee le bonci nu ficeε fi ne fò Nyo' le. Geenen ε me nu flem wee wvu wum ηkenke nyam ye, ε bó gese me diεwe nfwa le ε kebefε.

¹⁵ Ke me ηgee ficeε no ηkee ficeε fi me ηgee ke, njefo ke ficeε fi me ngomte keenje nu fi fi me ηgee ke. Me ηkaa nen'yi nge ficeε ε è nu ke naa fi fi me mbane.

¹⁶ No me nen'yi no ηgee ficeε ε è nu ke fi fi me n'yaa ngomte ke, tu me nu ε mbee keceεy le nci nu ficeε fi jee.

¹⁷ No fi nu nonen, tu è nu keceεy le ke è bvuu gee me ficeε fidvu ke. ε gee wase kebefε kè nu yì yem e.

¹⁸ Me ηkee naa lo le ke ficeε fi jee nu yì yem e ke. Fi nu le ke ficeε fi jee nu yì elemε kem e ke. Me nen'yi no ηkenke shieε kenje ficeε fi lenj, geenen ε me n'yaa nulo enje ke.

¹⁹ Ke ficeε fi jee fi me ngomte keenje nu fi fi me ηgee ke. Ficeε fi befe fi me n'yaa engomte keenje ke, nu fi fi me ηkaa ηgee.

²⁰ No me nen'yi no ηgee ficeε ε è nu fi fi me n'yaa ngomte ke, tu ke è bvuu nu me wvù gee ficeε fidvu ke. ε gee wase kebefε kè nu yì yem e.

²¹ No fi nu nonen, me ε mum ε n'yen le è nu wase lo nci le seke me ngomte keenje ficeε fi jee, ε fi cekey keege no nu ke fi befe.

²² ε fitele flem e nu ε me n'yuuke njonj bó nci Nyo' baay.

²³ Geenen ε me nen'yi n'yene wvumvu nci le ε wvù nu yì yem e. ε wvuwe tumte jem bó nci wvù kenke ηkpawce wem, gee ε me ntuu nfwa wvuwe nci wvu kebefε wvù nu yì yem e.

²⁴ Fɪŋkfusay fi fiɛɛ le kɛ diɛwɛ me! Ɛ nu ebvuse yɛɛ me yɪ nyam ye yin yɪ too bɔ kpwe le?

²⁵ Keyoone ke Nyo' le wvù nulo efi me fele yɪ Jisos Klistu wvù Tata wesebeene le!

No fi nu nonen me e mum e no nu wase keseen nfwa bonci bo Nyo' le é ŋkpawacɛ wɛm e. Geenen nu nfwa bonci bo kebefɛ le yɪ nyam ye le.

8

Keecee bii no Keyoy ke Yuule gomte

¹ Fí ɛ mum ɛ no nu le, keseen nu ɛ ke wee wvù nu ɛ taasɛ wase bɔ Klistu Jisos bɛɛ ke ebvuu eley ŋɛw e ke.

² Kɛ wvù bɛɛ ke ebvuu eley njefo nci Keyoy ke Yuule kè nyaa nshii é bonyii bɔ nu ɛ taasɛ wase bɔ bo Klistu Jisos, nu ɛ bvuse wase beene can nci wvù é nu wvu kebefɛ bɔ kpwe le.

³ Nyo' nu ɛ ge wase fiɛɛ fi nci to baa kɛŋke mvunɔgay keege kɛ. Nci to baa kɛŋke mvunɔgay é ge kewɛɛyɛ ke nyam ye wee wvu wum e. Fiɛɛ fi Nyo' ge nu le wvù to nu ɛ ciinse Wan wvu we ɛ wvù to diɛwɛ wee wvu wum wvù gee bibefɛ le keeŋɔy kebefɛ. Ɛ Nyo' mum ŋɔy mvunɔgay mvu kebefɛ le bɔ ye Waa we.

⁴ Wvù to ge nonen wvu le mwɛɛm mvu leŋ mvù nci gomte enù ɛ bɔ ɛ ge wase fɔ beene bɔ cee bii no Keyoy ke Yuule gomte le, ɛ é yaa bvuu nu no nyam ye gomte kɛ.

⁵ Bonyii bɔ cee bii no nyam ye gomte nu ɛ bɔ kɛ no lewse bvufee ɛ é nu yɪ mwɛɛm mvù nyam ye gomte le, ɛ bɔ cee bii no Keyoy ke Yuule gomte kɛ no lewse bvubole bvufee ɛ é nu yɪ mwɛɛm mvù Keyoy ke Yuule gomte le.

⁶ Ɛ wee leke bvufee ɛ é nu yɪ nyam ye le, tu wvù nu ke ekpwe. Geenen é wee leke bvufee yɪ Keyoy ke Yuule le, tu wvù nu ke ekeŋke nshii noo nyekeye.

⁷ No fi nu nonen wee wvù leke bvufee ɛ é nu yɪ mwɛɛm mvù nyam ye gomte le kɛ no bane Nyo'. Kɛ wvuwe wee kɛ no yuuke nci Nyo' le kɛ. Ɛ é nu keceey le kɛ é nulo é wvù eyuuke kɛ.

⁸ Ɛ kɛ é nulo é wee wvù cee no nyam ye gomte egee fiɛɛ fi Nyo' eyuuke njon kɛ.

⁹ Geenen kɛ ben nu finen bonyii bɔ cee bii no nyam ye gomte kɛ. Ben bii ɛ é nu no Keyoy gomte, é é fen nu le Keyoy ke Nyo' le cee yɪ yene le. Ɛ wee nu dvù wvù baa kɛŋke Keyoy ke Klistu le, tu kɛ wvù nu wee Klistu kɛ.

¹⁰ Ɛ Klistu fen nu yɪ yene le, naa no ye yene nu ke ekpwe nje kebefɛ, tu Keyoy ke Nyo' le nu enyaa nshii é ben njefo Nyo' nu ɛ ge wase ben ɛ no nu teyete yɛ wvù ejise.

¹¹ Ɛ Keyoy ke wvù wvù to bvuseɛ Jisos yɪ kpwe le cee yɪ yene le, tu wvù wvuwe wvù to bvuseɛ Klistu Jisos yɪ kpwe le nu ke enya ten nshii é ye yene yɪ nu ke ekpwe le. Wvù nu ke enya fele yɪ Keyoy kew kedvu kè cee yɪ yene le.

¹² Nonen boom bo bwɛɛm e, beene kɛŋke fiɛɛ keege, ɛ fiɛɛ fin yaa nu keecce bii no nyam ye yesebeene gomte kɛ.

¹³ Ɛ ben cee bii no nyam ye gomte, tu ben nu ke ekpweken. Geenen é ben cine Keyoy ke Yuule ɛ lese gee di befe di nyam ye gomte, tu ben nu ke ekeŋke nshii.

¹⁴ Bonyii bocii bɔ cee bii no Keyoy ke Nyo' le duŋci nu boom bo Nyo' le.

¹⁵ Nyo' to baa enya ɛ é nu keyoy ke bvun-faw e kè nu ege é ben ekaase ecee yɪ nfan e kɛ. Wvù to nya Keyoy é ben ɛ é nu kè gee ɛ ben nu boom bew. Ɛ kí mum gee ɛ beene teŋe wvù le, “Abba, Icee wese.”

¹⁶ Keyoy kedvu kin kebeɛ bɔ keyoy keɛɛbeene leeme tomte le beene nu boom bo Nyo' le.

¹⁷ Ɛ beene fen nu wase boom bo Nyo' le, tu beene nu ke edie bvushɛw, bvushɛw bvù é nu bvu Nyo' le. Beene ɛ bo Klistu nu ke etaashɛ edie bvù é beene fen yene ŋɛw no Klistu to yɛnɛ wvu le beene ten ke ekeŋke bvukuke beene ɛ bɔ.

Bvujonke bvù é nu ke enu bvu boom bo Nyo' le

¹⁸ Me ŋkee naa ntay le ke ŋɛw wvù beene yene keseen nu ɛ wvù ɛ buy naa lo wvù bɔ efewsɛne bɔ bvujonke bvù é nu ke enu bvuseɛbeene kɛ.

¹⁹ Mwɛɛm mvunciiim mvù Nyo' to bomɛɛ cɛyte naa lo shiee le kefew kè Nyo' nu ke eduŋce boom bɔ é nu naa bew.

²⁰ Fí nu le mwɛɛm mvù Nyo' bomɛɛ to nu ɛ ne tu mwɛɛm mvu ecici. Kɛ mvù to tu mvu ecici le mvù koonke lo nonen kɛ. Ɛ to kon Nyo' wvù to gee le mvù enu nonen. Geenen ɛ bɔ taale kɛ fwe kee le,

²¹ diuu dimew nu ke enu é Nyo' ebvuse mvù é mvù eboy yɪ ncaw wvù nu le mvù mvunciiim kɛŋke keeke efo le. Ɛ wvù nu ke edioo ɛ bvuse nonen, é mvù ekeŋke wase ɛ é nu bvujonke bvu boom bo Nyo' le.

²² Beene kee le mwɛɛm mvunciiim mvù Nyo' bomɛɛ cone bɔ monlum diɛwɛ kpwoon lume le ɛ kɛw lo ɛ to ɛ buy keseen e.

²³ Kɛ é mey ke mwɛɛm mvù Nyo' bomɛɛ maan mvù nu yɪ monlum e kɛ. Beene bɔ kɛŋke sá' Keyoy ke Yuule kè Nyo' nu ɛ nya é beene cone ten é shem é shem no beene cɛyte le Nyo' ege é beene enù boom bew, fi é

nu nsum wvù wvù nu ke esum ye yesebeene yicii can ngew e.

²⁴ E nu fiese fidvu fin fi beene taale fwe kee le beene nu ke ekeñke fi Nyo' to boysee beene nje fi. Geen en fiese fi wee taale fwe yi dvù le le wen nu ke ekeñke e fi nu wase ê wvù ejise yaa nulo bvuu nu le è nu fiese e wvù beee ceyte lo ke. E nu yee wvù nulo ebvuu etaale fwe yi fiese le keeke ekeñke e fi nu wase ê wvù ejise?

²⁵ Geen en è beene taale fwe yi fiese le kee le beene nu ke ekeñke se beene cim yene wase fi le, è beene ekuu shém ecyete.

²⁶ Keyoy ke Yuule ten e mum e no fici beene yi keweyee keseebeene le, no beene yaa kee keebunlee no beene keñke keebunlee ke. Keyoy kedvu kebee ké no leke Nyo' fò beene bonyii bo Nyo' le beele è wvù è jè ye yi è nulo wee saa esee le ke.

²⁷ Nyo' wvù ké no taase mvuntelem mvu bonyii le ké no kee ñkpawace wvu Keyoy ke Yuule, njefo Keyoy ké no leke Nyo' fò bonyii bò è nu bo Nyo' le è jè ye yi Nyo' koonke le.

²⁸ Beene kee le Nyo' lemte yi mwεem mvunciim e gee e mvù gene è jè ye yi jee le fò bonyii bò koonke wvù le bò wvù nu e tee bii fiese fi wvù gomte fò bó le.

²⁹ Bonyii bò Nyo' to kee wase e è beee lo nu e wvù to seyse wase gee le bó nu ke ekumen enu diewe Waa we le, wvu le Waa we wvun nelo enu nsafwe boom bo bwee le, e bó nu nteen.

³⁰ E bonyii bò wvù to seysee wase gee nonen, e wvù mum ke tee bó. E bonyii bodvu bò wvù to tenee nu e wvù to jo wase bó le bó nu se jay. E bó bodvu bò wvù to jo le bó nu se jay, nu e wvù to ge le bó eley bvukuke bwew e.

Wee wvù nulo ebvuu ege beene bò fiese nu yee?

³¹ No mwεem mvun nu nen mvunciim, è nulo è beene ebvuu egay le la? No Nyo' nu wase è keba keseebeene le, wee wvù nulo ebvuu ege beene bò fiese nu yee?

³² E wvù wvù Nyo' to nu se wvù e yee ejise le Waa we, geen en nya e wvù kpwe fò beene le bocii, tu ke wvù nu ke enya mwεem mvunciim ebise fò è beene?

³³ E nu yee dvù wvù nulo ebvuu egomte nsaw bò bonyii bò Nyo' nu e caw wase? Nyo' nu wvù joo bonyii le bó nu se jay.

³⁴ Wee nu dvù wvù nulo ebvuu else beene ngew e? Klistu Jisos to nu e kpwe, kase buy ten yi kpwe le, e no nu keseen è bo ke Nyo' le ke ecyete e, looci leke Nyo' fò beene le.

³⁵ Wee wvù nulo ebvuu egawsen naa beene bo Klistu fo wvù ebvuu ekoonke beene nu yee? E nulo è ngew, keene monlum, keene bikaa bi bonyii bone è beene ejim, keene jen, keene kincimite, keene kembemse, keene kpwe, egawsen e?

³⁶ Fí nu ke no bó nu e sanj e bonyii bomew gayte è Nyo' le,

“Bese nu diuw kpwe le ediuw ecii nje yo.

Bonyii joo le bese nu njée yi bó eseyye lo.”

³⁷ Naa lo yi mwεem mvun e mvunciim nu e beene nu bonyii bò looci soo lo yi mvungay mvu Klistu wvù to koonke beene le.

³⁸ Me ñkee naa ntay le ke kpwe keene nshii, keene kfuu bonceendaa bò la, keene biyoy bi saake, keene mwεem mvù nu keseen, keene mvù nu ke eyuu enu, keene mwεem mvù keñke mvungay,

³⁹ keene mvù nu è we, keene mvù nu ekuse, keene naa la fife fi nu ngoo mwεem mvù Nyo' felee le mvunciim, nu e fimew nu dvù fi nulo egawsen beene e bo keñkonen ke Nyo' le ké wvù keñke fò beene le nje Klistu Jisos wvù Tata wesebeene ke.

9

Nyo' to nu e caw bonyii bo Israel le bó enu bonyii bew

¹ Fiese fi me njemyi fin nu keceey diewe wee Klistu le. Ke me mbiayte lo ke. Keyoy ke Yuule ké nu yi yem e tomté le ke me mbiayte lo ke.

² Me ñkeñke yii baay bò nsase wvù yaa kaa ke fò fitele fiem e,

³ nje boom bo bwεem e bo wonj e bò bee bó nu eleme kemwaan. Me nelo enshieele naa baay le lon eto fò me le é me engawsen lo bee Klistu ke nje bó.

⁴ Bonyii ban nu bonyii bo Israel, e Nyo' to jo bó ge le bó enu boom bew, dunce n'yuu we è bó, gbwoi monkan bó bó, nya bonci bew can yibole, dunce bó no bó ebunleè Nyo', ge bonkawma bò bó.

⁵ E nu bonyii e bo'icee bobole bò to sanee kfuu dibole to nu bonyii bo Nyo' le bò bó kee bó, e Mboyse wvù Nyo' to kawee to dioo to diewe wee wvu wum e e bó boo wvù e è nu è kfuu di bonyii ban e. Beene enyaa mbense sekecii se ñka è Mboyse wvun wvù nu Nyo' wvù keñke mvungay è we jo mwεem mvunciim. Fí enù nonen.

⁶ Ke fi nu le fiese fi Nyo' to kawee nu e la ecici ke, njefo kee bonyii bocii bo Israel mum nu keceey boom bò è nu bo Israel e ke.

8:24 2Kol 5:7; Ibu 11:1   8:25 2Kol 4:18   8:27 Mben 139:1-3   8:28 Job 2:10; Efe 1:11   8:29 Kolo 1:18; Ibu 1:6
 8:30 1:7; 5:2; 2Tes 2:13-14   8:31 Yesa 50:8-9   8:31 Mben 118:6   8:32 5:8; Jon 3:16   8:34 4:25; Lem 2:33; Ibu
 7:25; 1Jon 2:1   8:35 2Kol 5:14   8:36 Mben 44:22; 2Kol 4:11   8:37 1Jon 5:4-5   8:38 Efe 1:21; 1Kol 3:22; 15:24;
 1Bi 3:22   8:39 5:5; Jon 3:16; 2Kol 13:13; Efe 1:4; 2:4; 1Tes 1:4; 2Tes 2:16   9:2 Ksm 32:32   9:4 Ksm 4:22; Os 11:1;
 Ksm 16:10; 24:16-17; 40:34-35; Kenj 17:7; Ksm 24:7-8; Ksm 20-24; 3:2, 4; 4:13, 17; Gal 3:6, 14   9:5 15:8; Ksm 3:6, 15; Mat
 1:1; Lum 1:3-4   9:6 3:3-4; 2:28-29   9:7 Kenj 21:12; Mat 3:9

7 Ɛ ke ɛ nu ten boom bɔ buy yɪ Abl'a'am e bocii bɔ ɛ nu boom bew ke. Geenen fi nu no Nyo' to jemye ɛ Abl'a'am le,
 “Ɛ nu Aysik wvɔ nu ke eboo boom bɔ nu egee diee diuw.”

8 Fifin dunji le ke ɛ nu boom bɔ buy yɪ Abl'a'am e bocii bɔ ɛ nu boom bo Nyo' le ke. Ɛ nu boom bɔ Nyo' to kawee Abl'a'am dvɔ bɔ bɔ joo le ɛ nu boom bo Abl'a'am e.

9 Nyo' to dioo ge nkawma wvun gay le,
 “Ɛ nu ke edioo enu diewe keseen e kelum kɛ too le,
 ɛ me enkase ento, ɛ Sela ekenke wan diemsɛn.”

10 Ke ɛ mey ke fifin ke. Fiee diewe fin e to nu ɛ kooy ten bɔ Lebeke wvɔ icee boom bew to mey ke Aysik wvɔ icee bo'icee bosɛbeene.

11-12 Naa ɛ bɔ se keeke eboo boom ban, ɛ bɔ se keeke ege fiee fi jee kenen fi befe, nu ɛ Nyo' to jeme ɛ bwee bɔ le,
 “Nɔgaywee nu ke elemte wan caan e.”

Nyo' to jeme nonen keedunɔe le wvɔ cawte wee bii nkɔn wvuwe le, ɛ ɛ yaa nu nje lemme dimew di wee nu ɛ ge ke. Wvɔ cawte bii fiee fi wvɔ gomte le wee ege le.

13 Ɛ ɛ nu ke no bɔ san le,
 “Yakow nu ɛ me nkɔonke wvɔ, mbane Ɛsau.”

Nyo' kɛ no gee fiee ɛ ɛ nu fi wvɔ koonke

14 No fi nu nonen, ɛ nulo ɛ beene ebvuu ejeme le la? Fi fen nu le ke Nyo' yaa gee gee di leɔ e? Ke ɛ nu nonen ke!

15 Nyo' to nu ɛ jeme ɛ Muses le,
 “Me nu nke encam shen fɔ wee wvɔ me ɛ nkɔn e,
 enkoo yii fɔ wee wvɔ me ɛ nkɔn e.”

16 Nonen ke Nyo' cawte wee bii no wee wvu wum koonke, kenen yɪ lemme di wee lem e ke. Wvɔ cawte ɛ ɛ nu nje wvɔ kenke shen fɔ bonyii le.

17 Fifin nu ke no bɔ nu ɛ san ɛ Nwa' Nyo' le no Nyo' jemye ɛ Felo Nfon wvu Ijiw le,
 “Me nto mbense wo diewe Nfon e ke naa shiee wvɔ le
 me nke endunɔe mvunɔgay mwem yɪ yo le,
 ɛ bonyii egen bɔ diee diem yɪ ekole ke nshɛ le keci.”

18 Fifin ɛ mum ɛ no dunji le Nyo' camte shen fɔ wee wvɔ wvɔ koonke le, nyaa ekole kɛ tɛmyɛn ɛ wee wvɔ wvɔ koonke le wvɔ etemyɪ ekole le.

19 Wee nelo emum ebife ɛ me le, “Ɛ ɛ fen nu no fi nu, Nyo' e bvuu ɛ no baci bonyii nje la le? Wee wvɔ nulo etun fiee fi Nyo' koonke le fi enɔ, nu yee le?”

20 Fɔ wee ebiite nonen ke. Ɛ nu naa wee wvu wum wvɔ la wvɔ nulo ebeeke mbew

bɔ Nyo'? Ɛ nulo ɛ wee ebom fiee bɔ mbom ɛ fi ekase ebife ɛ wvɔ le, “Wo bom me nen nje la le?”

21 Wee wvɔ bomte nshaan kenke mvunɔgay ɛ we jo mbom keejo ntuw mbom mwaan ebom mwɛm dvɔ jey jey, ɛ fimew enu fi kenke lemme di kuuke, ɛ fimew kenke lemme di nɔew.

22 Ɛ nu ke lenlen no Nyo' gee. Wvɔ to gomte keedunɔe shɛm ye yɪ ffluuke bɔ bonyii, ebvuu ege ɛ bonyii ekie mvunɔgay mwew. Geenen ɛ wvɔ loocɛ kuu shɛm bɔ bonyii boba bɔ to gee ɛ shɛm ffluuke wvɔ bɔ bɔ to nu keeke efɛwe lo bɔ.

23 Ɛ wvɔ to ge nonen keedunɔe bvukuke bwew bvɔ baay bvɔ nu fɔ bonyii bɔ wvɔ camte shen fɔ bɔ le. Ɛ bonyii ban nu bɔ wvɔ to seysee wase ɛ ɛ beɛ lo le bɔ nu ke ekenke bvukuke bvudvu.

24 Ɛ nu naa beene bonyii bodvu bɔ wvɔ nu ɛ tee. Ɛ ɛ yaa mey ke bɔ nu Bojuu maan ke. Bonyii bɔ yaa nu ke Bojuu nu ten fɔ.

25 Ɛ ɛ nu ke naa fi fi Nyo' jemyi ɛ Nwa' wee ntum we wvɔ Osia le le,
 “Bonyii bɔ se yaa nu ke bonyii bem, nu ɛ me nu nke enteje bɔ le ‘Bonyii bem.’
 Ɛ boba bɔ me nse mbaa enkoonke bɔ ke,
 ɛ me enteje bɔ le ‘Fitele fiem.’ ”

26 “Ɛ fɔ bvudvuu bwɛ bvɔ Nyo' se kɛ no gayte ɛ bonyii bodvu le,
 ‘Ke ben nu bonyii bem ke’,
 nu ɛ bɔ nu ke etenje wase bɔ le,
 ‘Boom bo Nyo' wvɔ kenke nshii le.’ ”

27 Yesaya wvɔ wee ntum Nyo' to nu ɛ no beele ten ekumɛ bonyii bo Israel gayte le,
 “Naa no bonyii bo Israel cim duule
 naa diewe monshɛm mo ɛ joo yi baay e,
 nu ɛ bɔ nu ke eboy nu ke nen caan.

28 Fi nu le Nyo' nu ke ene esese elan nɔge w yɪ ekole ke nshɛ le kecii kan mwaan emese lo fiee ficii.”

29 Ɛ wvɔ wvɔ Yesaya to yuu wase jeme le,
 “Ɛ ɛ to baa nu le Tata Nyo' wvɔ kenke Mvunɔgay Mvunciim
 ebawce boom ɛ kfuu disɛbeene le,
 tu beene be ɛ tu wase diewe kelaante kɛ Sodom e,
 noo diewe kɛ Gomola le.”

Ɛ bonyii bo Israel tun je yɪ bonyii kenke keebii dvɔ keenu teyey ɛ Nyo' ejise

30 No fi nu nonen, ɛ nulo ɛ beene emum egay le la? Ɛ nulo ɛ beene egay le bonyii bɔ yaa nu ke Bojuu bɔ to baa momte keenu teyey ɛ Nyo' ejise nu wase keseen teyey ɛ Nyo' ejise nje fitele fi bɔ lese yɪ ye le.

9:8 Gal 3:7; 4:23 9:9 Kej 18:10, 14 9:10 Kej 25:21-23; Lum 11:6 9:13 Mala 1:2-3 9:14 3:5; Dito 32:4 9:15 Ksm 33:19; Mat 20:1-15 9:16 Efe 2:8 9:17 Ksm 9:16 9:18 Ksm 4:21; 7:3; 9:12; 14:4; 1Bi 2:8 9:20 Yesa 29:16; 45:9 9:21 Yeli 18:6; 2Tim 2:20 9:22 2:4, 8 9:23 5:2 9:24 1:16; 10:12 9:25 Os 2:24; 1Bi 2:10 9:26 Os 1:10 9:27 Yesa 10:22-23 9:29 Yesa 1:9 9:30 10:20 9:31 10:2-3

³¹ Geenen, ε bonyii bo Israel bò to momte keenu teyten ê Nyo' ejise bii ê je yi bonci gomte le to baa eghan enu teyten ê wvú ejise ke.

³² E è to nu nje la? E to nu njefo ke bó yaa to momte bii ê je yi le bó else e è nu fitele yi Nyo' le ke. Bó to kpwaake le fiae fi gee ε wee nu teyten ê Nyo' ejise nu lemme dimew di mweten gee. E bó ge nonen mum bayten yi te le.

³³ Te din nu di bó san ekumε dí le,
 “Ben etaa eyen, me ngeele te ê kelaante kè Sayon e,
 ε è nu te di bonyii nu ke ebaytene yi dvú le.
 E nu kambaan kè bonyii nu ke egbwekene yi dvú le.
 Geenen, ε wee lese fitele yi ye le, wvú saa ke ewuunen ke.”

10

¹ Boom bo bwεεm e, fiae fi me nshieele bó fitele fiem ficii, noo bunle yem ê Nyo', nu le bonyii bem bo Israel ban ke eboy.

² Fiae fi me nkee, ε è nulo é me enjeme nu le, bó kenke naa shiee wvu baay fô Nyo' le. Geenen ε bó yaa kee ke je yi len yi bó ebii wvú le jó ke.

³ No bó baa kee je yi Nyo' joo le wee ké no nu teyten ê wvú ejise jó, bó ε mum ε no gomte wase keegεε yibo je, ε fanε yaa bvuu nya bikuu bibole keebii yiye je yi Nyo' joo le wee nu teyten ê wvú ejise jó le ke.

⁴ No Klistu to toε wase, ε je yi bonci yi bonyii to bii dvú keenu teyten ê Nyo' ejise mum ka, wvu le keenu teyten ê Nyo' ejise keseen enu wase keelese fitele yi Klistu le.

Mboyma nu ε to fô wee tfuu le

⁵ Muses to nu ε san ekumε je keenu teyten ê Nyo' ejise yi bii ε è nu bonci le le, “Wee wvú gee no bonci gayte nu ke ecee nje wvú gεεle bonci bodvu bocii.”

⁶ Fi ekumε je yi le wee nu teyten ê Nyo' ejise bii fitele fi wvú lese yi ye le nu ε bó ε san le, “Fo wo ebiitè ê fitele fiew e le laa è nu eben yεε fowe le?”

Fi nu le laa è nu eben yεε eto bó Klistu le.

⁷ Kenεε le,

“Fo wo ebiitè le laa è nu ebow yεε wonj bonkfu le le?”

Fi nu le laa è nu ebow yεε eto bó Klistu le.

⁸ Geenen fi jemyi le la? Fí jemyi le,

“Diew Nyo' nu naa mbew yo le.

Yi nu diuw wo le, noo ê fitele fiuw e.”

E è nu yi yi bese fewci ekumε keelese fitele yi Klistu le.

⁹ E wo jeme bó diuw wo le Jisos nu Tata, ε bee fô fitele fiuw e le Nyo' to nu ε bvuse wvú yi kpwe le, ε wo ke eboy.

¹⁰ Fí nu nonen njefo wee benε ε è nu bó fitele fiew ε Nyo' se jo wvú le wvú nu se jay. E wee jemyi ε è nu bó diuw we ε Nyo' se boyse wvú.

¹¹ Nwa' Nyo' jemyi le,

“Ke wee wvú nu ε bee wvú le nu ke ekenke ken'wuunen ke.”

¹² Ben ekeè le ke kejεy jεy nu dvú entelen jo wee juu bó wee wvú yaa nu ke wee juu ke. Tata wvú nu Tata bonyii bocii nu ke mwaan. E wvú ké no yen'yi can ye nyaa mwεεm ε wee tfuu wvú beele fô wvú le.

¹³ Fi nu no bó san ê Nwa' Nyo' le le,

“Wee tfuu wvú beele tenε diee di Tata le, nu ε wvú nu ke eboyse wvú.”

¹⁴ Geenen è nulo é bonyii eghan nεε se no beele tenε wvú se bó nu ε lese fitele yi ye le? E è nulo é bó eghan nεε se lese fitele yi ye le se bó ke nu ε yuw wase ekumε wvú? E bó nulo eghan nεε se keeyuw se wee nfewce wvú efewce ekumε wvú é bó.

¹⁵ E è nulo é bonyii eghan nεε se gen efewci se bó nu ε tum bó? Fí nu ε bó ε san le,

“Bonyii ké yuuke ncín bikaa bi wee wvú too bó saaka wvú jee, no yuuke njon baay.”

¹⁶ Geenen, ke bonyii bo Israel bocii nu ε bee wase saaka wvú jee wvuun e ke. Ke lenlen no Nwa' wee ntum Nyo' wvú Yesaya jemyi le, “Tata, è nu yεε dvú wvú nu ε bee saaka wvú bese fewci le?”

¹⁷ Fí ε mum ε no nu le keelese fitele yi Klistu le nen'yi yi fiae fi wee nu ε yuw e. E fiae fi wee yuw nen'yi fô fi bó fewci ekumε Klistu le.

¹⁸ Me ε mum ε no mbiite le laa bó to baa yuw ε? Kecεy bó to nu ε yuw. Nwa' Nyo' gayte le, “Diew yibo to nu ε gen yi ekole ke nshe le kecii,

ε njeme wvubog gen buy yi ε buw ε wonj ε cii.”

¹⁹ Me ε mbvuu ε no mbiite le laa fi nu le bonyii bo Israel to dioo yuw, fanε yaa yuw ntay ε? Muses to nu ε yaw gay le Nyo' gayte le,

“Me nu nke enge é kendonj ebene ben bó ketum

ke bonyii bo ecici le,

enge é shém eton'yi ben bó ketum ke bonyii bó nu biyun e.”

²⁰ E Yesaya bvuu jeme lo se nfan le Nyo' gayte le,

“Bonyii bó se baa egomte me nu bó nu ε yen me le.

E me ε ndujce ekole kem ê bonyii bó se baa ebiite me ke.”

21 Geenen fi ekumε bonyii bo Israel nu ε Nyo' to gay le,
 “Eduw εcii nu ke no me nshee ε me ε neke can keenfiisen bonyii,
 geenεn ε bό tεmyi ke ε ε nu bikuu γεne ε yibo je le.”

11

Ke Nyo' baa mum ma wa lo bonyii bo Israel ke

1 Me ε mbvuu ε no mbiite le laa Nyo' nu ε ma wa lo bonyii bew ε? Ke ε nu nonen ke! Me kebεε nu ε me nu wee wvu Israel. Me nu waa yew Abla'am, ε me mbuy ε kfuu di Benjamin e.

2 Ke Nyo' baa ma wa lo bonyii bew bό wvu to cawεε wase ε ε bεε lo ke. Ke ben kee fiεε fi Nwa' Nyo' jemyi ekumε Elayja no wvu to beele fō Nyo' le ekumε fiεε fi bonyii bo Israel to gee le?

3 Wvu to beele gayte ε Nyo' le,
 “Tata, bό nu ε yuwye wase bonyii buw bo ntum e,
 ε sάw bitan biuw bi ncese le.
 ε sheke ke wase me maan,
 ε bό bii wase ten me le keemεse.”

4 Wvu to beele nonen ε Nyo' tfuse ε wvu le la? Wvu to nu ε tfuse ε wvu le,
 “Me nu ε ngeε bonyii bό ε nu bem ε bό nu bontfuke bosooshwiγ (6,000),
 ε bό ke baa tum wase nvuu fwe dvu Baal * keebunle fō ke.”

5 ε nu ke lenlen no fi nu kefew ke keseen kin e. Bonyii bomew nu ke naa dvu Israel caan bό nu ε sheε bό ε nu bo Nyo' le. ε boban nu ε wvu caw nje fitele fiew fi jee fō bό le.

6 ε ε fen nu le wvu to caw nje fitele fiew fi jee, tu ke ε bvuu nu nje lemme dimew ε bό to ge ke. ε ε to nu nje lemme dimew ε bό ε ge, tu ke ε nulo ε ebvuu enu le ε nu fitele fi jee ke.

7 Fiεε fi me ngayte nu le la? Fί nu le bonyii bo Israel nteen to baa ghan enu teytey ε Nyo' ejise no bό to gomte ke. ε to nu ke bonyii bό Nyo' to cawεε bό to ε buγ ghan kenke je keenu teytey ε wvu ejise. Geenen, ε Nyo' ge ε mvuntelem mvu kebεse ke bonyii le teme ghaw meγ nonen.

8 Fifin nu no bό to sanεε le,
 “Nyo' to nu ε ge ε bό no funfunje,
 ε ejise εbo fanε yaa ebvuu eyene mwεεm e ke,
 ε bitem bibole yaa yuuke mwεεm ke.
 Bό ε no nu ke nonen ε to ε buy εben e.”

9 ε Dawe to nu ε jeme ten le,
 “Nyo' ege ε mwεεm mvudien mvu bό diee yuuke njon
 enjim bό diewε lawe le,
 ebvuu ekoo bό diewε ketam e.

Mvu etu fiεε fi nu esen lo bό etufe,
 ε emum enu nlawma gee dibole.

10 Nyo' ege ε ejise εbo ejim wvu le fō bό eyenε lo mwεεm e ke.

Wvu ege ten ε jim yibo enγvuushe emεγ lo nonen.”

11 Me ε no mbiite le laa ε fen nu le bonyii bo Israel to baytene nen keegbwe emεγ lo fokuse le? Ke ε nu nonen ke. Kebefe kε bό to gee to nu ε kaa to lo bό mboyma fō bonyii bό yaa nu ke bo Israel e, wvu le bonyii bo Israel ebenε kendon.

12 ε ε fen nu le kebefe kε bό to gee to nu ε kaa to ε ε nu bό bvujonke yί nshε le, ε nγbwe wvu bό to gbweε to ε ε nu bό bvujonke fō bonyii bό yaa nu ke bo Israel e, tu bvujonke bvυ nu ke enu seke bonyii bo Israel bocii ε bee Klistu le nu ke enu nεε?

Fo bonyii bό yaa nu ke bo Israel emum ekfune gvuw bό bonyii bo Israel ke

13 Me nγgomte keenjeme keseen ε ε nu ε ben bonyii bό yaa nu ke bo Israel. No me nu waa ntum jisos fō bonyii bό yaa nu ke bo Israel e, me ε mum ε no njoo lemme diem le ε nu fiεε ε fi kuuke.

14 ε me ngeε nonen wvu le me enge ε Bojuu bosεse ebenε kendon, ε fi ekum bό le, ε bomew bό le ke eboy.

15 ε ε fen nu le Nyo' to dioo ma bonyii bo Israel ε fifin ge ε bonyii bomew yί wonε kase tu fiεε fimwaan bό bo Nyo', tu ε nu ke enu seke wvu ε kase ε fiisen bό, ε fi nu nεε? Fi nu ke enu lo diewε seke wee ε kpwe ε kase ε buy yί kpwe le.

16 ε wee guse bvulem ε baa sά dvu ε Nyo', tu bvulem bvudvu bvucii nu enu wase bvυ Nyo' le. Kete ε no nu ε geγ yidvu nu yι Nyo', tu tiεw kete kedvu nu enu ten yι Nyo'.

17 Geenen, ε ε fen nu le tiεw kete yimew nu ε bό to faashe lanγε mum jo wase ε ε nu ben bό nu kete ke Olif e ke εkow, to shfuwye yί kete ke Olif kε bό yele lo le fō tiεw yimew γε to nen'yeε, wvu le ben ekenke ten joo yι nen'yi yί kete kedvu le,

18 tu ke ben kenke keekfune gvuw ben ε bo tiεw yidvu yε ke. ε ben kfune gvuw ben ε bό, ε ben no kumyι le ben nu ke lo tiεw. ε ε yaa gee ben ε geγ se nu dvu ke. ε gee geγ ε ben se nu dvu.

19 ε nulo ε wee mvu ben e enε ejemyi le,
 “Ke bό to faashi tiεw keeshfuw ε ε nu me fō.”

20 ε nu keεεy. Bό to faashi bό lanγι njefo ke bό to kenke mbee ke. Ben ε no nu fō tεmyi nje fitele fi ben lese yί Klistu le. Nonen, fo ben emum ebensee ye ke. Ben enu nfan nfan.

11:1 Lem 22:30; 2Kol 11:22; Gal 1:13-14; Fili 3:5   11:2 11:29; Mben 94:14; Yeli 31:37   11:3 1Bfn 19:10, 14, 18   * 11:4 Baal wvun to nu fimooso.   11:5 9:27   11:6 4:5; Gal 3:18   11:8 Yεsa 29:10; Dito 29:4; Mat 13:14-15   11:9 Mben 69:22-23; 35:8   11:11 Lem 13:46; Lum 10:19   11:13 1:5   11:16 Ktn 15:19-21   11:17 Efc 2:11-13   11:18 Jon 4:22   11:20 1Kol 10:12

21 Ben ekeè le é Nyo' nu se wvú to nu é bawcɛ tɛw kete kè bó yele lo kiɛ, tu ke è nulo tɛn é wvú ke ebawcɛ ben ke.

22 Ben etaa le eyen le Nyo' kɛɲke fitefe fi jee baay bvuu kɛɲke ten fitefe fi cewcɛw e. Wvú ké no cewcɛwe bó bonyii bó nu é gbwe, geenɛn dɔɲci fitefe fi jee fò ben e fɛn é ben nu é mɛy é no bii é je ye le. É fuw ke nonɛn, tu wvú nu ke efaashɛ ten ben elan.

23 É dioo tu fò bonyii bo Israel e, é bó kumene lo é no kɛɲke mbee, é Nyo' ekase ejo bó eshfuwɛ yí kete kiɛ le, njefo è nu fiɛɛ é Nyo' kɛɲke mvunɲay keekase ege.

24 Ben ekeè le, é ben nu tɛw é bó to faashɛ yí kete ke Olif e kè kuu é è nu ekow, to shfuwɛ yí kè bó yele lo le, é è nu fiɛɛ fi yaa kɛɲke keenu nonɛn ke, tu kɛ è nulo é bó ekase ejo tɛw yí è nu yí kete kè bó yele lo yí bó to faashɛ wase ekase etfuushɛ yí kete kedvu le efey lo nonɛn e?

Nyo' camte shen fò wee tfuu le

25 Boom bo bwɛɛm e, me ɲgomte le ben ekiɛɛ keɛɛy kin kè nu é nnyile le, wvu le fo ben ke enɛ ebensee ye le ben feefene baay ke. Fi nu le ekole kè tɛmɛɛn nu e to fò bonyii bo Israel e nteen. É bó nu ke etɛmyi ke bikuu nonɛn egen ebuy seke bonyii bó yaa nu ke bo Israel bocii bó nu keeley ɲgoo bonyii bo Klistu le é ley wase.

26 Fí nu ke edioo e kooy nonɛn, é bonyii bo Israel bocii emum ebouy. É nu fi fi bó to sanɛɛ é Nyo' gayte le,

“Wee wvú nu ke ebvuse bonyii ɲɛw e nu ke ebuy Sayon.

Wvú nu ke ebvuse gee di befe é kfuu di Yakow e.

27 É fifin nu monɲan mò me nu ɲke enɲbwo bee bó

seke me é ncake bibefe bibole.”

28 É keba ke saaka wvú jee wvu Nyo' le nu é bonyii bo Israel nu bonyii bo bvuban e fò Nyo' le nje yene. É dioo etu é keba ke ncaw wvú Nyo' to cawɛɛ wase bó le, nu é bonyii bo Israel nu lo fitefe fiew nje monɲan mò wvú to gbwolɛ bó bo'icee cee bó.

29 Fí nu nonɛn njefo é Nyo' nya wase nnya é wee, wvú saa ebvuu ekase efi ke, é wvú tenje wase wee, wvú saa ebvuu ekase ecine wvú le ke.

30 No ben bonyii bó yaa nu ke bo Israel to shee nu yaa yuuke Nyo' le ke, geenɛn é no nu keseen é wvú é cam wase shen fò ben e njefo bonyii bo Israel baa eyuuke wvú le ke,

31 é nu ke lenɲen no bó ten baa eyuuke Nyo' le keseen wvu le shen yí wvú cam fò ben e ege é wvú ke ecam ten shen fò bó le.

32 Fiɛɛ fi nu nu le, Nyo' nu é lese bonyii bocii yí ncaw ekole kè tɛmɛɛn e, wvu le è nelo é wen ecam shen fò bó le bocii.

Mbense enù fò Nyo' le

33 O, ben etaa eyen, bvukuke bvù è nu bvú Nyo' le nu naa lo bvú baay, é bvufee bwew nu naa lo tɛn bvú baay, é mwɛɛm mvù wvú kee nu é wvú kee naa lo tɛn baay! Ke è nulo é wee ekiɛɛ je yí wvú kpwanɛne mwɛɛm jó ke. Ke è nulo é wee ekiɛɛ je yí wvú gee mwɛɛm mwew jó ke.

34 Fifin nu no bó sanɛɛ é Nwa' Nyo' le le, “É nu yɛɛ dvú wvú kee ɲkpawcɛ Tata?

É è nu yɛɛ wvú nulo etefe wvú?

35 É nu yɛɛ dvú wvú ke nu é nya wase Nyo' bó fiɛɛ

wvu le Nyo' ke ekase elaw wvú?”

36 Mwɛɛm mvunciim nɛ fò wvú le. Mwɛɛm mvunciim fey can ye le, é mwɛɛm mvunciim nu nje ye. Mbense enù fò wvú le sekecii se ɲka. Fí enù nonɛn.

12

Ben enya bikuu binɛn é Nyo'

1 Boom bo bwɛɛm e, no Nyo' nu é cam wase shen fò beene le, me é mum é no ɲkule can le ben enya bikuu binɛn é Nyo' diɛwe mwɛɛm mvu ncese le mvù bæɛ mvuyuum yuule é Nyo' é bee le. Fifin nu je yí len fò ben e keebunlee Nyo' jó le.

2 Fo ben ebii mwɛɛm mvù bonyii bo yí nshɛ le fɛn gee ke. Ben ecine é Nyo' enyaa ben bó ɲɲkpawcɛ bó bofe, é bó ekumene ben. É ben gee nonɛn, é ben emum ekiɛɛ keeyeese kee fiɛɛ fi Nyo' shieele, fi è nu fi jee, é Nyo' é bee dvú, é fi é jon wvú le é gen é mɛse.

3 Me diɛwe wee wvú Nyo' nu é buw e, nu é me ɲgomte keɲɲay é ben bocii le, fo wee ekpawwaci ekume ekole kew le wen nu fiɛɛ fimew fele fiɛɛ fi wvú nu ke. Wee ekpwaaké ekume ekole kew é je yí len e. É wee ekpawwaci bii nfew mbee wvú Nyo' nu é nya é wvú le.

4 Beene kee le ye wee nu yimianɲ, kɛɲke biba jɛy jɛy, é biba bidvu kɛɲke lemme jɛy jɛy.

5 É nu ke lenɲen no beene nu. Naa no beene cim nu nteen, nu é beene nu ye mianɲ yí Klistu le. É wee mvu yaa nu fò ekole kew e maan ke.

6 Beene kɛɲke nnya jɛy jɛy bii je yí Nyo' nu é buw beene jó le. Beene emum elemeté dvú. É nnya wee nu keeteete ntum Nyo', é wvú no teeté bii nfew mbee wvú Nyo' nu é nya é wvú le.

7 Ɛ nnya wee nu keelemte fô bonyii le, ɛ wvú no lemté fô bó le. Ɛ yi wee nu keeyeyi bonyii, ɛ wvú no yeyi.

8 Ɛ nnya wee nu keeyvuwse mvuntelem mvu bonyii le, ɛ wvú no yvuwse. Ɛ yi wee nnya nu keenyaa mwεem ɛ bonyii, ɛ wvú yene can ye. Ɛ yi wee nu keetaale fô bonyii le, ɛ wvú no taalé fô bó le bô fitele fiew ficii. Ɛ wee nu ɛ ye nnya nu keecamte shen fô bonyii le, ɛ wvú no camté yuuke njon.

Nkojen wvu keceey

9 Nkojen wene keŋke keenú wvu keceey. Ben ebané fiεε fi befe, leemé ɛ ɛ nu yí fiεε fi jee le.

10 Ben ekojené bikuu binen bô fitele ficii diεwε boom bo bwee wan e. Ben efelé naa lo bonyii bocii yí n'wvum wvú ben nyaa ɛ bonyii le.

11 Fo ben egeé ngoy ke. Mvuntelem mvunen eyvuwse sekecii ɛ ben lemte lemme di Nyo' le.

12 Ben elanlané yí fiεε fi ben taale fwe yí dvú le kee le ben nu ke ekeŋke le. Ben ekuulé shém yí bongew e. Ben enú yí bunle le sekecii.

13 Ben efici bonyii bô è nu bo Nyo' le bô fuute. Ben efisené botolo yéw yene le taale fô bó le ntay.

14 Ben eléké le Nyo' elan ɛ è nu kembonen yí bonyii bô bone bikaa ɛ ben ejim e. Ben eléké ɛ è nu kembonen fô bó le. Fo ben eléké le eto lon fô bó le ke.

15 Ben elanlané ben ɛ bonyii bô lanlané, enú yí yii le ben ɛ bonyii bô nu yí yii le.

16 Ben eceé yí fiεε le fimwaan. Fo ben ebenséé ye ke. Ben ekoolé nsán ben ɛ bonyii bo ncεw ncεw. Fo ben ejoð le ben kee mwεem fele no ben kee ke.

17 Fo ben etfuusé kebefé bô kebefé ke. Ben ekeŋké njkpwawce keege ɛ è nu mwεem mvú bonyii bocii yene le è nu mvú jee.

18 Ɛ je nu dvú, no ben yene, ɛ ben no momté keecee yí nyakeey e ben ɛ bonyii bocii.

19 Nsáa yem shém, fo ben eyuu emomté naa lo keetfuuse ɛnvuke ke. Ben ecine dvú ɛ Nyo' ke edunce shém ye yí ffuuke ɛ bó. Ɛ nu fi fi bó nu ɛ sanj le,

“ɛnvuke nu ɛ è keŋke me keentfuse.

Ɛ nu me wvú nu nke enlaw bó.

Fifin gayte Tata Nyo'.”

20 Fi è nulo ɛ ben egeé nu fin fi bó sanj ɛ Nwa' Nyo' le le, “Ɛ jey yuu wee wo bvuban, ɛ wo nya fiεε ɛ wvú die. Kendonj ɛ no yumte wvú,

ɛ wo nya fiεε ɛ wvú wu. Ɛ wo ge nonen, ɛ ken'wuumen enu fô wvú efa.”

21 Fo ben ecine ɛ kebefé eso ben ke. Ben esoo lo kebefé bô mwεem mvú jee.

13

Beene eyuuké bonyii bô keŋke mvungay mvu sa' le

1 Wee tfuu keŋke keeyuuké bonyii bô keŋke mvungay mvu sa' le, njefo ke mvungay nu dvú se mvú ne fô Nyo' le ke. Boba bô saake nu ɛ è geke Nyo'.

2 Fi ɛ mum ɛ no nu le ɛ wee dunji ekole kè temyεen ɛ bonyii bô keŋke mvungay mvu sa' le, tu mweten dunji ɛ è nu ɛ bonyii bô è geke Nyo'. Ɛ bonyii bô dunji ekole kè temyεen tenje ɛ è nu njεw yí bikuu bibole.

3 Ben ekeé le bonyii bô saake wonj nu ɛ bonyii bô keŋke kenge kè jee yaa ké no fane bó ke. Ɛ ké no fane bô befe keŋge. Ɛ wo shieele le ke wo nu efane bonyii bô keŋke mvungay mvu sa' le, ɛ wo mum no geé le fiεε fi jee, ɛ bó emum ebensee wo.

4 Wee wvú saake bonyii nu ɛ wvú lemte ɛ è nu fô Nyo' le le bonyii eceé ntay. Geenen, ɛ wo ne ɛ no gee fiεε fi befe, ɛ wo mum no fane wvú, njefo ke mvungay mvú bó nya ɛ wvú keeleese bonyii yí njεw e nu mvu ecici ke. Ɛ nu wee lemme wvu Nyo' wvú dunji shém Nyo' yí ffuuke fô bonyii bô gee mwεem mvú befe le.

5 Nonen ben keŋke keeyuuké bonyii bô saake wonj e, ɛ è yaa nu ke le njefo ben fane shém Nyo' yí ffuuke ke. Ben eyuuké ten wvu le fo fiεε enu dvú fi esaake ben bô fitele le ke.

6 Ɛ neε fiεε fi gee ɛ ben se laanke ten shile, njefo bonyii bô keŋke mvungay mvu sa' le lemte ɛ è nu fô Nyo' le, ɛ bó ɛ nya kefew kebole kecii yí lemme didvu le.

7 Ben enyaá fiεε ficii fi ben keŋke keenya ɛ wee tfuu. Ɛ è nu shile keelan, ɛ ben lanj. Ɛ è nu keelaw mwεem mvú ben keŋke keelaw, ɛ ben law. Ɛ è nu wee wvú ben keŋke keefane wvú, ɛ ben no fané. Ɛ è nu wvú ben nu enya ɛ è nu n'wvum ɛ wvú, ɛ ben nya.

Ben ekojené bikuu binen

8 Fo wee ekeŋké naa lo fioo bó wee mvu efey fioo yí è nu keŋkoŋen ke. Ben ekeé le, ɛ wee koonke wee mvu, tu wvú nu ɛ gee wase bonci bocii.

9 Bonci bo Nyo' le bô gayte le,

“Fo wo ejan kpweεε wee,

fo wo eyu wee,

fo wo econj bvucōj,

fo wo edewkenè ejise ke,”
naa noo nci wvù la, nu ε bó ε taashe yí nci
wvù gayte le,
“É koonjë waa bwoo no wo koonjë ekole
kuw” e.

¹⁰ É wee koonjë wee mvu, wvù saa ebvuu
ege naa lo fiεε fi befe bó wvù ke. Nonen é wee
koonjë wee mvu, tu wvù nu ε geε wase bonci
bocii.

¹¹ Ben egeè mwεem mvun nonen kee no
kefew nu wase keseen. Kefew nu ε kí ε kocen
wase fô ben e keekamse. Ben ekamse njefo
kefew kè Nyo' nu eboyye beene nu wase
nceencee fele no kí to shee nu seke beene to
leseε fitele yí Jisos Klistu le.

¹² Entan kaa wase, ε ekfun yuule wase too.
Beene emum elan gee di ejiwε le, ejo wase ε
é nu gee di n'yuule le diεwε mwεem mvu jem
e.

¹³ Beene eceè nce wvù keñke n'wvum
diεwε bonyii bó lenε emvunsheer e. Fo ben
ediekenè, wukene gee diεwε bwé le ke. Fo
ben ewuú mbvuum ε mó koole ke. Fo ben
eceè nce nnyen kenjan noo nce nsake ke. Fo
ben ewaalè waa bvuu keñke kenghew ke.

¹⁴ Ben ejo ε è nu nce Tata Jisos Klistu yí
yene le. Fo ben enya naa lo bvudvuu é nyam
ye wvu le ben egee mwεem mvù befe mvù yí
shieele ke.

14

Fo wee esaakè wee mvu ke

¹ Ben efiisenè bonyii bo wεeyi yí mbee le
é ben ente. Fo ben ε boba bonyii ebeke ε è
nu mbew yí mwεem mvù bó kpawci le è nu
mvu lenj keege le ke.

² Wee mvu nu ε wvù beñe le è nulo é wen
ediee fiεε ficii. Geenεn ε wee mvu wvù mbee
ye wεeyi nu ε wvù diee ke fiew ε è nu mbáse
wí bó keeke lo.

³ Fo wee wvù diee fiεε ficii yaa nyaake,
enyensè wee wvù nyaake ke. Fo wee wvù
nyaake, esaakè wee wvù diee fiεε ficii yaa
nyaake mum sumtene lo nsaw we ke, njefo
bó bocii nu ε Nyo' ε fiisené bó.

⁴ É nu wo wvù yeε keesaake wee lemme
wee mvu mum sumtene lo nsaw we? É
keñke cee ekole we keeke eyen laa waa we
lemme leeme ntay nuu wvù gbwee lo le. É
wvù nu ke eleem we, njefo Tata nulo eleke
wvù we é wvù eleem ntay.

⁵ Wee mvu nu ten dvù wvù joo le édiuw
yomew nu yo baay baay é yomew e. É wee
mvu joo fiew le édiuw ecii nu ke lenjlenj. Fiεε
fi nu, nu ke le fo wee ekeñkè kemanen é

ñkpawce we le yí fiεε fi wvù leeme yí dvù
le ke.

⁶ Wee wvù joo le édiuw yomew nu yo
baay baay gee nonen keenya n'wvum é Tata.
É wee wvù diee fiεε ficii diee ten keenya
n'wvum é Tata, no wvù gee nonen no nya
keyoone é Nyo'. É wee wvù nyensee keediee
fiεε ficii nyensee ke ten keenya n'wvum é
Tata, no wvù nya ten keyoone é Nyo'.

⁷ Beene ekeè le é wee nu dvù, tu ke é keñke
wvù ekole kew ke. É wvù kpwe lo, é saa
ekeñke wvù ekole kew ke.

⁸ É beene nu dvù, tu beene nu ke beene ε
bo Tata, beene é kpwe, tu beene nu ke beene
ε bo Tata. Nonen, keεε beene nu dvù, keεε
beene ε kpwe, tu é keñke ke Tata beene.

⁹ É nu shiee wvù Klistu to kpweε kase buy
yí kpwe le no nu dvù. Wvù to ge nonen wvu
le wen enú Tata bonyii bocii bó bεε dvù bó
bó kpweken wase.

¹⁰ Nonen, è nu nje la wvù wo saake waa
bwoo mum sumtene lo nsaw we? É è nu ten
nje la wvù wo nyensee waa bwoo? Ben ekeè
le beene bocii nu ke eleem fwe dvu Nyo' é
wvù esaw beene.

¹¹ É nu fiεε fi bó nu ε sanj le,
“Me wvù Tata ngayte le, no me nu dvù,
wee tfuu nu ke etum εnvuw é me ejise,
é wee tfuu ejemyi bó diuw we le me nu
Nyo'.”

¹² Fí ε mum ε no nu le wee mwaan mwaan
beene le keñke keeke eleem é Nyo' ejise see
no gee diew to nu.

Fo wee ege fiεε fi waa bwee egbwe lo ke

¹³ Nonen, fo beene ebvuu esaake wee noo
wee mum sumtene lo nsaw ke. Fiεε fi beene
keñke keegeè nu le wee dioo gee fiεε no yne
fo enu fiεε fi ege é waa bwee ebayten yí dvù
le keεε egbwe lo ke.

¹⁴ Me ñkee naa lo, ε me ε mbee diεwε wee
Tata Jisos e le ke fiεε fidien fimew nu dvù
εfinefin fi nu se fí yuule lo ke. Geenεn, é wee
mvu ne ε no yene le fiεε fidien fimew nu ε fí
yaa yuule ke, tu fí nu enu ke nonen fô wvù
le.

¹⁵ É wo diee fiεε ε fi beete bó waa bwoo,
tu ke wo bvuu durji keñkonen fô wvù le ke.
Fo wo ecine é fiεε fi wo diee ege é waa bwoo
wvù Klistu to kpweε nje ye, egbwe lo ke.

¹⁶ Nonen, fo wo ege é fiεε fi jee fi wo gee ke
ene etu fi bó ejemyi wase le è nu fi befe ke.

¹⁷ Ben ekeè le ke bvunfon bvü Nyo'
le nu fiεε fi ekume mwεem mvudien bó
mwεem mvuwuun ke. É nu fiεε fi ekume
keekεñke nce wvu teyey bó wvu nyεkeey

13:11 1Tes 5:5-8 **13:11** Efe 5:14-16; 1Kol 7:29-31 **13:12** Efe 5:11; 6:11, 13; 1Jon 2:8 **13:13** Luk 21:34; Efe 5:18

13:14 Fili 2:5; Kolo 3:15 **14:1** 1Kol 8:1-13; 9:22; 10:23-33; Kolo 2:16, 20-22; 1Tim 4:4-5; Ibu 13:9 **14:1** 15:7 **14:2**

Dan 1:8; 1Kol 10:25-28 **14:5** Gal 4:10 **14:6** 1Tim 4:3-5 **14:7** 2Kol 5:14-15; Gal 2:19-20 **14:10** 2:6 **14:11**

Yesa 45:23-24 **14:12** Gal 6:5 **14:13** 1Kol 10:32; 1Jon 2:10 **14:14** 14:23; Mat 15:11; Lem 10:15; Tay 1:15 **14:15**

1Kol 8:1, 11-13; 13; Gal 6:10 **14:17** Mat 6:31-33; 1Kol 8:8; Gal 5:22-24

noo keekeŋke nlanlan wvù nɛn'yi fô Keyoy ke Yuule le.

¹⁸ E wee lemte Klistu le é yiye je le, tu Nyo' nu eyuuke njon bô wvù, é bonyii bensee ten wvù.

¹⁹ Beene emum ebii mwεem mvù too é è nu bô nyskeey noo mvù fici beene keeyoote lo wee noo wee le.

²⁰ Fo ben ebefe bô lemme di Nyo' le nje mwεem mvudien ke. E nu keceey le mwεem mvudien mvunciim yuule lo, geenen é wo diee fiε fi nulo ege é wee mvu egbwe lo, tu è nu fiε fi befe é wo gee.

²¹ E nu fiε fi jee keetun keedie nyam, kenεε keewu mbvuum, kenεε keege naa la fi nulo ege é waa bwoo egbwe lo.

²² E fitele fiuw beŋe fiε fimew e, é wo gee é è no kee ke ben é Nyo' bofεε. Njon wvù baay nu fô wee wvù shiee baa enu dvù fô wvù le keesaake ekole kew ke, njefo wvù gee fiε fi wvù tomte le fi nu leŋ e.

²³ Geenɛn, wee wvù diee fiε keŋke kemaŋɛn fô fitele fiew e nu wase ŋgɛw e, njefo wvù gee fiε é è yaa nu fi fitele fiew beŋe dvù ke. Ben ekeè le fiε ficii fi wee gee sε fitele fiew nu ε bee, nu ε è nu kebefε.

15

Wee egeè fiε fi ejèè tɛn waa bwee le

¹ Beene bô tɛmyi keŋke keekuulè shém bô gbwee di bonyii bo weeyi gbwee. Fo beene egeè fiε é è nu ke fi è nulo é ye ejee ke é è nu beene ke.

² Wee mwaan mwaan beene le keŋke keemomte keegeè fiε fi ejèè waa bwee le keefici wvù é mbee w kuu.

³ Ben keè tɛn le ke Jisɔs Klistu to gee mwεem mvù ye ejèè ke é è nu wvù ke. Wvù to gee fiew é fi kooyi no bô san ε wee jemyi é Nyo' le, "Boncun bô bonyii nan'yi wo dvù nu ε tu yi yɛm e."

⁴ Beene kee lo le mwεem mvunciim mvù bô to sanεε é Nwa' Nyo' le fwele to nu keetefe beene dvù, wvù le mvù ege é beene eleemè tɛmyi, é mvuntelem mvusεbeene eyvuwsè yi fiε fi beene taale fwe yi dvù le.

⁵ Me nleke le Nyo' wvù gee é bonyii leeme tɛmyi bvuu gee é mvuntelem mvu bonyii le yvuwsε, ege é ben eceè yi fiε le fimwaan ben ε bonyii bocii bii no Klistu Jisɔs duŋci,

⁶ wvu le yi kentaashe le, é ben ebenseè Nyo' wvù nu Icee Tata wesebeene wvù Jisɔs Klistu yi diεw e miaan.

Ben efiɛn wee tfuu leŋleŋ no Klistu nu ε fiɛn ben

⁷ Ben emum efiɛn wee tfuu ke leŋleŋ no Klistu nu ε fiɛn ben, é mbense egeè é Nyo'.

⁸ E me ensee é ben le Klistu to nu ε jo ekole kew diεwε waa lemme le fô Bojuu le keeduŋε é bô le Nyo' ké no jemyi keceey. Wvù to ge nonɛn keetom ŋkawma wvù Nyo' to nyae é bo'icee cee bô.

⁹ E wvù to bvuu ge nonɛn wvu le bonyii bô yaa nu ke Bojuu nelo ebenseè ten Nyo' nje shen yi Nyo' keŋke fô bô le. Fifi nu no bô sanεε le,

"No fi nu nonɛn, me nu nke embensee wo ente jo bonyii bô yaa nu ke Bojuu. É me nu nke en'yemte mbensee diee diuw."

¹⁰ E fi bvuu nu é bô ε san le, "Ben bô yaa nu ke Bojuu, ben elanlanè ben ε bonyii bo Nyo' le."

¹¹ E fi bvuu nu tɛn é bô ε san le, "Bonyii bô yaa nu ke Bojuu, ben ebenseè Tata.

Bitum bicii, ben ebenseè Tata."

¹² E Yesaya to bvuu jeme tɛn le, "Biay mi nu ke esan é kfuu di Jεεε le.

É è nu wee wvù nu ke ebuy esaake bitum bi bonyii bô yaa nu ke Bojuu le.

É nu yi ye le wvù bitum nu ke egeε bvufee bvubole."

¹³ Me nleke le Nyo' wvù beene taale fwe yi ye le, eyiŋsɛn mvuntelem mvunɛn bô njon noo nyskeey no ben nu ε lese fitele yi ye le, wvu le é mvuŋgay mvu Keyoy ke Yuule le, é ben etaale ke é è nu fwe sekecii yi fiε fi ben kee le ben nu ke ekeŋke le.

Shiee wvù Baul to sanεε é je yi wvù to sanεε le

¹⁴ Boom bo bwεem e, me kebeε ŋkee ntaɣ le ben keŋke naa keŋge kè jee baay, ε ben ε yiŋsɛn bô bvufee, kee tɛn keetefe bikuu binɛn.

¹⁵ Geenɛn, yi mwεem mvumew e nu ε me ε nsan ε nlooce ε ntooshe lo ben. E me ŋge nonɛn keenkume lo ben, é è nu nje mbuwma wvù Nyo' nu ε buw me dvù,

¹⁶ le me enù wee lemme Klistu Jisɔs fô bonyii bô yaa nu ke Bojuu le. Me ŋgee lemme diŋ diεwε cee ncese le, nlemte yi saaka wvù jee wvù wvu Nyo' le, wvu le bonyii bô yaa nu ke Bojuu enù diεwε ncese wvù Nyo' nu ε bee le, ε Keyoy ke Yuule ε seye bô ε gee bô ε no yuule.

¹⁷ Nje Klistu Jisɔs, nu ε è nulo é me embensee ye yi lemme di me nlemte fô Nyo' le.

¹⁸ Ke é nulo é me emom lo enjeme ekumε fiεε fimew jεy, efey fi Klistu nu ε ge wase fele yi yɛm e, le bonyii bô yaa nu ke Bojuu elese fitele yi ye le ke. Bô to lese fitele bii mwεem mvù me nto njemyi bô mvù me nto ŋgee le.

14:21 1Kol 8:13 14:23 14:14 15:1 14:1-2; 1Kol 8:1-2; 10:23-24 15:3 Mben 69:9 15:4 1Kol 10:11; 2Tim 3:16 15:5 12:16; Fili 2:2-5 15:7 14:1 15:8 Mat 15:24; Lem 3:25-26 15:9 Mben 18:49 15:10 Dito 32:43 15:11 Mben 117:1 15:12 Yesa 11:10 15:13 5:1-2; 8:14-16, 24-28; 12:12 15:15 1:5 15:16 Fili 2:17 15:18 2Kol 3:5 15:19 Mak 16:17; 2Kol 12:12

19 E è to nu ten bii mvungay mvu mwεem mvù dunji mvungay mvu Nyo' le bô mwεem mvu diuw wvù yumεen e mvù me nto ngee le, noo yí mvungay mvu Keyoy ke Yuule le. Nonen, keekew Jêlusalêm ekenen egen ebuy keba kè Illilikum e, nu ε me ε nlooce wase ε nfewce saaka wvù jee ekumε Klistu jó.

20 Me nto gee nonen, ε shiee wem wvu baay nu le me enfewci saaka wvù jee wvun ε è nu fô bó ke baa yuw wase ekumε Klistu ke, wvu le fo me nke enε enjεn en'yoote yí kenffuy ke wee mvu le ke.

21 Me nto ngee fifin mbii ε è nu no bó to saηε le,

"Bonyii bô bó ke baa see wase ê bó ekumε wvù,

nu ke eyen keceey kew e,

ε bonyii bó ke baa yuw wase ekumε wvù, nu ke ekieε wvù."

No Baul to seysee keegen Lum

22 E se jewse lene din me bokan e nteen fo me ento é beene eyenεn.

23 Geenεn, keseen ke bvudvuu bvù lemme le bvuu beε dvù biba bin e ke. Nonen no me nse nshee nshieele wase bilum e keento é beene eyenεn,

24 nu ε me nkpwaake, nkee naa le beene nu ke eyenεn seke me nfele ngene Sbeεn. Me nkpwaake ten le ben nu ke efice me yí lene diem e keengen embuy jó, seke beene ε mooce caan, me ε n'yuw njon ê ben entelεη.

25 Geenεn, keseen nu ε me nu enjεn Jêlusalêm yí lemme le fô bonyii bó è nu bo Nyo' le bo jó le.

26 Me ngene jó njefo bonyii bo mbee le bo Masedonia noo bo Akeya se nu ε no koonke keege kensuw efi bonyii bó è nu bo Nyo' le bo fuute dvù Jêlusalêm.

27 E to kon bó keege nonen, ε è nu lo keceey le bó kenjke keege fiεε fô bó le nonen, njefo é bó bó yaa nu ke Bojuu nu ε kenjke wase fô mbuwma wvù fici biyoy bibole wvù è nu wvu Bojuu, tu bó kenjke ten keefi Bojuu bó mwεem mvu yí nshe le fen mvù Nyo' nu ε buw bó dvù.

28 Nonen, seke me ε meεe lemme din, ε n'yen le fiεε fi bó suw nu ε ley can Bojuu le, é me emum ene jó, enfey jo ben, é beene eyenεn, é me emum enjεn Sbeεn.

29 E me nkeε lo le me nu nke endioo entoo é ben e, entoo bó kembonen ke Klistu le fô ben e ε kí ε yinεn.

30 Boom bo bwεem e, me nkule lo can ê ben ê diee di Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le noo yí kenkonen ke Keyoy ke Yuule le, le ben ebene me le é beene etaashε ebunlee shiee le ê Nyo' fô me le,

31 E è nulo é me nke embuy can bonyii bó yaa nu ke bo mbee le Judea. Beene ebunlee ten le bonyii bó è nu bo Nyo' le ke ebee lemme di me ngene keenje Jêlusalêm e,

32 wvu le ê Nyo' fen nu ε bee, é me nke entoo é ben e n'yuwe njon, é fitele fiem elεtene é ben entelεη.

33 Nyo' wvù nu Nyo' nyεkeey enù ben ε bó bocii. Fí enù nonen.

16

Boηgayma

1 Me ngomte keendunje jeme yesebeene mi yí diee nu Fuebe é ben ekieε wvù. Wvù fici yí lemme di Nyo' le é kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Sηnkliε le.

2 Seke wvù ε to, ε ben fiisen wvù diewe wee Tata le é je yí è nu yí bonyii bó è nu bo Nyo' le. E fiεε nu dvù fi wvù shieele le ben efi wvù dvù, é ben fi, ekeε le wvù nu ε fi wase bonyii nteen, ε fi ten noo me.

3 Ben egay Blisilia bó Akpwila le enya é me. E nu bonyii ε bó ε taashe bee bó yí lemme di Klistu Jisos e.

4 Bó nu ε kpwe to soy wase bó nje yem. E nu bonyii ε é yaa mey ke me maaj wvù nyaa keyoone é bó ke. Bintaashε bi bonyii bo mbee le bi bonyii bó yaa nu ke Bojuu le bicii nyaa ten keyoone é bó.

5 Ben egay ten kentaashε ke bonyii bo mbee le kè taashi é bó yew e enya é me. Ben egay Abenetus wvù nsaa yem shém e. Wvù to nu wee wvu fwe keenu wee Klistu won wvù Esia le.

6 Ben egay ten Maalia wvù nu ε lem wase baay é ben entelεη e.

7 Ben egay Andulnikus bó Junias e bó nu bonyii bem bo won e, ε bó ε lem wase ncaw bee bó. E nu bonyii bó bó keε bó ηgoo boom bo ntum e bo Jisos e. E to yaw bó lese fitele yí Klistu le é me le.

8 Ben egay ten Ambliyatus wvù nsaa yem shém wvù bee wvù nu ε taashe yí Tata le.

9 Ben egay Ubanus wvù nu ε taashe bee bó yí lemme di Klistu le, egay ten Stacis wvù nu nsaa yem shém e.

10 Ben egay Ebeles e. E nu wee ε wvù dunje wase le wen leeme bó Klistu tεmyi. Ben egay ten bonyii bo yew dvu Alistobulus e.

11 Ben egay 'Clodion wvù wee wem won e, egay ten bonyii bó nu ε taashe yí Tata le bó nu yew dvu Nasisus e.

12 Ben egay ten Tilfena bó Tilfosa le. E nu bokεne ε bó lemte lemme di Tata le. Ben egay Basis e wvù nu fitele fiem. E nu ten kpwoon ε wvù ε lem wase lemme di Tata le naa baay.

¹³ Ben egay Lufus wvù Tata nu ε caw wee we le, egay tɛn bwee wvù me njoo le è nu tɛn bwεεm e.

¹⁴ Ben egay Asinklitus bô Fligon noo Emis noo Batlobas noo Emas, noo boom bo bwee wesebeene le bô nu bô bó le.

¹⁵ Ben egay Filologus bô Julia le, egay Nelius bô jeme ye le. Ben egay tɛn Olimbas bô bonyii bô è nu bo Nyo' le bô nu bô bó le.

¹⁶ Ben egay nɛn bikuu binɛn e, ɛɲocɛ ê ηηocɛ bonyii bo Nyo' le. Bintaashe bi bonyii bo mbee le bi Klistu le bicii gayte ben e.

Ntefe wvu fokemese

¹⁷ Boom bo bwεεm e, me nleke lo ben le ben eyenè ekumε bonyii bô too bô kenɲawsɛn jewsee ben bô n'yεɛyi wvù kicine wvù bô to yεyεε ben dvú le. Ben elewtè lo boba bonyii.

¹⁸ Ben ekeè le ke boba bonyii yaa lemte ε è nu Tata wesebeene wvù Klistu le ke. Bô lemte ε è nu fô etew εbole. Bô joo njeme wvù yeke wvù è nu wvu kenleεma lele bonyii bô nu se bó kee fiεε dvú.

¹⁹ No bonyii bocii nu ε yuw wase ekumε ben le ben nu bonyii bô yuuke fiεε gee, me ε mum ε no n'yuuke njoη bô ben. Geenɛn me ηgomte le ben efeefenè, ebii ε è nu fiεε fi jee le, yaa keηke kebo fô fiεε fi befe le ke.

²⁰ E shεεte wase caan é Nyo' wvù è nu Nyo' nyεkeey etufe Satan é ben eben yí dvú le bô bikaa. Me nleke le Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ebuw ben bô kembonɛn kew é kí enù ben ε bó.

²¹ Timatio wvù lemte bee wvú yí fiεε le fimwaanɲ gayte ben e. E Lushus bô Jason noo Sosibata bô nu bonyii bem bo wonɲ e gayte tɛn ben e.

²² Me wvù Tɛtius wvù Baul jemyi ε me nsaanke ηwa' wvun, ηgayte tɛn ben e ê diee di Tata le.

²³ Gayus wvù me wvù Baul cee ê wvú yew, ε kentaashe ke bonyii bo mbee le kecii ke fen taashi dvú gayte ben e. E Elastus wvù nu wee ntfu wvu ê kelaante kin e, bô waa bwee wesebeene wvù diee nu Kpwatus gayte tɛn ben e.

²⁴ [Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ebuw ben bocii bô kembonɛn kew é kí enù ben ε bó. Fí enù nonɛn.] *

Mbense enù fô Nyo' le

²⁵ Mbense enù fô Nyo' le. E nu wvú wvù nulo ege é ben etεmyi ntay bii no saaka wεm wvù jee jemyi. Saaka wvù jee wvun nu wvù me nfewci ekumε Jisos Klistu. Wvú to shee nu kenyile ke fiεε le ε bó to nyile ε è bεε naa lo

bvuyvuum e, ε keseen nu ε bó ε duɲce wase ê beene.

²⁶ Kinyile kin nu ε bó ε duɲce wase. Mwεεm mvù bonyii bo nntum Nyo' le to saɲεε nu ε ge wase kí ε buy εmwa fô bitum bicii le. Nyo' wvù mɛy lo nu wvù gayεε le bó eduɲce ê bitum bicii wvu le bó elese fitele yí ye le eyuuke wvù le.

²⁷ Mbense enù sekecii fô Nyo' wvun wvù è mɛy ke wvù wvù feefene le, fele yí Jisos Klistu le. Fí enù nonɛn.

16:13 Mak 15:21   **16:16** 1Kol 16:20; 2Kol 13:12; 1Tes 5:26; 1Bi 5:14   **16:17** Mat 7:15; 2Tes 3:6; Tay 3:9-10; 2Jon 10
16:18 Fili 3:19; Kolo 2:4   **16:19** 1:8   **16:20** 1:7   **16:21** Lem 16:1   **16:23** 2Tim 4:20   * **16:24** Ke bonɲwa' bo
boyvuum nteen bô bó to yawεε saη diεw Nyo' jó keηke kencim kin ke.   **16:25** Efe 1:9; 3:4-5; Kolo 1:26   **16:26** 1:2, 5
16:27 11:36; Fili 4:19-20; 1Tim 1:17; Jud 25; Mwɛm 4:11

**Nɔwa' wvu fwe wvù Baul to
sajεε ε̄ kentaashε ke
Kol en
Fiεε fi nu ε̄ Nɔwa' wvu Kol en
wvu fwe wvun e**

Kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Kolen nu ε̄ to ke w Baul. Wvù to saj nɔwa' wvu fwe wvun keetefe bó ekumε fitele fi bó lese yí Klistu le noo mwεεm mvumew ekumε Klistu. Kolen jan to nu bvudvuu ε̄ way dvúmte lo jó, ε̄ bonyii bo jó bensee ye ekumε nce woy wvubo, ε̄ fiεε fi ekumε nnyen kenjan nu ten jó baay, ε̄ bó ten bunlee bonyo' nteen. Baul yam ε̄ jeme ε̄ nɔwa' wvun e ε̄ ε̄ nu ekumε mwεεm mvù yaa jee ke mvù to kooyi entelεj jo bonyii bo mbee le. Keba ke 13 nu kè dunji le kenkonen nu nnya Nyo' yi fele lo nnyá cii. Keba kedvu kin yen'yi le ε̄ nu kè bonyii baay kee ε̄ nɔwa' wvudvu wvun e.

Bikuu bi mwεεm e ε̄ nɔwa' wvun e

1:1-9 Kenkewce

1:10-4:21 Kenɔawsen entelεj jo kentaashε ke bonyii bo mbee le

5:1-7:40 Ekumε nce nnyen kenjan noo nce kpwoon bó dweese

8:1-11:1 Ekumε bonyii bo Klistu le bó ekumε bó yaa nu ke bonyii bo Klistu le

11:2-14:40 No ε̄ nulo ε̄ kentaashε ke bonyii bo mbee le egeε mwεεm bó je yí bó ebunleε jó

15:1-58 Bonyii bo mbee le nu ke ebuy yí kpwe le no jisos to buyεε

16:1-4 Nnya yi bó to nyaa keefi bonyii bo Klistu le bo Judea dvù

16:5-24 Nseyse wvù Baul to gee noo kemεε ke mwεεm e

¹ ε̄ nu me wvù Baul wvù Nyo' to cawεε no wvù shieele le me enù waa ntum Klistu jisos. Me nu bee Sostenes wvù waa bwεε wesebeene.

² Nɔwa' wvun gene fô kentaashε ke bonyii bo Nyo' le bo Kolen bó wvù nu ε̄ taashe bó bo Klistu jisos, ε̄ baa ε̄ gee le. Nyo' to caw ben le ben enù bonyii bó ε̄ nu bew, no bonyii bocii bó teje diee di Tata jisos Klistu le mondvuum monciim e nu. Wvù nu Tata wesebeene lenlen nu wvù nu wvubo.

³ Nyo' icee wesebeene bó Tata jisos Klistu ebuw ben bó kembonen, ebvuu enya ben bó mvuntelem mvù leεtene.

ε̄ Baul nya keyoone no Nyo' nu ε̄ buw bonyii bo Kol en

⁴ Me nké no nyaa keyoone ε̄ Nyo' sekicii nje ben, njefo wvù nu ε̄ buw ben, no ben nu ε̄ taashe ben ε̄ bo Klistu jisos.

⁵ No ben nu ε̄ taashe ben ε̄ bo Klistu jisos nonen, Nyo' ε̄ mum ε̄ tfuw lo nnya yí yene le jé le jé le, efey mvunciim keeke fiεε ficii, bvuu kee keejeme fiεε ficii ntaɔ.

⁶ Nnya yin fô ben e tomtε le saaka wvù ben to yuwεε ekumε Klistu nu ε̄ ben ε̄ fiisen.

⁷ Ben ε̄ no nu keseen yaa bvuu tane nnya Nyo' mi ke, no ben ceyte kefew kè Tata wesebeene wvù jisos Klistu nu ke ekase eto ε̄ ben eyen wvù le.

⁸ Wvù wvù Tata wesebeene wvù jisos Klistu nu ege ε̄ ben eleeme temyi egen emese, saa ke ekenke naa jay yí diuu diew didvu le ke.

⁹ Nyo' nu Nyo' keceey. ε̄ nu wvù wvù to cawεε ben, ε̄ ben ε̄ bo Waa we wvù jisos Klistu wvù nu Tata wesebeene taashe no nu yí fiεε le fimwaanɔ.

Ntefe ekumε kenɔawsen

¹⁰ Boom bo bwεεm e, me nleke ben ε̄ diee di Tata wesebeene wvù jisos Klistu le le ben bocii etaashε enù diuw mwaanɔ. Fo kenɔawsen enù ε̄ ben entelεj ke. Ben enù yí wee le mwaanɔ, kenkè nkpwawce mwaanɔ, lemté yí fiεε le fimwaanɔ.

¹¹ Me nɔgayte nen boom bo bwεεm e, njefo bonyii bo yew dvu Kloy nu ε̄ see ε̄ me le ben shee ke lo waa le.

¹² Wee nen'yi no duu le wen bii fiwene ε̄ ε̄ nu Baul e, ε̄ wee mvu duu le wen bii ε̄ ε̄ nu Abolos e, wee mvu le wen bii Sefas e, * wee mvu le wen bii ke fiwene ε̄ ε̄ nu Klistu le.

¹³ Fí nu le bó nu ε̄ gaw wase Klistu biba le biba le? ε̄ nu Baul wvù bó to tae yí kentam e nje ben e? Nuu le bó to lese ben ε̄ joo ε̄ diee diem e le?

¹⁴ Keyoone baay le me nto mbaa enlese wee mvu ben e ε̄ joo efey Klisbus bó Gayus ke,

¹⁵ wvu le fo wee eduu le bó to lese wen ε̄ joo ε̄ diee diem e ke.

¹⁶ Geenen, me nto nu ε̄ nlese ten Tefanas bó bonyii bo yew dvu wvù ε̄ joo. Efey nonen, me mbaa embvuu enkee wee mvu wvù me to nlese ε̄ joo ke.

¹⁷ Ben ekeε le ke Klistu to tum me le me ento enlese bonyii ε̄ joo ke. Wvù to tum le me ento enfewci ε̄ ε̄ nu saaka wvù jee wvù wvu Nyo'. ε̄ me n'ya nfewci bó bvufee bvuu wee wvu wum e ke, wvu le fo mvunɔgay mvu kpwe yí Klistu to kpweε yí kentam e ke etu fiεε fi ε̄ cici ke.

Klistu nu mvunɔgay bó bvufee bvuu Nyo' le

1:1 Gal 1:1; Lem 18:17   1:2 2Kol 1:1; Lem 18:1   1:5 2Kol 8:7   1:7 2Tes 1:7; Tay 2:13   1:8 Fili 1:6; 1Tes 3:13; 5:23   1:9 10:13; 1Tes 5:24; 2Tes 3:3   1:10 3:3; 11:18; 2Kol 12:20; Efe 4:2-6; Fili 2:2; Jon 17:21-23   1:12 3:4; 3:5-6, 22; 4:6; 16:12; Lem 18:24; 19:1; 1Kol 3:22; 9:5; 15:5; Gal 2:11-14; 2Kol 10:7   * 1:12 Diee di Sefas din nu ten le Bitá.   1:14 Lem 18:8; Lum 16:23-24   1:16 16:15   1:18 Lum 1:16; 2Kol 4:3

¹⁸ Fí nu le saaka wvù le Klistu to nu ε kpwe yí kentam e nu keyun̄see fô bonyii bô laa wase εcici le. Geenen, ε saaka wvun nu mvun̄gay mvu Nyo' le fô beene bô wvù boysee le.

¹⁹ Fí nu ε bó ε san̄ le,

“Me nu n̄ke enfıw̄se bvufee bvı bonyii bô duñci bvufee le,

embvun̄se bon̄kpaw̄ce bo bonyii bô feefene le.”

²⁰ No fí nu nonen, bonyii bô nulo ebvuu edun̄ci bvufee keseen nu fεε? Bonyii bô duñci bonci bo Nyo' le nu fεε? ε bonyii bô beeke bombew kefew kin e nu fεε? Kε Nyo' nu ε duñce wase le bvufee bvı fokuse fεn nu keyun̄ e?

²¹ ε nu fiεε fi Nyo' wvù kee mwεem mvunciim̄ ntay to nu ε ge le ke bonyii bo yí won̄ wvun e nulo ekıεε wvù bô bvubole bvufee ke. Wvù to seyse le wen nulo eboyse ε è nu bonyii bô nu ε bee saaka wvù bese fewci wvun ε bonyii yene le è nu keyun̄see le.

²² Bojuu gomte keeyen̄ fiεε fi duñci mvun̄gay mvu Nyo' le se bee, ε Boglek gomte bvufee bvı fiεε le se bee.

²³ Geenen, ε bese fewci fisese ekumε no bó to taε Klistu yí kentam e. Fí ε no saase lo Bojuu. ε bonyii bô yaa nu ke Bojuu yene le è nu keyun̄see.

²⁴ Geenen, fô bonyii bô Nyo' nu ε caw e, keεε è nu Bojuu, keεε è nu Boglek nu ε saaka wvuu ekumε Klistu wvun nu mvun̄gay mvu Nyo' le bô bvufee bvı Nyo' le bvı baay.

²⁵ Fí nu nonen, njefo fiεε fi yen'yi le è nu keyun̄ ke Nyo' le nu ε è nu bvufee ε bvı fele naa lo bvı wee wvun wum e bvucii. ε fiεε fi yen'yi le è nu kewεεyε ke Nyo' le nu ε è nu mvun̄gay mvu fele naa lo mvu wee wvun wum e mvunciim̄.

²⁶ Boom bo bwεem e, ben ebvuu ekpaw̄ce bonyii bô è to shee nu ben seke Nyo' to cawεε ben. Kε ben nteen to nu bonyii bo bvufee le no bonyii bo fokuse fεn gomte kε. Kε ben nteen to nu bontem̄mvun̄gay kε. ε ke ben nteen to buy ε dikfuu di bonyii bo baay baay e ke.

²⁷ Geenen, ε Nyo' caw ke biyun̄ bi yí nshe le fεn keege le bo bvufee le ewuumen, caw bo wεεyi yí nshe le fεn keege le bô temyi ewuumen.

²⁸ Nyo' to nu ε caw mwεem mvù bonyii joo ekuse yí won̄ wvun e, noo mwεem mvù bonyii nyensee, caw naa noo mwεem mvù yaa nu ke mwεem, keege le mwεem mvù bonyii yene le è nu mwεem ke etu mvu εcici.

²⁹ Wvù to ge nonen, wvu le fo è nelo é wee wvu wum esaale ye é wvù εjise kε.

³⁰ ε nu wvù wvù Nyo' wvù to taashεε ben ε bo Klistu Jisos. Wvù nu ε ge Klistu ε no nu je bvufee bvı baay fô beene le, ε ge tεn wvù ε leke beene teyete yí wvù εjise, ε seyse beene ε gεε bonyii bew e, ε sum beene can n̄gεw e.

³¹ Fí ε mum ε no nu no bó san̄ le,

“Wee edioo esaale ye,
no saale ε è nu yí fiεε fi è ge Tata le.”

2

Saaka wvù le bó to nu ε ta Klistu yí kentam e

¹ Boom bo bwεem e, ben ekume seke me nto ntœ é ben e keenfewce saaka Nyo' é ben wvù to shee nu é kenylε le. Me nto mbaa ento fıem enfewci bó leme di yeke kenεε bvufee bwem ke,

² njefo me nto nu ε nlese lo le ke me nu engεε bvufee yí fiεε fimew e efey keenfewci ke ε è nu ekumε Jisos Klistu maan, efey mvunciim̄, no bó to taε wvù yí kentam e ke.

³ No me nto nu beene, me nto n'wεεyi lo, nfane, nciin̄ke.

⁴ Sekε me nto njemyi nfewci saaka wvù jee é ben, me nto mbaa njemyi ε è nu bó díεw bvufee yí yeke kε. Me nto njemyi ε è duñci mvun̄gay mvu Keyoy ke Yuule le keεεy kedvu.

⁵ Me nto n̄gee nonen, wvu le fo ben elese fitele yí bvufee bvı wee wvu wum e ke, geenen le ben elese ε è nu yí mvun̄gay mvu Nyo' le.

Bvufee bvı Nyo' le

⁶ Bonyii bô nu ε bó leeme wase bó bo Nyo' temyi, nu ε bese ké no nyaa bvufee é bó. ε ke bvufee bvun nu bvı fokuse fεn kenεε naa bvı yεε le wvù saake fokuse fεn keseen kε. Mvun̄gay mvubole nu ke eka ela εcici.

⁷ Bvufee bvı Nyo' le bvı baay bvù bese fewci bvun nu fiεε ε fi to shee nu é kenylε le ε bonyii yaa kee kε. Bvufee bvudvu to seyse Nyo' é è bεε lo ε won̄ se ke kew, keeyuu eto ege é beene enu ente jo bvukukε bwew.

⁸ Kε bvufee bvun nu ε wee mvu n̄goo bonyii bô saake fokuse fεn e to kee kenylε kedvu kε, njefo é bó to bee keeke, tu bó to baa eta Tata wvù nu Nfon bvukukε yí kentam e ke.

⁹ Geenen, no bó to san̄ε le,

“Mwεem mvù wee ke baa yuu yen wase,
ε wee ke baa yuu yuw wase,
ε wee ke baa yuu kpaw̄ci wase,

nu mvú mvú Nyo' to seysεε fô bonyii bô koonjke wvú le.”

¹⁰ Nyo' nu ε ge Keyoy kew ε dunjεε mwεεm mvun ε beene. Keyoy ke Nyo' le ké no taasse mwεεm mvunnciim, taasse naa noo kenyile ke Nyo' le,

¹¹ njefo ké è nulo é wee mvu ekiεε fiεε fi wee mvu kpawwci fô fitele fiew e εfey keyoy ke mwεεm e kè nu yí ye le ké. E nu ke leηleη no ké è nulo é wee ekiεε fiεε fi Nyo' kpawwci efey Keyoy ke Nyo' le ké.

¹² Kε keyoy kè Nyo' to nyaε é beene nu ke yí won wvun e ké. Keyoy kin to nε fô Nyo' le keεge é beene ekeé bombuwma bocii bô Nyo' nu ε buw beene dvú.

¹³ Bese ε mum ε no fewci mwεεm mvun ε è yaa nu bô diεw yí bó yeεyi bô bvufee bvú wee wvu wum e ké. Bese fewci ε è nu bô diεw yí è yeεyi Keyoy ke Yuule bese dvú, mum yuuse mwεεm mvu keεεy mvu Keyoy ke Yuule le é bonyii bô keηjke Keyoy ke Yuule.

¹⁴ Kε wee wvú baa keηjke Keyoy ke Yuule yí ye le ké fiisen mwεεm mvu Keyoy ke Nyo' le ké. Wvú nen'yi fiew no yene le è nu mwεεm mvu keyunjεε le. E ké è nulo é wvú ekiεε no mvú nu ké, njefo è nu mwεεm ε è nulo é ege ke Keyoy ke Nyo' le é wee se kicε.

¹⁵ Geenεn, wee wvú Keyoy ke Yuule nu yí ye le nulo etasse fiεε ficii ntay ekiεε kenyi kedvu, ε ke wee nu dvú wvú nulo etasse mwεεm mvu wvuwee wee le ké.

¹⁶ Fí nu ε bó ε sanj le,

“Kε wee nu dvú wvú kee fiεε fi Nyo' kpawwci wvu le wvú etefe Nyo' ké.”

Geenεn, beene keηjke bonjkwawce ε è nu bô Klistu keηjke.

3

Bonyii bo Klistu le enú diuw mwaan

¹ Boom bo bwεεm e, seke beene to nu, ké è to nulo é me enjemyi é ben diεwε é bonyii bô yuuke wase ε è nu é Keyoy ke Yuule ké. E me mum no njemyi é ben diεwε é bonyii bô beε bii ε è nu mwεεm mvú nyam ye shieele le, noo é bô beε diεwε mvunley mvu boom e yí Klistu le.

² Me nto nyaε ε è nu εmben é ben. Me nto mbaa nyaε mwεεm mvudien mvú tεmyi ké, njefo ben to baa taw wase ké. E naa ε to ε buy keseen e nu ε ben baa taw wase ké.

³ Ben beε bii ke ε è nu mwεεm mvú nyam ye shieele le. No ben beε gheεke kenjghew, waale diwaa, tu ke fifin dunji le ben bii ε è nu nyam ye le? Kε fifin dunji le ben beε keηjke gee di bonyii bo fokuse fεn e?

⁴ Wee nen'yi no duu le wen bii fiwene ε è nu Baul e, wee mvu le wen bii ε è nu Abolos e. Kε fifin dunji le ben gee ε è nu gee di bonyii bo fokuse fεn e?

⁵ Abolos nu yeε, ε Baul nu yeε? Bee wvú bocii nu ké lo boom bo lemme le bo Tata le bô to gee ε ben se lese fitele yí ye le, ε wee lemte diew lemme no Tata nya é wvú.

⁶ Diem lemme to nu keejewe ε è nu ηgow, ε di Abolos e nu keefuci joo, geenεn ε è gee Nyo' ε yí se kuu.

⁷ Nonεn, ke wee wvú jewyi ηgow bô wee wvú fuci joo koole fiεε le ké. E mεy Nyo' maan wvú gee ε yí se kuu.

⁸ Wee wvú jewyi bô wvú fuci joo nu ke leηleη, ε Nyo' nu ke emawce wee tfuu bii lemme diew e.

⁹ Bese nu ε taashε ε no lemte lemme di Nyo' le. Ben ε mum ε no nu weε Nyo' bvuu nu yew ye.

¹⁰ E Nyo' mum buw me bô bvufee ε me nlese kenffuy ke yew yidvu le diεwee wee n'yoov wvú looci kee lemme diew e. No me nto nlesεε nonεn, wee mvu ε mum ε no yotee yew yidvu. Wee edioo eyotee yí kenffuy kin e, no keè no wvú yotee.

¹¹ Ben ekeè le kenffuy mεy ke kè bó to nu ε lese wase kè è nu Jisos Klistu, ε ké è nulo é wee ebvuule elese kemew ke.

¹² Bonyii ε mum ε no yotee yí dvú le bô mwεεm jεey jεey. Wee mvu jaa jo ε è nu ketwaa ke bigew e kè yeεle, ε wee mvu jo kè baa, ε wee mvu jo εta yò lumte se no yotee dvú. E wee mvu jo ε è nu bite, wee mvu yun, wee mvu shá se no yotee dvú.

¹³ E bó cim yotee neε, tu diuu too lo di bó nu ke eyεn no lemme di wee le nu seke dí ε buy εmwa Diuu di Klistu nu ke etoo bô ηguy, ε ηguy wvudvu nu ke emomte lemme di wee le ε bó yene no dí nu.

¹⁴ E fiεε fi wee yoke yí kenffuy kedvu le ke emεy se fi ε fie, é mwεεm emum ekeηjke mmawce.

¹⁵ Fí ε fie, é mwεεm elase mmawce we, é wvú bô εkolε kew eboy, geenεn ke diεwεe wee wvú fey ηguy e.

Bonyii bo Klistu le nu yew Nyo'

¹⁶ Kε ben kee le ben nu yew Nyo' ε Keyoy kew ke wvú wvú Nyo' le ceε yí yene le le?

¹⁷ E wee befe bô yew yidvu, tu Nyo' nu ke elεse lo mwεεm, njefo è nu yew ε è nu yí Nyo', ε ben nu yew yidvu.

¹⁸ Fo wee elεεle εkolε kew ké. E wee mvu ben e kpwaake le wen keηjke bvufee yí won wvun e, é wvú tu keyunj wvu le wvú ekeηjke bvufee bvú bvufee.

¹⁹ Me njemyi nen njefo mwεem mvù bonyii bo fokuse fen yene le è nu bvufee nu ε Nyo' yene ε è nu keyunsee. Ε nu fi fi bó to sanε le,

“Nyo' joo ke ε è nu bvufee bvù bonyii bò feefene le
koole bó dvù.”

²⁰ Ε fi bvuu nu ε bó ε san le,
“Tata kee le mwεem mvù bonyii bo bvufee le
kpawaci
nu naa lo mvu εcici.”

²¹ Fí ε mum ε no nu le, fo wee esaalè ye le wee mvu nu wvuwen ke, njefo mwεem mvunciim nu mvunen.

²² Baul kenεε Abolos kenεε Sefas kenεεε woj wvun kenεε nshii kenεε kpwe kenεε mwεem mvu keseen kenεε mvu beε se keeke eto, nu mvunen mvunciim,

²³ Ε ben nu bo Klistu le, ε Klistu nu wvu Nyo'.

4

Fo bonyii bo Klistu le ebenseε ye bó wee ke

¹ Fí be jee le ben ejoð le bese nu boom bo lemme le bo Klistu le bó Nyo' nu ε nya lemme diw di saaka wvù to shee nu è kenyile le can yibole.

² Fí ε mum ε no nu le, wee wvù bó nu ε nya lemme can ye le kenke keegeε no cee ekole we gomte.

³ Fò me le, ke ben, kenεε yew nsaw mi saake me é me en'yene le è nu fiεε ke. Ke è cim nulo é me ensaw ekole kem ke.

⁴ Ke fiεε nu dvù fò fitele fiem e fi saake me ke. Geenεn, ke fifieε mum duηci le me n'yuu le lo ke. Ε nu ke Tata wvù nu ke esaw me.

⁵ Nonεn, fo ben emum esumtene nsaw se kefew ε kocεn ke. Ben ecεy Tata é wvù ke eto. Ε nu wvù wvù nu ke ebvuse εnwa mwεem mvù nu keseen ε bó ε nyile é εjiwe le, ebwaashe mwεem mvù bonyii kenke shém yibole. Nonεn, é Nyo' emum ke ebenseε wee tfuu wvù bó kenke keebense.

⁶ Boom bo bwεem e, mwεem mvun mvù me njemyi ekume beε Abolos nu keefi ben, wvu le ben eyεyi fò bese le keegeε fiεε bii ke ε è nu fiεε fi bó nu ε san e. Nonεn, é ben saa ebvuu esaale ye bó wee mvu joo wee mvu ekuse ke.

⁷ Ε ge yεε le wo enu jεsy fò wee mvu le? Ε nu la fi wo kenke fi nu se bó nya lo é wo? No fi nu nonεn, wo ε ghan neε ε se no saale ye ke diεwe ke bó nya lo é wo ke?

⁸ Ke ben fen joo le ben kenke wase fiεε ficii, nu wase bonyii bo bvukuke le, saake wase diεwe bonfon e se bese? Wee ejo ε ben be

nu wase bonfon wvu le bese ebon fò ben e é beene esaake bocii.

⁹ Me n'yene le Nyo' nu ε kaa ε gee bese bó nu boom bo ntum e bo Jisos e bincilejime le. Bese nu diεwe bonyii bó bó gene keeyuwye ya le. Bese nu ε tu wase kenjinjin yí woj wvun e kè bonyii bó bonceendaa bo Nyo' le etaalè.

¹⁰ Bese nu ε tu wase biyuj nje Klistu, geenεn ε ben nu bonyii bo Klistu le bó feefene. Bese nu bonyii bó wεεyi, ε ben nu bó temyi. Bonyii wvumte ben, joo bese ekuse.

¹¹ Ε kew lo ε to ε buy keseen e, nu ε bese nu jen, ε kendoj yumte bese. Bese jiise ε è nu bincaanca bi ndvù le, ε bonyii nyεwle bó bese, ε bese yaa kenke fo nce ke.

¹² Ε bó dioo jemyi diεw yi befe é bese, é bese no tfuuse ε è nu bó yi lætene. Ε to ε buy keseen e, bese nu diεwe mwεem mvù bó lan enkoj. Bese nu ε tu wase binfo bi mwεem e yí woj wvun e.

¹³ Ke me nsaanke mwεem mvun é ben nen le me ηgomte le ben ewuumene ke. Me nteete lo ben diεwe boom bem bó nu fitele fiem e.

¹⁴ Ke me nsaanke mwεem mvun é ben nen le me ηgomte le ben ewuumene ke. Me nteete lo ben diεwe boom bem bó nu fitele fiem e.

¹⁵ Ε ben cim kenke naa bonyii nteen bó yεyi ben ekume Klistu, tu ke è mum nu le ben kenke bo'icεn nteen ke. Ε nu me wvù icee wene, njefo è to ge me ε ben se taashe ben ε bo Klistu Jisos seke me nto nfewceε saaka we wvù jee é ben.

¹⁶ Nonεn, me ε mum ε no nleke le ben etomyi ekale kenεn ke naa no me ntomyi kem.

¹⁷ Ε nu shieε wvù me ntum Timatio fò ben e wvù nu waa wεm yí Tata le. Wvù nu fitele fiem, ε wvù leeme ten yí saaka wvun e bó fitele fimwaan. Wvù nu ke eto ebvuu etamce ben no nce wεm diεwe wee Klistu le nu. Fiεε fi wvù nu ke esee nu ke fi fi me ηghane n'yεyi bintaashe bi bonyii bo mbee le bicii dvù mondvuum e moncim.

¹⁸ Bonyii bomew nu ε kew wase ε no bensee ye njefo bó kpwaake le ke me mbeε ηke ento é ben e ke.

¹⁹ Geenεn, é Tata beje lo, tu è sheke caan é me embvuu ento. Ε me nu ndioo ε nto, nse n'yen le laa bonyii bó bensee ye bodvu kumte ke ε è nu diuw nuu bó kenke mvunjay mvù ne fò Nyo' le le,

²⁰ njefo ke bvunfon bvù Nyo' le nu fiεε fi diuw wvù kumεn e ke. Ε nu fi mvunjay mwew e.

²¹ Ben shieele le me nke entoo nɛɛ? Ben shieele le me nke entoo bô ngbwan nuu bô fitele fi kenjonɛn e noo nyekɛyɛ?

5

Bô ebvuse wee nnyɛn kenjan ê bonyii bo Klistu le ɛnte

¹ Me nkenke lo nghaw keen'yuw le wee mvu ê ben ɛnte nu ɛ kɛw wase nce nnyɛn kenjan. Ɛ nnyɛn kenjan yin nu naa yi ê yaa nulo é wee wvù yaa kee kɛ Nyo' emom kɛ. Me n'yuuke le wee mvu ê ben ɛnte joo kpwɛɛ ice.

² Ben yɛn kfuu yin nnyɛn e nɛn, ɛ fanɛ yaa ebeele lo, ɛ no bensee ɛ ê nu ye le? Ben kɛnke keebvuse lo kfuu wvuwee wee wvù mom fifie fiɛɛ ê ben ɛnte.

³ Naa no me mbaa enu beene ejise, nu ɛ me nu ke beene ê keyoy e lɛnɛn diɛwɛ me nu beene. Me nu ɛ nsumten wase nsaw

⁴ Ê diee di Tata wesebeene wvù Jisos e ekumɛ wee wvù mom kfuu fifie fiɛɛ. Ben ke dioo ɛ shii, ɛ me nu beene ê keyoy e, ɛ mvunjɛy mvu Tata wesebeene wvù Jisos e nu ten fô,

⁵ ɛ ben jo wee wvudvu, nya can Satan e, é wvù ebefe bô nyam ye ye, é keyoy kew ke ebɔy diuu di Tata wesebeene wvù Jisos nu ke ekase eto le.

⁶ Ben saale ye nɛn ɛ fi yaa jee kɛ. Ke ben kee le bô ke joo fintunɛɛn nɛn caan tow ê mvuum e, ɛ fi mum ge ɛ mvuum modvu monciim ben e?

⁷ Ben ebvuse fintunɛɛn fi è nu nce wvu yvum ê ben ɛnte, é ben emum enu bonyii bô bofe diɛwɛ mvuum mò bô baa gɛɛ fintunɛɛn jô le kɛ, ɛ è nu naa no ben nu. Ke ben kee le Klistu nu Waa Njee wvù Nyo' to gɛɛ ncese dvù fô beene le kɛ diɛwɛ wvù bô ké no sɛɛle seke Nkaw Danɛfɛy e le?

⁸ Nonɛn, beene nu diɛwɛ bonyii bô diee Nkaw Danɛfɛy e ɛ è nu bô blɛɛd wvù bô baa gɛɛ fintunɛɛn jô wvù è nu mvuntelem mvù yuule noo keɛɛy. Fo beene enù diɛwɛ bonyii bô diee Nkaw wvun ɛ è nu bô blɛɛd wvu bvuyvuum e wvù bô nu ɛ gɛɛ fintunɛɛn jô wvù è nu nce wvù befe noo kenɛɛ kè befe kɛ.

⁹ Ɛ nwa' wvù me nto saɛɛ fô ben e, nu ɛ me nto nsaj le fo ben etaashi ben ɛ bonyii bô jaanke kenjan kɛ.

¹⁰ Ke me nto njemyi ɛ è nu ekumɛ bonyii bo ê wɔn jan bô jaanke kenjan, kenɛɛ bô yɛɛle ejise yi mwɛɛm e, kenɛɛ bô ngoyte mond-vuum joo mwɛɛm mvu bonyii le, kenɛɛ bô bunlee bonyo' bo ɛcici kɛ. Ɛ è nu boba, é ben ekenke keene lo yi wɔn wvun e.

¹¹ Me nto njemyi ɛ è nu le fo ben etaashi ben ɛ bo wee wvù teɛe ekole kew le wen nu waa bwee wesebeene yi Klistu le, bvuu

jaanke kenjan, kenɛɛ yɛɛle ejise yi mwɛɛm e, kenɛɛ bunlee bonyo' bo ɛcici, kenɛɛ nan'yi bonyii, kenɛɛ wuu mbvuum ɛ mó koole, kenɛɛ ngoyte mond-vuum joo mwɛɛm mvu bonyii le kɛ. Fo wee emom naa lo ediekɛn bô kfuu wvuwee wee kɛ.

¹² Ke è nu bvudvuu bvusɛɛbeene keesaake bonyii bô yaa nu ê kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ɛnte kɛ. Bonyii bô è nulo é beene esaake nu bô nu ê kentaashɛ ɛnte.

¹³ Ɛ nu fi fi Nwa' Nyo' gayte le, "Ben ebvuse wee wvù kenke kenɛɛ kè befe ê ben ɛnte."

Ɛ nu ke esaw Nyo' bonyii bô yaa nu kɛ ê kentaashɛ le.

6

Fo wee mbee egɛn eshomse mvu ê bonyii bô yaa nu ke bo mbee le

¹ Ke fi baa enu lɛn le é wee ê ben ɛnte kenke fiɛɛ bô waa bwee, é wvù fey keegen shomse fwe dvu bonyii bô è nu bo Nyo' le, kaa gen dvù ɛ è nu fwe dvu bonyii bô yaa gee mwɛɛm teytey kɛ.

² Ke ben kee le bonyii bô è nu bo Nyo' le nu ke esaw bonyii bo yi wɔn wvun e le? No è nu ke esaw ben bô, tu ke è nulo é ben esaw mwɛɛm mvu wɛmewɛmê ê ben ɛnte?

³ Ke ben kee le beene nu ke esaw boncɛn-ɛn daa bo Nyo' le le? No fi nu nonɛn, tu è nulo é ben ekee naa ntay keesaw mwɛɛm mvù kooyi yi nshii wvu keesen e.

⁴ Mwɛɛm diɛwɛ mvumwɛ le ɛ dioo kooyi, ben ɛ ghan nɛɛ e sɛ no joo gene dvù ɛ è nu fwe dvu bonyii bô baa kenke naa lo bvudvuu ɛnte jo kentaashɛ ke bonyii bo mbee le?

⁵ Ben ewuɛnɛ. Ɛ fɛn nu le ke wee nu naa lo dvù è ben ɛnte wvù kenke bvufee keesumten nsaw wee bô wee le?

⁶ Ben kaa nen'yi ɛ wee jo waa bwee gen shomse, shomse ɛ è nu è bonyii bô yaa nu ke bo mbee le.

⁷ Ben keenu bvuu kenke bonsaw ê ben ɛnte dɔnci le ben nu ɛ gbwe wase. Ke ben nulo ɛcinɛ é egee bonyii bomew mwɛɛm mvù befe fô ben e le? Ɛ kɛ è nulo ten é ben ɛcinɛ é efike bonyii bomew ben e?

⁸ Geenɛn, é kaa nen'yi ben gee mwɛɛm mvù befe bvuu fiike kenfiw, ɛfey mvuncim, ɛ wee no gee mvumvun mwɛɛm ɛ è nu bô waa bwee.

⁹ Ke ben kee le ke bonyii bô gee mwɛɛm mvù befe yaa nu ke ekenke bvudvuu ɛnte jo bvunfon bvù Nyo' le le? Fo ben elɛɛlɛ bikuu binɛn kɛ. Ke bonyii bô jaanke kenjan, kenɛɛ bô bunlee bonyo' bo ɛcici, kenɛɛ bô jaanke boke' bo bonyii bomew e, kenɛɛ bolemsɛ bô

7

kaase joo bomew, keneε bokeneε bō kaase joo bomew,

¹⁰ keneε bocoŋ, keneε bonyii bō yeεle ejise yi mwεem e, keneε bō wuu mbvuum ε mō koole, keneε bō nan'yi bonyii, keneε bō ŋgoyte mondvuum joo mwεem mvu bonyii le, nu ke ekenke bvudvuu ente jo bvunfon bvū Nyo' le ke.

¹¹ Mwεem mvun nu mvū ben bomew to gee fwele. Geenεn, ε Nyo' ke cukε ben, caw geε, ε ben no nu teyey ε wvū ejise. Wvū to ge mwεem mvun bō mvunḡay mvu dieε di Tata Jisos Klistu le bō mvu Keyoy kew ke wvū wvū Nyo' wesebeene le.

Fieε fi è nulo é wee egeè bō ye ye

¹² Wee nulo eduu le wen kenke mvunḡay keege fieε ficii fi wen koonke. Geenεn, me ε no ŋgayte le ke è nu fieε ficii fi nulo efi wee ke. E wee nulo eduu ke le wen kenke mvunḡay keege fieε ficii fi wen koonke. Geenεn me ε no ŋgayte ke le, ke è nulo é me encine é fieε fimew ejo me etfuse é me entu nfwa fi ke.

¹³ Wee mvu ten nulo eduu le, "Mwεem mvudien nu nje tee, ε tee nu nje mwεem mvudien." Geenεn ben ekeè le Nyo' nu ke ebefe bō mvū mvunciim. Ke ye wee nu yi bō ejaanke kenjan dvū ke. Ye wee nu ε è nu keelente dvū fō Tata le, ε è kenke wvū wvū Tata ye yidvu.

¹⁴ No Nyo' to bvuseε Tata wesebeene yi kpwe le, nu ke lenlen no wvū nu ke ebvuse beene bō mvunḡay mwew mvudvu yi kpwe le.

¹⁵ Ke ben kee le ye yene nu hiba bi ye Klistu le le? E nulo é wee ebvuu ege neε se jo keba ke ye Klistu le egn etaashe bō kpwoon nsake? Ke è nulo é fi enū nonen ke.

¹⁶ Ke ben kee le é wee taashi wase ye ye bō kpwoon nsake tu bō wvū nu wase ye miaan e? E nu fi fi bō to sanje le, "Kpwoon bō diemsen ké taashi, mum tu wase wee mwaan."

¹⁷ Geenεn, wee wvū taashi bō Tata nu ε bō wvū nu wase fieε fimwaan ε keyoy e.

¹⁸ Ben elewtè nce nnyen kenjan. Mwεem mvū befe mvumew mvū wee gee nu ε ke wvū gee ε è nu yi ye ye le ke. Geenεn, wee wvū jaanke kenjan gee kebefε ε è nu bō ye ye.

¹⁹ Ke ben kee le ye yene nu yew yi Keyoy ke Yuule kè Nyo' nya ε ben cee dvū le? Ke è kenke ben bikuu binen ke.

²⁰ Bō to guy lo ben kenlum e. Nonen, ben egeè mwεem bō ye yene ε è nu mvū etoò bō mbense fō Nyo' le.

Saaka wvu ekumε kpwoon bō diemsen

¹ Me nu enya ntfuse keseen ekumε mwεem mvū ben to sanje fō me le. Fī jee le fo wee ekum kpwoon e ke.

² Geenεn, no mmom yi ekumε kenjan nu ekfun, fi jee le diemsen ekenkè we kpwoon ε kpwoon kenke we diemsen.

³ E diemsen kenke keege diw lemme di diemsen e fō kpwese le, ε kpwese kenke keege ten diw lemme di kpwoon e fō dweese le.

⁴ Ke è bvuu kenke kpwoon mvunḡay fō ekole kew e ke, è kenke dweese. E nu ke lenlen no ke è bvuu kenke diemsen mvunḡay fō ekole kew e ke, è kenke kpwese.

⁵ Fo wee ebase jim é wee le ε è baa nu le è seyse ben bocii ε bee, ε ben nu ege nonen ke yi kefew e, wvu le ben nulo emum enya bikuu binen sekekie yi bunle le ke. E ben dioo ε ge nonen, mum kase no nu yi kentaashe kenεn e no ben se shee nu, wvu le fo Satan ke ene eteeyi ben njefo ke ben yaa kee keekemsen bō bikuu binen ke.

⁶ Me njemyi fin ke diewe ntefe le, ke è nu nci ε me nyaa é ben ke.

⁷ E è be nu diewe me, é me enshieele le wee tfuu enu se kpwoon ke diewe no me nu. Geenεn, etu ege neε e wee tfuu kenke ke ye nnya yi Nyo' nu ε nya é wvū. Wee mvu kenke yin nnya ε wee mvu kenke ye.

⁸ Keseen, fō bonyii bō beε bō emben e noo bō nu boke' bo bonkfu le, me ε no ŋgayte le, fi jee le bō emey nu bō emben ke diewe me le.

⁹ Geenεn, é bō nu se è nulo é bō ewensen bō ye, é wee gom kpwoon keneε diemsen ε bō wvū taashe no nu, njefo fi jee keetaashe enu nonen, efey keekpwee bō ye yi ŋeyεn.

¹⁰ Fō bonyii bō nu wase yéw e, me ε no ŋgayte le kpwoon eyenè fō wvū egawsen bō dweese. Ke wvun nu nci ε wvū buy é me ke. Wvū buy ε è nu é Tata.

¹¹ Geenεn, é wvū gawsen lo, tu wvū kenke keemey enu wvū emben. E è baa nu nonen, é wvū kase tu yew dvu dweese ε bō wvū mance mwεem mum no nu. E è nu ke ten fi fi me ŋgayte é bolemse le ke diemsen kenke keekun kpwese ke.

¹² Fō bomew bonyii le nu ε me ŋgayte é bō le, é wee wvū nu wee mbee kenke kpwoon ε kpwoon wvudvu yaa nu ke wee mbee, ε kpwoon wvudvu koonke le bō wvū enu, fo diemsen wvudvu ebvuse wvū ke. Fifi nu ε è gayte me. Ke è gayte Tata ke.

¹³ Kpwoon é no kenke dweese ε diemsen wvudvu yaa nu ke wee mbee, ε wvū koonke

le bô wvú enu, fo kpwoon wvudvu ebuy tɛn ke.

¹⁴ Me njemyi nonɛn, njefo é diemsen wvú yaa nu ke wee mbee kɛŋke kpweɛ é è nu wee mbee, tu Nyo' joo ke wase wvú diɛwe wee we le nje kpweɛ. Kpwoon tɛn wvú yaa nu ke wee mbee é no kɛŋke dweese é è nu wee mbee, tu Nyo' joo ke wase wvú diɛwe wee we le nje dweese. É è baa nu nonɛn, tu ke boom bobole yuule ke. Geenɛn, no fi nu, nu é bô yuule.

¹⁵ É wee wvú yaa nu ke wee mbee nɛ é no shieele keegawsɛn, é bó cinɛ dvú. É fi kooy nonɛn fo diemsen kɛnɛ kpwoon wvú nu wee mbee ekpwaake le wen kɛŋke ke keenu bô wvú ke. Nyo' to tenje beene le beene eceé é è nu yí nyekeey e.

¹⁶ Wo wvú kpwoon, wo kee fɛɛ le ke è nulo é wo ke ege é Nyo' eboyse dwee wo? É wo wvú diemsen kee tɛn fɛɛ le ke è nulo é wo ke ege é Nyo' eboyse kpweɛ wo?

Wee emɛy ke enù no Nyo' to tenjɛ wvú é wvú nu

¹⁷ Fieɛ fi nu, nu ke le wee eceé nce é è nu wvú Tata nu é nya é wvú. Wvú enù ke no Nyo' to tenjɛ wvú é wvú nu. Fin nu fieɛ fi me nteete bintaashɛ bi bonyii bo mbee le dvú mondvuum e monciim.

¹⁸ É wee nu é bó to tenje wvú é bó é tfuse wase wvú yew, fo wvú egomté keenu diɛwe wee wvú bɛɛ ntfuse le ke. É wee nu dvú wvú bó to tenjɛ wvú é wvú bɛɛ ntfuse, fo wvú egomté le bó tfuse wvú yew keseen ke,

¹⁹ njefo é wee nu é bó é tfuse wvú yew kɛnɛ bó baa tfuse ke, tu ke fifie kɛŋke fieɛ keege ke. Fieɛ fi nu shiee le nu le wee egeélè bonci bo Nyo' le.

²⁰ Wee tfuu emɛy ke enù no Nyo' to tenjɛ wvú é wvú nu.

²¹ É bó to tenje wo é wo nu nfwa, fo wo ebuuké ke. Geenɛn, é wo kɛŋke je keebuy bvunfaw e, é wo buy fiuw.

²² Ben ekeé le wee wvú Tata to tenjɛ é wvú nu nfwa nu é wvú buy wase bvunfaw e fô Tata le. É è nu ke lɛŋlɛŋ tɛn no wee wvú bó to tenjɛ é wvú yaa nu ke nfwa, nu wase keseen nfwa fô Klistu le.

²³ Bó to guy lo ben kenlum e. Fo ben enù bonfaw bo bonyii le ke.

²⁴ Nonɛn, boom bo bwɛɛm e, wee emɛy ke enù bô Nyo' é je yí wvú to tenjɛ wvú é wvú nu jó le.

Ntefe é bokpweɛ noo boke' bo bonkfu le

²⁵ Keseen, ekumɛ fi bokɛnɛ kɛnɛ bolemse bó bɛɛ bokpweɛ le, nu é ke Tata nu é see fieɛ fi me engay ke. Geenɛn, é me nu enya wɛm

ŋkpawacɛ diɛwe wee wvú Tata nu é koo shen fô wvú le é wee nɛlo ebee fieɛ fi wvú gayte le.

²⁶ Me ŋkpwaake le nje ŋgɛw wvú nu keseen, nu é fi jee le wee emɛy ke enù no wvú nu.

²⁷ É wee kɛŋke wase kpwoon, fo wvú ebvuu egomté keekuj wvú ke. Wee é no nu sɛ kpwoon, fo wvú ebvuu egomté kpwoon ke.

²⁸ Geenɛn, é diemsen yɛn le wen nu etaashɛ bó kpwoon é bó wvú enu, tu wvú baa ge kebefɛ ke. Ngon kpwoon é gen é diemsen e, tu wvú baa ge tɛn kebefɛ ke. Geenɛn, ben ekeé le bonyii bó nu é taashɛ nu é bó nu ke ekeŋke bonjɛw yí won wvun e, é fô me le nu é me ŋgomte keenjɛngɛm ben yí fifin e.

²⁹ Boom bo bwɛɛm e, fieɛ fi me njemyi nu le kefew kfufe wase baay keejewsee yí mwɛɛm mvu yí nshɛ le fɛn e. É kɛw yí keseen é é gen lo, bonyii bó kɛŋke wase bokɛnɛ enù diɛwe ke bó kɛŋke ke.

³⁰ É bonyii bó beele kpwe enù diɛwe ke bó beele ke, é bó lanlanɛ enù diɛwe ke fieɛ jee bó le ke, é bó guyte mwɛɛm enù diɛwe bó baa kɛŋke naa lo fieɛ ke.

³¹ É bonyii bó gee mwɛɛm yí won wvun e enù diɛwe ke bó kɛŋke naa lo fieɛ keege bó won wvun ke. Me njemyi nɛn, njefo won wvun no wvú nu keseen nɛn, nu é wvú fele lo.

³² Me ŋgomte le ben enù é fieɛ yaa jewsee ben ke. Wee wvú nu sɛ kpwoon ké no gɛɛle bvufɛe yí saaka wvu ekumɛ Tata le no é nulo é wvú egeé ke é è nu fieɛ fi Tata eyuuke njon bó wvú.

³³ É wee wvú kɛŋke kpwoon ké no gɛɛle bvufɛe é è nu yí mwɛɛm mvu yí won wvun e no é nulo é wvú egeɛ fieɛ fi ye ejee kpweɛ.

³⁴ É wvú mum no nu é bvufɛe bwew é gawsɛn. É nu ke lɛŋlɛŋ no fi kpwoon kɛnɛ ŋgon kpwoon wvú baa kɛŋke diemsen e nu. Wvú ké no gɛɛle bvufɛe yí saaka wvu ekumɛ Tata le no é nulo é wvú enya ekole kew bó fitele fiew ficii é wvú. É wvú kɛŋke diemsen ké no gɛɛle bvufɛe é è nu yí mwɛɛm mvu yí won wvun e no é nulo é wvú egeé fieɛ fi ye ejee dweese.

³⁵ Me njemyi nɛn ke keenfi lo ben. Ke è nu le me ŋgomte keemban je fô wee mvu le ke. Me ŋgomte é è nu le wee ekieɛ fieɛ fi nu lɛŋ, wvu le è nulo é wvú elemte fô Tata le bó fitele fimwaan é bvufɛe bwew baa gawsɛn ke.

³⁶ É diemsen leyte wan kpwoon, é nɛ é no yene le gee diwene fô wan kpwoon wvudvu le baa nu lɛŋ ke, é ye njeɛte wase wvú baay, é fi nu ke le bó etaashɛ enu, é wvú ge no wvú

shieele, taashe bô kpwoon wvudvu. Tu wvù baa ge kebefé ke.

³⁷ Geenen, diemsen wvù nu ε lese lo fô fitele fiew e le ke wen nu etaashe enu bô kpwoon wvù wvù leyte ke, ε wee yaa kane wvù le bô etaashe ke, ε wvù wensene ten bô ye ye, ε lese lo fô fitele fiew e le ke bô wvù nu etaashe ke, * tu wvù nu ε ge lenj.

³⁸ Fi mum è no nu le, wee wvù nu ε taashe ε no nu bô kpwese wvù wvù leyte nu ε ge ke lenj. Geenen, wee wvù baa taashe bô we kpwese nu ε ge naa lenj baay. †

³⁹ Kpwoon ké no nu kpwee wee seke dweese beε dvù. Geenen, é dweese nelo ε kpwe, tu é nulo é wvù egen é diemsen mvu le wvù wvù shieele é bô wvù etaashe enu, ε wvuwe wee kenjke keenu wee Tata.

⁴⁰ Geenen, no me n'yeen fiem nu é kpwoon wvudvu mey lo nonen, é wvù eyuuke lo njonj baay. Me njemyi nen, ε me njee le me njenjke ten Keyoy ke Nyo' le.

8

Saaka ekume mwεem mvudien mvù bó nu ε ge kentanje dvù fô bonyo' le

¹ Me nu njeme keseen ekume mwεem mvudien mvù bonyii gee bintanje dvù fô bonyo' le. É nu kecey no bô duu le beene bocii kenjke bvufee. Bvubvun bvufee nulo ege é wee ebensee ε è nu ye. Geenen, ε kenjkonj ké no yoote lo.

² É wee ne ε no kpwaake le wen kee mwεem, é wvù no kee le wvù baa looci wase kee no wvù kenjke keekee ke.

³ Geenen, é wee koonjke Nyo', é Nyo' no kee mweten.

⁴ Nonen, fi ekume keediee mwεem mvudien mvù bó nu ε ge kentanje dvù fô bonyo' le nu ε beene kee lo le ke bonyo' ban nu naa lo fiseε ke. Nyo' mey ke mwaanj ε wvumvu yaa bvuu nu dvù ke.

⁵ Bonyii bomew joo le bonyo' bomew nu dvù fowe keneε fokuse fen. É è nu kecey le bonyii joo le bonyo' nu nteen, ε bocee ekole nu ten nteen.

⁶ No bô cim joo nonen nu ε fô beene le nu ε Nyo' mey ke mwaanj. É è nu wvù wvù nu Icee wesebeene wvù to bomε mwεem mvuncim. É beene cee ε è nu nje ye. É Cee Ekole mey ke ten mwaanj wvù è nu Jisos

Klistu. É è nu wvù wvù bó to bomε mwεem mvuncim fele can ye le, ε beene kenjke ten nshii fele yí ye le.

⁷ Fifin nu fiseε ε è baa nu bonyii bocii é beene ente bô kee ke. Bonyii bomew bô to shee gee bintanje fô bonyo' bodvu le nen'yi dioo diee kfuu mvumwe mwεem mvudien keseen no kpwaake le le bó beε diee ε è nu naa mwεem mvù bó nu ε ge kentanje dvu fô bonyo' bodvu le. É mvuntelem mvubole mvu weeyi mum no saake bó le mwεem mvudien mvudvu nu ε befe bô bó.

⁸ Ben ekeè le ke è nulo é mwεem mvudien ege é beene enu jsey é Nyo' ejise ke. Ke beene nu se bó ε die é fifie ekenjke fiseε keege ke. Beene ε die, jsey jsey saa enu ke.

⁹ Fiseε fi nu, nu ke le ben bô kee mwεem mvun eyenò fo wee ke ne jyo mvunggay mvù wee kenjke keege fiseε fi wvù koonjke dvù, ege ε è nu fiseε fi waa bwee wvù weeyi egbwe lo ke.

¹⁰ É wvuwe wee wvù fitele weeyi yen ε wo wvù kee mwεem, diekene bvudvuu bvù bó gee bintanje fô bonyo' le, wvù saa ekoonjke ten keediee mwεem mvudien mvù bó gee bintanje dvù fô bonyo' le?

¹¹ É wvù ge nonen, ke tu wo wvù kee mwεem nu ε befe wase bô waa bwoo wvù weeyi wvun wvù Klistu to kpweε nje ye.

¹² É fiseε fi wo ge fin emum enu kebefe ε wo ε ge ε befe bô fitele fi waa bwoo wvù weeyi le, ε kebefé kedvu nu ε wo ge ε è nu fô Klistu le.

¹³ Nonen, ε è nu le fiseε fi me ndiee, ebeete bô waa bwεem, me nsaa embvu en'yuu enjukm dvù ke, wvu le fo wvù ke egbwe ke.

9

Mvunggay mvù waa ntum Jisos kenjke

¹ Ke è nulo é me enjee fiseε fi me njoonjke le? Ke me nu waa ntum Jisos e? Ke me nto nu ε n'yeen Tata wesebeene wvù Jisos e le? É ke ben ban nu sew lemme diem fô Tata le le?

² É bonyii bomew cim kicine le ke me nu waa ntum Jisos, tu ke è nulo é ben ten ekicine ke. Ben nu nciise wvù dunji kecey le me nu waa ntum Tata Jisos.

³ Me njayte fin é bonyii bô sowte kenyi kem.

⁴ Ke bese kenjke keediekene bvuu wukene nje lemme din e?

* **7:37** Kenεε le, "... keekenjke ke lo wvù diewe kpwese wvù wvù leyte le," † **7:38** 36 Kenεε le, "É wee kenjke waa we ε ne ε no yene le ke wen gee bô waa wen é je yí lenj e ke, ε wan wvudvu ε kpwese wase ε wvù yene le è be nulo é wan enu bô diemsen, é wvù ge no wvù yene, cine ε waa we taashe no nu bô dweese, tu wvù baa ge kebefé ke. 37 Geenen, wee wvù nu ε lese lo fô fitele fiew e le ke wen nu enya waa wen é diemsen ke, ε wee yaa kane wvù le wvù enya ke, ε wvù kenjke ten mvunggay keege fiseε fi wvù shieele, ε lese lo fô fitele fiew e le ke wen nu enya waa wen é diemsen ke, tu wvù nu ε ge lenj. 38 Fi ε mum ε no nu le, wee wvù nu ε nya waa we é diemsen nu ε ge ke lenj. Geenen, wee wvù baa nya we é diemsen nu ε ge naa lenj baay." **7:39** Lum 7:2-3 **8:1** Lem 15:29; Lum 12:16; 13:1-7; 14:1; 16:14; Jon 13:34; Lum 15:1-2; 2Kol 8:7-8, 24; Gal 6:10; Efe 5:2 **8:1** Lum 14:1-15:6 **8:3** 13:12; Gal 4:9 **8:4** 10:19-20; Dito 4:35, 39; 6:4-5; Gal 4:8-9 **8:6** 12:5-6; Jon 1:3-4; Efe 4:5-6; Kolo 1:16 **8:7** 10:23-33 **8:8** Lum 14:13, 15, 17, 21; Gal 5:13 **9:1** 4:9, 15; 15:8-10; 2Kol 2:14-17; 3:1-3; 5:18-20; 10:7-8, 13; 11:5, 13; 12:11-13; Gal 1:1 **9:4** Luk 10:7-8; Mat 10:10

⁵ E ke bese ten koj lo ejo bosese bokene bô è nu bonyii bo mbee le elene bô bó ke lenjlenj diewe Bitá bô boom bo ntum e bo Jisos e bomew noo boom bo bwee Tata Jisos e le?

⁶ Fí nu le è mey ke bee Banaban bô kenke keeleme bô can yese se diekene le?

⁷ E nu wee nci wvù la wvù lemte e è taale ke wvù fô ekole kew e? E wee lem wee, é wvù enu se wvù é die mwεem mvù buyte wene dvudvu le? E wee ceyte ten nyám, é wvù enu se wvù kamte emben yodvu wuu le?

⁸ Mwεem mvun mvù me njemyi mvun nu e è nu njkpawce wee wvu wum maan e? Ke fi nu ke ten é bonci bo Nyo' le le?

⁹ Muses to nu e sanj é Nwa' bonci le le, "E wee jo nyam le yí ele egin, fo wvù esúm diuw nyam yidvu ke."

Ben kpwaa ke Nyo' to jemyi nonen, e è nu ekume nyám e?

¹⁰ Wvù to jemyi e è nu ekume beene, e bó to sanj fô beene le njefo wee wvù lemte wee kenεe è nu wvù gbweci lo, kenke keetaale fwe kee le wen nu ke ekooyi fíε wene fodvu.

¹¹ E bese fen nu e jewe ngow yí é keyoy e é mvuntelem mvunen e, é fi enu baay fô bese le keekenke mwεem mvu yí nshε le é ben e?

¹² E bonyii bomew kenke mvungay keegay le ben enya mwεem é bó, tu ke è nulo é ben enya é bese fesen lo?

Baul to baa ejo mvungay mwew mvu waa ntum Jisos e keefii mwεem é bonyii ke

Geenen, bese baa jo mvumvun mvungay ke. Bese nu e kuu e è nu shém yí fíε ficii le, efey fo fíε enu dvù keejewsee le fo saaka wvù jee wvu ekume Klistu egene fwe.

¹³ Ke ben kee le bonyii bô lemte yew ncese le nu e mwεem mvudien mvubole ké no buyte e è nu dvù, e bonyii bô lemte fô ketanj ke ncese le ké no boonke ten fô mwεem mvù bó too dvù fó le?

¹⁴ E nu ke lenjlenj no Tata nu e gay le bonyii bó fewci saaka wvù jee kenke keece e è nu yí dvù le.

¹⁵ Naa no fi nu nonen, me mbaa njo mvumvun mvungay ke, e ke me nsaanke nen le ben ekew egee fimew fó me le ke. E è fen nu le wee ege é ye yin yí me nsaale nje diew Nyo' yí me nfewci ecici enu le me nfii mwεem é bó, é fi ejee le me njkpwe lo.

¹⁶ Ke me njkenke keensaale ye le me nfewci saaka wvù jee wvu ekume Jisos Klistu ke. E ge Nyo' le me enfewci. E me ntun lo keenfewci, é Nyo' elanj ngew yí yem e.

¹⁷ E è fen nu le me ngee lemme din e è nu njkpawce wem, é me enshieele mmawce.

Geenen, ke è to seyse me ke. E to seyse Nyo' nya can yem e.

¹⁸ Kfuu sew wvù è nulo é me enkenke nje lemme din nu naa la? Sew wem nu ke le me enfewci saaka wvù jee ecici, n'ya nleeme le ben elaa ke me no me nfewci saaka wvudvu ke.

¹⁹ Ben ekeè le ke me nu é wee ekuse ke. Geenen, me nu e nfuse ekole kem le me enu nfwa bonyii bocii wvu le me enso bó nteen, é bó enu bo Klistu le.

²⁰ Me ndioo nu bee Bojuu, no ngee e è nu no bó ké no gee, wvu le me enso bó é bó etu bonyii bo Klistu le. Me ndioo nu bee bó no bó bii bonci bo Muses e, no ngee ke diewe bó le. Geenen, n'ya nu ekuse jo bonci ke, wvu le me enso bonyii é bó ente.

²¹ E me ndioo nu bee bonyii bó yaa nu é boba bonci kuse, no ngee ke ten diewe wee wvù yaa nu ke é bonci kuse. Me ngee nonen, wvu le me enso ten bonyii boba é bó enu bo Klistu le. Ke è nu le me mbaa nu é nci Nyo' kuse ke. Me nu é nci Klistu kuse.

²² E me ndioo nu ten bee bonyii bó weeyi yí mbee le, e me ntu ten diewe bó le wvu le me enso ten bó. Me nu e ntu wase lo fíε ficii fó bonyii bocii le, wvu le è nulo é me enge naa la fi è nulo é me enge é bomew é bó ente ke ebooy.

²³ Me ngee mwεem mvun mvunciim nen nje saaka wvù jee wvu ekume Klistu, wvu le me nke enkenke ten bvujonke bvù saaka wvudvu nyaa é bonyii.

²⁴ Ke ben kee le yí kenlewtε le nu e bonyii ké no lewte nteen e è ke so ke wee mwaan kenke mmawce? Nonen, ben ten elewtè é je yí ben ke ekenke mmawce le.

²⁵ Bonyii bo kensewce le bocii kenεe è nu kensewce ke kenlewte le, kenεe è nu kfuu ké nεε, ké no weeyi naa ntay. Bó ké no weeyi nonen, keeke ekenke mmawce, e mmawce wvun yaa nu wvù mey lo ke. Geenen, e wesebeene mmawce nu wvù mey lo.

²⁶ Me nlewte kem kenlewte ngene teytoy e è nu fô bó koole. Ke me nu diewe wee mvunjo wvù tfumyi ke lo mvunjo ncew ncew ke.

²⁷ Me nyewle bô ye yem, momte le yí ebii e è nu fíε fi lenj e, wvu le fo me nke endioo e nfewce wase diew Nyo' é bonyii bomew, é Nyo' ekaa ebvuse lo me ngoo le ke.

10

Beene eyenè fo fíε fi to kooyε bô bonyii bo Israel ke ekooy bô beene

¹ Boom bo bwεem e, me ngomte le ben ekume ntay fiεε fi to kooyεε bō bo'icee cee bosεεbeene seke bō to lene nkpwaante. Bō bocii to lene ekuse jo kembεw, gεn lente joo yi baay kuse,*

² ε bō mum no nu ke diεwε bō nu ε taashe bō bō Muses ε kembεw kedvu noo ε joo yidvu le.

³ Bō bocii to diee mwεem mvudien ε ε to nyaa Nyo',

⁴ wuu tεn joo ε ε nyaa Nyo', ε wvū to gee ε yī buyte yī kεmbaan e. Kεmbaan kedvu to nu Klistu wvū to lene bō bō.

⁵ Naa no bō to yene mwεem mvun e nεn, ε nteεn bō le no gee ke mwεem mvū fitele ebeete Nyo'. ε wvū mum yuwyε boba bonyii, ε digvune dibole jiimεn nkpwaante jodvu.

⁶ Mwεem mvun mvū to kooyεε bō bō nu ntefe fō beene le le fo beene ekεnke shieε mwεem mvū befe diεwε bō le ke.

⁷ Fo beene ebunleε bonyo' bo εcici no bō bomew to bunlee ke. Bō nu ε saη ekumε bō le,

“Bonyii to nu ε shii, diekεn, wukεn, ja we mum ley bine le no bine fō fimooso le.”

⁸ Fo beene ejaanjkε kenjan no bō bomew to jaanjkε, ε Nyo' ge ε bō kpweken bontfuke mbaanfiεε ncow botete (23,000) yī diuu dimwaan e ke.

⁹ Fo beene emomtε Tata no bō bomew to momte, ε Nyo' ge ε yō tawyε bonyii bodvu ε bō kpweken ke.

¹⁰ Fo beene ewvukεnε no bō bomew to wvukene, ε Nceεndaa Kpwe yuwyε bō ke.

¹¹ Mwεem mvun mvunnciim mvū to kooyεε bō bō nu ntefe fō bonyii le. ε bō to saη nεn le beene ban bō cee ε ε nu kefew kε wonj kaa wase le, ejoō wεε.

¹² Nonεn, wee wvū kpwaake le wen leeme tεmyi ntay, eyεnε fō wvū ke egbwe.

¹³ Ben ekeε le mmom yicii yī too fō ben e nu ke yī kε no too tεn fō bonyii bomew e. Nyo' nu Nyo' keceεy, ε ke ε nulo ε wvū ecine ε mmom eto fō ben e fey mvunγay mvunen ke. ε mmom too fō ben e, ε wvū edunγε ke je yī ben efey jō eso mmom yidvu.

¹⁴ Nonεn nsāa yεm shēm, me ε no nteete ben le ben elewtε mwεem mvu ekumε bonyo' bo εcici.

¹⁵ Me njemyi ε ben nεn diεwε ε bonyii bō kεnjkε bvufee le. Ben ekpawwεε ntay le laa ke fiεε fi me njemyi ε ben fin nu keceεy ε?

¹⁶ Ke beene kε joo fiko fi ntaashe le, nya keyoone ε Nyo', wu yī kentaashe le, tu beene nu ε taashe yī εlεmε ke Klistu le? ε beene kε dioo ε jo blεεd wvu yī kefew kekile le ε guuten ε die yī kentaashe le, ke tu beene taashi ε ε nu yī ye Klistu le?

¹⁷ No beene dieε blεεd wvun nεn nu bonyii nteεn ε ntuw nu ke mwaan, tu fī dunji le beene nu ye yimiaaη, njefo beene dieε ke ε ε nu ntuw mwaan.

¹⁸ Ben ejo kenfewsεn fō bonyii bo Isael e. Wee tfuu wvū dieε fiεε fō ketan ke ncese le nu ε taashe wase bō Nyo' yī ncese wvudvu le.

¹⁹ Fiεε fi me nγayte fen nu le la? ε fen nu le mwεem mvū bō gee bintanε dvū fō bonyo' le kεnjkε fiεε keεge kεnεε le bonyo' bodvu tεn kεnjkε fiεε keεge?

²⁰ Ke ε nu nonεn ke. Fiεε fi me nγayte nu le boncese bō bonyii bō yaa kee ke Nyo' gee nu ε bō gee ε ε nu fō bonceεndaa bō dεwle le. Ke bō gee ε ε nu fō Nyo' le ke. Me ε no nγayte le fo ben etaashi ben ε bonceεndaa bō dεwle le ke.

²¹ Ke ε nulo ε ben ewuu ε fiko fi ntaashe le fi ε nu fi Tata le, bvuu wuu ε fiko fi Satan e ke. Ke ε nulo tεn ε ben edieε mwεem mvudien mvu Tata le bvuu dieε mvu Satan e ke.

²² Fo beene egeε fiεε fi shēm eton'yi Tata ke. Ke beene tεmyi fele wvū ke.

Wee egeε fiεε ε nu fi nulo efi tεn waa bwεε

²³ Beene bomew nεn'yi no duu le bō kεnjkε mvunγay keεge naa fiεε ficii. Geenεn, bō ekeε le ke ε nu fiεε ficii fi nulo efi wee ke. ε beene bomew nεn'yi no duu ke le bō kεnjkε mvunγay keεge naa fiεε ficii. ε ke ε nu tεn fiεε ficii fi nulo ege ε wee eleeme tεmyi yī mbee we le ke.

²⁴ Fo wee egeε fiεε kpwaake ke ε ε nu ekolε kew ke. Wee ekpwaakε tεn ekumε waa bwεε.

²⁵ Ben edieε nyam yicii yī bō geese fō way yaa sowte laa yī nε fεε le, wvu le fo mvuntelem mvunen esaakε ben yī fifie le ke.

²⁶ Me njemyi nonεn, njefo bō nu ε saη ε Nwa' Nyo' le le,

“ε kεnjkε Tata wonj wvun noo mwεem mvunnciim mvū nu yī dvū le.”

²⁷ ε wee wvū yaa nu ke wee mbee teηe ben le ben eto ediekεn, ben ε bee ε gεn, ε ben no dieε fiεε ficii fi bō nya ε ben yaa sowte ke. Fo fitele esaakε ben yī fifie le ke.

* **10:1** Joo yī baay yin nu yī bō teηe le Joo yī Yeεle (Kensam 14:21-22). **10:3** Ksm 16:13-35; Dito 8:3; Mben 78:24-25

10:4 Ksm 17:6; Ktj 20:11; Mben 78:15 **10:5** Ktj 14:29-30; Mben 78:31; Ibu 3:17; Jut 5 **10:6** Ktj 11:4, 34; Mben 106:14 **10:8** Ktj 25:1-9 **10:9** Ktj 21:5-6 **10:10** Ktj 14:2, 36; 16:41; 17:6-15; Mben 106:25-27; Ibu 3:17-18 **10:11** 7:29-31; Lum 15:4 **10:12** Gal 6:1 **10:13** 1:9; Jem 1:13-14 **10:14** 1Jon 5:21 **10:16** 11:24-25; Luk 22:17-20 **10:17** 12:27 **10:18** LeW 7:11-21 **10:19** 8:4 **10:20** Dito 32:17; Mben 106:37; Mwμ 9:20 **10:21** 2Kol 6:15-16 **10:22** Dito 32:21 **10:23** Lum 14:1-15:6 **10:23** 6:12; 8:7-12 **10:24** 10:32; 13:5; Lum 15:1-2; Fili 2:4 **10:25** Lum 14:2 **10:26** Mben 24:1; 89:11 **10:28** 8:7

²⁸ Geenen, é wee mvu ne lo e see é ben le mwεem mvudien mvudvu nu ε bó ε ge kentanje dvú fô bonyo' le, fo ben edie ke wvu le fo wee wvu be seje é ben eyenê le ben gee fiεε fi befe, bô fo fitele esaake wee.

²⁹ Me ngayte fitele fin ε è nu fi wee wvu be seje é ben e. Ke me ngayte ε è nu finen ke. Geenen, è nulo é wee mvu ebife le laa è nulo é wen elu keegeε fiεε fi wen koonje nje fi nu esaake fitele fi wee mvu le le?

³⁰ E me ndieε fiεε e me ε nya keyoone kedvu é Nyo', é wee ebvuu esaake me nje la?

³¹ Me ε mum ε no nduu fiem le fiεε ficii fi wee gee, kenεε wvu diee ε è nu fidien, kenεε wvu wuu ε è nu fiwuun, ε wvu no gee é je yi wee mvu yen lo, enyaa mbense é Nyo' le.

³² Fo ben egeé fiεε fi nulo ebefe bô mvuntelem mvu bonyii le ke, kenεε è nu Bojuu, kenεε è nu bonyii bô yaa nu ke Bojuu, kenεε kentaashe ke bonyii bo mbee le bo Nyo' le.

³³ Me momte fiem keengeε fiεε ficii ε è nu fi wee tfuu eyuukê njon. Ke me nkpwaa ke ε è nu ekumε ekole kem maanj ke. Me nkpwaa ke ekumε bonyii bocii le me enje é bó ke eboy.

11

No è nulo é wee enu seke wvu bunlee

¹ Ben ebenenè me ke no me mbenene Klistu.

² Me mbense ben no ben kumyi me yi fiεε ficii le bvuu bii mwεem mvu me nto n'yεεyεε ben dvú.

³ Geenen, me ngomte le ben ekiεε ntay le ekole ke diemsen tfuu le nu Klistu, ε ekole ke kpwoon e nu dweese, ε ekole ke Klistu le nu Nyo'.

⁴ E diemsen bunlee lo, kenεε wvu teete ntum Nyo' ε wvu ε ban ekole, tu wvu shoose ekole kew.

⁵ Geenen, é kpwoon bunlee, kenεε wvu teete ε è nu ntum Nyo' se wvu nu ε ban ekole nkuanj, tu wvu shoose ε è nu ekole kew. Ke jεy jεy wvuε kpwoon bô wvu nu ε kpwaa ekole nu dvú ke.

⁶ E wvu yen le ke wen nu eban ekole kew ke, é wvu mum kpwaa lo. Geenen, no è nu ken'wuumen fô kpwoon e keenu bô ekole ε bó ε kpwaa, ε wvu mum ban le ekole kedvu.

⁷ Ke diemsen kenje keeban ekole kew seke wvu bunlee ke, njefo wvu nu nfieesen Nyo' bvuu nu bvujonke bvu Nyo' le. Geenen, ε kpwoon nu bvujonke bvu dweese le.

⁸ Ke è to buy diemsen yi kpwoon e ke, è to buy kpwoon yi diemsen e.

⁹ Ke Nyo' to bom ten diemsen nje kpwoon ke. Wvu to bom ε è nu kpwoon nje diemsen.

¹⁰ E nu nje fiεε bô nje bonceendaa bo Nyo' le wvu kpwoon kenje keeban ekole kew.

¹¹ Naa no fi nu nonen, fô beene bô nu ε taashe wase beene bo Tata le, nu ε kpwoon yaa nu ke bô ekole kew maanj ke, ε diemsen yaa nu ke ten bô ekole kew maanj ke.

¹² Fi nu nonen, njefo no Nyo' to bomεε kpwoon yi diemsen e nu ε keseen nu ε è boote kpwoon diemsen. E fiεε ficii nen'yi fô Nyo' le.

¹³ Ben ten ke taa ente jodvu eyen le laa fi nu lenj fô kpwoon e keebunlee Nyo' se wvu nu ε ban ekole le.

¹⁴ Naa no ben yene mwεem e, bonyii bocii kee lo le fô diemsen e keegeε ekole ε ki ci baay nu ε è nu kenshoose fô wvu le.

¹⁵ Geenen, ε fô kpwoon e nu ε keekεnjke yvuw yi defe nu lo ngone fô wvu le. Nyo' to nu ε nya yvuw yi defe é kpwoon le yi ebanji ekole kew.

¹⁶ E wee nu dvú wvu gomte keekicine fiεε fin, é wvu no kee le ke beene kenεε bintaashe bi bonyii bo mbee le bo Nyo' le bvuu kenje yimi je ke.

Ntefe ekumε ntaashe

(Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

¹⁷ Geenen, fiεε fimew nu dvú fi me ngomte keentefe ben yi dvú le, ε è nu fi ben gee ε me n'yaa nu embense lo ben yi dvú le ke. Ben ké too shii yi kentaashe le ε è buy ke fiεε fi befe efey fi jee.

¹⁸ Fiεε fi me ngomte keen'yaw engay nu le, me n'yuuke le ben ké taashi diewe kentaashe ke bonyii bo mbee le, no nu dew jεy jεy. Me ε no n'yene le è nulo enu keceey.

¹⁹ Fi lo jee ke le kengawsen enu é ben entelen wvu le bô emum elooce ekiεε bonyii bo lenj é ben ente.

²⁰ Me n'yene le ben ké too yi kentaashe le keedie mwεem mvudien mvu Tata wesebeene wvu Jisos e, saa die ε è nu mvú ke.

²¹ Me njemyi nen njefo ben ké dioo diekene, ε wee no dieε ke ε è nu mwew mwεem mvudien gene fwe, ε bomew mum mey jen, ε bomew wu mbvuun ε mó koo lo bô.

²² E nu la fi nonen? Ke ben kenje yéw keediekene, wukene dvú le? Nuu le ben gomte keejoo kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Nyo' le ekuse, gee ε bonyii bô fuute wuumene le? E nulo é me njeme é ben le la? E nulo é me embense ben e? Naa lo, ke è nulo é me embense ke.

²³ Me nto nu ε n'yεyi ben ε è nu bô fiεε fi Tata to yεyεε me dvú, le è to nu entan jò bó to nu keegese Tata wesebeene wvu Jisos, ε wvu jo ntuw bleed,

²⁴ nya keyoone ê Nyo', guushê gay le, "Fin nu ye ym e me e nya nje ben. Ben egeê fifin keekumyi me."

²⁵ E bó dieken mase, e wvú jo fiko ge ke lenlen diêwe fwe le, gay le, "Fiko fin nu fi monkan mo monfem mô Nyo' gbwo bô elame kem. Ben egeê fifin sekeci wuu keekumyi me."

²⁶ Fí e mum e no nu le e gen naa e buy seke Tata nu ke ekase eto le, nu e sekeci kè ben diee blêed wvun bvuu wuu fiko fin nu e ben fewci e è nu ekume kpwe Tata.

²⁷ Nonen, e è nu naa yee wvú diee blêed wvudvu kenê wuu fiko fi Tata le fidvu ê je yi baa jee le ke, tu mweten gee e è nu kebefê njefo wvú baa wvumte ye bô elame ke Tata le ke.

²⁸ Wee dioo nu keedie blêed wvun ebvuu ewu fiko fin, e wvú yaw jinje ekole kew ntay se no gee nonen,

²⁹ njefo é wee diee blêed wvun, wuu fiko fin yaa kee fi e nu ye Tata, tu mweten diee bvuu wuu, joo e è nu nsaw fô ekole kew e.

³⁰ E nu fi e fi bonyii nteen ê ben entelen wêeyi e bomew camkene e bomew e kpweken wase.

³¹ Geenen, é beene jinje bikuu bisêe beene ntay e se no diee bvuu wuu, Tata saa ebvuu esaw beene ke.

³² E Tata saake beene, tu wvú nêci lo beene wvu le fo wvú ke etaashe beene bô bonyii bo yi wonj wvun e le beene nu e gbwe nsaw ke.

³³ Boom bo bwêem e, fi e mum e no nu le seke ben e taashe keedie mwêem mvudien mvu Tata le, e ben cey e wêe tfuu to.

³⁴ E jenj yuu wee, é mweten dieken fô yew e se no too wvu le fo wvú ke eto ege fi e ejo e è nu nsaw fô ekole kew e ke. Fi ekume mwêem mvumew nu e me nu nje entefe ben yi dvú le e è nu seke me e nto.

12

Nnyá Keyoy ke Yuule

¹ Boom bo bwêem e, me nu enjeme keseen ekume nnyá yi Keyoy ke Yuule nyaa ê bonyii. Ke me ngomte le ben enu kenjiwe le ke.

² Ben ekeê le seke ben to bée bonyii bô yaa kee ke Nyo', nu e bó to lée ben e ben no njimte, mum wvumte bonyo' bo ecici bô nu se bó nulo ejeme jkuuj.

³ Me e mum e no ngayte le ben ekiêe ntay le é wee nu e Keyoy ke Nyo' le nu yi ye le, wvú saa ebvuu egay le, "Lon ekoo Jisos" ke. E wee yaa nulo egay le, "Jisos nu Tata" se é fici Keyoy ke Yuule wvú ke.

⁴ E dioo tu fô nnyá le nu e bonyii kenke nnyá jey jey e è nyaa ke Keyoy kemwaan ê bó.

⁵ Bonyii lemte dilemme jey jey ê kentaashe ke bonyii bo mbee le ente, geenen e cee ekole wvuboo nu ke mwaan.

⁶ E jé nu jey jey yi bonyii lemte jó, e è gee ke Nyo' mwaan le bonyii egeê dilemme didvu ê yiye jé le.

⁷ Bó nu e nya ke wee mwaan mwaan bô ye nnya yi Keyoy ke Yuule keelemte fici kentaashe keci dvú.

⁸ E wee mvu no kenke ye nnya yi Keyoy ke Yuule nya é wvú e è nu keejemyi diêwe wee wvú kenke bvufee le, nya yi wee mvu nnya e è nu keejemyi diêwe wee wvú kee fi e le. E Keyoy kin nu ke kemwaan.

⁹ E Keyoy ké nya yi wee mvu nnya e è nu fitele fi wvú else yi Nyo' le ntay, nya yi wee mvu e è nu keefe le bincem. E Keyoy kin nu ke kemwaan.

¹⁰ E Keyoy ké nya yi wee mvu nnya e è nu keegee binghaw bi mwêem e, nya yi wee mvu e è nu keeteete bontum bo Nyo' le, nya yi wee mvu e è nu bvufee keeke jey jey mwêem mvú nen'yi fô Keyoy ke Nyo' le bô mvú yaa nen'yi ke fô Keyoy ke Nyo' le, nya yi wee mvu e è nu mvungay keejemyi diêw yi bó yaa kee ke, nya yi wee mvu e è nu keecêeyi mwêem mvú wee wvudvu jemyi ê bonyii.

¹¹ Bó gee mwêem mvun mvunciim e è nyaa ke Keyoy kemwaan nnya yidvu ê bó. E kí gawci é wee tfuu no kí shieele.

Kentaashe ke bonyii bo mbee le nu diêwe ye wee le

¹² Beene kee le ye wee nu ke yimiaaj, geenen e yi kenke biba nteen. E naa no biba bidvu cim nu nteen nen nu e bí taashi gee ye yimiaaj. E nu ke ten no Klistu bô bonyii bew nu.

¹³ Beene nu bonyii jey jey, e bomew nu Bojuu, bomew Boglek, e bomew nu bonfaw, e bomew yaa nu ke bonfaw. E è nu ke Keyoy kemwaan kè to taashe beene bocii keenu ye yimiaaj. * E Nyo' to geke ke e è nu Keyoy kedvu kemwaan fô mvuntelem mvusee beene le.

¹⁴ Ke ye wee nu ke keba ke ye le kemwaan ke. E nu biba nteen.

¹⁵ E ekale cim ne e gay le, "No me mbaa nu kebo ke, tu ke me mbêe keba ke ye le ke", fifie saa ege é kí emum enu se e nu keba ke ye le ke.

¹⁶ Kentuntuj e ne ten e gay le, "No me mbaa nu jise ke, tu ke me mbêe keba ke ye le ke",

11:25 Yeli 31:31-34; Luk 22:20; 2Kol 3:6; Ibu 8:6; Ksm 24:6-8; Ibu 9:12 11:26 Mat 26:29 11:27 11:20-22; Ibu 10:29

11:28 2Kol 13:5 11:32 Ibu 12:5-6; Mwm 3:19 12:2 8:4-6; Yesa 44:9-20; Gal 4:8 12:3 1Jon 4:2-3; Lum 10:9

12:4 12:27-14:40; Lum 12:6-8; Efe 4:4 12:5 12:28-30 12:7 14:26 12:10 14:5; Lem 2:4 12:11 7:7; Lum 12:3;

Efe 4:7; 1Bi 4:10 12:12 12:27 12:13 Gal 3:27-28 * 12:13 Kenê le, "E è nu ke Keyoy kemwaan kè to joe beene bocii

é bó se lese beene é joo keenu ye yimiaaj."

fifi saa ege é kí emum enu se è nu keba ke ye le ke.

¹⁷ E ye wee yicii be mæy ke jise, é wvú eyuuke mwεem bô la? E yi be mæy ke kentutun, é wvú eyuuke nsam fiεε bô la?

¹⁸ Fiεε fi nu, nu le Nyo' to nu ε bom wee seyse biba biew bi ye le jεy jεy no wvú koonke.

¹⁹ E ye wee be nu ke keba kemwaan, é yi enu nεε le?

²⁰ No fi nu, biba bi ye le nu nteen. Geenen é bí ε taashe ε ge ye yimiaan.

²¹ Ke è nulo é jise egay é kebo le, “Ke me nshieele wo ke.” E ke ekole nulo egay ten é bikaa le, “Ke me nshieele ben ke.”

²² Fiεε fi kaa nu, nu le biba bi ye le bi yen'yi le bí wεeyi lo nu bi ke è nulo é ye wee enu se bí ke.

²³ E biba bi ye le bi beene joo le bí nu nεw, nu bi beene taale fô ntay. E biba bi beene ké no wuumene keedunçi é bonyii nu bi beene ké no banji.

²⁴ E biba bi bonyii yene, nu bi yaa shieele le bó etaalé fô nonen ke. Nyo' nu ε seyse ye wee é je yi le bó ewvumtè biba bi yen'yi le bí nu nεw e.

²⁵ Wvú to ge nonen wvu le fo kenngawsen enu yi ye le ke, le keba etomtè kemew, ε kemew tomte kemew.

²⁶ E keba ke ye le kemew ne ε no yuuke nsase, tu biba bidvu bicii nu eyuuke nsase. E bó seyse keba ke ye le kemwaan, tu bí bicii nu elanjane bó kí.

²⁷ E díoo tu fô Klistu le nu ε ben bocii nu ye ye, ε wee mwaan mwaan ben e nu keba ke ye yidvu le.

²⁸ Nyo' nu ε gee bonyii bô elemtè dilemme jεy jεy é kentaashe ke bonyii bo mbee le. E bo fwe nu boom bo ntum e bo jisos e, ε bó bii bó le nu bonyii bô teete bontum bo Nyo' le, ε bó bii bó le nu bonyii bô yεeyi bonyii. E gee bomew ε è nu bonyii bô egeé binghaw bi mwεem e, bomew bô efelè bincem, bomew bô efici bonyii. E gee bomew ε è nu bó eseyseè no dilemme egene, ε bomew nu bó kee keejemyi díew yi bó baa kee yi ke.

²⁹ Ke è nu bonyii bocii bô nu boom bo ntum e bo jisos e ke. Ke è nu bocii bô teete bontum bo Nyo' le ke. Ke è nu bonyii bocii bô yεeyi bonyii ke, ε ke è nu bocii bô gee binghaw bi mwεem e ke.

³⁰ Ke è nu bonyii bocii bô kenke nnya keefele bincem ke. Ke è nu bocii bô nulo ejemyi díew yi bó baa kee ke. E ke è nu ten bonyii bocii bô nulo eεeyi mwεem mvú bonyii jemyi é díew yimi le é bonyii ke.

³¹ No nnyá yin yicii nu nen, ben eshieele ntay keekenje nnyá ε è nu yi kuuke fele yicii. Geenen, me nu ndunçε é ben fiεε fi fele mwεem mvun mvuncium.

13

Kenkonen fele mwεem mvuncium

¹ E me ncim nkee keenjeme díew bitum bicii naa noo díew bonceendaa bo Nyo' le, se me nkenke kenkonen fô bonyii le nkuan, tu me nkumte ke ε è nu díuw díewe ngem wvú caake, keneε bikanjan e ε wee kpwaake.

² E me ncim nkenke naa mvungay keen-teete bontum bo Nyo' le, nkee mwεem mvuncium naa noo mvú nu é kenyile le, ε nlese fitele yi Nyo' le naa ntay wvú è nulo é me emvuuyi dikum, geenen se me nkenke kenkonen fô bonyii le, tu me nu ke lo fiεε fi ecici.

³ E me ncim njo mwεem mwem mvuncium ε ngaw é bonyii, ε nya ten ye ye le bó eton, * geenen se me nkenke kenkonen fô bonyii le nkuan, se wvudvu saa enu ke.

⁴ Wee wvú kenke kenkonen fô bonyii le ké no kuule shém, bvuu gee gee dí jee fô bonyii le. Ke wvuwe wee ké no bene kendor ke. Ke wvú ké no saale ye keneε bensee ye ke.

⁵ Ke wvú ké no njasene yi bonyii le ke. Ke wvú ké no kpwaake ke ε è nu ekole kew ke. Ke wvú ké ton'ye shém cekey ke. E ke wvú ké no geele wee fô fitele le ke.

⁶ Ke wvú ké no yuuke njon bó fiεε fi befe ke. Wvú ké no yuuke njon ε è nu bó fiεε fi nu keεey.

⁷ Ke wee wvú kenke kenkonen ké no yene jay wee mvu le ke. Wvú ké no fiisene mwεem mvuncium, taale ke fwe yi fiεε le ficii, bvuu suule shém yi fiεε le ficii.

⁸ Ke kenkonen ké ka ke. Geenen ε kefew nu eyuu eto ké mvungay mvú Nyo' to nyae le bonyii eteete bontum bew dvú nu ke eka, é díew yi bonyii jemyi yi bó baa kee yi ke eka, é mvungay keekee mwεem ntay ke eka ten.

⁹ Mvú nu ke eka nonen njefo beene kee mwεem keseen ke lo kebese kebese, teete bontum bo Nyo' le ke kebese kebese.

¹⁰ Geenen ε è nu ke enu seke beene ε looçε wase ε kocen é mwεem mvu kebese kebese emum eka.

¹¹ E to nu seke me nto nu wan caan, ε me no njemyi díewe wan e, nkpwawci mwεem díewe wan e, n'yene mwεem díewe wan e. Me ε ndioo ntaw wase ε mum ε ncine nce boom e.

¹² Keseeen nu ε beene yene mwεem e jijejiwe díewe é kenleey e. Geenen é nu ke

12:26 Lum 12:15; 2Kol 11:29 **12:27** 6:15; 10:17; 12:12; Lum 12:4-5; Éfε 4:4, 16; 5:30 **12:28** 12:8-10; 14:1-4; Lem 13:1; 15:32; Éfε 4:11-12 **12:31** 14:1 **13:1** 8:1; Lum 13:8-10 **13:1** 2Kol 12:3-4 **13:2** 12:8; Mat 7:22; 17:20 **13:3** Dan 3:19-20; Mat 19:21 **13:3** Bon'wa' bo boyvuum bomew kenke fen le, “Nya ten ye yem le me nsaale ye.” **13:5** 10:33; Bngn 10:12; Fili 2:4 **13:8** 12:10; 14:1-5 **13:12** Lum 8:24; 2Kol 5:7; 8:3; Gal 4:9

enu kefew kekie le é mvú eyuu é beene ejise. Keseen nu é me nkeé mwéem kebése kebése, é è nu ke enu sekekie, é me emum emése enkieé mwéem mvunciim ke no Nyo' kee me.

¹³ Mwéem nu mvuntentem mvú nu ke emey eleeme fó. Mwéem mvudvu mvun nu: keelese fitele yí Nyo' le, bó keetaale fwe yí nkawma Nyo' le, noo keekénke kenkonén. É kenkonén nu fiéé fi kuuke énte jo mvú fele mvú mvunciim.

14

Keebvuu jemyi ekumé nnyá Keyoy ke Yuule

¹ Ben egeélé kenkonén fwe dvu mwéem mvunciim, geenén ekanéké ten shiee ntay fó nnyá yí Keyoy ke Yuule nyaa é bonyii le, efey mvunciim, nnya keeteete bontum bo Nyo' le.

² É wee jemyi é è nu díéw yí bó baa kee yí ke, tu ke wvú jemyi é bonyii ke, tu wvú jemyi é è nu é Nyo', njefo ke wee yaa yuuke fiéé fi wvú jemyi ke. Wvú jemyi é è nu mwéem mvu é kinyilé le é mvungay mvu Keyoy ke Yuule le.

³ Geenén, wee wvú teete bontum bo Nyo' le ké no jemyi é è nu é bonyii, gee é bonyii kuv yí mbee le, bvuu yvuwse mvuntelem mvubole, bvuu gee ten é mvuntelem mvu bonyii le léetene.

⁴ É wee wvú jemyi díéw yí bó baa kee yí ke ké no fici ke é è nu ekole kew maan. Geenén, é wee wvú teete bontum bo Nyo' le ké no fici é è nu kentaashé ke bonyii bo mbee le kecii.

⁵ Me é no nkoonke le ben ejemyi díéw yí bonyii baa kee yí ke. Geenén, é fiéé fi me nkoonke baay nu le ben eteeté é è nu bontum bo Nyo' le é bonyii. Wee wvú teete bontum bo Nyo' le nu shiee le fele wee wvú jemyi díéw yí bó baa kee yí ke. É è fen baa nu le wee mvu ebanke díéw yidvu wvú le kentaashé ke bonyii bo mbee le eyuw ntay é fí efi bó.

⁶ Boom bo bwéem e, é me né keseen é nto fó ben e, é no njemyi é díéw yí bó baa kee yí le ke, é fífie efi ben yí la le? Fiéé fi nulo efi ben nu ke seke me nu é nto bó fiéé fi fífie fi Nyo' nu é dunje é me, kenéé fiéé fimew fi wvú gomte le me enge é ben ekieé, kenéé ntum we mvu le me entefe é ben, kenéé fiéé fimew le me en'yéeyi ben dvú.

⁷ Bó ejo ke fiéé díéwé ndonj kenéé kome le mvú yaa kenke ke keyoy. É nulo é wee ege néé se kiefé fiéé fi mvú jemyi se bó é tonj kenéé é kum é je yí lenj e?

⁸ É wee né le wen etonj sonj jem, é fanj tonj je yí lenj e, é bonyii ege néé se buy jem?

⁹ É nu ke lenlenj no é ben jemyi díéw é bonyii se bó yuuke lo, é bó ke ege néé se kiefé

fiéé fi ben jemyi? Ke tu njeme wene nu laayi ké lo yí fwefwé le.

¹⁰ Ke è nu kemañen le dikfuu di díéw e nu yí nshé le fen dí le dí le ke. É ke yimi nu dvú yí nu se bó kee kenji kedvu ke.

¹¹ Geenén, é wee né é no jemyi é me é díéw e se me n'yuuke yí nkuanj, tu wvú nu enu díéwé wee ketum e fó me le, é me nu ten díéwé wee ketum e fó wvú le.

¹² Me é no ngayte é ben le no ben gomte le mvungay mvu Keyoy ke Yuule le eyen'yí é ben énte, ben emum emom ntay keekénke é è nu nnyá yiyé yí nulo ege é kentaashé ke bonyii bo mbee le ekuú lo.

¹³ Fí é mum é no nu le, é wee jemyi díéw yí bó baa kee yí ke, é wvú nu bunlee le Keyoy ke Nyo' le enya wen bó bvufee keecéeyi fiéé fi wvú jemyi é bonyii.

¹⁴ É me né é no mbunlee é díéw yí bó baa kee yí le ke, tu me nu mbunlee é keyoy kem e, geenén é me n'yaa mbunlee bó bvufee bwem ke.

¹⁵ No fi nu nonén, me nu enge néé? Me nu embunlee é keyoy kem e, mbunlee ten bó bvufee bwem, en'yemte é keyoy kem e, n'yemte ten bó bvufee bwem.

¹⁶ É fuw ke nonén, wo é né é no bensee Nyo' é keyoy kuw e, é wee mvu wvú be nu fó yeke ke lo ke ege néé se bee le, "Fí enú nonén" yí keyoone ké wo be nyaa le se wvú be yuuke díéw yí wo jemyi?

¹⁷ É wo nya keyoone nonén, é cim é nya naa ntay néé, tu ke é nulo é fí efi wee mvu wé ke.

¹⁸ Me nyaa keyoone é Nyo' le me njemyi díéw yí bó baa kee yí ke nfele naa lo ben bocii.

¹⁹ Geenén, no me ncim njemyi nonén é me ndioo nu énte jo kentaashé ke bonyii bo mbee le, é me no nkoonke keenjemyi bó bvufee bwem é é cim nu naa ke díéw shen, wvú le me n'yéeyi bó, efey keejemyi díéw bontfuke yuufe (10,000) se bó kee yí nkuanj.

²⁰ Boom bo bwéem e, fó ben ekanéké bonjpwawce bo boom bo caan e ke. Ben enú ke díéwé mvunley mvu boom e mvú yaa kee ke wase fiéé ekumé kebefé. Geenén, ekanéké bonjpwawce é è nu bo ngaybonyii le.

²¹ Bó nu é sanj é Nwa' bonci le le, "Me wvú Tata Nyo' ngayte le me nu nke enjemyi

é bonyii ban dew botolo le, é díéw yí bó baa kee yí le ke.

Geenén, ke fífie nu ke ege é bonyii ban emum eyuw me le ke."

²² Fí é mum é no nu le, keejemyi díéw yí bó baa kee yí ke, nu nciise wvú dunji mvungay mvu Keyoy ke Yuule le é bonyii bó yaa nu bo mbee le ke. Ke è nu nciise é bó nu bo mbee le

ke. Geenen, ε nnya keeteete bontum bo Nyo' le nu nciise wvù dunçi mvunḡgay mvu Keyoy ke Yuule le ê bonyii bò nu bo mbee le, ε è yaa nu ke ê bò baa nu bo mbee le ke.

²³ Ε ben, kentaashe ke bonyii bo mbee le bocii nε ε to yi kentaashe le, wee tfuu ε mum ε κew ε no jemyi ke ε è nu diεw yi bó baa kee yi ke, bonyii bo ncew kenεε bonyii bò baa nu bo mbee le, ε nε ε ley, ε yuw no ben jemyi, bó saa ekpwaake le ben ghaanene lo?

²⁴ Geenen, é wee tfuu teete ε è nu ntum Nyo', wee wvu ncew kenεε wvù baa nu wee mbee ε ley, é fiεε fi ben jemyi ege é wvù ekieε le wen nu wee wvù befe, é fi esaake wvù fô fitele le, ²⁵ é mwεεm mvù nnyiime fô fitele fiew e, eyene εmwa. Nonεn, é wvù emum etum envuw fokuse, enyaa mbense wvu baay é Nyo' gayte le, "Nyo' nu naa ben ε bó."

No è nulo é kentaashe ke bonyii bo mbee le ebunlee, gee mwεεm lej

²⁶ Boom bo bwεεm e, fiεε ficii fi me njemyi nu le la? Fí nu le, seke ben ε to yi kentaashe le, ε wee wvù keḡke ḡkieε keeyem no nu, ε wee n'yεeyi nu, ε wvù keḡke fiεε fi Nyo' nu ε dunçe é wvù nu, ε wvù kee keejeme diεw yi bó baa kee yi ke nu, ε wvù kee keeεεyε diεw yidvu é bonyii eyuw enù ten. Ben egeε mwεεm mvunciiim é je yi è nulo é mvù efi lo kentaashe ke bonyii bo mbee le.

²⁷ Ε bonyii nu keejeme diεw yi bó baa kee yi ke, é bó jeme ke bofεε kenεε botete maan. Ε bó dioo jemyi no jemyi wee mwaan mwaan ε wee mvu cεeyi fiεε fi bó jemyi é bonyii.

²⁸ Ε wee baa nu dvù wvù eceeyi fiεε fi bó jemyi, é bó no nu diuw tfu é kentaashe ke bonyii bo mbee le ente, ε wee jemyi ke wase é shem é shem fô ekole kew e bó Nyo'.

²⁹ Ε bonyii bò teete bontum bo Nyo' le nu dvù, é bofεε kenεε botete jeme é bonyii. Ε bó dioo jemyi ε bomew no yeese fiεε fi bó jemyi nta.

³⁰ Ε Nyo' fen nu ε dunçe fiεε é wee mvu wvù be ε shii dvù, é wee wvù be jemyi wase wase cife, nya je é wvuεε wee jeme.

³¹ Ben ekeè le ben bocii nulo etefe bontum bo Nyo' le. Ε ben dioo teete, no teete wee mwaan mwaan wvu le bonyii bocii eyεeyi mwεεm é ben, é ben ebvuu ege é mvuntelem mvubole bocii eyvuwsé.

³² Bonyii bò Nyo' nu ε nya yibo nnya keeteete bontum bew keḡke mvunḡgay é we jo nnya yidvu,

³³ njefo ke Nyo' nu Nyo' kembvunše ke, Nyo' nu Nyo' kenleεten.

No fi nu è bintaashe bi bonyii bo mbee le bó è nu bo Nyo' le bicii,

³⁴ seke bokεne nu è kentaashe ke bonyii bo mbee le ente, no nu diuw tfu. Ke bó baa nya bó hò mvunḡgay keejemyi ke. Bó keḡke keeyuuke lo bolemε le, ε è nu no nci jemyi.

³⁵ Ε fiεε nu dvù fi bó gomte keekiεε, é bó bife é bole' bobole seke bó ε tu jim yew, njefo è nu kenshoose fô kpwoon ejemyi é kentaashe ke bonyii bo mbee le ente.

³⁶ Ben ekeè le ke è to κew ben diεw Nyo' ke. Nuu le è to κew ben ε? Ε ke è mεy ke ben bó diεw Nyo' nu ε gen wase fô ke. Nuu le è mεy ben ε?

³⁷ Wee wvù kee naa le wen nu wee wvù teete bontum bo Nyo' le, kenεε wvù kee le Nyo' nu ε nya wen bó nnya ye yi Keyoy ke Yuule, wvù keḡke keebε le fiεε fin fi me nsan fô ben e nu ε é gay Tata le me ensan.

³⁸ Ε wee baa ebee fi, tu bó nu ema lo ten wvù bó fiew fiεε.

³⁹ Boom bo bwεεm e, fi ε mum ε no nu le, ben ekeḡkè shieε baay ε è nu keeteete bontum bo Nyo' le. Geenen, fo ben etum fo bonyii ejemyi diεw yi bó baa kee yi ke.

⁴⁰ Ben dioo gee mwεεm mvun mvunciiim, no seysee nta, gee é je yi jee le.

15

Jisos Klistu to nu ε buy yi kpwe le

¹ Boom bo bwεεm e, me ngomte keseen keeḡkume ben ekume saaka wvù jee wvù me nto nfewcεε é ben ε ben fiisen, ε no leeme yi dvù le keseen.

² Ε nu saaka wvudvu wvun wvù boysee ben é ben fen jici dvù nta. Ε fuw ke nonεn, tu ben to beḡe ke ε è nu ecici.

³ Ben ekeè le me nto nu ε nya fiεε é ben ε fi kuuke baay fele lo mwεεm mvunciiim. Ε è nu ke fi fi bó to nyaε é me. Fiεε fidvu nu le Klistu to nu ε kpwe fô bibefe biseεbene le ke leḡleḡ no bó to sanεε é Nwa' Nyo' le,

⁴ bó le bó to nu ε dwey wvù, ε è ke no nu ediuw εta ε Nyo' bvuse wvù yi kpwe le ke leḡleḡ no bó to sanεε é Nwa' Nyo' le,

⁵ noo le wvù to nu ε dunçe ekole kew é Bitā, * bvuu dunçe ten é boom bew bo ntum e bo yuufe ncow bofεε.

⁶ Ε wvù ke dunçe ten ekole kew é bonyii bo mbee le ε bó nu bvudvuu bvumwaan fele wee gee tin. Bonyii nteen ḡgoo yin e beε ke naa dvù εben, ε bomew ε kpweken wase.

⁷ Ε wvù ke bvuu dunçe ekole kew é Jem, bvuu dunçe é boom bew bo ntum e bocii.

⁸ Ε è ke dioo nu ejim, ε wvù dunçe ten ekole kew é me wvun wvù nu ente jo boom bo ntum e bo Jisos e diεwε wan wvù bó to bokεε kente le.

14:23 Lem 2:13   14:25 Yesa 45:14; Jon 4:17-19   14:26 8:1; 12:7-10; 14:4; Efe 4:11-13   14:29 Lem 17:11; 1Tes 5:21
 14:33 7:15   14:34 11:3; Efe 5:22; 1Tim 2:12   14:37 1Jon 4:6   14:39 14:1, 5   14:40 14:33   15:1 Gal 1:11
 15:2 Gal 2:1-2   15:3 11:23; Yesa 53:5-12   15:4 Jona 1:17; Mat 12:40; Jon 20:9; Lem 2:24-31   15:5 Mat 28:16-17;
 Luk 24:34, 36; Jon 20:19   * 15:5 Diee di Bitā din nu é diεw Glek e le Sefas.   15:7 Luk 24:50   15:8 9:1; Gal 1:15-16;
 Lem 9:3-6

⁹ Me njemyi nonen njefo me nu lo diewe wee wvu caan e ente jo boom bo ntum e bo Jisos e bocii. E me mbaa encim enjkwenten wvú bó etenje me le waa ntum Jisos ke, njefo me nto mbone bikaa ejim jo kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Nyo' le.

¹⁰ Geen en, e Nyo' buw me, ge e me no nu fi ee fi me nu fi keseen. Ke nfi wvun wvú Nyo' to nya e e me to nu e la ecici ke. Me nto nu e njkaa nlem naa nfeyo lo boom bo ntum e bo Jisos e bocii. Geen en, e ke e to lemte me bó mvunggay mwem ke. E to nu nfi wvun wvú Nyo' to buwee me dvú wvú to lemte yi yem e.

¹¹ Fi e mum e no nu le ke nee e to nu me wvú to fewce saaka wvun e ben, ke nee e to fewci bó, tu e nu ke fi ee fimwaan fi bee bó fewci, e ben to bee fi le.

Beene nu ke ebuy ten yi kpwe le

¹² Keseen no bese fewci le Klistu to nu e buy yi kpwe le, ben bomew e ge nee e se no duu le ke bonyii bó kpweken wase nu ke ebuy yi kpwe le ke?

¹³ E e fen nu ke e e y le ke bonyii bó kpweken wase nu ke ebuy yi kpwe le, tu ke Klistu to nu e buy ten yi kpwe le ke.

¹⁴ E e nu le Klistu to baa buy yi kpwe le, tu fi ee fi bese fewci nu ecici, e mbee wene nu ten ecici.

¹⁵ E e fen nu nonen, tu bese teyte fi ee yi Nyo' le ecici, njefo bese ghane fewci le wvú to nu e bvuse Klistu yi kpwe le se wvú to nu e bvuse njkuu, e e fen nu ke e e y le ke bonyii bó kpweken wase nu ke ebuy yi kpwe le ke.

¹⁶ E e fen nu ke e e y le ke bonyii nu ke ebuy yi kpwe le, tu ke Klistu to nu e buy ten yi kpwe le ke.

¹⁷ Fi e no nu le e e fen nu le Klistu to baa buy yi kpwe le, tu mbee wene nu ecici, e bibefe binen be e ke yi yene le.

¹⁸ E fi emum enu ten le bonyii bó nu e kpweken wase e bó to taashe bó bo Klistu nu e la wase ecici.

¹⁹ E beene geele bvufee yi Klistu le, taale le wvú efi beene e e nu ke yi nshii wvun e maan, tu beene nu bonyii bó shen ekoole bonyii dvú yi won wvun e fele lo bonyii bocii.

²⁰ Geen en, ke e e y kedvu nu le Nyo' to nu e bvuse Klistu yi kpwe le. E e nu Klistu wee wvu fwe wvú ce ee je fô bonyii bó nu e kpweken wase le.

²¹ No wee mwaan to gee e kpwe to fô bonyii le bocii, nu ke lenlen no wee mwaan nu e ge le bonyii nu ke ebuy yi kpwe le.

²² Fi e no nu le no bonyii bocii kpwe njefo bó nu kfuu di Adam e, nu ke lenlen no bonyii bocii nu ke ebuy yi kpwe le njefo bó nu bonyii bo Klistu le.

²³ Geen en, e wee nu ke ebuyte ke e ke w kefew e. E Klistu nu wee wvú to yawee ce je buy. E wvú nu ke dioo e kase e to, e bonyii bó nu bew emum ebuy ten.

²⁴ Fi nu ke dioo e kooy nonen, e emum enu kefew kè won nu eka. Klistu nu ke efwse bvunfon bó mvunggay noo bvukuke bvucii bvú saake keseen, emum efuse bvunfon bwew e Nyo' Ice.

²⁵ E wvú wvú Klistu ke nke ke keesaake egen ebuy seke Nyo' nu ke ege bonyii bew bo bvuban e bocii e wvú ekuse e wvú etome bikaa yi bó le.

²⁶ E wee bvuban wvu ejim wvú wvú nu ke emese efwse nu kpwe.

²⁷ E nu fi ee fi bó to sa nke e Nwa' Nyo' le le, "Nyo' nu e gee wase mweem mvunciim e wvú ekuse wvú e no saake."

Geen en, keegay le mweem mvunciim nu e wvú ekuse yaa mum nu le Nyo' wvú geke mweem mvunciim e wvú ekuse nu ten e wvú ekuse ke.

²⁸ E nu ke enu seke mweem mvunciim nu wase e Klistu ekuse e wvú saake, e wvú wvú Waa Nyo' emum ege ekole kew ekuse jo Ice wvú geke mweem mvunciim e wvú ekuse, wvu le Nyo' emum enu ewe jo fi ee ficii mondvuum monciim saake.

²⁹ E e baa nu le bonyii bó nu e kpweken wase nu ke ekase buy yi kpwe le, bó e no leese bonyii e joo yi bvudvuu bvú bonyii bó kpweken wase le nje la? Bó leese bó e joo nonen le sew wvudvu nu la?

³⁰ Bese ten e no ghane yuu ye nen nje la?

³¹ Boom bo bwem e, me nu diuw kpwe le e diuw ecii. Me njemyi mweem mvun nen njefo me n'yuuke ye yi fi ee fi Klistu Jisos wvú Tata wesebeene nu e ge fô ben e fele can yem e.

³² E e baa nu le bonyii bó kpweken wase nu ke ebuy yi kpwe le, no bonyii ké no jemyi mweem, e me nke ngen Efesus, e bonyii e bó njale diewe nyám yi njkpaante le no diuu bee bó gomte keesaaye lo me, le sew wvudvu nu la? E me enfanje nlu lo engay le fi enú no bó ké no duule, "Beene ediekené, wukené njefo ntfuu nu e bó nu ebuy ekpweken" e?

³³ Fo wee el e le ben ke. Ben eke le, "E wee wvú kenje kew jee le ne bó njoo yi befe, e njoo yidvu ebefe bó wvú."

³⁴ Ben etee bvufee bvunen jim, ecine ke-befe le. Me n'yene le ke ben bomew kee Nyo' ke. E me njemyi nen keenje le ben ewuunenè.

Ye yi bonyii nu ke ebuyte dvú yi kpwe le

³⁵ E nulo é wee mvu ene ebiite le laa bonyii nu ke ebuyte yi kpwe le nee le? Bó nu ke ekeñke é é nu kfuu ye yi nee le?

³⁶ Wvuwε wee wvù biite nonen nu keyuñ. Ke wvú kee le bó ké jewyi fiε fi saa ke ebuy se fi ε yaw ε kpwe le?

³⁷ Ke ye fiε fi bó ké jewe nu yi yi ké buy no kuu ke. Bó ké jewe ke é é nu ηgow εyineyin, keñε é nu ηgow εgin, keñε é nu yi la,

³⁸ E Nyo' mum nya ηgow yidvu bó ye yi wvú shieele. E wvú nyaa ye jεy jεy é ηgow no ηgow yidvu nu.

³⁹ Ke mwεem mvunciim keñke nyam ye leñleñ ke. Bonyii keñke yibo nyam ye jεy, ε nyám keñke yibo, ε mvunyiim keñke yibo, ε byé keñke ten yibo ye.

⁴⁰ Mwεem mvu we nu é yibo je le, ε mvu fokuse nu é yibo je le. Mwεem mvu we keñke bvubole bvujonke, ε mvu fokuse keñke bvubole bvujonke.

⁴¹ Diuu keñke bwew bvujonke, ε kpwee keñke bwew bvujonke, ε jón keñke ten bvubole bvujonke. E ke jon yimi bó yimi cim keñke bvujonke leñleñ ke.

⁴² E nu ke leñleñ no ye bonyii nu ke enu seke bó buyte yi kpwe le. Bó ké dweyte wee ε ye ye fo, geenε ke ye yi wvú nu ke ebuy dvú yi kpwe le beε ke efo ke.

⁴³ Bó dweyte wee bó ye ε yi yaa yen'yi jee ke, yaa keñke mvungay ke. Geenε, ε wvú nu ke ebuyte yi kpwe le bó ye ε yi keñke bvujonke, keñke mvungay.

⁴⁴ Bó dweyte wee ε ye ye nu yi wee wvu wum. Geenε, wvú nu ke ebuyte yi kpwe le bó ye ε é nu wase yi keyoy. E ye wee wvu wum nu lo, tu ye keyoy nu lo ten.

⁴⁵ Bó nu ε san le, “Adam wvu fwe to nu ε no nu dvú, yoyte.” E dioo tu fô Adam wvu εjim e, ε wvú no nu fiew keyoy ké nyaa nshii é bonyii.

⁴⁶ Ke wee ké yaw no keñke ye ε é nu yi keyoy ke. Wvú ké yaw keñke ε é nu ye wee wvu wum se ké keñke yi keyoy.

⁴⁷ Adam wvu fwe nu ε bó to bom bó kebvú ke yi nshε le. E Adam wvu εjim to ne fiew fowe.

⁴⁸ Bonyii bo fokuse fen nu diεwε wee wvu fwe wvú bó to bomεε bó nshε le, ε bonyii bo fowe nu diεwε wee wvú to nen'yεε fowe le.

⁴⁹ No beene nu ε jo nfieesεn yi wee wvú bó to bomεε bó nshε, nu ke no beene nu ke εjo yi wee wvú to nen'yεε fowe le.

⁵⁰ Boom bo bwεem e, é me ensee é ben le ke é nulo é ye yin yi é nu nyam bó εlemε ke ekeñke bvudvuu εnte jo bvunfon bvú Nyo' le ke. E ke é nulo ten é fiε fi nulo efo ke ekeñke bvudvuu fô fiε yaa fô fô le ke.

⁵¹ Ben eyekε eyuw é me ensee ben kenyile ke fiε le. Ke beene bocii nu ke ekpweken ke. Geenε ε ye yesebeene bocii nu ke esεε ekumen.

⁵² Bó nu ke edioo ε toñ soñ yi fokemεse, é ye yesebeene emum ekumen ke nen mwanñ no wee ke bewbew jise. Soñ nu ke dioo ε jeme é bonyii bó nu ε kpweken wase emum ebuy yi kpwe le bó ye yi yaa beε ke efo ke, é beene bó beε dvú emum ekumen lo.

⁵³ Ye yin yi nulo efo keñke keeke ekumen etu wase ε é nu yi yaa nulo efo ke. E ye yi nulo ekpwe keñke keeke ekumen etu wase yi yaa nulo ekpwe ke.

⁵⁴ Seke ye yi nulo ekpwe ebvuu efo ε kumen wase ε tu yi yaa nulo ekpwe ebvuu efo ke, é fiε ficii emum ekocen no bó san é Nwa' Nyo' le le, “Bó nu ε so wase kpwe ε ηgoy mvungay mwew.

⁵⁵ O kpwe, mvungay mwuw ε fεε?

O kpwe, gbwεεñ wo wvú wo taa bonyii dvú ε fεε?”

⁵⁶ Gbwεεñ kpwe nu kebefε, ε mvungay mvu kebefε le nu nci Nyo'.

⁵⁷ Beene enyaá keyoone é Nyo' wvú nu ε taashε beene bo Tata wesebeene wvú Jisus Klistu beene ε no soo kebefε noo kpwe.

⁵⁸ Nonen boom bo bwεem e bó nu shém yem, ben elemé temyi. Fo fiε eshiiké naa lo ben ke. Ben elemé lemme di Tata le sekeci, ekeé le ke lemme di wee gee nje Tata nu ke ela εcici ke.

16

Nnya keefi bonyii bo Nyo' le dvú

¹ Me nu enjeme keseen ekumε nnya yi bó nyaa keefi bonyii bó è nu bo Nyo' le dvú. Ben egeé ke leñleñ no me nto ηgayεε le bintaashε bi bonyii bo mbee le bi Galeshia egeé.

² Seke é nu diuu di fwe yi kema le keci, ε wee mwaan mwaan baa fiε seyse gεε. Wee dioo baale, baa ke no Nyo' nu ε buw wvú. E me nke endioo ε nto ben saa ebvuu eshe esuuke lo kensuw ke.

³ Me nu nke endioo ε nfese, emum ensañ nwa' embene fô nnya yene le, é bonyii bó ben nu ε baa emum εjo egen dvú Jelusalem.

⁴ E fi fen nu ε kocen ben e le me engen ten, é bee bó emum egen.

Mwεem mvú Baul to kpawaci keeke ege

⁵ Me nu nke en'yaw enfey je Masedonia seke me ntoo ê ben e, njefo me ngomte keenfey je jó.

⁶ Ê ñ nulo é beene ke ece, ce naa ε kefew ke nffum wvú temyi le ke eghan efey, wvu le ben ke efice me yí lene diem e, é me emum engene jò me ngene.

⁷ Kε me ngomte le me nke endioo ε nto ê ben e keseen é beene eyenen ke lo we we ke. Me ntaale fwe, nkee le me nu nke ento é beene ebosen ece, é Tata fan ε bee.

⁸ Geenen me embεe ence Efesus jan engen embuy diuu di Nkaw Bentekos e.

⁹ Kembuñ ke baay nu ε yene fò me le jan keengee lemme di Nyo' le, naa no bonyii bomew cim nu dvú bane lemme didvu din nen.

¹⁰ Ê Timatio ke eto lo, é ben yen le ben nu ε ge wvú ε no yuuke njon é ben ente, njefo wvú gee lemme ε ò nu dí Nyo' le leñleñ ke diewe me.

¹¹ Fo wee ejo wvú ekuse ke. Ben ke efice wvú é wvú elen nyεkeey etu jim fò me le, njefo bee boom bo bwee wesebeene le caye wvú.

¹² Fi ekume waa bwee wesebeene wvú Abolos nu ε me nse nu ε no nleke wvú le wvú elaa ghane é ben e bô boom bo bwee wesebeene le bomew ba, geenen wvú se baa koonke naa lo keeto keseen ke. Wvú nu ke edioo keñke je, emum eto.

Ngayma bô kemεe ke njeme le

¹³ Ben dioo nu no yenè. Ben eleemè temyi yí mbee wene le, enù bonyii bô keñke mvuntelem. Ben eleemè temyi.

¹⁴ Ben dioo gee fiεε ficii no gee bô keñkoren.

¹⁵ Boom bo bwεem e, ben ekeè le Tefanas bô yew ye nu bonyii bo fwe é keba kè Akεya le bô to yawεε lese fitele yí Tata le, nya bikuu bibole keefici bonyii bo Nyo' le.

¹⁶ Me ε no nkule can le ben eyuukè bonyii ke diewe ban e, ebvuu eyuukè ten bonyii bô lemte yí fiεε le fimwaan bô bó le.

¹⁷ Me ε no n'yuuke njon no wvú wvú Tefanas bô Fotunatus noo Akaykus nu ε to keeyen me le. Me nu ε n'yen bó le fi ε mum ε no nu le me nu ε n'yen wase ben e.

¹⁸ Bó nu ε leεse fitele fiem ke leñleñ no bó leεse mvunen. Bonyii diewe ban e nu bô ben ewvumtè bó.

¹⁹ Bintaashe bi bonyii bo mbee le bi Esia jan gayte ben e. Akpwila bô Blisilia noo kentaashe ke bonyii bo mbee le kè shiile é bó yew gayte ben e é diee di Tata le.

²⁰ Boom bo bwee wesebeene le bo mbee le cinse ten ngayma. Ben egay wee tfuu le enjocε diewe bonyii bo Nyo' le.

²¹ Wvun ngayma saanke me wvú Baul bô kebo kem.

²² Lon ekoo wee wvú baa ekoonke Tata ke. Kee Tata, kase ke eto.

²³ Tata Jisos ebuw ben bô kembonen kew sekecii.

²⁴ Keñkoren kem enù fò ben e sekecii njefo beene nu ε taashe yí Klistu Jisos e. Fí enù nonen.

**N'wa' wvu bokaŋ bofɛɛ wvù
 Baul to saŋɛɛ ê kentaashɛ ke
 Kol en
 Fiɛɛ fi nu ê N'wa' wvu Kol en
 wvu bokaŋ bofɛɛ wvun e**

Baul to saŋ n'wa' wvu bokaŋ bofɛɛ wvun fô kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ke Kol en e, ɛ è nu kefew kè bonɣew to nen'yee etoo entelɛŋ jo wvù bô kentaashɛ kedvu. Bonyii bo ê kentaashɛ kin e bomew to nu ɛ nɛ no kɛŋke mvunɣikɛn mvù tɛmyi ekumɛ Baul. Geenɛn, ɛ Baul saŋ no duŋci le wen koonke baay le bô bó etu diuw mwaan.

N'wa' wvun nu ɛ bvuu ɛ gen fwe ɛ no jemyi no Baul to leke kentaashɛ kedvu le bó eyene can yibo keefi bonyii bo Klistu le bo Judea bô to nu yí ngɛw e. ɛ keba ke n'wa' wvun e ke ejim nu ɛ Baul jemyi ekumɛ mwɛɛm mvù duŋci le wen nu waa ntum Jisos Klistu wvu ɛɛy. Wvù to jemyi njefo bonyii bomew bo Kol en caan to nu ɛ nɛ bense bikuu bibole le è nu bowen boom bo ntum e bo Jisos e bo ɛɛy, mum duu le ke Baul nu naa lo waa ntum Klistu wvu ɛɛy ke.

Bikuu bi mwɛɛm e ê n'wa' wvun e

- 1:1-11 Keŋkɛwɛ
- 1:12-7:16 Baul bô kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ke Kol en
- 8:1-9:15 N'ya keefi bonyii bo Klistu le bo Judea dvù
- 10:1-13:10 ɛ Baul jeme ekumɛ mwɛɛm mvù duŋci le wen nu waa ntum Jisos Klistu wvu ɛɛy
- 13:11-14 Kemese

¹ ɛ nu me wvù Baul, ɛ me nu waa ntum Klistu Jisos yí nkoŋ wvù wvu Nyo' le. ɛ nu bee waa bwee wesebeene wvù Timatio. Me nsaanke n'wa' wvun fô kentaashɛ ke bonyii bo mbee le bo Nyo' le bo Kol en, noo fô bonyii bô è nu bo Nyo' le bocii bo keba kè Akɛya le kecii.

² Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu ebuw ben, ebvuu enya ben bô mvuntelem mvù lɛɛtene.

Nyo' wvù lɛɛsee mvuntelem

³ Mbense enù fô Nyo' wvù è nu Nyo' wvu Tata wesebeene wvù Jisos Klistu, bvuu nu Ice le. Wvù nu Icee shen, nu Nyo' wvù lɛɛsee mvuntelem mvu bonyii le yí mwɛɛm e mvunɣiim.

⁴ ɛ nu wvù wvù ké no lɛɛsee mvuntelem mvusebeene yí bonɣew boɛɛbeene le bocii wvu le è nulo é beene emum ekee tɛn

keelɛɛsee mvuntelem mvu bonyii bomew e seke bó nu yí bonɣew e. Beene nulo ekee keelɛɛsee nonɛn ɛ è nu bô nɛɛsee wvù Nyo' nu ɛ lɛɛsee mvusebeene mvuntelem dvù.

⁵ Bese kee lo le ke lɛŋlɛŋ no bonɣew bo Klistu le nu fô bese le baay, nu ke no Nyo' nu efele yí Klistu le lɛɛsee mvuntelem mvuseɛ ke tɛn baay.

⁶ ɛ bese nu yí monlum e, tu è nu keelɛɛsee mvuntelem mvunen noo keeboyse ben. ɛ bó lɛɛsee mvuntelem mvuseɛ, tu è nu keege é mvuntelem mvunen elɛɛtene, é ben ekuu shém enu nyekɛy yí bonɣew bô ben yene diɛwɛ no bese yɛne le.

⁷ Fiɛɛ fi bese taale fwe kee ekumɛ ben nu ɛ ke fiɛɛ nulo eshiw bese ke, njefo bese kee lo le no ben yene ngɛw diɛwɛ bese le, nu ɛ ben tɛn nu ekeŋke mvuntelem mvù lɛɛtene diɛwɛ bese le.

⁸ Boom bo bwee wese le, ke bese gomte le ben enù se ben kee kfuu ngɛw wvù bese to wuɛ woŋ wvù ɛsia le ke. Wvuwɛ ngɛw to tɛmyi baay fele mvunɣay, ɛ bese no yene le ke è nulo é bese ebvuu eluŋ ke.

⁹ Yí keɛɛy e, bese to kee le è nu ke wase kpwe fô bese le. Geenɛn fiŋ to kooyi nonɛn keege le fo bese eyeemé yí bikuu bisese le ke, le bese eyeemé ɛ è nu yí Nyo' le. ɛ nu wvù wee wvù bvuuuse bonyii yí kpwe le.

¹⁰ Wvù wvudvu wvù to bvuseɛ bese yí kfuu wvuwɛ ngɛw wvù è to yen'yí wase kpwe le, nu ɛ wvù nu ke emɛy ke ebvuuuse. Bese nu ɛ geɛ bvufee ɛ è nu yí ye le le wvù beɛ ke ke ebvuu ebvuuuse bese sekecii,

¹¹ no ben nu etomte bese bô bunle yene. Nonɛn é bonyii emum ke enyaa keyoone é Nyo' fô bese le nje fiɛɛ fi jee fi wvù nu ɛ buw bese dvù nje bunle bonyii nteen.

Fiɛɛ fi to gee ɛ Baul se kumen nkpwaɛɛ lene diew

¹² Fiɛɛ nu dvù fi bese saale ye yí dvù le, ɛ fitele fisese tomte bese ekumɛ fi. Fí nu le, gee disese é woŋ jan, efey mvunɣiim fô ben e, nu di yuule, nu keɛɛy no Nyo' gomte. Ke bese gee gee di bii bvufee bvú yí woŋ wvun e ke. Bese gee bii ɛ è nu no Nyo' nu ɛ buw bese le bese egeè.

¹³ Ke bese saanke fiɛɛ fimew fô ben e jɛɛy efey fi è nulo é ben etan ekieɛ fí ke. Me nkpwaake le ben nu ke etan ekieɛ fí ficii,

¹⁴ ke no ben nu ɛ kieɛ wase bese keseen caan, wvu le é ke edioo enu diuu di Tata wesebeene wvù Jisos ɛ to, é ben esaale ye bô bese ke naa no bese saale ye bô ben.

¹⁵ No me nto nkeɛ naa fiŋ nonɛn, ɛ me mum no ngomte keen'yaw nto é ben e, wvu le ben ekeŋke sɛw wɛm bokaŋ bofɛɛ.

1:1 Gal 1:1; 1Kol 4:17   1:3 ɛfe 1:3; 1Bi 1:3   1:5 4:10; Mben 94:19; Kolo 1:24   1:6 4:15, 17   1:8 4:8; Lem 19:23; 1Kol 15:32   1:9 Lum 4:17   1:10 2Tim 4:18   1:11 4:15; Lum 15:30   1:12 2:17; 1Kol 1:17, 19, 31; 2:13; Ibu 13:18
 1:14 5:12; Fili 2:16   1:15 1Kol 16:5-6

¹⁶ Me nto nkaake le me nu nke endioo engene Masedonia enfey je jo ben, bô le me nu nke endioo enkaase embvuu enfey je jo ben é ben efice me yi lene diem di Judea le.

¹⁷ Ben kpwaake le no me nto mbaa enghan enfey ke, nu e me nto nkaake nonen ngee e è nu ndvum e? Nu le me ndioo nkaake fiée no nkaake é je wee wvu fokuse fen wvu beje fiée le “Ée” mum kase tun ke sekedvu le “Aay” e?

¹⁸ Yi keceey e, no Nyo' ké no leeme ke yi diew ye le, ke fiée fi bese jemyi é ben ké no nu fi bese ebee le, “Ée” kase tun le, “Aay” ke.

¹⁹ É fi nu nonen njefo ke Jisos Klistu wvu Waa Nyo' wvu bee bo Silas noo Timatio to fewci é ben ente nu wvu beje fiée le, “Ée” kase tun le, “Aay” ke. É ké no nu ke le, “Ée” sekecii.

²⁰ Ben ekeè le yi Klistu le nu e bonkawma bô Nyo' gee bocii nu e wvu e bee dvú le “Ée”. É nu nje fifin wvu beene fele yi Klistu le gayte é Nyo' le “Fí enù nonen.” É nee no beene ké no tumte mojkum mew nen.

²¹ É nu Nyo' wvu nu e leke bese e leke ten ben, beene e no temyi yi Klistu le. Wvu nu e caw * beene.

²² Wvu nu e gee nciise we yi yese beene le wvu é nu Keyoy kew kè nu fô mvuntelem mvusebeene le diewe sâ' fiée ficii fi beene nu ke ekenke le.

²³ É nulo é me mbe Nyo' é wvu eben jim nsaw wem le me nto mbaa nto Kolan e è nu njefo me nto ngomte keembawce lo ben.

²⁴ É ke è nu le bese gomte keeleeme ke le è nee no mbee wene kenke keenu ke. Bese kaa lemte lo beene keeto bô njon fô ben e. Bese kee le ben leeme temyi yi mbee wene le.

2

¹ Nonen e me mum nkpawace le ke me mbee mbvuu nlaa ghane di eto bô nsase ke.

² É me embvuu ene e nge ben e yuw nsase, é ebvuu enu yee dvú wvu nulo ege é me en'yuw njon efey ben boba bô me nu e nge wase bó e yuw nsase?

³ É nee fiée fi to gee e me nse nsan nwa' we é je yi me nto nsan le. É to nu wvu le me nke ndioo e nto é ben e, me nsaa nke enkenke nsase wvumvu wvu ne fô ben bô bee ege é me en'yuw e è nu njon e ke, njefo me nkee naa ntay ekumè ben bocii le njon wem nu ke njon wene bocii.

⁴ Ben ekeè le nwa' wvudvu we nu e me nto nsaanke bô nsase wvu baay, e fitele tone me, e misem e yinsem é me ejise. É ke me nto nsan nonen keenje é ben eyuw e è nu nsase ke. É

to nu keege é ben ekiée kenkonen ke baay kè me nkenke fô ben e.

Bó eléeshe jay mweten enya é wvu

⁵ É wee to nu e ge e me n'yuw nsase, tu ke nsase wvu to mey ke fô me le ke. Wvu to nu ten fô ben e bocii. (Ke fifin nu fiée fi me enjemyi engene yi dvú le baay ke).

⁶ Nge wvu wvu wee nteen ben e nu e nya wase é wvuwee wee nu e wvu e kocen nonen.

⁷ Keseen nu e è nulo é ben eléeshe jay we, ege é fitele fiew eléetene, wvu le fo wvu emey ke wase enu shen shen baay ke.

⁸ Nonen me e no nkule can é ben le ben ekase edunje é wvu le ben bee ke koonke wvu.

⁹ É nee fiée fi to gee e me nse nsan nwa' we fô ben e keemom ben enkiee le laa ben yuuke ke me le yi fiée le ficii le.

¹⁰ É ben leéshi jay wee, tu me ten nu e nleeshe. É me nleeshi fiée, fen é fiée nu dvú keeléeshe, tu me nleeshi é Klistu ejise nje yene.

¹¹ Beene gee nonen wvu le fo Satan ke ene eley jó ekenke mvungay é beene we. Ke beene maa no wvu ké no weentene ke.

Diw Nyo' kumte bonyii le jé le jé le

¹² É to nu seke me nto ngenee mbuy ke-laante kè Towas e keenfewce saaka wvu jee wvu ekumè Klistu jó, e Tata yene kembun fô me le keenlem lemme diw jó.

¹³ Geen en bvufee bwem to baa nu fô ke, njefo me nto mbaa n'yen waa bwem wvu Taytus e jó ke. Nonen e me mum ngya bó le le bó e shee wase, mum nto Masedonia.

¹⁴ Geen en, keyoone nu fô Nyo' le wvu ké no saa fwe dvasese yi Klistu le nyaa mbéete, e bese bii diewe bonyii bô wvu nu e kenke gbwen jem e. É wvu mum fele yi yese le sanje Klistu mondvuum e monciim e bó kee wvu yuuke nsam we diewe jiin fô bó e ton e.

¹⁵ Ben ekeè le bese nu diewe nsam jiin di Klistu le fô Nyo' le entelen jo bonyii bô bó boysee bô noo fô bó laa wase le.

¹⁶ Fô bonyii bô laa wase le nu e nsam wvun too e è nu bô kpwe fô bó le. É bonyii bô bó boyse bó nu e nsam wvun too e è nu bô nshii fô bó le. No fi nu nonen, tu è nu yee dvú wvu nu e kocen keege didin lemme?

¹⁷ Ke bese nu diewe bonyii nteen e bô nu e jo diw Nyo' yi e tu fiée fi way e fi bó ghane geese lo ke. Bese nu fisese bonyii bô nu e taashe yi Klistu le. É bese fewci diw Nyo' bô mvuntelem mvu yuule diewe bonyii bô Nyo' nu e tum bó, e bó leeme é wvu ejise le.

1:17 1Kol 4:18-19 1:18 1:23 1:19 Lem 18:5 * 1:21 Kenee le, "... é yefe." 1:22 5:5; Lum 8:15-16, 23; Efe 1:13-14
1:23 11:31; 13:2; Lum 1:9; Fili 1:8; 1Tes 2:5; 2Tes 2:10 1:24 1Bi 5:3 2:1 12:21; 1Kol 4:21 2:3 13:10 2:4 7:8;
Lem 20:31; 1Kol 16:24 2:6 7:11 2:7 Kolo 3:13 2:9 7:15; 10:6 2:11 1Bi 5:8 2:12 1Kol 16:9 2:13 1Tes
3:1; 2Kol 7:6, 13-14; 8:6, 16, 23; 12:18; Gal 2:1, 3; 2Tim 4:10; Tay 1:4; Lem 20:1 2:15 1Kol 1:18 2:16 3:5-6 2:17
4:2; Fili 1:15-17; 1Tes 2:3, 5, 10; 1Bi 4:11

3

Kenfewsən ke moŋkan mo moyvuum bō mo monfəm e

¹ Me nfen ŋgayte nen ε fi nu le bese bvuu kaase dunji lo bikuu bisese ê ben e? Nuu le bese shieele boŋwa' diêwε no bonyii bomew shieele boban boŋwa' bō nε fō bese le kenεε fō ben e bō dunji bonyii bō è nu bese le?

² Ben kebεε nu wase ŋwa' wese wvù bō nu ε saŋ ê mvuntelem mvusese le le wee tfuu nulo ekieε ebvuu etaanke.

³ Ben yen'yi le ben nu ŋwa' Klistu ε bese ε seyse. Ŋwa' wvun nu ε ke bō saŋ ε è nu bō kete ke ŋwa' le ke. Bō saŋ ε è nu bō Keyoy ke Nyo' wvù kenke nshii le. Ε ke bō saŋ ε è nu yī biwan bi eta yo eta le ke. Bō saŋ ε è nu yī biwan bi è nu mvuntelem mvu bonyii le.

⁴ Fifi nu fiεε ε bese jemyi ê Nyo' ejise se kemanen nje Klistu.

⁵ Kε è nu le bese nu ε kocen bō bikuu bisese keege fiεε fimew wvù bese ke nε eduu le fiεε fimew nε fō bese le ke. Ε ge Nyo' bese ε se kocen.

⁶ Wvù nu ε ge bese ε kocen keelemte yī saaka moŋkan mo monfəm e. Ke moŋkan man yaa nu mò bii ε è nu bonci bō bō saŋε lo bō can ke. Ε nu mo Keyoy ke Yuule le. Bonci to too ε è nu bō kpwe. Geenen ε Keyoy nyaa ε è nu nshii ê bonyii.

⁷ Je yī yvum yī bō to gee mwεem jó nu ε bō to cow bonci bodvu yī biwan bi eta le. Seke Muses to too bō bonci bodvu nu ε ke bonyii bo Israel to kee keebvuu etaa bvushiw bwew ke, nje n'yyu Nyo' wvù to baa yī bvushiw bwew e. Ε yiyε je yī yvum yī to too ε è nu bō kpwe to too kenke n'yyu Nyo', ε n'yyu wvun nu wvù to baa nonen jimte wase kaa gene lo,

⁸ È n'yyu je yī bō gee mwεem jó yī è nu yī Keyoy ke Yuule saa efey naa lo wvuwe n'yyu le?

⁹ Ε je yī bō to gee mwεem jó yī to too bō fiεε fi leese lo bonyii ŋgew e, to too bō n'yyu Nyo', ke tu je yī bō gee mwεem jó yī è nu yī Nyo' joo bonyii le bō nu teytoy ê wvù ejise nulo ekenke n'yyu ε wvù fele lo wvuwe!

¹⁰ Kεεey kedvu nu le fiεε fi to too kenke n'yyu Nyo' fidvu nu ε lase wase n'yyu we njefo n'yyu wvù kuuke fele wvuwe nu ε to wase.

¹¹ Ε fiεε fi to kaa wase gene lo to too bō n'yyu Nyo', ke tu n'yyu fiεε fi too keenu wase kemakaa nu ekuuke fele naa lo wvuwe!

¹² No bese kee nonen se kemanen, bese ε mum ε no fewci yaa fane ke.

¹³ Kε bese nu diêwε Muses wvù to ké ban bvushiw bwew bō ndvu keege le fo bonyii bo Israel etaale no n'yyu wvù to baa yī bvushiw bwew e jimte kaa gene ke.

¹⁴ Geenen bonyii bodvu nu ε bvufee bvubole to jime. E naa ε to ε buy eben wvun e, nu ε bō díoo taanke fiεε ê ŋwa' moŋkan mo moyvuum e, ê bō eyuw, ε fiεε no nu ε fi ε ban ke bvufee bvubole. Ε nu ke yī Klistu le wvù è nulo ê bō ecake fiεε fi baanke fidvu.

¹⁵ Yī kεεey e, ε to ε buy naa eben wvun e, nu ε bō taanke fiεε ê Ŋwa' Muses e, ε fiεε no nu ke ε fi ε ban bvufee bvubole.

¹⁶ Geenen ε wee ke etu wase bō Tata, ε bō mum cake fiεε fi baanke fidvu.

¹⁷ Tata wvun nu Keyoy, ε naa fεε fō Keyoy kin nu, nu ε bonyii ke buy ke yī bvunfaw e.

¹⁸ Fí nu le beene bocii bō nu se fiεε bee baanke monshim mosεbeene nu ε n'yyu Tata baa yī yese beene le, gee ε beene baa mum kumene gene fwe fwe fieesene wase ε è nu wvù. Ŋkumen wvun nu ε è gee Tata wvù è nu Keyoy ke Yuule.

4

Ntfu saaka wvù jee ê nsháan mbom e

¹ Nonen no bese kenke lemme din ε è cam Nyo' shen ε nya ê bese, tu ke è nulo é shem ekpwee bese dvú ke.

² Bese nu ε base jim ê mwεem mvù bonyii gee ê kenyile le mvù è nu mvu kenshoose le. Bese nu ε tun je kenleεma. Ke bese leese mbiay ê diêw Nyo' le ke. Bese ké no jemyi ke ε è nu kεεey endan endan, dunji bikuu bisese ê wee tfuu ê Nyo' ejise, wvu le è nulo ê bō ekpwawε ekieε bonyii bō è nu bese.

³ Ε è cim nu le saaka wvù jee wvù bese fewci wvun nu ε fiεε banji, tu fi banji ke ε è nu fō bonyii bō laa lo le.

⁴ Fō boba bonyii bō baa bee saaka wvun e nu ε Satan wvù è nu nyo' wvù yī woŋ wvun e ε sùm bvufee bvubole bvú ε no jime keege le fo bō eyenè n'yyu saaka wvù jee wvù nu ekume bvukuke bvú Klistu wvù nu wunte Nyo' le ke.

⁵ Ben ekeè le ke bese fewci ε è nu ekume bikuu bisese ke. Bese fewci ε è nu ekume Klistu Jisos le wvù nu Tata. Ε bese nu ke lo fisese bonyii bō lemte ben e nje Jisos.

⁶ Nyo' wvù to gayε le, "N'yyu ebuy ê ejiwε le ebaa",

è nu Nyo' wvudvu wvun wvù nu ε ge n'yyu we ε no baa fō mvuntelem mvusese le keeyuuse bese ε bese kee bvukuke bvú Nyo' le bvú nu yī bvushiw bvú Jisos Klistu le.

⁷ Geenen, ntfu saaka wvun nu yí yese le, ε bese nu ke lo fisese nsháan mbom. É bese nu nonen wvu le fi edunji le mvunjay mvu baay mvun yí yese le nu mvu Nyo' le ε è yaa nu mvusese ke.

⁸ Bonjewe yike bese biba bicii, geenen yaa bvuwci bese ke. Bese nen'yi ε bvufee no bvunje lo bese, geenen shem saa ekpwee bese ke.

⁹ Bó ké no bone bikaa é bese ejim, geenen ε Nyo' yaa daayi é bese le ke. Bó ké no kfune bese ε bese gbwee fokuse, geenen yaa kpwee ke.

¹⁰ Bese ké no ghane kpwee ke kfuu kpwee Jisos sekecii, wvu le nshii Jisos nulo eyen'yi ten yí ye yese le.

¹¹ No bese cee, nu ε bese ké no nu ke diuw kpwe le sekecii nje Jisos, wvu le nshii Jisos eyen'yi yí binjkwpe bisese bi ye le.

¹² Nonen bese ε mum ε no kpwee kpwe, geenen ε kpwe yese yin too ε è nu bó nshii fó ben e.

¹³ No bese nu ε lese fitele yí Nyo' le diewe wee mvu wvú to jemye é Nwa' le le, "Me nu ε mbee ε nse no njemyi",

nu ε bese ten ε bee ε se no njemyi.

¹⁴ Bese kee lo le wvú wvuwe wvú to bvusee Tata wesebeene wvú Jisos yí kpwe le, nu ke ebvuse ten beene bò nu bó bo Jisos yí kpwe le, ejo bese noo ben ten egen egée é wvú fwe.

¹⁵ Mwεem mvun mvunciim kooyi nje yene, wvu le no mbuwma Nyo' saanjene gene fó bonyii le nteen nteen, é keyoone ké bonyii nyaa é Nyo' ebiisè, ε mbense gene fó Nyo' le.

Mwεem mvú beene yene mvú le fele lo

¹⁶ É neε fiεε fi ke shem kpwee bese ke. Naa no ye yese yin cim bvuuke gene kaa nen, nu ε mvuntelem mvusese kumene tuu ke lo mvunfem ediuw ecii.

¹⁷ Bonjewe bo caan ban bò bese yene yí kefew kin e, nu ε bó seysee ε è nu bvujonje bvú baay bvú mey lo fó bese le bvú è nulo wee saa efeweεn ke.

¹⁸ Nonen, bese baa leke fisese bvufee yí mwεem mvú bó yene mvú le ke. Bese leke ε è nu yí mvú bó yaa yene le ke, njefo mwεem mvú beene yene mvú le nu ε mvú fele lo, geenen ε mvú beene yaa yene ke, nu mvú mey lo.

5

¹ Beene kee le é bó sáw lo cun yin yí è nu ye yesebeene yí beene cee dvú fokuse fen, tu beene kenje yew fó Nyo' le ε bó yaa bom

bó can ke. Yiyε nu yew yi fowe, ε è nu yí mey lo.

² No beene nu fen keseen nu ε beene looci naa shomkene, njefo beene beele baay le bó etfume yew yi fowe ye yí yese beene le diewe ndvu le.

³ É nu ke enu seke bó ε tfume wase yiyε yí yese beene le, beene saa ebvuu enu ye ye ke.

⁴ No beene beε cee cun yin e, nu ε bonjewe bò beene joo gee ε beene shomkene baay. Ke è nu le beene gomte le bó baaye ndvú yí è nu ye yesebeene yidvu yí yese beene le ke. Beene gomte le bó etfume lo yimi yí yese beene le wvu le nshii wvú mey lo emi lo binjkwpe bi ye le bidvu.

⁵ Nyo' nu wvú nu ε seysee beene keekεnke fiεε fin. Wvú nu ε nya beene sá' wvudvu ε è nu Keyoy ke Yuule.

⁶ Nonen, bese ε mum ε no nu sekecii kee fifin se kemañen. Bese kee le no bese cee yí ye yin e yí wonj wvun e, nu ε bese nu ncejole fó Tata le.

⁷ Bese gee mwεem ε è nu nje fitele fi bese lese yí Nyo' le, ke è nu nje bese yene wvú le ke.

⁸ Bese nu naa se kemañen yí fifin e, ε fi jee naa lo le bese ecine lo ye yin e, egen enu wase bee bo Tata fó la diew e.

⁹ Fí ε no nu le kenεε bese nu bee bó fó la diew e, kenεε bese beε fen, tu fiεε fi bese taale yí dvú le, nu ke keegeε ε wvú yuuke njon.

¹⁰ Ben ekeè le beene bocii kenje keeke eleem fwe dvu Klistu é wvú esaw beene, wvu le wee mwaan mwaan ekenje nlawma fiεε fi wvú to gee yí ye yin e, kenεε è nu fi jee kenεε fi befe.

Lemme keegeε ε bonyii manci mwεem bò bo Nyo'

¹¹ No bese kee fiεε fi nu keefane Tata, bese ε mum ε no momte keege é bonyii ekumεn. Nyo' looci naa kee bonyii bò è nu bese naa ntay. É me njkpwaake le ben ten kee ntay é mvuntelem mvunen ε bonyii bò è nu bese.

¹² No bese jemyi nen nu ε ke bese gomte keebvuu ekase edunji lo bikuu bisese é ben ke. Bese nyaa ke ε è nu je é ben keesaale ye bò bese, wvu le è nulo é ben ekenje fiεε fi è nulo é ben etfuse é bonyii bò bensee bibεen bó mwεem mvú bó yene yí bonyii le ejise, ε è yaa nu mvu fó mvuntelem mvubole ke.

¹³ É è nu le bikuu ghane bese, tu bí ghane nje Nyo'. É no nu le bí leeme fó, tu bí leeme ke nje yene.

¹⁴ Fiεε fi gee ε bese gene fwe bó fiεε fi bese gee nu kenjonen ké Klistu kenje fó beene le.

4:8 1:8; 7:5; 11:23-29   4:10 1:5; Lum 6:8; Gal 6:17; Fili 3:10-11   4:11 Lum 8:35-36; 1Kol 15:31   4:12 Kolo 1:24
4:13 Mben 116:10   4:14 1Kol 6:14; Lum 8:11   4:15 1:5-6, 11; 9:11, 15   4:16 Efe 3:16   4:17 3:18; Lum 5:2; 1Bi 1:6-7   4:18 Lum 8:25; Ibu 11:1   5:1 Job 4:21; 2Bi 1:14   5:2 Lum 8:23-24   5:4 1Kol 15:53-54   5:5 1:22   5:7 1Kol 13:12; 1Bi 1:8-9   5:8 Fili 1:23   5:9 Kolo 1:10; 1Tes 4:1   5:10 11:15; Yesa 2:12; Dan 7:9-10; 12:2; Lem 17:31; Lum 2:6; 1Kol 3:13-15; 4:5; Fili 3:19; 2Tes 1:7-10   5:11 4:2; 6:4; 1Kol 9:22   5:12 1:14; 3:1   5:14 Jon 17:23; Lum 8:35; Gal 2:20; Efe 3:19; 5:2, 25; 1Jon 3:16

Bese gee nonen njefo bese nu ε looce ε bee le wee mwaan̄ to nu ε kpwe fō bonyii le bocii, ε fi mum nu le bonyii bodvu bocii nu ε kpwe wase ten.

¹⁵ Wvú to kpwe fō bonyii bocii le wvu le fo boba bō cee, ebvuu ecee fō bikuu bibole ke. Geen̄en le bō eceè wase fō wvuwee wee wvú to kpwee kase buy yí kpwe le nje bó le.

¹⁶ Nonen, ε keW lo nu ε ke bese bvuu taale wee bō bvufee bvuu wee wvu wum e ke. Naa no bese to cim shee taale Klistu ε è nu bō bvufee bvuu wee wvu wum e, nu ε bese yaa bvuu taale wvú keseen ê yiyε je le ke.

¹⁷ Fieε fi nu nu le, ε wee nu ε taashe wase bō Klistu, tu wvú nu wase wee wvu fwe. Mwεem mvu mvuyvuum mvunciim nu ε fey wase, ε mwεem mvunciim ε tu wase mvu mvunfem.

¹⁸ Fin ficii nu ε è gee Nyo' wvú to kaseε jo beene yí ye le no wvú to manceε mwεem beene ε bó fele yí Klistu le. E wvú ε nya ê bese lemme keegeε ε bonyii manci mwεem bō bo Nyo'.

¹⁹ Fi nu le, è to nu yí Klistu le wvú Nyo' to manci mwεem bō bonyii bo yí won̄ wvun e le bó etu bō wvú. E wvú fan̄ε yaa ebvuu engoyte fite fi kebefε kebole ke, mum nya ntum keman wvun can yese le le bese eteete ê bonyii.

²⁰ Bese ε mum ε no nu fan̄ yí bvudvuu bvuu Klistu le, ε Nyo' fele yí yese le leke bonyii. Nonen bese kule can ê ben ê diee di Klistu le le ben ekase emance mwεem ben ε bo Nyo'.

²¹ E nu nje yese beene wvú wvú wvú Nyo' to gee ε Klistu wvú to baa kee kebefε, ne tu kebefε, wvu le beene etu teytey ê Nyo' ejise nje ye.

6

Bongew bō Baul wvú waa ntum Jisos Klistu to yene

¹ No bese lemte yí kentaashe le bee bo Nyo', bese ε mum ε no kule ten can ê ben le fo ben efiisen mbuwma Nyo' wvun ege é wvú ela εcici ke.

² Nyo' to nu ε jeme ê Nwa' we le le, "Kefew ke lej̄ to nu ε to kocn, ε me nya bitem ê wo. Diuu di mboyma le to nu ε kocn ε me nfi wo."

Ben etaa eyen, keseen nu kefew ke lej̄, ε din nu diuu di mboyma le.

³ Ke bese yaa gee naa lo fieε fi nulo ebaan̄ke je wee mvu ke. Bese gee nonen wvu le fo bó ke eyen jay mvu le yí lemme disese le ke.

⁴ Geen̄en, bese nu ε dun̄ce fisese bikuu bisese ê jé le yicii le bese nu bonyii bo lemme le bo Nyo' le. Bese nu ε dun̄ce ê je yí bese kuule fitele naa baay yí bongew bō bese yene le bō seke mwεem ten̄yí noo seke je yaa nu naa dvú ke le.

⁵ Bonyii ké no suun̄ke bese, ké ne sekemew lese bese yew ncaw e, ε bonyii nen̄yí no shiike mvunlaa bee bó. Bese ké no kfun̄e ye yí lemme le, ké ne ce entan̄ saa lefe ke, ké ne kefew kemew e no kpwee jen̄.

⁶ Bese dun̄ci ten̄ le bese nu bonyii bo lemme le bo Nyo' le ê je nce wese wvú yuule le bō no bese kee fieε fi ekume Nyo', noo no bese kuule shém, bō no bese ken̄ke mvuntelem mvú jee fō bonyii le. Bese cee bii no Keyoy ke Yuule dun̄ci, ε bese koon̄ke bonyii bō ŋkon̄en wvu keceεy.

⁷ Bese ké no jem̄yí ke ε è nu njeme wvu keceεy, gee mwεem ê mvun̄gay mvu Nyo' le. Bese ké no jici nce wvu teytey e diewe mwεem mvu jem̄ e mvu ebo eceεy bō mvu ebo en̄kon̄ko le.

⁸ Bese ké no lemte ke lo, ken̄ε bonyii wvumte bese, ken̄ε bó yaa wvumte ke, ken̄ε bó jem̄yí mwεem mvú befe ekume bese ken̄ε bó jem̄yí mvú jee. Bonyii ké no joo bese le bese nu bonyii bo ken̄ema le, geen̄en ε bese nu bonyii bo keceεy e.

⁹ E bonyii ké ne no nu nen̄ diewe ke bó kee bese ke, geen̄en ε bonyii kee naa bese ntay. Bó ké nen̄yí no yene le bese nu wase bon̄kfusay, geen̄en ben etaa eyen, bese nu ke dvú. E bonyii ké ne no nyaa ŋgew ê bese, geen̄en yaa yuw̄yí bese ke.

¹⁰ Bese ké no nu nen̄ diewe bonyii bō nu yí yii le, geen̄en lan̄jan̄e ke sekeci, nu diewe bonyii bō fuute le, geen̄en gee ke ε bonyii nteen nu bonyii bo kpwaw e. Bese ké no nu nen̄ diewe ke bese ken̄ke naa lo fieε ke, geen̄en ε bese ken̄ke mwεem mvunciim.

¹¹ Bonyii bo Koln, bese nu ε jeme wase ê ben yaa nyile fieε ke. Bese nu ε yene mvuntelem mvuseε ε gee mvuyem ê ben.

¹² Ke bese baa ban̄ mvuntelem mvuseε fō ben e ke. E ban̄ ben mvunen̄ fō bese le.

¹³ Me ε no njemyi ê ben ke diewe ê boom bem e le, ben ege len̄len̄ no bese nu ε ge fō ben e, eyene ten̄ mvunen̄ mvuntelem fō bese le.

Fo wee mbee elen̄è skal̄e kemwaan̄ bō wee wvú baa nu wee mbee ke

¹⁴ Fo ben elen̄è skal̄e kemwaan̄ ben ε bonyii bō yaa nu bo mbee le ke. E nulo é fieε fi teytey bō fi befe eghan̄ neε se no nu yí

5:15 Lum 6:3-4; 7:4; 14:7-9   5:17 Yesa 43:19; Lum 6:4; Gal 6:15; Efe 4:24; Mw̄m 21:5   5:18 Lum 5:10   5:19 Lum 3:24-26; Kolo 1:20   5:20 Mat 10:40; Yesa 52:7   5:21 Jon 8:46; Lum 8:3; 1Kol 1:30; Gal 3:13; Ibu 4:15   6:1 Lum 5:2; 1Kol 15:10   6:2 Yesa 49:8; Luk 4:19-21   6:4 4:2   6:5 11:23-29   6:6 8:24; Lum 12:9; 1Kol 13:4-7; Gal 5:22-23; 1Tim 4:12   6:7 10:4-5; Lum 13:12; 1Kol 2:4   6:9 4:10   6:10 7:4; Lum 5:3; 12:12; 8:9; Fili 2:17; 4:12-13; 1Tes 1:6
6:13 1Kol 4:14   6:14 1Kol 6:9-13; 10:21; Efe 5:5-11

fieε le fimwaan? N'yuw bô ejawe nulo ekeηke kentaashe?

¹⁵ E nulo é Klistu bô Belial * enu diuw mwaan e? Fieε fi taashi wee mbee bô wee wvù baa nu wee mbee nu la?

¹⁶ Yew ncese Nyo' nulo ekeηke la keege bô mvunyo' mvu yî wonj wvun e? Ben ekeè le beene nu yew ncese yî yî Nyo' wvù keηke nshii. Fifiν nu no Nyo' to gayεε le,

“Me nu ηke encee yî bó le, nlene ê bó enteler. Me nu ηke enu Nyo' wvuboo, ε bó nu bonyii bem.”

¹⁷ Nonεn, Tata Nyo' gayte le, “Ben ebuy ê bó ente, enù jεey fô bó le.

Fo ben ekum fieε fi nnyen e ke, é me emum enfiisen ben.

¹⁸ Me nu ηke enu Icen, ε ben nu boom bem bô bolemε noo bókεnε.

Fifiν nu ε é jemyi Tata Nyo' wvù Keηke Mvungay Mvunciim.”

7

¹ Nsáa yem shém, no Nyo' nu ε nya bonkawma ban é beene nen, beene emum ecukε fieε ficii fi beete bô ye yesebeene noo keyoy kesεbeene. Beene eyuulè gεne mεese no beene cee yî nfan wvù wvu Nyo' le.

É Baul yuw njon le bonyii bo Kolεn to nu ε kumen mvuntelem mvubole

² Ben egeε bvudvuu é mvuntelem mvunen e fô bese le. Ke bese nu ε jay fieε fô wee le ke. Ke bese nu ε leε wee ke, ε ke bese nu ε fiw wee mvu ke.

³ Ke me njemyi nen le me nsaake lo ben ke. Me nu ε ngay wase é ben le ben nu naa lo fitele fisese, é é cim nu keekpwe kenεε keenu dvù, tu beene nu enu ke yî kentaashe le.

⁴ Me nu ε ηgeε fitele fiem yî yene le baay. Me ηkeηke kembense ye ke baay ekume ben. Fitele fiem leetene baay ekume ben. Ente jo bongεw bocii bô bese yεne nu ε me n'yuuke ke é è nu njon.

⁵ Naa no bese to leyεε wonj wvù Masedonia le, bese to baa keηke nleeten ke. Bese to keηke bongεw biba bicii. Bonyii to gomte diuw bee bó, ε bese bvuu keηke nfan é mvuntelem mvusese le.

⁶ Geenεn, ε Nyo' wvù leεsee mvuntelem mvu bonyii bô nu yî yii le ke leεse mvuntelem mvusese bô nto wvù Taytus to toε.

⁷ E ke é to mey ke nto we maan wvù to leεsee mvuntelem mvusese ke. E to nu ten je yî ben to leεsee fiew fitele jó. Wvù to nu ε see é bese le ben shieele baay keeyen me le, bô no ben keηke yii fô bikuu binen e, noo no ben

keηke shiee fô me le. No me n'yuwεε nonen, mbvuu n'yuw naa lo njon baay.

⁸ E é cim nu naa le ηwa' wvù me nto nsaηεε fô ben e wε to nu ε ge ε ben no nu yii yii, tu ke me ncim ηkumyi ye ke. Geenεn, ε me nto ηkume ke ye, njefo me n'yene le ηwa' wεm wvudvu to nu ε ge ε ben no nu yii yii. Geenεn, ben to nu yii yii ke yî kefew e nen caan.

⁹ Me ε no n'yuuke njon keseen, ε é yaa nu njefo ben to nu ε no nu yii yii ke. E nu njefo yii yin to nu ε ge ε ben kumen mvuntelem mvunen. Ben to keηke yii ε è nu é je yî Nyo' gomte le. Nonen bese to baa ge fieε fimew fi befe fô ben e ke.

¹⁰ E wee keηke yii é je yî Nyo' gomte le, tu fi nu ege é wvù ekumen fitele fiew. E fifin eto ε è nu bô mboyma fô wvù le, saa eto ε è nu bô fieε fi wvù ekumyi ye yî dvù le ke. Geenεn, é wee keηke yii é je bonyii bo yî wonj wvun e, tu yî nu ke eto ε è nu bô kpwe.

¹¹ Ben eyen le fieε fi yii yî è nu yî Nyo' gomte nu ε to dvù fô ben e. Ben eyen no ben nu ε jo mwεem naa shiee le. Ben eyen ten no ben nu ε ge fieε ficii keedunεε le ke ben keηke ebo fô fieε fi befe fidvu le ke. Ben eyen no fieε fidvu nu ε ton'ye ben. Ben eyen nfan wvù ben nu ε keηke. Ben eyen shiee wvu baay wvù ben keηke keeyen me le. Ben eyen shiee wvù ben keηke keege fieε fi leη. Ben eyen ten kfoo ηgeε wvù ben nu ε nya é wee wvudvu wvù geε jay. Yî fieε le ficii nu ε ben ε dunεε lo le ke ben keηke naa lo ebo fô fieε fidvu le ke.

¹² Nonen, naa no me nto ncim nsaηεε ηwa' wε fô ben e nu ε ke me nto nsaη nje wee wvù to geε jay, kenεε wee wvù bó to geε jay fô wvù le ke. Me nto nsaη wvu le è nulo é ben edunεε fô bikuu binen e é Nyo' ejise le ben keηke shiee fô bese le.

¹³ Nonen fifin nu ε ge shém ε no leetene bese.

Keebise yî shém yese yî nu ε leeten e, nu ε bese bvuu yuuke njon baay nje njon wvù Taytus yuuke njefo ben bocii nu ε ge fitele fiew ε no nu yî nyεkeey e.

¹⁴ Naa me nto ηké no nsaale wase ye bô ben é Taytus, ben to baa shoose me ke. Kensaε ye ké bese to ké no saale bô ben é Taytus nu ε dunεε le é nu ke keceey. E è nu ke lenleη no fieε ficii fi bese to ké no jemyi é ben nu ten keceey.

¹⁵ Wvù wvù Taytus ké kumyi no ben bocii to yuwεε wvù le, bô no ben to fiisenεε wvù fane, ciηke, ε wvù bvuu kon ben naa fesen lo.

¹⁶ Me ten n'yuuke njon njefo me nu ε ηgeε bvufee bwem yî yene le ε ηgen ε mεse.

* **6:15** Belial wvun nu dεwle. **6:16** LeW 26:12; Yeli 31:33; 32:38; Esek 37:27; 1Kol 3:16 **6:17** Yesa 52:11; Mwμ 18:4 **6:18** 2Sam 7:14; Yesa 43:6; Amo 4:13; Mwμ 11:17 **7:1** 1Jon 3:3 **7:2** 6:13; 12:17 **7:3** 6:11; Fili 1:7 **7:4** 6:10 **7:5** 2:13; 4:8 **7:6** 1:3-4; 2:13 **7:8** 2:4 **7:11** 2:5-6 **7:12** 2:5-10 **7:14** 8:24 **7:15** 2:9

8

Ntefe no è nulo é bonyii bo mbee le enyaa é bonyii bomew

¹ Boom bo bwee wese le, bese gomte le ben ekiee fiε fi mbuwma Nyo' nu ε ge fò bintaashe bi bonyii bo mbee le bi é keba kè Masedonia le.

² Bonjgew bò tanyi nu ε mom wase bó baay. Geenen ε njon wvu baay wvù bó kenjke ε ge bó ε looce ε yene can yibo yicii é bonyii bomew naa no bó cim nu é kefufe ke baay ente.

³ Fiε fi è nulo é me enseu nu le è to kpaww ke bó le bó enya nnya no mvungay mvubole nu. É bó dioo nyaa, nya naa fesen lo.

⁴ Bó to nu ε léke bese naa shiee le le bese enya ke bó je keeese εbo fò lemme din e keetom bonyii bò è nu bo Nyo' le.

⁵ Bó to nu ε ge fiε é je yi bese to baa kpwaake le è nulo é bó ege le ke. Bó to nu ε yaw nya bikuu bibole é Tata, mum nya ten é bese no Nyo' gomte.

⁶ Nonen, ε bese mum léke Taytus le no wvù to nu ε kew wase lemme din é ben entelenj, le wvù emum egen dvù fwe efice ben keemese lemme di jee din.

⁷ No ben looci kee mwεem mvunciim naa ntay, mwεem mvu é keba ke mbee le, mvu é keba ke njeme le, mvu é keba ke bvufee le, mvu é keba ke shiee keege fiε le, noo mvu é keba ke kenjkonjen kenεn e fò bese le, bese ε mum ε no gomte le ben elooce ekieε ten keeyene can yene yi lemme di jee din e ntay.

⁸ Ke me njemyi nen nyaa ε è nu nci ke. Me momte lo mbii shiee wvù bonyii bomew kenjke keege fiε le keen'yen le kenjkonjen kenεn ten nu ke keceey.

⁹ Ben kee wase fitele fi jee fi Tata wesebeene wvù Jisos Klistu to kenjke. Naa no wvù to nu weε bvukε nu ε wvù to nε tu wee kefufe nje yene, wvu le kefufe kew ege é ben etu bonyii bo bvukε le.

¹⁰ Yi saaka wvudvu wvun e nu ε me ngomte keenya wem ntefe. Fi nu lenj le ben bó to kεwεε lumbee keege fiε, ε è yaa nu ke keege fiε maan ke, ben to nu ten bonyii bò to kεwεε keekεnjke shiee keege fiε,

¹¹ ben emum egen dvù fwe emese, wvu le ben ke dioo ε mese bii no mvungay mvunen nu, é fi elen ékale kemwaanj bó shiee wene wvù ben kenjke keege fiε.

¹² Ben ekeé le é wee kenjke shiee keenya, tu Nyo' nu efiisen nnya ye bii fiε fi mwεten kenjke keenya le, wvù saa ebii fiε fi wee baa kenjke le ke.

¹³ Ke me ngayte nen le ben nu dioo nyaa keefi bonyii bomew kaa kpwe lo ke. É nu fiε keege é biba bicii ekenjke lenjlenj.

¹⁴ No ben kenjke mwεem keseen ε mvù ffuyte lo, ε bonyii bomew tane, nu ε è nulo é ben efi bó. É bó dioo kenjke ten ε mvù ffuyte lo sekekiε, ε ben tane, é bó efi ben. Nonen é biba bicii emum ekenjke lenjlenj.

¹⁵ É nu no bó nu ε sanj le, “Wee wvù to baanceε baay, to baa emum ekenjke baay ke. É wee wvù to baanceε ke caan, to baa emum ekenjke ke lo caan ke.”

É bó tum Taytus Kolεn

¹⁶ Me nyaa keyoone é Nyo' wvù nu ε gee shiee wene fò fitele fi Taytus e ke lenjlenj diεwe wvù me njεnjke fò ben e.

¹⁷ Ke wvù to baa emum ebee keeto é ben e nje bese to nu ε léke wvù ke. Wvù too é ben e yi njkpawwεε wvuwe le no wvù to kenjke wase shiee naa baay fò ben e.

¹⁸ Bese tumte wvù bó waa bwee wesebeene wvù bó kee wvù entelenj jo bintaashe bi bonyii bo mbee le bicii yi saaka wvù jee wvù wvù ghane fewci le.

¹⁹ É ke è mey ke fiε ekume wvù ke. Wvù nu ten wee wvù bintaashe bi bonyii bo mbee le nu ε baa le wvù eghané bee bó no bese ghane gee lemme di jee di ekume nnya yin. Lemme din nu keege é bonyii enyaa mbense é Tata kebeε, bó keedunje le bese kenjke shiee keefice bonyii bomew.

²⁰ Bese gomte le fo fiε ke enu dvù fi wee mvu ke ebace bese yi dvù le ekume nnya yi baay yin yi bese lemte yi dvù le ke.

²¹ Bese momte naa ntay keege ε è nu fiε fi nu lenj ε è yaa mey ke é Tata ejise maan ke. Bese momte keege fi nu ten lenj ejise jo bonyii.

²² Bese tumte ten waa bwee wesebeene mvu bó bó wvù bese nu ε mom wase wvù bokan nteen yi mwεem e nteen, ε yen le wvù kenjke shiee keege mwεem. É wvù nu keseen kenjke naa shiee wvu baay fò ben e, njefo wvù nu ε gee fitele yi yene le naa baay.

²³ Wee diεwe Taytus e nu ε wvù nu wee wvù bee wvù lene yi ékale le kemwaanj, nu ten wee wvù bee wvù lemte yi fiε le fimwaanj fò ben e. É dioo tu fò boom bo bwee wesebeene le bomew ba, nu ε bó nu bonyii bo ntum e bo bintaashe bi bonyii bo mbee le. É nu bonyii ε bó gee ε mbense gene fò Klistu le.

²⁴ Nonen, ben emum edunje kenjkonjen kenεn fò bó le endan, wvu le bintaashe bi bonyii bo mbee le eyen le ye yi bese ké no saale ekume ben nu yi lenj.

9

Nyo' koonjke wee wvù nyaa nnya ye bó nlanlanj

¹ Kε shiee cim nu dvù wvù me ensaanke lo é ben ekumε lemme din keetom bonyii bô é nu bo Nyo' le kε.

² Me nkεe lo le ben kεnkε wase shiee keetom bô. É è nu fiεε fidvu fi me nsaale ye dvù é bonyii bo Masedonia ekumε ben, njemyi le ben bo Akεya nu ε ben to seyse wase ε é bεε lo lumbee keetom. Shiee wvù ben kεnkε keenya ε mum ε ge ten mvuntelem mvu bonyii le nteen é bó εnte ε ja we.

³ Geenen, me ntumte boom bo bwee we-sebeene le ban fô ben e wvu le fo ye yi bese saale ekumε ben yî saaka wvun e ke ebuyε è nu yi εcici kε. Me ε no ntumte bó wvu le ben enù ε ben ε seyse no me nto ngayεε le ben nu ke enu.

⁴ Efaw kε nonen, fi ε kooy le bee bonyii bo Masedonia bomew ε nε to ε yen ε ben nu se ben nu ε seyse, é kenshoose kedvu enu nεε fô bese le, efey mvuncim fô ben e bô bese se gεεle bvufee yî yene le?

⁵ É nu fiεε fi gεε ε me nkpwawce le fi nu shiee le kε me enlεke boom bo bwee wesebeene le ban le bó esa kε fwe eto é ben e eseyse nnya yi baay yin ε kefew bεε yi ben to kawεε keenya. Nonen é nnya yidvu emum enu ε ben ε seyse wase le è nu nnya ε ben nyaa yî nkoy wvu wene le, ε è yaa nu le bó kamte lo ben kε.

⁶ Ben ekumyi le wee wvù jewyi caan, nu ke egbwele kε caan, ε wee wvù jewyi nteen, nu ke egbwele ten nteen.

⁷ Wee mwaan mwaan ben e kεnkε keenya no wvù nu ε kpawce fô fitele fiew e, yaa nyaa guute lo ye kenεε nyaa diεwε bó kane lo wvù kε. Ben ekeé le Nyo' koonke wee wvù nyaa bô nlanlan.

⁸ Nyo' nulo ebuw ben bô mwεem mvuncim ege é mvù effuyte lo, wvu le ben ekenke fiεε ficii sekεcii ε fi kocine ben e bocii, é ben emum egeé dilemme di jee dicii dvù ntay.

⁹ Fî nu no bó nu ε sarj le, “Wee wvù nyaa nnya nu ε tfuw lo nnya é bonyii bo kefufe le, lemme diw di jee nu ke emey nu sekεcii.”

¹⁰ Nyo' wvù nyaa ngow é wee wεε bó mwεem mvudien ε bó diee, nu ke enya ten ebvuu ebise ngow mwεem mvunen, ege é nce wene wvù jee eto bó ngbwele ε wvù duule lo.

¹¹ Nyo' nu ke enya ten ben bó bvukukε é jé le yicii keege é ben eyen'yi can yene ntay é bonyii bomew, wvu le bonyii enyaà mbense é Nyo' seke bó ε kεnkε nnya yin can yese le.

¹² Kε lemme dinεn di jee din di ben lemte too kε ε è nu bó mwεem mvù bonyii bô é nu bo Nyo' le shieele maan kε, dí too ten bó mbense fô Nyo' le jé le nteen.

¹³ Lemme di ben gee din nu edunεε bonyii bô è nu ben, é bonyii emum etumte monkum mo Nyo' le yî n'yuw wvù ben yuuke saaka wvù jee wvu ekumε Klistu wvù ben tomte le. Bô nu ke etumte ten monkum mo Nyo' le no ben nu ε yene can yene fô bó le noo fô bonyii bomew e bocii.

¹⁴ Bô nu ke ebunlee fô ben e, ε mvuntelem mvubole nu yî yene le naa baay nje mbuwma Nyo' wvun wvù nu yî yene le wvù kuuke naa fele lo.

¹⁵ Beene enyaà keyoone é Nyo' yî nnya ye yi baay yî è nulo wee saa esee no yî nu le kε.

10

É caw Nyo' Baul le wvù enù waa ntum Jisos Klistu

¹ Me wvù Baul kebεε, nkule lo can é ben é je kembonen bó nyεkeey wvù wvu Klistu le. É nu me wvù bó duu le me nké ndioo nu keba kemew no ncewcewe lo bó ben, nké nto wase é ben εjise, mum mbo.

² Me nlεke lo ben le seke me ε nkε ε nto, fo ben ege é me enε encewcewe beene no me nulo nkε encewcewe bee bonyii bó kpwaake le bese gee mwεem bii ε è nu nkpwawce bonyii bo yî wonj wvun e kε.

³ É nu keceεy le bese cee yî wonj wvun e, geenen kε bese yaa tumte jem yese bii no bonyii bo yî wonj wvun e tumte kε.

⁴ Kε mwεem mvù bese tumte jem yese dvù nu mvu yî wonj wvun e kε. Mwεem mvù bese tumte jem yese dvù kεnkε mvungay mvù nen'yi fô Nyo' le, keebvuuke mondvuum mó temyi dvù.

⁵ Bese ké no joo mwεem mvu jee e mvun bvuuke bombew bó bonyii bemε dvù, shi-wse kembense ye kecii kε baanke fo bonyii ekee Nyo', soo ten bonkpwawce bo bonyii le dvù, gee ε bó yuuke wase ε è nu Klistu le.

⁶ Seke ben ε dunεε le ben yuuke wase Klistu le bó mvuntelem mvunen mvuncim, é bese emum enya ngew é wee tfuu wvù bεε temyi ekole bó Klistu.

⁷ Ben etaa eyen fiεε fi nu é ben εjise! É wee kee naa keceεy le wen nu wee Klistu, é wvù no kumyi le no wvù nu wee Klistu, nu kε ten no bese nu.

⁸ É me ncim nε naa ε no nsaale ye nfesene caan nje mvungay mvù bese kεnkε mvun Tata nyaε keeyoo lo ben dvù, ε è yaa nu keesâw lo ben dvù kε, ken'wuumen saa ekoolo me kε.

⁹ Kε me ngomte le fi eyen'yi nen ke diεwε me mbemsee lo ben bó bon'wa' bem kε.

¹⁰ Me ngayte nen njefo bonyii bomew nen'yi no jemyi ekumε me gayte le, “Wvù ké no saanke bon'wa' é bó temyi bvuu cewcewe,

geenen seke wvù ε to ê bonyii ejise mum tu wεε. Ε ke njeme we ké no koole fiεε le ke.”

¹¹ Boba bonyii ekeè le fiεε fi bese jemyi ê bonjwa' le seke bese yaa nu fó ke, nu ε bese nu ke ege fi seke bese ε to.

¹² Ke bese momte naa keebewsene ye, kenεε efewsene bikuu bisese bô bonyii bomew ba bô seje bô dew yibo fiεε fi è nu bó ke. No bó fewsene bikuu bibole εbonebon, bewsene ten ye yibo εbonebon, nu ε fi dunçi le ke bó kee fiεε ke.

¹³ Fisese nu ε ke bese cim saale ye fesene kelen ke. Bese saale ye ε è nu yi kelen kè Nyo' nu ε nya can yese le keelem eto ebuy naa ê ben e.

¹⁴ Ke bese danjsene ε è nu kedwee no bese too buyte ê ben e ke. Bese to nu bonyii bo fwe keelen bô saaka wvù jee wvu ekume Klistu to naa buy ê ben e.

¹⁵ Ke bese saale ye fesene ke, fi nu le ke bese saale ye yi lemme di è ge bonyii bomew ke. Geenen fiεε fi bese taale fwe kee nu le no mbee wene kuu gene fwe, nu no kelen ke lemme disese le ê ben entelen nu ekuuke ten gene naa ntay.

¹⁶ Nonen é bese emum efey lo jo ben efewci saaka wvù jee gene biba bimew e, saa nu le bese saale ye bô lemme di bó nu ε lem wase bvudvuu bvù wee mvu le ke.

¹⁷ Ff ε mum ε no nu no bó sañ é Njwa' Nyo' le le,
“Wee edioo esaale ye, no saale ε è nu yi fiεε fi è ge Tata le.”

¹⁸ Ke è nu wee wvù dunçi ekole kew le wen nu wee wvu lenj wvù mum nu wee wvu lenj ê Tata jise ke. Ε nu wee wvù Tata yene le wvù nu lenj wvù nu wee wvu lenj ê wvù ejise.

11

Baul bô bonyii bô mbiayte le bó nu boom bo ntum e bo Jisot

¹ Me nleke le ben ecine ke é me enjeme njeme keyunjsεε nen caan. Kee, ben ecine ke lo!

² Me njεenke ken'yεε ejise bô ben kè è nu ke Nyo' le. Ben nu fó me le diεwe njgon kpwoon wvù bεε tfu le, wvù me nu ε njkaw keenke enya wvù ê diemsen mwaan wvù è nu Klistu.

³ Geenen ε me nfane le lenjen no yo to wεentεneε leε Iff, nu ε bó nu ke εbvunjsε ten bvufee bvunen é ben ecine je yi nu keceεy bvuu yuule yi ben bii Klistu le jó.

⁴ Me njemyi nen njefo ben kaantene ke lo fiεε ficii. Ε wee ne ε no fewci ekume Jisot mvu jεey se è nu wvù bese to fewcεε ê ben, kenεε keyoy kemew jεey se è nu kè ben to fiisene

ê Nyo', kenεε ekume saaka wvù jee mvu jεey se è nu wvù ben to fiiseneε ê bese, tu ben nu emum ekaanten ke lo.

⁵ Ke me njkpwaake le bonyii ba bô ben teje le bokow bô boom bo ntum e bo Jisot e mum kuuke lo fele me ke.

⁶ Ε è cim nu naa le ke me njkee njeme, tu ke è mum nu le ke me njkee fiεε fi ekume Nyo' ke. Fin nu fiεε ε bese ε dunjsε wase ê ben ê jé le yicii noo yi mwεem e mvunciim.

⁷ No me nto nfewcεε saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê ben ecici se nlawma, ε fen ghane le me nto njεε ε è nu kebefε keenshike ekole kem nonen wvu le me embense ben e?

⁸ Ε nulo é me engaj le me nto nsoonjε ε è nu kensonj entelen jo bintaashe bi bonyii bo mbee le bimew, no me nto nfii nfi é bó, nlemte ε è nu fó ben e.

⁹ Seke me nto nu beene, me nto mbaa njεεε bvujite bvumew yi wee mvu ben e seke me nto njεenke shieε fiεε ke. Boom bo bwee wesebeene le bo Masedonia to nyaa fiεε ficii fi me nto nshieele. Nonen yi fiεε le ficii nu ε me nto ntun keenjεεε bvujite yi yene le. Ε è nu ke no me nu njke entune nonen.

¹⁰ No keceεy ke Klistu le nu yi yem e, ke wee nu dvù ê biba binen bô Akeya le wvù nulo eban diuw wem yi fiεε fi me nsaale ye yi dvù le ke.

¹¹ Me ntune nfi é ben nonen nje la? Ε nu njefo ke me njkoonjke ben e? Me njkoonjke naa ben ε Nyo' kee nonen.

¹² Fiεε fi me njεee nu ε me nu njke emey ke njgee, wvu le me embaanje je fó bonyii ba bô gomte keeyene le bó nu lenjen bee bó yi fiεε fi bó saale ye yi dvù le.

¹³ Ke bonyii bodvu ba yaa nu boom bo ntum e bo Klistu le bo keceεy ke. Bó nu bonyii bo lemme le bo kenεεma le. Bó tεeke lo Klistu fó jise le bowen nu boom bew bo ntum e.

¹⁴ Ε ke fifin yaa nu fiεε fi njhawe e ke. Naa Satan bô ekole kew ke taw ke Nyo' fó jise le wen nu nceendaε we wvu n'yuu.

¹⁵ Nonen ke è nu fiεε fi diuw wvù yumεen e seke bonyii bew bo lemme le banjsε ten ye yen'yi diεwe bonyii bô yεeyi bonyii no nce wvu teyete kenjke keenu le ke. Kemese kebole nu ke enu ke lenjen no gee dibole nu.

Ε Baul no saale ye ekume bonjgew bô wvù to yene

¹⁶ Me ε mbvuu ε no njemyi le fo wee ejo me le me nu keyunj ke. Geenen é ben jo me le me nu keyun, é ben cine le me le ε me njeme ten njeme kensaa ye caan.

¹⁷ Fiεε fi me njemyi ekumε fi fi me nsaale ye yí dvú le sε nfan, nu ε kε me n'ya njemyi bô mvungay mvu Tata le kε. Me njemyi ε è nu diεwe keyuη e.

¹⁸ No bonyii nteen saale ye ê je bonyii bo yí won wvun e, tu me nu ensaalè ten yem ye.

¹⁹ Me njemyi nen njefo ben fiisene biyuj duu le ben kenke bvufee!

²⁰ Ben nu ε cinε le bonyii ejod ben ε ben tuu bonfaw bobole, ε bó diekene yí yene le, bene yí yene le, bensee ye, tumyi can ê ben jise.

²¹ Ken'wuumen koole me le bese to kaa nu fisese biwεlencoy fanε yaa gee nonen kε!

Geenen é fiεε nu dvú fi wee momte keesaale ye dvú, tu me ten nu emomte keensaale ten ye yí fifiε fiεε le. Me mbεε kε njemyi fin diεwe keyuη e.

²² ε bonyii bodvu nu Bo'ibulu, tu me ten nu kε mvu. Bó é no nu bonyii bo Israel, tu me ten nu kε mvu. Bó é no nu bonyii bo ê kfuu di Abla'am e, tu me ten nu kε mvu.

²³ ε bó fεn nu bonyii bó lemte Klistu le, tu me nfele naa lo bó yí fifiε le. (Me njemyi wase fin diεwe wee jewte le.) Me nu ε nlem naa wase ε nfey lo bó, ε ngen ncaw ε nfey bó, ε bó sunj wase me bokanη ηkuun, ε kpwe ε soy wase me bokanη e bokanη e.

²⁴ Me nu ε nfi wase bongbwan can Bojuu le bokanη botin, ε bó tamte kan mwaan ε è fuute ηgbwan mwaan fô mbaanyε.

²⁵ Bó nu ε sunj wase me bokanη botete bó bimban, ε tumyε me bó eta kan mwaan. Nguw wvu ê joo nu ε sawyε wase bó me bokanη botete, ε me ε nce wase ê joo ε mbuy ε nshe jó.

²⁶ Me nu ε nghan wase baay, ε mboy fo me enle joo bokanη nteen, ε mboy fo me enkpwe can bocoη e, ε mboy ten fo me enkpwe can bonyii bem bo won e, ε mbvuu ε mboy fo me enkpwe can bitum e, ε mboy fo me enkpwe εlaante, ε mbvuu ε mboy fo me enkpwe ηkpwaante, ε mboy fo me enkpwe ê joo yí baay e, ε mboy ten fo me enkpwe can bonyii bó mbiayte le bó nu boom bo bwεem e yí Klistu le.

²⁷ Me nu ε nlem wase baay ε njimten. Me nu ε nce wase sε nyii bokanη nteen. E me nu ε no nu wase jej noo sε joo yí me η'wu. Me nu ε nce wase bokanη nteen sε fiεε fidien, ε nce kenton e sε ndvu.

²⁸ ε keebvuu bise yí mwεem mvumew e nu ε me nu kε ekuse jo bvujite εdiuw εcii nje bonkpawacε bó me ηkenke fô bintaashe bi bonyii bo mbee le bicii.

²⁹ ε wee dioo wεyí, tu me nu en'yuuke ten ε me η'wεyí. ε wee ké ege é wee mvu ege kebefε, tu fi nu esase me baay.

³⁰ ε è nu le me ensaale ye, é me ensaalè ε è nu yí mwεem mvu dunji le me n'wεyí lo le.

³¹ Nyo' wvú nu Nyo' noo Icee Tata wese-beene wvú Jisos wvú mbense nu fô wvú le sekecii sε ηka, kee lo le kε me mbiayte lo kε.

³² ε to nu seke me nto nu Damaskus, ε wee sa' wvú to nu ekuse jo Nfon Aletas ke gay ε bonyii no cεyte kelaante kedvu wvu le bó ekoo me.

³³ Geenε n bonyii ke jo me lese ê ηkaa le, bvuse fô ntoo ketaan e shike ekfuη, ε me nse nlemten can ye le.

12

Mwεem diεwe bifile le mvú to too fô Baul e bó mvú Tata to dunji é wvú

¹ Me nu ensaale kε ye ngenε dvú fwe naa no sεw yaa cim nu fô kε. Me nu engen fwe yí mwεem diεwe bifile le mvú to too fô me le noo mvú Tata to dunji ê me le.

² Me ηkee wee Klistu mvu wvú Nyo' to cunε ben dvú fey lo εbule gen é we eke. * Eben nu wase bilum yuufe ncaw binεw no fi to kooyε. (Kεnεε wvú to ben fô bó ye, kεnεε sε ye, tu kε me ηkee kε. ε kee kε Nyo' maan.)

³ Me ηgomte keembvuu mbiinen le, me ηkee wvuwe wee, (kεnεε wvú to ben fô bó ye, kεnεε sε ye, tu kε me ηkee kε. ε kee kε Nyo' maan.)

⁴ Nyo' to nu ε cun wvú ben dvú fô bvudvuu bvú njon e bvú Nyo' le, ε wvú yuw mwεem fô ε yaa nu mvú è nulo é wee esee kε. ε mvumwε nu mwεem mvú bó baa enya mvungay le wee wvu wum ejeme kε.

⁵ ε nu wee diεwe wvuwe le wvú me nu ensaalè ye bó wvú. Kε è nulo é me ensaalè ye bó ekole kem kε, εfey kε le me ensaalè ye ekumε kewεyε kem.

⁶ ε è cim nu le me ηgomte keensaale ye ekumε ekole kem, me nsaa nu keyuη kε, njefo fiεε fi me nu enjemyi nu kecey. Geenε me nu ε ntun keenje fifiε, wvu le fo wee mvu ke enε ekpwaake jεyε ekumε me fele fiεε fi wvú yene yí yem e bó fi wvú yuuke ê me kε.

⁷ Geenεn, keege le fo me ηke enε embense ye baay ekumε mwεem mvu kenghaw e mvun mvú Nyo' to dunjεε é me, wvú to nu ε tum kfuu biay mi ε yí no bon'yí ye yem. Biay yin to nu nceendaa Satan ε wvú njinεene bó me, wvu le fo me ηke enε embense ye baay kε.

⁸ ε me ηke mbunle ekumε fiεε fidvu ê Tata mbuy bokanη botete nleke le wvú ecake kε fiεε fidvu yí yem e.

⁹ Geenen ε wvú tfuse ê me le, “Mvungay mwem mvú me nu ε mbuw wo dvú nu ε kocen fô wo le keefii wo, njefo mvungay mwem ké no lemte yí wee le gene mæse seke wvú wæyi.” Nonen me nu en'yuuke njon mbvuu nsaale ye ekume kewæyi kem njesene lo wvu le mvungay mvu Klistu le nulo elemtè yí yem e.

¹⁰ Fí ε mum ε no nu le me n'yuuke njon bô kewæyi kem noo boncun bô bó nan'yi me dvú noo bongew bô me n'yene noo bikaa bi bonyii bone ê me ejim bô bongew bô bii me le nje Klistu. Me n'yuuke njon nonen njefo è nu seke me n'wæyi, tu sekeké nu ε me nu emum entem'yi.

Shiee wvú Baul to kenke fô kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Kolen e

¹¹ Me nu ε ne wase ε ntu keyun! Geenen ε è ge ben me ε nse ntu nonen. É nu ben bô be kenke keedun'ci wee wvú è nu me. Naa no me mbaa ncm mbuy fiε le nu ε ke fi mum nu le bonyii ba bô tenje bikuu bibole le bokow bo boom bo ntum e bo Jisos e mum kuuke fele me ke.

¹² Mwæem mvú dun'ci mvungay mvu Nyo' le bô binghaw bi mwæem e noo mwæem mvu diuw wvú yumæen e nu ε me nto nkuu shém baay no ngee ê ben entelen. É mvumvun nu bonciise bô dun'ci le wee nu cæy cæy waa ntum Klistu.

¹³ Fiε fi me nto ngee fô bintaashe bi bonyii bo mbee le bimew e nshæte ben efey le me nto mbaa ngeele bvujite bvumew yí yene le, nu la? Ben eleeshe jay wem fofe!

¹⁴ É neε me wvun, ε me ε nseyse wase keento ê ben e yí bokan e botete. É ke me nu nke ento enu bvujite bvumew fô ben e ke, njefo ke me ngomte ε è nu mwæem mvunen ke. Me ngomte ε è nu ben. Me ngomte ε è nu ben njefo ke è nu boom bô kenke keegele mwæem é bo'icee bobole bô bobwee bobole ke. É ké no gæle bocee boom bô bobwee boom mwæem é boom bobole.

¹⁵ Me nu nke en'yuuke naa njon baay keenjewe fiε ficii fi me nkenke fô ben e bô keenya noo ekole kem nje ben. É me nkoonke ben baay, é ben kaa ekoonke me caan e?

¹⁶ Ben nu ε yen kecæy le ke me nto mbaa engeε bvujite yí yene le ke. Geenen bonyii ε no duu le me nto nu ε n'wænten nleε ben bô mbiay.

¹⁷ Nu le wee mvu bonyii bô me nto ntumε fô ben e to nu ε leε ben è diee diem e le?

¹⁸ Me nto nu ε nleke Taytus le wvú eto ê ben e, mbvuu ntum waa bwæe wesebeene wε le bô wvú eto. Taytus to nu ε leε ben seke wvú

to toε le? Bee wvú to baa gee ke mwæem yí nkpawæce le mwaan bô yí ekale le kemwaan e?

¹⁹ Sekemew ε ben kpwaake le no bese mey ε no jemyi nen nu ε bese gomte keetanyí lo diuw wese fwe dvunen. Bese jemyi ε è nu diæwe bonyii bo Klistu le fwe dvu Nyo'. Nsáa yese shém, fiε ficii fi bese gee fô ben e nu keege é ben ekuu lo.

²⁰ É me nfane le è nelo é me nke ene ento en'yen ε ben yaa nu no me nshieele le ben enú ke, é ben ten eyen ε me n'yaa nu ten no ben shieele le me enú ke. Me nfane le è nelo é me nke ene ento en'yen ε bonyii waale diwaa, gheεke kenghew, kenke shém yí ton'yæn, beele ke ε è nu dew yibo, beete bô ediee ε bonyii, kunsene mvun'kunsen, bensee ye yí cici, kenke kembunse.

²¹ Me nfane le me nu nke endioo ε mbvuu ε nto, é Nyo' wem ege é ken'wuumen ekoole me, noo le me nu nke enu yí yii le nje bonyii bô se gee bibefe diæwe nnyen e bô nce nnyen kenjan noo nsake, ε bó nu ε bó baa cine wase dvú ke.

13

É Baul gay é bonyii bô to gee bibefe le bó eyenè

¹ Fin nu wase bokan bem botete bô me nu ento é ben e. Nwa' Nyo' gayte le, “É bó lese nsaw wee, tu bô nu eshieele bonyii bofε kenεε botete, bô elem jim nsaw wvudvu.”

² É to nu seke me nto ntoε ê ben e yí nto wem wvu bokan bofε le, me nto nu ε ngay é bonyii bô to cee nce kebefε le, bó eyenè. Me ε mbvuu ε no ngayte é bó noo é bonyii bocii naa no me mbaa nu é ben ejise le, ben eyenè, njefo kefew kè me nu nke embvuu ento nu ε me n'yaa nu nke encam naa lo shen fô wee le ke.

³ No ben gomte le me nge fiε fi dun'ci le è jemyi Klistu é ben fele yí yem e, tu me nu enge. Ke è nu le wvú wæyi lo keenya ngew é ben ke. Wvú kenke naa mvungay é ben entelen.

⁴ É nu kecæy le bó to taa wvú yí kentam e ε wvú wæyi. Geenen keseen nu ε wvú nu dvú é mvungay mvu Nyo' le. Bese wæyi ke ten diæwe no wvú to wæyi. Geenen yí mvungay mvu Nyo' le nu ε bese nu ke ecee bee bó lemte ben e.

⁵ Ben etaa bikuu binen eyen le laa ben nu yí mbee le le. Ben emom ε è nu bikuu binen. Ke ben yene le Jisos Klistu nu yí yene le? Wvú nu naa yí yene le, é è fen baa nu le ben nu ε mom bikuu binen ε yen ε ben ε gbwe.

⁶ Me ñkee naa le ben nu ke eyen le bese baa egbwe ke.

⁷ Bese bunlee Nyo' le fo ben ke ene ege fiεε se è nu fi leñ ke. Ke bese yaa gomte le bonyii eyene le bese nu ε fey mmom wvudvu ke. Geen en bese bunlee ε è nu le ben egeè ε è nu fiεε fi leñ naa no bese cim yen'yi ke diewe bese nu ε gbwe wase mmom wvudvu.

⁸ Ke bese yaa nulo egee naa lo fiεε fi kicine keεεy ke. Bese nulo egee ke ε è nu fi tomte lo keεεy.

⁹ E dioo nu seke bese weεyi ε ben temyi, ε bese no yuuke njon baay. Bunle yese nu ke le ben eku egen emεse.

¹⁰ E neε fiεε fi me nsaanke mwεεm mvun è ben ε me mbεε se me ε nto, wvu le seke me ε nto, me nsaā enkenke keenjo mvun gay mvù Tata nu ε nya è me encewcewe lo dvù yî yene le ke. Mvun gay mvun nu mvù wvù nya le me en'yoō lo ben dvù, ε è yaa nu le me ensâw lo ben dvù ke.

Ngayma Baul wvu fokemεse

¹¹ Keemεεse boom bo bwεεm e, me ñgayte ben e le beene ε sheε wase. Ben eseyse bikuu binen, eyuw ntefe wεm, enù diuw mwaan, eceè yî nyεkeey e, nonen é Nyo' kenkonen bô nyεkeey emum enù ben ε bó.

¹² Ben egaynen bikuu binen e, enoεc è ñoεc bonyii bo Nyo' le.

¹³ Bonyii bô è nu bo Nyo' le bocii gayte ben e.

¹⁴ Mbuwma Tata wesebeene wvù Jisos Klistu, bô kenkonen ke Nyo' le, noo kentaashε ke Keyoy ke Yuule le enù ben ε bó bocii.

**Nwa' wvù Baul to sanjεε Ê
kentaashε ke
Galεshia
Fiεε fi nu Ê Nwa' wvu
Galεshia wvun e**

È to nu seke bó to kεwεε wase keefewci saaka wvù jee wvu ekume Jisos, ε bonyii bò yaa nu ke Bojuu fiisene wase saaka wvudvu wvun, ε bonyii bomew ke nε kεw no too bó n'yεεyi wvù nu le bó kεηke ke keegεεlè bonci bo Muses e bocii, εfey mvunciim keetfuuse bonyii bò yaa nu ke Bojuu yew é bó se no nu bonyii bo Klistu le bo cεεy cεεy.

Nwa' wvun wvù Baul to sanjεε fô bonyii bo Galεshia le to nu keeteε bvufee bvubole le bvù ekase etu yi fiεε fi lεη e. No wvù nu waa ntum Jisos nonεn, wvù ε mum ε no saanjke gene fwe dunji naa ntay le Nyo' joo wee le wvù nu teyey Ê wvù ejise ε è nu nje fitele fi wvù lese yi Klistu le.

Bikuu bi mwεem e Ê ηwa' wvun e

1:1-10 Kεηkεwεε

1:11-2:21 Mvungay mvu Baul e diεwε waa ntum Jisos Klistu le

3:1-4:31 Ê Baul jeme ekumε saaka wvù jee noo bonci

5:1-6:10 Bonyii bò è nu bo Klistu le nu ε buy wase yi bvunfaw e ε no yuuke wase ε è nu Keyoy ke Yuule le

6:11-18 Kemεse

¹ Nwa' wvun sanj me wvù Baul, waa ntum Jisos Klistu. Kε me nu waa ntum ε è to tum wee wvu wum me kεnεε nya mvungay Ê me ke. Ê to tum Jisos Klistu bò Nyo' Ice wvù to bvuseε wvù yi kpwe le.

² Bee boom bo bwee wene le bo mbee le bocii bò nu fen bee bó gayte ben bintaashε bi bonyii bo mbee le bi wonj wvù Galeshia le.

³ Nyo' Ice bò Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ebuv ben bò kembonεn, ebvuu enya ben bò mvuntelem wvù leεtene.

⁴ Jisos Klistu nu wvù to nyaε ekole kew nje bibefε biseεbeene wvu le wen ebvuse beene can wonj kebefε wvu keseen wvun e. Fifin nu no Nyo' wvù Icee wesebeene to seysεε.

⁵ Bvukukε bvucii nu ε è kεηke wvù sekεcii se ηka. Fí enù nonεn.

Saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu mey ke mwaaj

⁶ Diuw yumte lo me le ke keseen keseen nen ben nu ε nε wase ε no banjsee jim Ê Nyo' wvù to tenjεε ben nje fitele fi jee fi Klistu

kεηke fô ben e, ε no bii ε è nu saaka wvù jee wvumvu le jεεy.

⁷ Kε è nu le saaka wvù jee wvumvu bvuu nu lo dvù jεεy kε. Fí nu kε lo le bonyii bomew gomte keebvunjsee bvufee bvunεn, beete bó saaka wvù jee wvu ekumε Klistu.

⁸ Me ε no ηgayte le é è cim to naa bese kεnεε nceendaa Nyo' mvu fowe ε no fewci saaka wvumvu jεεy Ê ben se è nu wvuεε wvù bese to fewcεε Ê ben, é mweten tuu lon!

⁹ No bese to gayεε wase nu ε me mbvuu ntuu kε fô ηgayte le, é wee nε ε no fewci saaka Nyo' wvumvu jεεy se è nu wvuεε wvù bese to fewcεε Ê ben, é mweten tuu le lon!

¹⁰ Ben kpwaake le me ηgomte le é ebenseε bonyii me nuu le é ebenseε Nyo' le? Nuu le ben kpwaake le me ηgomte keengεε le bonyii eyuukè njon e? Ê é be nu le me ηgomte keengεε le bonyii eyuukè njon, me nsaa enu wee lemme wvu Klistu kε.

Saaka wvù jee wvù Baul to fewci to dunji Klistu ε wvù

¹¹ Boom bo bwεem e, me ηgomte le ben ekiεε le ke saaka wvù jee wvù wvu Nyo' wvù me nto nfewcεε Ê ben nu fiεε ε fi to buy Ê wee wvu wum kε.

¹² Kε me nto n'yuw diuw wee mvu le, ε kε è to yεεyi wee me dvù kε. Ê to dunji Jisos Klistu Ê me.

¹³ Me njemyi nen ε ben to yuw wase no kεnge kem to shee nu seke me nto mbεε yi nce wonj wese Bojuu le. Me nto ηké no mbone bikaa ejim jo bintaashε bi bonyii bo mbee le bo Nyo' le baay ηgomte keenfiwse naa lo bí.

¹⁴ Me nto njici mbee wese Bojuu le ntεmyi nfele lo keghan kem εntelεη jo bonyii bεsεse, nlooci nleeme ntemyi naa ntay yi nce wonj bo'iceε bosεse le.

¹⁵ Geenen ε Nyo' to baa wase me gεε ε me mbεε Ê bwεem εshem. Ê fitele fiew fi jee ke ge ε wvù tee me.

¹⁶ Ê wvù ke dunjε Waa we Ê me no wvù to shieele, wvu le me enghanε nfewci ekumε wvù Ê bonyii bò yaa nu ke Bojuu. No wvù to dunjεε nonεn, ε me nfanjε n'yaε embvuu enu lo keembife fiεε Ê wee wvu wum kε.

¹⁷ Kε me nto mbaa emben tεη Jelusalem keen'yen bonyii bò to nu wase boom bo ntum e bo Jisos e Ê me fwe kε. Me nto nε ηgen fiem ε è nu Alebia, ηke nε jó ηkase ntu jim Damaskus.

¹⁸ Ê è ke no nu ejim jo bilum bitete ε me mben Jelusalem le bee Bitā kiεnenεn bikuu. No me mbenεε, ε bee wvù ce εdiuw yuufε ncow εtin.

¹⁹ Me nto mbaa embvuu en'yen wee mvu ngoo boom bo ntum e bo Jisos e efey Jem wvù waa bwee Tata wesebeene wvù Jisos e ke.

²⁰ Fiεε fi me nsaanke fin nu keceey, ε Nyo' kee le ke me mbiayte lo ke.

²¹ Ε ε ke no nu kefew kemew e, ε me ne ngen ε biba bi Silia bô Silishia le.

²² Sekekίε to nu ε bintaashε bi bonyii bo mbee le bi Klistu le bi ε keba kè Judea le yaa kee wase me ejise ke.

²³ Bô to yuuke ke lo ε bonyii jemiyi le, "Wee wε wvù se bone bikaa ε beene ejim ghane wase keseen fewci le bonyii elese fitele yî Klistu le, ε è nu fiεε fi wvù se shee gomte le wen efiwse lo."

²⁴ Ε bó yuw nonen no tumte monkum mo Nyo' le yî fiεε fi wvù gee fô me le.

2

E boom bo ntum e bo Jisos e tom saaka Nyo' wvù Baul to fewci

¹ Ε ε ke no nu ejim jo bilim yuufe ncow binεw, ε me mbvuu mben Jerusalem bee Banaban. Me nto ndioo mbene, njo Taytus.

² Me nto mben kefew kin e ε ε dunji Nyo' le me emben. No me mbenεε, n'yen bonyii bô bó to kee bó le è nu bikuu le, ε bee bó lewse ye, ε me njike saaka wvù jee wvù wvu Nyo' wvù me nto nfewci ε bonyii bô yaa nu ke Bojuu ε bó ejise. Ε me nto nge nonen wvu le fo lemme di me nu ε nlem wase bó di me mbεε nlemte ke ela ecici ke.

³ Ε bó yuw nonen, fanε yaa eleeme le bó efwase Taytus yew wvù bee wvù to nu ε è nu naa wee Glek ke.

⁴ Ε è to baa nu nje bonyii bomew bó to mbiayte le bó nu bonyii bo mbee le, bó to wεentεεε ley fô bese to nu, tu ke bó to bee ejemyi leyte ε fiεε fiεε le ke. Bô to to diεwε bonkee le keeyen no bese gee wase mwεem wasewase nje bese nu ε taashε bee bo Klistu Jisos. Ε bó mum no gomte keekase ftese bese hvunfaw e.

⁵ Ε bese fanε yaa bee naa lo fiεε fi bó to too dvù caan ke. Ε bese to ge nonen wvu le bese gomte keεεε keceey ke è nu ke saaka wvù jee wvù wvu Nyo' le wvun fô ben e.

⁶ Ε bonyii ba bó bó to kee bó le è nu bikuu, (kεnεε bó to nu la, kεnεε la, tu ke fiεε keηke fiεε fô me le ke, njefo ke Nyo' dunji kejeey jεey ke.) Boba bonyii bó me ngyate, bó bó to kee le è nu bikuu to baa ebise fiεε yî fi me nto nfewci le ke.

⁷ Geenε, ε bó kaa yen le bó nu ε nya saaka wvù jee wvù wvu Nyo' can yem e le me enfewci ε bonyii bó yaa nu ke Bojuu, leηleη no bó nu ε nya ε Bita le wvù efewci ε Bojuu.

⁸ (Nyo' wvù to nyaε mvunγay ε Bita le wvù elemte lemme din fô Bojuu le, nu ke wvù wvù to nyaε ε me le me enlemte fô bonyii bó yaa nu ke Bojuu le.)

⁹ Ε bó dioo yen je yî Nyo' nu ε buw me jó, ε Jem bó Bita non Jon bó bó to kee le è nu dikfuy di bonyii bo mbee le mum nya εbo ε bee Banaban keedunεε le bee bó lemte yî fiεε le fimwaan, le bese egen le elemte fô bonyii bó yaa nu ke Bojuu le, ε bó elemte fô Bojuu le.

¹⁰ Fiεε fi bó to gayεε to nu ke le bese ekumyi Bojuu bo kefufe le. Ε fifin nu fiεε ε me nto ηkoonke naa baay keengεe.

Ε Baul saw Bita Antiok

¹¹ Geenε ε è ke no nu kefew kemew e, ε Bita ke nε to Antiok, ε me nsaw wvù ε bonyii ejise njefo wvù to nu ε jay baay.

¹² Fi nu le wvù to yaw to no diekene bó bonyii bó yaa nu ke Bojuu, yaa nyaake ke. Ε bonyii bomew bó Jem to tumεε ke dioo to, ε wvù mum kew no guute ye jim, ke nε gawwεn, fanε yaa bvuu diekene bó bó ke. Ε wvù to gawsene nonen njefo wvù to fane ηgoo yi to ké no leeme ke le bó keηke keetfuse wee wvù yaa nu ke wee Juu yew ε mwεten se no nu wee Klistu.

¹³ No wvù ge nonen ε bonyii bo mbee le bomew bó to nu Bojuu mum beηen gee diew didvu le. Ε naa Banaban kebeεε mum bi ten gee dibole didvu le.

¹⁴ Ε me ndioo n'yen le ke gee dibole bii ceey ceey no saaka wvù jee wvu ekumε Klistu dunji ke, ε me mum nγay ε Bita ε bó bocii ejise le, "Wo nu wee Juu, ceε wase diεwε wee wvù yaa nu ke wee Juu le, ε no gomte keekane bonyii bó yaa nu ke Bojuu le bó eceε diεwε Bojuu le nεε le?"

¹⁵ Me nto njemyi ε Bita nonen ε è nu keceey le bee bó nu boom bo Bojuu le bo won e. Ke bese nu bonyii bó yaa nu ke Bojuu bó bó yne le è nu bonyii bó befe ke.

¹⁶ Geenε ε bese kee ke le ke Nyo' joo wee le wvù nu teytey njefo wvù geele bonci bo Bojuu le ke. Wvù joo njefo wvù nu ε lese fitele yî Jisos Klistu le. Ε bese kebeεε e lese ten fitele yî Klistu Jisos e wvu le bese enù teytey ε Nyo' ejise nje fitele fi bese lese yî ye le, ε è yaa nu nje bese geele bonci ke, njefo ke wee geele bonci ε Nyo' ke eyuu ejo wvù le wvù nu teytey ke.

¹⁷ Ε bese momte keenu teytey ε Nyo' ejise nje bese nu bonyii bo Klistu le, bonyii ε bvuu ε no yne ke le bese nu bonyii bó befe njefo ke bese geele bonci bo Bojuu le, tu fi fεn nu le Klistu tomte kebefε? Ke fi nu naa lo nonen ke!

¹⁸ Ɛ me ne e mbvuu e no n'yoote fiεe e me nto nsâw wase, tu fiεe dunçi le me njayte lo.

¹⁹ Fiεe fi nu, nu le ε keba ke bonci le nu e me nu wase nkufusay, e ε yu bonci me, me e nkpwε wvu wu le me eceε wase no Nyo' gomte.

²⁰ Ɛ nulo ε me enggay le bó to nu e ta wase me yi kentam e e me nkpwε bee Klistu. Ke nshii wvu me nkεnke keseen bvuu nu wεm ke. E cee wase Klistu yi yem e. E nshii wvu me nkεnke keseen yi yem e nu wvu fitele fi me nlese yi Waa Nyo' le wvu to nu e dunçe kenkonen fô me le nya ekole kew keekpwe nje yem.

²¹ Ke ε nulo ε me ntune mbuwma Nyo' ke. Ɛ ε nu le ε nelo ε wee enu teytey ε Nyo' ejise njefo wvu gεele bonci, ke tu kpwe Klistu to nu ecici.

3

Bonci noo keelese fitele yi Klistu le

¹ O oo bonyii bo Galeshia, ben nu la biyuj nen? Wee nu e low ben e? Ɛ nu ke ben bó bó nu e nele wase baanji no bó to taε Jisos Klistu yi kentam e ben e yen lo endan e?

² Me ngomte keembife fiεe fimwaan ε ben. Keyoy ke Nyo' le to to yi yene le njefo ben to gee no bonci gayte nuu njefo ben to nu e bee fiεe fi ben to yuwεε, lese fitele yi dvú le le?

³ Ben yujsene la nen? Ben kεw fiεe bó Keyoy ke Nyo' le, e no nu wase keseen le ben nu ke emese e ε nu bó mvungay mvunen e?

⁴ Ben to yen ngew e ε nu wvu ecici le? Keceεy, ke ε to nu wvu ecici ke.

⁵ Nyo' wvu nyaa Keyoy kew ε ben bvuu gee binghaw bi mwεem e ε ben antelεn, gee nonen njefo ben gεele bonci nuu njefo ben nu e yuw saaka wvu ekumε Klistu e lese fitele yi ye le le?

⁶ Ɛ nu no bó san ekumε Abla'am ε Nwa' Nyo' le le,

“Wvu to nu e lese fitele yi Nyo' le, e Nyo' mum jo wvu le wvu nu wee wvu teytey.”

⁷ Ben eyen le le ε nu bonyii bó nu e lese fitele yi Nyo' le bó looci nu kfuu di Abla'am e.

⁸ Nwa' Nyo' to nu e yuu wase dunçe le Nyo' nu ke ejo bonyii bó yaa nu ke Bojuu le bó enu teytey ε wvu ejise nje fitele fi bó nu e lese yi ye le. E wvu mum fewce saaka wvu jee wvun ε Abla'am e ε bæ lo gayte le, “Me nu nke embuw bitum bicii bi yi ekole ke nshε le nje yo.”

⁹ Nonen, fi e no nu le bonyii bó nu e lese fitele yi Nyo' le nu e Nyo' e buw ten bó no wvu

to buwεε Abla'am wvu to nu e lese fitele yi ye le.

¹⁰ Bonyii bocii bó yene le bó nulo enu teytey ε Nyo' ejise njefo bó gεele bonci nu e bó tuule lon yi bikuu bibole, njefo bó nu e san le,

“Wee tfuu wvu baa ecee no bó san ε Nwa' bonci le

gee no bonci bocii gomte,

nu e wvu tuule lon yi ekole kew e.”

¹¹ Fi e mum e no dunçi naa endan le ke ε nulo ε Nyo' ejo wee le wvu nu teytey nje mweten gεele bonci ke. Ɛ nu fiεe fi bó nu e san le,

“Ɛ nu ke wee wvu Nyo' nu e jo le wvu nu teytey nje fitele fi wvu lese yi ye le wvu nu ke ekenke nshii.”

¹² Ke bonci kenke fiεe keege bó nlese fitele yi Nyo' le ke, njefo “Wee wvu gεele bonci nu ke ecee bii ke e ε nu bó le.”

¹³ Klistu to nu e sum beene can lon wvu bonci too dvú le. Wvu to nu e tuu bolon boseεbeene yi ekole kew e, e ε nu no bó san le,

“Lon nu yi wee wvu bó nu e njeyse yi kete le.”

¹⁴ Wvu to ge nonen, wvu le mbuwma wvu Nyo' to nyae ε Abla'am eto ten fô bonyii bó yaa nu ke Bojuu le nje Klistu Jisos, ε beene bó nu e lese fitele yi ye le ekenke ten Keyoy ke Nyo' le ke wvu to kawεε.

Ke bonci nulo ekose nkawma Nyo' ke

¹⁵ Boom bo bwεem e, beene ejo kenfwesen yi mwεem mvú bonyii ké no gee le. E bonyii seyse wase fiεe e die kelew, tu ke ε nulo ε wee ebvuu ekose keεε ebise fiεe yi dvú le ke.

¹⁶ Ekumε nkawma wvu Nyo', nu e wvu to kaw ε Abla'am bó wan wvu nu ke ebuy ε kfuu diew e. Bó baa san le, “Wvu nu fô boom bó nu ke ebuy ε kfuu diew e ke”, fi dunçi le bó nu nteen ke. Fi dunçi le fô jemyi ekumε wan mwaan. E wan wvun nu Klistu.

¹⁷ Fiεe fi me ngomte keengay nu le, Nyo' to nu e ge nkawma wvun, e bilum ke fey gee ne bó kew mbaanshe (430) e wvu se nya bonci. No fi nu nonen, ke ε nulo ε bonci bó to toε wase ejim ebvuu eto ekose monkan mó Nyo' to gbwolε fwele, ege ε fiεe fi wvu to kawεε ela ecici ke.

¹⁸ Ɛ fi fen nu le wee nulo ekenke nnya yin e ε nu ke seke wvu gεele bonci, ke tu ke e bvuu bæ le Nyo' to kaw lo bonyii dvú ke. Geenεn, Nyo' to nya nnya yin ε Abla'am bii no wvu to kawεε wvu dvú.

¹⁹ Shiee bonci ε no nu la? Bó to bise bonci keedunçi mwεem mvú bonyii jayte e kεw nonen gεn buy naa seke wan wvun

wvù Nyo' to gee nkawma wvun ekumε wvù nu ke eto. E Nyo' mum nya bonci ban ε bonceendaa bew mum nya can wee mvu le le wvù efese ε bonyii.

²⁰ Ke ben kee le ε bonyii ne ε no seysee fiεε ε wee mvu nu ε bó entelεη, tu wvù nu fò bó le bocii. Geenεn, Nyo' nu ke mwaan.

²¹ No fí nu nonεn, tu è nulo é nci Nyo' ebvuu ekose fiεε fi wvù to kawεε le? Ke è nu naa lo é fí enu nonεn ke! E nci mvu to nu dvù wvù nulo enya nshii, tu è nulo é wee enu teyey ε Nyo' ejise nje wvù geele bonci ceεy ceεy.

²² Geenεn, Nwa' Nyo' gayte le wee tfuu nu nfwa ekuse jo bibefe. Fí ε mum ε no nu le nkawma wvù Nyo' to kawεε fò wee wvù nu ε lese fitele yí Jisos Klistu le, nu ε è nu ke ekeηke ke wvuwε wee wvù nu ε lese fitele yí ye le.

Bonci to nu diεwε ndε wan e

²³ E to nu fwele ε Jisos baa to wase wvu le bonyii eleese fitele yí ye le, ε bonyii nu ε bonci kuse ε bó ε kay bó diεwε bonyii bo ncaw e ε no cεyte, gen buy seke Nyo' ke edunεε Jisos é bó eleese fitele yí ye le.

²⁴ Bonci to nu diεwε ndε wan wvù to shee bó bonyii nεci gen buy seke Klistu to toε wvu le bonyii eleese fitele ε è nu yí ye le é Nyo' se jo bó le bó nu teyey ε wvù ejise.

²⁵ No Klistu nu ε to wase bonyii ε no leese fitele yí ye le, tu ke beene beε can ndε wan wvun e ke.

²⁶ Ben bó nu ε taashe ben ε bo Klistu Jisos nu wase boom bo Nyo' le nje fitele fi ben nu ε lese yí Klistu le.

²⁷ Ben ekeè le wee tfuu wvù bó nu ε lese wase é joo ε taashe wvù bó Klistu nu ε wvù ε tu wase bó Klistu fiεε fimwaan.

²⁸ Ke wee mvu bvuu nu jεey le wen nu wee juu kenεε wee ketum ke. Ke wee mvu bvuu nu jεey le wen nu nfwa kenεε waa yew ke, ε ke wee mvu bvuu nu jεey le wen nu diemsen kenεε kpwoon ke. Ben bocii nu wase fiεε fimwaan yí Klistu Jisos e.

²⁹ No ben nu wase bonyii bo Klistu le nonεn, tu ben nu wase boom bo Abla'am e, ε ben nu ke ekeηke mwεεm mvù Nyo' to kawεε Abla'am dvù.

4

¹ Fiεε fi me ηgayte nu le, é wee nu keeke edie bvushew bvú ice le, geenεn beε wan caan, tu ke jεey jεey nu dvù bó nfwa ice naa no é cim keηke wvù bvushew bvudvu ke.

² Wvù nu eyaw ke enu é bonyii bomew taale fò wvù le ε bvushew bvudvu nu can

bonyii bomew e ε bó taale fò, egen ebuy kefew kè ice seyse le.

³ E nu ke no fí nu fò beene le. E to nu seke beene to nu diεwε boom bo caan e, ε beene no nu bonfaw bo mwεεm mvù saake yí wonj wvun e.*

⁴ E kefew ke dioo looce kocen, ε Nyo' tum waa we ε wvù to, ε kpwoon boo wvù, ε wvù no nu ten é bonci kuse.

⁵ Wvù to to wvu le wen esum bonyii bó nu é bonci kuse é Nyo' emum ejo beene diεwε boom bew e.

⁶ No Nyo' jo wase beene diεwε boom bew e nonεn, ε mum ε ciinse Keyoy ke Waa we le kí ε to yí yese beene le, ε ge beene ε no teηe wvù le. "Abba, Icee wese!"

⁷ Fí nu le Nyo' nu ε ge wase ben e fanε yaa bvuu nu bonfaw ke. Ben nu wase boom bo yew e. No ben nu wase boom, tu fí nu le ben nu ke ekeηke mwεεm mvù wvù gεke fò boom bew e.

Baul fane le bonyii bo Galeshia nu ejay je

⁸ E to nu fwele seke ben to baa kee wase Nyo' ke, ε ben no lemte bvunfaw can mwεεm mvù ben to joo le è nu bonyo' se è nu bonyo' ηkuuη.

⁹ Geenεn, keseen no ben nu ε kíεε wase Nyo', kenεε le keseen no Nyo' nu ε kíεε wase ben no me mbee keηγay, ben ε ghan neε ε se no gomte keetuu jim fò bonyo' bo εcici ban e bó nu se bó keηke mvungay ηkuuη. Ben gomte keebvuu etuu bonfaw bo bonyo' bodvu ban e nje la?

¹⁰ Ben geele mbam εdiuw yomew le é nu yo baay baay, bamte kee yimi, bamte bifew bimew yí kelum e, bamte bilum nje la?

¹¹ Ben gee nen e me nfane baay le lemme diem di me nlem é ben entelεη nu ε la εcici.

¹² Boom bo bwεεm e, me ηkule lo can é ben le ben ekumen enù ke diεwε no me nu ekumε bonci, ke no me nto ηkumenεε no nu diεwε ben e seke ben to nu se bonci. Ben to ke baa ege wase fiεε fi befe fò me le ke.

¹³ Ben kee le seke fwele wvù me nto nfewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' é ben nu njefo me nto nu beene ncmte.

¹⁴ E naa no me nto nu yí kencεm e nen, ε kí nu diεwε mmom e ε yí ε to fò ben e, ben to baa elewte, kenεε nyensee me ke. E ben kaa fiisen lo me naa ke diεwε nceendaa Nyo' mvu kenεε diεwε Klistu Jisos e kebeε.

¹⁵ Ben to yuuke njon bó me sekekie, é kooyi la keseen? E nulo é me ηgay le é bó to gay lo le ben ebaayε ejise εyene enya é me, é ben ebaayε lo é je fen nu dvù.

3:20 Dito 6:4   3:21 Lum 7:13; 8:2   3:22 Lum 3:9-30; 11:32   3:23 4:3   3:24 Lum 10:4   3:26 4:5, 7; Jon 1:12; Lum 8:14-17   3:27 Lum 10:12; 1Kol 12:13; Kolo 3:9-11   3:27 Lum 6:3; Efe 4:24   3:29 3:7, 14, 18; 4:7   4:3 4:9-10
* 4:3 Mwεεm mvù saake wonj wvun nelo enu bonci noo biyoy.   4:4 3:13; Jon 1:14   4:6 Lum 8:15-16   4:7 Lum 4:13; 8:17   4:8 1Kol 8:4-6   4:9 Efe 1:21; Kolo 2:8-23   4:9 1Kol 8:3; Kolo 2:15   4:10 Dito 4:19; Lem 7:42; Lum 14:5   4:12 1Kol 9:19-21   4:13 Lem 16:6; 2Kol 12:7

¹⁶ Me nu ε ntu wase wee bvuban fô ben e no me nseje keceey ê ben e?

¹⁷ Bonyii ba gomte keedunji le bó kɛnke shiee fô ben e baay, geenɛn ε bó gomte ben yí fiεε le ε è yaa nu fi jee kɛ. Bó koonke le beene egawsɛn é ben ekeɛnke wase shiee ε è nu fô bó le.

¹⁸ Fí jee le wee ekeɛnke shiee fô wee le yí fiεε fi jee le. Fífin nu lɛɛn sekecii ε è yaa nu kɛ seke me nu beene maan kɛ.

¹⁹ Boom bem bó nu shém yem, è nu kɛ diεwe me mbεε embvuu enkɛw lo lume dinɛn, en'yɛn ngew enɛen embuy no nce Klistu nu ke enu yí yene le!

²⁰ Wee ejo ε me mbe nu beene keseen, é me nse nkíεε je yí me enjeme jó ê ben. Fiεε fi ben ge fin nu ε bvufee ε la lo me.

Jεey jεey boom bo Abla'am e

²¹ Ben bó gomte keenu ê bonci kuse, ben ke see ê me, ben yuuke kɛ fiεε fi bonci jemyi?

²² Bó nu ε sanj le Abla'am to kɛnke boom bolemse bofεε, ε wvú to boke mvu bó nfwa, boo wvumvu bó kpweεε wvú leyεen.

²³ Nfwa wvun to boke wan kɛ no bó ké no boote boom bocii. Geenɛn ε kpwoon wvú leyεen boo we bii nkawma wvú Nyo' to gee le.

²⁴ É nulo é beene ejo fiεε fin diεwe kenfewsɛn ke fiεε le. Bokɛnε bó bofεε ban dunji monkan monfεem. 'Aga wvú to nu nfwa joo bvudvuu bvú monkan mô Nyo' to gbwoleε bó bonyii bo Islael yí kum wvú Sinay e. Bonyii bocii bó nu ekuse jo monkan modvu nu bonfaw.

²⁵ No 'Aga joo bvudvuu bvú monkan mo yí kum wvú Sinay wvú nu wojɛ wvú Alɛbia le, wvú bvuu joo ten bvudvuu bvú kelaante kè Jelusalem wvú keseen e, njefo bonyii bó ê kelaante kedvu le bocii nu bvunfaw e ê bonci kuse.

²⁶ Geenɛn ε bonyii bó Jelusalem wvú nu wvú fowe le yaa nu bonfaw kɛ. Wvuwε Jelusalem nu bwee wesebeene.

²⁷ É nu fiεε fi bó to sanjεε le, "Wo wvú kpwoon wvú nu kase yaa boote kɛ, è lanlanjε.

Wo wvú ke baa lum wase wan, è kpwaaké dikie.

É keè le boom bó kpwoon wvú bó nu ε base jim ê wvú le

nu ke eduule fele bó kpwoon wvú nu bó dweese le."

²⁸ Nonɛn boom bó bwεem e, ben nu boom bó Nyo' le bii no Nyo' to kawεε lɛɛnɛn no Abla'am to bokεε Aysik bii no Nyo' to kawεε.

²⁹ É to nu kefew kedvu le ε wan wvú bó to bokεε no bó boote boom bocii no bone

bikaa ejim jo wvú è to nyaε Keyoy ke Nyo' le mvunɛay ε bó sɛ boo wvú. É nu kɛ ten lɛɛnɛn fiεε fi kooyi keseen.

³⁰ Bó sanj ê Nwa' Nyo' le ekume fiεε fin le la? Bó nu ε sanj le,

"Kunε kpwoon wvú nu nfwa bó waa we bocii,

njefo kɛ waa nfwa nulo ke egaw bvushεw bó waa kpwoon wvú leyεen e kɛ."

³¹ No fi nu nonɛn boom bó bwεem e, fiεε fi me njemyi ficii dunji le kɛ beene nu boom bó kpwoon wvú nu nfwa le kɛ. Beene nu ε è nu boom bó kpwoon wvú leyεen e.

5

Klistu nu ε bvuse wase beene yí bvunfaw e

¹ Klistu to nu ε bvuse wase beene yí bvunfaw e. Wvú to bvuse nɛn, wvú le fo beene ebvuu enù yí bvunfaw e εkuse jo bonci kɛ. Nonɛn ben emum eleemè temyi. Fo ben ebvuu ebee eley εkuse jo kemmbunj ke bvunfaw e kɛ.

² Ben eyeke eyuw fiεε fi me wvú Baul nu enjeme. É ben berje lo le bó εfuse ben yew é ben sɛ no nu teytey é Nyo' ejise, tu fiεε fi Klistu to gee fô ben e nu εci.

³ Me mbvuu njemyi nciise le wee wemɛn wvú nu ε bee le bó εfuse wvú yew ekeè le wvú kɛnke keegele bonci bó Bojuu le bocii no bó nu.

⁴ Ben bocii bó gomte keenu teytey é Nyo' ejise ε è nu nje ben geele bonci, ekeè le ben nu ε gawsɛn wase bikuu binɛn ben ε bó Klistu. Ben nu ε lanj wase mbuwma Nyo'.

⁵ Fô beene le nu ε fiεε fi beene taale fwe yí dvú le nu le Nyo' nu ke ejo beene diεwe bonyii bó nu teytey é wvú ejise le. Fífin nu fiεε fi Keyoy ke Nyo' le kè lemte yí yese beene le fele yí fitele fi beene lese yí Klistu le nu ε ge le beene ecεyte.

⁶ Ben ekeè le é wee nu ε wvú ε taashε wase bó Klistu Jisos, ε wvú nu ε bó ε tfuse wvú yew kenεε bó baa tfuse wvú yew kɛ, tu kɛ fífiε kɛnke fiεε keege kɛ. Fiεε fi nu shiee le nu fitele fi wvú lese yí Klistu le ε no dunji yí kɛɛnɛn e.

⁷ É to nu fwele ε ben gee naa lɛɛn. É ge yεε ben ε sɛ lu keebii keceey e?

⁸ Kɛ è ge Nyo' wvú to tenjεε ben fífin fiεε kɛ.

⁹ Kɛ ben kumyi nɛn wvú bó ké no maa le, "Kekuu kemwaanj ε befe bó ntwaw?"

¹⁰ Me ngeεle bvufee yí yene le nje Tata le kɛ ben nu ebi fiεε fi bonyii bomew gayte le efey fi é gayte me kɛ. É wee wε wvú bvunsee bvufee bvunɛn, kenεε è nu yεε, nu ε Nyo' nu ke elanj ngew yí ye le.

¹¹ Boom bo bwεem e, ε ε be nu le me mbεε nfewci le bό etfuuse bonyii yew ε bό se nu teyete ε Nyo' ejise, ε bonyii ebvuu ebone bikaa ε me ejim nje la? Ke tu fiεε fi me nfewci le Klistu to nu ε kpwe yi kentam e fin ε bonyii yuuke ε fi kaa saase lo bό yaa be bεε dvu ke.

¹² Fo bonyii ba bό jewsee ben le bό etfuuse bonyii yew e, nu ε me ηgomte le bό emese eson lo bikuu bibole.

¹³ Boom bo bwεem e, Nyo' to nu ε tee wase ben wvu le fo ben ebvuu elemte bvunfaw ε bonci kuse ke. Geenεn, no ben yaa bεε bvunfaw e ε bonci kuse nonεn, fo ben emum ejo le ben nulo egee no nyam ye yene gomte ke. Ben elemte ε ε nu fō boom bo bwεe wene le yi kenkonen e.

¹⁴ Ben egeε nonεn njefo bonci bocii nu ε taashe yi wvun wvu mwaan e le,
“E koonkε waa bwoo no wo koonkε ekole kuw.”

¹⁵ Geenεn, ε ben ne ε no ηsane εbenεben diεwe bwε le, ε wee gomte keedie lo waa bwεe, ε ben no yenε fō ben ke enε eyuwye bikuu binen.

Ke wee wvu cee no Keyoy ke Nyo' le dunji ke bvuu no gee no nyam ye gomte ke

¹⁶ Fiεε fi me njemyi nu le, ben eceε biil ε ε nu no Keyoy ke Nyo' le dunji ε ben, nonεn ben saa ebvuu egeε ε ε nu no nyam ye yene shieele le ben egeε ke.

¹⁷ Me njemyi nen njefo ke fiεε fi nyam ye shieele nu fi Keyoy ke Nyo' le shieele ke. E ke fi Keyoy ke Nyo' le shieele nu fi nyam ye shieele ke. Ke mwεem mvu mvunfεem mvun nu yi fiεε le fimwaaan ke. E nu fiεε fi ke ε nulo ε ben egeε fiεε fi ben gomte ke.

¹⁸ E ben cee bii ε ε nu no Keyoy ke Nyo' le dunji ε ben, ben saa ebvuu enu ekuse jo bonci ke.

¹⁹ Mwεem mvu nyam ye kε no shieele nu ε bonyii yaa maa mvu ke. E nu keejaanke kenjan bό keekpwawci mwεem ekumε kenjan noo keecee nce nnyen kenjan.

²⁰ E ε bvuu nu keebunlee bonyo' bo εcici bό keelaale kenεε fiεεnke diam. E ε bvuu nu keebanene, nyamte kenyam, ghεεke kenghew, kenke shēm yi ton'yεen bό fō wee le keekpwawci ke ε ε nu ekole kew. E ε bvuu nu keegawsene bonyii noo fō wee le keegaw bonyii ekenke ye ηgoo.

²¹ E ε nu tεn keebene kendorj, wuu mbvuum ε mό koolε bό keewukene yole noo keege mvumew mwεem diεwe mvumvun e. Me ε no njemyi nciise lo no me nto njemyεε wase fwele ε ben le, ke bonyii bό

gee mvumvun mwεem yaa nu ke ekenke bvudvuu εnte jo bvunfon bvū Nyo' le ke.

²² Geenεn, ε mwεem mvu nen'yi fō Keyoy ke Nyo' le nu mvun, kenkonen, nlanlan, nyεkeey, shēm yi kuuleεn, fitele fi jee, kenje kε jee, keeleeme yi keceεy e,

²³ keebonene kenge, noo keekemsene bό ekole. Ke nci mvu nu dvu wvu kicine mwεem mvun ke.

²⁴ Bonyii bό ε nu bo Klistu Jisos e nu ε ta wase nyam ye yibo bό mwεem mvu befe mvu nyam ye yi ηyete shieele yi kentam ke Jisos e.

²⁵ No beene cee keseen yi mvungay mvu Keyoy ke Nyo' le, beene emum egeε mwεem bii ke no Keyoy kedvu dunji.

²⁶ Fo beene ebenseε ye yi εcici ke. Fo beene egeε ε mvuntelem beete bonyii bomew ke. Fo beene ebenε kendorj bό bonyii bomew ke.

6

Bonyii bo Nyo' le efici bikuu bibole

¹ Boom bo bwεem e, ε ben ne ε yen ε wee mvu ben e ε ge fiεε fi befe, ε ben bό cee nce no Keyoy ke Nyo' le dunji mom keetefe wvu ε wvu ebuy ε kebefε kedvu εnte. Geenεn, wee dioo teete no teete wεε eyenε fō wvu tεn eley mmom e egbwe.

² Ben efici boom bo bwεe wene le bό bongew bobole. E ben gee nonεn tu ben gεεle nci Klistu.

³ E wee joo ekole kew le wen nu fiεε, se wvu nu fimwεten ηkuun, tu wvu leεle ke ε ε nu ekole kew.

⁴ Wee tfuu etaa mwεem mvu wvu gee, eyen laa wen gee ken ε. E wvu fen gee ken, ε wvu se no saale ye fō ekole kew e. Geenεn fo wvu esaalε ye fewsene ekole kew bό wee mvu ke.

⁵ Ben ekeε le wee tfuu kenke keetuule bwew bvujite.

⁶ E wee yeεyi wee bό diεw Nyo', ε wee wvu bό yeεyi wvu gaw mwεem mwew mvu Nyo' nya wvu dvu nya wee wvu yeεyi wvu wvudvu dvu.

⁷ Fo ben elεεlε bikuu binen joo le Nyo' nu keyun ke. Ben ekeε le fiεε fi wee jewyi nu ke fi fi wvu nu ke egbwele.

⁸ E wee jewe ye ηgow ε ε nu fiεε fi nyam ye ye gomte, tu wvu nu ke egbwele ke ε ε nu fiεε fi nyam ye ye nyaa fi ε nu kpwe. E wee jewe ye ηgow ε ε nu fiεε fi Keyoy ke Nyo' le gomte, tu wvu nu ke egbwele nshii wvu mεy lo wvu Keyoy ke Nyo' le nyaa.

⁹ Fo beene ke ewele keegee mwεem mvù jee ke, njefo kefew nu ke eto ekocεn ε beene ekeηke sεw wvudvu fεn ε beene baa edose ke.

¹⁰ Nonεn yī kefew e kecii kè beene keηke je, ε beene no geè ke mwεem mvù jee fō bonyii bocii le efey mvunciim fō boba bò nu ε kfuu di bonyii bo mbee le.

Ngayma Baulfō Bonyii bo Galeshia le

¹¹ Ben nu ε yen no εjise ηwa' yo fεn nu ε fankeε e? ε saη me bō kebo kem.

¹² Bonyii ba bò kane le bó etfuse ben yew nu bò gomte keesaale ye yī mwεem mvu yī nyam ye le, ε bó gee nonεn wvu le fo bonyii ke ebone bikaa ε bó εjim nje bó fewci le Klistu to nu ε kpwe yī kentam e.

¹³ Naa ke bonyii bò bó nu ε tfuse wase bó yew yaa cim geele bonci bocii ke. Geenεn ε bó gomte ke le bó dioo ε tfuse ben yew emum ekfune gvuw le ben nu ε ge fiεε fī bó shieele yī yene le.

¹⁴ Geenεn fō me le, ke è nu naa lo ε me ηke en'yuu eηkfune gvuw yī fiεε fimew e efey yī saaka wvù le Tata wesebeene wvù Jisos Klistu to nu ε kpwe yī kentam e ke. ε nu fiεε fī mwεem mvu yī nshε le nu ε kpwe wase fō me le, me ε ηkpwe tεn fō mvú le.

¹⁵ ε wee nu ε bó ε tfuse wvú yew keεεε bó baa etfuse, tu ke fifi keηke fiεε keege ke. Fiεε fī kuuke nu le Nyo' eseyse wee ε wvú enù wee wvu fwε.

¹⁶ Kembonεn ke Nyo' le bō shen ye eto fō bonyii bocii bò bii je yin e, bò nu wase bonyii bo Islael bo Nyo' le.

¹⁷ ε kew keseen e ε gen lo, fo wee ebvuu eshiike me ke, njefo bolulε bò nu yī yem e dunji le me nu wee Jisos.

¹⁸ Boom bo bwεem e, me mbunlee le Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ebuw ben bocii bō kembonεn kew ε kí efici biyoy binεn. Fī enù nonεn.

**Nwa' wvù Baul to sanjεε ê
kentaashε ke
Efesus
Ficε fi nu ê Nwa' wvu Efesus
wvun e**

Nwa' wvun to sanj Baul, waa ntum Jisos fô bonyii bo mbee le bo ê kelaante kè Efesus e. Ekole ke ficε le fi nu ê nwa' wvun e nu nseyse wvù Nyo' to seyseε le wen nu ke ebaance mwεεm mvunciim mvu fowe bô mvu fokuse egeε ê Jisos ekuse. Baul nu ε nele no fí to ghanεε ε bonyii se no nu yí kentaashε le bô bo Nyo'. Wvù nu ε dunjεε no Nyo' Tata to cawεε bonyii bew, lεshε bibefe bibole fele yí Jisos Klistu wvù Waa we le, bô no wvù to geε nciise we yí bó le wvù è nu Keyoy ke Yuule. Wvù nu ε dunjεε jé le jé le no kentaashε ke bonyii bo Nyo' le nu wee mwaan yí Klistu le.

Bikuu bi mwεεm e ê nwa' wvun e

1:1-2 Kenkεwce

1:3-3:21 Ntañ wvù Nyo' to kenjke fô Klistu le noo fô kentaashε ke bonyii bo mbee le

4:1-6:20 Nshii bonyii bo Klistu le wvu fwe
6:21-24 Kemεse

¹ ε nu me wvù Baul, waa ntum Klistu Jisos yí nkoñ wvù wvu Nyo' le.

Me nsaanke nwa' wvun fô bonyii bô è nu bo Nyo' le bo Efesus bô leeme yí ficε le fimwaan yí Klistu Jisos e.

² Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu ebwu ben, ebvuu enya ben bô nykeey.

Mbuwma wvù fici biyoy bi bonyii bô nu ε taashε yí Klistu le

³ Mbense enù fô Nyo' wvù è nu Nyo' wvu Tata wesebeene wvù Jisos Klistu, bvuu nu Ice le. Wvù nu ε buw beene bô mbuwma tfuu wvu woñ wvu we le wvù fici biyoy bisεεbeene njefo beene nu ε taashε yí Klistu le.

⁴ ε Nyo' se keenu keebom woñ nu ε wvù to caw wase beene le beene etaashε beene bo Klistu, eyuule, nu se nlom ê wvù ejise. Yí kenjkoñen kew e,

⁵ nu ε wvù to seyse wase keeke ejo beene le è nu boom bew fele yí Jisos Klistu le. Wvù to ge nonen, bii ficε fi wvù to gomte le fí enù le.

⁶ ε è to nu wvu le mbense egenè ê wvù yí mbuwma we wvu baay wvù wvù nu ε nya ê beene εcici fele yí Waa we wvù nu fitele fiew e.

⁷ Wvù to sum beene can ngew e ε è nu bô elεme ke Waa we wvun e. Fí nu le, wvù nu ε lεshε bibefe bisεεbeene, bii mbuwma we wvù kuuke naa baay e,

⁸ wvù wvù tfuwεε lo yí yese beene le. Wvù to ge nonen bô bvufee bvucii noo nkpawce we tfuu.

⁹ Nyo' nu ε ge wase beene ε kicε ficε fi wvù gomte fi to shee nu ê kenyilε le. Wvù ge bii ficε fi jee wvù le no wvù to seyseε keeke ege fele yí Klistu le.

¹⁰ Wvù to seyse le kefew nu ke edioo ε to wase ε kocen é wen ebaance mwεεm mvunciim kenεε è nu mvu fowe, kenεε mvu fokuse, egeε ê Jisos ekuse.

¹¹ ε nu ten nje Klistu wvù Nyo' to cawεε bese keenu bonyii bew. Wvù to caw no wvù to seyseε wase ε è beε lo bii nkpawce wvuwe le ke lenjεñ no wvù ké no gee mwεεm mwew mvunciim bii ntañ wvuwe bô nkoñ wvuwe le.

¹² Fí to nu nonen, wvu le bese bô to nu bonyii bo fwe keegeε bvufee yí Klistu le ke eceé nce wvù egeε e bvukuke bvù Nyo' le yen'yi, ε mbense gene é wvù.

¹³ Ben ten to nu ε taashε yí Klistu le seke ben to yuwεε diw yí kecey yí è nu saaka wvù jee wvù to toε bô mboyma fô ben e. No ben yuwεε nonen, mum lese fitele yí Klistu le, ε Nyo' ge nciise we yí yene le wvù è nu Keyoy ke Yuule ké wvù to kawεε bonyii dvú.

¹⁴ Keyoy ke Yuule kin nu ketfunj ke bvushεw bvù beene nu ke ekenjke le. ε beene nu ke ekenjke seke Nyo' ε mese e sum bonyii bô è kenjke wvù yí ngew kebefε le. Nonen, é bvukuke bwew eyen'yi ε mbense gene é wvù.

ε Baul nya keyoone ê Nyo' fô bonyii bo Efesus e

¹⁵ Me nu ε n'yuw wase ekumε fitele fi ben nu ε lese yí Tata Jisos e, noo kenjkoñen kè ben kenjke fô bonyii bocii bô è nu bo Nyo' le. ε neε ficε fi ge,

¹⁶ é me njké ndioo mbunlee no nkumyi ben ê bunle yεm e. Me nke mbaa enlu wase keenyaa keyoone ê Nyo' ekumε ben ke.

¹⁷ Me mbunlee le Nyo' wvù nu wvu Tata wesebeene wvù Jisos Klistu, Nyo' wvù nu Icee bvukuke, enya ben bô keyoy ke bvufee le, eyene ejise eyene é ben ekicε wvù ntañ.

¹⁸ Me mbvuu mbunlee le wvù eyuuse bvufee bvunen é ben ekicε ficε fi ben taale fwe yí dvù le, fi è nu fi bó to tenjε ben nje fí, ebvuu ekicε bvukuke bvù baay bvù bvushεw bvù bonyii bô è nu bo Nyo' le.

¹⁹ E me mbvuu mbunlee le Nyo' eyene bvufee bvunen é ben ekíεε mvungay mwew mvù fele mvungay mvunciim. E nu mvungay mvun mvù wvù lemte dvù fò beene bò nu ε lese fitele yí ye le, ε è nu mvungay mvu baay.

²⁰ E è nu mvungay mvudvu mvun mvù wvù to lemεε dvù bvuse Klistu yí kpwe le, bense wvù shike é εbo kew ke εceεy e wonj wvu we le.

²¹ Klistu kuuke fele naa lo mwεεm mvù saake fowe mvunciim noo bvunfon noo mvungay noo bvukuke bvucii. Wvù bvuu keηke diee di kuuke fele naa lo εdiee εcú yò bó teηe bonyii dvù. Ke wvù nu nonen ε è nu ke yí kefew kin e maan ke. Wvù nu ke enu ke nonen kefew kè too le.

²² Nyo' nu ε gee mwεεm mvunciim é wvù ekuse, ε bvuu ε gee wvù le wvù enù ekole ke fiεε ficii fi kentaashe ke bonyii bo mbee le.

²³ Kentaashe ke bonyii bo mbee le kintu nu ye Klistu. Klistu ε mum ε yinjen yí kentaashe kin e kíε kocen, ε è nu wvù wvù gee ε mwεεm mvunciim yinjene kocine é jé le yicii.

2

Nyo' to nu ε taashe beene bo Klistu bvuse yí kpwe le

¹ E to nu fwele, ε ben nu bonyii bò nu ε kpwe wase é keyoy e nje bojay bonen bó bífεε.

² bì ben to cee gee le. Ben to cee bii ε è nu je yí bonyii bo yí wonj wvun e cee, bvuu bii nfon mvungay mvu yí fwefwe le. E nu wvù keyoy kekie kè lemte keseen yí bonyii bò temyi bikuu bó bo Nyo' le.

³ E nu ke ten no beene bocii to shee cee. Beene to cee gee mwεεm mvù nyam ye yí ηεyte shieele, bii mwεεm mvù nyam ye bó bonjkwawce bosεεbeene gomte le beene egeé. Beene diεwe bonyii bo boyuum to nu wase lo bonyii bó shém effuuke Nyo' bó bó, ke lenjen diεwe no wee wvu wum tfuu nu.

⁴ Geenen Nyo' wvù nu ε yinjen bó shen fò beene le to nu ε koη beene baay,

⁵ taashe beene bo Klistu bvuse yí kpwe le no beene to nu ε kpweken wase nje bojay bosεεbeene. Nyo' to boyse ben ε è nu nje fitele fiew fi jee.

⁶ No wvù to taasheε beene ε bo Klistu Jisos bvuse yí kpwe le nonen, mum bense beene shike beene ε bó wonj wvu we le.

⁷ Wvù to ge nonen wvu le é ke edioo enu yí kefew kè too le, é wvù eduηce mbuwma we wvu baay wvù è nulo wee saa efewsen ke. Mbuwma wvun nu ε wvù ε dunce wase é beene nje fitele fiew fi jee fele yí Klistu Jisos e.

⁸ Ben ekeé le Nyo' to boyse ben ε è nu nje fitele fiew fi jee fele yí fitele fi ben to leseε yí Klistu le. Ke fifin nu ε è to ge ben ke. E nu nnya Nyo'.

⁹ Ke è to nu nje lemme dimew di wee to lemεε se keηke wvu le wee mvu ke enε esaale ye ke.

¹⁰ Fiεε fi nu, nu le beene nu no bó nu nen, ε è lem Nyo' bó εbo kew. Wvù nu ε taashe beene bo Klistu Jisos ε ge beene ε no nu bonyii bo bofe, wvu le beene elemte dilemme di jee di wvù to seyseε wase ε è beε lo le è nu di beene nu ke ecee lemte le.

Dikfuu di difεε nu wase wee mwaan yí Klistu le

¹¹ Ben bonyii bó yaa nu ke kfuu di Bojuu le, ben ekumyí fiεε fi ben to shee nu fwele. Bojuu bó teηe bikuu bibole le bowen nu bonyii bó bó nu ε tfuse yew, to teηe ben le ben nu bonyii bó nu ntfuse. E ntfuse wvu yew wvun nu fiεε ε bó gee ke ε è nu yí ye wee le bó can.

¹² Ben ekumyí le è to nu sekekie, ε ben yaa keηke fiεε keege bó Klistu ke. Ke ben to nu ente jo εηgoke ke bonyii bo Nyo' le bó è nu bo Israel ke. Ke ben to keηke fiεε keege bó moηkan mo ηkawma le mó Nyo' to gbwole bó bó ke. Ben to nu ke lo finen yí nshε le fan yaa keηke fiεε fimew fi ben taale fwe yí dvù le ke, yaa kee ten Nyo' ke.

¹³ Geenen, yí keseen e no ben nu ε taashe wase ben ε bo Klistu Jisos, ben bó to shee nu ncejole fò Nyo' le, nu ε wvù ε jo wase ben ε to dvù nceencee fò wvù le fele yí ελεε ke Klistu le.

¹⁴ E nu wvù wvù Klistu keβεε wvù nu ε to bó nyεkeey fò beene le. Wvù nu ε ge wase Bojuu bó bonyii bó yaa nu ke Bojuu ε tu wee mwaan. Wvù nu ε bvusse kembew ke keηgawsen e kè è nu kumanen kè se shee nu é beene entelen.

¹⁵ Wvù nu ε nya ye ye ε kpwe keefwse nci bó mwεεm mvù nci duu le bó egeé keenu bonyii bo Nyo' le. Wvù ge nonen wvu le wen etaashe wuse tfuu yí ye le é bó etu wase wee mwaan wvu fwε yí bvudvuu bvu bonyii bo

1:20 Lem 2:33; Kolo 3:1   1:21 6:12; Lum 8:38; Gal 4:8-9; Kolo 1:13, 16, 20; 2:9-10, 15, 20   1:22 1:10; 4:15; 5:23; Mben 8:6; Kolo 1:18; 2:19   1:23 2:16; 4:1-16, 25; 5:30; 1Kol 12:4-11, 27; Kolo 2:19; 2:14, 18; 4:1-6; Kolo 3:15; 3:19; 4:10   2:1 2:5   2:2 6:12; Jon 12:31; 14:30; Lem 26:18; 1Jon 2:16   2:3 5:6, 8; Lum 1:28; Kolo 3:6   2:4 Lum 8:39; 9:16; Jem 5:11   2:5 2:8; Lum 3:24; 6:13; Kolo 2:12-13   2:6 1:3; Kolo 2:12; 3:1   2:7 1:7; Lum 5:20   2:8 Mat 20:15; Jon 4:10; Lem 15:11; Gal 2:16   2:9 Lum 3:28; 1Kol 1:31; 2Tim 1:9; Tay 3:5   2:10 Tay 2:14   2:11 Lum 11:17   2:11 5:8; Gal 5:6; Fili 3:3   2:12 Lum 9:4; 1Kol 15:19; Kolo 1:21-22; 1Tes 4:13; 2:19   2:13 2:17; 3:6; 1:7; Gal 1:4   2:14 2:16; 4:3; Kolo 1:20; 1:23; Lum 10:12; 1Kol 12:13; Gal 3:28   2:15 2Kol 5:17; Kolo 2:14   2:16 1:23; Lum 5:10; Kolo 1:20-22

bofɛɛ le. No wvú ge nonɛn, ɛ mum ɛ to bô nykeey.

¹⁶ Kpwe ye yí kentam e nu ɛ taashe dikfuu di difɛɛ ɛ to dvú fô Nyo' le yí ye le yimiaan, ɛ mum ɛ yu kembanɛn kebole yí kentam e kí ɛ ka.

¹⁷ Wvú to nu ɛ to fewɛɛ saaka wvú too bô nykeey ɛ ben bô to nu ncejole, fewɛɛ ten saaka wvudvu wvun ɛ bonyii bô to nu nceencee.

¹⁸ ɛ ge wvú beene bocii ɛ se kenke je keeto fô Nyo' Ice le fele yí Keyoy e kemwaan.

¹⁹ Nonɛn, ke ben beɛ botolo kenɛɛ bonyii bô beke lo ke. Ben nu wase boom bo wonj e ben ɛ bonyii bô ɛ nu bo Nyo' le, nu ten bonyii bo yew e bo Nyo' le.

²⁰ ɛ yew yin nu ɛ bó bom yí kenffuy kè ɛ nu boom bo ntum e bo Jisos e bô bonyii bô teete bontum bo Nyo' le, ɛ Klistu Jisos keɛɛ nu te di buu di yew yidvu le.

²¹ ɛ nu yí ye le wvú yew yidvu nu ɛ taashe ɛ no kuu keeke eto enu yew yí yuule fô Tata le.

²² Ben ten nu ɛ taashe ɛ yoo yí Klistu le, ɛ no nu bvudvu bvú Nyo' cee fô ɛ Keyoy kew e.

3

Baul nu wee nfewɛɛ fô bonyii bô yaa nu ke Bojuu le

¹ No Nyo' nu ɛ ge wase mwɛɛm mvun fô ben e nonɛn, me ɛ mum ɛ no mbunlee fô ben e. Me wvú Baul nu yí ncaw e nje saaka wvú ekumɛ Klistu Jisos. ɛ me nlemte ncaw wvun nje yene ben bonyii bô yaa nu ke Bojuu.

² Me nkpaake le ben nu ɛ yuw wase no Nyo' to nu ɛ caw me nya lemme le me ensee ɛ ben ekumɛ mbuwma we fô ben e.

³ Fieɛ fidvu fin nu fi to shee nu ɛ kényilɛ le ɛ Nyo' ɛ yene wase ejise eyem me ɛ n'yɛn. Me nu ɛ nsarj wase caan ekumɛ fi fô ben e.

⁴ ɛ ben taj lo, ɛ ben eyen fieɛ fi me nkke ekumɛ kényilɛ kin kè to nu ekumɛ Klistu le.

⁵ ɛ to nu fwele ɛ bó fanje yaa ege ɛ engoke ke bonyii le ke sekekie ekieɛ kényilɛ kedvu ke. Keseen nu ɛ Keyoy ke Yuule ɛ dunje wase ɛ boom bo ntum e bo Jisos e bô wvú to baleɛ le ɛ nu bew noo ɛ bonyii bô teete bontum bo Nyo' le, bó ɛ kieɛ.

⁶ Fieɛ fidvu fin nu le bonyii bô yaa nu ke Bojuu nulo ebee saaka wvú jee le, ɛ Nyo' enya ten bó bô bvushew bvú wvú nu ɛ gee ɛ bonyii bew. Bó nu wase ye yimiaan bó bó, ɛ nkawma wvú Nyo' to gee fô Bojuu le nu wase

ten fô bó le no bó nu ɛ taashe bô bo Klistu Jisos.

⁷ Nyo' to nu ɛ baa me le me enfewci saaka we wvú jee wvun. Wvú to bale nje fitefe fieɛ fi jee fi wvú kenke fô me le. Wvú to nu ɛ jo mvunggay mwew lem dvú yí yem e mum nya lemme din le me enlemte.

⁸ Me mbaa ncim mbuy naa lo wee wvu caan ngoo bonyii bô ɛ nu bo Nyo' le ke. Geenɛn Nyo' to nu ɛ nya ke mbuwma wvun ɛ me le me engɛn enfewɛɛ saaka wvu ekumɛ bvukuke bvú Klistu le bvú yaa kenke ke kenfewsɛn ɛ bonyii bô yaa nu ke Bojuu le.

⁹ Wvú to nya ten mbuwma wvun le me engɛ ɛ bonyii bocii ekieɛ ntarj kényilɛ ke fieɛ le kè Nyo' wvú bomɛɛ mwɛɛm mvunciim to shee nyile yí ye le bilum e bilum e.

¹⁰ Ntarj wvun to nu le ɛ nu e enu kɛfew ke keseen e, ɛ Nyo' ege fele yí kentaashe ke bonyii bo mbee le, ɛ bonceendaa bo Nyo' le bó biyoy bí kenke mvunggay saake mond-vuum mo fowe le, eyen bvufee bvú Nyo' le bvú nu lo jé le jé le.

¹¹ Wvú to ge fieɛ fin bii no wvú to seysɛɛ wase fonkɛw. ɛ wvú e ge wase fieɛ fidvu fele yí Klistu Jisos wvú Tata wesebene le.

¹² ɛ nu nje ye wvú beene nu ɛ kenke je keetoo mbew Nyo' le yaa kenke ke nfan kenɛɛ kemaɛn nje fitefe fi beene lese yí ye le.

¹³ No fi nu nonɛn, me ɛ mum ɛ no nkule lo can le fo shem kpwe ben nje ngɛw wvú me n'yene fô ben e ke. Ben nu ke ekenke bvujonke bvudvu.

ɛ Baul bunle fô bonyii bo Efesus e

¹⁴ ɛ nu nje mwɛɛm mvun wvú me ntumte envuw ɛ Icee wesebene fwe,

¹⁵ wvú edieɛ ɛ dikfuu dicii di fowe noo di fokuse nɛn'yi fô wvú le.

¹⁶ Me ntumte envuw nleke le, bii bvukuke bwew bvú ɛ nu bvú baay e, le wvú enya ben bó mvunggay fele yí Keyoy kew e, ɛ mvú ege ɛ mvuntelem mvunen etemyi.

¹⁷ Nonɛn, ɛ Klistu emum ecee ɛ mvuntelem mvunen e no ben leese fitefe yí ye le. Me mbunlee ten le kenkonen kenɛn etemyi diɛwe kete kè cime gɛj e noo diɛwe yew yí bó bom yí kenffuy kè tɛmyi le,

¹⁸ wvu le ben ɛ bonyii bocii bô ɛ nu bo Nyo' le ekenke bvufee bvú ɛ nulo ɛ ben ekieɛ kenkonen ke Klistu le kè nu fô beene le. Kenkonen kew fô beene le nu ɛ kí kenke mbvuw baay, kenke bvundee bó bvudefe baay, ɛ kí ɛ ley ten fokuse baay.

¹⁹ Me mbunlee le ɛ nulo ɛ ben ekieɛ kenkonen kew kedvu kè ghaake bonyii

2:17 Yesa 57:18-19; Lem 2:39 2:18 3:12; Lum 5:2 2:19 2:12; 3:6; Ibu 12:22-23 2:20 Mat 16:18; 1Kol 3:10-11; Mwm 21:14 2:21 1Kol 3:16 2:22 1Bi 2:5 3:1 Kolo 1:25 3:1 4:1; Fili 1:7; Kolo 4:18; Flm 1, 9 3:3 3:6 3:4 Lum 16:24; 2Kol 11:6 3:5 Kolo 1:26 3:6 1:9-10; 2:13-14, 18-19; 3:9-11; Lum 16:25; Kolo 1:26-27 3:8 1Kol 15:8-10; Gal 1:13-16; Fili 3:6-8; 1Tim 1:12-16 3:9 1:4 3:10 1:21, 23 3:12 Lum 5:2; Ibu 4:16; 10:19 3:13 Kolo 1:24 3:14 6:18-19 3:16 Kolo 1:11 3:17 Jon 14:23; Efe 5:2; Kolo 1:23; 2:7 3:18 Kolo 2:2 3:19 1:23; 5:2, 25; 2Kol 5:14; Kolo 2:9-10

keekiεε le, wvu le ben nulo enu ε ben ε yinjſen bō fiεε fi Nyo' nu fi ficii.

²⁰ Beene emum ebenseε Nyo'. ε nu wvū wvū nulo ege fiεε ficii bō mvungay mvū lemte yī yese beene le. ε wvū nulo ege naa efey lo no beene biite kenεε no beene nulo ekpawawce.

²¹ Mbense enū fō wvū le nje kentaashe ke bonyii bo mbee le noo nje Klistu Jisos yi kefew e kecii noo sekecii se njka. Fi enū nonεn.

4

Bonyii bo Klistu le enū yī kentaashe le

¹ Nonεn, me wvū Baul wvū nu weε ncaw nje saaka wvu ekumε Tata Jisos, me nleke lo ben le ben eceε nce wvū nu ε kocεn wvū Nyo' tenεε ben le ben eceε yī dvū le.

² Ben eshiwε bikuu binεn, nū weε, kuulε shēm. Ben enū yī kenkonjεn e, yaa kenke fitele fi seſene ke.

³ Ben emomtε naa ntaſy keenu ke yī kentaashe kε Keyoy ke Yuule nu ε to dvū fō ben e no ben ceε yī nyεkeey wvū taashi bonyii le.

⁴ Ye Klistu nu yimiaan, ε Keyoy ke Yuule nu kemwaan. ε nu ke lenjεn no fiεε fi Nyo' to tenεε beene le beene etaalε fwe yī dvū le nu ten fimwaan.

⁵ Tata nu ke mwaan, ε mbee nu ke mwaan, ε nleſe wvū bō leese bonyii ε joo nu ke mwaan.

⁶ Nyo' nu ke mwaan wvū nu Icee we-sebeene bocii. Wvū nu ε we jo mwεεm mvuncim, lemte yī beene le bocii, nu ten εnte jo beene bocii.

⁷ Fī nu ten le Klistu nu ε buw ke weε mwaan mwaan beene le ε nya wvū bō ye nnya bii nfew we le ε mweten.

⁸ ε neε fiεε fi bō nu ε sanj ε Nwa' Nyo' le le, “Seke wvū to beneε gen we, wvū to nu ε ge ε bonyii bō wvū to kooyεε no bii wvū le.

Wvū to nu ε nya nnya ε bonyii.”

⁹ Keegay le, “Wvū to nu ε ben gen we” nu le la? Fi dunji le wvū to nu ε yaw shii gen ekuse jo nshε.*

¹⁰ Nonεn, wvū wvudvu wvū to shiileε to fokuse nu ke ten wvū wvū to beneε fey naa lo εbulε kecii gen ε we, wvu le wen eyinjſen mwεεm mvuncim ε mvū eyinjſen ekocεn.

¹¹ ε nu ke wvū wvū to nyaε nnyā ε bonyii. Wvū to nu ε nya ε bomew le bō enū boom bew bo ntum e, nya ε bomew bō esenj mwεεm mvū bō yuuke ε Nyo' jemyi, bomew

bō eghanε fewci saaka wvū jee wvū wvū Nyo', bomew bō etaalε fō kentaashe ke bonyii bo mbee le bvuu yεεyi bonyii.

¹² Wvū to nya nnyā yidvu yin keeseſe bonyii bō ε nu bo Nyo' le dvū ε bō ekpwεntεn bō elemte lemme diew, yote ye Klistu yī ε nu kentaashe ke bonyii bo mbee le,

¹³ ke egeſen ebuy kefew kε beene bocii ke enu wase wee mwaan yī mbee wesebeene le bō yī fiεε fi beene kee ekumε Waa Nyo' le. ε beene ceε nonεn, ε fī ege ε beene enu ε bō ε taw ε kocεn ε mεse ε no nu wase no Klistu nu kebeε.

¹⁴ Nonεn, beene saa ebvuu enu ke diewe boom bo caan e, bō kfuu n'yεεyi wvū la dioo fele no njinsene bō bō ε bō gene fwe tuu jim ke diewe fiεε fō fweſwe kale le ke. Beene saa ebvuu enu ten diewe bonyii bō bonyii bō ghane wεεntene lo eleεle bō bō mbiay yī bō seſe le ke.

¹⁵ Beene kenke keesεne fiεεbeene ε ε nu keceεy yī kenkonjεn e, emum ekuu ε jε le yicii keeto enu diewe Klistu le wvū nu ekole kesεbeene.

¹⁶ ε nu wvū wvū gee ε biba bi ye ye le bicii bi nu ε shfuwye ε taashe yī ye le se kuu, yote ye ye yī kenkonjεn e no keba lemte diew lemme ε keba lemte diew ntaſy.

Nce wvu yvum bō wvu fwe

¹⁷ Yī keseen e, ε diee di Tata le nu ε me njgomte keengay embvuu enciise lo ε ben le fo ben ebvuu eceε ke diewe bonyii bō maa Nyo' le ke. Bonjkwawce bobole kε no nu ke bo εcici.

¹⁸ Bvufeeε bvubole nu bvū binjiwe le. Bō nu ncejole fō nce wvū Nyo' dunji le, njfo bō nu ε ma lo Nyo', ε ε nu nje bō temyi bikuu.

¹⁹ Bō nu ε yum bikuu baay. Bō nu ε lese bikuu bibole εnte jo nnyen kenjan, ε ye yibo yvuwse ke keegee dikfuu di nnyen e dicii.

²⁰ Ke fifin nu fiεε fi bō to yεεyeε ben dvū ekumε Klistu ke.

²¹ Me njke naa ntaſy le ben nu ε yuw wase ekumε wvū, ε bō ε yεεyi wase ben bō nu ε taashe bō wvū bō keceεy ke ekumε Jisos.

²² Ben emum ebaa ye yi yvum yī ben to ceε nce wvu yvum dvū yī nu ε befe wase nje mwεεm mvū nnyen e mvū ben to shee gee.

²³ Ben ecine ε Nyo' eſeyse bonjkwawce bonεn ε bō enu bonjkwawce bo bofe,

²⁴ emum etfume ε ε nu ye yi fiεε yī yene le yī Nyo' nu ε ge yī ε no fieesene wvū. Yiyin nu ye nce wvū looci nu keceεy wvu teyey bō wvū yuule.

3:20 Kolo 1:29 4:1 3:1 4:2 5:2; Kolo 3:12-13 4:2 Lum 8:13; Gal 6:8; Kolo 3:9 4:3 2:14-16; Kolo 3:14-15
 4:4 1:23; 2:18 4:5 Jon 10:16; 1Kol 8:6; Mat 28:19; Lum 6:3-4 4:6 1Kol 12:6 4:7 Lum 12:3, 6; 1Kol 12:11 4:8
 Mben 68:18 4:9 Jon 3:13 * 4:9 Kenεε le, wvū to nu ε yaw shii to fokuse fen. 4:10 1:23 4:11 1Kol 12:28
 4:12 1Kol 14:26 4:13 Kolo 1:28 4:14 1Kol 14:20; Ibu 5:13-14; Jem 1:6 4:15 5:2 4:15 1:22 4:16 1:23;
 2:21-22; 4:13, 25; Kolo 2:19 4:17 5:8; Lum 1:21; 1Bi 1:14 4:19 Kolo 3:5 4:23 Lum 12:2 4:24 Kenj 1:26-27;
 2Kol 5:17; Kolo 3:10 4:25 4:16; Saka 8:16-17; Kolo 3:8-9 4:26 Jem 1:19-20

25 Fí ε mum ε no nu le, ben ecine mbiay e, é wee ejemyi ε è nu keceey é waa bwee njefo beene bocii nu biba bi ye yimiaan e.

26 ε wee ton'yi shém, é wvú no yene fo wvú ene ege kebefé. Fo wvú ecine é diuu esele ε wvú bεε ton'yi shém ke.

27 Fo wvú enya je é dεwle eley jó ke.

28 ε wee se coonke buucon, é wvú cine dvú no lemte ε è nu lemme di jee bô can ye, wvu le wvú nulo ekenke fiεε fi wvú efi ten bonyii bô fuute dvú.

29 Ben eyenè fo njeme wvú samte ebuyte dew yene le. Wee ejemyi fiεε ε è nu fi jee fi nulo eyoo lo bonyii naa fεε fô bó nu, wvu le njeme we etoo ε è nu bô nfi fô bonyii bô yuuke le.

30 Fo ben egeé fiεε fi Keyoy ke Yuule ke Nyo' le eyuuke nkuañ ke. Keyoy ke Yuule kin nu nciise Nyo' yí yene le keedunεε le diuu nu ke edioo ε to ε kocen é wen emεse esum ben can ηgew e.

31 Ben elañ naa lo mvuntelem mvú cεwkene bô shém yí ffluuke noo shém yí ton'yεn noo waa noo keebeete bô ediee ε bonyii noo mvuntelem mvú befe.

32 Ben ekenkè ε è nu kenje ke jee bô mvuntelem mvú jee fô wee noo wee le. Wee é ge kebefé bô wee, é wvú leεshe enya é wvú ke lenlej no Nyo' to feyεε yí Klistu le leεshe binen bibefe.

5

Bonyii bo Klistu le eceé diewe bonyii bo n'yuule

1 No ben nu boom bo Nyo' le bô wvú koonke naa ntay, ben emum ebenenè wvú.

2 Ben eceé yí kenkonen e lenlej no Klistu to konεε beene nya ekole kew fô beene le. Nnya ye yin to nu ncese ε wvú samte shfuunjkene fô Nyo' le.

3 Mwεem ke diewe kenjan bô nce nnyen tfuu noo ken'yεε ejise yaa nu mvú bô eyuuke ekumε mvú é ben entelen ke, njefo ke mvunvun nu mwεem mvú enú é bonyii bô è nu bo Nyo' le ente ke.

4 Ke fi baa ekocn naa lo le njeme wvú nyene bô njeme keyun, noo yele di ecici ebuyte dew yene le ke. Ben enyaá ke ε è nu keyoone é Nyo'.

5 Ben ekeé lo keceey le ke wee wvú jaanke kenjan, kenεε wee wvú gee nnyen, kenεε wee wvú yeεle ejise, kenke kelenj ente jo bvunfon

bvu Klistu le noo bvu Nyo' le ke. Wee ken'yεε ejise ké no joo mwεem diewe nyo' we le.

6 Fo ben ebee é wee elεε ben bô njeme wvu ecici ekumε mwεem mvun ke. Ben ekeé le è nu mwεem mvudvu mvun mvú ké ge ε shém Nyo' no ffluuke bô bonyii bô yaa yuuke wvú le ke.

7 Nonen fo ben etaashi ηgoo ben ε boba bonyii ke.

8 ε to shee nu fwele ε ben nu bonyii bo ejuwe le. Geenεn keseen no ben nu ε taashe ben ε bo Tata, nu ε ben nu wase bonyii bo n'yuule le. Ben emum eceé diewe bonyii bo n'yuule le.

9 Fiεε fi n'yuule ké no too dvú nu nce wvú jee bô wvu teyete noo wvú dunji keceey.

10 Ben emom keekieε fiεε fi jee Tata le.

11 Fo ben eleesè é bô mwεem mvu ejuwe le ke. Ben ebvuusé lo mvú emwa.

12 ε nu naa lo fiεε fi ken'wuumen e keejemyi ekumε mwεem mvun mvú bonyii gee é kenyile le.

13 Geenεn ε fiεε ficii fi n'yuule baa yí dvú le ké no yen'yí ε bó yene fi le,

14 njefo fiεε ficii fi yen'yí ké no nu n'yuule. ε nεε fiεε fi gee ε bó se no gayte fiεε fimew le, "Wo wvú leete, kamse!

Buye yí kpwe le, é n'yuule Klistu ebaa yí yo le."

15 Nonen ben emum elenè tomyi ekale yí kemew e. Fo ben eceé diewe biyunj e ke. Ben eceé ε è nu diewe bonyii bô kenke bvufee le.

16 Seke ben kenke je keege fiεε, ε ben yen le fo kefew kedvu efey ecici ke, njefo ediuw yo keseen nu ε kebefé nu ekfun baay.

17 Nonen fo ben enú biyunj ke. Ben emomte keekieε fiεε fi Tata koonke le ben egeé.

18 Fo ben ewuú mbvuum ε mó koole ben ke. Fifiñ nu fiεε fi beete lo bô bonyii. Ben enú ε ben ε yinjen ε è nu bô Keyoy ke Yuule.

19 Ben eyemte bonkieε fô bikuu binen ε bô buyte é Nwa' Mbense le, noo bonkieε bomew bo Mbense le, noo bô Keyoy ke Yuule nyaa é ben e. Ben eyemte nonen bensee Tata é mvuntelem mvunen e.

20 Ben enyaá keyoone é Nyo' Ice kefew e kecii bô yí fiεε le ficii fele yí diee di Tata wesebeene wvú Jisoo Klistu le.

Ntefe é bokεε bô bolemse

21 Ben enya bikuu binen é wee noo wee bii n'wvum wvú ben kenke fô Klistu le.

22 Ben boke' bo bonyii le, ben enya bikuu binen é bole' bonen no ben nu ε nya é Tata,

4:28 1Tes 4:11	4:29 5:4; Kolo 3:8; 4:6; Jem 3:10	4:30 1:13-14; Yesa 63:10; Lum 8:23; Gal 5:25	4:32 Mat 6:14;
18:22-35; Kolo 3:12-13	5:1 Mat 5:48; 1Jon 3:1	5:2 3:17-18; 4:2, 15-16; 1Kol 8:1; 2Kol 5:14; Gal 6:10; Fili 2:2; Kolo 2:2; 3:14-15; Gal 1:4; Ibu 10:5-10	5:3 Gal 5:19-21
Lum 1:18; Efe 2:3; Kolo 2:4, 8; 3:6	5:8 2:3; 11-12; 4:17-18, 22; Kolo 3:7; Tay 3:3; Jon 8:12; Kolo 1:13; 1Bi 2:9	5:4 4:29; Kolo 3:8	5:5 Lum 5:17
5:22-23	5:10 Lum 12:2; 1Tes 5:22	5:13 Jon 3:20-21	5:6 Gal 5:9
5:17 1:17; Lum 12:2	5:18 Bngn 23:31-35; Lum 13:13	5:14 Yesa 26:19; 60:1; Lum 13:11; Jem 5:8	5:16 Kolo 4:5
3:18-4:1; 1Bi 2:18-3:7; 1Tim 2:1-13; Tay 2:1-10; 1Jon 2:12-17	1Kol 14:34-35	5:19 Mben 33:2-3; Kolo 3:16-17; Ibu 13:15	5:21 Kolo 5:21
	5:23 1:22; 1Kol 11:3	5:22 Kolo 3:18; Tay 2:5; 1Bi 3:1	5:22

²³ Njefo diemſen nu ekole ke kpwoon e, ke no Klistu nu ekole ke kentaashe ke bonyii bo mbee le. Kentaashe kedvu nu ye ye, ε wvú keheε nu wvú boysee kí.

²⁴ Nonen boke' bo bonyii le kenke keenya bikuu bibole é bole' bobole yi fieε ficii le ke lenlen no kentaashe ke bonyii bo mbee le nu ε nya kew ekole é Klistu.

²⁵ Ben bolemse, ben ekoonke boke' bonen ke lenlen no Klistu to konε kentaashe ke bonyii bo mbee le nya ekole kew, kpwe nje kí.

²⁶ Wvú to nya ekole kew keege é kentaashe kedvu eyuule no wvú to cukεε kí bó joo noo diεw ye.

²⁷ Wvú to seyse kentaashe ke bonyii bo mbee le kedvu nonen wvu le wvú ejo kí yi ye le diεwe kpwoon wvú fomte nu se nlom, nu lemeleme yaa kenke fieε fimew fi befe ke, ε wvú yuule nu naa se fijay yi ye le.

²⁸ E nu ke lenlen no bolemse ten kenke keekoonke boke' bobole wvú no bó koonke yibo ye. E wee koonke kpweſe, tu wvú koonke ε ε nu ekole kew.

²⁹ Ke wee nu dvú wvú ké no bane ye ye ke. Wvú ké no nyanji lo yi, bosene taale fô yi le ntay. E nu ke lenlen no Klistu gee fô beene bó ε nu kentaashe ke bonyii bo mbee le,

³⁰ njefo beene nu biba bi ye ye le.

³¹ E nu fieε fi bó to sanεε é Nwa' Nyo' le le, "E nu nje fifin wvú diemſen nu ke ecine ice bó bwee le,

emum etaashe bó kpweſe,

é bó bofeε emum etu wase wee mwaan."

³² Fieε nyiime ente jo njeme wvun ε fi kuuke baay, ε me n'yene fiem le fi jemyi ekume Klistu bó kentaashe ke bonyii bo mbee le.

³³ Naa no me ncim njemyi nen, wee mwaan mwaan ben e kenke keekoonke kpweſe no wvú koonke ekole kew, é kpwoon ten eyen le wen enyaá n'wvum é dweese.

6

Ntefe é boom bó bocee boom

¹ Boom, ben eyuuké bó'ice bonen bó bob-wee bonen e, njefo fifin nu fieε fi len fi boom bó nu ε taashe wase bó bo Tata kenke keege.

² Nci Nyo' wvú gayte le,
"E wvumtε ico bó bwoo",

nu nci wvu fwe wvú kenke nkawma fô.

³ E nkawma wvudvu wvun nu le,
"Wee wvú geele nci wvun nu ke eyuw njon, ebvuu ece egeε ncejole yi nshε le fen."

⁴ Bocee boom, fo ben egeé mwεem mvú mvuntelem esaase boom bonen ke. Ben ekuusé lo bó ε bó kuu bó n'yeyi noo ntefe wvú wvu Tata.

Ntefe é bonfaw bó bonyii bó kenke bó

⁵ Ben bó nu bonfaw, ben eyuuké bonyii bó kenke ben yi nshε le fen e, ben efané bó bvuu wvumtε bó. Ben eyuuké bó le bó mvuntelem mvunen mvunciim no ben yuuke Klistu le.

⁶ Fo ben egeé nonen ke seke jise dibole nu yi yene le wvu le ye ejeé bó ke. Ben egeé ε ε nu diεwe bonfaw bo Klistu le bó gee ε ε nu fieε fi Nyo' gomte bó mvuntelem mvubole mvunciim.

⁷ Ben dioo lemte bó le, no lemte bó njon ke diεwe ben lemte ε ε nu Tata le, ε ε yaa nu ke wee wvu wum e ke.

⁸ Ben elemtε, kumyi le fieε fi jee ficii fi wee gee nu ε wvú nu ke ekenke ten fieε fi jee é Tata, kenεε wvú nu n'fwa kenεε wvú yaa nu ke.

⁹ Ben bonyii bó kenke bonfaw, ben ekenké ten bó é je yi jee le, yene fo ben ebmsee bó. Ben ekumyi le ben é bó bocii kenke Cee Ekole mwaan fowe, ε fô wvú le nu ε jεy jεy yaa nu ke.

Mwεem mvu jem e mvú Nyo' nya é beene

¹⁰ Keemεese, me ε no ngayte é ben le ben eleemé temyi yi Tata le, eyeemé ε ε nu yi mvungay mwew mvu baay e.

¹¹ Ben etfume mwεem mvu jem e mvunciim ye le mvú Nyo' nya é ben, wvu le ben nulo eleem etum jem ben ε bo dεwle é jé yicii yi wvú wεentene jó le.

¹² Ben ekeé le ke beene diuu ε ε nu beene ε bo bonyii bo boyuum ke. Beene diuu ε é nu beene ε bo mwεem mvunciim mvú kenke mvungay bó bvukuke, saake won ejiwε wvun e, mvú é nu bijoy bi befe bicii bi nu mondvuum mo fowe le.

¹³ Nonen ben emum etfume mwεem mvu jem e mvunciim mvú Nyo' nya é ben, wvu le é ke edioo enu εdiuw yo befe le, é ben eleem eteme no ben nu ε ge wase fieε ficii keeke eleeme temyi.

¹⁴ Nonen, ben emum eleemé temyi. Ben ejo kecey é kí enu diεwe keaw e ε ben ε suu cin, ejo nce wvu teyey é wvú enu diεwe ketwaa le ε ben ε jise ε ban gvúw yene dvú.

¹⁵ Ben enú ε ben ε seyse keefewci saaka wvú jee wvú too bó nyεkey fô bonyii le, é fifin enu diεwe bolaba bo jem e ε ben ε lese yi bikaa le.

¹⁶ Keebise fò, ben eleesè kɛ ɛ è nu fitele yî Klistu le, é fifin enu diɛwɛ ŋkɛɛ jem e ɛ ben kɛŋke ɛbo. Ɛ nu fi fi ben nu ekoole bomvuun bò wee kebefɛ tfumyi ɛ ŋɔuy bɛɛnci yî dvú le.

¹⁷ Ben ejo tɛn mboyma wvù Nyo' nu ɛ boyse ben é wvù enu diɛwɛ kefo ke jem e ɛ ben ɛ bon, emum ejo tɛn nyo jem yî Keyoy ke Yuule nyaa yî è nu diɛw Nyo'.

¹⁸ Yî fiɛɛ le ficii, é ben ebunleè sekecii bii no Keyoy ke Yuule duŋci. Ben dioo bunlee no biite fiɛɛ ficii fi ben shieele é Nyo'. Yî fifiɛ le é ben etaalè ntay, ebvuu ekuulé shém sekecii keebunlee leke Nyo' fò bonyii bò è nu bo Nyo' le bocii.

¹⁹ Ben ebunleè tɛn fò me le le seke me ɛ ŋake diuw wɛm keenjeme, ɛ Nyo' nya kɛ me bò fiɛɛ fi me njeme, ɛ me no njemyi sɛ nfan ɛkumɛ kenyilɛ ke saaka wvù jee wvù wvu Nyo' le.

²⁰ Ɛ nu saaka wvudvu wvun wvù me nu yî ncaw e nje wvù diɛwɛ wee wvù nu jise di Klistu le. Ben ebunleè wvu le me ndioo enu keenjeme, ɛ me njeme no me ŋkɛŋke keenjeme, sɛ nfan.

Ngayma

²¹ Tikikus wvù waa bwee wesebeene shém wvù lemte tɛn Tata le bò fitele fiew ficii nu esee fiɛɛ ficii é ben ɛkumɛ me, wvu le ben tɛn ekiɛɛ no me nu, noo fiɛɛ fi me engee.

²² Fifin nu naa fiɛɛ fi me ntumte wvù fò ben e nje fi, wvu le wvù eto ege é ben ekiɛɛ no bese nu, ebvuu eyvuwsɛ mvuntelem mvunɛn.

²³ Nyo' Icee wesebeene bò Tata Jisos Klistu enya ben nyɛkeey hò kɛŋkɔŋɛn noo mbee.

²⁴ Nyo' ebuw ben bocii bò kɛŋke kɛŋkɔŋɛn kè yaa kaa kɛ fò Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le.

**Nɔwa' wvù Baul to saɲεε Ê
kentaashε ke
Filipi
Fiεε fi nu Ê Nɔwa' wvu Filipi
wvun e**

Nɔwa' wvun to saɲ Baul fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Filipi le. Wvù nu Ê ngoo bonɔwa' bô wvù to saɲεε yew ncaw e Lum. Fiεε fi to geε Ê Baul se saɲ nɔwa' wvun to nu keedunɲεε le wen nu ε yen bigew bi kentaashε ke Filipi kedvu to tumεε. Ekufe ke diεw Baul e Ê nɔwa' wvun e nu le, “Fô me le, ε me nu dvù, tu me nu ke bee Klistu, me Ê nɲpwe, ε enu sεw fô me le”. Baul jemyi ekumε bvukukε bvu Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le, no wvù to shikεε ekole kew tu diεwε nfwa le, ε Nyo' mum ke bense wvù, geε bvudvuu bvù kuuke fele bvu wee tfuu le.

Bikuu bi mwεεm e Ê nɔwa' wvun e

- 1:1-11 Keɲkεwce
1:12-26 Mwεεm mvù kooyi bô Baul
1:27-2:18 Nce wee wvù nu ε taashε bô Klistu
2:19-30 Njeme ekumε Timatio bô Ebaflodaytus
3:1-4:9 Ntefe ekumε bonyii bo bvuban e noo bonɲεw
4:10-20 Bonyii bo Filipi nu nsâa Baul
4:21-23 Kemεse

¹ Nɔwa' wvun saɲ me wvù Baul bee Timatio bô nu boom bo lemme le bo Klistu Jisos e. Nɔwa' wvun gene fô ben e, bonyii bô nu bo Klistu Jisos e bocii Filipi bô bocee bikuu bi kentaashε ke bonyii bo mbee le noo bonyii bô fici gee dilemme Ê kentaashε ke bonyii bo mbee le εnte.

² Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu ebuw ben bô kembonεn, ebvuu enya ben bô mvuntelem mvù lεεtene.

ε Baul nya keyoone Ê Nyo' fô bonyii bo Filipi le

³ Me nke nɲkwawci ekumε ben sekecii, no nyaa ke ε Ê nu keyoone Ê Nyo' wεm.

⁴ ε me ndioo mbunlee bunle yεm yicii fô ben e bocii, no mbunlee n'yuuke njon,

⁵ njefo ε kew yî diuu di fwe le ε to ε buy εben e, nu ε ben ε taashε beene keelemte le saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu egene fwe.

⁶ Me nke naa ntay le Nyo' wvù kεwεε lemme di jee din yî yene le nu ke egen dvù fwe egen emεse diuu di Jisos Klistu nu ke ekase eto le.

⁷ Fî nu leɲ le me enɲkwawci ekumε ben nonεn, njefo ben nu fitele fiem, ε beene leeme yî fiεε le fimwaaɲ ε Ê nu fî fi Nyo' nu ε buw beene dvù. Beene leeme yî dvù le keseen wvù me nu yî ncaw e, ke no beene to leeme seke me nto mbεε nɲhane ntanyi diuw saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu ngeε ε wvù ciime ntay.

⁸ Me njemyi nεn ε Nyo' kee naa ntay le me nkeɲke shiee wene, nkoonke ben bocii ke leɲleɲ no Klistu Jisos koonke.

⁹ Me mbunlee le keɲkoyεn kenεn ekuù gene fwe fwe, ε ben ekeɲke bvufee, taasse mwεεm ntay.

¹⁰ Ben nu dioo taasse nonεn, emum ecawte mvù looci nu leɲ. Nonεn, ε ke edioo enu diuu di Jisos Klistu kaase too, ε ben enu yuule, nu se nlo.

¹¹ Ben nu ke enu nonεn njefo Jisos Klistu nu ε ge ben ε no keɲke nce wvu teyey, bonyii ε no yεne bensee Nyo', tumte monɲkum mew.

ε Baul no nu yî ncaw e, ε saaka wvu ekumε Jisos gene ke fwe

¹² Boom bo bwεεm e, me nɲgomte le ben ekieε le mwεεm mvun mvunciim mvù nu ε kooy bô me nu ε loocε ε ge saaka wvù jee wvu ekumε Jisos ε ku ε gen lo fwe fwe.

¹³ Mwεεm mvudvu nu ε ge bonyii bô cεyte ntow wvun fô me nu, noo bonyii bocii ε kieε le me nu yî ncaw e fen nεn, nje me nu wee Klistu.

¹⁴ Ncaw wvù me nlemte wvun nu ε bvuu ε ge boom bo bwεε wesebeene le nteen ε mεse ε lese fitele yî Tata le ε no fewci diεw Nyo' temyi lo, yaa fane ke.

¹⁵ Me nkeε le bô bomew fewci naa ekumε Klistu nεn bene ε Ê nu kendorɲ bee bô, taɲke lemme diem. Geenεn ε bomew fewci fibole bô mvuntelem mvù yuule.

¹⁶ Boban fewci nonεn, njefo bô koonke me, ε bô kee lo le me nu yî ncaw e fen ε Ê gεke Nyo' me le me entomtε saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu.

¹⁷ ε bomew ba fewci ekumε Klistu ke fomvu fomvu bô mvuntelem mvù yiile wvu le bô egeε nonεn biise nɲεw yî nɲεw wvù me n'yene wase yî ncaw e fen.

¹⁸ Fifiε keɲke la keege? Kenεε bô fewci nonεn bvulle lo, kenεε bô fewci bô keceεy, tu me n'yuuke ke fiem ε Ê nu njon njefo ficii nu ε bô fewci ke ε Ê nu ekumε Klistu.

¹⁹ ε nu ke no me nu nke en'yuuke njon nonεn, njefo me nkeε lo le no ben bunlee fô me le, ε Keyoy ke Jisos Klistu le bvuu fii me, nu ε me nu nke emboy yî nɲεw e.

²⁰ Fiεε fi me nlooci ntaale fwe ε me ε nlese bvufee yî dvù le nu le fo me nke enge naa lo fiεε fi ege ε me en'wuumene ke. Me nu enɲkuu

ke e è nu shém, enleeme ntemyi sekecii, se ge keseen wvu le kenεε me e ηkpwe, kenεε me nu dvú, é fiεε ficii fi me ηgee, ecawsè ke e è nu diee di Klistu le we.

²¹ Me njemyi nonen nje, fò me le, é me nu dvú, tu me nu ke bee Klistu, me é ηkpwe, é enu sεw fò me le.

²² Geenεn, é è nu le me nu enu dvú, é me engeè lemme di efii bonyii ntay. No mwεεm mvun nu mvunfεεm nεn, me mbaa embvuu enjkiεε laa me nu encaw fi la le.

²³ Me ntuwtnε lo entelεn jodvu. Me ηgomte le è be nulo é me enjene fiem enjen enu bee Klistu. Fifiε jee fele keenu dvú.

²⁴ Geenεn, ε fi jee baay le me enu dvú nje yene.

²⁵ No fi nu nonen, me nlooci naa ηkee le me nu enu dvú nlemte beene bocii wvu le ben ekuú gene fwe bvuu yuuke njon no ben nu ε lese fitele yí Klistu le.

²⁶ Nonen, é me ndioo ε ηkase ε nto ε no nu beene, é ben ebvuu ebensee lo ye ntay ekumε Klistu Jisos nje yem.

Ben eceè nce wvú Jisos Klistu gomte

²⁷ Fiεε fi me ηgomte keengay nu ke le ben eceè nce ε è nu wvú saaka wvú jee wvu ekumε Klistu gomte. Ben eceè nonen, wvu le kenεε me ε ηkase ε nto ε n'yan ben e, kenεε me mbaa nto, é me en'yuuke ke le ben leeme temyi, kenjke fitele fimwaan, nu yí wee le mwaan, diuu yí fiεε le fimwaan, wvu le saaka wvú jee wvun egeñè fwe, ε bonyii berje dvú.

²⁸ Fo ben efanè naa lo bonyii bò bane ben yí saaka wvun e ke. É ben nu se ben fane bó, é fifin edunçi é bó le Nyo' nu ke eboyse ben, geenεn εlese lo bó.

²⁹ Ben ekeè le Nyo' baa buw ben le ben enu bonyii bo Klistu le ke le ben εlese ε è nu fitele yí ye le maan ke. Wvú nu ε buw ten le ben eynè ηgew nje Klistu.

³⁰ Ben nu ε bene wase me le beene ε no diuu yí saaka wvun e bocii wvú ben to yncεε ε me ndiuu yí dvú le, ε è nu ke wvú wvú ben yuuke le me mbεε yí dvú le keseen.

2

Ben ejò kenfewsεn yí Jisos Klistu le

¹ Ke ben nu ε taashε wase ben ε bo Klistu wvú ε ge ben ε no kenjke mvuntelem? Ke kenjkonjεn kew fò ben e nu ε ge wase mvuntelem mvunen ε no yvuwse? Ke ben ε bo Keyoy ke Yuule nu ε taashε wase, ε Klistu

kenjke fitele fi jee fò ben e bvuu camte shen fò ben e?

² No fi nu nonen, ben ege le é me emεse en'yuw njon. Ben enu diuw mwaan, koonjke bikuu binεn, kenjke fitele fimwaan bvuu kenjke ηkpawwεε mwaan.

³ Fo ben dioo nu ε wee no kpwaake ke ε è nu ekumε ekole kew kenεε bensee ye yí ecici ke. Wee tfuu eshike ekole kew, eyenè wee mvu le fele ekole kew.

⁴ Fo wee ekpwaakè ke ε è nu ekumε ekole kew ke. Wvú ekpwaakè ten ekumε bonyii bomew.

⁵ Kenje kenεn kenjke keenu lenjεn ke diεwe ke Klistu Jisos e.

⁶ Wvú to nu Nyo', fanε yaa ejo fifiε le è nu fiεε fi wvú emεy eghemte yí dvú le ke,

⁷ geenεn, cine bvudvuu bvudvu le, jo ε è nu bvú nfwa le.

É bó boo wvú, ε wvú no nu lenjεn ke diεwe wee wvu wum e.

⁸ Seke wvú to nu wee wvu wum, ε wvú shike ekole kew no yuuke Nyo' le, ke bee keekpwe kpwe,

efey mvunciim, kpwe yí yí kentam e.

⁹ No wvú to gee nonen, ε Nyo' bense wvú gee bvudvuu le bvú fele bvú wee tfuu le, buw wvú bó diee di fele ε diee ecii,

¹⁰ wvu le wee tfuu wvú nu wonj wvu we le bó wvú nu yí nshε le noo wvú nu ekuse jo nshε,

ke dioo ε yuw diee di Jisos e didvu, ηgvuum, ¹¹ é wee tfuu ejemyi bó diuw we le Jisos Klistu nu Cee Ekole.

É bó edioo egee nonen é mbense egeñε é Nyo' Ice.

Ben ebaà é wonj jan diεwe jón e

¹² Nonen nsáa yem shém, ben eyuukè ke ten Nyo' le nonen no ben to yuuke seke me nto nu beene. Ben eyuukè keseen fele lo wvú me n'jaa nu ke beene, egeñε fwe gee mwεεm mvu ekumε mboyma wene. Ben egeè nonen, fane ciñjke.

¹³ Ben ekeè le è lemte Nyo' yí yene le, gee le ben eshieelè keegeε mwεεm mvú wvú koonjke. É è bvuu nyaa wvú mvunjay keegeε mwεεm mvudvu dvú.

¹⁴ Ben dioo gee fiεε ficii fi ben gee, fo ben ewvukenè, kenεε beekè mbew ke,

¹⁵ wvu le ben eyuule, nu se nlom. Nonen, é ben emum enu boom bo Nyo' le bó nu se jay entelεn jo εngokε kin kè kenjke mvuntelem

1:21 Gal 2:20; Kolo 3:3-4   **1:23** 2Kol 5:8-9   **1:27** Kolo 1:10; 1Tes 2:12   **1:30** Lem 16:19-40; Fili 1:13   **2:2** Jon 13:34; 1Kol 1:10-11; Gal 6:10; Efe 5:2; 1Jon 4:12   **2:3** Lum 12:10; Gal 5:26   **2:4** 1Kol 10:24   **2:5** Jon 13:15; Lum 13:14; 15:5   **2:6** Jon 1:1-2; 17:5; Ibu 1:3   **2:7** Jon 1:14; Lum 8:3; 2Kol 8:9; Ibu 2:14, 17   **2:8** Jon 10:17; Ibu 5:8; 12:2   **2:9** Lem 2:33; Efe 1:21; Ibu 1:4   **2:10** Yesa 45:23; Jon 5:23; Lum 10:9; Mwm 5:13   **2:13** 1:6; Jon 15:5; Lum 7:18; 15:18; 1Kol 12:6; 15:10; 2Kol 3:5   **2:15** 1:10; Dito 32:5; Dan 12:3; Mat 5:14; 10:16; 1Kol 1:31; 2Kol 1:14; Gal 2:1-2; Efe 5:8; 1Tes 2:19

* **2:16** Kenεε le, "... no ben fewci."

mvù yíile, buuke mwεεm. Ben ebaà ê wonj jan diεwe jón e,

¹⁶ no ben jici * saaka wvù nyaa nshii wvù mey lo ê bonyii le. E ben gee nonen, é ke edioo enu diuu di Jisos Klistu kaase too, é me embensee ye le me mbaa nlem lemme di εcici ke.

¹⁷ No ben nu ε lese fitele yí Nyo' le, tu è nu ncese ε ben ε ge fò wvù le. E è cim nu naa le bó nu emese enya me diεwe no bó ké fuu mbvuum, ebise yí wene ncese le, é me en'yuuke ke ε è nu njon, nlanlanje beene bocii.

¹⁸ E me ηgomte le ben ebene me le é beene eyuuke njon, lanlanje.

E Bauljeme ekume Timatio bô Ebaflodaytus

¹⁹ E Tata Jisos beje lo, tu me n'yene le è sheke caan é me entum Timatio fò ben e. Wvù nu ke edioo ε to ε kase ε tu jim, esee é me no ben nu, é fitele fiem elεten.

²⁰ Ke me ηkenke wee mvu diεwe wvù le wvù looci naa kenke ten shiee fò ben e diεwe no me ηkenke ke.

²¹ Me njemyi nen, njefo wee nteen kenke shiee ε è nu fò εkolé kew e, yaa taale ke ekume fiεε fi Jisos Klistu gomte le ke.

²² Geenεn, Timatio nu ε ben kee wase wee wvù è nu wvù, no wvù nu ε lem wase bee wvù keefewce saaka wvù jee, ε wvù lemte bee wvù lenlanje diεwe no wan ké no lemte bó ice.

²³ E nu fiεε fi me n'yene le è sheke caan é me entum ε è nu wvù. Fiεε fi me mbεε ntaale nu keen'yen laa mwεεm nu etu nεε le yí yem e le.

²⁴ Me ηgeεle bvufee yí Tata le le è sheke caan, é me kebee ento ten en'yen ben e.

²⁵ Me n'yene le fi nu shiee le le me enkase enciense Ebaflodaytus é ben. Wvù nu waa bwee wesebeene, ε bee wvù lemte bvuu diuu yí diεw Nyo' le. E nu wee wene ntum wvù ben to tumεε le wvù eto etaale fò me le.

²⁶ Wvù se kenke wase shiee keeyen ben e bocii, ε fitele buuke wvù no wvù se yuwεε le ben nu ε yuw le wen cεmte lo.

²⁷ E nu keceey, wvù se nu ε looce ε cem ε shεε ke caan keekpwe. Geenεn, Nyo' se nu ε cam shen fò wvù le, ε ke wvù se cam ke ε è nu fò wvù le maaj ke. Wvù nu ε cam ten fò me le le fò wvù ekpwe ebvuu ebise ηgew yí wvù me n'yene wase le ke.

²⁸ Nonen, me ε mum ε no nshiee naa baay le me enciense wvù, wvu le ben ebvuu eyen wvù le eyuuke njon, é fitele fiem ten elεtene.

²⁹ Ben efiisen wvù diεwe bonyii bo Tata le bó njon. Bonyii diεwe wvù le nu bó è nulo é ben ewvumte.

³⁰ Me njemyi nen njefo è to sheke caan tu wvù to kpwe nje lemme di Jisos Klistu le no wvù to nyae εkolé kew keetaale fò me le yí bvudvuu bvunen e.

3

Fiεε fi kuuke nu keekieε Klistu

¹ Boom bo bwεεm e, keemεεse, ben eyuukè njon le ben nu bonyii bo Tata le. Me nu ε nsaj wase mwεεm fò ben e, ε ke è nulo é me endose keenjemyi ηkaase ntuu fò ke. Me ηgee nonen keenjengmeme lo ben.

² Ben dioo nu, no yené ben ε bonyii ba bó gee mwεεm mvù befe, leeme ke le bó kenke ke keeseeyi ye bonyii le bó tfuuse bó yew. * Bonyii bodvu ba nu lo bwé.

³ E nu beene ban bó nu ε kenke ntfuse yew wvu len, beene ban bó bunlee Nyo' no Keyoy kew dujci. Beene bensee ye ε è nu nje Klistu Jisos, ke beene leese bvufee yí mwεεm mvù è gee bonyii le ke.

⁴ Geenεn, è nelo é me ηkenke ten shiee keenleese bvufee yí mvumwe mwεεm e. E wee fen nu dvù wvù kpwaake le wen nu ekεnke shiee keeleese bvufee yí mvumwe mwεεm e, tu me ηkenke wvù fele wvu mwεεm.

⁵ Me nu wee wvu Israel, é kfuu di Benjamin e, nu wee Ibulu, ε è to boke Bo'ibulu me, ε è ke no nu εdiuw nyaj ε bó tfuse me yew. E dioo tu é keba ke bonci bosesε le, nu ε me nto nu wee Falasii,

⁶ ntemyi naa ntay yí fiεε fi Nyo' le, mbone bikaa é kentaashε ke bonyii bo mbee le ejim. E keba ke bonci bosesε le no è nulo é wee enu teytey, me nto mbaa enkenke jay ke.

⁷ Geenεn mwεεm mvù me nto nshee n'yene le è nu mwεεm mvu sεw e fò me le, nu ε me n'yene wase keseen le è nu mwεεm mvu εcici, nje fiεε fi Klistu ge fò me le.

⁸ Ke è mey ke fiεε ke, keceey, me n'yene mwεεm mvunciim e ε mvù nu lo mwεεm mvu εcici fò me le, njefo fiεε fi kuuke fele mwεεm mvunciim nu keekieε Tata wεm wvù Klistu Jisos ntay. Me nu ε nlanj mwεεm mvun mvunciim nje ye. Me n'yene wase mvù le ε è nu mwεεm mvu nnyen e, wvu le me enú bee Klistu,

⁹ é bee wvù emese eleyen, enu yí wee le mwaaj. Me nu ε Nyo' ε jo wase me le me nu teytey fò wvù le. Wvù jo nonen njefo me nu ε nlese fitele yí Klistu le. Me ε mum ε no nu teytey no wvù joo bonyii bó nu ε lese fitele yí Klistu le. Ke me mbvuu njoo naa lo le me

2:17 Lum 15:16; 2Tim 4:6; 1Jon 3:16   **2:18** 3:1; 4:4   **2:19** 1:1   **2:20** Lem 16:2   **2:21** 2Tim 4:10   **2:25** 4:18
2:29 1Kol 16:16, 18   **3:1** 2:18   **3:2** 2Kol 11:13   * **3:2** Bó to joo le é bó tfuse wee yew, é wvù se no nu le wen nu wee Nyo', ε è nu no nce Bojuu to nu.   **3:3** Lum 2:28-29   **3:4** 2Kol 11:18, 21   **3:5** Luk 1:59; Lum 11:1   **3:6** Lem 8:3; 22:4; 26:9-11   **3:7** Mat 13:44, 46   **3:9** Lum 1:17

nu teyete mbii no me nto nkpawaci le wee ké no nu seke wvú bii bonci bosese le ké.

¹⁰ Fieε fi me ngomte keseen nu le me enjikeε Klistu ntay, enjikenke mvungay mvú wvú kenke no wvú to kasε ebuy yi kpwe le. Me ngomte ten keen'yen ngew no wvú to yeneε, bó keenya ekole kem ε kpwe no wvú to nyae,

¹¹ wvu le Nyo' ke ebvuse ten me yi kpwe le.

Me mbone nan ntaale fô me ngene

¹² Ke me ngayte nen le me nu ε nge wase mwεεm mvun kenεε le me nu ε nfese wase ke. Me mbεε mbone ke nan le me nke enlanj kebo enjice mwεεm mvudvu le ε me εbo, njefo Klistu Jisos nu ε jo wase me wee we le.

¹³ Boom bo bwεεm e, ke me n'yene le me nu ε njice wase mwεεm mvudvu le ε me εbo ke. Geenen fieε fi me ngee nu le me ndaayi ε mwεεm mvú nu ε fey wase le, mbone nan le me enjice ε ε nu mvú nu fwe le.

¹⁴ Me mbone nan ntaale ke ε ε nu fô fô me ngene, keenjekenke mmawce wvú ε nu ntee wvú Nyo' nu ε tee me le me emben ento we no me nu ε ntaashe bee Klistu Jisos.

¹⁵ Beene bocii bó nu ε cime wase geη yi Jisos Klistu le kenke keekpwawci mwεεm mvun. Geenen, ε ben bomew kpawaci mvunen mwεεm jεεy, tu ε nu ke eyuuse wase Nyo' ε ben.

¹⁶ Fieε fi baay nu ke le beene ejici ε ε nu fieε fi beene nu ε yεεyi wase le ntay.

¹⁷ Boom bo bwεεm e, ben ejod kenfewsεn fô me le, ebvuu etaalé ten nce wvú bonyii bomew cee bó nu ε jo kenfewsεn fô bese le.

¹⁸ Me njemyi nen njefo no me nto nké no njemyi wase ε ben bokan ε bokan e, ε mbvuu ε no njemyi keseen bó misem ε jise le bonyii bomew nu dvú bó cee nce wvú dunji le bó bane lo saaka wvú le Klistu to nu ε kpwe yi kentam e.

¹⁹ Boba bonyii nu ε bó nu ke elεse lo bó. Wvubo nyo' nu diuwdiee. Bó bensee ye yi mwεεm mvú bó bee keewuumene lo yi dvú le. Nkpawace wvubo nu ke ε ε nu yi mwεεm mvu fokuse fen e.

²⁰ Beene nu fisεεbeene bonyii bo wonj wvu we le. E ε nu fô fô beene looci cεyte le Mboise wesebeene wvú Tata Jisos Klistu nu ke enε se to.

²¹ Wvú nu ke edioo ε to, ekumen ye yesebeene yi ncεwncew yin ε yi etu diεwe ye ye yi kenke bvujonjke le. Wvú nu ke ekumen ε ε nu bó mvungay mwew mvú wvú nu ke ebaance mwεεm mvunciim dvú enu εwe jodvu.

4

ε Baul nya ntefe ε bonyii bo mbee le bo Filibi

¹ Nonen boom bo bwεεm e, me nkoonjke ben baay mbvuu nkenjke shiee keen'yen ben e. E nu ben bó gee ε me n'yuuke njon, ε ben bvuu nu kefo kem ke bvunfon e. Nsaa yem, ben emum eleemé ke temyi ben ε bo Tata nonen.

² Me nleke le Ewodia bó Sintiki emεεshe fieε fi bó kenjke etu diuw mwaan no bó nu wee bó waa bwee nje Tata.

³ Me ε no ngayte ten ε wo we wvú looci nu naa wee wem ngoo le wo efi ke bokene ban ε bó etu diuw mwaan. E nu bonyii ε bó ε katen wase bee bó yi lemme di saaka wvú jee wvu ekume Jisos Klistu le bó bo Kelemeden noo bonyii bomew bó bee bó to lemte. Bonyii ban bocii nu ε ediee εbo nu wase ε nwa' bonyii bó kenjke nshii wvú mey lo le.

⁴ Ben eyuuké njon sekecii no ben nu bonyii bo Tata le. No me ngay nu ε me mbvuu nkaase ntuu fô le ben eyuuké njon.

⁵ Ben edunji gee di nyεkeey ε wee tffuu, ekumyi le kefew ké Tata nu ke ekase eto nu wase nceencee.

⁶ Fo ben ebuuké naa lo ekume fieε fimew ke. Ben ebunléε lo fô fieε ficii le geεle fwe dvu Nyo'. Ben dioo bunlee no biite mwεεm mvú ben shieele ε wvú, enyaà keyoone yi mvú wvú gee le.

⁷ E ben gee nonen, ε Nyo' emum enya ben nyεkeey we ε wvú ecεyte mvuntelem bó bvufee bvunen no ben nu bonyii bo Klistu Jisos e. Nyεkeey wvun wvú Nyo' nya nu ε ke ε nulo ε wee ekiεε kenfewsεn kedvu ke.

⁸ Boom bo bwεεm e keemεse, mwεεm mvú ben kenjke keekpwawci nu mwεεm mvú nu mvu keceey bó mwεεm mvú kenjke n'wvum, noo mwεεm mvú nu lenj. Ben ekpwawci mwεεm ε ε nu mvú yuule bó mwεεm mvú bonyii ké no koonjke noo mwεεm mvú sem nulo eta wee dvú. E mwεεm nu dvú mvú looci jee, ε mwεεm nu dvú mvú ε nulo ε bonyii ebensee, ε ben no kpawaci ε ε nu ekume mvumwe.

⁹ Ben egeε mwεεm bii ke ε ε nu n'yεεyi wvú me nto nyae ε ben e, kenεε ε nu mwεεm mvú ben to yuuke lo ε me, kenεε ε nu mvú ben to yene lo. Ben nu dioo gee no nen, ε Nyo' wvú gee ε mvuntelem mvu bonyii le nu nyεkeey emum enu ben ε bó.

ε Baul yuw njon no bonyii bo Filibi dunji shiee fô wvú le

3:10 Lum 6:8-11; 2Kol 4:10-11; Lem 4:2; Lum 5:1-7   **3:12** 1Tim 6:12; 2Tim 4:7; Ibu 12:1   **3:14** 1Kol 9:24-25   **3:16** Gal 6:15-16   **3:17** 1Kol 4:16; 1Bi 5:3   **3:18** 1Kol 1:23; Gal 6:12   **3:19** Lum 16:18   **3:20** Efe 2:6; Ibu 13:14   **3:21** Lum 8:29; 1Kol 15:25, 28, 43-53; Kolo 3:4   **4:1** 1Tes 2:19-20   **4:3** Lem 3:5   **4:4** 2:18   **4:5** 1:10; Lum 13:11-12; 1Kol 16:22; Ibu 10:25; Jem 5:8; 1Tes 5:1-2   **4:6** Mben 37:5; Mat 6:25; 1Bi 5:7   **4:7** Jon 14:27; Kolo 3:15   **4:8** Lum 12:17-18   **4:9** 3:17; 1Kol 13:11

¹⁰ Tata nu ε ge me ε no n'yuuke njon baay no ben nu ε bvuu ε dunje shiee wene fō me le ke no ben to shee dunji. Me ηkee naa ntay le ben se keηke ke shiee fō me le, geenen tane ε è nu je.

¹¹ Ke me njemyi nen le me nse ntane fiεε ke. Me nu ε n'yeyi wase ε ηkieε keenfiisene mwεεm mvunciim.

¹² Me ηkee no wee ké no nu seke wvú tane, ηkee no wee ké no nu seke wvú keηke baay. Me ε mum ε n'yeyi fifin ε ηkieε no è nulo é me enu sekeci yí mwεεm e mvunciim keηεε me nu ε ndie, keηεε me mbaa endie, keηεε me ηkeηke baay keηεε me ntane lo.

¹³ Me ηkee keηge mwεεm mvun mvunciim nen, ε è nu bō mvunjay mvú Klistu nyaa é me le.

¹⁴ Geenēn, no me ncim ηgayte nen, ben nu ε ge naa ntay keefi me yí kefew ke ηgew wεm e kin e.

¹⁵ Ben bonyii bo Filibi kee lo le è to nu seke me nto nen'yεε won wene le Masedonia no me nto ηkewεε keenfewci saaka wvú jee wvun é ben, ke kentaashe ke bonyii bo mbee le kemew to nu ε taashe bee bō keetasene can ke. E to mεy ke ben.

¹⁶ E to nu naa seke me nto nu Tesalonika, * ε ben ciinse nfi é me, bvuu ciinse.

¹⁷ Ke me njemyi nen le me ntaale le ben eciinseé mwεεm é me ke. Me ntaale baay ε è nu mmawce wvú Nyo' nu ke enya é ben yí fiεε fi ben gee fō me le.

¹⁸ Ben to nu ε tum Ebaflodaytus bō nnya ε wvú to nya é me. Me ε no nu keseen n'yaa mbvuu ntane fiεε ke. Me nto nu ε nfiisen nnya yidvu yicii, n'yen ε yí duule fele lo no me nshieele. Nnya yin nu ncese ε ben ε ge fō Nyo' le, ε wvú ε fiisen, yí ε no samte shfuunjkene ε wvú koonke.

¹⁹ Nyo' wεm wvú me mbunlee keηke ntfu bvukuke bvucii bvú beene shieele, ε wvú nu ke enya é ben fiεε ficii fi ben shieele, njefo beene nu bonyii bo Klistu Jisos e.

²⁰ Mbense enú fō Nyo' Icee wesebeene wvun e sekeci se ηka. Fí enú nonen.

Ngayma

²¹ Ben egay bonyii bocii bō è nu bo Klistu Jisos e enya é me. Boom bo bwee wesebeene le bō nu bee bō fen gayte ten ben e.

²² E bonyii bocii bō è nu bo Nyo' le jan gayte ben e, efey mvunciim bō nu é ntow Kaysa le fen.

²³ Tata Jisos Klistu ebuw ben bō kembonen kew é kí efici biyoy binen. Fí enú nonen.

Njwa' wvù Baul to sanjεε ê kentaashε ke Kol ose Fiεε fi nu ê Njwa' wvu Kolose wvun e

Baul to sanj njwa' wvun fô kentaashε ke bonyii bo mbee le ke ê kelaante kè Kolose le. Ebaflos to nu ε ne to bô saaka mvu wvù befe ekumε kentaashε kedvu. E Baul mum sanj njwa' wvun no kentaashε kedvu to nu ê kelej kè wvù to yene le è kejkε wen keetaale fô kî le. Wvù to sanj keeleke n'yεyî ε è nu wvu keceey wvù nu ekumε bonyii bô è nu bo Klistu le.

Bikuu bi mwεem e ê Njwa' wvun e

1:1-8 Kenjεwce

1:9-2:19 Ekumε wee wvù è nu Klistu noo lemme diew

2:20-4:6 Nshii wvu fwe wvù nu yî Klistu le 4:7-18 Kemεse

¹ E nu me wvù Baul, waa ntum Klistu Jisos yî njokj wvù wvu Nyo' le. Me nu bee Timatio wvù waa bwee wesebeene.

² Njwa' wvun gene fô ben e boom bo bwee wese le bô nu fitefe fimwaanj bô bo Klistu, nu bonyii bô è nu bo Nyo' le Kolose. Nyo' Icee wesebeene ebuw ben bô kembonen kew ebvuu enya ben bô mvuntelem mvù leetene.

E Baul no bunlee, nyaa keyoone ê Nyo' fô bonyii bo Kolose le

³ Bese dioo bunlee fô ben e sekecii no nyaa ke ε è nu keyoone ê Nyo' wvù Icee Tata wesebeene wvù Jisos Klistu,

⁴ njefo bese nu ε yuw wase ekumε fitefe finεn fi ben lese yî Klistu Jisos e, bô kenjkonjen kè ben kejkε fô bonyii bocii bô è nu bo Nyo' le.

⁵ Bese kee le ben gee nonen njefo ben taale fwe ε è nu yî fiεε fi Nyo' nu ε seyse ε gee ê ben fowe le. E fiεε fin nu fi ben to yuwεε wase ê diεw Nyo' le yî nu keceey, nu saaka wvù jee.

⁶ Saaka wvun to to fô ben e lejlej no wvù to toε fô bonyii le yî ekole ke nshε le kecii no kumene nce bonyii bvuu saanjene gene fwe fwe. E nu ke lejlej no fi to kooyεε bô ben e kεw diuu di ben yuwεε saaka wvudvu bvuu kiεε keceey le Nyo' nu ε buw bonyii bô kenjkonjen kew.

⁷ Ben to yuw saaka wvudvu wvun ê Ebaflas wvù nu fitefe fisεse, ε bee bô lemte yî fiεε le fimwaanj. Wvù nu wee lemme Klistu, ε wvù

ε jo bvudvuu bvusese ε no lemte bô fitefe fiew ficii,

⁸ ε wvù ε see wase ê bese ekumε kenjkonjen kè Keyoy ke Nyo' le nu ε nya ben ε no kejkε fô bonyii le.

⁹ E kεw diuu di bese yuwεε ekumε ben nonen, bese ε mum ε no bunlee fô ben e sekecii. Bese bunlee leke le Nyo' ege ε ben ekiεε fiεε fi wvù gomte. E fifin nu ke efey yî bvufee bô mwεem mvù Keyoy kew nu ε ge ben ε no kee le.

¹⁰ Nonen ε ben emum ecee nce ε è nu wvù nu ε kpwenten wvù bonyii bo Tata le. E è nu wvù, wvù wvù looci koojkε. E ben dioo cee nonen emum egee dilemme di jee jé le jé le, ekeè Nyo' gene fwe fwe.

¹¹ Bese bunlee ten le Nyo' wvù mvungay mvu baay mvunciim nu mwew enya ben bô mvungay mvunciim ε ben etemyi sekecii, kuule shém gene fwe yî fiεε le ficii, lanjanε,

¹² nyaa keyoone ê Nyo' Ice. E nu wvù wvù nu ε ge beene ε kocen keeke ekejkε fiεε fi wvù nu ε seyse ε gee ê bonyii bô è nu bew fô bvudvuu bvù n'yuu le.

¹³ Wvù nu ε bvuse wase beene can mvungay mvu ejiwε le, ε gee ente jo bvunfon bvù Waa we wvù nu fitefe fiew e.

¹⁴ E nu Waa we wvun wvù nu ε ge Nyo' ε leεshε bibefe bisεεbeene, ε sum beene can njgew e.

Klistu nu ekole ke mwεem mvunciim e

¹⁵ Waa we wvun nu naa lo wunte Nyo' kebee wvù beene yaa yene ke. E nu wvù nsafwe mwεem mvunciim mvù bô bomε.

¹⁶ Nyo' to bom mwεem mvunciim can ye le, mwεem mvu fowe bô mvu fokuse, mvù bô yene mvù le, bô mvù bô yaa yene ke, kenεε è nu naa bonceндаa bô la, bô lene ê fwefwe le, kenεε bô kejkε mvungay, kenεε bo baay baay, kenεε bô saake. Mwεem mvun mvunciim nu ε Nyo' to bom can ye le, ε mvù nu keewvumte wvù.

¹⁷ Wvù to nu wase dvù ε mwεem mvunciim se ke no nu. Mwεem mvunciim nu can ye le, ε è jici wvù dvù ε mvù se nu.

¹⁸ Wvù nu ekole ke kentaashε ke bonyii bo mbee le kè è nu ye ye. E nu wvù wvù to kεwεε kentaashε kin. E è nu wvù wee wvù fwe keebuy yî kpwe le wvù yaa beε ke ekpwe ke, wvù le yî fiεε ficii le è wvù enu nsafwe.

¹⁹ Mwεem mvun nu nonen njefo Nyo' to nu ε koj le fiεε fi wen nu fi ficii enù yî Waa we le,

²⁰ è wvù ege ε mwεem mvunciim ekase etaashε bô Nyo', kenεε è nu mvu fowe kenεε

1:1 Gal 1:1 1:3 Efe 1:16; 1Tes 1:2-3 1:4 Efe 1:15 1:5 1Bi 1:3-4; Efe 1:13 1:6 Lem 2:41; Lum 1:13; 1Tim 3:16 1:7 4:12; Flm 23 1:8 1Kol 8:1 1:9 Efe 1:17; Fili 1:9 1:10 Efe 4:1; 2:10; Fili 1:27 1:11 Lum 5:2; Efe 1:18 1:13 Jon 5:18; Luk 22:53; Lem 26:18; Efe 1:6, 7, 21; 2:2; 6:12 1:15 Jon 1:18; 2Kol 4:4; 1Tim 6:16; Ibu 1:3 1:16 1:13; Jon 1:3, 19; Ibu 1:2 1:17 Jon 1:1; 8:58 1:18 2:19; 3:15; Efe 1:22-23; Lem 4:2; 26:23; Mwμ 1:5 1:19 2:9-10; Jon 1:16; Efe 1:23 1:20 Lum 3:25-26; Efe 1:9-10, 21; 2:13-16

mvu fokuse. E Nyo' mum ge kemas bô elemê ke Waa we le seke wvù to kpwee yí kentam e.

²¹ Ben tɛn to shee nu ε ben ε gawsɛn ben ε bo Nyo', kɛɲke bonkpawcɛ bô befe ekumɛ wvù, gee mwɛɛm mvù befe.

²² Geenɛn, keseen nu ε Nyo' ε kase wase ε taashe ben ε bó. Wvù to ge fifin fele yí Waa we le wvù to tuɛ wee wvu wum, to kpwe fô ben e, wvu le ben enù é wvù fwe yuule yaa kɛɲke nlom ke, nu sɛ jay.

²³ Ben kɛɲke keemum egɛnɛ fwe yí fitele fi ben lese yí ye le, ecime geɲ elemɛ tɛmyi ε fiɛɛ yaa shiike ke ben yí fiɛɛ fi ben taale fwe yí dvù le fi ben to yuwɛɛ é saaka wvù jee le. Saaka wvù jee wvudvu wvun nu wvù bó nu ε fewcɛ wase é wee tfuu yí nshɛ le fɛn. É saaka wvudvu wvun nu wvù me wvù Baul nfwɛci é bonyii diɛwɛ wee lemme Nyo' le.

Lemme di Nyo' to nyaɛ é Baul

²⁴ Me nlanɲɛ keseen yí ngɛw wɛm wvù me n'yaɛ nje yene le. É me njoo ngɛw wvun yí ekole kem e nɛn keemɛse ngɛw wvù Klistu to yaɛɛ nje kentaashe ke bonyii bo mbee le kè è nu ye ye.

²⁵ Nyo' nu ε geɛ me le me enlemtè fô kentaashe ke bonyii bo mbee le, enfewci diɛw yé ben no yí nu yicii.

²⁶ Diɛw yin nu yí to shee nu ε bó ε nyilɛ é ɛɲgokɛ ke bonyii le kecii bilum ɲkuɲ, ε keseen nu ε Nyo' ε duɲcɛ wase é bonyii bó è nu bew.

²⁷ Nyo' to nu ε caw keege é bonyii bew ban ekieɛ le bonyii bó yaa nu ke Bojuu nu ke ekeɲke bvukuke bvu saaka wvù bó to shee nyile wvun e naa ntay. É saaka wvudvu wvun nu le Klistu nu yí yene le. Nonɛn ben ε mum ε no taale fwe keekɛɲke bvukuke.

²⁸ É nu Klistu wvudvu wvun wvù bese fewci ekumɛ wvù é bonyii bocii. Bese yaɛyi bó bó bvufee bvucii bvù Nyo' nyaɛ é bese, bvuu teete bó, wvu le bó enù ε bó ε taw ε kocɛn é Nyo' ejise no bonyii bo Klistu le kɛɲke keenu.

²⁹ É nɛɛ fiɛɛ fi me mbone ɲaɲ, nlemte bó mvuɲgay mvunciim mvù Klistu lemte dvù yí yɛm e.

2

¹ Me ε mum ε no ɲgomte le me ɛɲge é ben bo Kolose ekieɛ no me nlumte naa ntay nje yene, bó nje bonyii bo Lawdesia noo bonyii bo mbee le bocii bó ke baa yaɛn wase me le ejise ke.

² Me ɲgee nonɛn le mvuntelem mvu ben ε bó le eyuwɛsɛ, é ben etaashe enu yí

kɛɲkɛn e, wvu le ben elooci kee naa ntay mwɛɛm mvunciim no wee kɛɲke keekee, emum ekeè tɛn kenyele ke Nyo' le, kè è nu Klistu.

³ Nyo' nu ε nyile ntfu bvufee bvucii bó mwɛɛm mvù bonyii kɛɲke keekee ekumɛ wvù é è nu yí Klistu le.

⁴ Me njemyi fin wvu le fo wee mvu ke ɛnɛ eto bó njeme wvù yeke wvu fomvu fomvu ɛɛɛ ben dvù.

⁵ Ben ekeè le naa no me nciim nu ncejole nɛn nu ε me nu beene é keyoy e. É me lanɲɛ no me n'yuuke no ben gee mwɛɛm é je yi ɛɲ e, ε ben ε lese fitele yí Klistu le ε fi tɛmyi ntay.

Bonyii bo Klistu le nu ε boy wase can bonci bo ecici le

⁶ No ben nu ε fiɛɛn wase Klistu Jisos wvù Tata, ben emum elemɛ ke yí ye le nonɛn.

⁷ Ben ecime geɲ ekuù yí ye le, elemɛ tɛmyi yí mbee wene le ke ɛɲɲɛɲ no bó to yeɛyɛɛ ben, enyaà keyoone é Nyo' sekecii.

⁸ Ben eyɛnɛ fo wee ke ejo bvufee bvu ecici bvu fokuse fɛn bvu kenɛɛma le enjim ben dvù é ben etu bonfaw ke. Bvufee bvun nu bvù bii bonkpawcɛ bo wee wvu wum bó bo mwɛɛm mvù saake yí woɲ wvun e. Ke é yaa nu bvù bii bonkpawcɛ bo Klistu le ke.

⁹ Ben ekeè le no Klistu to tuɛ wee wvu wum, nu ε fiɛɛ fi Nyo' nu fi ficii nu yí ye le.

¹⁰ Ben nu ε kɛɲke wase mwɛɛm mvunciim no ben nu ε taashe ben ε bo Klistu. É nu wvù ekole ke mwɛɛm mvunciim mvù kɛɲke mvuɲgay saake le.

¹¹ No ben ε bó to taashe nonɛn, ε wvù tfuse ben yew. É ke ntfuse yew wvun nu wvù bó tfuuse bó can seke bó ε sum kejewɛɛ ke ye wee le ke. Wvuwvun nu wvù é gee Klistu keesum nyam yene ye kebefɛ.

¹² Seke bó to leseɛ ben é joo nu ε bó to taashe ben ε bo Klistu dwey. É Nyo' kase bvuse tɛn ben nje fitele fi ben to leseɛ yí ye le le wvù nulo ebvuse tɛn ben yí kpwe le bó mvuɲgay mvù wvù to bvuseɛ Klistu dvù yí kpwe le.

¹³ Ben to shee nu ε ben ε kpwe wase é keyoy e nje bonci bo Nyo' le bó ben to ɲgoyte ε Klistu baa tfuse wase tɛn ben yew keesum mwɛɛm mvù nyam ye yene gomte le ke. Keseen, Nyo' nu ε ge wase ben ε kase ε tu dvù, ε taashe ben ε bo Klistu. Wvù nu ε lɛsɛhe wase bibefe bisɛbeene bicii.

¹⁴ Wvù nu ε fiwɛ wase mwɛɛm mvù to koole beene é Nwa' bonci le ε bó saanɲke ekumɛ beene. Wvù nu ε jo mwɛɛm mvudvu mvun e tfuse yí Klistu le, bó ε mum ε ta wvù yí kentam e,

¹⁵ wvú ε mum ε ηγογ mvunḡay mvu mwεεm mvuncim mvú keηke mvunḡay saake le, ε bvuse mvú ya le, ε shoose, ε mum ε so mvú yí kentam e.*

Bonyii bo Klistu le eyuukè ε è nu fiεε fi è gayte wvú

¹⁶ Nonεn, fo ben ebvuu ebee é wee mvu esaake ben ekumε mwεεm mvú ben diee keηεε mvú ben wuu keηεε le ben baa egeεle bonkaw, keηεε è nu ηkaw kpwee wvu fwe, keηεε le ben baa eshee mbam ke.

¹⁷ Bó to shee gee mwεεm mvun fwele ε mvú nu ke lo diεwe kenjinjin ke fiεε fi to nu keeke to le, ε fiεε fidvu keηεε nu Klistu.

¹⁸ Fo ben ebee é bonyii bomew esaake ben duu le ben nu ε jay je ke. Bonyii ban nu bô duu le ben ejoð bikuu binεn ekuse no bô joo, duu le ben ebunleè ten bonceendaa bo Nyo' le no bô bunlee. Bô duu le bô keε mwεεm njefo bô yene mwεεm e é bifile le. É bô bensee ke ε è nu ye yí mwεεm mvú too εfa jobo le, ε kenyi kedvu yaa nu ke.

¹⁹ Boba bonyii nu ε gawsen wase bô bo ekole kè è nu Klistu. Klistu nu wvú nyaa mvunḡay é ye ye ε yí se kuu no Nyo' seyse le yí ekuù. Beene nu ε taashe ke diεwe no ye wee nu ε taashe yí biyuj bô bongenḡee le ε se no lemte leη.

²⁰ No ben nu ε kpwe wase ben ε bo Klistu é keba ke mwεεm mvú saake yí won wvun e, ε no nu nje la wvú ben bvuu cee ke diεwe ben nu bonyii bo yí won wvun e? Ben bvuu beje keebii ban bonci le nje la?

²¹ Bô nen'yi cew lo le, "Fo wee ejice fin fiεε le ke. Fo wee emom fifi εmvu ke. Fo wee ekum fin e ke."

²² É mwεεm mvun mvuncim nu ε bonyii gee ε mvú fele lo, ε bonci ban nu ε è gεke bonyii bii bvufee bvubole.

²³ Bonyii nen'yi no yene naa le bvufee nu é bonci bodvu ban e, no bô gee le bonyii ekeè keebunlee é je yí leη e, bô keeshiwse ekole noo keenyεwle bô ye. Geenen, ε mwεεm mvun yaa nulo efiεe keebvuse wee é mwεεm mvú nyam ye ye shieele le ke.

3

Bonyii bo Klistu le keηke nshii wvu fwe

¹ No Nyo' to nu ε bvuse wase ben ε bo Klistu yí kpwe le, ben emum egomte mwεεm ε è nu mvu fowe fô Klistu nu ε Nyo' ε shike wvú é εbo kew ke cεεey e.

² Ben egeε bvufeeε bvunen yí mwεεm mvu fowe le. Fo ben egeε yí mvu fokuse le ke,

³ njefo ben to nu ε kpwe wase, ε nshii wene nu keseen ε Nyo' ε nyile yí Klistu le wvú nu bô wvú.

⁴ Seke Klistu wvú nu nshii wene ε ke ε buynen bô bvukuke bwew, é ben ten emum ebuynen ente jo bvukuke bvudvu.

⁵ Fí ε mum ε no nu le, ben elεse lo mwεεm diεwe mvun e mvú nyam ye shieele. É nu keejaanke kenjan bô keekpwawci mwεεm ekumε kenjan, noo ye yí ηεyεn, noo keeshieele keegeε mwεεm mvú befe, noo keebvuushi ejise yí mwεεm e. Wee wvú bvuuushi ejise yí mwεεm e nu ε mwεεm mvun ε tu wase nyo' mvu fô wvú le.

⁶ É nu kfuu mvumwεεm mvú nu ke ege é Nyo' eton'ye shém elaj ηḡew yí bonyii bô gee mvú le.

⁷ É to nu fwele ε ben gee kfuu mvumwεεm seke ben to bεε cee nce bii no nyam ye shieele.

⁸ Geenen keseen, ben keηke keecinε mvú le mvuncim. Ben ecinε shém yí ton'yεn bô mvuntelem mvú seεene noo mvuntelem mvú befe le. Fo wee ebeetè bô diee di wee le ke. Fo njeme wvú samte ebuytè diuw wee le ke.

⁹ Fo wee elεlè waa bwee ke. Ben ekeè le ben nu ε baa wase ye yí yvum bô gee diew,

¹⁰ ε jo wase ε è nu yí fiε. Yiyin nu ε Nyo' seysee sekeci kumene ε yí tuu diεwe ye le, wvu le ben elooici kee wvú.

¹¹ Fofen nu ε wee mvu yaa bvuu nu jεey fô mvu le ke. Ke wee mvu bvuu nu dvú le è nu wee juu ε mvu nu wee Glek ke. Ke wee mvu nu dvú le bô nu ε tfuse yew ε mvu nu ntffuse ke. Ke wee mvu nu dvú le è nu wvu εntfun ke. É ke wee mvu nu dvú le è nu nyam yí ηkpwaante ke. Ke wee mvu nu dvú le è nu nwa ε mvu nu waa yew ke. Klistu nu fiεε ficii fô bô le, ε wvú nu yí bô le bocii.

¹² No Nyo' nu ε caw wase ben, ben ε no nu bonyii bew, ε wvú koonke ben, ben emum ejo kenḡe ke leη kè le: wee ecamtè shen fô waa bwee le, geè mwεεm mvú jee fô bonyii le, shiwsè bikuu binεn, nù wεε, kuulè shém,

¹³ yaa keηke fitele fi seεene ke. É wee cim ge naa la fí ε luce wee, é wvú leεshe nya é wvú. No Tata nu ε leεshe wase binεn bibefe, ben ten elεeshi bi bonyii bomew e.

¹⁴ Ben dioo gee mwεεm mvun mvuncim, no tomyi keηkonḡen fwe. Keηkonḡen nu fiεε fi taashi mwεεm mvuncim ε mvú se nu yí fiεε le fimwaanḡ.

¹⁵ Ben ecinε é nyεkeey wvun nen'yi fô Klistu le enu é mvuntelem mvunen e dunji ben je.

* **2:15** Keηεε le, "... ε mum ε so mvú yí ye le." **2:16** Lum 14:1-6 **2:17** Ibu 8:5 **2:18** Efe 1:21 **2:19** 1:18; Efe 4:16 **2:20** 2:9-10; Gal 4:3-5, 9 **2:21** Yesa 29:13; Mat 15:9; 1Tim 4:3; Ibu 13:9 **3:1** 2:12; Efe 1:20 **3:2** Mat 6:33 **3:3** Lum 6:4; 2Kol 5:14 **3:4** Gal 2:20; Fili 1:21; 1:27; Fili 3:21; 1Kol 15:43; 1Jon 3:2 **3:5** Gal 5:19-21 **3:5** Lum 6:6, 11; Gal 5:24; Efe 4:19; 5:3 **3:6** Efe 5:6 **3:7** Lum 1:18; Efe 5:8 **3:8** Efe 4:29; 5:4 **3:9** Efe 4:22, 25 **3:10** Keη 1:26-27; Efe 4:24 **3:11** 2:11; Gal 3:28; 1Kol 12:13 **3:12** Efe 4:2-4 **3:13** Efe 4:32 **3:14** Efe 5:2 **3:15** 1:18, 20; 2Kol 13:11; Efe 1:23; 4:4

Nyekeyy wvun nu naa wvú Nyo' to tenεε ben le ben ekenkè no ben nu ye yimiaan. Ben enyaà tən keyoone ê Nyo' sekecii.

¹⁶ Ben egεε é saaka wvu ekumε Klistu enù ê mvuntelem mvunen e naa ntay, é ben eyεεyi bvuu teete bikuu binen bô bvufee bvucii. Ben eyemtè benseè Nyo' bô njon fô mvuntelem mvunen e bô bonkiee bô buyte é Nwa' Mbense le noo bonkiee bomew bo mbense le, noo bô Keyoy kew nyaà é bonyii.

¹⁷ Ben dioo gee fiεε ficii fi ben gee, kenεε ben jemyi lo, ε ben noo gee diεwε bonyii bô Tata Jisos e, nyaà keyoone ê Nyo' Ice fele yi ye le.

No bonyii bo Klistu le nulo eceeyéwyibole

¹⁸ Bokεε, ben enyaà bikuu binen é bole' bonen no bonyii bo Tata Jisos e ké noo gee.

¹⁹ Bolemsε, ben ekoonkè boker' bonen. Fo ben enjasene yí bô le ke.

²⁰ Boom, ben eyuukè bobwee bonen bô bo'icee bonen e yí fiεε ficii le. É ben gee nonen, é fi ejee Tata le.

²¹ Bocee boom, fo ben egεε mwεεm mvú mvuntelem mvu boom bonen e esaase ke. É ben gee lo, é shem ekpwee bô.

²² Bonfaw ben eyuukè bonyii bô kenkε ben fokuse fen e yí fiεε le ficii. Fo ben elemtè bô le ke seke jise dibole nu yí yene le keegee le ye ejee bô ke. Geenεn, ben elemtè bô fitele fimwaan, fané ε è nu Tata.

²³ Wee dioo lemte fiεε ficii fi wvú lemte, noo lemte bô fitele fiew ficii le wen lemte ε è nu Tata le ε é yaa nu wee le ke.

²⁴ Ben ekeè le wee nu ke ekenkε fiεε fi bô nu ε seyye ε gee fi é nu mmawce we ε è nu é Tata. É nu Tata Klistu wvú ben lemte wvú le.

²⁵ Geenεn, fô bonyii bô gee kebefe le nu ε Nyo' nu ke elaw bô yí kebefe kè bô gee le. Ben ekeè le ke Nyo' ké noo dunji kejεεy jεεy é bonyii ke.

4

¹ Ben bô kenkε bonfaw, ben egeè mwεεm bô bô ε è nu mvu len bô mvú jee, ekumyi le ben kenkε ten Cee Ekole fowe.

Ntefe wvu fokemεse

² Ben bocii ebunleè gene fwe yaa doose ke. Ben dioo bunlee no leesè bvufee yí dvú le, nyaà keyoone ê Nyo'.

³ Ben ebunleè fô bese le ten le Nyo' eyene kembun fô diεw ye le é bese efewci diεw yin yi é nu kenyiε ke ekumε Klistu kè me nu yí ncaw e nje kí.

⁴ Ben ebunleè le me enlooci nfewci ε wvú yuule ntay no me nkεnkε keenfewci.

⁵ Ben dioo nu ben ε bonyii bô yaa nu ke bo mbee le noo gee mwεεm bô bvufee. Seke ben ε kenkε je keege fiεε, ε ben mom le fo kefew kedvu efey ε cici ke.

⁶ Njeme wene sekecii enù wvú bonene, yeke diεwε nkauw e, é ben emum ekee keet-fuuse fiεε é wee tfuu é je yi len e.

Bongayma

⁷ Tikikus nu esee fiεε ficii fi ekumε me é ben. Wvú nu waa bwεe wesebeene, nu ten fitele fiεεbeene. Bee bô lemte Tata le yí wee le mwaan ε wvú nu wee lemme wvú lemte bô fitele fiew ficii.

⁸ Me ntumte wvú fô ben e bô shiee wvu le wvú eto ege é ben ekieε no bese nu, ebvuu eyvuwsε mvuntelem mvunen.

⁹ Me ntumte bô Onesimus wvú nu wee mvu wvu jo ben, ε wvú nu ten waa bwεe wesebeene wvú nu fitele fiεεbeene ε wvú leeme yí fiεε fi Klistu le temyi. Bô nu ke esee é ben fiεε ficii fi kooyi fen.

¹⁰ Alistakus wvú bee wvú nu fen yew ncaw e gayte ben e. É Mak wvú waycee Banaban gayte ten ben e. É nu wvú wvú ben nu é kenkε wase ntum ekumε wvú. Seke wvú ε to, ε ben fiisen wvú.

¹¹ Jisos wvú bô teje le Justus gayte ten ben e. É mεy ke bonyii bo botete ban bô è nu Bojuu bô bee bô lemte yí fiεε le fimwaan yí bvunfon bvú Nyo' le. Bô fici naa me baay, gee ε fitele fiem lεstene.

¹² Ebafas wvú nu ten wee mvu wvu jo ben, wvú lemte Klistu Jisos e gayte ten ben e. Wvú dioo bunlee sekecii no kumyi ben naa baay, leke le Nyo' ege é ben eleemè temyi diεwε bonyii bô nu ε taw wase, looci kee fiεε ficii fi Nyo' gomte le.

¹³ Me nu ε n'yen wase bô ejise eyem le wvú lemte fô ben e baay noo fô bonyii bo Lawdesia bô bo 'Iliabolis e.

¹⁴ Luk wvú cuuke bonyii wvú nu nsaa yεm shém bô Demas gayte ten ben e.

¹⁵ Ben egay boom bo bwεe wesebeene le bo mbee le bo Lawdesia le, egay ten Nimfa bô kentaashε ke bonyii bo mbee le kè taashi é wvú yew e, enya é me.

¹⁶ Ben dioo ε tan n'ya' wvun, ciinse é kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Lawdesia ε bô tan ten, mum yen ten le bô nu ε ciinse n'ya' wvú nu é bô ben ε tan.

¹⁷ Ben egay é Alkibus le wvú eyen le wvú nu ε mεse lemme di Tata nu ε nya can ye le.

¹⁸ Wvun n'gayma saanke me wvú Baul bô kebo kem. Ben ekumyi le me nu yí ncaw e. Nyo' ebuw ben bô kemonen.

**Nwa' wvu fwe wvù Baul to
sanɛɛ ê kentaashɛ ke
Tesalonika
Fiɛɛ fi nu ê Nwa' wvu
Tesalonika wvu fwe wvun
e**

Tesalonika to nu kelaante kemew ê keba ke wonj e kè Masedonia le jò Baul to kɛwɛɛ kentaashɛ ke bonyii bo mbee le. Fí to baa moocɛ no kentaashɛ kin kɛwɛɛ ke, ɛ Bojuu mum kɛw no bane Baul bene kendorj bô wvù. Baul mum sanj nwa' wvu fwe wvun fô bonyii bo Klistu le bo Tesalonika keeyvuwse mvuntelem mvubole, ege ɛ bô eleemɛ tɛmyi.

Bikuu bi mwɛɛm e ê Nwa' wvun e

1:1 Kenkɛwɛɛ

1:2-3:13 ɛ Baul yuw njonj bvuu bɛnse bonyii bo mbee le

4:1-12 Ntefe ekumɛ nce wvu bonyii bô è nu bo Klistu le

4:13-5:11 Ntefe ekumɛ no Klistu nu ke ekase eto

5:12-22 Ntefe wvu fokemɛse

5:23-28 Kemɛse

1 ɛ nu me wvù Baul, ɛ me nu bee Silas noo Timatio. Me nsaanjke nwa' wvun fô kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ke Tesalonika le kè nu ɛ taasɛ ɛ no nu yí Nyo' Ice bô Tata Jisos Klistu le.

Mbuwma Nyo' bô nyɛkeey enù fô ben e.

ɛ Baul nya keyoone ê Nyo' yí kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ke Tesalonika le

2 Bese ké no nyaa keyoone ê Nyo' sekecii ekumɛ ben bocii, bɛnɛ ben sekecii ê bunle yese le.

3 Seke bese nu ê Nyo' Icee wesebeene fwe, bese ké no kumyí gee dinɛn di buyte yí fitele fi ben lese yí Klistu le bô lemme dinɛn di buyte yí kenkonɛn kenɛn e noo shém yí ben kuule yí buyte yí ntaa wvù ben taale fwe yí Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le.

4 Boom bo bwee wese le bô Nyo' koonjke, bese kee lo le Nyo' nu ɛ caw wase ben.

5 Bese kee nonen njefo ke saaka wvù jee wvù bese to toɛ dvù fô ben e to to ke ɛ è nu bô njeme maanj ke. Wvù to to ten bô mvungay mvù nɛn'yí fô Keyoy ke Yuule le, ɛ bese looci kee lo le saaka wvudvu nu keɛɛy. Ben kee kfuu bonyii bô è to nu bese seke bese to cee ê ben entelɛj nje ben.

6 Ben to nu ɛ no benɛne bese noo Tata njefo ben to nu ɛ fiisen saaka wvudvu bô nlanlan

wvù nɛn'yí fô Keyoy ke Yuule le naa no ben cim to nu yí ngɛw wvu baay e.

7 Nonen ɛ ben mum tu bonyii bô bonyii bo mbee le bocii bo ê keba kè Masedonia le noo kè Akɛya le ejòð kenfewsɛn fô bó le.

8 Me njemyi nɛn njefo ke è mɛy ke diɛw yí yí Tata yí nu ɛ san jo ben ɛ ghan keba kè Masedonia bô kè Akɛya le ke. Saaka wvu ekumɛ fitele finɛn fi ben lese yí Nyo' le nu ɛ ghan wase ten mondvuum e monciim. Nonen ke shiee bvuu nu dvù wvù bese ejemyi fiɛɛ ekumɛ fifi ke.

9 Ben ekeè le bonyii bodvu keɛɛ nu ɛ no seje ekumɛ no ben to fiisenɛɛ bese ê ben entelɛj, noo no ben to cin'yɛɛ mvunyo' le tu wase ben ɛ bo Nyo' keelemte wase Nyo' wvu keɛɛy wvù kenjke nshii le.

10 Bô seje ten no ben cyte Waa wɛ wvù nu ke enɛ fowe eto le. Waa wɛ wvun nu wvù wvù to bvusɛɛ yí kpwe le, ɛ è nu Jisos wvù bvuse beene can shém Nyo' yí ffluuke yí wvù nu ke eduɛɛ è bonyii le.

2

ɛ Baul jeme ekumɛ lemme diɛw di Tesalonika

1 Boom bo bwee wese le, ben keɛɛ kee lo le ke ghane di bese to laalɛ è ben e to nu ɛ la ecici ke.

2 Naa no ben kee le bonyii to nu ɛ nya ngɛw è bese bvuu nvuwse bese ê kelaante kè Filibi le, nu ɛ bese to kuu ke shém ê mvungay mvu Nyo' wese le keefewɛ saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê ben naa no bonyii cim to cile bese naa baay nɛn.

3 Ke saaka wvù bese to fewci leke ben dvù to nu bô jay ke, ɛ ke bese to fewci bô njkpawɛɛ mvu wvù befe kenɛɛ gomte keelɛ lo ben ke.

4 Geenɛn no Nyo' nu ɛ yɛn le bese nu ɛ kocɛn bonyii bô wvù enya saaka wvù jee wvun can yibole, nonen bese ɛ mum ɛ no fewci. ɛ bese yaa fewci le ye ejè ɛ è nu bonyii ke. Bese fewci le ye ejè ɛ è nu Nyo' wvù taasse mvuntelem mvusɛe.

5 No ben kee nu ɛ bese to baa ke yuu wase etoo bô diɛw ken'yem kenɛɛ tɛw fiɛɛ fojise keedie fiɛɛ can yene le ke. ɛ fin nu fiɛɛ ɛ Nyo' leeme fwe wase.

6 Ke bese to baa egomte keekɛjke mbense mvu ê wee kenɛɛ wvù nɛn'yí fô ben e kenɛɛ fô bonyii bomew e ke. Naa ɛ è to nu bvudvu bvusɛɛ diɛwɛ boom bo ntum e bo Klistu le keebiite mwɛɛm le ben egeè fô bese le.

7 Bese to nu fiɛɛɛ nyɛkeey ê ben entelɛj diɛwɛ bwee wan wvù taale fô boom bew e.

⁸ Nonen ε bese mum jo ben ye le naa ntaɔ bô keŋkoŋen, nya ben ε è yaa meɔ ke bô saaka wvù jee wvù wvu Nyo' maan̄ ke, geen̄en nya tən bikuu bisese ε ben njefo ben to nu wa lo mvuntelem mvusesē naa baay.

⁹ Boom bo bwee wese le, ke ben kumyi tən lemme disese bô njimtən wese. Bese to lemte entan̄ bô emvunsheer̄ wvu le fo bese egeε bvujite yī wee mvu ben e no bese to fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' è ben ke.

¹⁰ Ben kebeε naa noo Nyo' nulo eben jim nsaw wese le nce wese fô ben bonyii bô mbee le to nu wvù yuule nu teyey yaa keŋke nlom yimi ke.

¹¹ Ben kee tən no bese to gee bô ben diεw no cee wan ké no gee bô boom bew.

¹² Bese to yvuwse mvuntelem mvunen, lowci ben, tomsee le ben eceε nce ε è nu wvù Nyo' gomte. ε nu Nyo' wvù teɔe ben le ben eley bvunfon bwew bô hvukuke bwew e.

¹³ Bese shee ke tən nyaa keyoone ε Nyo' nje fin fi le seke bese to toε bô diεw Nyo' fô ben e, ben to nu ε fiisen̄ diεw yidvu no yī looci nu le è nu diεw Nyo' ε è yaa nu diεw wee ke. ε è nu yī yī lemte yī yene le, ben bô nu bonyii bô mbee le.

¹⁴ Ben kee boom bo bwee wese le le fiεε fi to kooyεε bô bintaashe bi bonyii bô mbee le bi Nyo' le bi nu ε bee Klistu Jisos e ε keba kè Judea le to nu ε kooy tən bô ben. Ben to nu ε yen tən bongew can bonyii bonen bo won̄ e leŋleŋ no bô to yeneε can Bojuu bobole.

¹⁵ Bojuu ban nu bô to yuε Tata Jisos. ε è nu bô bô to yuywi bonyii bô ntum Nyo' le. ε nu bô bô to kuŋεε bese jo bô. Bô gee nonen ε Nyo' yaa yuuke njon̄ bô bô ke. Bô bane lo bonyii bocii,

¹⁶ no bô baan̄ke je fô bese le keejemyi ε bonyii bô yaa nu ke Bojuu wvu le bô eboy e. Bô gee nonen sekecii ε bibefε bibole yinsene bene. Shém Nyo' yī ffuuke nu ε to wase yī bô le keseen.

ε Baul no keŋke shiee keebvuū eyen bonyii bo mbee le bo Tesalonika le

¹⁷ Boom bo bwee wese le, no beene se gawsenε nu ε bese e mom wase naa baay keŋke shiee le bese bee eyen ben e ejise naa no è cim beε ke kefew caan no beene se gawsenε. Beene nu ε gawsen ke ε è nu ejise. Beene baa gawsen̄ ε fitele le ke.

¹⁸ Bese gomte keekase eto ε ben e. Me wvù Baul kebeε nu ε mom wase naa bokan̄ e bokan̄ e, geen̄en ε Satan jewsee ke bese.

¹⁹ Bese keŋke shiee nonen njefo fiεε fi è nulo ε bese etaale fwe yī dvù le, keŋεε bvujon̄ke bvusesē bô kefo kesese ke bvunfon e

kè bese nu ke esaale ye dvù fwe dvu Tata wesebeene wvù Jisos seke wvù ε kase ε to bvuu nu la? Ke è nu ben e?

²⁰ ε Nu naa ben bvuwēε bvusesē bô bvujon̄ke bvusesē.

3

¹ Nonen no bese to yeneε le fi nu ε ghaw wase, ε bese cu ntan̄ keeshεε ejim Aten bese emben,

² mum tum Timatio wvù waa bwee wesebeene wvù bee bô lemte Nyo' le yī saaka wvù jee wvu ekumε Klistu le. Bese to tum le wvù eto eleke ben yī mbee wene le ntaɔ, ebvuū etef ben,

³ le fo bongew ban ke eshiw wee mvu ben e ke. Ben kebeε kee lo le bongew nu wase fiεε fiεεbeene.

⁴ Ben kee lo le seke bese to nu beene nu ε bese to see ε ben ε è beε lo le beene nu ke eyene bongew. ε è nu ke naa leŋleŋ no fi nu ε kooy wase ε ben kee.

⁵ ε neε fiεε fi to gee ε me ŋke ndioo n'yen le fi nu ε ghaw wase, ε me mum ntum Timatio keeŋkieε no mbee wene nu, njefo me nto ŋkeŋke nfan le è nelo enu ε wee we wvù momte bonyii e mom wase ben e ge lemme dicii di bese lem fô ben e ε tu di εcici.

ε Timatio nya saaka ekumε mbee bonyii bo Tesalonika

⁶ Geen̄en keseen nu ε Timatio ε to wase ε ben e kase ε tu jim fô bese le, ε see saaka wvù jee wvu ekumε fitele fi ben lese yī Klistu le bô no ben duŋci keŋkoŋen fô bonyii le. Wvù nu ε see tən no ben kumyi bese naa ntaɔ bvuu keŋke shiee keyen bese le no bese keŋke tən shiee keeyen ben e.

⁷ Nje fifin boom bo bwee wese le, yī nsase bô bongew bô bese keŋke le nu ε shém ε leεten bese ekumε ben baay nje fitele fi ben lese yī Klistu le.

⁸ Keseen nu ε bese ε yoy nje ben leeme ke temyi ben ε bo Tata.

⁹ Nonen bese ε no nyaa keyoone ε Nyo' baay nje ben. Bese nyaa keyoone è Nyo' nje njon̄ wvù bese yuuke fwe dvu wvù nje ben.

¹⁰ Bese bunlee shiee le entan̄ bô emvunsheer̄ le è nelo ε bese ebvuū eyen ben e ejise wvu le bese enya ben bô fiεε fi beε fuute yī mbee wene le.

¹¹ Bese bunlee le Nyo' Icee wesebeene kebeε bô Tata wesebeene wvù Jisos eyene je ε bese eto ε ben e.

¹² Bese bunlee tən le Tata ege ε keŋkoŋen ken̄en eku egeŋ fwe ε ben ekon̄en̄ bikuu

binen bô bonyii bocii ληληη no bese koonke ben.

¹³ Bese bunlee nonen wvu le wvú ege é mvuntelem mvunen etemyi, é ben ke enu se jay, yuule fwe dvu Nyo' Icee wesebeene seke Tata wesebeene wvú Jisos too bô ηgoo ye yicii.

4

Nce wvú Nyo' koonke

¹ Keemεεε boom bo bwee wese le, bese lεke ben kule lo can diεwe bonyii bô nu ε taashe yí Tata Jisos e, le no ben to γεεγεε é bese no ben κηηke keecee no Nyo' koonke, ε è nu ke naa wase no ben cee keseen, ben egeé ke nonen gene lo fwe fwe.

² Ben kee wase bontefe bô bese to nyaε é ben é mvunγay mvu Tata Jisos e.

³ Fiεε fi Nyo' koonke nu le ben eceé diεwe bonyii bô é nu bo Nyo' le. Fo ben ejaan̄kè kenjan̄ ke.

⁴ Wee mwaan̄ mwaan̄ ben e κηηke keekee keejici ye ye le é je yi yuule κηηke n'wvum e.

⁵ Fo ye wee enú ke lo yvuwse, ηεyte diεwe yi wee ketum kè yaa kee ke Nyo' ke le.

⁶ Fo wee ege kebefε kenεε ege jay mvu bô waa bwee yí saaka wvudvu wvun e ke. Bese to nu ε jeme wase ciise lo é ben ε è bεε lo le Tata nu ke elan̄ ηγεω yí bonyii bô gee mwεεm mvun mvunciim e.

⁷ Ben ekeè le ke Nyo' to tenje beene le beene eceé ε è nu nce nnyεn ke. Wvú to tenje le beene eceé nce wvú yuule.

⁸ Fí ε mum ε no nu le naa γεε wvú tun keeyuw ntefe wvun e nu ε ke wvú tun keeyuw ε è nu wee wvu wum e ke. Wvú tun keeyuw ε è nu Nyo' wvú nyaa Keyoy kew ke Yuule é ben e.

⁹ Fi εkumε ken̄kon̄n kè ben eken̄kè fô boom bo bwee wene le bo mbee le nu ε ke shiee nu dvú fô ben e wvú bô ebvuu esaan̄ke ekumε fifiε é ben ke. Fifiν nu fiεε ε ben kebeε nu ε Nyo' to γεεyi wase ben no è nulo é ben ekon̄enè bikuu binen.

¹⁰ Yi keceεy e, ben koonke naa wase boom bo bwee wene le bocii bo é kaba kè Masedonia le. Geen̄n boom bo bwee wese le, bese bvuu teete ke ben le ben egeé ke nonen gene lo fwe fwe.

¹¹ Shiee wene baay enú ε è nu keecee nce wvu nykeey, yaa leese ke diuw fô mwεεm mvu bonyii le ke. Ben elem̄tè bô can yene no bese to teeteε ben.

¹² Nonen é bonyii bo ekfuη emum enyaa n'wvum é ben, ben saa ebvuu etaale wee mvu yí fiεε le ke.

Ekumε kefew kè Tata nu ke ekase eto le

¹³ Boom bo bwee wese le, ke bese gomte le ben enu kenjiwe le εkumε bonyii bô nu ε kpweken wase ke. Bese gomte le ben ekiεε wvu le fo ben enu yii yii diεwe bonyii bô yaa taale ke fwe yí fiεε le ke.

¹⁴ Beene nu ε bee le Jisos to nu ε kpwe kase buy yí kpwe le, ε è nu ke ληληη no Nyo' nu ke ekase etfuse jim bonyii bô to kpwekene ε bó ε taashe bô bo Jisos, é bó ke enu bô wvú.

¹⁵ Bese jemyi fin bii ε è nu diεw Tata le, le ke beene bô nu ε shεε ejim bô nu ke ebεε dvú yí kefew kè Tata nu ke etoo le nu ke esa fwe dvu bonyii bô nu ε kpweken wase ke.

¹⁶ Ben ekeè le Tata kebeε nu ke enε fowe eshiile too wamte foweεwe bô diεw yi temyi, ε ekole ke bonceendaa bo Nyo' le fuun̄ke ten, ε son̄ Nyo' jemyi. É bonyii bô to kpwekene ε bó ε taashe wase bô bo Klistu emum eyaw ebu.

¹⁷ Nonen é Nyo' emum ecun beene bô nu ε shεε bô bεε dvú noo bô ntaashe le é kembεw e keegen etasen beene bo Tata é kebule le. É beene bo Tata ke emum enu sekeci.

¹⁸ Nonen ben emum elεεsè fitele fi wee noo wee le bô njeme wvun.

5

No è nulo é wee eεynte nto Tata

¹ Boom bo bwee wese le, εkumε kefew bô diuu di nto Tata le nu ε ke shiee nu dvú fô ben e wvú bô esaan̄kè fifiε é ben ke.

² Ben kebeε kee lo le diuu di nto Tata le nu ke enu diεwe di coon̄ e εntan̄.

³ Bonyii nu ke edioo duu le, “Nyεkeey nu dvú, ε fiεε fi wee efanè yaa nu ke”, é ηγεω emum enε esεε egbwe yí bó le diεwe no lume ke nε to yí kpwoon wvú nu bô fue le, je saa enu dvú keelewte ke.

⁴ Geen̄n boom bo bwee wese le, ke ben nu finen kenjiwe le wvú diuu didvu ke enε esεε eto fô ben e diεwe coon̄ e ke.

⁵ Mε njemyi nen njefo ben bocii nu bonyii bo n'yuule, nu bonyii bo εmvunshεen̄. Ke beene nu bonyii bo εntan̄ kenεε bo kenjiwe le ke.

⁶ Nonen fo beene eleētè no bonyii bomew leete ke. Beene enú we bô bvufeε bvuseεbeene fô bvucii.

3:13 5:1-2; Fili 1:10 4:1 2:13; Kolo 1:10; 2Tes 3:6 4:3 5:23; 1Kol 6:13; Ibu 10:10 * 4:4 Kenεε le, “Wee mwaan̄ mwaan̄ ben e κηηke keekee keekηηke kpwwεε é je yi yuule, κηηke n'wvum e.” 4:7 4:3; 1Bi 1:15-16 4:8 1Kol 6:19-20 4:9 Yeli 31:33-34; Gal 6:10; Efe 5:2 4:10 2Tes 3:4 4:11 2:9; Efe 4:28; 2Tes 3:10, 12 4:12 1Kol 5:12-13; Kolo 4:5 4:13 5:1-2; 1Kol 15:51-52 4:13 1Kol 15:18-19; Efe 2:12 4:14 Lum 14:9; 1Kol 15:3-4, 12, 20 4:15 1Kol 7:10, 25 4:16 1Kol 15:23 4:17 Jon 12:26; Lum 5:17; Fili 3:20 5:2 1:2-3, 10; 2:19; 3:13; 5:23; Mat 24:36; Fili 4:5; 2Tes 1:7, 10; 2:1-2; Mat 24:43; 2Bi 3:10; Mwm 3:3; 16:15 5:3 Yeli 6:14-15; Mat 24:39 5:5 Lum 13:11-12; Efe 5:8-9

⁷ Bonyii bò leete ké no leete ε è nu entañ, ε bonyii bò mbvuum koole bó nu ε mó ké no koole ε è nu entañ.

⁸ Geenən no beene nu fiεεbeene ε è nu bonyii bo emvunsheej, beene emum enù bò bvufee bvuseεbeene fò bvucii. Beene ejo mbee bò kenkonən é mvù enù diεwe ketwaa ke jem e ε beene ε jise ε ban gvúw yesebeene dvù, ejo tən mboyma wvù beene taale fwe yí dvù le é wvù enù diεwe kefo ke jem e ε beene ε bon.

⁹ Ben ekeè le ke Nyo' to caw beene gεε le wen ke edunje ε è nu shém ye yí ffluuke é beene ke. Wvù to caw le beene ke ekenje ε è nu mboyma fele yí Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le.

¹⁰ Jisos Klistu nu wvù to kpwee nje yese beene, wvu le kenεε beene nu dvù, kenεε beene ε kpweken, é beene enu ke beene ε bó.

¹¹ Nonən ben emum eyvuwsè mvuntelem mvu wee noo wee le, eyootè tən wee noo wee ε wvù kuu ke no ben gee wase.

Ntefe wvu fokemεεe bò ηgayma

¹² Boom bo bwee wese le, bese leke lo ben le ben ewvuntè bonyii bò lemte é ben entelej taale fò ben e yí saaka Tata le bvuu teete ben e.

¹³ Ben edunji n'wvum é bó naa ntay yí kenkonən e nje lemme dibole. Ben ekenjè tən nshii wvu nyεkeey fò bikuu binən e.

¹⁴ Bese bvuu leke tən ben boom bo bwee wese le le ben etefe bonyii bò nu laame ke lo, eyvuwsε mvuntelem mvu bonyii bò kenke jan e, efice tən bonyii bò wεeyi. Ben ekuulè shém ben ε bonyii bocii.

¹⁵ Ben eyenè fo wee etfuusè kebefε bò kebefε. Ben egomtè sekecii keegeε ε è nu mwεεm mvù jee fò bikuu binən e noo fò bonyii bocii le.

¹⁶ Ben elanjanè sekecii,

¹⁷ bunleè kefew kecii,

¹⁸ nyaà keyoone é Nyo' yí fiεε ficii fi kooyi le. Fin nu fiεε fi Nyo' shieele fò ben bò nu yí Klistu Jisos e.

¹⁹ Fo ben ecilè lemme di Keyoy ke Yuule le ke.

²⁰ Fo ben emwaasè bontum bo Nyo' le bò bonyii teete ke.

²¹ Ben etaassè mwεεm mvunciim, joò mvù jee leeme yí dvù le,

²² ebvuusè can fò mwεεm mvù befe le mvunciim.

²³ Me nleke le Nyo' keβεε wvù nu Nyo' kembonən elooce ege é ben eyuule yí fiεε le ficii. Wvù egeε keyoy kenən bò mvuntelem mvunε noo ye yene é yí ke enu sε nlom

kefew kè Tata wesebeene wvù Jisos Klistu nu ke eto le.

²⁴ Wvù wvù Nyo' wvù to tenεε ben nu ε wvù ké no leeme ke yí diεw ye le, ε wvù nu ke ege mwεεm mvudvu.

²⁵ Boom bo bwee wese le, ben ebunleè fò bese le.

²⁶ Ben egay boom bo bwee wesebeene le bocii ηnoce é ηnoce bonyii bo Nyo' le.

²⁷ Me njemyi nciise lo é ben yí mvunjay mvu Tata le le ben etañ ηwa' wvum é boom bo bwee wesebeene le bocii eyuw.

²⁸ Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ebuw ben bò kembonən kew é kí enù ben ε bó.

**Nwa' wvu bokaŋ bofɛɛ wvù
Baul to sanɛɛ ê kentaashɛ ke
Tesalonika
Fiɛɛ fi nu ê Nwa' wvu
Tesalonika wvu bokaŋ
bofɛɛ wvun e**

No Baul to cim sanɛɛ nwa' wvu fwe fô bonyii bo mbee le bo Tesalonika le ekumɛ le bó ecɛyɛ yí nyɛkeey e, kefew kè Jisos nu ke ekase eto le, ɛ bvufee mɛy kɛ no bvuuŋke bó yí saaka wvudvu le. Ɛ Baul mum sanɛɛ nwa' wvu bokaŋ bofɛɛ wvun keejeme ekumɛ no bonyii to kpwaake wase le diuu di nto Tata le didvu nu ɛ jo wase bvudvu. Wvù to nu ɛ nele nɔkpawɔce wvun duŋce le ɛ nto Klistu se jo bvudvu nu ɛ kebefɛ bó mwɛɛm mvu buwyɛɛn nu ke eduu efesɛn lo.

Bikuu bi mwɛɛm e ɛ nwa' wvun

1:1-2 Keŋkɛwɔce

1:3-12 Ɛ Baul bɛnse bvuu tom kentaashɛ ke bonyii bo mbee le

2:1-17 Ntefe ekumɛ nto Klistu

3:1-15 Ntefe ekumɛ nce wvu bonyii bó ɛ nu bo Klistu le

3:16-18 Kemɛse

¹ Ɛ nu me wvù Baul, ɛ me nu bee Silas noo Timatio. Me nsaanɛ nwa' wvun fô kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ke Tesalonika le kè nu ɛ taashɛ ɛ no nu yí Nyo' Icee wesebeene bó Tata Jisos Klistu le.

² Nyo' Icee wesebeene bó Tata Jisos Klistu ebuw ben bó kembonɛn ebvuu enya ben bó nyɛkeey.

Nɔgɛw bó mmawɔce wvù nu ke enu kefew kè Klistu nu ke ekase eto le

³ Boom bo bwɛe wese le, bese keŋke keenyaa keyoone ɛ Nyo' sekecii ekumɛ ben. Ɛ fi nu leŋ nonɛn, njefo mbee wene kuu ke gene lo fwe fwe, ɛ keŋkoŋɛn kè wee mwaaŋ mwaaŋ keŋke fô wee noo wee le gene kɛ lo tɛn fwe fwe.

⁴ Nonɛn, bese kebeɛ ké no saale ye bó ben ɛ bintaashɛ bi bonyii bo mbee le bi Nyo' le bimew e. Bese ké no saale ekumɛ no ben leeme tɛmyi bó ekumɛ no bonyii bone bikaa ɛ ben ejim ɛ ben jici kɛ mbee wene le, noo ekumɛ boŋgɛw bó ben yeɛn kuule ke shém e.

⁵ Fifin nu fiɛɛ fi duŋci le Nyo' nu ke esaw bonyii ɛ je yí teyɛy e, wvu le ben ke enu ɛ ben ɛ kocɛn bonyii bo bvunfon bvɛ Nyo' le bvù ben yeɛn boŋgɛw ban nje bvù le.

⁶ No Nyo' nu wee wvu teyɛy, wvù nu ke etfuse naa nɔgɛw wvù bonyii nyaa ɛ ben bó nɔgɛw,

⁷ enya nɛɛɛn ɛ ben bó yeɛn nɔgɛw noo ɛ bese tɛn. Fifin nu ke ekooy seke Tata Jisos nu ke ebunɛn fowe etoo ɛ leme di nɔguy e di saasaa le. Wvù nu ke etoo nonɛn bó bonceendaa bew bó tɛmyi.

⁸ Wvù nu ke etfuse ɛnvuke ɛ bonyii bó maa lo Nyo' noo bó baa bee saaka wvù jee wvu ekumɛ Tata Jisos e kɛ.

⁹ Bó nu ke elɛse bó ɛ bó ekeŋke nɔgɛw wvù mɛy lo, ɛ bó egawɛn bó bó bo Tata fo bó eto fwe dvu wvù noo fô bvukuke bwew bvɛ baay e.

¹⁰ Fifin nu ke ekooy ebvubwɛ bvù wvù nu ke eto wvu le bonyii bó ɛ nu bew etumte monɔkum mew, ɛ bonyii bocii bó nu ɛ lese fitele yí ye le ekeŋke lo nɔghaw bó wvù. Ɛ ben tɛn nu ke enu bó le njefo ben to nu ɛ bee saaka we wvù bese to jemɛɛ ɛ ben e.

¹¹ Ɛ nɛɛ fiɛɛ fi bese bunlee kɛ fô ben e sekecii le Nyo' wese ege ɛ ben enu ɛ ben ɛ kocɛn kfuu bonyii bó wvù teŋe le ben enu le. Bese bunlee tɛn le wvù efi ben yí mvunɔgay mwew e, ɛ ben ege fiɛɛ fi ben ficii fi ben shieele noo lemme dicii di ben gee nje fitele fi ben nu ɛ lese yí Klistu le.

¹² Bese bunlee tɛn nonɛn wvu le dieɛ di Tata wesebeene wvù Jisos e, ekeŋkè mbense ɛ ben ɛntelɛŋ, ɛ ben tɛn keŋke mbense yí ye le. Fifin nu nje fitele fi jee fi Nyo' wesebeene bó Tata Jisos Klistu keŋke fô ben e.

2

Ekumɛ wee wɛ wvù nɔgoyɛ nci Nyo'

¹ Boom bo bwɛe wese le, fi ekumɛ nto Tata wesebeene wvù Jisos Klistu bó no beene nu ke etaashɛ keegen enu beene ɛ bó, nu ɛ me nɛke le,

² fo ben ke enɛ ɛ bvufee emum ebvunɔkɛ lo ben nɛn nɛw, * keɛɛɛ enɛ emum etuwtene le ben nu ɛ yuw njeme mvu le wvù nɛn'yi fô Keyoy ke Yuule le, keɛɛɛ le bese nu ɛ jeme, keɛɛɛ le bese nu ɛ sanɛɛ nwa' le diuu di nto Tata le nu ɛ to wase kɛ.

³ Fo ben eciɛ ɛ wee ke elɛɛ ben ɛ ɛ cim nu naa ɛ je yí nɛɛ le kɛ. Ben ekeè le kɛ diuu di nto Tata le didvu nu ke ekocɛn se kefew kie kè bonyii nu ke enɛ ebewci bó bo Nyo' ɛ yaw wase ɛ to, noo se wee wɛ wvù nɔgoyɛ nci Nyo' ɛ buynɛn tɛn ke. Ɛ ɛ nu wvù wvù bó nu ke elɛse lo.

⁴ Ɛ nu wvù wvù nu ke ebense ekolɛ kew emum ekicine lo fiɛɛ ficii fi bó teŋe le nyo' keɛɛɛ fi bó bunlee fi. Nonɛn, emum egen

1:1 1Tes 1:1   1:3 2:13; 1Tes 1:2-3   1:4 1Tes 2:19-20; 3:3, 7   1:5 Fili 1:28   1:6 Lum 12:19; Mwɛm 18:6   1:7 Mat 25:31; 1Tes 5:1-2   1:8 Yɛsa 66:15; Lum 2:8; 1Bi 4:17   1:11 1Tes 1:2-3; 5:24   2:1 1Tes 4:15-17; 5:1-2   2:2 2:15

* 2:2 Kenɛɛ le, "...esɛse ɛ bvufee ebvunɔkɛ ben,"   2:3 1Tim 4:1; 1Jon 2:18   2:4 Ɛsek 28:2; Dan 11:36; Mwɛm 13:5-6

eley eshii yew ncese Nyo' le emum etenje ekole kew le è nu wen Nyo'.

⁵ Kε ben kumyi le seke me nto nu beene, nu ε me nto nsee fiεε fin ε ben?

⁶ Ben kee wase keseen fiεε fi jici wvù le wvu le wvù ke ebuynen ke wase ε è nu ε kefew kè bó nu ε ngeε è wvù le.

⁷ Ben ekeè le mvungay mwew mvù wvù ngoyte nci Nyo' dvù lemte wase keseen ejim ejim, ε è nu kε le wee wvù baanke mvù nu ke ebaanke kε nonen egeen ebuy seke bó ke ecake wvù è je.

⁸ Bó nu ke dioo ε cake, é wee wvù ngoyte nci Nyo' wε emum ebuynen, é Tata Jisos emum efefelo lo wvù bó keyoy ke è wvù emvu, efuwsε lo bó nlawken wvù wvù nu ke etoo dvù.

⁹ Wee wvudvu wvù ngoyte nci nu ke etoo è mvungay mvu Satan e, kenke mvungay mvuncim, gee mwεem mvù dunçi mvungay mwew bó mwεem mvu diuw wvù yumεen e mvù è nu mvu kenleεma le mvuncim.

¹⁰ ε wvù nu ke etoo ten bó kfuu mwεem mvù befe mvuncim keeleεle bonyii bó laa wase dvù. ε bó laa njefo bó nu ε fan keekoanke keceey wvu le bó ke eboy.

¹¹ No bó baa koanke keceey nonen, Nyo' ε mum ε ge bó ε no looci jeenje lo wvu le bó ebeje kε wase ε è nu fiεε fi nu fi mbiay e.

¹² ε Nyo' to ge nonen wvu le wen ke else bó bocii yí ngew e bó baa bee keceey e, yuuke njon keegeε mwεem ε è nu kε mvù yaa nu kε teytey e.

Nyo' to caw ben keeboyse ben

¹³ Geenε boom bo bwee wese le bó Tata koanke naa ntay, bese kenke ke keenyaa keyoone è Nyo' sekecii ekumε ben, njefo Nyo' to nu ε caw wase ben fonkew keeke eboyse ben fele yí lemme di Keyoy ke Yuule gee le ben eyuule le, bó yí mbee wvù ben nu ε bee keceey e.

¹⁴ Wvù to teje ben yí fifin e fele yí saaka wvù jee wvù bese to fewci le, wvu le ben ke ekenke fò bvukuke bvù Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le.

¹⁵ Nonen boom bo bwee wese le, ben eleemè temyi, jici nce wvù bese to nyaε è ben e, kenε è nu wvù bese to yεεεε lo ben dvù bó diuw, kεnε è nu wvù bese to saηεε lo è ben.

¹⁶ Bese lεke le Tata wesebeene wvù Jisos Klistu kebeε noo Nyo' Icee wesebeene wvù to konεe beene no lεse shém yesebeene sekecii se ηka, ebvuu enya beene bó fiεε fi jee fi beene taale fwe yí dvù le nje fitele fiew fi jee.

¹⁷ Wvù eyvuwse mvuntelem mvunen, ege é mvù etemyi yí lemme di jee le dicii di ben gee bó yí fiεε ficii fi ben jemyi le.

3

ε Baul lεke le bonyii bo mbee le ebunleè fò bowen e

¹ Keemεese, boom bo bwee wese le, ben ebunleè ten fò bese le. Ben ebunleè le diεw Tata elewtè gene lo fwe ε bonyii wvumte diεw yidvu kε no ben to gee.

² Ben ebunleè ten le bese ke eboy can bonyii bó kenke mvuntelem mvù befe gee mwεem mvù befe le, njefo kε è nu bonyii bocii bó kenke mbee kε.

³ Geenε Tata ké no leeme kε yí diεw ye le. Wvù nu ke enya ben bó mvungay, ebvuu egemgeme ben fo ben ke eley can wee ke-befe le.

⁴ Bese nu ε gεε bvufee bvusese yí Tata le ekumε ben le ben gee wase fiεε fi bese gayte, ε ben nu ke emεy kε egee.

⁵ Bese lεke le Tata eleke mvuntelem mvunen é mvù enu yí kenkonen kè ke Nyo' le ebvuu ege é ben ekuulè shém no Klistu to kule.

Wee kenke keelemte se diee

⁶ Boom bo bwee wese le, bese gayte lo è ben è diee di Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le le, ben enjemkesè ye ben ε boom bo bwee wesebeene le bó laame kε lo yaa cee kε bii nce wvù bese to dunceε è ben e kε.

⁷ Me njemyi nen, njefo ben kebeε kee no ben kenke keebenεe bese. Ke bese to ké no laame seke bese to nu beene kε.

⁸ Kε bese to diee fiεε fi wee le se bese ε law kε. Bese to lemte jimtene εntaj bó emvunsheen wvu le fo bese ke egeε bvujite yí wee mvu ben e kε.

⁹ Kε bese to gee nonen le kε è nu bvudvuu bvusese keebiite mwεem é ben kε. ε to nu wvu le bese edunçi yí gee disese le wvu le ben ebejenε bese.

¹⁰ Ben ekeè le naa seke bese to nu beene nu ε bese to nya nci wvun é ben le, “ε wee nu le kε wen nu elemte, fo bó enya wvù bó fiεε fidien kε.”

¹¹ Me njemyi nen njefo bese yuuke le ben bomew shee laame kε lo yaa lemte kε, lene kε lo leese dew fò mwεem mvu bonyii bomew e.

¹² Boba bonyii nu ε bese gayte bvuu ciise lo è bó è diee di Tata Jisos Klistu le le bó eshii fokuse elemtè keekenke fiεε fi bó edieè.

¹³ Fò ben e, boom bo bwee wese le, fo ben ke ewεle keegeε gee di jee kε.

¹⁴ Ɛ wee tun keeyuw fiε fi bese jemyi ê ηwa' wvun e, é ben ciise wvú. Fo ben ebvuu ekeηke lo fiεε keege bô wvuweε wee ke, wvu le wvú ewuumεn.

¹⁵ Geenεn, fo ben ejoò wvú diεweε wee bvuban e ke. Ben etefe lo wvú diεweε waa bwee wene le.

Ngayma wvu fokemεse

¹⁶ Tata wvú nu wvu nyεkeey enyaà ben bô nyεkeey sekecii ê jé le yicii. Tata enù ben ε bó bocii.

¹⁷ Me wvù Baul nsaanke ηgayma wvun bô kebo kem. Fin nu nciise weη wvù me ηgee ê boηwa' bem e bocii. Ɛ è nu no me ηké no nsaanke.

¹⁸ Tata wesebeene wvù Jisos Klistu ebuw ben bocii bô kembonεn kew é kí enù ben ε bó.

**Nwa' wvu fwe wvù Baul to
sajεε ê
Timatio
Fiεε fi nu ê Nwa' Timatio
wvu fwe wvun e**

Nwa' wvun nu wvu fwe wvù Baul to sajεε fô cuwee mvu wvù diee to nu Timatio le. Timatio to nu wee Klistu, ε wvù to nu wee wvu wonj wvù Esia wvu caan e. Mwεεm mvù Baul saj ekumε mvù ê Nwa' we wvu fwe wvun e nu mvuntentem.

Fi fwe nu ε wvù jemyi jó teete le bô eyenê ekumε n'yεεyi wvù yaa nu ke wvu leŋ entelenj jo bonyii bo mbee le. Wvuwvun n'yεεyi to nu le, wonj wvù beene yene wvun nu wonj kebefε, ε wee nulo ke ekεŋke mboyma ke seke wee kee mwεεm mvumew mvù nu ê kenyile le bô seke wee ceε nce mvu ke diewe keetune keediee kfuu mwεεm mvumew bô keenu se kpwoon keεε diemsen.

Nwa' wvudvu jemyi ten ekumε no è nulo ê Timatio egeê lemme diew ê kentaashe ke bonyii bo mbee le ente, bô no bonyii ebunleê Nyo'. Wvù bvuu seje kfuu kenje kè bikuu bi bintaashe bi bonyii bo mbee le noo bonyii bô fici gee dilemme ê bintaashe ente kenje kekenje. Keemεse nu ε wvù ε tefe Timatio no wvù nulo elemte diewe waa lemme Jisno Klistu wvù jee le.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

1:1-2 Kenjεwce

1:3-3:16 Bontefe ekumε no bô egeê mwεεm ê kentaashe le bô ekumε bocee bikuu bi kentaashe le

4:1-6:21 Bontefe ekumε no Timatio egeê lemme diew

1 ε nu me wvù Baul, ε me nu waa ntum Klistu Jisno Nyo' wvù Mboyse wesebeene bô Klistu Jisno wvù beene geke bvufee yi ye le to gayεε le me enù.

2 Me nsaanje nwa' wvun fô wo le Timatio wvù è nu waa wεm wvu keceey yi mbee le.

Nyo' Ice bô Klistu Jisno wvù Tata wesebeene ebuw wo, ecam shen fô wo le, enya wo bô nyεkeey.

Le Timatio ecilè bon'yεεyi bo mbiay e

3 No me nto ngayεε è wo seke me nto ngenε Masedonia le wo esheε enù Efesus, nu ε me mbvuu ngayte le wo enù ke jó wvu le wo ecilè bonyii ba bô yeεyi kfuu n'yεεyi mvu wvu jεεy.

1:1 2:7; Tay 3:4; Kolo 1:26-27

1:2 1Kol 4:17; 1Kol 4:15; 1Tes 2:11; Tay 1:4

1:3 Lem 20:1; 4:1-10; 6:3-5, 20-21; 2Tim

2:16-18, 23-26; Tay 1:10-16; 3:9-11

1:4 4:7; 6:20; 2Tim 2:16, 23; 4:4; Tay 1:14

1:5 1:14, 19; 2:15; 4:12; Lum 12:9;

13:10; 1Kol 8:1; Gal 6:10; 2Tim 1:3, 13; 3:10; Tay 1:15

1:6 1:4; 6:4, 20; Tay 1:10

1:8 Lum 7:12, 16

1:9 Gal 5:19-21

1:10 4:6; 6:3; 2Tim 1:13; 2:2, 15; 3:14; 4:2-3; Tay 1:9; 2:1, 7-8

1:11 1Tes 2:4

1:12 2:7

1:12 Gal 1:15-16

1:13

Lem 8:3; 9:1-5; 1Kol 15:9; Gal 1:13

1:14 1:5; 1Kol 15:10

4 ε cilè ten le fo bô ejòò kefew kebole jewsee yi mvumangaan e noo yi ediee ε bo'icee dikfuu di bonyii le yò bô ké no taanje gene dvù se yó kaa lo nkuun. Mvumvun nu mwεεm mvù too ke ε è nu bô bombew, ε è yaa nu ke bô ntanj wvù wvu Nyo' wvù bii mbee le ke.

5 Shiee ntefe wvun nu keege le bonyii ekεŋkè kenkonjen kè nen'yi fô mvuntelem mvù yuule le bô kè nen'yi fô mvuntelem mvù wee gee fiεε ε è yaa nu fi fitele esaake wvù le noo kè nen'yi fô fitele fi keceey fi wee lese yi Nyo' le.

6 Bonyii bomew nu ε cine wase yiyin je le ε no bvuyte gene wase ε è nu yi bonjeme bo ecici le.

7 Bô gomte keenu bonyii bô yeεyi bonyii bô bonci bo Nyo' le, geenεn yaa cim kee naa fiεε fi bô jemyi ekumε fi kenεε kenyi ke fiεε fi bô tεncine yi dvù le se nfan e ke.

8 Beene kee le nci Nyo' nu fiεε fi jee fen ε wee joo nci wvudvu ê je yi leŋ no wvù kenje keejoo le.

9 Beene kee ten le nci nu ε bô yaa to geke fô bonyii bô nu teyete e ke. Bô to geke ε è nu fô bonyii bô ngoyte bonci le bô bô temyi bikuu le, noo bô maa lo Nyo' le, noo bô gee bibefe le, noo bô yaa yuule ke le, noo bô beete bô diee di Nyo' le, noo bô yuwyi bo'icee bobole noo bobwee bobole, noo bô yuwyi bonyii bomew e.

10 ε nu ten fô bokεne bô bolemε bô jaanje kenjan e, noo fô bolemε bô jiime fô bomew e. ε nu ten fô bonyii bô coonje bonyii gene bô bô le, noo fô bô mbiayε mbiay e, noo bô kane keeseε keceey kane mbiayte lo le. ε è nu ten fô bô gee naa la fi yaa bii ke n'yεεyi wvu leŋ e.

11 N'yεεyi wvun bii saaka wvù jee wvù kuuke wvù è nu wvu Nyo' wvù bô hensee le, ε saaka wvudvu nu wvù bô to nyaε can yem e.

ε Baul nya keyoone ê Tata yi shen yi wvù to camεε fô wvù le

12 Me nyaε keyoone ê Klistu Jisno wvù Tata wesebeene wvù nu ε nya me mvunjay keelemte lemme diew di wvù to jinjεε me yen le me nu ε nkokεn, mum baa me le me enlemte le.

13 Naa no me nci m nto nu fwele njemyi diεw yi befe ekumε wvù, mbone bikaa ε wvù εjim, nan'yi wvù, geenεn ε wvù cam ke shen fô me le, njefo me nto ngeε kenjiwe le n'yaε nkenje wase mbee ke.

¹⁴ Tata to nu ε tfuw lo mbuwma we kenjkonjen yí yem e, ge ε me no njeknje mbee bô kenjkonjen no wee wvù nu ε taashe bô Klistu Jisos ké no kenjke.

¹⁵ Njeme wvù le Klistu Jisos to to yí nshe le keeboyse bonyii bô befe nu naa keceey, ε è nu njeme wvù nu ε kocen wvù wee ebee wvù le se kemañen. Me kebee nto nu naa lo nfon bonyii bô befe.

¹⁶ Geenεn, ε Tata ke cam shen fô me le, wvu le Jisos Klistu edunçe yí yem e, me wvù nu nfon bonyii bô befe, shém ye yí wvù kuule gene mæse bô bonyii. E me nto nu nonen diæwe kenfewsεn e fô bonyii bô nu ke ebee wvù le ke ekεnje nshii wvù mey lo le.

¹⁷ Nyo' nu Nfon wvu bvuyvuum e se njka, ε ke wvù yaa nulo ekpwe ke, ε ke bô nulo eyen wvù le ke. E mey ke wvù maan wvù è nu Nyo'. Beene etumtè monjukum mew, nyaà n'wvum è wvù sekicii se njka. Fí enù nonεn.

Lemme di Timatio elemè

¹⁸ Timatio waa wem, me nyaa lemme di fieε fi me njeme fin e can yo le, ε fi bii ε è nu mwεem mvù bonyii to jemyeε wase ekume wo diæwe bonyii bô teete bontum bô Nyo' le, wvu le mvù ke efi wo è wo etum jem yí jee.

¹⁹ E leemè ke yí fitele fi wo lese yí Klistu le, eyekè fieε fi fitele fiuw jem yí è wo nta. Bonyii bomew nu ε cine wase keeyeke fieε fi fitele fibole jem yí è bô, ε mum ε gbwe yí mbee wvubole diæwe nguaw wvu è joo fô wvù ε bvuj e.

²⁰ Njoo bô le nu 'Imenayus bô Aleksanda. Me nu ε nya wase boban can Satan e, wvu le bô ekεnje bvufee, elu bô diee di Nyo' le di bô beete dvù.

2

Ntefe ekume bunle

¹ Fieε fi fwe fi me nleke nu le, bonyii bo Nyo' le ebunleè fô bonyii le bocii. Bô ebunleè beelè fô Nyo' le bvuu lekè Nyo' fô bonyii bomew e, nyaà ten keyoone è wvù.

² Bô ebunleè fô bonfon e, bô fô bonyii le bocii bô nu yí bintaw bi baay baay e. Bô ebunleè nonen wvu le è nulo è beene eceè nce kenlεten bô wvu nyekyeε noo wvu bonyii bo Nyo' le noo wvù kenjke n'wvum.

³ Keebunlee nonen nu fieε fi jee, ε fi e kocen ejise jo Nyo' wvù Mboyse wesebeene,

⁴ wvù shieele le wee tfuu ke eboy noo le wee tfuu ekeè keceey e.

⁵ Nyo' nu ke mwaan maan, ε wee wvù nu entelen jo Nyo' bô bonyii nu ke ten mwaan. E wee wvun nu Klistu Jisos.

1:15 Luk 15:2; 19:10; Lum 5:8

1:16 Efe 3:7-9; Kolo 1:25

4:7-8; Jut 3

1:19 1:5

1:20 2Tim 2:17; 2Tim 4:14; 1Kol 5:5

2:4 Esek 18:23; 2Tim 2:25-26; 2Bi 3:9

2:5 Dito 6:4-5; 1Kol 8:6; Lum 3:29-30; 10:12-13

2:6 Mak 10:45; 2Kol 5:15; Gal

1:4; Tay 2:14; 1Jon 3:16; Gal 4:4; Tay 1:3

2:7 1:11-17; Gal 1:1; 2:7-8; Efe 3:7; 2Tim 1:11

2:8 1Bi 3:7

2:10 5:10

2:11 1Kol 14:34

2:13 Kej 2:7, 21-22; 1Kol 11:8-9

2:14 Kej 3:1-6, 13; 2Kol 11:3

3:2 Tay 1:6-9; 1Bi

5:1-4

3:3 2Tim 2:24

⁶ E nu wvù wvù to nyaε ekole kew keesum bonyii bocii yí ngeεw e. Fifi nu fieε fi Nyo' to dunjεε seke kefew ke lenj to kocεnεε.

⁷ E neε fieε fi Nyo' to baleε me le me enù wee nfewce noo waa ntum Jisos bô le me enù wee n'yεyi bonyii bô yaa nu ke Bojuu keen'yεyi bô é bô elese fitele yí Klistu le, eyεyi ten bô bô keceey. Ke fieε fi me njemyi fin nu ε me mbiayte lo ke. Me njemyi ε è nu keceey.

⁸ Me ε mum ε no nshieele le bolemse ebunleè mondvuum e moncim, cawse ε è nu can yí yuule we yaa ton'yí shém kenεε cεwkene ke.

⁹ Me nshieele ten le bokene ejiiε ndvù è je yí lenj e yí dunji n'wvum e, noo è yí bonyii yene le è nu yí lenj e. Fo bô etuwci bikuu kenεε leese mwεem mvù bô kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle kenεε ejise ε ban, kenεε ndvù yí kenlum e ke.

¹⁰ Bô esuutè ye yibo ε è nu bô gee di jee diæwe bokene bô nu ε kocen keebunlee Nyo' le.

¹¹ Kpwoon kenjke keenya ekole kew keeyeke lo n'yεyi, nu diuw tfu.

¹² Me mbaa nya je le kpwoon eyεyi bolemse kenεε ekεnje mvungay è we jo bolemse ke. Wvù kenjke keenu diuw tfu.

¹³ Fí nu nonen njefo è nu Adam wvù Nyo' to yawεε bom, se bom Iff.

¹⁴ E ke è yaa nu Adam wvù Satan to leleε ke. E nu kpwoon wvù bô to leleε ε wvù ngoy nci Nyo'.

¹⁵ Naa no fi cim nu nonen, nu ε Nyo' nu ke eboyse kpwoon fele yí boom bô wvù boote le, fen è wvù ε mey ε no leeme yí fitele fi wvù lese yí Nyo' le, kenjke kenjkonjen, cee nce wvù yuule noo wvù kenjke n'wvum e.

3

No nce boceε bikuu bi kentaashe ke bonyii bo mbee le kenjke keenu

¹ Njeme mvu nu dvù ε wvù nu naa lo keceey. Njeme wvun nu le: E wee shieele kentaw keenu cee ekole ke kentaashe le, tu wvù shieele lemme ε è nu di jee.

² Cee ekole kentaashe ke bonyii bo mbee le kenjke keenu wee wvù yaa kenjke fieε fi bô ebaci wvù yí dvù le ke. Wvù kenjke keenu dwee kpwoon mwaan, yaa gee mwεem kenduun e ke, kpawaci mwεem nta. Kenjke n'wvum, fiisene bonyii bo ghane le, kee keeyεyi bonyii.

³ Wvù kenjke keenu wee wvù yaa wuu ke mbvuum ε mó koole ke. Wvù kenjke

1:17 Lum 16:27

1:18 4:14; 6:12; 1Kol 9:24-25; 2Tim

2:1 Efe 6:18-19; Fili 4:6

2:2 Esl 6:10

2:3 Tay 3:4

keenu nyekeey bô bonyii yaa cewkene ke, yaa waale waa ke, yaa kenjke shiee yî bigew e ke.

⁴ Wvú kenjke keenu wee wvú kee keetaa fô yew ye le ntay, gee e boom bew yuuke wvú le yî fiée le ficii, wvumte wvú.

⁵ E wee nu se wvú kee keetaa fô ye yew e ntay, é wvú ke eghan nêe se keetaa fô kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Nyo' le?

⁶ Ke wvú kenjke keenu wee wvú beé banke lo è no nu wee mbee ke. E wvú nu wvuwe wee, é wvú ke ené sekemew emum ebensee ye, ke ené eley ngew diéwe wvu déwle le.

⁷ Wvú kenjke ten keenu wee wvú bonyii bo ekfun yene ten le è nu wee wvu lenj. Efaw ke nonen, é wvú ke ené ejo é ketam ke déwle le eshoose ekole kew.

No nce bonyii bô fici gee dilemme é kentaashe ke bonyii bo mbee le ente, kenjke keenu

⁸ Bonyii bô fici gee dilemme é kentaashe ke bonyii bo mbee le ente kenjke ten keenu bô kenjke kenje ke lenj. Ke bô kenjke keejemyi diéw fiée ke, yaa nu bô nu e nya bikuu bibole é mbvuum ke, yaa nu bonyii bô kuunjke ke é è nu sew ke.

⁹ Bô kenjke keejici kenyle ke fiée fi Nyo' nu e dujce wase é beene ekume mbee le, leeme yî dvú le e fiée yaa saake bô fô fitele le ke.

¹⁰ E bo se gee bô yî lemme le, nu e bô kenjke keeyaw emom bô. E bô dioo e dujce le ke bô kenjke jay ke, é bô emum egee bô é bô elemte diéwe bonyii bô fici gee dilemme é kentaashe ke bonyii bo mbee le ente.

¹¹ Boke' bobole kenjke ten keenu bô kenjke kenje ke lenj, yaa kunsene mvunjkunsen ke. Ke bô kenjke keegeé mwεem kenduun e ke. Bô kenjke ten keeleemé yî keceey e yî fiée le ficii.

¹² Wee wvú fici lemte lemme é kentaashe ente kenjke keenu dwee kpwoon mwaanj. E wvú kenjke ten keeke keetaa fô boom bew bô fô yew ye le ntay.

¹³ Bonyii bô fici lemte é kentaashe ente ké lemte ntay, kenjke diee di baay fô bikuu bibole, no nu ten se nfan ekume fitele fi bô lese yî Klistu Jisos e.

Fiée fi kuuke baay fi é nu fi mbee wese-beene le

¹⁴ Me n'yene le é sheete wase caan é me ento en'yen wo le. Geenén e me saanjke mwεem mvun fô wo le wvu le,

¹⁵ é me ne lo è no ndvuyte, é wo ekee no bonyii kenjke keegeé mwεem ente jo yew yî yî Nyo' yî é nu kentaashe ke bonyii bo mbee le bo Nyo' wvú kenjke nshii le. Kentaashe kin nu kfuy bô kenffuy ké jici keceey e.

¹⁶ Fiée nu dvú e fi kuuke naa baay. E fiée fin nu fi to shee nu é kenyle le ekume mbee wesebeene wvú beene jemyi, e Nyo' e ge wase beene e kiée. Fiée fin nu le:

Wvú to nu e dujce ekole kew yî nyam ye wee wvu wum e.

Keyoy ke Yuule to nu e bense wvú.

Bonceendaa bo Nyo' le to nu e yen wvú le.

Bô to nu e fewce ekume wvú é bitum bicii.

Bonyii to nu e lese fitele yî ye le wonj tfuu.

Bô to nu e jo wvú e wvú ben we ley bvukuke le.

4

Ekume bonyii bo n'yeyi le bo mbiay e

¹ Keyoy ke Yuule jemyi lo teyey le è nu ke enu kefew kemew e, é bonyii bomew ecine mbee le eyuuke wase mwεem e è nu é biyoy bi léle bonyii noo bon'yeyi bo bonceendaa bo déwle le.

² E bon'yeyi ban nu ke etoo can bonyii bô ghane buwsee bonyii mbiayte mbiay, e mvuntelem mvubole e cife wase ke diéwe bô ton e è nu bô kento.

³ Bô nu ke ekane le fo bonyii etaashi bvujen, bô le fo wee edieé kfuu mwεem mvumew ke. E mwεem mvun nu e Nyo' to fé le bonyii edieé, e bonyii bô kenjke mbee bvuu kee keceey dioo diee no nyaa keyoone é Nyo'.

⁴ Fiée ficii fi Nyo' to féle nu e fi jee, e fimew yaa nu dvú fi wee etune é wvú fen e fiisen bô keyoone é Nyo' ke,

⁵ njefo njeme wvú wvu Nyo' bô bunle nu e ge wase fi e no yuule.

Waa lemme wvu Klistu Jisos wvu jee

⁶ E wo dujci mwεem mvun é boom bo bwee wesebeene le, é wo enú wee lemme wvu Klistu Jisos wvú jee wvú nu e bô e kuuse bô diéw Nyo' yî nu ekume mbee bô n'yeyi wvú jee wvú wo bii wvú le.

⁷ Fo wo ekenjke naa lo fiée keege bô mvumanjaan mvu ecici mvú nu se mvú kenjke fiée keege bô Nyo' ke. Yeyey ekole kuw keecee nce e è nu wvú Nyo' gomte.

⁸ Keedvumte ndvum yaci ye kenjke ke sew fô wee le. Geenén e keecee e é nu nce wvú Nyo' gomte kenjke sew fô wee le é jé le yici, njefo fin kenjke sew yî nshii wvu keseen e, bvuu kenjke yî nshii wvú too le.

⁹ Njeme wvun nu naa keceey, e é nu njeme wvú nu e koccn wvú wee ebee wvú le se kemaen.

¹⁰ E nêe fiée fi bese famte edien yî lemme din e njefo bese nu e leke bvufee bvusee bvucii yî Nyo' wvú kenjke nshii le. Nyo' nu Mboyse bonyii bocii, efey mvunciim bonyii bô nu e bee wvú le.

¹¹ Ɛ yeeyi bonyii bô mwεem mvun gayte ε bó gee mvú.

¹² Fo wo ecine é wee ejodò wo ekuse le njefo wo bæ wan caan ke. Ɛ nú kenfewsεn fô bonyii bo mbee le é je yi wo jemiyi jó bô yi nce wo le, noo kenkonen kè wo kenjke le, noo fitele fi wo lese yi Nyo' le, noo je yi wo geele ye yo jó ε yi yuule le.

¹³ Nya ekole kuw keetaanjke Nwa' Nyo' é bonyii ya le, ebvuu efewci diεw Nyo', eyeyi ten bó egen ebuy seke me njke ento.

¹⁴ Fo wo elanj nnya yo ke. Nnya yin nu yi bó to nyaε é wo seke ngoo bocee bikuu bi kentaashe ke bonyii bo mbee le to geeleε can yibo yi yo le jemiyi é wo we diεwe bonyii bo ntum Nyo' le.

¹⁵ Nya ekole kuw é mwεem mvun, egeé mvú mvunciim ε bonyii bocii yene ngenfwe wo le.

¹⁶ Ɛ yené bô ekole kuw noo bô n'yeeyi wo. Ɛ jici dvú ntay wvu le no wo gee nonen, é wo ke eboyse ekole kuw, eboyse ten noo bonyii bô yuuke fiεε fi wo jemiyi.

5

Ntefe no Timatio egeé bô bonyii bo mbee le

¹ Fo wo ke dioo jemiyi fiεε é wee wvu ngaywee no wamene lo wvú ke. Geenen tefe lo wvú ke diεwe ico le. Ɛ joó cubonyii diεwe boom bo bwoo le.

² Ɛ joó ten bokene bo ngaybonyii diεwe bobwo le, ejodò ngon bokene diεwe jáme yo le, etaalé bô é je yi yuule le.

No è nulo é kentaashe etaale fô bókε' bo bonjku le

³ Ɛ taalé fô bókε' bo bonjku le bô è looci nu bô yaa kenjke ke wee wvú taale fô bó le ke.

⁴ Geenen, é kpweε njku kenjke boom, kεεε boom bo boom e, é wo cine ε bó yaw yeeyi keege lemme dibole di mbee le, wvu le bó etaale ten fô bobwee bobole kεεε fô bo'icee bobole no bó to taale fô bó le. Fifin nu fiεε ε fi ε kocen é Nyo' ejise.

⁵ Kpweε njku wvú looci nu kpweε njku wvú yaa bvuu kenjke wee wvú taale fô wvú le, nu ε wvú taale ke wase fwe ε è nu yi Nyo' le, bunlee sekeci beele fô Nyo' le entanj bô εmvunsheen.

⁶ Geenen, ε kpweε njku wvú ghane fiew dieε ε è nu ekole kew, nu ε wvú ε kpwe ke wase naa no wvú cim bæε lene é we.

⁷ Ɛ jemiyi mwεem mvun é bó, wvu le fo bonyii ke ene ebaci bó.

⁸ Ɛ wee nu se wvú taale fô kfuu diεw e, efey mvunciim fô ye yew e, tu wvú nu ε tun wase nce wvú è nu wvu mbee. Ɛ didie gee nu ε di

ε fo ε fey naa lo di wee wvú yaa nu ke wee mbee le.

⁹ Kpweε njku wvú è nulo é bó elese dieε diεw ngoo bókε' bo bonjku le bô bó efici bó kenjke keenu wvú nu ε buy wase bilum mbanjsoocaan, wvú to nu ke kpweε diemsen mwaanj,

¹⁰ Ɛ è nu wvú bó kee lo le wvú kenjke gee di jee. Fi nu le: Wvú kuuse boom bew é je yi jee le, fiisene botolo é wvú yew, ε wvú ε cuke wase ten bikaa bi bonyii bô è nu bo Nyo' le, ε ficε bonyii bo ngεw e, ε wvú ε nya ekole kew keege lemme di jee é jé le yicci.

¹¹ Geenen, fo wo ebee keelese bókε' bo bonjku le bô bæε boom bo caan ngoo bó bó efici le ke, njefo é ye yibo ja ε kew ε no nεyte, é bó emum edaaye njkawma wvú bó to gee é Klistu, emum egomte keekase egen é bolemse bomew e.

¹² Ɛ bó ge nonen, tu bó ε jo wase ngεw yi bikuu bibole njefo bó nu ε ngoy wase njkawma wvubu wvu fwe.

¹³ Ɛ keebvuu ebise fó nu, é wo lese bó ngoo le, é bó ene enu wase bonyii bô shee laame lo, gbwayte yew bonyii le dansene. Ɛ è yaa mey ke le bó nu eshee laame lo ke, bó nu ekunsene ten mvunjksen, leese dew fô mwεem mvu bonyii le, jemiyi mwεem mvú bó yaa kenjke keejemiyi ke.

¹⁴ Nonen me ε no nteete bókε' bo bonjku le bô bæε boom bo caan le bó ekase egen etaashe bvujen bô bolemse bomew, eboo boom, etaalé fô yéw yibole, fo wee bvuban ke ene ebεε ejim jodvu ebeete bó dieε disεεbeene.

¹⁵ Me ngayte nen njefo bonyii bomew bó le nu ε jay wase je ε tu é keba ke Satan e.

¹⁶ Ɛ kpwoon wvú è nu wee mbee kenjke bókε' bo bonjku le é kfuu dibole, é wvú nu fici bó, wvu le fo kentaashe ke bonyii bo mbee le etuule bvujite ke. Ɛ kí efici wase ε è nu bókε' bo bonjku le bó looci nu ebonebon.

Fiεε fi bonyii bo mbee le kenjke keegeε fô bocee kentaashe le

¹⁷ Bocee bikuu bi kentaashe ke bonyii bo mbee le bó lemte ntay nu ε bó kenjke keenyaá n'wvum bó mmawce é bó ntay, efey mvunciim bô fewci ten diεw Nyo' bvuu yeeyi bonyii.

¹⁸ Bó kenjke keenyaá nonen njefo Nwa' Nyo' gayte le,

“Fo wo esúm diuw nyam seke yi læε egin læε.” Ɛ fi bvuu nu ten le, “Wee lemme kenjke keekεnjke nlawma we.”

¹⁹ Fo wee ke eyuu eshomse cee ekole ke kentaashe le kemew é wo, é wo emum ebee

wvú le sɛ bonyii ɛ leem bofɛɛ kɛnɛɛ botɛtɛ ɛ ben jim nsaw wvudvu ke.

²⁰ Ɛ ɛ nu wee wvú nu ɛ mey kɛ ɛ no gee kebefɛ gɛnɛ dvú, ɛ wo wamɛn wvú ejise jo bonyii bocii, wvu le kebeɛe efan.

²¹ Me njemyi fin ɛ wo fwe dvu Nyo' bô Klistu Jisos noo bonceendaa bô Nyo' nu ɛ baa le, wo egeɛ fiɛ fi me ngayte fin yaa tuu dwen wee mvu kɛ, egeɛ fiɛ yaa dunɔi kejeɛy jɛy kɛ.

²² Fo wo ebuwbuwè keegeɛ can yí wee le le wvú enú cee ekolɛ ke kentaasɛ kɛ bonyii bo mbee le ke. Fo wo elese fiuw can fô kebefɛ ke wee mvu le ke. Gɛɛle ekole kuw ɛ kí eyuulè.

²³ Fo wo ebvuu ebvu kɛ ɛ è nu joo maanj ke. Ɛ wvú tɛn fimmbvuum caan nje tee diuw bô no wo mooci kɛ cɛmcɛme baay nɛn.

²⁴ Bibefɛ bi bonyii bomew e ké no yen/yi naa baay dunɔi le bô nu ɛ gbwe wase nsaw, ɛ bi bomew e ké jo naa kefew sɛ yɛnɛ.

²⁵ Ɛ nu kɛ lɛɲlɛɲ no gee di jee di bonyii bomew e ké no yen/yi. Ɛ dí cim baa yanɛn eyɛnɛ, tu kɛ dí nu ke emɛy nyiime kɛ.

6

Nfwa wvú nu wee mbee eyuukè wee wvú keɲke wvú le

¹ Bonyii bocii bô nu ekuse jo kemmbun ke bvunfaw e keɲke keenyaa n'wvum ɛ jé le yicii ɛ bonyii bô keɲke bô. Bô egeɛ nonɛn, wvu le fo bonyii ejemyi díɛw yí befe ekumɛ diee di Nyo' le noo n'yɛyi wesebeene kɛ.

² Fo bonfaw bô bonyii bô keɲke bô nu bonyii bo mbee le emum ejod bô ekuse le njefo bô bocii nu boom bo bwɛe wan e yí Klistu le kɛ. Bô keɲke keelemte lo fô bô le ntay fesene lo, njefo bonyii bô keɲke sɛw lemme dibole nu ɛ è nu bonyii bo mbee le ɛ bô koonɛke bô naa ntay.

Bonyii bo n'yɛyi le bo mbiay e bô bvukukɛ bu lɛɲ

Ɛ yɛyi bonyii bô mwɛɛm mvun, teete bô le bô egeɛ mvú.

³ Ɛ wee yɛyi n'yɛyi mvu jɛy yaa beɛe n'yɛyi wvu lɛɲ wvú wvu Tata wesebeene wvú Jisos Klistu le noo n'yɛyi wvú kocine bô nce wvú Nyo' gomte,

⁴ tu mwɛɛn benseɛ ɛ è nu ye yi ɛciɛ yaa kee fiɛ kɛ. Wvuɛ wee cɛmte bô kɛncɛm ke bombew bô mvunɔikɛn mvu díɛw e mvú too bô kendonɔ ke benɛɛn noo diwaa noo díɛw yí befe noo keebiɛnɛ bonyii keɲke ɲkpawɛ wvú befe,

⁵ noo diuw wvu kumɛɛn ɛntelɛɲ jo bonyii bô nu ɛ bvufɛe bvubole ɛ lɛmlɛm wase ɛ bô

ɛ lase wase keceɛy e. Bô gee nonɛn kpwaake le fiɛ fi Nyo' le nu je mi yí bô nu ke ekuw jó.

⁶ Geenɛn ɛ wee cee nce wvú Nyo' gomte bvuu yuuke njon bô fiɛ fi wvú keɲke, tu è nu naa bvukukɛ bu baay,

⁷ njefo beene to tɛ wonɔ jan cancan, ɛ beene nu ke etu ke jim cancan.

⁸ Nonɛn ɛ beene keɲke mwɛɛm mvudien bô ndvú, tu mvumvun nu ɛ kocɛn fô beene le.

⁹ Geenɛn bonyii bô gomte ɛ è nu bvukukɛ ké ley mmom e, jo ɛ ketam e, mum ley shieɛ mwɛɛm e nteɛn mvu keyuɲ e mvú too bô bonɔw. Ɛ mwɛɛm mvun nu mvú fûmte bonyii ngɛw e ɛ è yaa nu wvu wɛɛ kɛ.

¹⁰ Dikfuu di mwɛɛm mvú befe le mvunciim san ɛ è nu yí keɲkonɛn ke bigew e. Ɛ nu nje shieɛ wvu baay wvun wvú bonyii keɲke fô bigew e wvú bonyii nteɛn nu ɛ jay wase je yí mbee wvubole, ɛ bon'ye mvuntelem mvubole bô mwɛɛm mvu nsase le nteɛn.

¹¹ Fô wo le Timatio, wo nu fiuw wee Nyo'. Ɛ lewtè lo fiuw mvumvun mwɛɛm. Ɛ taalè ɛ è nu keekɛɲke nce wvu teyɛy noo nce wvú Nyo' gomte. Ɛ jici mbee wo le, keɲke keɲkonɛn, kuule shém, keɲke tɛn nce wvu nyɛkeɛy.

¹² Ɛ diúú bvudiuw bu mbee le bvú jee, jici nshii wvú mey lo wvú bô to tɛɲɛ wo keeley wvú le, ɛ wo leem ɛ bonyii nteɛn fwe bô eben jim nsaw wo, ɛ wo jeme lɛɲ ekumɛ mbee wo.

¹³ Me ɛ mum ɛ no njemyi ɛ wo ejise jo Nyo' wvú nyaa nshii ɛ mwɛɛm mvunciim, noo ɛ ejise jo Klistu Jisos wvú to leemɛɛ fwe dvu Bontus Baylɛt jeme fiɛ fi lɛɲ bô diuw we ekumɛ ekolɛ kew,

¹⁴ ngayte le wo egeɛlɛ bonci ban, nù sɛ nɛm ɛ fiɛ yaa nu dvú fi wee ebaci wo yí dvú le egeɛn ebuy kefew kɛ Tata wesebeene wvú Jisos Klistu nu ke ebuɲnɛn e.

¹⁵ Ɛ wvú nu ke ebuɲnɛn ɛ è nu ɛ kefew ke lɛɲ e, kè è nu ke edunɔce Nyo' wvú bô benseɛ, wvú è mey kɛ wvú wvú saake mwɛɛm mvunciim, nu Nfon bonfon noo Tata botata bocii.

¹⁶ Ɛ mey kɛ wvú maanj wvú yaa nulo ekpwe kɛ, ɛ wvú nu ɛ n'yu wvú è nulo wee saa ebence nceence fô le kɛ. Wee ke baa yuu yɛn wase wvú le, ɛ kɛ è nulo ɛ wee eyɛn wvú le kɛ. N'wvum nu ɛ wvú, ɛ sa' ye nu yí mey lo. Fí enú nonɛn.

¹⁷ Ɛ dioo tu ɛ keba ke bonyii bo kpaw e yí wonɔ wvun e, ɛ jemyi ɛ bô le fo bô ebenseɛ ye kɛ. Fo bô eleke bvufɛe bvubole yí kpaw

e wvù nulo ke enε eka le ke. Bó eleke bvufee ε è nu yí Nyo' wvù looci tfluuke lo mwεεm mvunciim ê beene le beene eyuuke njonj dvú le.

¹⁸Bó egeè ε è nu mwεεm mvù jee, é kpaw wvubo enù mwεεm mvù jee mvù bó gee. Bó eyene can yibo enyaa nnya yaa taale ke.

¹⁹Yiyin nu je yí è nulo é bó egeεle ntfu fô bikuu bibole yí ntfuu le diεwε kenffuy kè temyi le, wvu le bó ejici nshii wvù looci nu nshii le.

²⁰Timatio, è jici ke fiεε fi bó nu ε gεε can yo le. Ε wεmte lo bonjeme bò yaa keηke ke fiεε keεge bô Nyo' noo bonjeme bo mvun̄kicen e bò bonyii kpwaake le è nu bo bvufee le.

²¹Bonyii bomew nu ε ne wase ε no kuηene mvumvun mwεεm, ε ne ε jay je ê keba ke mbee wvubole. Tata ebuw ben bocii.

Nɔwa' wvu bokaŋ bofɛɛ wvù
Baul to saŋɛɛ ê
Timatio
Fiɛɛ fi nu ê Nɔwa' Timatio
wvu bokaŋ bofɛɛ wvun e

Nɔwa' wvun nu wvu bokaŋ bofɛɛ wvù Baul to saŋɛɛ fô Timatio le. E nɔwa' wvun e nu e ê baay nu bontefe bô Baul nyaa ê Timatio diɛwɛ wee wvù bô wvù lemte e wvù fici wvù le. Wvù jemyi baay ekumɛ shém yi kuuleɛn. Wvù nu e tefe Timatio le wvù egeɛnê ke fwe bô lemme diew di wvù lemte fô Jisos Klistu le bô fitele fimwaaŋ, bô le wvù ejici ke n'yɛɛyi wvu leŋ wvù wvu saaka wvù jee bô wvu ê monɔan mo moyvuum e. Wvù teete ten le wvù egeɛ lemme diew diɛwɛ wee n'yɛɛyi le bô wee wvù ghane lo fewci diɛw Nyo' le ntay naa e wvù cim yene boŋɛw nɛɛ, kenɛɛ bonyii cim kicine wvù nɛɛ.

Baul nu e looce e jeme lo ê Timatio le wvù eɛnê fo wvù ke ene elese kebo fô "bombew bo keyuŋ e bo ecici le ke" (2:23). Yí mwɛɛm mvun e mvunciim nu e wvù e tamcɛ Timatio le wvù ejo kenfewsɛn yí nce wen e.

Bikuu bi mwɛɛm e ê Nɔwa' wvun e

1:1-2 Keŋkewɛ

1:3-2:13 E Baul nya keyoone ê Nyo' ekumɛ Timatio bvuu yvuwsɛ fitele fiew

2:14-4:5 E Baul tefe Timatio

4:6-18 E Baul jeme ekumɛ ekole kew

4:19-22 Kemɛse

1 E nu me wvù Baul, e me nu waa ntum Klistu Jisos yí ŋkoŋ wvù wvu Nyo' le bii ŋkawma wvu ekumɛ nshii wvù mey lo wvù nu yí Klistu Jisos e.

2 Me nsaanɛ nɔwa' wvun fô wo le Timatio waa wɛm. Wo nu fitele fiem.

Nyo' Ice bô Klistu Jisos wvù Tata wese-beene ebuw wo, ecam shen fô wo le, enya wo bô nyêkeey.

E Baul nya keyoone ê Nyo' ekumɛ Timatio bvuu yvuwsɛ fitele fiew

3 Me ŋké ŋkumyi wo sekecii ê bunle yɛm e no nyaa ke e ê nu keyoone ê Nyo' wvù me nlemte wvù le e fiɛɛ yaa saake me fô fitele le ke no bo'icɛm to lemte.

4 Me ŋké ŋkumyi ten misɛm yí wo to shiwse seke bee wo to gawsene, e jejɛ no yuu me entaŋ bô emvunshɛeŋ le me mbee en'yɛn wo le, wvu le fitele fiem eyiŋsɛn bô njoŋ.

5 Me ŋké no ŋkumyi ten mbee wo wvu keceɛy wvù wo keŋke. Mbee wvun to yaw

bwee bwoo wvù Loys bô bwoo wvù Yunis no keŋke, e me ŋkee se kemaŋɛn le e nu wvù wvù wo keŋke keseen.

6 E nɛɛ fiɛɛ fi me ŋgomte keentamcɛ wo le wo ekase ekamse yí nnya Nyo' yí nu yí yo le, efieè yí dvù le diɛwɛ ŋɔuy e. Nnya yin nu yí wo to keŋkeɛ seke me nto ŋɛleɛ can yɛm yí yo le.

7 E keè le Nyo' to baa nya keyoy e beene e e nu kè egee e beene keŋke nfan ke. Wvù to nya e e nu keyoy ke mvunɔay e bô ke keŋkoŋɛn e noo kè nulo ege e beene ekeè keekemsene bô bikuu bisɛɛbeene.

8 Nonɛn, fo wo ewuumenê keejemyi e bonyii bomew ekumɛ Tata wesebeene kenɛɛ ekumɛ me wvù lemte ncaw nje ye ke. Geenɛn e joð ten wo ŋɛw yí saaka wvù jee wvun e bô mvunɔay mvù Nyo' nya e wo le.

9 Nyo' nu wvù to boysɛɛ beene, tee beene le beene enu bonyii bô e nu bew. Ke wvù to ge fiŋ e e nu nje lemme dimew di beene to gee ke. E to nu nje kenseyse kew fô beene le, bô mbuwma we wvù wvù to buwɛɛ beene dvù fele yí Klistu Jisos e e e beɛ naa lo e woŋ se ke kew.

10 Keseen nu e bô e duŋɛ wase mbuwma wvudvu e beene no Mboysɛ wesebeene wvù Klistu Jisos nu e to wase. Wvù nu e ŋɔoy mvunɔay mvu kpwe le, e duŋɛ nshii wvù mey lo endan, bô le ke wee beɛ ke ebvuu ekpwe ke. E wvù ge mvù e buy endan e e nu bô saaka wvù jee.

11 E nu saaka wvù jee wvudvu wvun wvù Nyo' nu e baa me le me enù wee nfewcɛ bô waa ntum Klistu noo wee n'yɛɛyi wvudvu.

12 E nu nje fiŋ wvù me n'yɛn ŋɛw wvù me n'yɛn wvun nɛn. Geenɛn ke me ŋ'wuumene ke, njefo me ŋkee wee wvù me nu e nlese fitele yí ye le. E me ŋkee lo se kemaŋɛn le wvù nulo etaale ke fô fiɛɛ fi me nu e nya can ye le fin e,* egeɛn buy diuu di fokemese le.

13 E bii ke tweŋ n'yɛɛyi wvù e nu wvu leŋ wvù me nto n'yɛɛyɛ wo dvù. No wo bii dvù nonɛn eleeɛ ke fitele e e nu yí Klistu le, keŋke keŋkoŋɛn fô bonyii le kè e nu ke Klistu Jisos e.

14 E jici n'yɛɛyi wvu keceɛy e wvù bó to nyaɛ can yo le. E jici bô mvunɔay mvu Keyoy ke Yuule le kè nu yí yese beene le.

15 Wo kee lo le bonyii bocii bo e keba kè Esia le to nu e laŋ wase me. E ŋɔoo yibole nu Figelus bô 'Emogenes.

16 Me nleke le Tata ecam shen fô yew Onesifolus e. Wvù to ké no gee naa bokaŋ e bokaŋ e e shém yɛm leɛtene. Wvù to baa

1:1 1Tim 2:7   1:2 1Tim 1:2; 1Kol 4:17   1:3 Fili 3:5; 1Tim 1:5   1:5 Lem 16:1   1:6 1Tim 4:14, 5:22   1:7 Lum 8:15   1:8 2:9; Lum 1:16   1:9 Efe 2:8-9; Tay 3:5   1:10 Jon 1:14; Tay 3:6; 1Kol 15:20, 55, 57; Ibu 2:14-15   1:11 1Tim 2:7   *   1:12 Kenɛɛ le, "... wvù nulo etaale ke fô fiɛɛ fi wvù nu e nya can yɛm e fin e",   1:13 1:5; 1Tim 1:10   1:14 1Tim 6:20   1:15 4:16   1:16 4:19

wuumene me nje ncaw wvù me nu wvù le ke.

¹⁷ E nu seke wvù to fεεε Lum jan, wvù to nu ε loocε gom lo me ke ghan yεn me le.

¹⁸ Me mbunlee le Tata ege ε ke edioo enu diuu di fokemεse, ε Tata ecam shen fō wvù le. Wo looci kee naa lemme dicii di wvù to lemεε fō me le ε kelaante kε Efesus e.

2

No è nulo é Timatio ediuu yí fiεε fi Nyo' le

¹ Timatio waa wεm, è dioo tu fō wo, è leemè ke tεmyi bō mvunγay mvù Klistu Jisos nu ε buw wo dvù.

² E joð tεn fiεε fi wo ké no yuuke ε me nje-myi fwe dvu bonyii nteen leesè can bonyii bo lεη e bō nulo ke eyεyi tεn bonyii bomew dvù.

³ E joð tεn wo ηγεw diεwε wee jem wvu lεη wvù wvu Klistu Jisos e.

⁴ Kε wee jem ke dioo nu yí lemme diew e bvuu no leese εkolε fō mwεεm mvu bonyii bo ncεw e kε, njefo fiεε fi wvù taale yí dvù le nu keege fiεε fi cee εkolε we shieele.

⁵ E è nu ke lεηlεη no ke wee wvù lewte kenlwtε nulo ke elewte eso fiεε, sε wvù lewte bii bonci bo kenlwtε le ke.

⁶ Wee wεε wvù lemte tεn ntay nu wvù kεηke keeyaw emom fiεε ηgoo mwεεm mvù wvù to jewyεε le.

⁷ E kpawaci ekumε mwεεm mvù me njemyi mvun é Tata ege é wo ekiεε mvù mvun cim.

⁸ E kumyi Jisos Klistu. Wvù to nu ε buy yí kpwe le. Wvù to nu wee wvu é kfuu di Nfon Dawe le. E nu wvù wvù me nfewci ekumε wvù é saaka wεm wvù jee le.

⁹ E nu nje saaka wvù jee wvun wvù me n'yεne ηγεw, nu yí boncaw e diεwε cooη e. Geenεn, naa no me ncim nu yí boncaw e nonεn nu ε ke diεw Nyo' nu yí boncaw e ke.

¹⁰ No fi nu nonεn, me ε mum ε no ηkuule shém yí fiεε ficii le nje bonyii bō Nyo' nu ε caw, wvu le bō tεn ke ekeηke mboyma yí Klistu Jisos e bō bvukukε bvù mεy lo.

¹¹ Njeme wvun nu naa keceεy, wvù nu le: E beene nu ε taashε ε kpwe beene ε bó, é beene ke ecee tεn beene ε bó.

¹² E beene kuule shvun, é beene ke esaake bvunfon beene ε bó. E beene ma lo wvù,

é wvù ke ema tεn beene.

¹³ E beene nu sε beene leeme yí diεw yese-beene le,

é wvù emey kε leeme yí diεw ye le, njefo kε è nulo é wvù etun εkolε kew kε.

Wee lemme wvù Nyo' nu ε bee

¹⁴ Tamcε bó bō mwεεm mvun, ebvuu ejeme é bó fwe dvu Nyo' le bó elu bō mvunηkicεn mvu ekumε diεw. Kε mvù yaa fii wee ke. Mvù beete kε lo bō bonyii bō yeke mvù.

¹⁵ E momtè ntay keeduηci εkolε kuw é Nyo' ejise diεwε wee wvù Nyo' yεne le è nu wvu lεη e. E nù wee lemme wvù yaa kεηke kε fiεε fi wvù ewuumene yí dvù le, noo wvù jici keceεy ke diεw Nyo' le é je yí lεη e.

¹⁶ E wεmtè lo bonjeme bō yaa kεηke kε fiεε keege bō Nyo', njefo bonjeme bodvu nu ege é bonyii ecee kε ε è nu nce wvù yaa nu kε wvù Nyo' gomte gene dvù fwe.

¹⁷ Bon'yεyi bobole bodvu nεn'yi no nu kε diεwε kεηkoken kè diee ye wee ghεεηke gene dvù le. Ngoo bonyii bō yεyi n'yεyi wvudvu wvun nu 'Imenayus bō Filitus.

¹⁸ Bó nu ε cine wase bε keceεy e no bó leeme le mbuy wvu yí kpwe le nu ε jo wase bvudvuu. E dioo ge nonεn, ε befe bō mbee bonyii bomew.

¹⁹ Geenεn, kenffuy kè è lese Nyo' nu kè tεmyi, ε kí leeme kε fō. Kenffuy kin nu ε Nyo' ε saη nciise we yí dvù le ε wvù nu le, "Tata kee bonyii bō è nu bew," noo le, "Wee tfuu wvù bene diee di Tata le, kεηke keecinε gee di befe le."

²⁰ Yew wee wvu baay ké dioo nu ε shúw bō ηkáa noo mvunηkom mvù nu dvù saa nu kε mwεεm mvù bó kene bó ketwaa ke bigew e kè yεεle kεncε kè baa kε. Mvumew ké no nu tεn mvù bó kene bó bite noo mvù bó kene bó mbom. Mwεεm mvun ké no nu ε mvumew nu mvù kεηke lemme di kuuke, ε mvumew nu mvù kεηke kε lo lemme di ncεw.

²¹ Nonεn, é wee bvuuushi can ye fō mwεεm mvù kεηke kε lo lemme di ncεw e, tu wvù nu enu wase diεwε fiεε fi yew fi è nulo é bó ejoo gee lemme di kuuke dvù. Wvù nu enu wase wee wvù Nyo' nu ε ge le è nu wee wen. E wvù nu wase wee wvù cεyεte lo cee εkolε we le wvù ejoo wen gee lemme diεw di jee dvù sekeci.

²² Nonεn, è lewtè lo fiuw nce nnyεn wvù keghan ké no kεηke le. E taalé fiuw ε è nu keecee nce wvu teyεyε bō keekεηke mbee noo kεηkoyεn bó nce wvu nyεkeey no bonyii bō tεη tεn diee di Tata le bō mvuntelem mvubole mvù yuule gee.

²³ Fo wo ekeηkè naa lo fiεε keege bō bombew bo keyuη e bo εcici ke, njefo bó ké no too kε ε è nu bó diwaa.

²⁴ E wee lemme wvù wvu Tata yaa kεηke keewaale bō bonyii kε. Wvù kεηke keekεηke ε è nu fitele fi jee fō wee le tfuu, nù wee wvù

kee keeyeyi bonyii, kee tɛn keekuu shém bô bonyii.

²⁵ Wvú ké no nɛci fiɛɛ bô nyɛkeeyi ê bonyii bô kicine wvú. Wvú ké no nɛci nonɛn bô ñkpwawɛ wvu le ɛ nɛlo é Nyo' efi bó é bó ekumɛn mvuntelem mvubole ekase ekee fiɛɛ fi keceeyi,

²⁶ emum etee bvufee bvubole jim, elewte ebuyi ê ketam ke dɛwle le kè wvú nu ɛ koo bó jó le bó egeè ɛ è nu fiɛɛ fi wvú koonjke le.

3

¹ É keè le, è nu ke edioo enu ediuw yo fokemɛse le, é mwɛɛm mvù tɛmyi ekooyi baay.

² Bonyii nu ke enɛ ekoonjke kɛ wase ɛ è nu bikuu bibole, koonjke bigew, bensee ye, dunji ye, jemyi diɛw yi befe ekumɛ bonyii bomew. Kɛ bó yaa nu ke ebvuu eyuuke bobwee bobole bô bo'icee bobole kɛ, yaa nyaa kɛ lo keyoone yi fiɛɛ le, yaa kɛnjke lo gee di yuule kɛ.

³ Kɛ bó nu ke ekɛnjke shen fô bonyii le kɛ, yaa lɛshɛ tɛn bojay bo bonyii le kɛ. Bó nu ke ebeete bô ediee ɛ bonyii, yaa nu kɛ lo é bó ejice ye yibole kɛ. Bó nu ke ekɛnjke gee di bɛmte, yaa koonjke fiɛɛ fi jee kɛ.

⁴ Bó nu ke ekuule mvunaj yi bonyii le, cee nce wvu ncɛwncɛw, nu ɛ bó ɛ yinɛn bô kɛncake ye. Bó nu ke ekoonjke kɛ ɛ è nu keediee bikuu bibole efey keekoonye ɛ è nu Nyo'.

⁵ Bó nu ke edunji le bó leeme yi fiɛɛ fi Nyo' le, geenɛn bvuu tune mvunɔgay mvu fiɛɛ fi Nyo' le fidvu. É wɛmtè lo kfuu boba bonyii.

⁶ Bonyii ban bomew nu bô ghane leyte yéw bonyii le soo bokɛnɛ bô wɛɛyi bô bibefɛ nu ɛ yike wase bó, bó ɛ no jeenjke bii kɛ wase ɛ è nu shiee mwɛɛm mvumew e.

⁷ Boban bokɛnɛ nu bô kɛ no shee kɛ yeke n'yɛɛyi sekɛcii, geenɛn yaa nulo ke eyuu ekieɛ fiɛɛ fi è nu fi keceeyi kɛ.

⁸ No Janis bô Jambles to kicine Muses, nu kɛ lɛnjɛn no bonyii ban kicine keceeyi ke Nyo' le. É nu bonyii ɛ bvufee bvubole ɛ lɛmlɛm wase, ɛ fitele fi bó duu le bó nu ɛ lese yi Klistu le nu mbiay.

⁹ Geenɛn kɛ bó nu ke ege nonɛn egɛn ebuyi ncejole kɛ, njefo keyunj kebole nu ke ebuyi kɛ tɛn ɛndan fô bonyii bocii le no ke Janis bô Jambles e to buyɛɛ.

É Baul tefe Timatio le wvú eleeme kɛ yi fiɛɛ fi bó yɛɛyɛ wvú dvú le

¹⁰ Geenɛn Timatio, wo kee wase ekumɛ n'yɛɛyi wɛm bó nce wɛm noo fiɛɛ fi me nleke bvufee yi dvú le. Wo kee tɛn ekumɛ fitele

fi me nlese yi Nyo' le bó shém yi me ñké no ñkuule, noo kɛnjkonɛn kè me ñkɛnjke fô bonyii le, bó no me ñké no momte yi fiɛɛ ficii le ñgene fwe.

¹¹ Wo kee tɛn bikaa bi bonyii to bone é me ejim noo bongɛw bɛm. Wo kee mwɛɛm mvù to kooyɛɛ bô me Antiok bô Ikonium noo Lista. Wo kee kfuu bikaa bi bonyii to bone é me ejim. Geenɛn yi bongɛw ban e bocii nu ɛ Tata to boyse kɛ me.

¹² Fí nu lo keceeyi le wee tfuu wvú gomte keceee nce wvú Nyo' gomte diɛwɛ wee wvú nu ɛ taashɛ wase bó Klistu Jisos nu ɛ bó nu ke ebone kɛ bikaa é wvú ejim.

¹³ É bonyii bô buwyi mwɛɛm bô bonyii bo kenlɛɛma le, nu ɛ gee dibole nu ke efoo kɛ gene lo no bó lɛɛle bonyii bomew lɛɛle tɛn bikuu bibole.

¹⁴ Geenɛn, fô wo le, è leemè kɛ ɛ è nu yi fiɛɛ fi bó nu ɛ yɛɛyi wo dvú wo ɛ bee fi le bó fitele fiuw ficii. É leemè yi dvú le njefo wo kee bonyii bô yɛɛyɛ wo dvú.

¹⁵ Wo to kɛw no kee mwɛɛm mvù bó sanj é Nwa' Nyo' le bɛɛ naa wan caan e. Mwɛɛm mvun nu mvù nulo etefe wo é wo ke ekɛnjke mboyma fele yi fitele fi wo lese yi Klistu Jisos e.

¹⁶ Fiɛɛ ficii fi bó sanj é Nwa' Nyo' le nu ɛ bvufee bvudvu nɛ fô Nyo' le. É fi fici keeyeyi bonyii dvú, dunji bojay, nɛci bonyii, yɛɛyi bonyii bô nce wvu teyɛyɛ,

¹⁷ wvu le wee wvú è nu wee Nyo' enu ɛ wvú ɛ kpwɛntɛn, kɛnjke fiɛɛ ficii keege lemme di jee dɛcii dvú.

4

É Baul tefe Timatio le wvú egeè lemme diew nɛay

¹ Me njemyi fin é wo fwe dvu Nyo' bô Klistu Jisos wvú nu ke esaw bonyii bô bɛɛ dvú bó bô kpweken wase. É me njemyi nje mbyunɛn we wvú wvú nu ke ebuyɛn noo nje bvunfon bwew ñgayte le,

² è fewci diɛw Nyo'. É fewci kɛ gene dvú, kɛnɛɛ è nu kefew ke lɛnj kɛnɛɛ è baa nu ke lɛnj. É dunji bojay bo bonyii le, saakè bó, yvuwɛɛ mvuntelem mvubole bô nyɛkeeyi noo n'yɛɛyi wo.

³ É keè le kefew too lo kè bonyii yaa bɛɛ ke eleeme yi n'yɛɛyi wvu lɛnj e kɛ. Bitem bibole nu ke efuu keeyuuke wase ɛ è nu fiɛɛ fimew jɛɛy. É bó emum egom ɛ è nu bonyii bo n'yɛɛyi le bó nu eyɛɛyi wase ɛ è nu fiɛɛ fi bó koonjke keeyuuke.

⁴ Bó nu ke ecinɛ keeyuuke fiɛɛ fi keceeyi e, ebvuyte wase gene ɛ è nu é mvumanɔgaan e.

2:25 1Tim 2:4 3:1 1Tim 4:1; 2Bi 3:3; 1Jon 2:18; Jut 18

3:6 Tay 1:11 3:8 Ksm 7:11, 22; 8:3, 14; 1Tim 6:4-5 3:10 Lum 16:24; 1Tim 1:5

3:11 Lem 13:50; 14:5; 14:19; Mben

34:19; 2Kol 11:23-29 3:12 Mat 16:24; Jon 15:20; Lem 14:22; 1Tes 3:3 3:14 2:2; 1Tim 1:10 3:15 Jon 5:39; Lum

15:4; 1Tim 4:13; 2Bi 1:21 3:17 2:21 4:1 Lem 10:42; 2Kol 5:10; 1Bi 4:5 4:2 Lum 20:20, 31; Tay 1:13 4:3 1Tim

1:10; 4:1 4:4 1Tim 1:4

3:2 Gal 5:19-21 3:5 Mat 7:15, 21; Lum 2:19-20; Tay 1:16

3:11 Lem 13:50; 14:5; 14:19; Mben

34:19; 2Kol 11:23-29 3:12 Mat 16:24; Jon 15:20; Lem 14:22; 1Tes 3:3 3:14 2:2; 1Tim 1:10 3:15 Jon 5:39; Lum

15:4; 1Tim 4:13; 2Bi 1:21 3:17 2:21 4:1 Lem 10:42; 2Kol 5:10; 1Bi 4:5 4:2 Lum 20:20, 31; Tay 1:13 4:3 1Tim

1:10; 4:1 4:4 1Tim 1:4

⁵ Geenɛn, fô wo le, è lewsè ekolɛ kuw teyey sekeci, kuulè shém yí bongɛw e, egeè lemme di wee wvù ghane lo fewci diɛw Nyo' le. È geè lemme diuw dicii ntay.

⁶ Fô me le nu ɛ me nu wase keseen diɛw mbvuum e, ɛ kefew kocine wase kè bó nu ejo me egeè dvù diɛw no bó ke fuu mbvuum yí ketaɲ ke ncese le. Kefew kè me nu enjfulɛ nu ɛ kocɛn wase.

⁷ Me nu ɛ ndiu wase bvudiuw bvù jee yí fiɛɛ fi Nyo' le, ɛ nlewte kenlewte ɛ mɛse, ɛ njicɛ mbee wɛm e ɛ mɛy yí dvù le.

⁸ È kɛw yí keseen e nu ɛ bó ɛ gɛɛ wase kefo kem ke bvunfon e kè è nu ke nce wvù teyey e. Kefo kin nu kè Tata wvù nu wee wvù saake bonsaw teyey nu ke ebon è me ɛfa yí diuw di fokemɛse le. Kɛ wvù nu ke ebon kɛ ɛ è nu kem maan kɛ. Wvù nu ke ebon tɛn ke bonyii bocii bó koonkɛ le wvù ekase eto le.

È Baul see no mwɛɛm nu è keba kew e

⁹ Timatio, mome naa ntay keeyanɛn eto cekey è me le.

¹⁰ È keè le Demas nu ɛ koɲ wase woɲ wvù keseen wvun, ɛ laɲ me ɛ gɛn Tesalonika. Klesɛns nu ɛ gɛn Galɛshia, Taytus ɛ gɛn Dalmatia.

¹¹ È mɛy kɛ Luk wvù ɛmbeɲ wvù nu bee wvù. Seke wo too, jo Mak ɛ ben ɛ wvù no too. Wvù nulo efici me baay yí lemme le.

¹² Tikikus nu ɛ me ɛ ntum wvù ɛfɛsus.

¹³ Seke wo too, jo kekum kem ke baay kè me nto ngekeɛ yew dvu Kabus è kelaante kè Towas e. È toò tɛn bó boɲwa' bem, ɛfey mvunciim bó bó ɛ bó jéw nyam.

¹⁴ Alɛksanda wvù tfuyte ɛlamɛ nu ɛ ge ngeɛw bó me ɛ è yaa nu wvù wɛɛ kɛ. Tata nu ke elaw wvù yí gee diew e.

¹⁵ È yɛnè tɛn ben ɛ wvù. Wvù kicine saaka wvù beene fewci naa lo baay.

¹⁶ Yí nsaw wɛm e nu ɛ diuw di fwe di me nto nleemɛɛ è kebeɲ ke nsaw e nu ɛ wee to baa leem lo è me ɛjim kɛ. Bonyii bocii to nu ɛ lewte me. Fo Nyo' esaw bó yí fifiɛ le kɛ.

¹⁷ Geenɛn, Tata to nu ɛ leem è me ɛjim, nya me bó mvunɲay keenfewɛ saaka wvù jee ntay wvù le bonyii bó yaa nu kɛ Bojuu eyuw saaka wvudvu. Nonɛn wvù to nu ɛ bvuse me diuw bvule le.

¹⁸ Tata nu ke ebuuse kɛ me can fiɛɛ fi befe le ficii, ke eghan elese me bvunfon bwew bvù fowe le yí nyɛkeey e. Beene etumtè moɲkum mew sekeci sɛ ɲka. Fí enù nonɛn.

Boɲɲayma

¹⁹ Gayɛ Blisilia bó Akpwila le enya è me. Gayɛ tɛn yew Onesifolus e.

²⁰ Elastos to nu ɛ shɛɛ Kolɛn, ɛ Toofimus nu ɛ me nto ncine wvù le Miletus ɛ wvù ɛmte.

²¹ Mome naa ntay keeto è kefew ke nffum wvù tɛmyi le sɛ kɛw. Yubulus ciinse nɲayma è wo. Budens bó Linus noo Klawdia bó boom bo bwee wesebeene le bocii yí Klistu le ciinse tɛn nɲayma.

²² Me nleke le Tata etaalè fô keyoy kuw e. Wvù ebuw ben bocii.

Nwa' wvù Baul to sanjεε ê Taytus Fiεε fi nu ê Nwa' Taytus wvun e

Nwa' wvun to sanj fô cuwee mvu le ε bó teje le Taytus. Taytus to nu wee ketum kemew kè yaa nu ke ke Bojuu le, ε wvù to cinε nce wonj wvubole banjke no nu wee mbee wvu Klistu. Wvù to lemte bô Baul, nu wee wvù fici wvù yî lemme diew di diew Nyo' le. Baul to sanj nwa' wvun fô cuwee wvun e ε wvù nu wonj wvù Klet e. Wvù to nu jó ε Baul ε cinε wvù le le wvù eshεε efici jó taale no lemme di kentaashε ke bonyii bo mbee le gene.

Baul nu ε tamcε Taytus ekumε kenjge kè bonyii bô nu bikuu bí kentaashε ke bonyii bo mbee le kenjke keekenjke. Wvù to jemýi ê wvù no wvù to yene ε bonyii bo Klet nteen kenjke kenjge ε è nu kè befe. Fiεε fi bii fó nu ε wvù teete Taytus no è nulo é wvù eyeyi bonyii jey jey ε kentaashε ke bonyii bo mbee le.

Bikuu bi mwεem e ê Nwa' wvun e

1:1-4 Kenjkwεcε

1:5-16 Ekumε Bikuu bi kentaashε ke bonyii bo mbee le

2:1-15 Ekumε gee di bonyii jey jey ekenjke ente jo kentaashε ke bonyii bo mbee le

3:1-11 ε Baul tefe Taytus

3:12-15 Kemεse

¹ ε nu me wvù Baul, ε me nu waa lemme Nyo' noo waa ntum Jisos Klistu. Lemme diem nu keenjgeε ε mbee bonyii bí Nyo' nu ε caw gene fwe, bó le bó ekeé fiεε fi keceey fi bii nce wvù è nu wvù Nyo' gomte le,

² emum etaalè fwe yî nshii wvù mey lo wvù Nyo' wvù nulo saa mbiay mbiay to kawεε ε wonj se ke kew e.

³ Kefew ke lej to nu ε dioo kocεn, ε wvù mum dunjεe diew ye endan fele yî diew ye yî me nfewci le, ε è to nya Nyo' wvù Mboyse wesebeene mvungay mvudvu é me le me enfewci.

⁴ Me nsaanjke nwa' wvun fô wo le Taytus. Nu nu waa wem wvu keceey yî mbee wvù è nu wesebeene bocii le. Nyo' Ice bó Klistu Jisos wvù Mboyse wesebeene ebuw wo, enya wo bó nyεkeey.

Lemme di Taytus to sheεte Klet keege

⁵ Shieε wvù me nto ncín'yεε wo le Klet to nu le wo eshεε enele mwεem mvù nu ε lemlεm, ebvuu egεε boceε bintaashε bi

bonyii bo mbee le bilaante le bicii é je yî me nto ndunjεε é wo le.

⁶ Wee keenu cee kentaashε nu ε wvù kenjke keenu wee wvù yaa kenjke ke fiεε fi bó ebaci wvù yî dvù le ke. Wvù kenjke keenu dwee kpwoon mwaan, ε boom bew nu bonyii bo mbee le, ε è yaa nu bó bonyii yene le bó ghanghaje lo kenεε temyi bikuu ke.

⁷ No cee ekole ke kentaashε le nu wee lemme Nyo', tu ke wvù kenjke keekenjke fiεε fi bó ebaci wvù yî dvù le ke. Ke wvù kenjke keedunjci ye kenεε kenjke shém yî ton'yεen kenεε nu wvù wu mbvuum ε mó koole ke. Ke wvù kenjke keenu wvù wamene bonyii kenεε wvù kuunjke ke ε è nu sew ke.

⁸ Wvù kenjke keenu wvù fiisene bonyii bo ghane le, koonjke fiεε fi è nu fi jee, gee mwεem bó bvufee, kenjke nce wvu teyete, kenjke nce wvù yuule, kee keejice ye ye le.

⁹ Wvù kenjke keenu wvù jici n'yεeyi wvù è nu wvu lej wvù bó yεeyi wvù dvù nta, wvu le wvù enyaa ntefe é bonyii bii ε è nu n'yεeyi wvù è nu wvu lej e, ebvuu etooshi ten bonyii bó kicine n'yεeyi wvudvu.

Bó ecilè n'yεeyi bonyii bo mbiay e

¹⁰ Me njemyi nen njefo bonyii nu dvù nteen bó temyi bikuu, bó jemýi diew yî ecici, leεle bonyii, efey mvunciim njoo bonyii ba bó leeme ke le bó kenjke keetfuuse bonyii yew.

¹¹ Boban nu bonyii bó bó eban lo dew yibo, njefo bó ghane bvunje yéw bonyii yicii no bó yεeyi mwεem mvù bó yaa kenjke keeyeyi ke. ε bó gee nonen ε è nu nje bigew bi ecici bí bó kuunjke.

¹² Bonyii ban nu ε wee wvubo mvu kebeεε wvù bó duu le è nu wee ntum Nyo' wvubo to jeme wase ekumε bó gayte le, "Bonyii bo Klet ké no nu bonyii bo mbiay e sekeci. Bó nu lo nyám yî njkpwaante yî befe, nu biwelencoy bí wuwte ke ε è nu mwεem mvudien."

¹³ Njeme wvudvu wvun ekumε bó nu lo keceey. Nonen è looci tooshi lo bó dew yibole, wvu le bó ekenjke mbee ε è nu wvu lej,

¹⁴ efey fo bó enya bikuu bibole eyuuke ε è nu mvumangaan mvu Bojuu le, kenεε mwεem mvù bonyii bó nu ε tun mwεem mvu keceey mvù Nyo' gayte le bonyii ebii dvù le.

¹⁵ Bonyii dioo kenjke mvuntelem mvù yuule, ε mwεem mvunciim no yuule fô bó le. Geenεn, bó dioo kenjke mvuntelem mvù yiile se bó kenjke mbee, fiεε saa enu dvù fi yuule fô bó le ke, njefo bonjpwawce bobole bó je yî mvuntelem mvubole nu jó, nu ε befe wase.

¹⁶ Boba bonyii duu le bó kee Nyo', geenεn ε gee dibole kaa dunjci le bó nu ε ma lo Nyo'.

Nce wvubo nyene baay, ε bó tɛmyi bikuu. Kε bó nu bonyii bò nulo ege naa lo fiεε fi jee kε.

2

Bon'yεεyi ekumε kenje kè jee

¹ Fò wo le Taytus, fiuw nu ε wo kεnkε keeyεεyi bonyii ε è nu bò mwεεm mvù cem-sene ε n'yεεyi wvu lεj e.

² ε teetè bolemεε bó nu wase nɔgaybonyii kε bó ejici ye yibole yí fiεε le ficii, kεnkε n'wvum fò bikuu bibole, geε mwεεm diεwε bonyii bò kεnkε bvufee le, kεnkε mbee ε è nu wvu lεj, kεnkε kεnkεnεn ε è nu ke lεj, kuulè shém yí bonjεw e bocii.

³ ε teetè tεn bokεnε bó nu wase nɔgaybonyii kε bó ekenkε kenje ε è nu kè dunji n'wvum fò Nyo' le. Fo bó ekunsenè mvunɔkunsen kε. Fo bó enù bonfaw bo mbvuum e kε. Bó eyεεyi bonyii ε è nu bó mwεεm mvù jee.

⁴ Nonεn, é bó emum eteete nɔgon bokεnε no è nulo é bó ekoonkε bole' bobole noo boom bobole,

⁵ bvuu geε mwεεm diεwε bonyii bò kεnkε bvufee le, ceè nce wvù yuule, tawtenè yéw yibole, kεnkε mvuntelem mvù jee fò bonyii le, yuuké bole' bobole. Nonεn, wee saa ebvuu enu dvù wvù nulo ejeme diεw yí befe ekumε diεw Nyo' kε.

⁶ ε nu ke lεj lεj no wo nu ejemyi é cubonyii kε bó kεnkε keegeε mwεεm diεwε bonyii bò kεnkε bvufee le.

⁷ ε dunji kenje kè jee yí fiεε ficii fi wo gee le, wvu kε bonyii eyenè benjene. Seke wo yεεyi bonyii bó fiεε, ε wo lese fitεle fiuw ficii yí dvù le, no yεεyi bó shiee,

⁸ ε njeme wo nu wvu lεj wvù è nulo wee saa ekenkε fiεε fi befe keejeme εnte jodvu kε. Nonεn, é bonyii bó kicine beene ewuumen njefo kε bó kεnkε fiεε fi befe keejeme ekumε beene kε.

⁹ ε teetè bonfaw kε bó enya bikuu bibole é bonyii bó kεnkε bó, egeε fiεε ficii no bó gomte kε bó egeè. Fo bó etfuusè fiεε dew yibole kε.

¹⁰ Fo bó esoonkε mwεεm mvubole kε. Bó kεnkε keedunji lo é jé le yicii kε bó nu bonyii bo keceey e. ε bó gee nonεn yí fiεε ficii le, é bonyii emum eyene n'yεεyi wvu ekumε Nyo' wvù Mboyse wesebeene le, kε è nu fiεε ε fi kεnkε nɔjɔn.

¹¹ ε yεεyi bó nonεn, njefo mbuwma Nyo' keeboyse bonyii nu ε to wase wvu kε è nelo é bonyii bocii ke eboy.

¹² Mbuwma wvun yεεyi beene kε beene ecine nce wvù yaa nu kε wvù Nyo' gomte

le, bó kε fo beene ekenkε shiee wvu baay yí mwεεm mvù yí nshε le kε. Lε beene eceè bó bvufee bvusεbeene fò bvucii, ceè nce wvu teyey noo nce wvù Nyo' gomte yí wɔj wvun e.

¹³ Beene eceè nonεn, ceyte bvujonkε bvù beene taale fwe yí dvù le bvù nu ke ebuynεn, bvù è nu bvukukε bvù Nyo' wesebeene wvu baay wvù è nu Mboyse wvù Jisos Klistu le.

¹⁴ Wvù to nu ε nya εkolε kew nje yese beene keesum beene yí bibefe le bicii, keege é beene eyuule, nu bonyii bew bó kεnkε shiee wvu baay keegeε gee di jee.

¹⁵ Mvun nu mwεεm mvù wo kεnkε keeyεεyi bonyii dvù. ε teetè bó, dunji bojay bobole bó mvunɔgay mvuncium mvù wo kεnkε. Fo wo ebee é wee ejin wo kε.

3

No è nulo é gee di bonyii bo mbee le enù

¹ ε tamci bonyii bo mbee le kε bó eyuuké bonyii bó saake wɔj bó bó kεnkε mvunɔgay é bó wo le. Bó egeε fiεε fi bó gayte, enù ε bó ε seyse keegeε fiεε ficii fi è nu fi lεj.

² Fo bó ejemyi fiεε fi befe ekumε wee kε. Fo bó ewaalé diwaa kε. Bó enù wεε, joo bikuu bibole fokuse fwe dvu bonyii bocii.

³ ε kumyi kε beene ten to shee gee keyɔj, tɛmyi bikuu, jayte je. Beene to nu bonfaw bo mwεεm e jεey jεey mvù ye yesebeene to koonkε, bvuu dieε bikuu bisεεbeene. Beene to ceε nce wesebeene kεnkε kε ε è nu mvuntelem mvù befe bó kendonj ke benεn, ε bonyii bane beene ε beene bane ten bonyii.

⁴ Geenεn, ε Nyo' wvù Mboyse wesebeene ke dioo dunjεε fitεle fiew fi jee bó kεnkεnεn kew fò beene le,

⁵ mùm boyse beene. Kε wvù to boyse beene nje fiεε fimew fi lεj fi beene to gee kε. Wvù to boyse nje shen ye fele yí ncuke wvù wvù to cukεε beene ε beene kεnkε mboo wvu fwε le, ε Keyoy ke Yuule kumεn beene ε beene no nu bonyii bo bofε kεnkε nshii wvu fwε.

⁶ Keyoy ke Yuule kìn nu ε wvù to loocε tfuw lo yí yese beene le fele yí Jisos Klistu wvù Mboyse wesebeene le.

⁷ Wvù to ge nonεn wvu kε wen ebuw lo beene, ejo beene kε beene nu sε jay, emum enu bondiela bew taale fwe keeke ekenkε nshii wvù mεy lo.

⁸ Njeme wvù me njeme wvun nu naa lo keceey.

2:1 Efe 5:21-6:9   2:1 1Tim 1:10   2:2 1Kol 13:13   2:3 1Tim 3:11; 1Bi 3:1-5   2:5 Efe 5:22-24   2:6 1Jon 2:14
 2:7 1Tim 4:12; Fili 3:17   2:8 1Bi 2:15   2:9 1Tim 6:1-2   2:10 3:4   2:12 Efe 1:4; 1Jon 2:16   2:13 1Kol 1:7; 1Tes
 1:10   2:14 3:14; Ksm 19:5; Esek 11:20; Gal 1:4; Efe 2:10; 1Tim 2:6; Ibu 13:12; 1Bi 2:9; 1Jon 3:16   3:1 Lum 13:1-7; 1Bi
 1:13-17   3:3 1Kol 6:11; Efe 5:8   3:4 1:3; 2:10-11; 1Tim 1:1; 2:3; 4:10; Tay 3:6   3:5 Jon 3:5; Lum 6:4; Efe 2:8-9; 5:26;
 2Tim 1:9; 1Bi 1:3   3:6 Lum 8:9-16; 1Kol 6:11; Gal 5:25; 2:13; Fili 3:20; 2Tim 1:10; Tay 3:4; 2Bi 1:11; 1Jon 4:14   3:7
 Lum 3:24

Me nshieele naa le wo ejemyi ciise lo mwεεm mvun ε bonyii, wvu le bonyii bō nu ε bee Nyo' le eyen le bó enya bikuu bibole keegee gee di jee. Mvun nu naa mwεεm mvù jee baay, ε mvù too bō sεw fō bonyii le bocii.

⁹ Geenεn, ε wεmtè bombew bo keyun e, bō εdiee ε bo'icee dikfuu yò bonyii ke she taanke. E wεmtè ten mvunjikien bō diwaa di ekumε bonci bo Bojuu le. Ke mvumvun mwεεm kenke naa lo sεw ke. E nu mwεεm mvu εcici.

¹⁰ E wee nu dvù wvù too bō kenjawsen, ε wo jeme ε wvù. E wo jeme ε wvù kan mwaan ε buy bokan bofεε sε wvù lu, ε wo cinε je ye le.

¹¹ E keè le wvuε wee nu ε wvù ε cinε wase je yi len e ε no bvuyte lo, ε nce we nu wvu kebefε, ε wvù ε lese wase ekole kew ηgew e.

Njeme bō bonɣayma bo fokemεse

¹² Me nu ηke enciinse Atεmas kenεε Tikikus fō wo le. Wvù ke dioo ε to, ε wo mom naa ntay keeto fō me le Nikobolis. E nu jó jò me nu ε nseyse le me nu ηke enu yì kefew ke nffum wvù temyi le.

¹³ Momε naa ntay keeficε Senas wvù wee wvù looci kee bonci, bō Abolos yì lene di-bole. Momε eyen le bó nu ε kenke ficε ficii fi bó shieele.

¹⁴ Bonyii bosεbeene ten kenke keeyεyi keenya bikuu bibole keegee dilemme di jee, wvu le ε nulo ε bó efici yì mwεεm mvù nu shiee le le bó eficε le. Fo bó enù ke lo εcici ke.

¹⁵ Bonyii bocii bō nu fen bee bó ciinse ηgayma ε wo. Gayε bonyii bo mbee le bocii bō koonke beene. Nyo' ebuw ben bocii.

Nɔwa' wvù Baul to saɲεε ê
Filemun
Fiεε fi nu ê Nɔwa' Filemun
wvun e

Filemun to nu wee Klistu, ε è nelo enu ε wvù to nu wee kentaashe ke Kolose. Ε to nu wee ε bó kee wvù nɔay. Wvù to keɲke nfwa ε bó teɲe le Onesimus. Ε nfwa wvudvu ke nε lewte mum gen buynen yí Baul e yew ncaw e. Ε Baul ke ge ε Onesimus mum tu wee Klistu.

Nɔwa' wvun nu ε Baul to saɲ fô Filemun e keeleke le wvù ekase ejo Onesimus é wvù elemte wvù le no wvù to shee lemte. Ε Baul mum ciinse Onesimus fô wvù le leke le wvù elεsShe fiεε fi wvù to gee efiisen wvù wase diεwe waa bwee yí Klistu le.

Bikuu bi mwεem e é nɔwa' wvun e

1-3 Keɲkewce

4-7 Ε Baul bense Filemun

8-22 Ε Baul leke le Filemun efiisen Onesimus

23-25 Nɔgayma wvu fokemese

1 Ε nu me wvù Baul, ε me nu yí ncaw e nje me nu wee Klistu Jisos. Ε nu bee waa bwee wesebeene wvù Timatio. Me nsaɲke nɔwa' wvun fô Filemun wvù nsaa yesebeene shém wvù bee bó lemte yí fiεε le fimwaan,

2 noo fô Afia wvù jeme yesebeene le, bó Alkibus wvù beene ε bó diuu yí fiεε le fimwaan diεwe bonyii bo jem e, noo fô kentaashe ke bonyii bo mbee le kè taashi é wo yew e.

3 Nyo' Icee wesebeene bó Tata Jisos Klistu ebuv ben bó kembonen, ebvuu enya ben bó mvuntelem mvù leεtene.

Ε Baul nya keyoone é Nyo' nje Filemun

4 Filemun, me nje ndioo mbunlee sekecii enkume wo, no nyaa ke ε è nu keyoone é Nyo' wem ekume wo,

5 njefo me n'yuuke no wo nu ε lese fitele yí Tata Jisos e, ε no koonke bonyii bó è nu bo Nyo' le bocii.

6 Me ε no mbunlee le no wo nu ε lese wase fitele yí Jisos e, ben ε bonyii bo Nyo' le ε no nu yí kentaashe le, fifin ege é wo emese ekieε mwεem mvù jee mvunciim mvù é nu mvuseεbeene bó nu ε taashe bó bo Klistu.

7 Waa bwεem, kfuu keɲkonen kè wo keɲke fô bonyii bo Nyo' le, gee ε mvuntelem mvubole leεtene, nu ε ge me ε no n'yuuke njon baay, ε fitele fiem ten yvuwse.

Ε Baul leke Filemun ekume Onesimus

8 Fiεε fimew ε mum ε no nu dvù fi me nshieele le wo ege, ε è be nulo é me enɔay lo bó mvunɔay mvù me nkeɲke diεwe wee Klistu le le wo ege.

9 Geenεn, nje keɲkonen, me nu enku lo can é wo. Me wvù Baul nu wase nɔaywee, ε me mbvuu nu yí ncaw e keseen nje saaka wvu ekume Klistu Jisos.

10 Me ε no nɔkule can é wo ekume waa wεm wvù Onesimus wvun. Me nto njo wvù waa wεm e yí mbee le nu yew ncaw e fen.

11 Fwele to nu ε wvù nu fiεε fi ecici fô wo le. Keseen wvù ε no looci wase nu naa wee fô bee wo le bocii.

12 Me ε no ntfuuse wvù jim fô wo le keseen. Wvù looci nu fitele fiem.

13 Me nkoonke le è be nulo é me enɔay wvù mbew yem e é wvù etaale fô me le fô bvudvuu bwuw e no me nu yí ncaw e fen nje saaka wvù jee wvu ekume Jisos.

14 Geenεn, me ε n'yen le ke è nulo é me enɔay fiεε diεwe fifin e se wo kee fô ke, njefo ke me nɔgonte le lemme diuv di jee di wo gee fô me le enù ke diεwe me nkanε lo wo ke. Me nɔgonte le fi enù no fitele fiuw nu ε bee.

15 Sekemew ε Onesimus to nε é wo ejise yí kefew e caan nen, le wvù ke dioo ε tu jim, é ben ε wvù emum enù wase kemakaa,

16 ε wvù yaa bvuu nu nfwa ke, ε wvù fele wase nfwa. Wvù nu wase waa bwoo shém yí Klistu le, ε wvù nu ten fô me le baay se ge fô wo le, no wvù nu wee wo lemme bvuu nu wee Tata.

17 Nonen, é wo fen nu ε yen le bee wo nu yí kentaashe le, é wo fiisen wvù no è be nu me é wo efiisen.

18 Ε è nu le wvù to nu ε jay fiεε fô wo le, keɲεε le, wvù keɲke fioo ben ε wvù, é wo gee é dieε diem e.

19 Me nsaɲke fin ε è nu bó kebo kem le, “Me wvù Baul nu nke enlaw.” Me njemyi nen ε ke shiee nu dvù wvù me nshe nseɲe lo le, wo ten keɲke fioo bee wo ke. Nshii wvù wo keɲke keseen nu nje me.

20 Nonen waa bwεem, fiεε ke me njefo bee wo nu bonyii bo Tata le. Gee nonen nje kentaashe ke bee wo le yí Klistu le é ye ejon me.

21 Me nsaɲke é wo nen, nkee naa nɔay le wo nu ebee keege fiεε fi me nɔayte, ε wo nu dioo gee, ege naa efenen lo.

22 Keebvuu bise fô, seyse bvudvuu bu nce le é me, njefo me ntaale fwe nkee le Nyo' nu eyuw bunle yene eciinse me fô ben e.

Nɔgayma

23 Ebaflas wvù nu bee bó yí ncaw e fen nje saaka wvu ekume Klistu Jisos, gayte wo le.

1:1 1Kol 4:17	1:2 Lum 16:5; Kolo 4:17	1:4 Lum 1:8	1:5 1Tes 3:6	1:6 Fili 1:9; Kolo 1:9-10	1:7 Lum
12:10; 2Kol 7:4; Ibu 13:1	1:8 1Tim 6:1-2	1:9 1; Efe 3:1	1:10 Kolo 4:9; 1Tim 1:2	1:13 Fili 2:30	1:14 2Kol
9:7; 1Bi 5:2	1:16 1Kol 7:22; 1Tim 6:2	1:19 1Kol 16:21	1:23 Kolo 4:12		

²⁴ Maaku, Alistakus, Demas noo Luk bô
bee bó lemte yî kentaashe le, gayte ten wo
le.

²⁵ Tata Jisos Klistu ebuw ben bô kem-
bonen kew é kí efici biyoy binen.

Nwa' wvù bó to sanjεε ê
Bo'ibulu
Fiεε fi nu ê Nwa' Ibulu wvun
e

Kε beene looci kee wee wvù to sanjεε nwa' wvun ke, geenεn ε beene kee le bó to sanj fô bonyii bo Klistu le bó nu Bo'ibulu. Bo'ibulu nu diee di Bojuu le dimew. Bó to sanj keege le Bojuu bò to nu ε lese wase fitele yí Klistu le emey ke eleeme yí dvú le, naa no bongew to cim too fô bó le jé le jé le. ε to nu ten keege é bó ekieε le monkan mo monfem mò Jisos to dvú kenke mvungay fele mo moyvuum. Bó to sanj ten keetefe bó le bó ekeε le fiεε fi Nyo' nu ε kaw bonyii dvú nu ε ke fi yaa nu ke esoy kuse ke. Bó nu ε dunjεε le mwεem mvù Klistu wvù Waa Nyo' nu ε to dvú fele mvu bonyii bo ntum Nyo' bo fwele le, njefo mvubole to nu ke lo binjinjin, ε Klistu ε to wase bó mwεem mvù è nu mvu keceey.

Bikuu bi mwεem e ê nwa' wvun e

- 1:1-3 Klistu looci nu wunte Nyo' keβεε
 1:4-2:18 Klistu fele bonceendaa bo Nyo' le
 3:1-4:13 Klistu fele Muses bó Yoshua
 4:14-7:28 Klistu nu cee ncese wvù fele bocee ncese bocii
 8:1-9:28 Monkan mò Klistu to dvú fele mo moyvuum
 10:1-39 Ncese wvù Klistu to gee fele boncese bocii
 11:1-12:29 Ekumε keelese fitele yí Nyo' le
 13:1-25 Ntefe wvu fokemεse

Nyo' nu ε jeme wase ê beene ε è nu diuw Waa we le

¹ ε to shee nu fwele, ε Nyo' jemyi ê bo'icee bosεbeene dew bonyii bew bo ntum e bokañ e nteen bó ê jé le jεy jεy.

² Geenεn, è dioo nu εdiuw εyan yo fokemεse le, wvù ε jeme wase ê beene ε è nu diuw Waa we le. ε nu Waa we wvun wvù wvù nu ε gee le wen nu ke enya fiεε ficii can ye le é wvù esaaké. ε è nu wvù wvù Nyo' to bomεε wonj bó fiεε ficii can ye le.

³ N'yuu Nyo' lawkene yí ye le, ε wvù nu wunte Nyo' keβεε. ε nu wvù wvù gee ε ebule bó nshε se nu dvú. ε wvù gee ε è nu bó diεw ye yí kenke mvungay e. Wvù to nu ε man bibefe bisεbeene. No wvù man nonεn mum ben we shii ê εbo ke εceey ke Nyo' Bvukuke le.

Waa Nyo' kuuke fele bonceendaa bo Nyo' le

⁴ Fí ε mum ε no nu le Waa Nyo' kuuke naa baay fele bonceendaa bo Nyo' le, ke lenjεñ

no diee di Nyo' teje wvù dvú kuuke naa ten baay fele dibole.

⁵ Beene kee le wvù kuuke lo njefo ke nceendaa Nyo' mvu nu dvú wvù Nyo' ke nu ε yuu wase gay ê wvù le,

“Wo nu Waa wεm, ε εben nu ε me ε njag wase le me nu Ico” ke. ε ke mvu nu dvú wvù wvù ke nu ε yuu wase jeme ekumε wvù le,

“Me nu nke enu Ice, ε wvù nu Waa wεm” ke.

⁶ ε to nu kefew kè Nyo' to nu keetum Waa we wvu fwe wvun yí wonj wvun e, ε wvù gay le, bonceendaa bowene bocii ewvumtè wvù.

⁷ ε fiεε fi Nyo' to jemyεε ekumε bonceendaa bew nu le,

wen gee ε bó nu diεwe fwefwe le, gee ten ε bó bò nu bonyii bowene bo lemme le

nu diεwe elem ε njuy e.

⁸ ε dioo tu fô Waa we, ε wvù gay le,

“O Nyo', wo nu ke eshii yí kawla wo le esaake sekicii se nka.

Nce wvu teyten nu ke enu ketoome ke bvunfon bwuw e.

⁹ Wo koonjke ε è nu fiεε fi teyten, bane fi befe. Nonεn me wvù Nyo' wvù nu Nyo' wo ε mum ε mbense wo ε nfey njoo yo, no me nu ε n'yefe wo bó nsusu bonfon yi è nu yi bvujonjke.”

¹⁰ ε wvù bvuu jeme ten ê Waa we le,

“Tata, è nu wo wvù to bomεε nshε fonjkwε, ε mwεem mvuncim mvù nu we nu lemme di εbo kuw e.

¹¹ Mwεem mvun nu ke eka, geenεn ε eshεε ke wo.

Mvù nu ke eyvumεn diεwe ndvú le.

¹² Wo nu ke ekewe mvù diεwe kekum e.

Mvù nu ke ekumεn diεwe no ndvu ké kpwe ncom.

Geenεn wo nu ke emey ke nu no wo nu.

Ke bilum biuw nu ke eyuu eka ke.”

¹³ ε nu nceendaa Nyo' mvu wvù la wvù Nyo' ke nu ε yuu wase gay ê wvù le,

“Shiile ε εbo kem ke εceey e, egen ebuy kefew kè me nu nke enjike bonyii buw bo bvuban e ε wo εjise diεwe kedvuusheε ke bikaa biuw e, é wo etome bikaa yí bó le?”

¹⁴ Bonceendaa bo Nyo' le ban nu ke lo biyoy bi lemte Nyo' le, ε wvù tumte ε bí ghane fici bonyii bó nu ke ekenjke mboyma.

2

Fo beene emwase mboyma wvù Jisos to ghane fewci ekumε wvù ke

¹ Fí ε mum ε no nu le beene kenke keegeε bvufee naa ntay yí fiεε fi beene to yuwεε le, wvu le fo beene ke enε ebvuyte lo ke.

² Beene kpwaake le, ε bontum bō bonceendaa bo Nyo' le to teete fwele to nu fiεε ε fi tmyi naa baay, ε wee ké enjov mvu kεnεε etun keege no bō gayte, ε mwεten kenke nlawma wvudvu ke lenlen,

³ ε ke ege la ε beene enu se bō ε yen ηgew fen ε beene ε jo mboyma wvu kuuke wvun ke lo ncεw? Mboyma wvun to yaw Tata Jisos no fewci ekume wvu, ε bonyii bō to yuwεε no wvu fewci ke mum tom ten keceey kedvu no bō to fewci ε beene.

⁴ ε Nyo' ten to nu ε tom bō mwεem mvu dunji mvunγay mvu mwew noo binghaw bi mwεem e noo mwεem mvu diuw wvu yumεen e mvu bō to gee. ε wvu bvuu gwace nnyá Keyoy ke Yuule no wvu to shieele keetom dvú.

Jisos nu wee wvu nu ε cεε je mboyma fō beene le

⁵ Nyo' to baa gεε won wvu fwe wvu bese fewci ekume wvu wvun le ε nu ke esaake bonceendaa bew ke.

⁶ Bō nu ε sanj bvudvuu bvumew e ε Nwa' Nyo' le ekume saaka wvun le, "Wee wvu wum nu naa la wvu wo kpwaake ekume wvu?"

Waa wee wvu wum nu naa la wvu wo kenke shiee we?

⁷ Yí kefew e nen caan nu ε wo to ge ε wvu no nu yí bvudvuu le

ε bvú nu ekuse jo bvú bonceendaa buw e. ε wo ke ghaa wvu ε wvu no kenke bvukuke bō n'wvum.

⁸ Wo nu ε gεε mwεem mvunciim ekuse jo wvu, wvu ε no saake."

No Nyo' to gεkεε mwεem mvunciim ekuse jo wee wvu wum, fiεε fimew baa bvuu nu dvú fi nu se fi nu ε wvu ekuse ke. Naa no fi cim nu nonen, nu ε ke beene yene wase le mwεem mvunciim nu ε wee wvu wum ekuse ke.

⁹ Geenεn Jisos nu wee wvu beene yene le yí kefew e nen caan nu ε Nyo' to ge ε bvudvuu bwew no nu ekuse jo bvú bonceendaa bew e. ε Nyo' ke hense wvu ε wvu no kenke bvukuke bō n'wvum njefo wvu to nu ε yen ηgew kpwe, wvu le wvu ekpwe kpwe wee tfuu nje mbuwma wvu Nyo' fō bonyii le.

¹⁰ ε nu Nyo' wvu ge mwεem mvunciim, ε mwεem mvunciim nu mwew. No wvu to gomte le wen nu ke ejo bonyii bocii bō ε nu boom bew ε bō eley bvukuke bwew e, ε fi mum no nu naa lenj le wvu ege ε Jisos eyen

ηgew wvu le wvu enu ε wvu ε kpwεnten ε gen ε mεse wee wvu eceε je mboyma fō bō le.

¹¹ Wvu wvu Jisos wvu gee ε bonyii se yuule ε Nyo' εjise, nu ε bō bonyii bodvu bō wvu gee ε bō yuule, kenke Icee bō mwaan. ε nu fiεε fi ke wvu wuamene keetenje bō le boom bo bwee wen e ke.

¹² Wvu to nu ε gay ε Nyo' kefew kemew e le, "Me nu nke encawsee diee diuw we ε boom bo bwεem e ente.

Me nu nke en'yemte mbensee wo ε kentaashe kebole ente."

¹³ ε wvu bvuu gay le, "Me nu nke enjεεε bvufee bwem yí Nyo' le."

Bvuu kase gay le, "Me wvun fen bee boom bō Nyo' nu ε nya ε me bocii."

¹⁴ No boom bō wvu gayte ban nu bonyii ε bō kenke nyam ye bō eleme, ε wvu wvu Jisos mum jo ten nyam ye wee wvu wum, wvu le ε nulo ε wvu ke ekpwe keenjov dewle wvu kenke mvunγay mvu kpwe le.

¹⁵ ε wvu ke ge nonen mum bvuse bonyii bō to cee bvunfaw e yí nshii wvubole tfuu njefo bō to fane kpwe.

¹⁶ Fí looci yuule naa ntay le ke wvu to kenke shiee ε ε nu fō bonceendaa bo Nyo' le ke. Wvu to kenke ε ε nu fō kfuu di Aba'am e.

¹⁷ ε nu fiεε fi to gee ε Jisos se tu diεwe boom bo bwee le yí fiεε le ficii, wvu le wvu enu ekole ke bocee ncese le kebole wvu camte shen fō bō le, ε wvu ε lese ten fitele yí lemme di Nyo' le keege keman ε Nyo' eleεshe bibefe bibole.

¹⁸ No wvu to yenεε ηgew, ε mmom to fō wvu le, wvu ε mum ε no kee no ε nulo ε wvu efii bonyii bō mmom too ten fō bō le.

3

Jisos kuuke fele Muses

¹ Nonen boom bo bwεem e bō ε nu bonyii bo Nyo' le, ε bō ε tee ten bō le bō ke eley won wvu we le, ben egεε bvufee yí Jisos e. Wvu nu waa ntum Nyo' bvuu nu ekole ke bocee ncese le ke mbee wvu beene ké no serje ε bonyii le.

² Wvu to lemte bō fitele fiew ficii fō Nyo' wvu to gεkεε wvu le wvu elemte wvu le ke no Muses ten to lemte bō fiew fitele ficii yew dvu Nyo'.

³ Geenεn, Jisos nu wee wvu bō ebenseε ntay fele Muses ke lenlen no wee ké bomte yew ε bō no bensee wvu fele yew yidvu.

⁴ Ke yew mi nu dvú yí nu se ε bom wee ke. Geenεn, Nyo' nu wvu bom mwεem mvunciim.

⁵ Muses to lemte naa ntay bô fitefe fiew yew Nyo' le yicii diwε waa lemme le. ε mwεεm mvunciim mvù wvù to gee to tomte ε è nu fiεε fi Nyo' to nu keeke eyuu ejeme.

⁶ ε Klistu ke lem ten yew dvu Nyo' bô fitefe fiew ficii ε è nu diwε waa yew e. Yew Nyo' yin nu beene fen é beene leeme temyi yí fiεε fi beene nu ε kuu shém ε no taale fwe yí dvù le bô kembense ye.

Fo wee emwase fiεε fi Nyo' le ke

⁷ Beene eyuw le fiεε fi Keyoy ke Yuule to gayεε. Kí to nu ε gay le,

“ε ben yuw lo ε Nyo' ε jeme é ben eben,

⁸ fo ben eteme bikuu diwε no bo'icee bonen to seεnene bô bo Nyo' diuu di bô to momte Nyo' ηkpwaante ke.

⁹ ε nu jó jô bo'icee bonen to momεε me wvù Nyo',

yen binghaw bi mwεεm e bi me nto ηgee fô bô le yí bilum e mbaanyε.

¹⁰ Nonen ε me nton'ye shém bee engoke ke bonyii le kedvu, mum ηgay le,

'Ke mvuntelem mvubole ké no nu naa lo yí yem e ke.

Bô baa kee wase je yem ke.'

¹¹ ε shém ton'ye me ε me nlew lo le,

'Ke è nu naa lo é bô ke eyuu eley bvudvuu bwem bvù nleεten e ke.'

¹² Boom bo bwεεm e, ben emum eyenè fo wee mvu ben e enù dvù wvù keηke fitefe fi befe, fi tune keebee Nyo' le, nulo ege é ben ene ebase jim é Nyo' wvù keηke nshii le ke.

¹³ Fiεε fi ben keηke keegeε nu le ben eteetè bikuu binen εdiuw eci, no kefew kin nu kí kè bô teηe é Nwa' Nyo' le le, “Eben.” Ben egeé nonen fo fiεε fi befe fimew ke ene elwεεε wee é wvù ene etemyi ekole.

¹⁴ Ben ekeè le beene nu wase fiεε fimwaan beene ε bo Klistu fen é beene ε mey ε no jici fiεε fi beene to leeme wase yí dvù le fwele ε geη ε mεε.

¹⁵ Ben ekumyi fiεε fi le,

“ε ben yuw lo ε Nyo' ε jeme é ben eben,

fo ben eteme bikuu diwε no bo'icee bonen to seεnene bô bo Nyo' ke.”

¹⁶ ε nu baa bô to yuwεε ε Nyo' ε jeme é bô é bô mwase lo no seεnene bô wvù? Ke è nu bonyii bocii bô Muses to joε Ijiw buy bô bô le?

¹⁷ ε è nu baa bodvu bô Nyo' to ton'yeε shém bô bô yí bilum e mbaanyε? Ke è nu ke bô bô to gee bibefε, ke kpweken ηkpwaante jodvu le?

¹⁸ ε è bvuu nu baa bô Nyo' to lewεε le ke è nu naa lo é bô ke eyuu eley bvudvuu bvuwene bvù nleεten e ke? ε nu ke bô bodvu bô to temyi bikuu le?

¹⁹ Nonen beene nu ε yen le ke bonyii bodvu to nulo egn eley bvudvuu bvudvu le ke, njefo bô to baa lese fitefe yí Nyo' le ke.

4

Ekume keeley nleεten wvù wvu Nyo' le

¹ Fí ε mum ε no nu le ηkawma wvù Nyo' to gekeε le bonyii nu ke eley nleεten e beε leeme ke fô. Nonen beene emum eyenè fo bô ke dioo etaa eyen ε wee mvu ben e baa ekocen keeley wvù le ke.

² Saaka wvù jee wvun nu ε to wase fô beene le ke lenlenj nu wvù to toε fô bô le. Geenεn, saaka wvudvu wvù bô to yuwεε to baa fi bô ke, njefo wvù to to fô bô le ε bô fanje yaa bee wvù le ke.

³ Fô beene bô nu ε bee wvù le nu ε beene nulo eley nleεten wvudvu le. ε bonyii bomew ba nu ε Nyo' to gay le, “Shém to nu ε ton'ye me, ε me nlew lo le, ‘Ke bô nu ke eyuu eley naa lo nleεten wεm e ke.’”

Nyo' to jemyi nen, naa ε lemme diew to ka wase fonkew seke wvù to bomεε wonj.

⁴ Beene kee le bô nu ε sanj é Nwa' Nyo' le bvudvuu bvumew e ekume diuu di εdiuw εsooshwiε é yin je le le,

“Nyo' to nu ε lem lemme diew dicii, ε è ke dioo yinjen εdiuw εsooshwiε ε wvù leεten.”

⁵ ε dioo nu bvudvuu bvù bô be jemyi wase fô bwε le, wvù ε bvuu ε jeme le, “Ke bô nu ke eyuu eley naa nleεten wεm e ke.”

⁶ Fí nu keceεy le nleεten wvun beε ke fô. ε bonyii bomew nu ke eley wvù le. ε bonyii bô to yawεε yuw saaka wvù jee wvun to baa ley nleεten wvun e njefo bô to nu ε yuw, geenεn tun keege no wvù gayte.

⁷ Nonen ε Nyo' mum kase geε diuu dimew di wvù teηe le “Eben.” No wvù gekeε ke mum jeme diuw Nfon Dawe le ε bilum ε fey wase nteen no bonyii bodvu to tunεε keege no wvù gayte. ε fiεε fi wvù to jemyεε nu fi fi beene be yuuke wase le,

“ε ben yuw lo ε Nyo' ε jeme é ben eben, fo ben eteme bikuu ke.”

⁸ ε è nu le bvudvuu bvù Yoshua to joε bonyii gen ley bô bô fô to nu wase bvudvuu bvù nleεten e bvudvu, tu ke Nyo' to bee ebvuu ejeme ekume diuu dimew le è nu di nleεten e ke.

⁹ Fí ε mum ε no nu le diuu di nleεten e beε dvù fwe fô bonyii bo Nyo' le diwεε di Nyo' to leεtenεε dvù diε le.

¹⁰ Fí ε no nu le, é wee ley nleεten wvun e, tu mwεten ε leεten wase yí lemme diew e dicii lenlenj no Nyo' to leεtenεε yí diew lemme le.

11 Nonen beene emontè ntay keeke eley nleeten wvun e, wvu le fo wee mvu ke egbwe le è base ekole kè temyen wvú diewe bonyii bo fwele ba le ke.

12 Ben ekeè le diew Nyo' keŋke nshii, lemte. Yí koole fele nyo yí bó nu e fon biba bicii. Yí ké no leyte gene buyte fò nshii bó keyoy ke wee le taashi, leyte ten è biyuj bó bikufe bi wee le. Yí ké no bwaashi bonkpawace noo mwem mvú nu è fitele fi wee le.

13 Ke fiwe nu naa lo dvú fi Nyo' nu e bom fi nulo enyiime è wvú ejise ke. Mwem mvunciim yen'yi è wvú ejise endan. E è nu wvú wvú beene keŋke keeke etaje diuw è wvú fwe.

Jisov nu ekole ke bocee ncese le ke baay

14 Nonen no beene be e gay wase le beene keŋke ekole ke bocee ncese le ke baay, kè è nu Jisov wvú Waa Nyo', e wvú e ben wase e tosen ebule e gen fowe, beene emum ejici mbee wvú beene ké no seŋe è bonyii le ntay.

15 Ke ekole ke bocee ncese le keseebeene kin nu wee wvú nulo emaa keweyee keseebeene wvu le wvú ecamtè shém fò beene le ke. E nu wee e mmom to to wase ten fò wvú le jé le jé le no yí too fò beene le, geenen e wvú fanje yaa ge kebefi ke.

16 Nonen beene emum ebenci too mbew kawla mbuwma Nyo' le se nfan wvu le wvú ecamtè shen fò beene le, è dioo nu kefew kè fiwe ghaake beene è wvú ebuw beene bó nfi we.

5

1 Beene kee le bó ké baale ekole ke bocee ncese le è bonyii entelen ege le wvú elemte Nyo' le nje bonyii, e wvú mum no joo nnyá bonyii feese è Nyo', gee ten boncese fò bibefe bi bonyii le.

2 No wvú wvú cee ncese nu ten e wvú weeyi jé le nteen, e wvú mum no kee keenu nyeekey bó bonyii bó yaa kee ke mwem mvuyte lo le.

3 Nje keweyee kew kin, e wvú mum no keŋke keege boncese fò biew bibefe le ke lenlen no wvú gee fò bi bonyii bomew e.

4 Ke wee nulo ebense ekole kew le wen enu ekole ke bocee ncese le ke. E ké baa Nyo' mweten ke lenlen no wvú to balee Elon.

5 E nu ke lenlen no ke Klistu to baa bense ekole kew le wen enu ekole ke bocee ncese le ke. E to geke Nyo' wvú mum gay le,

“Wo nu Waa wem,
e ehen nu e me e ngay wase le me nu Ico.”
6 E wvú bvuu gay bvudvuu bvumew e ten le,

“Wo nu cee ncese wvú mey lo è je yí Melkisedek nu jó le.”

7 E to nu seke Jisov to nu fokuse fen, wvú to ké no bunlee sekecii leke fò Nyo' le, bee foweewe shiwe misem fò wvú wvú Nyo' wvú nulo efi wvú can kpwe le. No è to nu wee e wvú fane bvuu wvumte Nyo', e Nyo' mum yuw bunle ye.

8 Naa no Jisov to nu Waa Nyo' nonen, bongew bó wvú to yene to nu e ge e wvú weeyi keeyuuke ke e è nu Nyo' le.

9 E Nyo' ke ge e wvú no nu wee wvú nu e kpwenten e gen e mese, wvú eboyyee bonyii bó yuuke wvú le. E mboyma wvun nu wvú nu se nka.

10 No Nyo' gee nonen mum gee wvú le wvú enu ekole ke bocee ncese le diewe Melkisedek e.

Fo wee Klistu ebvuu etfuw bikaa ke

11 Mwem nu dvú nteen mvú bese bee keŋke keejeme ekume saaka wvun. Geen en fi temyi keenele è fi eyuu fò ben e, njefo ben nu e ne wase e no lee baay keeyuw fiwe.

12 E è be nu è len e, tu è be weeyi wase ben bonyii keseen. Ben e kaa e ne e no nu le bó ebvuu ekase eyeyi lo ben bó mwem mvu ekume diew Nyo', e è nu mvú bó ké yaw kew yí dvú le. Ben bee diewe mvunley mvu boom e mvú bee yamte e è nu emben, e bó baa diee wase mwem mvudien mvú temyi ke.

13 Ke è nulo è wee wvú bee weeyi lo diew Nyo' ekee fiwe fi len è Nyo' ejise ke. Wvú nu diewe finley fi wan e fi bee yamte e è nu emben e.

14 Mwem mvudien mvú temyi nu e è ké no diee bonyii bó nu e bó e taw wase. Boban nu bonyii bó nu e bó e weeyi wase keetaasse mwem kee jey jey mvú jee bó mvú befe.

6

1 No fi nu nonen, beene emum ecine n'weeyi wvu ekume Klistu wvú wee ké yaw kew weeyi le, egenè fwe e è nu yí wvu bonyii bó nu e taw wase le. Fo beene ebvuu ekew elees kenffuy ke n'weeyi le kè le bonyii ekumen mvuntelem mvubole yí gee dibole di nulo etoo bó kpwe, noo n'weeyi wvú le bonyii elese fitele yí Nyo' le ke.

2 Ke è nulo ten è beene ebvuu ekew eyeyi lo ekume no bó cuke bonyii,* bó keegele can yí bonyii le ke. E ke è nulo è beene ebvuu ekew eyeyi ekume mbuy wvu yí kpwe le bó ekume nsaw wvú nsumenten wvudvu nu wvú mey lo ke.

4:12 Yesa 49:2; 55:11; Yeli 17:10; Jon 12:48; Efe 6:17; 1Bi 1:23; Mwm 1:16 4:14 5:8; 8:1; 2:17-18; 3:1; 5:1, 4-6; 7:24-28; 8:3; 9:7, 11 4:15 2:18; 5:2; 7:26; 9:12; 1Jon 3:5 4:16 10:19 5:1 4:14 5:2 2:17-18; 4:15; 7:28 5:3 7:27; 9:7; Lew 9:7; 16:6, 15 5:4 Ksm 28:1 5:5 1:5 5:6 Mben 110:4; Ibu 6:20 5:7 Mat 26:36-46 5:8 1:2; 4:14; 6:4-6; 7:3, 28; 10:29; Jon 1:34; 4:15; Fili 2:8 5:9 7:27 5:10 5:6; 6:20 5:12 1Kol 3:2 5:14 13:9; Lum 16:19; 1Kol 14:20; Efe 4:14 6:1 9:14 6:2 Jon 3:25-26; Lem 19:1-6 * 6:2 Ncuke bonyii wvun jemiyi ten ekume wvú Bojuu to ké no gee.

³ Mwεem mvun nu ε beene nulo ecine dvú egεnè fwe fεn ε Nyo' ε fi.

⁴ Beene ecine dvú njefo é bonyii nu ε bó to yuuse wase bó yí fiεε fi Nyo' le, ε bó ε mom wase nnya yí nen'yi fowe, ε bó ε kenjke wase ten Keyoy ke Yuule, ε ne ε kase ε tfuw bikaa, tu ke je nu naa lo dvú yí è nulo é bó ebvuu ege é bó ekumen mvuntelem mvubole ekase etu jim ke.

⁵ Boban bonyii nu ε bó ε mom wase bvujonjke bvú diεw Nyo' le ε yuw, ε bvuu ε kiese mvunjay mvu nshii wvú too le.

⁶ É bó ley wase mwεem mvun e, ε kase ε tfuw bikaa, tu ke je bvuu nu dvú keege é bó ekase ekumen mvuntelem mvubole etu jim ke, njefo fiεε fi bó ge nu ε bó kaase joo ε è nu Waa Nyo' taa yí kentam e bó can yibo, shoose ya le.

⁷ Wεε wvú janj gbwεe yí dvú le sekecii ε wvú nyaa mwεem mvú bonyii bó bó lem wεε wvudvu nje bó le bó boytè yí dvú le, ké no kenjke kembonen ke Nyo' le.

⁸ Geenεn, é è kuu bisafe bó bíay wεne dvudvu, tu è nulo é bó eciese lo wvú, ke emum enε eton lo.

⁹ Nsáa yese shém, naa no bese cim jemýi nen, bese kee le ben leeme finε ε è nu yí mwεem mvú jee fele mvubole, ε è nu mvú mvú too bó mboyma fò ben e.

¹⁰ Kε Nyo' nu Nyo' kenlow wvú nulo ke edaayε lemme dinεn di ben lemte noo kenjonjεn kè ben dunji ε kεw lo ε to ε buy keseen e fò bonyii bó è nu bew e nje ye ke.

¹¹ Shieε wese baay nu le wee bó ekolε kew eleemè ke yí fifiε fiεε le nonen egεn emεse, wvu le ben ke ekenjke fiεε fi ben nu ε lese bvufeeε bvucii ε no taale fwe yí dvú le.

¹² Fò ben egeè ngoy ke. Ben ebenjεn bonyii bó to leseε fitele yí Nyo' le, no kuule shém se ke kenjke fiεε fi Nyo' to kawεε.

Ke Nyo' ké kumen nkawma we ke

¹³ Ben ekume seke Nyo' to gee nkawma é Abl'am. Wvú to dioo gee kan ε è nu diee diεw di wvú wvú Nyo' le, njefo ke wee mvu to bvuu nu dvú wvú kuuke fele wvú, wvú wvú ekan diee diεw ke.

¹⁴ Wvú to dioo kan gay le, “Kεcεy, me nu nje embuw wo enge é boom buw elone lo.”

¹⁵ No Abl'am yuwεε nonen, mum no nu nyekeey, ke mum gan kenjke fiεε fi Nyo' to kawεε fidvu.

¹⁶ É nu kecεy le wee ké diee kelew ekan ε è nu diee di wee wvú kuuke fele wvú le, ε kelew kedvu mum sumten nsaw.

¹⁷ É nu ke lejlej no Nyo' to dioo gee nkawma no gomte keege le bonyii bó nu ke

ekenjke fiεε fi wvú kaw fin, ekiεε naa ntay le ke wen ké kumen fiεε fi wen gomte ke. É wvú dioo kaw mum die kelew.

¹⁸ No Nyo' to kawεε kase die kelew nonen, ε mwεem mvun mum buy mvunfεem mvú è nulo bó saa ekumen ke, njefo mvú to buy ε è nu diuw Nyo' le, wvú yaa nu naa lo embiay mbiay ke. Nonen beene bó nu ε lewte wase ε beε é wvú ekuse emum ekenjke mvuntelem mvú temyi keekaanten fiεε fi bó nu ε geeε beene ε no taale fwe yí dvú le.

¹⁹ Fiεε fin fi beene taale fwe yí dvú le nu fi jici mvuntelem mvuεεbeene le cεy cεy, temyi diεwε kenj'wow e fo wvú ebukke. É bó fi fi nu ke ege é beene efey eley egεn ente fò kecee ke Nyo' le ejim jo ndvu yí bó nu ε shεnjke ε banj jó dvú le.

²⁰ É è nu fò fò Jisos to leyεε wase diεwε nsafwe wesebeene le keekene bvudvu é beene. Wvú nu ekolε ke bocee ncese le wvú mεy lo é je yí Melkisεdek nu jó le.

7

Ekume cee ncese wvú Melkisεdek

¹ Melkisεdek wvun to nu Nfon wvu Salem, bvuu nu cee ncese Nyo' wvú nu Ekolε ke Mwεem Mvunciiim e. É è ke no nu kefew kemew e, ε Abl'am laa jem yuwεε bonfon nteen. É Melkisεdek ke tasen bó wvú no wvú to kfuuyi, mum lanj kembonen yí ye le.

² É Abl'am gaw mwεem mvunciiim mvú wvú to yowεε gbwen jem e biba yuufe, nya keba kemwaan é Melkisεdek. Cee ncese wvun nu ε diee diεw dunji mwεem mvunfεem. Fi fwe nu le wvú nu “Nfon wvu Teytey” no diee diεw di Melkisεdek dunji. É fi bii fò nu le wvú nu “Nfon Nyεkeey” njefo wvú to nu Nfon wvu Salem. *

³ Kε wee kee ice bó bwee kenεε kfuu diεw ke. É kε wee kee ten seke bó to bokεε wvú kenεε seke wvú to kpweε ke. Wvú nu cee ncese wvú mεy lo diεwε Waa Nyo' le.

⁴ Ben keε etaa eyen wee wvú è to nu Melkisεdek wvun! Wvú to nu naa lo wee ε wvú kuuke. Naa ε Abl'am wvú to nu cee kfuu di bonyii bo Israel e ke yow mwεem gbwen jem e to dvú gaw biba yuufe, mum nya lo kemwaan é wvú.

⁵ Fi ekume boom bo Lεwe le bó to ké no lemte lemme di bocee ncese le nu ε bvudvu bvumew to jemýi é bonci bo Muses e le bó efii mwεem é bonyii bo Israel keba kemwaan ente jo yuufe, naa no bonyii ban to cim nu boom bo bwee bó le, ε bó bocii nu boom bo Abl'am e.

⁶ Kε wee wvun to nu wee kfuu di Lεwe le ke. Geenen ε ε fi wvū mwεem ε Ablā'am keba kemwaan ente jo yuufe, lanj kemonen yī ye le, ε Ablā'am nu wee wvū Nyo' to gee ηkawma ε wvū.

⁷ Kε ε nu kemañj le wee wvū lañke kemonen yī wee mvu le kuuke fele wee wvū wvū lañke kemonen yī ye le ke.

⁸ Bocee ncese bo ε kfuu di Lεwe le ban to fii mwεem ε bonyii keba kemwaan ente jo yuufe, ε bó bodvu bó fii nu bonyii ε bó kpwee. Geenen Melkisedek wvū to fie mwεem keba kemwaan ente jo yuufe ε Ablā'am nu ε Nwa' Nyo' señe ε beene le ε nu wee ε wvū to fele.

⁹ E nulo ε bó egay le Lεwe kebee wvū kfuu diew to fii mwεem ε bonyii keba kemwaan ente jo yuufe to nu ε nya mwew mwεem ε Melkisedek can Ablā'am e.

¹⁰ Bó nulo egay nonen njefo seke Melkisedek to tasnee bó Ablā'am nu ε wvū wvū Lεwe to beε ε bvulew bvū Ablā'am wvū ε to nu icee cee ceε bó le.

¹¹ E ε fen to nu le lemme di kfuu di Lεwe le to gee diεwe bocee ncese le to nu ε kocen keege ε bonyii enu teyey ε Nyo' ejise, tu shiee wvumvu cee ncese to bee ebvuu enu wvū la? Beene kee le Nyo' to nya bonci ε bonyii bo Israel bii lemme di bocee ncese bo ε kfuu di Lεwe le to gee. Fi dioo nu nonen, bó kaa ε gay le wvuwε cee ncese keñke keeke enū ε je yi Melkisedek nu jó le, εfey keenu ε ε nu ε je yi cee ncese wvū ε kfuu di Elon e nu jó le neε le?

¹² Beene kee le kfuu di bocee ncese le ké kumene, ε fi no nu shiee le keekumen ten bonci.

¹³ Wee wvun wvū beene jemyi ekumε wvū, nu ε wvū to buy ε kfuu dimew e jεey, ε wee ke baa yuu buy wase ε kfuu didvu le elemte fō ketanj ke ncese le ke.

¹⁴ Wee wvun nu Tata wesebeene. E ε nu keceey le wvū to buy ε kfuu di Juda le. E Muses to ke baa yuu jeme fieε ekumε kfuu din seke wvū to jemyi ekumε bocee ncese ke.

Jisus nu cee ncese ε je yi Melkisedek nu jó le

¹⁵ Fieε fin fi beene jemyi ekumε fi nu ε loocε ε dunce ye no cee ncese wvumvu nu ε buy wase diεwe Melkisedek e.

¹⁶ Wvū nu ε ne ε tu cee ncese ε ε yaa nu ε je yi nci jemyi le no wee keñke keenu ε kfuu di bocee ncese le ke. Wvū nu cee ncese ε ε nu yi mvungay mvu nshii wvū yaa kaa ke le.

¹⁷ E nu fieε fi bó nu ε sanj ekumε wvū le, "Wo nu cee ncese wvū may lo ε je yi Melkisedek nu jó le."

¹⁸ Fí ε mum ε no nu le, je yi yvum yi bó to gee mwεem jó nu ε bó ε fuwye wase yiye, njefo ke yi bvuu keñke mvungay keñεε lemme ke.

¹⁹ [Kε bonci bo Muses e to ké ge fieε ε fi jonj gen mase ke.] Geenen, keseen nu ε Nyo' ε dunce wase je yi jee ntañ yi beene egeleε bvufee yi dvú le yi fele yiye. E nu yi yi beene fele jó se too nceencee fō Nyo' le.

²⁰ E keebvuu ebise fō nu ε Nyo' to dioo gεεle cee ncese je yi fie yin, die kelew, ε ke wvū to ké die kelew seke wvū to gεεle bomew ba ke.

²¹ Geenen, ε wvū ke dioo gεεle wvun, die kelew ekumε wvū gay le,

"Me wvū Tata nu ε me ε ndie kelew, ε ke me nu nke enkumen diεw yem ke, 'Wo nu cee ncese wvū may lo.'"

²² Kelew kε Nyo' to dieε kin ε mum ε dunce le Jisus nu wee wvū nu ε ge monkan mo monfem man ε no leeme temyi fele mo moyvuum.

²³ Bocee ncese bó to shee nu fwele to ké no nu nteen, njefo ke kpwe to nulo ecine wee le ε wvū emey egee lemme diew di kecee ncese le ke.

²⁴ Geenen, Jisus ε no nu fiew cee ncese sekecii njefo ke nshii we keñke kendvuse ke.

²⁵ Nonen, wvū nulo eboysee bonyii sekecii bó benci too fō Nyo' le fele can ye le. E wvū boysee nonen, njefo wvū nu dvú sekecii lεke Nyo' fō bó le.

²⁶ Fí nu leñ le beene ekeñkε kfuu kekie ekole ke bocee ncese le. Wvū nu fiew wee wvū yuule, ε wvū baa keñke jay keñεε nlom yi ye le ke. Wvū nu fiew ε Nyo' ε gawsen wvū fō bonyii bo bibefe le. Nyo' nu ε bense wase wvū, wvū ε ben naa ε fey εbule ε gen fowe.

²⁷ Kε wvū keñke fiew shiee keege boncese diεwe bikuu bi bocee ncese le, bi to ké no gee boncese εdiuw ecii ke. E bó to ké dioo gee yaw ge fō bikuu bibole, keekpwanjen bibole bibefe, se ke no gee fō bi bonyii le. Wvū to ge fiew we ncese kan mwaan no wvū to nyae ekole kew keetanje bonyii dvú.

²⁸ Yi kefew ke bonci bo Muses e nu ε bó to baale naa ε ε nu bonyii ε bó wεeyi yi nyam ye le le bó enū bikuu bi bocee ncese le. Geenen, ε ε ke dioo nu wase ejim jo bonci ban, ε Nyo' ge ηkawma die kelew, mum baa wase ε ε nu Waa we wvū wvū nu ε ge wvū ε no jee gene mεεε sekecii.

8

Jisus nu ekole ke bocee ncese le ke monkan mo monfem e

¹ Ekole ke fieε fi beene jemyi ekumε fi le nu ke le, beene keñke kfuu ekole ke bocee ncese

le ε ε nu wee ε wvú ε shii ε ebo ke εεεy ke kawla Nyo' Bvukuke le fowe.

² Wvú nu wee lemme fô Nyo' nu, lemte cun dvú ε nu cεy cεy cun yi wvú wvú Nyo' le, ε ε yaa kene bonyii ke. E kene wvú wvú Tata Nyo' cun yidvu.

³ Ekole ke bocee ncese le kecii nu ε Nyo' ké baa gεε le wvú ejod nnyá yi bonyii feese ε Nyo' bvuu gee ten boncese fô Nyo' le. Nonen, fi ε no nu shiee le fô wvuwvun cee ncese le keekεηke ten fiεε fi wvú nulo ege ncese dvú fô Nyo' le.

⁴ E wvú be nu fokuse fεn, wvú saa enu naa lo cee ncese ke, njefo bocee ncese nu wase dvú bô nyaa nnyá bii no nci Muses gomte.

⁵ Lemme di bó lemte fokuse fεn nu ke lo nfieesen bó kenjinjin ke di yew dvu Nyo' le fowe. E nεε fiεε fi ε to nu seke Muses to nu keekene cun Nyo' yi fokuse fεn, ε Nyo' tefe wvú gay le,

“Yεε le wo nu ε kene fiεε ficii fi ε no nu ke lenlen
diεwε fi me nto ndunεε ε wo yi kum e.”

⁶ Geenεn Jisos nu ε bó ε nya lemme ε wvú ε di kuuke fele di bocee ncese bo fwele le, ke lenlen no monkan mò wvú leeme fwe wvudvu entelen jo Nyo' bô wee wvu wum kuuke ten fele mo moyvuum. Mó fele lo njefo moman bii ε ε nu bonkawma bô fele bo fwe le.

⁷ E monkan mo fwele to nu se mó kenke jay ηkuuη, tu ke shiee momew to bee ebvuu enu dvú ke.

⁸ Nyo' to nu ε yen le jay nu dvú bô bonyii, mum gay le,

“Me wvú Tata ηgayte le diuu too lo di me nu ηke engbwo monkan mo monfem bee yew Isael noo yew Juda.

⁹ E ke monkan man nu diεwε mò me nto ηgbwolεε

bee bo'icee cee bó diuu di me nto njiceεε bó le yi kebo le, njo mbuy bô bó won wvú ljiw e ke.

Monkan modvu man nu ε bó to baa emεy eleeme yi dvú le ke.

Nonen, ε me mum mbase jim ε bó le. Fifin jemyi me wvú Tata.

¹⁰ Me wvú Tata mbvuu njemyi le, kefew nu ke eto ekocεn,

ε me embvuu engbwo momew monkan bee yew Isael.

Mó nu ke enu le, me nu ηke enlese lo bonci bem

ε bonkpawce bobole, ensan ε ε nu ε mvuntelem mvubole.

Me nu ηke enu Nyo' wvubo, ε bó nu bonyii bem.

¹¹ Ke wee bæε ke ebvuu eyεyi lo wee we won mvu

kenεε waa bwee gayte le wvú ekeè Tata Nyo' ke,

njefo wee tfuu nu ke ekee me ε kew yi wee wvu caan e ε gen ε buy yi wvu baay e.

¹² Me nu ηke encam shen fô bó le, nλεshε mwεεm mvubole mvú befe. Ke me mbεε ηke embvuu enkumyi bibefe bi-hole ke.”

¹³ No Nyo' to jemyεε le monkan mo monfem nu ke enu, tu wvú to yene wase le mo fwele ma nu fiεε fi fiyvuum. E fiεε yvuumene kenεε lune wase, tu ε shεete caan ε fi ela ε bonyii ejise.

9

Je ncese yi yvum bô yi fiε

¹ Fí nu le, monkan mo fwele to kenke bonci bô dunji je yi bonyii eburnlè Nyo' jó, bvuu kenke bvudvuu ε bó ε seyse le ε nu yew Nyo' yi fokuse fεn.

² Bô to nu ε kene cun bó ndvu sumten biba bifεε, ε keba ke fwe ente nu ε bó tenje le Bvudvuu bvú Yuule. Bvubvun nu fô fiεε fi bó to tomyi ken'yεese yi dvú le noo fô kedanj kè bó to ké no gεεle blεεd wvú bó nu ε ge ncese dvú fô Nyo' le to nu.

³ E keba kè bii fó ente nu ε bó tenje le Bvudvuu bvú looci Yuule naa ntay. Bvudvuu bvun to nu ejim jo ndvu mi ε bó ε shεηke ε sumten cun dvú entelen.

⁴ Bvubvun bvudvuu nu fô ketanj ke jiin e to nu, ε bó ε seyse ketanj kedvu bô ketwaa ke bigew e kè yεεle. E ηkuw monkan mò Nyo' to gbwolεε bó bonyii nu ten fó, ε bó ε seyse ε lay ye yidvu yicii bó ketwaa ke bigew e kè yεεle. E ηkuw wvun e nu ε kentee ke mana le to nu jó, ε bó ε seyse ten bó ketwaa ke bigew e kè yεεle. E kεmbanj ke Elon e kiε kè bibε to comeε yi dvú le nu ten ε ηkuw wvun e. E biwan bi eta le bi bó to sanεε bonci bo monkan modvu le nu ten ε ηkuw wvudvu le.

⁵ E ε wo ηkuw wvun nu ε bó to leke mwεεm mvumew ε mvú nu diεwε bonceenda bo Nyo' le bo n'yuule, ε mvú ε san ye ε we jo ketaw ke Nyo' le ke nλεshε bibefe le. Mwεεm mvun nu ε ke ε nulo ε beene ejemyi gene ente jodvu keseen baay ke.

⁶ No bó to seyseε mwεεm mvun ε yiyin je le nen, ε bocee ncese mum no gene leyte ε keba ke fwe kiε le ε diuw εcii gee lemme dibole dvú.

⁷ Geenεn, ε wee wvú to ké ley ε keba ke ente kiε le to nu ke ekole ke bocee ncese le

maan, E wvú to ké ley dvú ke kan mwaan yi kelum e. E wvú yaa to ké ley dvú se elem ke nyam e ké wvú ege ncese dvú fô ekole kew e noo fô bibefe bi bonyii le bi bó gee yaa kee ke le.

⁸ Nonen, yiyin nu je yi Keyoy ke Yuule dunji é bonyii le je yi wee to nulo eley egen fô Bvudvuu bvú looci Yuule naa ntay e to baa yene wase ye ke, no cun Nyo' yi fwe ye to beee leeme fô.

⁹ Mwëem mvun mvunciim nu nciise mwëem mvú kooyi kefew ke keseen kin e. E fifin dunji le ke mwëem mvú bó to nyaa é Nyo' noo boncese bó bó to gee fô Nyo' le nulo ege é mvuntelem mvu bonyii bó bunlee Nyo' le enu é mvú yuule gene mæse ke.

¹⁰ Mwëem mvudvu kenke ke fië maan keege é è nu bó mwëem mvudien noo mwëem mvuwuun noo jé yi bonyii cuke ye jó keeyuule é Nyo' ejise. E mvumvun nu mwëem mvú kumte ke é è nu nyam ye le, mvú bó to kenke keege egen ebuy kefew kè nkumen ke eto le.

¹¹ Geen eno Klistu wvú nu ekole ke bocee ncese le nu e to wase, é è nu wvú wvú nu e to bó mwëem mvú je, wvú e mum e ley cun, é è nu yi baay yi yuule gene mæse le. Ke yiye nu yi é yoke bonyii ke. Fi nu le, ke è nu cun yi yi nshé yin e ke.

¹² Fô wvú to leyee nu Bvudvuu é bvú looci Yuule naa ntay. E wvú to ley kan mwaan é fi ka lo nonen. Wvú to baa eley fofen é è nu bó elem ke bie le kené ke boom bo bona' le ke. Wvú to ley é è nu bó kew elem. No wvú gee nonen, é fifin mum sum beene yi bibefe le, é nsum wvun nu wvú mey lo.

¹³ E to nu fwele é wee ké dioo nu bó nkfum ye le, é bó jo elem ke bie le kené ke na' le, kené taan di kejun ke na' wvú bó nu e ton wvú é fie le, mise kené mwan yi mweten e, é wvú kase no yuule.

¹⁴ E fi to nu nonen, tu ke elem ke Klistu le nulo ege fië fi fele fifie? Wvú to nu é nya ekole kew é kí nu se nlom é Nyo' fele yi Keyoy ke mey lo le. Wvú to gee nonen, mum cuke mvuntelem mvusebeene yi mwëem mvú too bó kpwe le, wvú le beene elemte Nyo' wvú kenke nshii le.

¹⁵ E nee fië fi Klistu nu wee wvú leeme fwe monkan mo monfem man entelen jo Nyo' bó wee wvú wum. E wvú leeme wvú le bonyii bó Nyo' nu e tee le é nu bew ke ekenke bvudvuu fô bvujonke bvú mey lo bvú Nyo' nu e kaa bó dvú. Bó nu ke ekenke njefo wee nu e kpwe wase, e kpwe ye yin e sum bó yi ngew wvú to nu keeke eto nje bibefe bi bó to shee gee fwele é monkan mo moyvuum e.

¹⁶ Beene kee le wee ké teete kpwe, * wee saa ke ebi ntefe kpwe wvudvu le se bó é yen le mweten nu e kpwe wase ke.

¹⁷ Fí nu nonen, njefo ke ntefe kpwe ké no kenke mvungay se wee é kpwe ke. Ké bó ké bi ntefe kpwe le e wee wvú tefe kpwe beé dvú ke.

¹⁸ E nee fië fi naa monkan mo fwe nu e mó yaa to nulo ke eleem se bó é seé nyam elemé e buy ke.

¹⁹ E to nu seke Muses to tanee wase fië ficii fi to nu é Nwa' bonci le é bonyii bocii, é wvú mum jo tiëw kete ke isob e é bó é njim yvúw njee yi dvú le é bó e com yi é no yeële, mum jo ten elemé ke boom bo bona' le, bó ke bie le, noo joo, mise yi nwa' bonci bodvu le, mum mise ten yi bonyii bocii le.

²⁰ E wvú dioo miise no gayte le, "Elemé kin nu ke monkan mó Nyo' gbwole ben é bó le, gayte le ben elemé yi dvú le."

²¹ E wvú mise ten elemé kedvu yi cun Nyo' ye le noo yi mwëem mvu cun dvu dvú le mvú bó gee bunle dvú.

²² Fí nu naa lo keceey le mwëem nteen to shee nu e nci dunji le bó kenke keege ke é è nu bó elemé é mvú se no yuule. E ke é nulo é bó eleeshé bibefe bi wee le se bó é seé fië elemé e buy ke.

Ncese wvú jisos to gee kan mwaan cuke bibefe bi bonyii le

²³ Fí to nu naa shiee le le bó ecuke mwëem mvun mvú nu ke lo nfiësen mwëem mvu fowe é yiyin je le. Geen eno, ecuke mvú looci nu mvu fowe é è nu bó boncese bó fele boban,

²⁴ njefo Klistu to ley cun Nyo' le é yaa nu yi é yoke bonyii bó can, yi é nu ke lo nfiësen cun Nyo' yi ceey ceey ke. Wvú to ley é è nu fowe kebee. E é nu fô wvú nu keseen fwe dvu Nyo' leke Nyo' fô beene le.

²⁵ Ke wvú nu fô nen keebvuu egee boncese bó ekole kew fô Nyo' le bokan e bokan e diëwe no ekole ke bocee ncese le to ké no leyte fô Bvudvuu bvú looci Yuule naa ntay e é kelum é kelum, keege ncese bó elemé se é nu kew nkumj.

²⁶ E fifin to nu shiee le, tu Klistu be kenke keekpwee jaa we, kaase kpwee é kew no bó to bomé wøj. Geen eno fi nu, nu é wvú é to wase kan mwaan fi é ka lo nonen. Wvú to kefew kin ké wøj kaa wase le keejo ekole kew ege ncese dvú, ekpwe keecuke bibefe.

²⁷ Ke lenlen no fi nu le wee kenke keekpwe ke kan mwaan emum eceyte wase é è nu nsaw,

28 nu ke no Klistu to nyaε ekole kew kpwe fō bonyii le kan mwaan keetuu bibefe bi bonyii le nteen. E wvū nu ke ekase eto yī bokan bō bofεε le ε è yaa bvuu nu keege fiεε bō bibefe ke. Wvū nu ke eto wase keseen keeboyse bonyii bō cεyte wvū shiee le.

10

Ncese wvū jisos to gee nu ε jo wase bvud-vuu bvū boncese le bocii

1 Bonci bo Muses e to nu ke lo kenjinjin ke mwεεm mvū jee mvū to nu keeke enu le. Ke bō to nu wase cεεy cεεy mwεεm mvū to nu keeke enu ke. E bō mum no shee gee boncese ε kelum ε kelum, se è nulo ε boncese bodvu ege ε bonyii bō bonce too fō Nyo' le eyuule gene mεεse nkuaŋ.

2 E è to nu le boncese bodvu nulo ege ε bō eyuule nonen, tu ke bō to bee ebvuu eshee egee boncese bō le bō le ke, njefo bonyii bō bunlee Nyo' to bee keenu ε bō ε cuke wase bibefe bibole kan mwaan, ε mvuntelem mvubole yaa bvuu saake bō yī bibefe le ke.

3 Geenen, boncese bō bō to gee ε kelum ε kelum ban to kaa gee ε bonyii kumyi lo bibefe bibole.

4 E fi nu nonen, njefo ke è nu naa lo ε eleme ke bona* bō ke biε le ecuke bibefe bi wee le ke.

5 E nεε fiεε fi to gee ε Klistu dioo to fokuse fen gay ε Nyo' le,

“Ke wo kenke shiee fō boncese bō bō gee bō nyām e,

noo fō mwεεm mvū bō nyaa ε wo le ke.

Wo nu ε nya me ε è nu bō ye le me enge ncese dvū.

6 Ke nyām yī bō nyaa ε bō tone gee boncese dvū fō wo le,

noo mwεεm mvū bō nyaa ε bō gee boncese dvū

keecuke bibefe bi bonyii le baa cim ege ε wo eyuuke njon ke.

7 Me ε mum ε ngay le,

‘O Nyo' taa eyen, me nu ε nto keenge fiεε fi wo shieele,

ke no bō saŋεε ekume me ε Nwa' wo le.’”

8 Wvū to yaw gay ε Nyo' le,

“Ke wo baa kenke shiee kenεε yuuke njon bō boncese

noo nnyā yī bō nyaa ε wo noo nyām yī bō nyaa

ε bō tone gee boncese dvū fō wo le,

noo mwεεm mvū bō nyaa ε bō gee boncese dvū

keecuke bibefe bi bonyii le ke.”

E mwεεm mvun nu ε bō to gee ke naa bii no nci gomte.

9 No wvū gay nonen, mum bise fō gay ε Nyo' le,

“Taa eyen, me nu ε nto keenge fiεε fi wo shieele.”

Wvū to jeme nonen, mum lese boncese bo boyvuum keegeε wvu fwε.

10 No jisos Klistu to gee fiεε fi Nyo' to shieele le wvū ege, ε ye ye yī wvū to nyaε kan mwaan ε fi ka lo nonen, ge ε beene mum no yuule.

11 Cee ncese tfuu ké no gene leeme fō bvud-vuu bwew bvū lemme le εdiuw εcii gee boncese biinene bokan e bokan e, se boncese bodvu nulo ecake bibefe bi bonyii le nkuaŋ.

12 Geenen Klistu to nu ε ge we ncese ke kan mwaan ε wvū mum kocen wvū ecake bibefe bi bonyii le kemakaa. No wvū gee nonen mum shii ε εbo ke εεεy ke Nyo' le.

13 Wvū nu fō ε kew sekekie le, cεyte egen ebuy seke Nyo' ke ejike bonyii bew bo bvuban e diewe kedvuushεε ke bikaa biew e ε wvū etome bikaa yī bō le.

14 Ncese we wvū mwaan wvun nu ε ge bonyii bō wvū gee ε bō yuule, ε mum ε no yuule ten ε Nyo' ejise gene mεεse sekecii.

15 Keyoy ke Yuule jemiyi ten ε beene tomte fiεε fin. Kí to nu ε yaw gay le,

16 “Tata gayte le, è neε monkan man

mò me nu nke enjgbwo bee bō

ejim jo εdiuw yoya le:

Me nu nke engeε bonci bem ε mvuntelem mvubole,

embvuu ensan ε bonkpawce bobole.”

17 No wvū gay nonen bvuu bise le,

“Ke me mbεε nke embvuu enkpawci bibefe bibole

kenεε gee dibole di befe ke”

18 Fí ε mum ε no nu le ε bō leεshi wase bibefe bi bonyii le, tu ke shiee mwεεm mvū bō enyaa ε bō gee boncese dvū keecuke bibefe bi bonyii le bvuu beε ke.

Beene ebenci too nceencee mbew Nyo' le

19 Boom bo bwεεm e, fi ε mum ε no nu le eleme ke jisos e nu ε yene wase je ε beene nulo eley keseen yaa fane ke, egen fō Bvud-vuu bwε bvū looci Yuule naa ntay e.

20 Beene nulo efey ε je yi fiε yī nyaa nshii le yī jisos to yen'yεε fō beene le. Wvū to yene je yin bō ye ye, ε fi mum no nu le wvū nu ε cake wase ndvu yī bō to shenkeε ban bvudvu bvudvu dvū.

21 Beene kenke wase cee ncese wvu baay wvū taale fō yew Nyo' le yī è nu bonyii bew.

22 No mwεεm mvun nu nonen, beene emum ebenci too mbew Nyo' le bō fitele

10:1 8:5   10:4 9:12-13   * 10:4 Bona' ban to ké no nu bona' bō bolemse.   10:5 Mben 40:6-8   10:10 7:27
10:11 9:6; Ksm 29:38   10:12 8:1   10:13 Mben 110:1; 1Kol 15:25   10:16 Yali 31:33-34; Ibu 8:10, 12   10:19 4:16;
9:8   10:20 9:3; Mat 27:51; 2:14-15; 9:14-15; Jon 14:6   10:21 3:6; 4:14   10:22 Esek 36:25; Efe 5:26

fimwaan̄ ε beene ε lese fitele yī ye le ficii nu s̄ kemañ̄n. Beene ebenci njefo bō nu ε miawmiaw wase mvuntelem mvuseεbeene bō εl̄m̄ε ke Klistu le mvū ε no yuule, yaa bvuu saake beene yī fiεε le k̄ε. ε beene bvuu nu t̄n ε bō ε cuk̄ε wase ye yesebeene bō joo yī yuule.

²³ Beene eleem̄ε t̄emyi ntay yī fiεε fi beene taale fwe yī dvū le fi beene k̄ε no jem̄yi ε bonyii ekum̄ε fi le. Fo beene etuwten̄ε k̄ε, njefo wee wvū kaw̄εε beene leeme yī dīw̄ ye le.

²⁴ Beene egom̄t̄ε t̄en je keeyvuwse mvuntelem mvu wee noo wee le keekon̄jene noo keegeε mw̄εm̄ mvū jee.

²⁵ Fo beene ecin̄'yi keetoo yī kentaashe le dīw̄ε no bonyii bom̄ew nu ε n̄ε wase ε no gee k̄ε. Beene eyvuw̄s̄ε lo mvuntelem mvuseεbeene, efey mvunciim̄ no beene yene wase ε diuu di Tata wesebeene nu ke ekase eto nu wase nceenceε.

²⁶ Beene ekēε le ε beene n̄ε ε bvuu ε no gee bibefe, gee kee, ε beene nu ε bō ε fiis̄n̄ wase je yī kec̄εy, ε beene no kēε le k̄ε nc̄ese wvum̄v̄u bvuu nu dvū wvū ε nulo ε bō ebvuu ege fō bibefe bis̄εεbeene le k̄ε.

²⁷ ε wee gee non̄n̄, ε wvū no c̄eyte k̄ε wase bō nfan ε ε nu nsaw Nyo' noo nḡuy wvū befe wvū nu ke eȳse lo bonyii bo bvuban e bo Nyo' le.

²⁸ Wee k̄ε ngoyte nci Muses, ε bonyii eleem̄ bof̄εε k̄en̄εε bot̄ete etom̄ le bō nu ε yen fiεε fi wvū ge le, ε nsaw mum koo mw̄eten, ε bō mum yu lo wvū yaa koole yī kee.

²⁹ ε fi nu non̄n̄, tu ben kpwaake le wee wvū joo Waa Nyo' ekuse, joo εl̄m̄ε ke mon̄kan mō Nyo' gb̄wol̄εε keecuk̄ε wvū dvū ε wvū eyuule le ki nu fiεε fi ecici, nan'yi t̄en Keyoy ke Yuule k̄ε too bō mbuw̄ma Nyo', nu ε k̄fuu nḡew wvū wvuuε wee nu ke ek̄en̄ke nu ke enu n̄ε?

³⁰ We nḡew nu ke eb̄am̄te lo njefo beene kee wee wvū to gaȳε le,

“ε nu me wvū nu ke etf̄use envuke, ε ε nu me wvū nu ke enya nlawma wvubo.” ε wvū ε bvuu ε gaȳ le,

“ε nu me wvū Tata wvū nu ke esaw bonyii bem̄.”

³¹ ε nu fiεε fi nfan e baay keegbwe can Nyo' wvū k̄en̄ke nshii le.

³² Geen̄n̄, ben ekum̄yi εdiuw̄ yo fwe yō bō to yuus̄εε ben yī fiεε fi Nyo' le. Ben to nu ε kuu sh̄m̄ no diuu bō bon̄ḡew bō to too fō ben e.

³³ Kefew kemew e nu ε bonyii to k̄ε no nan'yi bvuu nȳw̄le bō ben ya le. Kefew

kemew e, ε ben no leeme ejim̄ jo bonyii bō bō nyaa t̄en nḡew̄ ε bō ε yiȳε je le.

³⁴ Ben to k̄ε no koole shen bō boba bonyii bō nu yī ncaw e, fi bō. Bō to k̄ε loo mw̄εm̄ mvun̄n̄, ε ben cin̄ε k̄ε dvū no yuuke ε ε nu njon̄, njefo ben kee le ben k̄en̄ke mw̄εm̄ mvum̄ew mvū fele mvum̄w̄ε ε ε nu mvū nu ke em̄ey nu sek̄eci.

³⁵ Non̄n̄, fo ben ecin̄ε fiεε fi ben leeme wase yī dvū le k̄ε, njefo ε nu fiεε ε fi k̄en̄ke nlawma wvū kuuke.

³⁶ Fiεε fi shiee le fō ben e nu le ben esuu sh̄m̄ wvū le ben nulo egee ε ε nu fiεε fi Nyo' shieele, ε ben ke emum̄ ek̄en̄ke fiεε fi wvū nu ε kaw̄ beene dvū.

³⁷ Bō nu ε san̄ le, “ε sh̄εte k̄ε wase caan̄ ε wee wvū nu keeto emum̄ ef̄ese.

K̄ε wvū nu emooce k̄ε.

³⁸ Wee w̄em̄ wvū teȳteȳ nu ke ek̄en̄ke nshii nje fitele fi wvū lese yī ȳem̄ e.

Geen̄n̄ ε wvū n̄ε lo ε no fane ε tf̄uw̄ bikaa, fitele fiem̄ saa ejee bō wvū k̄ε.”

³⁹ Geen̄n̄, k̄ε beene nu boba bō tf̄uuke bikaa bō nu ke ela k̄ε. Beene nu fis̄εεbeene bonyii bō nu ε lese fitele yī Nyo' le bō biyoy bibole nu ke eboy.

11

Ekum̄ε keelese fitele yī Nyo' le

¹ Keelese fitele yī Nyo' le nu keetaale fwe yī fiεε fi Nyo' nu ε kaw̄ wee dvū kee naa ntay le wvū nu ke ek̄en̄ke fi, kee t̄en le fi nu dvū ε wvū baa cim̄ yen wase fi le k̄ε.

² Nyo' to b̄ensee bonyii bo fwele njefo bō to nu ε lese fitele yī ye le.

³ ε ge t̄en fitele fi beene lese yī Nyo' le beene ε s̄ε k̄īεε ntay le Nyo' to bom̄ won̄ wvun ε ε nu k̄ε bō dīw̄ ye, ε mw̄εm̄ mvū beene yene to buȳ yī mvū bō yaa yene mvū le k̄ε.

Ebel

⁴ ε to ge fitele fi Ebel to les̄εε yī Nyo' le ε wvū s̄ε ge nc̄ese wvū leñ fey K̄εn̄. ε Nyo' mum jo wvū le wvū nu wee wvū teȳteȳ, mum fi n̄nya ye keetom̄ le wvū nu wee wvū teȳteȳ. Ab̄el to nu ε kp̄we, geen̄n̄ ε fitele fi wvū to les̄εε yī Nyo' le ε ge beene ε no yuuke ε wvū b̄εε jem̄yi ε beene ε to ε buȳ εben e.

Enok

⁵ ε to ge t̄en fitele fi Enok to les̄εε yī Nyo' le ε Nyo' s̄ε jo wvū gen̄ bō wvū fowe wum̄ ε kp̄we baa kum̄ wvū le k̄ε. Bō to nu ε n̄ε fan̄ε yaa bvuu yen wvū le k̄ε, njefo Nyo' to nu ε jo wase wvū we. ε Nyo' s̄ε jo Enok we nu ε N̄wa' Nyo' jem̄yi le wvū to k̄ε no gee ε Nyo' yuuke njon̄.

⁶ Nonen é wee nu dvú se wvú nu é lese fitele yí Nyo' le, tu ke è nu naa lo é Nyo' eyuuke njon bô wvú ke, njefo é wee gomte keebenci too mbew Nyo' le, tu wvú kenke keebec le Nyo' nu dvú, noo le wvú mawci wee tfuu wvú looci gomte wvú.

Noa'

⁷ É to ge ten fitele fi Noa' to lesée yí Nyo' le é Nyo' ke dioo tefe wvú ekume fiée fi to nu keeke ekoooy é wvú baa cim yen wase fí le, é wvú yuw Nyo' le mum fe nguww wvu baay keeke eboyse yew ye dvú. No wvú to lesée fitele nonen mum dunçé le kebesé ke bonyii bo yí won wvun e nu bô befé é Nyo' ejise, é è nu ke wase wvú wvú Nyo' to nyae bvudvuu bvú wee wvu teyey e é wvú, njefo wvú to nu é lese fitele yí Nyo' le.

Abla'am bô Sela

⁸ É to ge ten fitele fi Abla'am to lesée yí Nyo' le, é wvú se yuw Nyo' le seke wvú to tené wvú le wvú ene won wvubole egegn wvumew wvú wvú to nu keeke ekénke diéwe won we le. No Abla'am yuwé nonen mum no gene ke lo, yaa cim kee fô wvú gene ke.

⁹ É to ge fitele fi wvú to lesée yí Nyo' le fidvu é wvú se gen no cee won wvú Nyo' to kawéé won dvú le diéwe tolo wvú nu é gen é beé won bonyii bomew e. Wvú to nu jó ghane cee cún e bô bo Aysik noo Yakow bô Nyo' to kawéé bô bocii bô won wvudvu le è nu ke enu wvubo.

¹⁰ Wvú to cee cún e nonen njefo wvú to taale fwe keeke eley kelaante le é kí kenke kenffuy é è to seyse Nyo' no kelaante kedvu nu ke enu, mum yoo.

¹¹ É to ge ten fitele fi Sela to lesée yí Nyo' le é wvú se kenke mvunçay keeleem bô fue é wvú é lun naa wase é fesén wvú è nulo é wvú ebvuu eboo. Fí to kooyi nonen njefo Sela to nu é bee le Nyo' wvú kawéé wvú ké no leeme ke yí diéw ye le. *

¹² É fi mum no nu le wee mwaan wvú Abla'am wvú to nu é wvú é lun wase baay, nu wase diuw kpwe le, to nu é ne é engoke ke wee le buy yí ye le duule diéwe jón yí we le noo diéwe monshéem mo ngem joo yí baay e mò wee yaa nulo etan etoo ke.

¹³ Bonyii ban bocii to nu é ghan fané yaa kenke fiée fi Nyo' kawéé fidvu ke, ke ghan no kpwekene é bô lese ke fitele yí Nyo' le. Bô to yen ke lo fi le é fi beé too ncejole, fiisen bô nlanlan, jeme bô dew yibo le, fô bô le nu é bô

kee le bowen nu ke lo botolo é bô beke lo yí nshé yin e.

¹⁴ É bonyii jemyi nen, tu fí dunçi naa ntay le bô beé gomte won wvú è nu wvubo.

¹⁵ É bô to bvuu kpawaci ekume won wvú bô to nen'yee jó, tu bô to nu é kenke je keekase tu jim jó.

¹⁶ Geenen no fi nu, nu é bô to gomte é è nu won wvú fele wvuwe, wvú è nu won wvu we. Nonen ke Nyo' ké no wuumene seke bô tenje wvú le Nyo' wvubo ke, njefo wvú nu é seyse kelaante é geé é bô.

¹⁷ É to nu fitele fi Abla'am to lesée yí Nyo' le fi to geé é Nyo' ke dioo mom wvú, é wvú bee keejo waa we wvú Aysik ege ncese dvú fô Nyo' le. É wvú wvú Abla'am nu wvú Nyo' to kawéé le engoke ke wee le nu ke ebuy yí ye le. É wvú bee ke keejo waa we é ka wvú, le wen ege ncese dvú.

¹⁸ Waa we wvun nu wvú Nyo' to gayéé wase é Abla'am le, “É nu Aysik wvú nu ke egeé diee di kfuu diuw e.”

¹⁹ Abla'am to kee ke le é wee cim kpwe lo, tu Nyo' nulo ekase ege é wvú etu dvú. Nonen é je mi le nu é nulo é bô ejo le Aysik to nu é kpwe é Nyo' kase nya wvú é Abla'am é wvú nu dvú wum.

Aysik

²⁰ É to ge fitele fi Aysik to lesée ten yí Nyo' le é wvú se cew Yakow bô Esau jeme é bô ekume mbuuma wvú to nu keeke eyuu eto fô bô le.

Yakow

²¹ É to ge ten fitele fi Yakow to lesée yí Nyo' le é wvú ke dioo kpwee, cew boom bo Yoséw wvú waa we le. É wvú to ceeke nonen é wvú é ngvuum yí kembangan e é no nyaa n'wvum é Nyo'.

Yoséw

²² É to nu fitele fi Yoséw to lesée yí Nyo' le fi to geé é wvú ke dioo nu wase keekpwe mum no teete kpwe ye dunçi le bonyii bo Israel nu ke eshéé ebuy won wvú Ijiw e. É wvú mum gay le bô ke edioo ebuyte jó jo bikufe biwene.

Icee Muses bô bwee Muses

²³ É to nu fitele fi icee Muses bô bwee to lesée yí Nyo' le fi to geé é bô se nyile Muses yí kee le te fo bô eyu seke bô to bokéé wvú. É bô to nyile nonen njefo bô to nu é yen le è to nu wan é wvú jee cuu baay. É bô fané yaa efane keengoy sa' yí Nfon to bvuseé ke.

11:7 Kej 6:13-27; Lum 4:3; 1Bi 3:20

11:8 Kej 12:1-2

11:9 Kej 35:12, 27

11:10 13:14

11:11 Kej 17:19;

18:11-14; 21:2; Lum 4:19-20

* 11:11 Bon'wa' bo boyvuum bomew kenke ten fen le, “É to ge ten fitele fi Abla'am to lesée yí Nyo' le é wvú se kenke wan naa no wvú to cim nu é wvú é lun wase é fesén é Sela ten nulo saa ebvuu eboo ke. Fí to kooyi nonen njefo Abla'am to nu é bee le ...”

11:12 Kej 15:5

11:13 11:9; 13:14; Kej 23:4; 47:9; Mben 39:12

11:16

13:14; Ksm 3:6; Mat 22:32

11:17 Kej 21:12; 22:1-14; Dito 4:11; Jem 2:21

11:19 Lum 4:17

11:20 Kej 27:27-29,

39-40 11:21 Kej 47:31-48:20

11:22 Kej 50:24-25; Ksm 13:19

11:23 Ksm 1:22; 2:2

11:24 Ksm 2:10, 11-15

Muses

²⁴ Ɖ to nu fitele fi Muses to leseɛ ten yi Nyo' le seke wvù to kuɛ wase fi to gee ɛ wvù tun le fo bó etɛnɛ wen le waa ngonjuu Nfon Felo ke.

²⁵ Wvù to nu ɛ caw fiew keeyene ɛ è nu nɔɔw bó bonyii bó è nu bo Nyo' le, efey keeyuuke njonj bó mwɛɛm mvù è nu mvù befe ɛ mvù fele lo.

²⁶ Wvù to nu ɛ jo le è bó eshoose wen njefo wen nu wee Mboyse wvù Nyo' to kawee, tu fife keɛke seɛw fele keeɛkeɛ kpwaw wvu Ijiw tfuu. Wvù to jo nonɛn njefo wvù to taale mmawce wvù nu ke eto fò wvù le.

²⁷ Ɖ to ge fitele fi wvù to leseɛ yi Nyo' le ɛ wvù se nɛ Ijiw yaa fane fice fi è nulo é Nfon ege bó wvù ke, naa ɛ wvù cim ton'yi shém bó wvù nɛɛ. Wvù to nu ɛ suu shém nɛ no gene njefo wvù to taale fiew ɛ è nu fwe diewe wvù yene Nyo' wvù bó yaa yene bó ejise le ke.

²⁸ Ɖ to ge ten fitele fi wvù to leseɛ yi Nyo' le ɛ wvù se gee Nkaw Danɛfey, jo elɛme yefe yi lan fwese le, wvu le Nceendaa Kpwe wvù to yuwyi boom bolemse bo fwe yi kfuu le edioo etoo buyte fò dew fwese bonyii bo Israel e emum edan efey.

Bonyii bo Israel

²⁹ Ɖ to ge ten fitele fi bonyii bo Israel to leseɛ yi Nyo' le ɛ bó gen lente Joo yi Baay yi Yeele fokuse ke diewe bó fey yi nshɛ yi yem e. Ɖ bonyii bo Ijiw ke dioo to ten buy fò joo yidvu le no momte keefey ten nonɛn ɛ yi kuu bó bocii gen dvù.

³⁰ Ɖ nu ten fitele fi bonyii bodvu to leseɛ fi to gee ɛ bó ke dioo gen buy Jeliku, ke len kenɛn kelaante kedvu, ke dioo kenɛn nonɛn buy ediuw esooshwiy ɛ kembew ke kelaante kedvu le kesɛ keci.

La'ab

³¹ Ɖ to ge fitele fi La'ab wvù to nu kpwoon nsake mvu to leseɛ ten yi Nyo' le ɛ wvù se boy fanɛ yaa ekpwe ngoo bonyii bobole bo wonj e bó to tɛmyi bikuu bó bo Nyo' ke. Wvù to baa kpwe, njefo bonyii bo Israel to nu ɛ tum bonyii le bó eto eghan ekee wonj wvudvu, ɛ kpwoon wvudvu fiisen bó è wvù yew.

Gidion, Balak, Samsen, Jefta, Dawe bó Samwel noo bonyii bo ntum Nyo' le bomew

³² Ɖ è nu le me entaanke bonyii bó to leseɛ fitele yi Nyo' le, é me nke entan engɛn embuy fɛɛ? Ke kefew nu dvù kè è nulo é me nkɛw nyey mwɛɛm mvu bonyii le diewe Gidion, Balak, Samsen, Jefta kɛnɛɛ Dawe bó Samwel noo bonyii bo ntum Nyo' le bomew e ke.

³³ Bonyii ban bocii nu ɛ bó to lese fitele yi Nyo' le. Ɖ bomew ke so bitum yi jem

e, ɛ bomew saw bvunfon é je yi lɛɛ e, ɛ bomew keɛke mwɛɛm mvù Nyo' to kawee bó dvù, ɛ bomew keɛke mvungay keeban dew bobvule fo bó engele bó.

³⁴ Bomew to nu ɛ keɛke mvungay keege é nguy wvù to beenci naa bɛmte lo ejime. Ɖ bomew keɛke mvungay keebuy can bonyii bó to gomte keegwoce bó bó nyó jem e. Ɖ bomew bó to yen'yi weeyi ke nɛ tu bontemmvungay. Ɖ bomew tu bonyii bo jem e bó tɛmyi, ɛ bomew kunj bonyii bo jem e bo bitum bimew e ɛ bó fɛɛ lo.

³⁵ Bomew to nu bokɛnɛ bó to leseɛ ten fitele yi Nyo' le. Ɖ Nyo' ge ɛ bonyii bobole bomew bó to nu ɛ kpweken wase kase tu dvù no nu bó bó. Bomew bonyii nu ɛ bó to koole bvuke bó bimban, ɛ bó fanɛ yaa cim ebvuu eshieele le bó ecine bó le ke, njefo bó to yne le é bowen kpwe lo, ke ekase ebuy yi kpwe le ekeɛke nshii wvù jee fele wvun.

³⁶ Bomew nu ɛ bó to keɛke bó, tamte bó bongwan e ye caafi, kayte bomew bó boncaw fene yew ncaw e.

³⁷ Ɖ bomew nu ɛ bó to tumye bó eta ɛ bó kpweken, bvuu tan'yi bomew bó nyó yi bó tane bite dvù ɛ bó buyte biba bifɛɛ bifɛɛ, gbwoci bomew bó nyó jem ɛ bó kpwekene. Bomew to ghane jiise ɛ è nu jéw njéé bó yi bíe. Bó to nu bonyii bo kefufe le, ɛ bonyii njinsene bó bó bvuu nyɛwle bó bó.

³⁸ Bó to ghane cee nkaante le noo yi dikum e bó é ditfum e noo é bibuw e. Ɖ nu bonyii ɛ wonj wvun to baa ekocɛn wvù bó ecece wvù le ke.

³⁹ Bonyii ban nɛn bocii nu ɛ bó to lese fitele yi Nyo' le, ɛ Nyo' bɛnse bó naa ntay. Geenɛn wee mvu bó le to baa emum ekeɛke fice fi Nyo' to kawee bonyii dvù ke.

⁴⁰ Bó to baa ekeɛke njefo Nyo' to keɛke ntaɛ wvù jee ntay fò beene le fele wvubo, wvu le è nu ke enu ke seke bó ɛ taashɛ beene ɛ bó, é bó se no nu ɛ bó ɛ kpwentɛn é Nyo' ejise ɛ gen e mɛse.

12*Nyo' nɛci boom bó è nu bew*

¹ No beene nu wase ɛ kebombom ke bonyii bó to nu ɛ lese fitele yi Nyo' le ban ɛ gem beene ɛ tase ɛ no dunji no è nulo é wee elese fitele yi Nyo' le, beene emum ebuy ekuse jo hvujite bvucii bvù jewsee beene, noo bibefɛ bí njimte beene, emum ekuu shém elewte kenlewte kè Nyo' nu ɛ gee é beene fwe.

² Beene dioo lewte no taale yi jisos e. Ɖ nu wvù wvù to yen'yɛɛ je fò beene le keelese

fitele yí Nyo' le, ε è nu wvú wvú gee ε fitele fi beene lese yí Nyo' le kpwɛntene gene mɛɛse. Wvú to nu ε bee keekpwe kpwe yí yí kentam e. Wvú to baa ecim etaale é kenshoose ke kfuu yiyε kpwe le ke, njefo wvú to taale fwe yí bvujonke bvú nu é wvú fwe le. Keseen wvú ε no nu ε wvú ε shii é εbo ke εcɛy ke kawla Nyo' le.

³ Ben ekpwawci ekumε wvuwee wee wvú to nu ε fiisen kfuu wvuwee ngεw wvú bonyii bò befe to nyaa é wvú, wvu le fifie ege é mvuntelem mvunen saa eweeyi, kenεε edoose é je ke.

⁴ Jem yí ben tumte ben ε bo kebefε nu ε ben baa tum wase egɛn ebuy yí gvune di wee le ejim lo ke.

⁵ Me nkpaawe ke ben baa edaaye wase ntefe wvú Nyo' nyaa é ben diεwe boom bew e ke? Wvú gayte le,

“Waa wεm, seke Tata nɛci wo, fo wo ejod nɛw ke.

ε wvú dioo saake wo yí fiεε le, fo shem ekpweé wo ke.

⁶ ε keè le Tata ké no nɛci ε è nu wee wvú wvú koonke,

tamte ε è nu wan tfuu wvú wvú joo le è nu wvuwen.”

⁷ Ben emum ekuulε shém yí bongew bò ben yene le, ekeè le Nyo' nɛci lo ben diεwe boom bew e. Wan mvu nu dvú wvú jay fiεε é ice enu se wvú ε nele wvú e?

⁸ ε Nyo' cin'yi ben e se wvú nɛci no wvú ké no nɛci boom bew bocii, tu ben baa enu naa lo boom bew ke, tu ben nu bikole.

⁹ Beene keŋke ten bo'icee bosεεbeene bo fokuse fen bò to ké no nɛci beene ε beene wvumte bó. ε beene to wvumte bó nonen, tu ke è nulo é beene enya bikuu é Icee biyoy bisεbeene efey lo nonen, ke ekeŋke nshii wvú mey lo?

¹⁰ Bocee bosεεbeene bodvu to nu ε nεce beene ke yí kefew e caan no bó to yene le fi nu len. ε Icee wesebeene wvun nɛci beene keeseyse lo beene é beene eyuule no wvú yuule.

¹¹ ε ke dioo nu seke bó tamte wee keenεle wvú, ε wvú no yuuke nluce kefew kekic le, wvú saa yuuke naa lo njon ke. ε ke edioo enu wase ejim jo kefew kedvu, ε fifie to bò nyεkeey noo nce wvu teyey fò wvuwee wee wvú Nyo' nu ε yeeyi wvú é yiyin je le.

¹² Nonen ben ege é can yene yí nu ε jεw wase ekase etame, ege ten é envuw εyene yò ndenje wase ekase etame.

¹³ Ben egenè ke ε è nu é je yi teyey e, wvu le fo bikoy bi teese wase emεse elose ke, é bí eteme lo.

Ntefe ekumε keeyuuke Nyo' le ntay

¹⁴ Ben emomtè ntay keecee yí nyεkeey e ben ε bonyii bocii, ebvu emomtè ten ntay keecee nce wvú yuule. ε wee nu se wvú cee nce wvú yuule, tu ke è nulo é wvú ke eyen Tata le ke.

¹⁵ Ben eyenè fo wee mvu ke ejim keekεŋke mbuwma Nyo', ebvu eyenè ten fo ngow mi yí befe ke enε ebuy é ben entelεŋ ke eto bó ngew ejin bonyii nteen.

¹⁶ Ben eyenè ten le fo wee mvu ben e ekeŋke nce nnyen kenjan ke. Fo wee ten emaa lo Nyo' diεwe Esau wvú to gesεε mbuwma wvú wvú to nu keeke ekeŋke diεwe wan wvu ngaywee le yí mwεem mvudien mvu kan mwaan ε maan ke.

¹⁷ Ke ben kee le ejim jodvu nu ε wvú to ne bvuu no gomte keekεŋke mbuwma wvun can ice le, ε ice ma lo wvú? Naa no wvú to cim shiwse misem é jise gomte keekumεn fitele fiew, nu ε ke je to bvuu nu dvú keekumen ke.

¹⁸ Ben ekeè le fò ben leeme fò keseen baa nu diεwe bvudvu bvuvu fokuse bvú bonyii bo Islael to leeme fò bvú bó yene bvú le ke. Bó to leeme, * ε nguy bene nen lululu, ε ekfuŋ yiile nen taytaytay, ε nffum kfuene ten nen kekeke.

¹⁹ Bó to yuuke ten ε son saayi, ε diεw mi jemyi. Mwεem mvú diεw yidvu to jemyi to nu ε bεmse bó, ε bó no lεke lo le fo diεw yidvu ebvu ejeme é bó ke.

²⁰ Bó to lεke nonen njefo fiεε fi diεw yidvu to jemyεε to nu ε ghaw mvungay mvubole. Diεw yidvu to nu ε ciise lo é bó le,

“Fo fiεε ebence lo bεw kum wvun ke.

ε è cim nu nyam, é bó tumye lo bó εta ε yí kpwe.”

²¹ Keceey, mwεem mvú bó to yene fò to bεmte baay. ε Muses keεε jeme le, “Nfan wvu baay nu ε ge ye ε nε ε no ciŋke lo me.”

²² Ben nu finen ε ben leeme ε è nu yí kum wvú Sayon e, ε è nu kelaante kè è nu ke Nyo' wvú keŋke nshii le, ε è bvuu nu Jεlusalεm wvu fowe. ε nu fò fò bonceendaa bo Nyo' le bó wee yaa nulo etan etoo lanlanje yí kentaashε le.

²³ Ben nu ε to wase é kentaashε ke bonyii bo Nyo' le bó è nu boom bew bo fwe, ε wvú ε sarj εdiee εbo é njwa' we le fowe. Ben nu ε to wase fwe dvu Nyo' wvú sumtene bonsaw bo bonyii bocii le. Ben nu ε to wase ten fwe dvu biyoy bi bonyii bó to nu teyey e bi Nyo' nu ε ge wase bí e no yuule gene mεεse le.

12:5 Bngn 3:11-12; Mwm 3:19   **12:7** Dito 8:5   **12:10** Mat 5:48; Lum 5:2; Jem 3:17   **12:11** 12:14; Jem 3:17-18

12:12 Yεsa 35:3   **12:13** Bngn 4:26   **12:14** 12:11; Mak 12:30-31; Mben 34:14; 1Kol 7:15   **12:15** Dito 29:18; Gal 1:6

12:16 Keŋ 25:29-34   **12:17** Keŋ 27:30-40   **12:18** Ksm 19:16-22; 20:18-21   * **12:18** Fo bó to leeme to nu é kenyi ke

kum wvú Sinay e.   **12:20** Ksm 19:12-13   **12:22** 13:14; Gal 4:26; Mwm 5:11; 21:2   **12:23** Luk 10:20   **12:24** 8:6;

9:12; Keŋ 4:10

²⁴ Ben nu ε to wase ten fô Jisos wvù leeme fwe monkan mo monfem entelen jo Nyo' bô bonyii le, è to ten fwe dvu elame ke Jisos e kè bô to miawmiawεε yî beene le. Elame kin jemyi fiεε fi fele fi elame ke Abel e.

²⁵ Ben esynè fo ben etune keebēe weε wvù jemyi ê ben e. Ben kpwaake le é bonyii bo Israel to nu sε bó eboy can ηgew wvù to toε fô bó le njefo bó to nu ε tun keebēe weε wvù Nyo' to tumεε le wvù teeteè bó fokuse fen e, tu je nu dvù fô beene le keeke eboy fen é beene ε tun keebēe weε wvù teete beene ε è nu fowe le?

²⁶ ε to nu sekekie ε wvù jeme ε nshe shiw. Keseen ε no nu ε wvù ε kaw le, "Seke me ε mbvuu ε nshiwε, é saa eshiw ke nshe maaj ke. Ebulε ten nu ke eshiw fô."

²⁷ Diεw yî le, "Seke me ε mbvuu ε nshiwε", dunji le Nyo' nu ke ecake lo mwεεm mvuncim mvù wvù to bomεε mvù è nulo é bó eshiw, wvu le é eshεε ke wase mwεεm mvù yaa nulo é bó eshiw ke.

²⁸ Fî ε mum ε no nu le beene enyaà key-oonε ê Nyo' le bvunfon bvù beene nu ε fiisen nu bvù è yaa nulo é bó eshiw bvù ke. Nonen beene emum eburnε Nyo' ê je yî lenj e, enyaà n'wvum ê wvù, fané wvù.

²⁹ Beene enyaà nonen njefo, "Nyo' wesebeene nu diεwε ηguy wvù nulo efiese lo fiεε le."

13

Ntefe wvu fokemεε

¹ Ben ekonènè ke nonen gene fwe diεwε botow bo bweε wan e.

² Fo ben ecinε keefiisene botolo εla εyene le ke. Ben ekeè le bonyii bomew nu ε fiisen wase nonen ε fiisen ε è nu bonceendaa bo Nyo' le yaa kee ke.

³ Ben ekumyî bonyii bô nu yew ncaw e, enù ke diεwε ben ε bó bocii nu yew ncaw e. Ben ekumyî ten bonyii bô bó nyεwle bô bó, njefo ben ten kenjke yie.

⁴ Weε tfuu enyaà n'wvum ê kentaashe ke weε bó kpwεse le, é kpwoon bó diemsen eyenè fo weε ebvuu εbuy εkfuj ebefe bó kentaw kebole. Ben ekeè le Nyo' nu ke esaw bonyii bocii bó cee nce nnyen noo bó cin'yî kentaashe kebole ke weε bó kpwεse le buyte εkfuj.

⁵ Fo ben elese bvufee bvunen yî bigew e yî nshii wene le ke. Weε eyuuké njonj bó fiεε fi wvù kenjke, njefo Nyo' nu ε gay le,

"Kε me nu ηke en'yuu encine wo le ke, ε ke me nu ηke en'yuu enlanj wo ke."

⁶ Fifiε ε mum ε ge ε è nulo é beene ejeme sε kemaajen no weε to gayεε le,

"Tata nu wvù fii me.

Kε è nulo é me enfane fiεε ke.

ε nulo é weε ege la bô me?"

⁷ Ben ekumyî bonyii bô to nu bikuu binen bô to yawεε fewce diεw Nyo' é ben. Ben ekume no nce wvubo to nu, emum ebejene je yî bó to leseε fitele yî Nyo' le jô.

⁸ Ke Jisos Klistu ké no kumene ke. No wvù se nu foguu, nu ke no wvù nu εben, ε è nu ke no wvù nu ke enu sekekie.

⁹ Fo ben ecine é bonyii eto bó bon'yεεyî bo jεy bô bó yaa kee jô bó buy, elεwe ben dvù ke. Fî jee le mvuntelem mvuseεbeene etemyi nje mbuwma Nyo', efey fo enu nje bonci bo ekumε mwεεm mvudien. Ke bonci boban cim fii bonyii bô leeme yî dvù le ke.

¹⁰ Beene kenjke ketanj ke ncese le, ε bocee ncese bó lemte fô ketanj ke yew Nyo' yî fokuse fen e yaa kenjke naa lo mvunjay keedie fiεε fi nε fô kekin ketanj e ke.

¹¹ Ben ekeè le εkolε ke bocee ncese le to ké jo ε è nu elame ke nyám e ley dvù fô Bvudvuu bweε bvù looci Yuule naa ntaε e keege ncese dvù fô bibefe bi bonyii le, geenεn ε bó jo nyám yidvu buysen ntεw dvù mum ton ε yî fie.

¹² Jisos to nu ε kpwe ten εkfuj jo kelaante wvu le wen ecukε bibefe bi bonyii le bó elame kew.

¹³ Nonen beene emum ebuyen ten ebi wvù le εkfuj jo ntεw ekenjke ten boncun bó wvù to kenjkeε.

¹⁴ Beene kee le ke la din di beene nu fó fen nu ke emεy nu sekekie ke. Beene taale fwe ε è nu yî la di bεε too le.

¹⁵ Nonen beene emum ebeε Jisos egeè ncese wvu mbense fô Nyo' le sekecii wvù è nu keeyemte dieε diεw.

¹⁶ Fo ben edaayε keegeε lemme di jee noo keegawte mwεεm mvunen mvù ben kenjke ben ε bonyii bomew ke. ε ben gee nonen, tu è nu ncese wvù jee fô Nyo' le.

¹⁷ Ben eyuuké bonyii bô nu bikuu binen e, geè no bó shieele, njefo bó taale fô biyoy binen e diεwε bonyii bó kee le bó nu ke etarje diuw ekumε lemme dibole é Nyo'. Ben egeè nonen wvu le bó egee lemme dibole bó nlanlaj, ε è yaa nu ke shen shen ke. ε bó gee shen shen, fifiε saa efici ben ke.

¹⁸ Ben ebunleè fô bese le. Bese kee naa keceey le ke fitele saake bese yi fiεε fimew e ke, njefo bese ké no shieele keegeε fiεε ficii bô n'wvum.

¹⁹ Me nlooci naa nleke baay le ben ebunleè, wvu le è nulo é me en'yanşen enkase ento fô ben e.

Bunle bô ngayma

²⁰ Nyo' wvú nu Nyo' kembonen nu wvú to kasεε bvuse Jisos wvú Tata wesebeene wvú nu Ncey Njée wvu baay yi kpwe le. Wvú to bvuse fele yi mvunğay mvu εleme ke monkan mò mey lo le.

²¹ Me nleke le wvú enya ben bô mwεεm mvú jee mvunciim, wvu le ben egee fiεε ficii fi wvú shieele. Me nleke ten le wvú elemtè fiεε ficii yi yene le can Jisos Klistu le fi wvú yene le fi jee wvú le. Beene enyaà mbense ê Jisos Klistu wvun sekeci se nka. Fí enù nonen.

²² Boom bo bwεεm e, me nleke le ben ekuu shém eyuw diεw ntefe yi me nsan fô ben e yin. Fiεε fi me nsan nu ke nen kfuy.

²³ Me ngomte le ben ekiεε le waa bwee wesebeene wvú Timatio nu ε bó ε bvuse wase wvú yew ncaw e. E wvú yanşene lo ε to, é bee wvú ke elen ekale kemwaan eto eyen ben e.

²⁴ Ben egay bonyii bô nu bikuu binen e bocii noo bonyii bô è nu bo Nyo' le bocii enya ê me. Boom bo bwee wesebeene le bo Itali ciinse ten ngayma ê ben.

²⁵ Nyo' ebuw ben bocii bô kembonen.

Nwa' wvu Jem

Fieε fi nu ε Nwa' Jem wvun e

Nwa' wvun to san Jem fō bonyii bo Nyo' le bocii bō to nu ε tawse wonj e tfuu. Nwa' Jem wvun nyaa bontefe nteen no ε nulo ε wee Klistu eceε ε bonyii ente. Fieε fi wee wvū san nwa' wvun baay leeme yī dvū le nu le wee Klistu egeε mwεεm ε ε nu mvū dūnci le wvū nu ε lese fitele yī Nyo' le.

Bikuu bi mwεεm e ε nwa' wvun e

- 1:1 Keηkεwce
- 1:2-8 Keelese fitele yī Nyo' le bō bvufee bvū nen'yi fō Nyo' le
- 1:9-11 Kefufe bō kpaw
- 1:12-18 Mmom bō mwεεm mvū teeyi bonyii
- 1:19-27 Keeyuuke gee
- 2:1-13 Fo wee edūnci kejεy jεey
- 2:14-26 Keelese fitele yī Nyo' le bō gee di lej
- 3:1-18 Wee Klistu bō leme diew
- 4:1-5:6 Wee Klistu bō wonj wvun
- 5:7-20 Bontefe jεy jεy

1 Nwa' wvun sanj me wvū Jem, waa lemme Nyo' bō Tata Jisow Klistu. Me nsan fō dikfuu di bonyii bo Nyo' le di yuufe ncow difεε di nu ε tawse wonj e tfuu. Me ngayte ben e. *

Keelese fitele yī Nyo' le noo keefeεfene

2 Boom bo bwεεm e, ε mmom too fō ben e jε le jε le, ε ben jo le ε nu bvujonke.

3 Me njemyi nonen njefo no ben fele ε mmom ente, leese ke fitele yī Nyo' le, nu ε yī nu ege ε ben ekee keekuu shēm ntay.

4 Ben ekuulε ke shēm nonen egen emεse, wvu le ben enu bonyii bō nu ε taw ε kocεn, yaa tane fieε yī yene le ke.

5 ε wee mvu ben e tane bvufee keekiε fieε fi Nyo' gomte, ε wvū lεke ε ε nu ε Nyo' ε wvū enya. Nyo' nu wvū nyaa ε wee tfuu bō fitele ficii yaa waale wee ke.

6 Geenεn, wee edioo elεke no leeme ke bō Nyo' fitele fimwaan, yaa maηene ke. Ben ekeε le wee wvū maηene nu diεwe joo yī baay yī fwefwe bvuyte ε yī shεεηke bii jō wvū gene.

7 Fo wee diεwe wvuwe le ekpwaakε le wen nu ke elεke fieε ε Nyo' ekeηke ke.

8 Wvuwe wee nu wvū keηke mvuntelem mvunfεεm, tuwtene lo yī fieε ficii fi wvū gee le.

Bonyii bo kefufe le bō bo kpaw e

9 Wee mbee wvū fuute eyuukε njon le Nyo' nu ε bense wase wvū,

10 ε wee kpaw eyuukε njon le bō nu ε shike wase wvū, njefo wvū nu ke egen ecine kpaw we le ke leηlejη no fow ké looke yī egay e ke ne yele.

11 No diuu ké sane dioo baa ton'yi ε egay yowlεn, ε fow wvū yī dvū le yele, ε bvujonke bwew ka, nu ke leηlejη no wee wvū ghane kunjene kpaw we nu ke egen.

Mmom bō mwεεm mvū teeyi bonyii

12 Njon wvu baay nu wvū wee wvū kuule shēm seke mmom e to fō wvū le, njefo ε nu seke wvū e leem ε tεme, ε wvū ke ekeηke kefo ke bvunfon e kε ε nu nshii wvū mey lo kε Nyo' nu ε kaw wee tfuu wvū koonke wvū dvū.

13 Fo fieε ké dioo teeyi wee le wvū ege kebefε, ε wvū no duū le ε teeyi Nyo' wen ke, njefo ke ε nulo ε fieε etele Nyo' le wvū ege kebefε ke. ε ke Nyo' kε no teeyi fiew wee ke.

14 Fieε fi ké tele wee nonen, nu mwεεm mvū befe mvū wvū keηke shieε yī dvū le, ε mvū dioo ε lεwce wvū mum wov,

15 ε shieε wvun ké tεme, mum to bō kebefε, ε kebefε ké dioo ε ku ε kocεn, to bō kpwe.

16 Boom bo bwεεm e bō nu shēm yεm, fo ben elεlε bikuu binen ke.

17 Mwεεm mvunciiim mvū jee nu lejη, mvū beene keηke nen'yi ε ε nu fowe fō Nyo' le. ε nu wvū Cee Mbom mwεεm mvunciiim mvu fowe mvū nyaa n'yuu. Ke Nyo' kumene diεwe kenjinjinjη e kε ké no kumene mond-vuum ke.

18 ε nu wvū wvū to cawεε beene nya beene bō diεw yī nu keceεy ε yī nya nshii wvu fwe ε beene, wvu le beene enū fieε fi fwe fi wvū to balεε le ε nu naa fiew ente jo mwεεm mvunciiim mvū wvū to bomεε.

Keeyuuke diεw Nyo' gee no yī gomte

19 Boom bo bwεεm e bō nu shēm yεm, ben ekiεε le wee tfuu keηke keenu cekey keenya bitem yī fieε le, jōd wεε bō njeme, jōd wεε bō shēm yī ton'yεen,

20 njefo ke wee wvū ton'yi shēm nulo ege fieε fi teyey fi Nyo' shieele ke.

21 Fī ε no nu le, ben ecine nce nnyen e noo kenge kε tmyi le, eshike bikuu binen, efisien diεw Nyo' yī Nyo' nu ε lese fō mvuntelem mvunen e. Diεw yin nu yī nulo eboyse ben.

22 Fo ben elεlε bikuu binen keeyuuke ke lo diεw Nyo' maη ke. Ben egeε no yī gayte.

1:1 Mat 13:55; Lem 12:17; 15:13; 21:18; 1Kol 15:7; Gal 1:19; 2:9; 1Bi 1:1 * 1:1 Dikfuu di bonyii bo Nyo' le nu Bojuu bō nu ε lese fitele yī Jisow Klistu le, ε bō ε tawse e no cee bitum bimew e. 1:2 Lum 5:3-5; 1Bi 1:6-7 1:5 Bnjn 2:6 1:6 5:13; Mat 7:7; 21:21-22; Efe 4:14 1:9 2:5 1:10 Job 14:2; Mben 90:5-6; Yesa 40:6-8 1:10 5:10 1:12 5:11; 1Kol 9:24-25 1:13 Bnjn 19:3; 1Kol 10:13 1:14 Lum 6:19-21; 7:7-10; 1Jon 2:16-17 1:17 Kejη 1:14-18; Mat 7:11 1:18 Jon 1:13; Lum 8:19-23; 1Bi 1:23 1:19 3:2; Bnjn 15:1; Ekle 7:8-9 1:21 Kolo 3:8; 1Bi 2:1 1:22 2:17; Mat 7:24, 26; Lum 2:13

23 Wee wvù yuuke ke lo diew Nyo' yaa gee no yí gayte, nu diewe wee wvù nu e taa bvushiw bwew ê kenleey e,

24 no wvù tale nonen, e base jim e mum e kase e daaye no nfieesen ye nu.

25 Geenen, wee wvù looci taale ê nci wvù taashi bonci bocii bvuu bvuuuse bonyii bvunfaw e, leeme yí dvù le sekecii, yaa daayi fiwe fi wvù yuuke e wvù jemyi, gee no wvù gayte, nu e Nyo' nu ke elaj kembonen yí fiwe ficii fi wvù gee le.

26 E wee teje ekole kew le wen looci nu wee mbee, e fanje yaa ejici leme diew e, tu wvù lele ekole kew, e fiwe fi wvù teje ekole kew le wen nu wee mbee nu ecici.

27 Mbee wvù Nyo' Icee wesebeene yene e è nu wvu lej bvuu yuule ê wvù ejise, nu wvu wee wvù taale fò boom bo bonkfu le noo fò boké' bo bonkfu le seke bó nu yí ngew e. E è bvuu nu ten wvù kemsene bô ekole kew fo mwem mvu yí nshé le fen elom wvù.

2

Fo ben edunçi kejeey jeyy ke

1 Boom bo bwem e, no ben nu e lese wase fitele yí Tata wesebeene wvù Jisos Klistu wvù nu Tata bvukuke le, fo ben edunçi kejeey jeyy ke.

2 Me njemyi nonen njefo è nulo é bonyii bofee ene eley yew yene nshii le, e wvumvu e jise ndvù e yí jee, e lese mvuncaw e bó e kene bô ketwaa ke bigew e kè ye, e wvumvu wee nu fiew wee kefufe, e wvù e jise ndvù e yí e sawye.

3 Ben e ne e gay ê wee kefufe le, "Leem fofe," kene le, "To eshii fokuse fen nshé le," e mum e nya bvufee e è nu yí wee wvù sufe ye we le, e gay ê wvù le, "Ke to eshii fen wee wvu baay."

4 E ben ne e ge nonen, ke tu ben nu e tu wase bonyii bô sumtene bonsaw bô mvuntelem mvù yiile? Ke fifin yen'yi le ben dunçi kejeey jeyy ê ben entelen e?

5 Boom bo bwem e bô nu shém yem, ben eyeke eyuw, ke è nu bonyii bo kefufe le bo fokuse fen bô Nyo' nu e caw le bó elooci kenje mbee wvù nu e yinjen e? E ke è bvuu nu bô bô Nyo' nu ke enya bô bô bvudvuu ente jo bvunfon bwew bvù wvù to kawee wee tfuu wvù koonje wvù dvù le?

6 Geenen, ben nen'yi finen kaa no shoose lo wee kefufe ê yiyé je le, yene e è nu wee kpaw e. Bonyii bô nu e ben e shii yí yene le guute ben gene dvù yéw bonsaw e nu baa? Ke è nu bonyii bo kpaw e le?

7 Ke è bvuu nu ke bó bô jemyi diéw yí befe ekume diee di Tata wvù kenje ben e le?

8 Ben elooci gele nci Nfon wvù Nyo' wvù nu è Nwa' we le. Nci wvun nu le, "E koonje waa bwoo no wo koonje ekole kuw."

E ben gee nonen, tu ben gee lej.

9 Geenen, é ben dunçi kejeey jeyy no me mbe njeme wase, tu è nu kebefee e ben gee, tu ben nu e ngoy nci wvù e koo ben.

10 Ben ekeè le é wee gele naa bonci bo Nyo' le bocii, e ke e ngoy mwaan, tu wvù nu e ngoy wase bocii.

11 E fi nu nonen, njefo Nyo' wvù to gaye le,

"Fo wo ejan kpwee wee ke"

nu ke ten wvù wvù to gaye le,

"Fo wo eyu wee ke."

E wo nu se wo nu e jan kpwee wee, geenen e yu wee, tu wo nu e ngoy ke nci Nyo'.

12 Nonen, ben ejemyi bvuu geé mwem diewe bonyii bô Nyo' nu ke esaw bó bii nci wvù bvuuuse bonyii bvunfaw e.

13 Ben ekeè le Nyo' nu ke dioo saake nsaw, wvù saa ekole shen fò wee mvu le ke. Geenen, wee wvù koolé shen nu wvù nu ke eboy yí nsaw e.

Fise fi dunçi le wee nu e lese fitele yí Nyo' le nu gee diew di lej

14 Boom bo bwem e, é wee ne e no duu le wen nu e lese fitele yí Nyo' le, e gee diew yaa dunçi nonen ke, é fifie ke efi wvù yí la le? E nulo é fitele fi wvù lese fidvu ke eboyse wvù?

15 Bô ejo le, é waa bwoo wvù diemsen kene wvù kpwoon ne e no tane ndvù bô mwem mvudien mvu ediuw ecii,

16 e to fò wo le, wo e gay ê wvù le, "Nyo' elaj kembonen yí yo le é wo ekenje ndvù bô mwem mvudien." E wo gay ne e nu ge di lej. Me e nya wvù bô mwem mvù wvù shieele, é fifie efi wvù yí la le?

17 Ben baa yen le le é wee duu le wen nu e lese fitele yí Nyo' le, se gee diew dunçi nonen, tu fitele fi wvù lese efinen nu ecici?

18 Wee mvu nulo ene egay le, fi wee mvu le nu e wvù lese e è nu fitele yí Nyo' le, e fi wee mvu le nu e wvù gee e è nu ge di lej. Me e mum e no ngayte le wvù edunçe no è nulo é wee else fitele yí Nyo' le se gee diew nu lej, é me ndunçe é wvù no me nu e nlese fitele yí Nyo' le e è nu yí gee diem di lej e.

19 E wee nu e bee le Nyo' nu mwaan, tu è nu lej. Geenen, naa boncendaa bo dèwle le ten nu e bee ke nonen e no fane, ciinke.

1:25 2:12, 24; Mben 19:7; Jon 13:17; Lum 8:2; Gal 6:2 1:26 3:2, 10; Mben 34:13; 141:3 1:27 Mben 10:14, 18; Yesa 1:17; Mat 25:35-36 2:1 2:1-9; Dito 1:17; 10:17; 16:19; 2; Job 34:19; Mben 82:2; Bijn 24:23; Mat 5:45; Lem 10:34; Lum 2:11; 10:12; Gal 2:6; Efe 6:9; Kolo 3:25; 1Bi 1:17 2:5 1:9; Luk 6:20-21; 1Kol 1:26-28; Mwm 2:9 2:8 Lew 19:18; Mat 22:39; Lum 13:9 2:9 2:1 2:10 Mat 5:19; Gal 3:10; 5:3 2:11 Ksm 20:13-14 2:12 1:25 2:13 Mat 5:7; 7:1; 18:32-35 2:14 Mat 7:21; 1Jon 3:17 2:15 Mat 25:35-36 2:17 Gal 5:6, 16, 22-24; 1Jon 3:18 2:19 Dito 6:4; Mat 8:29; Mak 1:24

20 Wvuwε wee nu keyuη. Wvú gomte le me endunçε le ε wee lese fitele yí Nyo' le se gee di jee ηkuuη, tu è nu εcici?

21 Kε fιεε fi to gee ε Nyo' yen le Abla'am wvú icee wesebeene nu ε kocen wee we le to nu gee diew di leη e? Wvú to nu ε jo waa we wvú Aysik, jike yí ketan ke ncese le keege ncese dvú fô Nyo' le.

22 Ben ε yen le le fitele fi wvú to leseε yí Nyo' le bô gee diew di leη to lene εkale kemwaan e? Gee diew di leη to nu ε dunçε le fitele fi wvú to leseε yí Nyo' le to nu ε yinçen.

23 ε fi mum kocen no bó to sançε ê Nwa' Nyo' le le, "Abla'am to nu ε lese fitele yí Nyo' le, nje nonen, ε Nyo' yen le wvú nu wee wvu teytey."

ε bó mum no teηe wvú le nsaa Nyo'.

24 Ben ε bvuu ε yen le le fιεε fi ké ge ε Nyo' yen le wee nu ε kocen wee we le nu gee diew di leη, ε è yaa mεy ke fitele fi wvú lese yí Nyo' le maan ke?

25 ε nu ke leηleη no fi La'ab wvú to nu kpwoon nsake le to nu. Fιεε fi to gee ε Nyo' yen le wvú nu ε kocen wee we le to nu gee diew di leη. Wvú to nu ε fiisn bonkee bo Israel ε wvú yew, ke dunçε je yimi jεy yí bó etu jim jó.

26 Fí ε no nu le, ke no keyoy cin'yi nyam ye le ε yi mum no nu wase fιεε fi εcici, nu ke leηleη no wee lese fitele yí Nyo' le se gee di leη ηkuuη tu fi nu εcici.

3

Wee eshe bô leme diew

1 Boom bo bwεem e, fo ben nteen egomté keenu bonyii bo n'yεeyi le ke. Kε ben kee ntay le bonyii bo n'yεeyi le nu ε wvubo nsaw nu ε bó nu ke eloocε etasse ntay?

2 ε nu kecey le beene bocii gee bojay nteen. Geenεn, ε wee nu dvú wvú yaa ké jay njeme ke, tu è nu wee ε wvú ε kocen, bvuu kee ten keekemsen bó ekole kew.

3 Beene ké jo ncaw lese εmvu jo nyambala keege le yi eyuuké beene le. ε beene mum no bançe nyam yidvu dvú ε yí gene jô beene gomte.

4 Ben eyen ten no ηguw wvu ê joo nu. Wvú kuuke naa ntay, ε fwefwe wvú tεmyi ké no domsee. Geenεn, ε fιεε fi wee wvú guute ηguw bançe dvú ε wvú gene jô wvú gomte, nu ke nen caan.

5 ε nu ke leηleη no leme nu. Dí nu ke lo fιεε fi caan yí wee le. Geenεn ké no jemyi mwεem mvú teytey baay.

Kε ben kee no è nulo é ηgyu ekpway nen kpwawy, ekoo, eshike εkowε kecile fokuse?

6 Leme nu ke ten diewe ηgyu e. Mwεem mvú befe mvu fokuse fan nu ε tase yí leme di wee le, lamte beete bó ye wee yicii. Leme ké fwεε ηgyu ε wvú befe bó nshii wee tfuu. ε ηgyu wvun nu ε leme joo ε è nu fô ηgyu wvu baay e.

7 Bonyii nu ε mom wase keeyεyi dikfuu di nyám e dicii. Bó nu ε yεeyi wase nyám yi ηkpwaante bó mvunyiim noo nyám yi sone bó yi ê joo.

8 Geenεn, ke wee nu naa lo dvú wvú nulo eyεeyi leme ke. Leme ké no wεwte ke lo, ε dí ε yinçen bó kebefe ε è nu ké nulo eyu wee ke diewe εdien ε fimbuw e.

9 ε nu leme din di beene ké no bensee Tata wvú Icee wesebeene dvú, ε è bvuu nu ké dí di beene ké no nan'yi bonyii dvú, ε bonyii ban nu ε è bom Nyo' ε bó fieesene wvú.

10 Diuw mwaan ε mum ε no bvuuuse mbense bvuu bvuuuse boncun. Boom bo bwεem e, ke fi keηke keenu nonen ke.

11 ε nulo é joo yi yuule bó keduuudu ebuyte diuw mwaan e?

12 Boom bo bwεem e, é nulo é fimbi eyum yí εfele le? Nuu le é nulo é ntluη eyum yí εfele le? Kε é nulo ten é diuw joo lew ebvuuse joo yi jee ke.

Bvufee bvú nen'yi fowe

13 ε nu yεε ê ben ente wvú duu le wen feefene bvuu kee fιεε? Mwεten edunçε ekole kew yí nce we wvú jee bó gee diew di leη di wvú gee yaa saale ke ye, no wee wvú feefene ké no nu.

14 Geenεn, é wee ffuuke bó keηghεw noo ken'yεε ejise fô fitele le, fo wvú esaalé ye le wen feefene lo ke. ε wvú ge nonen, tu wvú tune keceey.

15 Kε kfuu bvubwe bvufee yaa nu bvú fowe ke. ε nu bvú yí nshε le, ε è nu bvú wee wvu wum e, ε è bvuu nu bvú dεwle le.

16 Ben ekeè le naa fεε fô bonyii keηke keηghεw bó ken'yεε ejise, nu ε mwεem ké no bvuuηke ke lo fô. ε bó no gee dikfuu di mwεem mvú befe le mvunciim.

17 Geenεn, wee wvú keηke bvufee bvú nen'yi fowe ké no yuule, koonke nyεkeey bvuu nu wεε, nyaa ten bitem ê wee mvu, nu ε wvú ε yinçen bó shen noo gee di jee, yaa dunçi kejeey jεy ke, yaa keηke diεw fιεε ke.

18 Bonyii bó geele nyεkeey, jewyi ηgow yí è nu nyεkeey, ε ηgbwele no nu nce wvu teytey.

2:21 Kejη 22:1-18; Lum 4:1-5, 13-16, 19-22; Ibu 11:17 2:23 Kejη 15:6; Lum 4:3 2:25 Yosh 6:17; Mat 1:5; Ibu 11:31 2:26 2:17, 20 3:2 Mben 141:3; Bηgn 10:19 3:2 1:26 3:3 Mben 32:9 3:6 Bηgn 10:19; Mat 15:11, 18-19 3:7 Kejη 9:2 3:8 Mben 140:3; Lum 3:13; Efe 4:29 3:9 Kejη 1:26-27 3:12 Mat 7:16 3:13 Lum 12:16 3:14 1Kol 3:1-3; Gal 5:20-6:4 3:15 1:5, 17 3:17 Mat 5:48; 1Kol 13:4-7; Gal 5:22-23; Fili 1:9-11 3:18 Mat 5:9 4:1 Lum 7:5; 1Bi 2:11

4

Keekoŋke mwεem mvuyi nshε le beete bō wee Nyo'

¹ Fiεε fi nen'yi no too bō waa noo bvuidiuv ε ben entelej nu la? Ke ε nu shieε mwεem mvū ye yene gomte mvū ffuuke shém yene le le?

² Ben dioo shieele fiεε se ben ε keŋke mum no gomte keeyu wee se keŋke. E ben ké dioo bvuuushi ejise yi fiεε le, ε fi fufe, ε ben mum no waale, diuu. Fiεε fi gee ε ben nu se ben keŋke mwεem mvun nu njefo ke ben ké no leke ε Nyo' ke.

³ E ben ké dioo ε cim ε leke, ben saa keŋke ke, ε ε nu njefo ke ben leke bō bonkpawce bo lej ke. Ben leke mwεem ε ε nu ke keege mwεem mvū ye yene gomte dvū.

⁴ Ben nu naa lo diεwe bokεne bō nu ε cine wase bolemse bobole ε no gee ε ε nu nsake le. Ke ben ke le ε wee kole nsan bō wonj wvun, tu wvū nu ε tu wase wee bvuban fō Nyo' le le? Nonen, ben ekeε le ε ε nu naa yeε wvū nu ε caw fiew keekoo nsan bō wonj wvun, tu mwεen nu ε tu wase wee bvuban fō Nyo' le.

⁵ E nulo ε ben eghan neε se no kpwaake le fiεε fi bō to sanjεε ε Nwa' Nyo' le nu εcici? Bō to nu ε sanj le, "Nyo' keŋke shieε, beele baay fō keyoy ké wvū to gεkeε le ki enū yi yese beene le." *

⁶ Nyo' fii naa beene baay. E nu fiεε fi bō sanjεε ε Nwa' Nyo' le le, "Nyo' shiwse bonyii bō bensee bikuu bibole, geenε buuke bonyii bō shiwse bikuu bi-bole bō nfi."

⁷ Nonen, ben enya bikuu binen ε Nyo', ebon njan ben ε bo dεwle ε wvū efεε lo ε ben ejim.

⁸ Ben eto nceencee mbew Nyo' le, ε wvū eto tεn nceencee mbew yene le. Ben bonyii bō befe ebvuushe can fō mwεem mvū befe le, ecake mvuntelem mvunen ben bō leeme mvuntelem mvunfεem ben ε bo Nyo'.

⁹ Ben enū bō yii, beelε shiwsε misem nen wowwowwow. Ben elu bō dikie, ebeelε ε ε nu kpwe, elu bō njorj wvū ben yuuke, esod ε ε nu bikuu.

¹⁰ Ben eshike bikuu binen ε Nyo' ejise, ε wvū ecake ben we.

Fo wee elomte gee di waa bwee le ke

¹¹ Boom bo bwεem e, fo wee ejemyi diεw yi befe ekumε waa bwee ke. E wee jemyi diεw yi befe ekumε waa bwee keεε lomte gee di

waa bwee le, tu wvū jemyi diεw yi befe ε ε nu ekumε nci Nyo' bvuu lomte nci wvudvu. E wee lomte nci Nyo', tu ke wvū beε wee wvū gεεle nci ke. Wvuwε wee nu ε tu wase wee wvū saake lo nci. †

¹² Wee wvū nyaa nci bvuu sumtene bon-saw bo bonyii le nu ke mwaan. E nu ke wvū wvū nulo eboyse keεε elεse wee. Wo ε no nu yeε wvū lomte gee di waa bwoo le?

Fo ben esaalε ye ke

¹³ Ben eyeke eyuw, ben bō nen'yi no duu le, "Eben keεε ntfuu nu ε bese nu egen kin kelaante le keεε keki le, ece jó yi kelum e, ekamem way, ekeŋke sew."

¹⁴ Ben ké dioo jemyi nonen no kee fiεε fi nu ebuy ekooy ntfuu le? Ben kee fiεε fi ε nu nshii wene? Nshii wene nu diεwe kekfu ké bō yene ki le, moocε caan ε kί ε la wase.

¹⁵ Fiεε fi ben bee ejemyi nu le, "E Nyo' fen nu ε bee le bese enū dvū, ε bese ke ege fin fiεε ebvuu ege fifi."

¹⁶ Geenεn, ben nen'yi finεn kaa no saale lo ye, kfune gwuv. Ben ekeε le keesaale ye nonen nu kebefε.

¹⁷ Nonen, ε wee kee fiεε fi lej fi wvū keŋke keege, ε fanjε yaa ege, tu wvū nu ε ge kebefε.

5

Bonyii bo kpaw e eyεnε

¹ Bonyii bo kpaw e, ben eyeke eyuw fiεε fi me njemyi. Ben ebeelε, fuunjké kpwe nje njεw wvū nu ke eto fō ben e.

² Kpwaw wene nu ε fo wase, shéw ε kan ndvū yene.

³ Mwεem mvunen mvu bigew e nu ε duwse wase. Nduwse wvun nu ke edujε nce wene ken'yεε ejise, ebvuu edie ye yene diεwe nguy e. Eyan nu wase ediuw yo fokemεse, ε ben baanci ke ε ε nu kpawaw.

⁴ Ben etaa eyen, ben nu ε leε bonyii bō lemte ηεε yene. Bō nu ε gbwele wase mwεem mvunen ben ε fanj keelaw bō, bō ε no beele. Bō nu ε bee wase Tata Nyo' wvū keŋke Mvungay Mvunciim ε yuw kpwe yibo.

⁵ Ben nu ε ce wase fokuse fen ε die bikuu binen no ye yene shieele. Ben nu ε dieken wase ε fanjken diεwe binsoj bi nyám e bi ceyte diuu di bō nu ke esane le.

⁶ Ben nu ε bon bikaa ε bonyii ejim bō ε ley njεw e. Ben ε yuwye bonyii se bō nu ε jay fiεε njkuuj, ε ε nu bonyii bō nulo saa ebon njan ben ε bō ke.

4:2 1Jon 3:16 4:4 Mat 6:24; Jon 15:18-19; 1Jon 2:15

4:8 Mben 18:20, 24; Yesa 1:16; Saka 1:2-3; Mala 3:6-7

2:1 † 4:11 Nci wvun nu le, "E koonjε waa bwoo no wo koonjε ekole kuw". E ε bvuu nu ke wvū wvū jem gayte le wvū

boysεe bonyii. 4:12 Lum 14:4; 1Kol 4:5 4:13 Bnġn 27:1; Luk 12:18-20 4:14 Job 7:9-10; Mben 39:5-6 4:15

Lem 18:21; Lum 1:10; 1Kol 4:19; 16:7 4:16 1Tim 6:17; 1Jon 2:16 4:17 Luk 12:47 5:1 Bnġn 15:6; Yesa 5:8-10; Amo

6:3-7 5:1 1:10; Luk 6:24 5:2 Mat 6:19-20 5:4 Ksm 3:7; Lew 19:13; Yeli 22:13; Mala 3:5 5:5 Yeli 12:3; 25:34

* 4:5 Keεε le "Keyoy ke Yuule ké Nyo' to nyae ε beene keŋke

4:6 4:10; Bnġn 3:34; Mat 23:12; 1Bi 5:5 4:7 Efe 6:12; 1Bi 5:8-9

4:9 Luk 6:25 4:10 4:6; 1Bi 5:6 4:11 Mben 101:5; 1Bi

2:1

Bonyii bo Nyo' le enù nyεkeey

⁷ Boom bo bwεεm e, fi mum ε no nu le ben enù ke nyεkeey egen ebuy seke Tata nu ke ekase eto. Ben etaa eyen no bonyii bò lemte ηεε ké no nu nyεkeey gen buy seke bó ké gbwele ηgu yi jee ηεε yibole. Bó ké cey ε jan ghan gbwε ε bó jewε mwεεm, ké cey ε mvú ghan be.

⁸ Ben ten enù ke nyεkeey nonen. Ben eleemé ké temyi njefo kefew kè Tata Jisós nu ke eto nu wase nceencee.

⁹ Boom bo bwεεm e, fo wee ewvukenè waa bwee ké. Wee wvú wvukene waa bwee nu ke ekeηke nsaw. Wee wvú nu ke esumtene bonsaw nu wase ε yew fwese.

¹⁰ Boom bo bwεεm e, ben ejo kenfewsεn fò bonyii bo ntum e bo Nyo' le bó to ké no jemyi ε bonyii ε diee di Nyo' le. Bó to yene bonjεw, nu ke nyεkeey.

¹¹ Beene nu ε yεn le bonyii bocii bó to nu ε kuu shém gen mase nu ε Nyo' ε lan kembonen yi bó le. Ben nu ε yuw wase ekumε Job no wvú to kuleε shém gen mase, ε bvuu ε yuw ten no Tata Nyo' to ghanεε banke ηjεw we ε ε tu bvujonke. Tata to ge nonen, njefo wvú camte shen bó bonyii, koole yii fò bó le.

¹² Boom bo bwεεm e, fiεε fi fele mwεεm mvunciim nu le, fo wee ke dioo jemyi fiεε kan naa lo ké. Kenεε wvú kane ε ε nu wonj Nyo', kenεε wvú kane nshe, kenεε è nu fiεε diee la. E wee beηε fiεε le, “Eε”, ε è no nu no fi nu. Wvú ε tun le, “Aay”, ε è no nu no fi nu. E ben gee nonen, Nyo' saa ke ebvuu elese wee ηjεw e ké.

Bunle bó mbee fii lo

¹³ E wee mvu ben e yene ηjεw, ε wvú nu bunleè. Wee ε no yuuke njon, ε wvú no yemtè bensee Nyo'.

¹⁴ E wee mvu ben e cεmte lo, ε wvú tee bocee kentaashe ke bonyii bo mbee le, ε bó to bunle é wvú we, yefe wvú bó mεεm é diee di Tata le,

¹⁵ ε bunle yidvu yi bó bunlee ε bó ε lese fitele yi Tata le, efi wvú é wvú ebonen, é Nyo' ecake wvú we. E é fen nu ε wee wvudvu ε ge kebefε, é Nyo' eleεshe enya é wvú.

¹⁶ Nonen, fi è no nu le, é wee ge fiεε fi befe, é wvú see é waa bwee, é wee ebunle fò wee noo wee le, wvu le Nyo' efε ben. Bunle wee wvu teytey keηke mvungay baay gee mwεεm nteen.

¹⁷ Ben ejo kenfewsεn yi Elayja le. Wvú to nu ke wee wvu wum diεwε beene le. E wvú ke bunle shiee le le fo jan egbwe yi nshe le ké. E jan mey ké we nonen yi bilum e bitète bó kenjawn.

¹⁸ E wvú ke ne kase bunle, ε Nyo' shike jan, ε mwεεm kase no kuu yi nshe le.

¹⁹ Boom bo bwεεm e, é wee mvu ben e ne ε cine je keceey ε ε no bvuyte lo, wee mvu ε jo wvú ε tu bó wvú jim,

²⁰ E wee wvú tu bó wvú jim wε no kee le é wee banke wee wvú gee mwεεm mvú befe, wvú ε cine jé ye yi εcici le, tu wvú nu ε bvuse mwεten diuw kpwe le, Nyo' ε leεshe bibefe biew bi nu e bí ε mã lo.

Njwa' wvu fwe wvu Bitá Fiεε fi nu ê Njwa' Bitá wvu fwe wvun e

Njwa' Bitá wvu fwe wvun nu ε wvú to sanj fô bonyii bo Klistu le bô to nu ε saanjken gen no cee mondvuum e jεεY jεεY (1:1). Fiεε fi baay fi to gee é wvú se sanj njwa' wvun to nu keetefe bonyii ban no bonyii to bone bikaa é bô ejim e, ε bô yene bongew nje fitele fi bó lese yí Klistu le. Keetefe bô nonen, ε Bitá mum kume bó ekumε saaka wvú jee wvu ekumε Jisos Klistu wvú kpwe ye bó mbuy we yí kpwe le noo njkawma we le wen nu ke ekase eto, nu fiεε fi bó etaalé fwe ε bó ε gεε bvufee yí dvú le.

Bikuu bi mwεεm e é njwa' wvun e

1:1-2 Kenjkwε

1:3-12 Keekume no Nyo' boysee bonyii

1:13-2:10 Ntefe ekumε keecee nce wvú yuule

2:11-4:19 No è nulo é wee Klistu ejóò bongew bó wvú yene

5:1-11 No è nulo é wee Klistu eshiwσé ekole kew bvuu lemte ten fô bonyii le

5:12-14 Kemεse

¹ Njwa' wvun sanj me wvú Bitá waa ntum Jisos Klistu. E me nsanj fô bonyii bó Nyo' nu ε caw le è nu bew e bó nu ε saanjken ε no nu biba bi Bontus bó Galëshia noo Kafadosia noo Esia noo Bitinia le.

² Nyo' Icee wesebeene to caw ben no wvú to seysεε wase ε è beε lo le fi nu ke enú. É Keyoy kew mum seysεε ben gεε le ben eyuuké Jisos Klistu wvú nu ε cukε ben bó elεmε kew e. Nyo' ebw ben bó kembonen naa ntay ebvuu enya ben bó mvuntelem mvú leεtene naa ntay.

Beene cee taale kε wase ε è nu fwe

³ Mbense enú fô Nyo' le wvú nu Nyo' Tata wesebeene wvú Jisos Klistu bvuu nu Ice. Wvú nu ε cam shen fô beene le baay, ε boo beene é mboo wvu fwe le no Jisos Klistu to buyεε yí kpwe le. Fifi nu ε ge beene ε no cee keseen taale kε wase ε è nu fwe,

⁴ keeke edie bvushεw bvú wvú nu ε gεε é beene wonj wvu we le. Bvushεw bvun nu bvú yaa nulo efo, kenεε ebefe, kenεε ekpwe ncom kε.

⁵ Nyo' gemgeme ben bó mvunjay mwew fele yí fitele fi ben nu ε lese yí ye le ε no cεyte

mboyma wvú nu ke eyenε diuu di fokemεse le.

⁶ No ben kee nonen, ε mum ε no yuuke njon, Geenε ε ben kenjke kε keeyuuke nsase yí kεfew e caan nje mmom yí too fô ben e jé le jé le.

⁷ Yí too keemom laa fitele finen fi ben lese yí Nyo' le temyi ke ntay ε. Kε naa ketwaa ke bigew e kè yeεle nu ε bó ké mom bó nguy, ε ketwaa kin nu fiεε ε fi nulo ebefe, tu è nulo é bó emom ke ten fitele fi ben lese yí Nyo' le. É fitele fin nu fiεε ε fi fele ketwaa ke bigew e kè yeεle. Nonen, é ke edioo enu diuu di Jisos Klistu nu ke edunεε ekole kew, é bó ebensee ben, tumte monjcum monen, wvumte ben.

⁸ Keseen nu ε ben koonjke Jisos Klistu ε ben ke baa cim yen wase wvú le ke, ε ben ε lese fitele yí ye le, yaa yene wvú le kε. Ben ε mum ε no yuuke njon naa wvu baay wvú è nulo wee saa esee kε,

⁹ njefo ben kee le no ben nu ε lese fitele yí ye le nu ε Nyo' nu ke eboysε ben.

¹⁰ Bonyii bo ntum Nyo' le bó to jemiyi ekumε mbuwma wvú Nyo' to nu keeke ebw ben dvú to nu ε no temte, gomte keekieε ekumε mboyma wvun.

¹¹ Keyoy ke Klistu le to nu yí bó le no bó to teete le Klistu nu ke eyen ngew é ke edioo enu ejim jodvu, é wvú ekεnjke bvukukε. É bó mum no gomte keekieε kεfew kè mwεεm mvudvu nu ke ekooy, bó je yí mvú nu ke eghan se kooy jó le.

¹² É Nyo' mum ge ε bó kieε le mwεεm mvú bó to jemiyi mvun nu ε bó yaa jemiyi ε è nu fô bikuu bibole kε, le mvú nu fô ben e. É nu mvú mvú ben to yuwεε dew bonyii bó to fewcεε saaka wvú jee wvú wvu Nyo' é ben é mvunjay mvu Keyoy ke Yuule kè Nyo' to ciinseεε kí to fowe le. Mvun nu mwεεm ε naa bonceendaa bo Nyo' le beele keekieε mvú.

Bonyii bo Nyo' le eyuulé yí gee dibole

¹³ No fi nu nonen, ben ekay bicaw binen enú ε ben ε seysεε bvufee bvunen. Ben ekemsené bó bikuu binen, taalé kε fwe ε è nu yí mbuwma wvú nu ke eto fô ben e seke Jisos Klistu ε kase ε dunεε ekole kew e.

¹⁴ Ben eyuuké kε Nyo' le diεwε boom bew e. Fo ben ebvuu egeé mwεεm bii nyam ye le no ben to shee gee seke ben to beε kenjiwe le kε.

¹⁵ Nyo' wvú to cawεε ben nu ε wvú yuule. Ben ten eyuulé yí gee dinen e dicii,

¹⁶ no fi nu ε bó ε sanj le,

“Ben eyuulé njefo me n'yuule lo.”

¹⁷ No ben teje Nyo' le Icee wene, ε wvú nu wee wvú saake wee tfuu yí gee diew e yaa

dunçi kejeey jsey ke, tu ben keñke keecee nce wene tfuu bô nfan wvù wvu Nyo' yí kefew e kecii kè ben nu yí woñ wvun e ke diewe botolo le.

¹⁸ Ke ben kee le Nyo' to nu e sum wase ben yí nce wvu ecici wvù bo' icee bonen to kuusee ben dvù, e ke wvù to sum e è nu bô fiée diewe bigew e bì nulo ebefe ke.

¹⁹ Wvù to sum e è nu bô eleme ke Klistu le kè yaa nu ke fiée fi ncew, kè nu diewe ke waa njee kentanje le wvù yaa keñke nlom kenée fiée fimew fi befe yí dvù le ke.

²⁰ Nyo' to seyse wvù e è bee lo e woñ se ke kew, e dunçe wvù ediuw yo fokemese eyan e nje yene.

²¹ E ge Klistu ben e se lese fitele yí Nyo' wvù to bvusee wvù yí kpwe le nya wvù bô bvukule le. No wvù ge nonen, mvuntelem mvunen bô bonkpawce bonen e mum e no nu e ben e gee yí Nyo' le.

²² No ben yuuke keceey e, e kí gee e mvuntelem mvunen yuule wvu le ben ekeñkè keñkonen fô boom bo bwee wene le e è nu ke keceey, ben emum ekoñenè ke nonen bô mvuntelem mvunen mvuncim.

²³ Ben ekoñenè nonen, njefo bó nu e kase wase e boo ben è mboo wvu fwe le. Ke wee wvù boke ben wvun nu wvù nulo ekpwe ke. E nu Nyo' kebee e wvù yaa nulo ekpwe ke. Wvù to boke ben e è nu bô diew ye yí nya nshii. E diew yin nu ke emey ke eleeme fô.

²⁴ Fí nu no bó sañ è Nwa' Nyo' le le, "Wee wvu wum tfuu nu ke diewe egay e, e bvujonke bwew nu ke diewe fow e. Egay ké no yowlene, e fow ten yeete,

²⁵ geenen e diew Tata nu ke eleeme ke fô sekecii."

Diew yidvu yin nu saaka wvù jee wvù wvu Nyo' wvù bó to fewcee è ben.

2

Ekume Te di keñke nshii noo ketum kè yuule

¹ Fí e mum e no nu le, ben ecine mvuntelem mvù befe le, ecine kenleema noo diew fiée le, ecine kendon ke beneen noo mvunxunsen e.

² Ben ekeñkè shiee fô emben yo è keyoy e yò è nu diew Nyo' eyineyin e, ke lenlen no wan wvu caan ké no keñke fô emben e, wvu le yí egeè e ben kuu gene fwe yí mboyma wene le,

³ no ben nu e yen wase le Tata taale fô ben e.

⁴ Ben etoò fô Tata le wvù nu te e dí keñke nshii, e bonyii to tun le ke dí jee ke, geenen e Nyo' caw fiew le è nu di kenlum e fô wen e.

⁵ Ben nu diewe eta yò keñke ten nshii le e Nyo' bomte yew Keyoy kew dvù, e ben nu ngoo bocee ncese bew bô yuule, gee bonese bo è keyoy e fô wvù le bô wvù koñke nje Jisos Klistu.

⁶ Fí nu è Nwa' Nyo' le le, "Ben etaa eyen, me ngeele te è kelaante kè Sayon e, *

e è nu te di buu di yew e.

E nu te e è caw me, e me nkoonke dí baay.

Te din nu e ke wee lese fitele yí ye le é wvù ke ewuuman ke."

⁷ Fô ben bô nu e lese fitele yí ye le nu e te din jee fô ben e. Geen en fô bonyii bô baa lese fitele yí ye le nu e fí nu fô bó le no bó to sañe è Nwa' Nyo' le le,

"Te didvu din di bonyii bo kembom e to tune

nu e ne wase e tu di bó ebom naa e è nu buu di yew e dvù."

⁸ E fi bvuu nu e bó e sañ le,

"Te din nu ke egee e bonyii baytene yí dvù le.

E nu kemaan e kí nu ke egee e bonyii ghwekene."

Bó baytene yí dvù le njefo bó nu e tun keebee diew Nyo' le, e è nu no Nyo' to seysse wase le fí nu ke enu.

⁹ Geen en, ben nu finen kfuu e è caw Nyo' ben. Ben nu ngoo bocee ncese bô lemte Nfon e. Ben nu ketum kè yuule, nu bonyii bô Nyo' nu e ge le è nu naa bew, le ben eserè mwem mvù jee mvù wvù gee. Wvù nu e tee ben, ben e buy è sjiwe le, e ley è n'yuwe wvu baay e.

¹⁰ E to nu fwele e ben yaa nu bonyii ke, keseen ben e no nu wase bonyii bo Nyo' le. Nyo' to baa cam shen fô ben e fwele ke, keseen nu e wvù e cam wase shen fô ben e.

Bonyii bo Nyo' le edunçi kenje kè jee entelajo bonyii bocii

¹¹ Nsáa yen shém, ben ekeè le ben nu botolo yí nshé le fen fele lo je. Me e mum e no nlooci nkule lo can è ben le fo ben egeè mwem mvù nyam ye shieele ke, njefo mwem mvumvun diuu bô biyoy binen.

¹² Ben edunçi kenje kè jee entelajo bonyii bô yaa kee ke Nyo' wvu le é bó cim jemyi ekume ben le ben befe lo, é bó eyenè

1:18 Mat 20:28; 1Kol 7:23; 6:20 1:19 1:1-2; Jon 1:29; Lem 20:28; 1Kol 5:7; Efe 1:7; Ibu 9:12 1:20 Efe 1:4 1:21 5:1; Lum 5:2 1:22 2:17; 3:8; 4:8; Lum 12:9; Gal 6:10; 2Bi 1:7; 1Jon 4:11 1:23 Jon 1:13; Ibu 4:12; Jem 1:18 1:24 Yesa 40:6-8; Jem 1:10-11 1:25 Yesa 40:6-9 2:1 Efe 4:25; Jem 1:21; 4:11 2:2 1Kol 3:2 2:3 Mben 34:8 2:4 Mben 118:22; Yesa 28:16 2:5 2:9; Lum 12:1; Efe 2:21-22 2:6 Yesa 28:16; Lum 9:33 * 2:6 Sayon nu diee di kelaante kè Jelusalem e. 2:7 Mben 118:22; Mat 21:42; Lem 4:11 2:8 Yesa 8:14-15; Lum 9:33 2:9 1:2; Ksm 19:5-6; Lew 19:2; Dito 4:20; 7:6; 14:2; Yesa 9:1; 43:21; 61:6; Lem 26:18; Lum 5:17; 2Kol 4:6; Efe 5:8; Tay 2:14; Ibu 13:12; 1Bi 2:5; Mwm 1:6; 20:4 2:10 Os 2:23; Lum 9:25 2:11 1:1, 17; Mben 39:12; Lum 7:15, 17-23; Gal 5:17; Ibu 13:14 2:12 Yesa 10:3; Mat 5:16; 2Kol 5:10

kenje kenɛn kè jee le, é ke edioo enu diuu di Nyo' ε to, é bó etumte monkum mew.

¹³ Ben eyuukè wee tfuu wvù bó nu ε gee le wvù esaakè bonyii le no ben nu bonyii bo Tata le. Ben eyuukè Nfon wvu Lum wvù nu Nfon wvu baay e,

¹⁴ eyuukè naa bonyii bò wvù nu ε gee le bó esaaké biba bi won e leese bonyii bò gee mwεem mvù befe ηgew e bensee bò gee mwεem mvu leη e.

¹⁵ Nyo' gomu le ben egeé mwεem mvu leη, emum ebaan̄ke dew biyuj bi bonyii le bó jemyi mwεem ncεwncεw.

¹⁶ Ben eceé diewe bonyii bó bó nu ε bvuse wase bó bvunfaw e, geenɛn fo ben emum ejod fifie teεke fojise gee bibefe ke. Ben eceé ε è nu diewe bonfaw bo Nyo' le.

¹⁷ Ben ewumtè bonyii bocii, koon̄kè boom bo bwee wene le bo mbee le bocii, fanè Nyo', wvumtè Nfon wvu Lum wvù nu Nfon wvu baay.

Bonyii bo Nyo' le ejod kenfewsɛn yí ηgew Klistu le

¹⁸ Bonyii bó lemte bomew e, ben eyuukè bonyii bó ben nu é bó ekuse le, wvumtè bó ntay. Fo ben eyuukè ke ε è nu bó nu nyekeey taale fò ben e ke. Ben ewumtè ten bó befe kenje le.

¹⁹ Me njemyi nɛn njefo Nyo' ké no yuuke njon bó wee wvù bó nyεwle bó wvù ε wvù yuuke nsase se wvù nu ε jay fiεε, geenɛn kuule ke shém njefo wvù nu ε gee bvufee yí Nyo' le.

²⁰ É bó suun̄ke wee ε wvù ε jay fiεε, wvù ε no kuule shém, é sew wvudvu enu la? Geenɛn, é wee yene ηgew ε è nu yí fiεε fi jee le ε wvù ε ge, wvù ε no kuule shém, é Nyo' eyuuke njon bó wvù.

²¹ É nu bvudvuu bvunen keeyene ηgew nonɛn, njefo Klistu ten to nu ε yen ηgew nje yene, dun̄ce kenfewsɛn é ben le ben ejo ekale kew.

²² “Wvù to ke baa yuu ge naa lo kebefε ke, ε ke diéw fiεε to ké no ε yuu buy diuw we le ke.”

²³ Seke bó to nan'yi wvù, wvù to baa tfuse ke. É bó dioo njin̄sene bó wvù, wvù saa sewci ke, geenɛn nya fiεε ficii ε è nu can Nyo' le wvù kee keesaw nsaw leη.

²⁴ Wvù to nu ε tfuse bibefe bisεεbeene ε bí tu yí ye le yí kentam e. Wvù to ge nonɛn, wvù le beene ekpwe é keba ke kebefε le, eceé nce wvu teytoy. Bilamte bí wvù to ken̄kεε nu ε ge wase beene ε bonen.

²⁵ Ben to shee njimte diewe njée le, geenɛn keseen ben ε kase wase ε to fò Wee wvù Cεyte bvuu Taale fò biyoy binen e.

3

No kpwoon bó diemsɛn nulo ecee

¹ Boke' bo bonyii le, ben ten eyuukè bole' bonen e. É ben gee nonɛn, ε wee mvu bó le nu ε wvù tune keebee diéw Nyo' le, é wvù ke ene ebee ε wee baa cim jeme diéw é wvù ke, ε é ge kenje ke kpwe se le,

² no wvù yene ε wvù wvumte ekole kew, cee nce wvù yuule.

³ Fo fiεε fi dun̄ci bvujon̄ke bvunen enu mwεem mvu ye le diéwe keeseysel yvuw ekole ε yí jee, bó keejiise biεε, noo keesuute ye bó ndvù yí jee ke.

⁴ Fiεε fi edun̄ci bvujon̄ke bvuu wee le enu fiεε fi wee nu fò fitele fiew e, ε è nu fitele fi bonene nu nyekeey. Ke bvun bvujon̄ke ke yvumen ke, ε è nu bvù Nyo' koon̄ke ntay.

⁵ É nεε no bokene bó yuule bo fwele bó to nu ε gee bvufee bvubole yí Nyo' le to ké no dun̄ci bvubole bvujon̄ke. Bó to yuuke ten bole' bobole.

⁶ Wee diéwe Sela le to yuuke Aba'am e teηe wvù le tata wen. Ben ten nu boom bo Sela le fan é ben gee mwεem mvu leη yaa fane fiεε ke.

⁷ Bolemsε, ben ten ekiεε je yí ben ken̄ke keecee ben ε boke' bonen jó. Ben enyaa n'wvum é bó no bó baa ken̄ke mvungay diéwe ben e ke. Nyo' nu ε buw ben ε bó bocii bó nshii wvù mey lo. Ben eceé nonɛn, wvu le fò fiεε ebaan̄ke bunle yene ke.

⁸ Keemεεse, me ε no nteete ben bocii le, ben eken̄kè fitele fimwaan̄, ken̄kè shen fò bonyii le, ken̄kè ken̄kon̄en ke bonyii bo mbee le, ken̄kè mvuntelem mvù jee, ε wee yaa joo ke wee mvu ekuse ke.

⁹ Fo wee é ge kebefε bó wee, é wvù tfuse bó kebefε ke. É wee nan wee, fo wvù etfuse bó ncuɛn ke, ε wvù tfuse ε è nu bó diéw kembonen. Fin nu fiεε fi Nyo' teηe ben le ben egeé é wen ke elaj kembonen yí yene le.

¹⁰ É nu no bó nu ε san̄ le, “É wee koon̄ke keeyuw njon yí nshii we le, bó keeyen ε diuw yò jee le, é wvù no kemsene bó leme diew, ε diéw fiεε yaa buyte diuw we le ke.

¹¹ Wvù ken̄ke keeban̄ke jim é mwεem mvù befe le,

egeé ε è nu mvù jee, ekujnené nyekeey biì dvù le,

¹² njefo Tata Nyo' ké no yene bonyii bo teyete e yuuke bunle yibo.

Geenen ε Nyo' ε bon jise yí bonyii bò gee bibefe le."

¹³ ε ben kenke shiee wvu baay keege mwεem mvú jee nonen, tu wee wvu nulo ebvuu ege fiεε fi befe bò ben nu yeε?

¹⁴ Geenen, é bonyii cim nyaa lo ηgew é ben njefo ben gee mwεem mvu teyete, tu Nyo' nu ke elanj kemonen yí yene le. "Fo ben efané bó, kenεε fo mvuntelem ebuuké ben ke."

¹⁵ Ben ewvumtè ε è nu Klistu é mvuntelem mvunen e diεwe Tata wene le. Ben eseyse bikuu binen, eεyτe keenya ntfuse é wee wvu nu ebife fiεε fi ben taale fwe yí dvú le. Geenen ben dioo tfuuse, no tfuuse nyεkeey bó n'wvum.

¹⁶ Fo ben egeé fiεε fi nelo esaake ben fò fitele le ke, wvu le é bó nan'yi ben, jemyi díεw yí befe ekumε kenje kenén kè jee nje ben nu bonyii bo Klistu le, é bó ewuume.

¹⁷ Ben ekeé le fi jee keeyen ηgew nje fiεε fi jee fi ben ge ε è fen nu le Nyo' koonke le fi enù nonen, sfey keeyen ηgew yí fiεε fi befe le fi ben ge.

¹⁸ ε nu ke ten no Klistu to yeneε ηgew kpwe. Wvú to kpwe nje bibefe bi bonyii le kanj mwaan ε fi ka lo nonen. Wvú wvú to nu wee wvu teyete to nu ε kpwe fò bonyii bó yaa nu ke teyete e keeto bó beene fò Nyo' le. Bó to nu ε yu wvú ε è kpwe nyam ye, geenen ε Nyo' ge ε wvú no nu dvú é keyoy e.

¹⁹ ε nu é keyoy kin e wvú wvú to genεε fewce díεw Nyo' é biyoy bi nu yew ncaw e.

²⁰ Biyoy bin nu bi to baa bee Nyo' le kefew ke Noa' le ke. Nyo' to nu ε bosn kuu shém bó bí, εey seke Noa' to keenci ηguw. ηguw wvun nu ε bonyii to ley jó ke wee nyanj maan, ε è nu bó bó to boyεε can joo le.

²¹ Joo yidvu yin nu diεwe joo yí bó leese bonyii jó keseen ε yí boysee bó bó mvunγay mvú Jisós Klistu to buyεε dvú yí kpwe le. Ke bó leese wee é joo le bó cuke ε è nu yile yí ye le ke. ε nu keeleke Nyo' bó fitele fi yuule.

²² Jisós Klistu wvun to nu ε ben fowe, shii é eho ke εceey ke Nyo' le, ε no nu fò saake bonceendaa bo Nyo' le bó biyoy bi kenke mvunγay noo bi saake bicii.

4

Nce bonyii bo Nyo' le nu wvu fwe

¹ No Klistu to nu ε yen ηgew yí nyam ye le, ben ten ekenké kfuu fifie fitele fi wvú to kenke keeyen ten ηgew, ekumyi le wee wvú

nu ε yen wase ηgew yí nyam ye le nu ε bó kebefε ε ka wase.

² Nonen, ke wvú bæε ebvuu eceè nce we fokuse fen bii mwεem mvú nyam ye gomte le ke. Wvú nu eceé bii wase ε è nu mwεem mvú Nyo' gomte le.

³ Ben ekeé le kefew kè ben to shee gee mwεem diεwe bonyii bó yaa kee ke Nyo' le nu ε kí ε fey wase. Ben to cee nce mvunen kenjan, bii ye yene yí ηeyte le, wuu mbvuum ε mó koole, gee bonkaw diekene, wukene yole fò gee diεwe hwé le. ε ben to hvuu bunlee ten bonyo' bo εcici, ε Nyo' to tun wase.

⁴ Keseen diuw ε no yumte bonyii bó yaa kee ke Nyo' no ben baa bvuu taashi ηgoo ben ε bó yí nce wvun wvú nu diεwe wvu nyám e, bó mum ε banke ye ε no nan'yi ben.

⁵ Geenen, bó nu ke eleem etanje diuw fwe dvu Nyo' wvú ceyte keesaw bonyii bó bæε dvú bó bó kpweken wase le.

⁶ ε nu fiεε fi to gee é bó se fewce ten saaka wvú jee wvú wvu Nyo' é bonyii bó nu ε kpweken wase. Bó to fewci nonen wvu le no bó nu ε bó to cim saw wase bó yí nyam ye le diεwe bonyii bo boyuum e, é bó eceé ke nce wvu é keyoy e ε wvú nu diεwe no Nyo' cee.

Wee elemtè bó nnya ye é je yí jee le

⁷ Ben ekeé le kefew kè fiεε ficii nu ke eka too wase nceence. Nonen, ben enù ke bó bvufee bvunen fò, kemsené bó bikuu binen, wvu le ben ebunlé.

⁸ Fiεε fi fele mwεem mvunciim nu ke le wee ekoonké waa bwee bó fitele fiew ficii njefo kenkonen ké no banji bibefe nteen.

⁹ ε waa bwee wee la ghané é wvú le, é wvú fiisen wvú, taa fò wvú le yaa wvukene ke.

¹⁰ No ben nu ε Nyo' e buw ben bó nnya jεey jεey, wee ejoó ye nnya lemte dvú fò bonyii bomew e. Ben elemtè bó mbuwma wvun wvú Nyo' nya jé le jé le diεwe bonyii bo lemme le bó jee.

¹¹ ε wee fewci diεw Nyo', é wvú no fewci ke ε è nu diεw yí buy diuw Nyo' le. Wee é no lemte fò bonyii bomew e, é wvú no lemte ke ε è nu bó mvunγay mvú Nyo' nya é wvú le. Ben egeé nonen wvu le yí fiεε ficii fi ben gee le, é mbense egené fò Nyo' le fele yí Jisós Klistu le. Bvukuke bó mvunγay mvunciim nu ε é kenke wvú sekecii se ηka. Fí enù nonen.

Keeyene ηgew diεwe bonyii bo Klistu le

¹² Nsáa yem shém, fo ben ekenke nghaw yí nton'ye wvú ben yuuke ye le wvú too fò ben e keemom ben ke. Fo fí enù ke diεwe è nu fiεε fimew fifε ε fi kooyi bó ben ke.

3:13 Lum 13:3   **3:14** 4:14; Mat 5:10   **3:15** 1:3-5; Kolo 4:6   **3:16** 2:15   **3:18** 2:21; Lum 5:6-8; 6:10; Ibu 4:15; 7:27
3:19 Kej 6:2; 2Bi 2:4; Jut 6   **3:20** Kej 6:14-22   **3:21** Lum 6:3-4; Ibu 10:22   **3:22** Lem 1:9; Efe 1:21; Mat 22:44; Lum 8:34; Lem 2:33   **4:1** 2:24; 2Kol 4:10; Gal 5:24   **4:2** 2:21   **4:3** Gal 5:19-21; Efe 2:3; Tay 3:3   **4:5** 1:17; 2Tim 4:1
4:7 1Kol 10:11; 1Tes 5:5-8; 1Jon 2:18   **4:8** 1:22; Jem 5:20   **4:9** Ibu 13:2   **4:10** Lum 12:6-8   **4:11** Lum 12:7; 1Kol 10:31; 12:8; Jem 3:1   **4:12** 1:7   **4:13** 5:1; 2Kol 4:10; Lum 5:2

¹³ Ben elanjlanè lo le ben yene nǵew diewe no Klistu to yeneε wvu le é ke edioo enu seke wvú ε buynen bô bvukuke bwew, é ben ebvuu elanjlanje, yuuke njon.

¹⁴ É bonyii nan'yi ben nje diee di Klistu le, tu njon wvu baay nu wene. Fifi dũci le Keyoy ke bvukuke le kè è nu Keyoy ke Nyo' le nu yi yene le.

¹⁵ É wee yene nǵew, fo wvú eyenè njefo wvú nu ε yu wee, kenεε le wvú nu ε con ficeε kenεε ε ge ficeε fimew fi befe, kenεε le wvú nu ε lese diuw fô mwεεm mvu bonyii bomew e ke.

¹⁶ Geenεn, é wee yene nǵew njefo bó tenje wvú le wee Klistu, fo wvú ewuumenè ke. É wvú no bensee ε è nu Nyo' le wen kenjke didie diee.

¹⁷ Ben egeè nonεn njefo kefew nu ε to wase kè Nyo' nu esaw bonyii, ε wvú nu ekew ε è nu bó yew ye. É wvú kew ε è nu bó beene nonεn, é fi ke enu nεε bó bonyii bó nu ε tun keebeε saaka wvú jee wvú wvu Nyo' le?

¹⁸ Bó nu ε sanj é Nwa' Nyo' le le, “É fi tɔmyi fô wee wvu teyey e keeboy, é fi ke enu nεε bó wee wvú tune Nyo', gee bibefe le?”

¹⁹ Nonεn, bonyii bó yene nǵew no Nyo' gomte le bó eyenè, egeè mwεεm ε è nu mvu lenj, gεelè bikuu bibole kan Nyo' Mbom e wvú ké no leeme ke yi njkawma we le.

5

Ekume njée Nyo'

¹ Me ε mum ε no njgomte keentefe bocee kentaashe ke bonyii bo mbee le é ben entelenj. Me nu wee é ngoo bocee kentaashe le, ε me nto n'yen bó ejise yem no Klistu to yeneε nǵew, ε me nu ten wee wvú nu ke eley bvukuke bvú wvú nu ke eto dvú le.

² Me ε no nteete le, ben etaalè fô njée Nyo' yi bó nu ε gεε can yene le ntay. Fo ben dioo taale, no taale ke diewe bó kane lo ben ke. Ben etaalè bó njkon no Nyo' gomte. Fo ben etaalè kenjke ken'yεε ejise yi bigew e ke. Ben ekεnjke shiee ε è nu yi lemme le.

³ Fo ben enuvuseè njée Nyo' yi bó nu ε gεε ben é we jodvu ke. Ben edũci ε è nu kenje kè jee kè yi eyenè benjene.

⁴ É ben gee nonεn, é Ekole ke Boncɔynjee le ke dioo ε buynen, é ben ekεnjke kefo ke bvukuke le kè yaa ké kpwe ncom ke.

⁵ Me ε no njemyi ten é keghan le, ben eyuukè bocee kentaashe ke bonyii bo mbee le ntay. Wee tfuu eshiwsè ekole kew é waa bwee fwe sekeci. Ben ekeè le, “Kε Nyo' ké no tomte wee wvú bensee ye ke. Wvú ké

no tomte ε è nu wvú shiwsε ekole kew bó mbuwma we.”

⁶ Ben emum eshike bikuu binεn enù é mvungay mvu Nyo' le kuse, é kefew ke dioo ε kocεn, é wvú ebense ben.

⁷ Ben egeε mwεεm mvunciim mvú jewsee ben can ye le, njefo wvú kenjke shiee wene.

⁸ Ben ekemsenè bó bikuu binεn, ejinyi ntay njefo wee wene bvuban wvú dεwle ghane wεentene diewe bvule wvú fεwte le, gomte wee keenjele.

⁹ Ben ebon njaj bó wvú, lese keε è nu fitele yi Nyo' le é fi eteme, ekumyi le boom bo bwee wene le yene ke ten nǵew nonεn woj tfuu.

¹⁰ Nǵew wvun nu ke yi kefew e caan, é Nyo' emum ekase eseyse mwεεm é mvú ejon fô ben e, enya ben bó mvungay, ege é ben eciim ntay. Nyo' nu wvú nyaa mbuwma tfuu é bonyii. Wvú nu ε tee ben keeley bvukuke bwew bvú mɔy lo le nje ben nu bonyii bo Klistu le.

¹¹ Mvungay mvunciim nu ε è kenjke wvú sekeci ε njka. Fi enù nonεn.

Ngayma

¹² Me nsanj finjwa' fin fô ben e ε è fici Silas * me wvú nu waa bwee wesebeene. No me n'yene nu ε wvú nu wee wvú é nulo é wee egeε bvufee yi ye le. Me nsanj keentefe ben, embvuu enje é ben ekieε le ficeε ficii fi me nsanj dũci keceey ke ekumε mbuwma Nyo'. Ben eleemè yi dvú le tɔmyi ntay.

¹³ Kentaashe ke boom bo bwee wesebeene le ke Babilon kè Nyo' nu ε caw gayte ben e. Mak wvú waa wem yi mbee le gayte ten ben e.

¹⁴ Ben egaynen bikuu binεn e, enjocε yi kenkonen e. Kembonen enù fô ben e bocii bó nu ε taashe bó bo Klistu.

4:14 2:20; 3:14; Mat 5:10-12; Mak 13:11; Lem 7:55   4:16 2Tim 1:8   4:17 Yeli 25:29; Esek 9:6; 2Tes 1:8   4:18 Bnɔn 11:31   4:19 Mben 31:5   5:1 1:21   5:2 Jon 21:15-17; Lem 20:28; 1Tim 6:5   5:3 2Kol 1:24; Fili 3:17; Tay 2:7   5:4 1Kol 9:24-25; 1Bi 1:4   5:5 Bnɔn 3:34; 29:23; Efe 5:21; Jem 4:6   5:6 Jem 4:10   5:7 Mben 55:22; Mat 6:25-30; Fili 4:6
5:8 Mben 22:13; 1Tes 5:5-8   5:9 Efe 6:11-12; Jem 4:7   5:10 1Tes 2:12   5:12 1Tes 1:1   * 5:12 Diee din nu ten le
«Silvanus.»   5:13 Flm 24   5:14 Lum 16:16; 2Kol 13:11

Nɔwa' wvu bokaŋ bofɛɛ wvu Bit

Fiɛɛ fi nu ê Nɔwa' Bit

wvu bokaŋ bofɛɛ wvun e

Nɔwa' Bit

Bikuu bi mwɛɛm e ê nɔwa' wvun e

- 1:1-2 Keŋkewɛ
- 1:3-21 Nce bonyii bo Klistu le
- 2:1-22 Ekumɛ keŋge ke bonyii bo n'yɛɛyi le bo mbiay e noo nɔwɛ wvù nu ke eto fô bô le
- 3:1-18 Diuu di Klistu nu ke ekase eto

1 **Ɛ** nu me wvù Semon Bit, waa lemme Jisot Klistu noo waa we ntu. Me nsaanke nɔwa' wvun fô ben bô keŋke mbee wvù kuuke leŋleŋ diɛwɛ wvù bese keŋke le. Jisot Klistu wvù nu Nyo' noo Mboise wesebeene ké no gee mwɛɛm teyey. **Ɛ** nu nje fifin wvù ben keŋke mbee e wvù nu leŋleŋ diɛwɛ wese le.

2 Nyo' ebvuu ebw ben bô kembonen naa ntay, ebvuu enya ben bô mvuntelem mvù leetene naa ntay, njefo ben kee wvù wvù Nyo' bô Jisot wvù nu Tata wesebeene.

Nce bonyii bô Nyo' nu e tee wase e kaw e

3 Mvunɔay mwew mvù è nu mvu Nyo' le nu e ge wase beene e keŋke mwɛɛm mvunciim mvù nulo ege e beene ekeŋke nshii wvù meɔ lo, noo keecee nce bonyii bo Nyo' le. Mvù ge nonen no beene nu e kieɛ Nyo' wvù nu e tee beene keeley bvukuke bô bvujonke bvù è nu bwew e.

4 No wvù ge nonen, beene e mum e keŋke mwɛɛm mvù kuuke baay bvuu jee fele mwɛɛm mvunciim e è nu mvù wvù to kawɛɛ. Mwɛɛm mvun nu keege wvu le ben elewte mwɛɛm mvu yi wɔŋ wvun e mvù nyam ye shieele mvù beete bô bonyii. Nonen è ben emum ekeŋke nce e è nu we wvù Nyo'.

5 No fi nu nonen ben emum emom ntay keebise nce wvù jee yi fitele fi ben lese yi Klistu le. Yi nce wvù jee le, e ben ebise bvufee bvù Nyo' le.

6 Yi bvufee bvù Nyo' le e ben ebise bikuu bi kemseɛn. Yi bikuu bi kemseɛn e, e ben ebise shém yi kuuleɛn. Yi shém yi kuuleɛn e, e ben ebise nce wvù è nu wvu bonyii bo Nyo' le.

7 Yi nce wvù è nu wvu bonyii bo Nyo' le, e wee ekeŋke shen fô waa bwee le. Yi shen e fô waa bwee wee le, e ben ebise keŋkonɛn.

8 Me nɔayte nen njefo, e ben keŋke wvun nce, e no gene dvù fwe fwe, e wvù ege e ben saa ebvuu enu ke lo nen nɛw keɛɛ enu diɛwɛ bonyii bô nulo saa ege fiɛɛ diɛwɛ bonyii bô kee fiɛɛ ekumɛ Tata wesebeene wvù Jisot Klistu le ke.

9 Ben ekeè le e wee baa ekeŋke wvu wvun nce tu wvù nu e fefe wase yi mwɛɛm mvu Nyo' le, e wvù yaa bvuu yene mwɛɛm e ncejole ke. Wvù nu e daaye wase le bibefe biew bi wvù to shee gee fwele nu e Nyo' to cukɛ wase.

10 Boom bo bwɛɛm e, fi e mum e no nu le ben emum emomte ntay keege mwɛɛm e è nu mvù dunɔi le Nyo' to nu e tee wase ben, kaw. **Ɛ** ben gee nonen ben saa ke eyuu egbwe yi mbee wene le ke.

11 Nonen è bô ke eyene je fô ben e e yi kuuke nen gbwuuu, e ben eley bvunfon bvù meɔ lo bvù Tata wesebeene wvù Jisot Klistu wvù Mboise le.

12 Me nkeɛ le ben kee wase mwɛɛm mvun, leeme ten yi keɛɛy kè ben to yuwɛ le tɛmyi, geenɛn e me nɔgomte ke keembvuu nɔkumyi ben ekumɛ mvù sekecii.

13 Me n'yene le fi nu leŋ nonen le me enkamsɛ ben ekumɛ mwɛɛm mvun no me mbɛɛ dvù n'yooyte wvu le ben ekumyi,

14 njefo me nkeɛ lo le è sheɛte wase caan e keyoy ecine nyam ye le no Tata wesebeene wvù Jisot Klistu nu e ge wase me e nkieɛ le.

15 Me e mum e no nɔgomte keemom naa ntay le seke me e nɔgen wase e ben enu wvù è nulo e ben ekumyi mwɛɛm mvun sekecii.

Saaka wvu ekumɛ nto Jisot nu fiɛɛ fi bonyii nulo egeɛ bvufee yi dvù le

16 Ben ekeè le ke mwɛɛm mvun mvù bese to jemyɛɛ e ben ekumɛ mvunɔay mvu Tata wesebeene wvù Jisot Klistu le noo nto we wvù wvù nu ke ekase eto, to nu ke lo mvu-manɔaan e bonyii e bosen e seyse e bese maa e ben ke. Bese to nu e yen naa bvukuke bwew e bô ejise eyese.

17 **Ɛ** to nu seke Nyo' Ice to buwɛɛ wvù bô mbense noo bvukuke, e diɛw buy fô wvù wvù nu Nyo' Bvukuke le jemyi le, "Wvun nu Waa wɛm, wvù nu fitele fiem. Me n'yuuke njon bô wvù baay."

18 Bese kebeɛ to nu e yuw diɛw yin no yi shiile too we seke bese to nu bee bo Jisot yi kum Nyo' le.

¹⁹ No bese yuw nonen, mum mæse kieε keceεy ke fiseε fi bonyii bo ntum Nyo' le to jemyεε ε è bæε naa lo. E fi jee le ben egεε bvufee yi fiseε fidvu le ntay, njefo fi nu diεwε ken'yeeε le kè baa ê ejiwε le egen ebuy Diuu di ekfunj nu ke eyuu, ε Jisos ebaa fò mvuntelem mvunen e diεwε law e.

²⁰ Fiseε fi kuuke fele mwεεm mvunciim nu le ben ekeè le, ke ntum Nyo' mvu nu dvú ê Nwa' Nyo' le wvú wee nulo eteete bô bwew bvufee ke. *

²¹ Ke wee ntum Nyo' to baa jemyi naa lo fiseε fi è nu nkpwawce wee wvu wum ke. E to gee Keyoy ke Yuule ε bó se jemyi diεw yi buyte fò Nyo' le.

2

Bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e

¹ Ke lenlenj no bonyii bomew to nu dvú fwele ê bonyii entelenj bô to mbiayte le è tum Nyo' bó, è nu ke ten no bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e nu enú ê ben entelenj. Bó nu ke ewεentεn eto bô n'yεεyi mvu wvú nulo ebefe bô bonyii, elese ê diεw Nyo' le emum emaa naa lo Cee Ekole wvú to kpweε keesum bó. Bó nu ke ege nonen emum eto lo bô ngεw kanj mwaanj elanj yi bikuu bibole.

² Bonyii nteen nu ke ebejen nce wvubo nnyen e, é fifin ege é bonyii ejemyi diεw yi befe ekume je yi keceεy.

³ Ken'yεε ejise ke mwεεm e nu ke ege é bó efii mwεεm can yene le bô binfe bi mbiay e bi bó nu ε seyse. Bonyii bodvu ban nu ε Nyo' to seyse wase ngεw wvubo ε è bæε lo, ε wvú nu ke fò cεyte bó.

⁴ Ben ekeè le Nyo' to baa bawce bonceenda ba bô to gee kebefε ke. Wvú to nu ε shike bó ε bó gen bvudvuu bvυ ngεw e, lese bó yi boncaw e ê bintuke bi jiime nen taytaytay e, fô bó nu enú egen ebuy diuu di nsaw e.

⁵ Wvú to baa ebawce ten wonj wvu fwele seke wvú to ciinseε joo ε yi to mi wonj bonyii bô to maa lo wvú ke. Wvú to nu ε bawce ke ε è nu Noa' wvú to fewci le bonyii eceè nce wvu teyete ε Nyo' ejise, noo bonyii bomew bosoochwiy.

⁶ Wvú to nu ε fiwse kelaante kè Sodom bó kè Gomola ton bô nguy ε bi fie bvuw, ge e fifin no nu diεwε kenfewsεn ke fiseε fi nu ke ekooy bô bonyii bô maa lo Nyo' le.

⁷ Geenεn, boyse Lot wvú to cee nce wvu teyete ε shém looci ffuuke wvú bô nce nnyen wvú bonyii bô befe to kεnje.

⁸ (Mwεεm mvú wee wvu teyete wvun to yene bvuu yuuke no wvú to cee é bô entelenj

to nu ε ge ε fitele fiew fi yuule no ton'yi εdiuw εcii yi gee dibole di befe le.)

⁹ E mwεεm mvun to nu ε kooy nonen, tu fi dunji le Tata kee keeboyse bonyii bô yuuke wvú le can ngεw e, bvuu kee ten keegeε bonyii bô cee nce wvú yaa nu ke wvu teyete yi ngεw e, egen ebuy diuu di nsaw e.

¹⁰ Ngεw wvun nu ε wvu bonyii bomew nu ke efey naa lo wvu wee tfuu. Boba bonyii nu bô koonje keebii ke ε è nu fiseε fi ye yibo yi ηεyte shieele ε è nu fi beete bó wee. E è bvuu nu bó bó joo wee wvú saake bonyii ekuse.

Nyo' nu ke elese bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e

Bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e ban njaake baay. Bó bensee ye baay, yaa fane naa lo keenan'yi biyoy bi kεnje mvungay fele bó ke.

¹¹ Naa ke bonceendaa bô Nyo' le bô kεnje mvungay bvuu temyi fele bó yaa ke mom nan biyoy bin fwe dvu Tata ke. *

¹² Geenεn bonyii ban gee mwεεm ε ε nu mvú εlεmε kebole gomte diεwε nyám yi nkpwaaante yi ké no gee mwεεm se yi kpawwci lo, ε yi nu ke le bonyii ke ekooye esεεye lo le. Bonyii bodvu ban nu bô nan'yi mwεεm se bó kee mvú nkuanj. Nyo' nu ke elese bó ke diεwε nyám yi nkpwaaante yin e,

¹³ É nlawma wvubo enu ngεw wvú bó nu eyene nje ngεw wvú bó se too dvú. Bó ké no kpwaake le keediekene bvuu wukene kenduun e εmvunshεenj entelenj nu lo njon mvu fô bó le. Bó nu lo yile é ben entelenj yiise ben. Seke ben ε bó diekene, ε bó no yuuke njon keeleεle ben bó gee dibole di kenshoose le.

¹⁴ Ejise εbo ké no nu ke ε è nu yo kenjan, yaa ffuule yi kebefε le ke. Bó ké no lewci bonyii bô wεεyi yi mbee le ε bó bó gee kebefε. Ken'yεε ejise nu ε ley wase yi εlεmε kebole. Bó nu ε jo wase lon!

¹⁵ Bó nu ε cine wase je yi lenj e ε jo ε è nu yi εcici. Bó nu ε jo ekale ke Balaam wvú waa Bεwu le wvú to nu ε beε keege fiseε fi yaa nu ke lenj nje wvú to koonje bigew e.

¹⁶ E kembεεbey wamen wvú yi fiseε fi befe fin e. Kembεεbey kè ké no nu se kí jemyi lo, ε kí jeme diεwε wee wvu wum e, ci gee di kejewte le di wee ntum Nyo' wvun to gee.

¹⁷ Boban bonyii bo n'yεεyi le nu diεwε diuw joo wvú joo baa bvuu buyte fô le ke, bvuu nu diεwε kekfu kè nu ε gbwe ekfunj nffum ε fey ε tuu le. Nyo' nu ε seyse wase bvudvuu bvυ ngεw e ε bvú jiime nen taytaytay, ε gεε é bó.

* **1:20** Kenεε le, "Ke wee ntum Nyo' to nu ε jeme fiseε fi è nulo é wee ceε kinyi kedvu bô bwew bvufee ke." **1:21** 2Tim 3:15-16 **2:1** Jut 4-13 **2:1** Mat 7:15 **2:3** 1Tim 6:5 **2:4** Jut 6 **2:5** 3:6; 1Bi 3:20 **2:6** Kej 19:24-25; Luk 17:29; Jut 7 **2:7** Kej 19:1-16 **2:9** Job 4:7; 1Kol 10:13; Mwμ 3:10 **2:10** Jut 7-8 **2:11** Jut 9 * **2:11** Kenεε le, "... nan bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e ke." **2:12** Jut 10 **2:13** Jut 12 **2:14** Mat 5:28; 2Tim 3:6 **2:15** Ktj 22:7, 17; Jut 11 **2:16** Ktj 22:28-31 **2:17** Jut 13

¹⁸ Bó kumte diuw wvu ecici baay se kinyi nkun. Bó lewci bonyii bò bεε buy ke lo ente jo bonyii bò yaa kee ke fiε fi leŋ bò n'yeeyi wvu le è nulo é bò ekase egee mwεem mvu nnyen e mvù ye yibo yi nɛyte shieele.

¹⁹ Bó jaa no jemýi é bonyii le ke bò keŋke keenu bonfaw bò fiε fimew e ke, geenen e bó bodvu kebeε bò jemýi bεε naa bonfaw bo mwεem mvù beete bò ye wee le. Bó nu bonfaw njefo é wee nya ekole kew é fiεε tu wvù nu nfwa fiεε fidvu.

²⁰ Ben ekeè le é wee lewte wase mwεem mvù beete bò wee yí won wvun e nje wvù kee wase Tata wesebeene wvù Jisos Klistu wvù Mboyse wesebeene, e kase e gen e ley mwεem mvudvu le, mvù e njim wvù e no keŋke, é mwεem efo yí ye le efey lo no mvù se shee nu fwele.

²¹ E wee ge nonen tu fi be jee le fo mwεeten eyaw ekiεε je nce wvu teyey ke, efey keekiεε ebvuu ekase ecine bonci bò yuule bò bó nu e nya é bonyii le.

²² Kfuu boba bonyii gee e fiεε fi nu é njan e mum nu keceey le, “Bwe ké suuke mwεem kase bvuu tu fó die.” E wvumvu bvuu nu le, “Bó ké cuke nkunyam e wvù kase ke gen no biŋlene é kenca le.”

3

Diuu di Tata nu ke eto

¹ Nsáa yem shém, nɔwa' wvu keseen wvun nu wase wvu bokan bofεε wvù me nsan fó ben e. E bonɔwa' ban e bocii nu e me nsan diεwe ntamce le keenjamse ben é ben ekeŋke bonkpawace bo leŋ.

² Me ngomte le ben ekumýi mwεem mvù bonyii bo ntum Nyo' le bò yuule to jemýeε le mvù nu ke ekooy, ebvuu ekumýi ten mwεem mvù boom bo ntum e bo Jisos e to jemýeε é ben le Tata bò Mboyse nu e gay le ben egeè.

³ Fiεε fi baay nu le ben ekiεε le è nu ke edioo nu ediuw yo fokemese le, é bonyii bo kensewse le ene ekew esεwsee ben, gee mwεem mvù nyam ye yibo gomte.

⁴ Bó nu ke esεwsee ben duu le, “Ke wvù to nu e kaw le wen nu ke ekase eto, wvù e fεε keseen? Naa no bo'iceε bosεbeene to yuue kpweken, mwεem mvunciim leeme ke bikaa le no mvù to shee nu e kew fonkew no Nyo' to bomεe wonj.”

⁵ Bó jemýi nonen kee ke naa ntay se tune le Nyo' to jeme ke e è nu diεw fwele e ebule mum no nu. E wvù jeme e nshε buy é joo, e wvù to ge nshε yidvu bò joo.

⁶ E wvù ke kase jeme ke e è nu diεw, e joo ban nshε yidvu yí yí to gee e yí buy, mum lese mwεem mvunciim.

⁷ E nu ke ten diεw yidvu yí wvù nu e gee ebule ke keseen bò nshε, e no cεyte nguy dvù. E wvù cεyte e è nu diuu di wvù nu ke esaw bonyii bò maa lo wvù, elese bó.

⁸ Geen en nsáa yem shém, fo ben edaayi le fó Tata le nu e diuu dimwaan nu ke leŋleŋ diεwe bilum ntfuke le, e bilum ntfuke nu ke leŋleŋ diεwe diuu dimwaan e ke.

⁹ Ke Tata guute lo ye no bonyii bomew kpwaake, keege no wvù to kawεε ke. Wvù kuule e è nu shém bò ben. Wvù shieele le bonyii bocii ekumen mvuntelem mvubole njefo ke wvù gomte le wee mvu ke ela ke.

¹⁰ Diuu di Tata nu ke ekase eto nu ke enu ke diεwe di coon e. Ebvubwe nu e ebule nu ke edvum foweεwe emum ela, é nguy ebunje mwεem mvunciim mvù nu we, é nshε bò mwεem mvù nu yí dvù le efie ebvuw.

¹¹ No nguy nu ke efiese mwεem mvunciim é yiyin je le, ben kpwaake le ben nulo ecee nce e è nu wvu neε? Ben keŋke keecee nce e è nu wvù yuule e ben e nya bikuu binen é Nyo'.

¹² E no cεyte Diuu di Nyo' le din, nomte keege le dí eyanŋen eto. E nu diuu di nguy nu ke efiese ebule é kí efie, é mwεem mvunciim mvù nu we ebunj.

¹³ Geen en, beene cεyte e è nu ebule ke kefe bò nshε yí fiε yí Nyo' to kawεε, e wvuwvun wonj nu wvù è nu ke enu ke nce wvu teyey fó maan.

¹⁴ Nonen nsáa yem shém, no ben cεyte mwεem mvun nen, ben emomtè naa ntay keenu se nlom keεε fiεε fimew fi befe é Nyo' ejise, noo keenu yí kenεeten e ben e bo Nyo'.

¹⁵ Ben ekumýi le Tata wesebene kuule shém nen, nyaa e è nu kefew é bonyii le bó ke eboy. Fiεε fin nu ke fi waa bwεe wesebeene wvù Baul wvù nu fitele fiεεbeene to sanje fó ben e bò bvufee bvù Nyo' nu e nya é wvù le.

¹⁶ E bonɔwa' bocii bò wvù sanj e nu e wvù jemýi ke jó ekume fiεε fin. Wvù saanke mwεem mvumew e mvù temýi fó bonyii le keekiεε, nonen e bimaante bi bonyii le bò yaa kee ke fó bó leeme mum toysee kenyi ke mwεem mvudvu le, e è nu ke leŋleŋ no bó toysee ten mvu é mondvuum momew e é Nɔwa' Nyo' le. Bó gee nonen, teŋe e è nu ngew yí bikuu bihole.

¹⁷ Nsáa yem shém, no ben kee wase mwεem mvun nen, ben emum eyenè fo bonyii bò maa lo Nyo' ban ke egufe ben bó gee dibole di befe é ben ene fó ben leeme wase ekase egbwe lo.

¹⁸ Geenen, ben ekuù lo yî mbuwma wvù Tata wesebeene wvù Jisos Klistu wvù Mboyse wesebeene nu ε buw ben dvú, ebvuu ekeè wvú gene lo fwe fwe. Mbense enù fô wvú le keseen noo sekecii se ηka. Fí enù nonen.

Nwa' wvu fwe wvu Jon Fiε fi nu ê Nwa' Jon wvu fwe wvun e

Nwa' wvu fwe wvun wvù Jon to sanεε fô bintaashε bi bonyii bo mbee le, kεŋke bikuu bi mwεεm e bifεε. ε nu keeyvuwse mvuntelem mvu bonyii bô wvù to sanεε fô bó le, ε bó eceè yí kentaashε le bô bo Nyo' noo Waa we wvù Jisot Klistu bô keetefe bó, ε bó eyenê lo bó ebii n'yεεyí wvu mbiay e. Wee wvù san nwa' wvun nu ε looce ε ciise lo le, ε wee cee ente jo n'yuu, wvù saa ebvuu egeε gee di ejiwε le ke. Wvù nu ε bvuu ε san ten le Jisot Klistu to nu naa wee wvu wum, ε wee tfuu wvù nu ε lese fitele yí ye le ε no koonke Nyo', kεŋke ten keekoonke waabwee.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

1:1-4 Kεŋkεwce

1:5-2:29 Saaka wvu ekumε n'yuu bô ejiwε

3:1-24 Boom bô ε nu bo Nyo' le bô bô ε nu bo dεwle le

4:1-6 Fiεε fi ε nu fi keceey e bô fi ε nu fi mbiay e

4:7-21 Ekumε kεŋkεŋεn

5:1-21 Fitele fi wee lese yí Klistu le soo lo fiεε ficii

Diεw yí nyaa nshii

¹ Fiεε fi bese saanke fin nu ekumε Diεw yí nyaa nshii yí to nu wase fonkεw. Diεw yí nyaa nshii yin nu ε bese to yuw mwεεm mvù yí to jemyí, yεn yí le bô ejise eyese, taa no yí nu, kum yí le bô can yese.

² Nshii wvun nu ε bó to duŋce ε bese yεn wvù le, ε mum ε no jemyí ekumε wvù, fewci ε ben ekumε nshii wvù may lo wvun wvù to nu bó Ice, ε wvù ke duŋce ε bese.

³ Fifiε fi bese to yεnεε bvuu yuw, nu fi fi bese fewci ten ε ben wvu le ben ekeŋkε kentaashε beene. Kentaashε kesεse nu ke bee bo Nyo' Ice bó Waa we wvù Jisot Klistu le.

⁴ Bese ε mum ε no saanke fin wvu le njon wesebeene enu ε wvù ε yinεen.

Beene eceè ente jo n'yuu

⁵ Wvun nu saaka wvù bese to yuwεε ê wvù, ε mum ε no seŋe ε ben le, Nyo' nu n'yuu ε kejiwε yaa nu naa lo yí ye le ke.

⁶ Nonεn, ε beene duu le beene nu yí kentaashε le beene ε bó, geenεn kaa lene ε è nu ê kejiwε le, tu beene mbiayte lo, yaa cee bii keceey e ke.

⁷ Geenεn, ε beene cee ente jo n'yuu no wvù wvù nu ente jo n'yuu, tu beene nu enù yí kentaashε le wee noo wee, ε ελεμε ke Jisot wvù Waa we le cuke beene ε beene yuule ente jo bibefe bisεεbeene bicii.

⁸ ε beene duu le ke beene kεŋke bibefe ke, tu beene lese lo bikuu bisεεbeene, ε keceey yaa nu yí yese beene le ke.

⁹ Geenεn, ε beene seŋe lo bibefe bisεεbeene ε wvù, no wvù nu wee wvù ké no leeme yí diεw ye le bvuu gee mwεεm leŋ, tu wvù nu eleshe bibefe bisεεbeene ecuke beene, ε beene eyuule yí gee disεεbeene le dicii di yaa nu ke teyete.

¹⁰ ε beene duu le beene baa ge kebefε ke, tu beene joo wvù le wvù nu wee mbiay, ε diεw ye yaa kεŋke bvudvuu yí yese beene le ke.

2

Jisot nu keman kε leeshi bibefe bisεεbeene

¹ Boom bem, me nsaanke fiεε fin ε ben wvu le fo ben ke enε ege kebefε ke. Geenεn, ε wee nεlo ε ge kebefε, tu beene kεŋke wee wvù kule can ε Nyo' Ice fô beene le, ε wee wvun nu Jisot Klistu wvù nu wee wvu teyete.

² ε nu wvù keman kε leeshi bibefe bisεεbeene, ε keman kin yaa nu ke fô bibefe bisεεbeene le maan ke, kí nu ten fô bi bonyii bocii le yí won wvun e.

³ ε beene geele bonci bo Nyo' le, ε fifin emum eduŋci ntay le beene kee wvù.

⁴ Wee wvù duu le wen kee Nyo', geenεn yaa geele bonci bew ke, nu wee mbiay, ε keceey yaa nu yí ye le ke.

⁵ Geenεn, wee wvù geele njeme we nu wvuε wvù nu keceey wee wvù koonke Nyo' gene mεεse. Fiεε fi nulo eduŋce ntay ε wee se kieε le wen nu ε taasε bó Nyo' nu fin fi le:

⁶ ε wee duu le wen nu sekeci yí Nyo' le tu wvù kεŋke keeceè ke leŋleŋ ε je yí Klistu to cee le.

Nci wvu fwe

⁷ Nsáa yεm shém, ke nci wvù me ngomte keensan fô ben e nu nci wvu fwe ke. ε nu nci wvu yvum wvù ben to kεŋke ε kew fonkεw. ε nci wvu yvum wvun nu saaka wvù ben to yuwεε wase.

⁸ Geenεn nci wvù me nsaanke ε ben nu ke nci wvu fwe. Keceey ke nci wvun e to nu ε duŋce yí Klistu le, ε no duŋci ten yí yene le. Nci wvudvu yεn'yí fwe njefo kejiwε kaa wase gene, ε n'yuu wvu keceey ε kew wase ε no baa.

⁹ ε wee duu le wen nu ente jo n'yuu bvuu bane waa bwee, tu wvù bεε ke ente jo kejiwε.

¹⁰Wee wvù koonjke waa bwee nu ε wvù nu sekecii ente jo n'yuu ε fiεε yaa nu yí ye le fi nulo ege é wvù elene baytene ke.

¹¹Geenen, wee wvù bane waa bwee nu ε wvù nu é kejiwe le lene jó yaa kee fô wvù gene ke, njefo kejiwe kedvu nu ε ge wase wvù ε fefe.

¹²Boom bem, me nsaanjke fô ben e njefo bó nu ε leεshe wase bibefe binen nje Klistu.

¹³Bo'icem, me nsaanjke fô ben e njefo ben kee wase wvù wvudvu we wvù to nu fonjkew. Cubonyii, me nsaanjke fô ben e njefo ben nu ε so wase wee kebefε we. Boom bem, me nsaanjke fô ben e njefo ben kee Nyo' Ice.

¹⁴Bo'icem, me nsaanjke fô ben e njefo ben kee wase wvù wvudvu wvù to nu fonjkew. Cubonyii, me nsaanjke fô ben e njefo ben temyi lo ε diεw Nyo' nu sekecii yí yene le, ε ben ε so wase wee kebefε we.

¹⁵Me ε mum ε no nteete ben le, fo ben ekoonjke won wvun keneε mwεem mvu yí won wvun e ke. ε wee koonjke won wvun, wvù saa ekoonjke Nyo' Ice ke.

¹⁶Ben ekeè le mwεem mvunciim é won jan mvù nyam ye kenjke shiee yí dvu le bó mvù ejise taale koonjke, noo mvù bonyii bensee ye yí dvù le yí nshii wvun e, yaa nu mvù nen'yí fô Nyo' Ice le ke. ε nu mvu yí won wvun e.

¹⁷Won wvun nu ke eka, é mwεem mvu yí won wvun e mvù bonyii kenjke shiee yí dvù le eka ten. Geenen, wee wvù gee ε é nu fiεε fi Nyo' shieele nu ke emεy enu dvù sekecii.

Bonyii bo bvuban e bo Klistu le

¹⁸Boom bem, kefew kin nu wase ke fokemεse. No ben to yuwεε le wee bvuban Klistu nu ke eto, nu ε naa keseen nu ε bonyii bo bvuban e bo Klistu le ε to wase nteen. ε neε fiεε fi ge beene ε mum ε kieε le kin nu wase kefew ke fokemεse.

¹⁹Bonyii bodvu ban to buy é beene entelej, geenen ke bó to nu bonyii bosεεbeene ke. ε bó to nu bonyii bosεεbeene, tu bó to bee emεy enu beene ε bó. Nonen ε bó mum buy wvu le fi edujce endan le ke bó nu bonyii bosεεbeene ke.

²⁰Ben nu finen ε wvù wvù é nu Wvù wvù Yuule ε yefe * wase ben, ben ε no kee mwεem mvu keceεy.

²¹Ke me nsaanjke fô ben e ε é nu njefo ben maa keceεy ke. Me nsaanjke njefo ben kee keceεy, ε ben kee ten le ke é nulo é mbiay ebuy ente jo keceεy ke.

²²Wee mbiay nu wvù la? Ke é nu wvuεε wvù tune le ke Jisus nu Mboyse wvù Nyo' to

kawεε le? Wee wvù tune Nyo' Ice bó Waa we nu wvuεε wvù nu wee bvuban Klistu.

²³Ke wee wvù tune Wan kenjke kentaashe bó Icee Wan wvudvu ke. Wee wvù jemyi bó diuw we le wen nu ε bee Wan e, nu wvù kenjke kentaashe bó Icee Wan ten.

²⁴Ben egεε fiεε fi ben to yuwεε fonjkew é fi enu sekecii yí yene le. ε ben gεke fiεε fi ben to yuwεε fonjkew fi ε no nu sekecii yí yene le, é ben ten emum enu sekecii yí Waa Nyo' bó Ice le.

²⁵ε fiεε fi Klistu nu ε kaw beene dvù nu nshii wvù mεy lo.

²⁶Me nsaanjke mwεem mvun fô ben e ε é nu ekumε bonyii bó gomte keeleεe ben.

²⁷Geenen n'yefe wvù ben to kenjkeε é Klistu nu sekecii yí yene le, ε ben yaa bvuu shieele lo wee mvu wvù ebvuu eyeyi ben ke. No n'yefe we wvun yeyi wase ben ekumε mwεem mvunciim, ε n'yefe wvudvu nu wvu keceεy, se é nu wvu mbiay, ben emum enu sekecii yí Klistu le ke lenlen no n'yefe wvun nu ε yeyi ben.

²⁸Boom bem, ben emum emεy enu sekecii yí ye le wvu le seke wvù ε ke ε buynen, é beene ekenjke fitele keeyn wvù le efey keeke enyiimen lo ente jo ken'wuumen.

²⁹ε ben kee lo le wvù nu wee wvù gee mwεem teyey, tu ben kenjke keekeé ten le wee tfuu wvù gee fiεε fi teyey nu ε é nu mboo we.

3

Beene nu boom bo Nyo' le

¹Ben etaa ke eyen kfuu kenjkenjke baay kè Nyo' Ice nu ε dujce fô beene le, ε ge le bó eterje beene le boom bo Nyo' le! ε beene nu keceεy boom bo Nyo' le. Fiεε fi bonyii bó é nu bo yí won wvun e baa kee beene nu njefo bó baa kee ten wvù wvù Nyo' ke.

²Nsáa yem shém, keseen nu ε beene nu wase boom bo Nyo' le, geenen beene baa kee wase no beene nu ke enu ke. Fi beene kee nu ke le é nu ke enu seke Klistu ε buynen, é beene enu diεwe wvù le, njefo beene nu ke eyen wvù le no wvù nu.

³Fi ε mum ε no nu le, wee tfuu wvù taale fwe yí ye le nonen kenjke keecuke ekole kew sekecii yuule no wvù yuule.

⁴Wee tfuu wvù gee kebefε nu ε wvù ngoyte ε é nu nci Nyo', njefo kebefε nu nci ε wee ε ngoy.

⁵Ben kee lo le Klistu to to keecake bibefe bi bonyii le. ε ke wvù wvù Klistu to kenjke kebefε ke.

2:10 Mben 119:165; Lum 14:13   **2:11** Jon 12:35-36   **2:12** Lem 4:12   **2:13** 1:1-2   **2:15** Jem 4:4   **2:16** Bngn 27:20; Lum 13:14; Gal 5:19-21; Efe 2:3; Jem 4:16   **2:17** Mat 7:21; 1Kol 7:31   **2:18** 4:3; Mat 7:15; 2Jon 7   **2:19** Lem 20:30   **2:20** 2:27   * **2:20** N'yefe wvun nu Keyoy ke Yuule kè bó nu ε nya é bó.   **2:22** 4:3; 2Jon 7   **2:23** 4:15; 5:1; Jon 5:23; 15:23; 2Jon 9   **2:24** 2:7   **2:25** Jon 5:24   **2:27** Yeli 31:34; Jon 14:16; 16:13   **2:28** 3:21; 4:17; Jon 5:22; 15:5   **2:29** 3:10   **3:1** 3:10; 4:6; Jon 1:12; 3:16   **3:2** 2Kol 3:18; Fili 3:21   **3:5** 1:7; 2:2; 4:10; Yesa 53:9; Jon 1:29; 8:46; 2Kol 5:21; Ibu 4:15; 9:14; 1Bi 1:19; 2:22, 24; 3:18

⁶ Kε wee wvù nu yí Klistu le ké mεy no gee bibefε ke. Kε wee wvù mεy ε no gee bibefε ké no ε yεn wase wvù le kεnεε kee wvù ke.

⁷ Boom bem, fo wee elεε ben ke. Wee wvù gee fiεε teyten nu kε wase wee wvu teyten lenlenj no Klistu nu wee wvu teyten.

⁸ Wee wvù mεy ε no gee bibefε nu wee dεwle, njefo dεwle wvun to gee wase bibefε naa ε kεw lo fonkεw. Shiee wvù Waa Nyo' to toε to nu keefiwse dilemme di dεwle wvun e.

⁹ Kε wee wvù ε nu mboo Nyo' ké no gee kebefε ke, njefo fiεε fi ε nu Nyo' ficii nu yí ye le sekεii, ε kε ε nulo ε wvù ebvuu egee kebefε ke, njefo wvù nu mboo Nyo'.

¹⁰ Fiεε fi nulo ege ε beene eysne bonyii bô ε nu boom bo Nyo' le bô bô ε nu bo dεwle le nu fin: Wee tfuu wvù nu se wvù gee mwεεm teyten kεnεε wvù nu se wvù koonjke waa bwee, yaa nu Waa Nyo' ke.

Beene ekojenè

¹¹ Saaka wvù ben to yuwεε ε kεw fonkεw nu kε wvun wvù le, beene ekojenè.

¹² Fo beene enù diεwε Kεεn e ke. Wvù to nu waa Satan wvù wee kebefε wε, ke mum nε yu waa bwee. ε wvù to yu wvù nje la? Wvù to yu njefo diεw gee to nu di befe, ε di waa bwee le nu di teyten.

¹³ Boom bo bwεεm e, fo ben ekεnjε nghan le bonyii bô ε nu bo yí wonj wvun e bane ben ke.

¹⁴ Beene kee lo le beene nu ε buy wase can kpwe le ε ley yí nshii le, njefo beene koonjke boom bo bwee wesebeene le. Wee wvù nu se wvù koonjke waa bwee bεε ke nu can kpwe le.

¹⁵ ε ε nu naa yεε wvù bane waa bwee, tu mwεεn nu wee wvù yuwyi bonyii. ε ben kee lo le kε wee wvù yuwyi bonyii kεnjke nshii wvù mεy lo yí ye le ke.

¹⁶ Fiεε fi nu ε dunjε beene kenkonen ke kenkonen nu fin fi Klistu to gee: Wvù to nu ε nya nshii we kpwe nje yese beene. Beene ten kεnjke keenya wesebeene nshii nje boom bo bwee wesebeene le.

¹⁷ ε wee kεnjke mwεεm mvu yí nshε le fen, yene ε waa bwee tane, ε fanje yaa eyene lo fitele fiew fô wvù le, tu kenkonen ke Nyo' le nu yí wvuwee wee le nεε le?

¹⁸ Boom bem, fo beene ekojenè ke fomvu fomvu kεnεε yí njeme le ke. Beene ekojenè yí keceεy e, dunjε yí gee le.

¹⁹ ε nεε le fiεε fi nu ke ege ε beene ekieε le beene nu bonyii bô ε nu bo keceεy e, ebvuu ege ε beene elεεse mvuntelem mvuseεbeene fwe dvu Nyo',

²⁰ naa seke la wvù mvuntelem mvuseεbeene mvudvu saake beene, njefo Nyo' kuuke fele mvuntelem mvuseεbeene, ε wvù kee fiεε ficii.

²¹ Nsáa yεm shém, ε mvuntelem mvuseεbeene nu se wvù saake beene, beene saa ekεnjke nfan mvu fwe dvu Nyo' ke.

²² ε beene leke naa la ε wvù, ε wvù enya ε beene, njefo beene gεεle bonci bew gee fiεε fi ye ejeé wvù.

²³ ε nci we nu wvun wvù le, beene elese fitele yí Waa we wvù Jisos Klistu le, ekojenè ke no wvù gay ε beene.

²⁴ Bonyii bocii bô gεεle bonci bew nu yí ye le sekεcii ε wvù nu ten yí bó le. Fiεε fi gee ε beene se kee le beene nu yí ye le sekεcii nu Keyoy ke Yuule kè wvù nu ε nya ε beene.

4

Wee wvù kεnjke Keyoy ke Nyo' le bô wvù yaa kεnjke ke

¹ Nsáa yεm shém, fo wee dioo duu le fiεε fi wen jemyi nε fô Keyoy ke Nyo' le, ε ben mum bee ke lo wvù le ke. Ben emom wvù eyen laa keyoy kedvu nu ke Nyo' le keceεy ε. Me njemyi nen njefo bonyii bô mbiayte le bowen nu bonyii bo ntum Nyo' le nu wase yí wonj wvun e nteen.

² Fiεε fi nulo ege ε ben ekieε keyoy kè ε nu ke Nyo' le yí wee le nu fin: Wee tfuu wvù jemyi bô diuw we le Jisos Klistu to nu ε tu wee wvu wum to fokuse fen, nu wvuwe wvù kεnjke Keyoy ke Nyo' le.

³ Wee tfuu wvù baa jemyi nonen ekume Jisos nu wvù kεnjke keyoy ε ε yaa nu ke Nyo' le ke. Kekin keyoy nu ke wee bvuban Klistu le wvù ben to yuwεε wase le wvù nu ke eto le, ε keseen nu ε wvù ε to wase ε wonj jan.

⁴ Boom bem, ben nu bonyii bo Nyo' le, ε ben ε so wase bonyii bodvu. Ben so njefo wee wvù nu yí yene le fele wvù nu ε wonj jan.

⁵ Boba bonyii nu bo yí wonj wvun e. Nonen mwεεm mvù bó jemyi nu mvu yí wonj wvun e, ε bonyii bô ε nu ke wee keceεy e bô kè ε nu ke wee mbiay e.

⁶ Beene nu fisεεbeene bonyii bo Nyo' le. Wee tfuu wvù kee Nyo' yuuke beene le, ε wvù yaa nu ke wee Nyo' yaa yuuke fiew beene le ke. Fifi nu fiεε fi gee ε beene se kee keyoy kè ε nu ke wee keceεy e bô kè ε nu ke wee mbiay e.

Nyo' nu Nyo' kenkonen

⁷ Nsáa yεm shém, beene ekojenè, njefo kenkonen nu fiεε fi Nyo' le. Wee wvù koonjke wee mvu, nu mboo Nyo', ε wvù kee Nyo'.

3:6 3:9; 5:18; Jon 15:5; Lum 6:2, 14   3:8 Mat 12:26-29; Jon 8:44   3:10 2:9, 29   3:11 2:7-8; 4:11   3:12 Kej 4:8
 3:13 Jon 15:18   3:14 2:11; Jon 5:24; 13:35   3:15 Mat 5:21-22; Mwm 21:8   3:16 Jon 15:13; Gal 1:4; Fili 2:17; 1Tes
 2:8   3:17 Dito 15:7   3:18 Jem 2:15-17   3:21 2:28   3:22 Jon 15:16   3:23 Jon 2:23; 13:34   3:24 4:13; Jon
 14:16; 15:5; Lum 8:5, 9, 14   4:1 2:18; Mat 7:15; 1Tes 5:21   4:2 Jon 1:14; Lum 10:9; 1Kol 12:3   4:3 2:18, 22   4:4
 5:5   4:5 Jon 3:31   4:6 2:4; 3:1; Jon 8:47; 18:37

⁸ Kε wee wvù nu sε wvù koonjke wee mvu kee Nyo' ke. Fi nu nonen njefo Nyo' nu Nyo' kenjkonjen.

⁹ Yin nu je yi Nyo' to dunjεε kenjkonjen kew fô beene le jó: Wvù to nu ε tum Waa we wvù ε ka ke wvù yí wonj wvun e wvu le beene ke ekenjke nshii fele yí ye le.

¹⁰ Fifin nu fiεε fi bó tenje le kenjkonjen. E ke è nu le è to konj beene Nyo' ke. E to konj Nyo' beene, tum Waa we le wvù eto ege keman fô bibefe bisεεbeene le.

¹¹ Nsáa yem shém, no Nyo' to konjεε beene ê yin je le nen, beene ten kenjke keekonjené.

¹² Kε wee nu dvù wvù ke nu ε yuu wase yen Nyo' le ke. E beene konjene lo, é Nyo' enu sekecii yí yese beene le, ε kenjkonjen kew nu yí yese beene le gene mεεse.

¹³ Beene kee le beene nu yí ye le sekecii ε wvù nu yí yese beene le, njefo wvù nu ε nya beene bô Keyoy kè è nu kew.

¹⁴ Bese to nu ε yen ε mum ε no senje ê bonyii le Nyo' Ice to nu ε tum Waa we le wvù eto eboyse wonj wvun.

¹⁵ E è nu naa yεε wvù jeme bô diuw we le Jisos nu Waa Nyo', tu Nyo' nu yí mwεten e sekecii ε wvù nu ten yí Nyo' le.

¹⁶ No fi nu nonen, beene ε mum ε kieε, ε bee kenjkonjen kè Nyo' kenjke fô beene le.

Nyo' nu Nyo' kenjkonjen, ε wee wvù cee yí kenjkonjen e sekecii, cee ε è nu yí Nyo' le, ε Nyo' ten cee yí ye le sekecii.

¹⁷ Fiεε fi dunji le kenjkonjen nu fô beene le ε kí ε yinjen nu fin fi le, ke beene kenjke nfan ekumε diuu di nsaw wvu fokemese le ke. E beene yaa kenjke ke nfan njefo beene cee yí wonj wvun e diεwε Klistu le.

¹⁸ Kε nfan ké no nu ente jo kenjkonjen ke. Kenjkonjen kè nu ε leynen ε gen ε mεse ké no bvuuε lo nfan, njefo nfan kenjke fiεε keege ε è nu bô ngew wvù é nulo é bó enya ê wee. Kε wee wvù kenjke nfan nu ε ley wase ente jo kenjkonjen ε gen ε mεse ke.

¹⁹ Beene konjene njefo è to yaw Nyo' no koonjke beene.

²⁰ E wee duu le wen koonjke Nyo', geenen bvuu bane waa bwee, tu wvù nu wee mbiay, njefo é wee nu sε wvù koonjke waa bwee wvù wvù yene wvù le, wvù saa ke ekoonjke Nyo' wvù wvù nu sε wvù yene wvù le ke.

²¹ Nci wvù beene to kenjkeε ê Klistu nu wvun wvù le, wee wvù koonjke Nyo' kenjke keekoonjke waa bwee ten.

5

Wee wvù soo wonj wvun nu wvù nu ε bee Jisos e

¹ Weε tfuu wvù nu ε bee le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu ε wvù nu waa Nyo', ε wee tfuu wvù koonjke wee, nu ε wvù koonjke ten mboo mwεten.

² Fiεε fi gee ε beene sε kee le beene koonjke boom bo Nyo' le nu seke beene koonjke Nyo' gee fiεε fi nci we gayte.

³ Ben ekeé le keekoonjke Nyo' nu keegeεle bonci bew, ε bonci bew yaa nu bvujite ke,

⁴ njefo wee tfuu wvù è nu mboo Nyo' nu ε wvù soo lo wonj wvun. E fiεε fi soo wonj wvun nu mbee wesebeene.

⁵ Wee wvù soo wonj wvun nu wvù la? Kε è nu wvuwe wvù nu ε bee le Jisos nu Waa Nyo' le?

Mwεem mvù leeme jim nsaw Jisos

⁶ Jisos Klistu to nu ε to yí wonj wvun e, fey yí joo bó yí ελεμε le. Kε wvù to fey kε ε è nu yí joo le maaj ke. Wvù to fey yí joo le bó yí ελεμε le. E Keyoy ke Yuule leeme jim nsaw fiεε fin njefo Keyoy jemyi keceεy.

⁷ Mwεem nu dvù mvuntentem mvù leeme jim nsaw wvudvu.

⁸ E mwεem mvun nu Keyoy ke Yuule, joo noo ελεμε. E mwεem mvù mvuntentem mvun nu yí fiεε le fimwaanj.*

⁹ Beene ké no benje fiεε fi é jemyi wee wvu wum é beene. Geenεn, fiεε fi é jemyi Nyo' nu ε fi jite fele fi wee wvu wum e. Ben ekeé le fifin nu fiεε fi é jemyi Nyo' é beene, leeme jim nsaw wvu Waa we.

¹⁰ Wee wvù nu ε bee Waa Nyo' le nu ε wvù kenjke fiεε fi Nyo' jeme fin yí ye le. Wee wvù baa bee Nyo' le nu ε wvù gee ε Nyo' nu wee mbiay, njefo wvù baa bee fiεε fi é jeme Nyo' é beene ekumε Waa we le ke.

¹¹ Njeme Nyo' wvun nu le Nyo' nu ε nya beene bô nshii wvù mey lo, ε nshii wvun nen'yi yí Waa we le.

¹² Wee wvù kenjke Waa Nyo' yí ye le kenjke nshii wvudvu, ε wee wvù baa kenjke Waa Nyo' yí ye le yaa kenjke nshii wvudvu ke.

Bonyii bô kenjke wase nshii wvù mey lo

¹³ Me nsaañke mwεem mvun é ben bó nu ε bee Waa Nyo' le, wvu le ben ekiεε le ben kenjke wase nshii wvù mey lo.

¹⁴ Kε beene yaa kenjke nfan keebence egeñ fwe dvu Nyo' elεke fiεε é wvù ke, njefo é

4:8 4:16 4:9 Jon 3:16 4:10 2:2; 3:5; Lum 5:8, 10 4:11 3:11; 4:21; Mat 5:44-45; 18:33; Jon 13:34; 2Jon 5 4:12 2:5; 4:17; Jon 1:18 4:13 3:24 4:14 Jon 15:27 4:15 2:23 4:16 4:8-10; Jon 15:5 4:17 2:28; 4:12 4:20 2:9 4:21 4:11; Mat 22:34-40 5:1 1Bi 1:22-23 5:3 2:5; Dito 30:11; Mat 11:30 5:4 Jon 16:33 5:5 4:4; Lum 8:37 5:6 Jon 16:13; 19:34 5:7 Jon 5:36-37 * 5:8 Bon'wa' bo boyvuum bomew kenjke fibole bincim bin le, "Bonyii nu botete bó leeme jim nsaw wvudvu fowe. E bonyii ban nu Nyo' Ice bó Diεw noo Keyoy ke Yuule. E bonyii bo botete ban nu yí fiεε le fimwaanj. 8 E mwεem nu dvù mvuntentem mvù leeme jim nsaw wvudvu yí nshε le. Mwεem mvun nu Keyoy ke Yuule, joo noo ελεμε. E mwεem mvu mvuntentem mvun nu yí fiεε le fimwaanj." 5:10 Lum 8:16; Gal 4:6 5:11 Jon 3:16-18 5:12 Jon 3:36; 5:24 5:13 Jon 20:31 5:14 Jon 15:16

beene leke fiεε ê wvú bii no wvú shieele, é wvú eyuw fiεε fi beene jemyi.

¹⁵ Ε beene kee le wvú yuuke fiεε fi beene jemyi seke beene leke naa la ê wvú, é beene emum ekeè ten le beene nu ε κειηκε wase fiεε fi beene leke ê wvú.

¹⁶ Ε wee yεη ε waa bwee gee kebefε kè yaa nulo ege é wvú ekpwe lo κε, é wvú leke le Nyo' enya nshii ê wvú. Fifiñ nu fô wee wvú kebefε kew yaa nulo ege é wvú ekpwe lo κε. Kebefε kemew nu dvú kè nulo ege é wee ekpwe lo. Ke me ngayte le wee ebunleè fô wvuwε wee le κε.

¹⁷ Gee di befe dicii nu kebefε, geenεη ε kebefε kemew nu dvú kè yaa nulo ege é wee ekpwe lo κε.

¹⁸ Beene kee lo le κε wee wvú è nu mboo Nyo' nulo ebvuu emεy egee hibefε κε, njefo Waa Nyo' cεycεyi wvú, ε κε wee kebefε wε nulo ebvuu ekum wvú le κε.

¹⁹ Beene kee lo ten le beene nu bonyii bo Nyo' le, ε bonyii bò è nu bo yí won wvun e bocii nu can wee kebefε wε le.

²⁰ Beene kee le Waa Nyo' nu ε to wase ε yene bvufee bvusεεbeene keekiεε wvú wvú Nyo' wvu kecεεy. Ε beene nu yí ye le wvú è nu kecεεy njefo beene nu yí Waa we wvú Jisos Klistu le. Ε nu wvú wvú Nyo' wvu kecεεy ε nshii wvú mεy lo nu can ye le.

²¹ Boom bem, ben eyεnè ekumε mvunyo' mvu εcici.

**N'wa' wvu bokaŋ bofɛɛ wvu
Jon
Fiɛɛ fi nu ê N'wa' Jon wvu
bokaŋ bofɛɛ wvun e**

Jon to saŋ ŋwa' we wvu bokaŋ bofɛɛ wvun, teŋe ɛkolɛ kew lɛ, “Cee ɛkolɛ ke kentaashe ke bonyii bo mbee le (1:1).” Wvú to saŋ fô kpwoon mvu le wvú Nyo' nu ɛ caw bô boom bew e. Kpwoon wvun nelo enu kentaashe ke bonyii bo mbee le kemew, ɛ boom bew ban nu bonyii bo kentaashe kedvu le. Fiɛɛ fi wvú to saŋɛ ê ŋwa' wvun e, nu ke nɛn kfuy. Wvú to saŋ keelɛke lɛ bô ekonɛnɛ, bvuu tefe bô lɛ bô eyɛnɛ ɛkumɛ bonyii bo n'yɛyi le bo mbiay e.

Bikuu bi mwɛɛm e ê N'wa' wvun e

1-3 Keŋkɛwɛɛ

4-6 Keŋkoŋɛn nu ɛkolɛ ke fiɛɛ ficii le

7-11 Ntefe keeyɛne ɛkumɛ n'yɛyi wvu mbiay

12-13 Kemɛse

1 ɛ nu me wvú cee ɛkolɛ kentaashe ke bonyii bo mbee le. Me nsaanɛke ŋwa' wvun fô wo le kpwoon wvú Nyo' nu ɛ caw noo fô boom buw e. Me ŋkooŋke ben yí keceey e. ɛ ke è mɛy ke me maan wvú kooŋke ben ke. Bonyii bocii bô kee keceey kooŋke ten ben.

2 Bese kooŋke ben nje keceey kè nu yí yese beene le, ɛ kí nu ke emɛy nu ke yí yese beene le sekecii.

3 Mbuwma Nyo' bô shen noo nykeey wvú nɛn'yi fô Nyo' Ice bô fô Jisos Klistu wvú Waa Nyo' Ice le nu enu yí yese beene le no beene nu yí keceey e bô yí keŋkoŋɛn e.

Ben enù yí keceey e noo yí keŋkoŋɛn e

4 Me nlanlanɛ baay no me nu ɛ n'yɛn ɛ boom buw bomew bii keceey e ke no Nyo' Ice to gayɛɛ lɛ beene egeè.

5 Yí keseen e bwee bonyii, me nleke lo wo ŋgayte lɛ beene ekonɛnɛ. Ke fin nu nci mvu wvu fwɛ ɛ me nsaanɛke fô wo le ke. ɛ nu ke nci wvú beene to keŋke wase ɛ kew foŋkɛw.

6 Keŋkoŋɛn nu fin fi lɛ beene ebii nci we le. ɛ nci wvudvu nu wvun wvú ben to yuwɛɛ wase ɛ è bɛɛ foŋkɛw lɛ ben eceè yí keŋkoŋɛn e.

7 Bonyii bo mbiay e nteen nu wase ê wonɛ, ɛ è nu bonyii bô yaa tomte lɛ Jisos Klistu to nu ɛ tu wee wvu wum to fokuse fɛn ke. Boba bonyii nu bo wee mbiay e wvú nu ten wee bvuban Klistu.

8 Ben eyɛnɛ bô bikuu binɛn fo ben ke enɛ elase fiɛɛ fi ben nu ɛ lem wase. Ben emomtɛ ɛ è nu keeke ekeŋke nlawma wene tfuu.

9 Wee tfuu wvú daanɛke gene fwe yaa leeme kee yí n'yɛyi wvu Klistu le, nu ɛ wvú yaa bvuu keŋke Nyo' yí ye le ke. ɛ wee wvú leeme sekecii yí n'yɛyi wvu Klistu le, nu ɛ wvú keŋke Nyo' Ice bô Wan yí ye le.

10 ɛ wee to fô ben e ɛ fanɛ yaa eto ɛ è nu bô wvu wvun n'yɛyi, fo ben efiɛn wvú è ben yew keɛɛ egay lo wvú le ke.

11 ɛ wee gay wvú le, tu wvú nu ɛ taashe wase bô wvú yí lemme diew di befe le.

Njeme wvu fokemɛse

12 Me ŋkeŋke naa mwɛɛm nteen keensanɛ è ben, geenɛn ɛ me n'yaa nu ensanɛ lo è ŋwa' le ke. Me n'yene lɛ me nu ŋke ento en'yɛn lo ben e è beene ejemyi ɛ wee yene wee lɛ è jise, wvu lɛ beene emɛse eyuw njoŋ.

13 Boom bo waa bwoo wvú Nyo' nu ɛ caw ten e, gayte wo le.

Nɔwa' wvu bokaŋ botɛte wvu Jon Fiɛɛ fi nu ê Nɔwa' Jon wvu bokaŋ botɛte wvun e

Jon wvù teŋe ekolɛ kew ɛ cee ekolɛ ke kentaashe ke bonyii bo mbee le, to saŋ nɔwa' we wvu bokaŋ botɛte wvun fô wee mvu wvu fwe ê kentaashe ke bonyii bo mbee le ɛ diee nu Gayus. Wvù nu ɛ saŋ ɛ bense Gayus yî nfi wvù wvù nyaa ê bonyii bo mbee le. Wvù nu ɛ tefe ten Gayus le wvù eyenè ekumɛ wee mvu wvù bó to teŋe ɛ Diotefes njefo wvù to tune keeyuw diɛw ye le.

Bikuu bi mwɛɛm e ê Nɔwa' wvun e

1-4 Keŋkewce

5-8 ɛ Jon bense Gayus

9-10 ɛ Jon lom gee di Diotefes e

11-12 ɛ Jon bense gee di Demitiyus e

13-15 Kemɛse

1 ɛ nu me wvù cee ekolɛ kentaashe ke bonyii bo mbee le. Me nsaanke nɔwa' wvun fô wo le Gayus wvù nsaa yem shém. Me ŋkooŋke naa wo yî keceey e.

ɛ Jon bense Gayus

2 Nsaa yem shém, me mbunlee ɛ mwɛɛm mvunciim egene ntay ê keba kuw e, ɛ wo tɛmyi yî nyam ye le ke no me ŋkee le wo tɛmyi ê keyoy e.

3 Me nto nu ɛ n'yuw njoŋ baay no boom bo bwee wesebeene le bomew to fɛɛɛ jan see ekumɛ no wo leeme yî keceey e bó fitele fiuw ficii. ɛ è nu naa keceey le wo bii keceey e.

4 Ke fiɛɛ fimew bvuu nu dvù fi nulo ege é me en'yuuke njoŋ nfele keen'yuuke le boom bobem bii keceey e ke.

5 Nsaa yem shém, lemme di wo lemte fô boom bo bwee wesebeene le, efey mvunciim fô bó nu botolo le, nu ɛ wo lemte naa lenj.

6 Bó to nu ɛ see ê kentaashe ke bonyii bo mbee le ke jan ekumɛ keŋkoŋen kuw. ɛ momtè ke fici boba bonyii ê je yî Nyo' shieele le nonen yî lenɛ dibole.

7 ɛ keè le bó buy ekfuŋ ɛ è nu nje diee di Klistu le, ɛ bó baa etaale nfi mvu ê bonyii bó yaa nu bo Nyo' le ke.

8 Nonen, beene keŋke keetomtè boba bonyii, wvu le beene ɛ bó enù bonyii bó lemte yî fiɛɛ le fimwaan ekumɛ keceey.

Ekumɛ Diotefes bó Demitiyus

9 Me nto nu ɛ nsan fiɛɛ fô kentaashe ke bonyii bo mbee le kenen e, geenɛn ɛ Diotefes wvù kooŋke keelewse ekolɛ kew fwe, fanje yaa eyuw wee wvù è nu me le ke.

10 Nonen, me nu ŋke endioo ɛ nto, é me enjike fiɛɛ fi wvù gee fin fokuse, no wvù ghane kunsene mvun'kunsɛn, jemyi díɛw yî befe ekumɛ me. No wvù gee nonen, wvù baa cim ffuu bó fifiɛ ke. Wvù tune ten keefiisene boom bo bwee wesebeene le, tune ten fo bonyii bó gomte keefiisene bó efiisenè. ɛ bó dioo gomte keefiisɛn, é wvù mum kunj lo bó ê kentaashe ke bonyii bo mbee le ente.

11 Nsaa yem shém, fo wo ebenenè fiɛɛ fi befe ke. ɛ benenè ɛ è nu fi jee. Wee wvù gee fiɛɛ fi jee nu wee Nyo', ɛ wvù gee fi befe nu ɛ wvù baa kee wase Nyo' ke.

12 Demitiyus nu fiɛw wee ɛ bonyii bocii jemyi mwɛɛm mvù jee ekumɛ wvù, ɛ keŋge kew kè jee jemyi ten ekumɛ wvù. Bese ten jemyi ekumɛ wvù. ɛ wo kee lo le fiɛɛ fi bese jemyi ekumɛ wvù nu keceey.

Ngayma

13 Me mbɛɛ ŋkeŋke mwɛɛm nteen keensan é wo, geenɛn ke me ŋkooŋke keensan lo bó ɛte ke nɔwa' le ke.

14 Me n'yene le è sheke caan é me ento en'yen lo wo le, é bee wo ejemyi ɛ wee yene wee le è jise.

15 Nyakeey enù fô wo le. Nsaa yesebeewo gayte wo le. Gaye nsaa yesebeewo le yicii wee mwaan mwaan bó le, enya é me.

Njwa' wvu Jut

Fieε fi nu ê Njwa' Jut wvun e

Jut to sanj njwa' wvun keetefe bonyii le bó eyenè ekumε bonyii bò to duu le bó nu bonyii bo mbee le mum læele bonyii bó n'yεεyi wvu mbiay. Kε njwa' Jut wvun defe kε. Wvú nu ε sanj mwεεm mvumew ε mvú nu lenjlej ke diεwε mvú nu ê njwa' Bitá wvu bokanj bofεε le. Wvú sanj keetefe bonyii bó wvú sanj fò bó le le bó ediiu keetomte mbee wvú bó to nyae ê bonyii bó è nu bo Nyo' le, le mbee wvun nu fieε ε bó to nya wase lo kanj mwaan ε wvumvu yaa bεε kε.

Bikuu bi mwεεm e ε njwa' wvun e

1-2 Kenkεwce

3-16 Kenje, bó n'yεεyi, noo njεw bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e

17-23 Ntefe wvú le bonyii elemè yí mbee wvubole

24-25 Bunle mbense

¹ E nu me wvú Jut wee lemme Jisos Klistu, ε me nu waa bwεε Jem. Me nsaanje njwa' wvun fò bonyii bó Nyo' Icee wesebeene nu ε tee, ε bó cee yí kenkøjen kew e, ε wvú ε gee bó can Jisos Klistu le.

² Nyo' ebvuu ecam shen fò ben e naa ntay, ebvuu ege é mvuntelem mvunen eleεtne, é kenkøjen kew fò ben e ebvuu eduu egen fwe.

Bonyii bo n'yεεyi le bo mbiay e

³ Nsáa yem shém, me nse njkwawci naa baay le me nu ensanj fò ben e ekumε mboyma wvú beene bocii nu ε kenke wase, ε ne ε n'yen le fi nu shiee le baay keensanj enleke ben le ben ediiu keetomte mbee wvú bó to nyae ê beene bó è nu bonyii bo Nyo' le. E nu fieε ε bó to nya wa lo ê beene kanj mwaan ε fimew yaa bεε kε.

⁴ Me njemyi nen njefo bonyii bomew nu ε wεnten wase ε ley ê ben ente, ε è nu bó bó to jemyε wase ekumε bó ε è bεε lo le Nyo' nu ε gee wase njεw wvubo. Boban nu bonyii bó maa lo Nyo', bó joo mbuwma Nyo' tfuuse ε è tuu fieε fi bó ebεεle ekuse jodvu gee nnyen, bvuu maa lo Cee Ekole wesebeene wvú Tata Jisos Klistu wvú è mey kε wvú.

⁵ Keseen me njgomte keembvuu enkume ben ekumε mwεεm mvumew ε ben kee ke naa wase mvú ntay. Tata to nu ε bvuse bonyii bo Islael woj wvú Ijwi e, ε bó boy yí

njεw e, geenen ε wvú ke kase kε lese bonyii bó to baa lese fitele yí ye le kε.

⁶ E è nu kε no bonceendaa bew bó to baa leeme fò wvú to gεkεε bó, cinε bvudvuu bvubole bvú lenj bvú nce le, nu ε wvú ε lese boba yí boncaw bó mey lo le, fò bvudvuu bvú jiime nen taytaytay e, fò bó nu enu egen ebuy diuu di baay di è nu di nsaw e.

⁷ E è bvuu nu kε lenjlej no wvú to tonεε kelaante kè Sodom bó kè Gomola bó njuy wvú mey lo, noo bilaante bi to nu mbew bí le, bi to cee ten nce nnyen kenjan, ε bokεne bó bolemε joo ten ye yibo gee dvú ε è yaa nu ê je yí Nyo' to bomεε le wee egee le kε. Fieε fin nu kenfewsan ke fieε fi nu ke ekooy bó bonyii bó cee kfuu wvuwvun nce le.

⁸ Naa no fi nu nonen, bonyii ban ε jo kε ε è nu gee didvu. Bó beete bó ye yibo, tune wee wvú saake bó, nan'yi biyoy bí kenje mvunjay fele bó. Bó gee nonen duu le è nu njefo bó yene mwεεm e é bifile le.

⁹ Seke Maykel wvú nu ekole ke bonceendaa bo Nyo' le to waale εwe jo gvune di Muses e, ε bó dεwle taanje gvune didvu, wvú to baa cim bvuse diεw yí befe ejeme é dεwle kε, ε wvú tfuse kε è wvú le, "E nu esaw Tata wo."

¹⁰ Bonyii ban ε no nan'yi lo mwεεm mvuncim mvú bó baa kee no mvú nu kε. Bó gee mwεεm ε è nu mvú elemε kebole gomte diεwe nyám yí njkpwaante le. E nu mwεεm mvudvu mvun mvú beete bó bó.

¹¹ Njεw wvu baay nu fò bó le. Bó nu ε jo gee ε è nu di Kεεn e. Bó nu ε ne wase ε no gee mwεεm mvú befe nje bigew diεwε Balaam e. Bó temyi bikuu kε lenjlej diεwε no Koola to temyi. Bó nu ke ekpweken kε no Koola to kpweε.

¹² Boban bonyii nu lo yile ê ben entelεnj seke ben dieε njkaw kenkøjen kenεn. * Bó ké no gee diεwε bwé le kefew ke mwεεm mvudien mvun e, ε wee taale kε ε è nu ekole kew yaa wuunene kε. Bó nu diεwε kembew fò kí ε suu se kí enya jan e, fwefwe ε kase ε tawse kí. Bó nu ten diεwε bite bí ké ce gen buy naa seke mondvuum kaa ε bí baa eyum mvuntam kε le. Bó nu diεwε bite bí bó nu ε mvuwyε le. Bó nu ε kpwe wase ε bvuu ε kpwe.

¹³ Bó nu diεwε joo yí baay yí nffum feεte bensee we le, ε gee dibole di kenshoose le nu diεwε diffuw di nffum feεte bensee we yí joo le. Bó nu diεwε jón yí waysene lo ncewncεw e. Nyo' nu ε seyse wase bvudvuu bvú njεw e ε bvú jiime nen taytaytay sekecii, ε gee é bó.

1:1 Mat 13:55; Mak 6:3   1:2 2Bi 1:2   1:3 1Tim 1:18   1:4 2Bi 2:1-22   1:4 Gal 5:13; 2Bi 2:1   1:5 Ksm 12:51; Ktn 14:29-30; 1Kol 10:5; 2Bi 1:12-13   1:6 1Bi 3:19-20; 2Bi 2:4   1:7 Kenj 19:1-24; 2Bi 2:6   1:8 2Bi 2:10   1:9 Dito 34:6; Saka 3:2; 2Bi 2:11; Mwm 12:7   1:10 2Bi 2:12   1:11 Kenj 4:3-8; 1Jon 3:12; Ktn 22:7, 17; 1Bi 2:15; Ktn 16:1-34   1:12 2Bi 2:13, 17   * 1:12 Bó to ké jo ten tnaashe seke njkaw wvun.   1:13 Yesa 57:20; 2Bi 2:17   1:14 Mat 25:31; Kenj 5:18, 21-24; Ibu 11:5

¹⁴ Enok wvù ɛŋgokɛ kew to nu ke bisoosh-wiy ɛ kɛw yí Adam e, to nu ɛ yuu jeme díɛwɛ wee ntum Nyo' le ekumɛ bonyii ban gayte le, “Ben etaa eyɛn, Tata nu ke eto bô ŋgoo bonceendaa bew bô yuule ɛ bó nu bontfuke le,

¹⁵ keesaw wee tfuu. Wvù nu ke eto eduŋɛ gee di befe dicii di bonyii bocii bô yaa kee ke Nyo' se gee no bó maa lo wvù noo mwɛɛm mvunciim mvù befe mvù bó se ké no jemyi ekumɛ Nyo'.”

¹⁶ Boban bonyii nu bô ké no diomene ke lo sekecii, gomte diuw, bii ke ɛ è nu fiɛɛ fi ye yibo yí ŋɛyte shieele le, seŋe ye yí ɛcici, lele bonyii bô díɛw yí yeke keekɛŋke mwɛɛm mvù bó shieele.

Ntefe ekumɛ mwɛɛm mvù nu ke ekooy

¹⁷ Geenɛn nsáa yɛm shém, ben ekume mwɛɛm mvù boom bo ntum e bo Tata wesebeene wvù Jisos Klistu to jemyɛɛ ê ben le mvù nu ke ekooy.

¹⁸ Bó to nu ɛ jeme ê ben le, “ɛ nu ke edioo enu ɛdiuw yo fokemɛse le, é bonyii ebuɛnɛn esɛwsee ben. Bó nu ke enu bonyii bô maa lo Nyo', gee ɛ è nu mwɛɛm mvù ye yibo yí ŋɛyte shieele.”

¹⁹ Boban bonyii nu bô too bô keŋgawsɛn ê bonyii ɛntelɛŋ, bii ɛ è nu mwɛɛm mvu yí nshɛ le, yaa keŋke Keyoy ke Nyo' le yí bó le ke.

²⁰ Geenɛn nsáa yɛm shém, ben eyoo bikuu binɛn eleemè ke ɛ è nu yí mbee wene wvù nu naa wvù yuule le, ebunleè sekecii ê mvuŋgay mvu Keyoy ke Yuule le.

²¹ Ben emɛy ke enù yí keŋkonɛn kè ke Nyo' le, ecɛytè Tata wesebeene wvù Jisos Klistu wvù nu ke ecam shen, ege é ben eley nshii wvù mɛy lo le.

²² Ben ecamtè shen fô bonyii bô beɛ yí kemaŋɛn e. †

²³ Ben ecutè bonyii bô nu ŋguy e bvuusè, boyseè bó. Ben ecamtè shen fô bomew bonyii le, geenɛn dioo camte no yɛne. Ben ebanè naa noo ndvù yibo yí bó nu ɛ yiise wase bô nce wvù befe.

Bunle Mbense

²⁴ Mbense enù fô Nyo' le! ɛ nu wvù wvù nulo ecɛyte ben fo ben ke egbwe. Wvù nu ke egɛn bó ben fwe dvu bvukukɛ bwew ɛ ben nu se nlom nu bô nlanlan.

²⁵ Beene enyaà mbense ê Nyo' wvù Mboyse wesebeene wvù è mɛy ke wvù, fele yí Jisos Klistu wvù Tata wesebeene le. Bvukukɛ bó mvuŋgay noo sa' ekɛŋkè ke wvù wvù Nyo' ɛ kɛw no woŋ to kɛwɛɛ bó keseen noo sekecii se ŋka. Fí enù nonɛn.

1:17 2Bi 3:2   **1:18** 2Bi 3:3; 2Tim 3:1; 3:2-6   **1:20** Kolo 2:7   **1:22** 1Tes 5:11   † **1:22** Boŋwa' bo boyvuum bomew keŋke kencim kin le, “Ben emomtè keegeɛ ɛ bonyii bô beɛ yí kemaŋɛn e kumene.”   **1:23** Saka 3:2   **1:24** Fili 1:10; 1Tes 5:23   **1:25** Lum 16:27

Nwa' Mwεem mvù Jisos to duŋceε ê Jon Fieε fi nu ê Nwa' wvun e

Nwa' wvun nu ekumε mwεem mvù Jisostu to duŋceε ê Jon wvù waa we ntum. Jon to san ŋwa' wvun kefew kè bó to bvuseε wvù gen gee ê kendvuy kè Batmos e. Wvù to san fò bintaashe bi bonyii bo mbee le ε bí to nu bisooshwi. Wvù to dioo saanjke, kew bô mwεem mvù Jisos kebee to duŋceε ê wvù le wvù esan eciinse ê bintaashe bi bisooshwi bidvu. Fieε fi bii fò nu ŋgoo mwεem nteen mvù wvù to yene ê fieε diewe εfile le ekumε no Nyo' nu ke eboyse bonyii bô è nu bew, lese bô befe ŋgew e.

Bikuu bi mwεem e ê Nwa' wvun e

1:1-8 Keŋkewce

1:9-3:22 Efile ke fwe noo boŋwa' bô gene fò bintaashe bi bonyii bo mbee le bi bisooshwi e

4:1-8:1 Nwa' wvù bó to laceε mondvuum mosooshwi bô kelay

8:2-11:19 Disoŋ di disooshwi

12:1-13:18 Keŋguum ke nyam yi fieesene nyam joo bô nyám yi bemte yifieε

14:1-15:8 Bifile bimew jεy jεy

16:1-21 Bintee bisooshwi bi shém Nyo' yi ffuuke le

17:1-20:10 E bó lese Babilon bô nyam yi bemte noo bonyii bo ntum Nyo' le bo mbiay e bô dewle

20:11-15 Nsaw wvu fokemese

21:1-22:5 Woŋ wvu we wvu fwe bô nshe yi fieε noo Jerusalem wvu fwe

22:6-21 Kemese

Keŋkewce

¹ Nwa' wvun nu ekumε mwεem mvù Nyo' to nyaε ê Jisostu le wvù eduŋceε ê bonyii bew, le è nu mvù nu ke ekooyi nfew caan. E Jisostu mum tum nceendaa we fò wee we lemme wvù Jon e keege le bó ekieε mwεem mvudvu.

² E wvù mum san naa fieε ficii fi wvù to yeneε, fi è nu diew Nyo' yin bô mwεem mvù Jisostu to jemyeε ê wvù le.

³ Njoŋ wvu baay nu ke enu wvù wee wvù nu ke etaanke ntum Nyo' wvun. E njoŋ wvu baay nu ke enu ten wvù bonyii bô nu ke eyuuke fieε fi bó san ê ŋwa' wvudvu wvun e geele, njefo kefew ke mwεem mvudvu le nu wase nceence.

E Jon nya ŋgayma ê bintaashe bi bonyii bo mbee le bi bisooshwi

⁴ E nu me wvù Jon, ε me nsaanke ŋwa' wvun fò bintaashe bi bonyii bo mbee le bi bisooshwi bi nu ê biba bi woŋ e bi Esia le. Mbuwma bô nyekεεy enù fò ben e wvù nen'yi fò Nyo' le wvù è nu wvuε wvù nu, ε wvù to nu wase, ε wvù nu ke eto. Mbuwma bô nyekεεy wvun enù fò ben e wvù nen'yi ten fò biyoy bi bisooshwi bi nu fwe dvu kawla we le,

⁵ noo fò Jisostu wvù è nu ke wvù wvù ké no duŋci fieε fi keceεy ekumε Nyo' ê bonyii le. E to nu wvù wee wvu fwe keekase buy yi kpwe le. E è nu wvù wvù saake bonfon bocii bo yi nshε le fen. Mbense enù fò wvù le. E nu wvù wvù koonke beene, ε wvù to bvuse beene can kebefε kesεεbeene le bô elemε kew.

⁶ Wvù nu ε ge beene ε no nu bonyii bo bvunfon e, ε ge beene ε no nu bocee ncese bo Nyo' wvù Ice le. Bvukuke bô mvuŋgay mvuncim enù fò wvù le sekεεy sε ŋka. Fí enù nonen.

⁷ Ben etaa eyen, Jisos too lo, ε wvù nu ke etoo ê kembew e. Bonyii bocii nu ke eyen wvù le naa noo bonyii bô to boneε wvù bô goo. Bitum bi yi nshε le bicii nu ke efuunke kpwe nje ye. E neε no fí nu ke enu. Fí enù nonen.

⁸ Tata Nyo' gayte le è nu wen Alfa, ε è nu wen Omega. E nu wvù wvù nu, ε è nu wvù wvù to nu wase, ε è nu wvù wvù nu ke eto. E nu wvù Mvunŋgay Mvuncim.

E Jon yen Jisos e

⁹ E nu me wvù Jon, waa bwee wene yi Jisos e, ε beene bocii yene ŋgew nje ye, nu è bvunfon bwew ente, kuule shém yi mwεem mvuncim e. Me nto nu è kendvuy kè Batmos e ε bó to bvuse lo me nje diew Nyo' yi me nto nfewci mbvuw nseŋε ekumε Jisos.

¹⁰ E è ke no nu diuu di Tata le, ε me nu can Keyoy ke Nyo' le, ε me ne n'yuw ε diew jemyi è me ejim foweεwe diewe soŋ e.

¹¹ Yi to jemyi gayte le, "Sanε mwεem mvù wo yene mvun ê ŋwa' le eciinse ê bintaashe bi bonyii bo mbee le bi bisooshwi bi nu è bilaante bi Efeesus, Similna, Begamum, Tayatila, Saldis bô Filadelfia noo Lawdesia le."

¹² E me mum no mbanse ye keen'yen wee wvù jemyi è me le. E me ndioo mbanke, n'yen mwεem mvù bó tomyi bin'yeese yi dvù le mvusooshwi ε bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle.

¹³ E wee mvu nu entelen jo mwεem mvù bó tomyi bin'yeese yi dvù le mvudvu diewe wee wvù dieε nu Waawee le, ε wvù ε tfume kekum ε kí defe, ε waw ŋ'waw yi gvuw e ε bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle.

¹⁴ Yvuw ye ekole to baa diεwe ndaw wvù baa nen bvuuu le, ε ejise eye beenci diεwe leme di nguy e.

¹⁵ Bikaa biew to nu lemeleme diεwe ketwaa kè yeεle kè bô ton ê lam, ε diεw ye dvùmete diεwe joo yi gbwee le.

¹⁶ Wvù to kenke jôn yisooshwiw ê εbo kew ke εceey e, ε nyo yi koole biba bicii buyte εmvu jo wvù, ε bvushiw bwew baa diεwe diuu seke di keyte lo le.

¹⁷ No me n'yeñεε wvù le, mum ηgbwe ê wvù ejise no nu diεwe kenkpwe ke wee le. ε wvù gεε εbo kew ke εceey yi yem e gay le, "Fo wo efanè ke. ε nu me Fwe, ε è nu me Ejime.

¹⁸ ε nu me wvù nu dvù. Me nto nu ε ηkpwe, geenεn taa eyen, me nu ε ηkase ε no nu dvù, ε me nu ηke enu dvù sekecii. ε kenke me ken'yene ke kpwe le bô ke wonj bonkfu le.

¹⁹ Nonεn, sanje le mwεem mvù wo yeñe, mwεem mvù nu keseen bô mvù nu ke ekooyi ejim jodvu le.

²⁰ Fieε fi jôn yi yisooshwiw ye yi wo be yen ê εbo kem ke εceey e bô mwεem mvu mvu-sooshwiw mwε mvù bô kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle mvù bô tomyi bin'yeese yi dvù le dunçi nu fin: Jôn yi yisooshwiw ye nu bonceendaa bo Nyo' le bô è nu bo bintaashe bi bonyii bo mbee le bi bisooshwiw bidvu, ε mwεem mvu mvusooshwiw mwε mvù bô tomyi bin'yeese yi dvù le nu bintaashe bi bonyii bo mbee le bi bossooshwiw bidvu."

2

Ntum Jisos wvù gene fô kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Efesus e

¹ ε wee wvù me n'yeñεε we gay ê me le, "Sanje ηwa' fô nceendaa Nyo' wvù è nu wvu kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Efesus e le, 'Wvun nu njeme wvu wvuwe wvù jici jôn yi yisooshwiw e ê εbo kew ke εceey e, lene entelenj jo mwεem mvu mvusooshwiw mvù bô kene bô ketwaa ke bigew e kè yeεle mvù bô tomyi bin'yeese yi dvù le:

² Me ηkee lemme dinen bô no ben lemte jimtene, ηkee ten shém yi ben kuule bô no ke è nulo é ben ebee fieε fi bonyii bô befe too dvù ke. Ben nu ε mom wase bonyii ba bô teñe bikuu bibole le bowen nu boom bo ntum e bo Jisos e ε bó yaa nu ke, ε yen le bô nu bonyii bo mbiay e.

³ Me ηkee no ben looci kuule shém yi fieε ficii le nje yem yaa doose ke.

⁴ Geenεn, fieε fimew nu dvù fi me ηkenke ekumε ben fi baa jee me le ke. Ke ben beε kenke kenkonen kè ben to shee kenke fwele ke.

⁵ Ben ekume fô ben to shee nu ε se ne ε gbwe. Ben ekumεn mvuntelem mvunen ekase egeè no ben to gee fwele. ε ben nu se ben ε kumεn, é me ηke ento encake fieε finen fi bó tomyi ken'yeese yi dvù le fô fi leeme.

⁶ Geenεn, fieε fi lenj fi ben gee nu le ben bane gee di ηgoo bonyii bo Nikolaus e, ε è nu fieε fi me mbane ten.

⁷ Wee wvù kenke bitem, ε wvù yuw fieε fi Keyoy ke Nyo' le jemyi é bintaashe bi bonyii bo mbee le. Wee wvù ε ke ε so nu ε me nu ηke enya je é wvù edie mvuntam mvu kete kè nyaa nshii le, kè nu fô bvudvuu bvù njon e bvù Nyo' le."

Ntum Jisos wvù gene fô kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Similna le

⁸ ε wee wvudvu bvuu gay ê me le, "Sanje ηwa' fô nceendaa Nyo' wvù è nu wvu kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Similna le le, 'Wvun nu njeme wvu wvuwe wvù è nu wvù Fwe, ε è nu wvù Ejime. ε nu wvù wvù to kpweε ε kase ε no nu dvù:

⁹ Me ηkee bongew bô ben yeñe noo kefufe kenεn, geenεn ben nu bonyii bo bvukuke le. Me ηkee diεw yi befe yi bonyii jemyi ekumε ben. Bô teñe bikuu bibole le bowen nu Bojuu, ε bó yaa nu ke. Bô nu é ηgoo Satan e.

¹⁰ Fo ben efanè bongew bô ben nu keeyen e ke. Ben eyeke eyuw, dεwle nu wase keelese ben bomew yew ncaw e keemom ben. Ben nu ke eyen ηgew yi εdiuw e yuufe. ε è cim nu keekpwe, é ben no leeme ke temyi, nonεn é me ηke enya kefo ke bvunfon e kè è nu nshii wvù mey lo é ben.

¹¹ Wee wvù kenke bitem, ε wvù yuw fieε fi Keyoy ke Nyo' le jemyi é bintaashe bi bonyii bo mbee le. Wee wvù ε ke ε so nu ε ke kpwe yi bokañ bofeε nu ke ekum wvù le ke."

Ntum Jisos wvù gene fô kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Begamum e

¹² ε wvù bvuu gay ê me le, "Sanje ηwa' fô nceendaa Nyo' wvù è nu wvu kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Begamum e le, 'Wvun nu njeme wvu wvuwe wvù kenke nyo yi koole biba bicii:

¹³ Me ηkee fô ben cee. Ben cee naa fô kawla Satan nu. Geenεn ε ben leeme ke yi diee diem e temyi. Ben to baa cim tun keeleese fitele yi yem e naa εdiuw yo Antibas wvù wee wem wvu keceey e ke. Wvù to jemyi ekumε me, ε bó yu wvù é ben entelenj fe fô Satan cee.

¹⁴ Geenεn, ε me ηkenke ke mwεem mvumew caan ekumε ben mvù baa jee me le ke. Bonyii bomew nu dvù ηgoo yene le

bò bii n'yɛɛyi Balaam wvù to tefɛɛ Balak le wvù ege fiɛɛ fi boom bo Israel ebayɛn yí dvù le egbwe. Wvù to nu ɛ ge ɛ bó no diee mwɛɛm mvudien mvù bó nu ɛ ge kentanɔ dvù fò bonyo' le bvuu ge ɛ bó no cee nce nnyɛn kenjan.

¹⁵ Ɛ è nu ke leɲleɲ no ben kenɲe tɛn bonyii bomew ɲgoo yene le bò bii n'yɛɛyi bonyii bo Nikolaus e.

¹⁶ Nonɛn, ben ekumɛn mvuntelem mvunɛn. Ɛ ben baa ekumɛn, tu me nu ento nfew caan endiu bonyii bodvu bò nyo yí buyte ê me emvu.

¹⁷ Wee wvù kenɲe bitem, ɛ wvù yuw fiɛɛ fi Keyoy ke Nyo' le jemyi ê bintaashe bi bonyii bo mbee le. Wee wvù ɛ ke ɛ so nu ɛ me nu nɲe enjo fò mana wvù bó to nyilɛɛ le enya wvù dvù, embvuu enya wvù te di baa ɛ bó ɛ san diee di difɛ yí dvù le ɛ wee yaa nu dvù wvù kee diee didvu ɛ fey wee wvù fi te didvu ke.' "

Ntum Jisos wvù gene fò kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Tayatila le

¹⁸ Ɛ wee wvudvu bvuu gay ê me le, "Sanɲ ɲwa' fò nceendaa Nyo' wvù è nu wvu kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Tayatila le le, 'Wvun nu njeme Waa Nyo'. Ɛ nu wvù wvù ejise eye bænci diɛwe lemme di ɲguy e, ɛ bikaa biew nu lemeleme diɛwe ketwaa kè yeɛle kè bó ton ê lam e:

¹⁹ Me nɲee gee dinɛn, nɲee no ben kenɲe kenkonɲen, nɲee tɛn fitele fi ben lese yí yɛm e noo lemme di ben lemte bó no ben kuule shém. Me nɲee lo tɛn le gee dinɛn di keseen jee fele di ben to kenɲe fwele.

²⁰ Geenɛn, fiɛɛ fimew nu dvù fi me nɲeeɲke ɛkumɛ ben fi baa jee me le ke. Ben nu ɛ cine kpwoon wvù Jesɛbɛl we le wvù ɛ no gee fiɛɛ fi wvù gee. Wvù tenɲe ɛkole kew le wen nu wee nntum Nyo', leɛle bonyii bem bò n'yɛɛyi we, gee ɛ bó gee nce nnyɛn kenjan, bvuu diee mwɛɛm mvudien mvù bó nu ɛ ge kentanɔ dvù fò bonyo' le.

²¹ Me nu ɛ nya wvù kefew keekumɛn fitele fiew, geenɛn wvù nu ɛ tun keekumɛn nce we nsake.

²² Ben eyeke eyuw, me nu nɲee entum kencɛm yí ye le ɛ kí ejike wvù entaw ɛ bó bonyii bò bó bó se gee nnyɛn kenjan enɲeyte lo, ɛfuw ke le bó ɛ kumɛn keebii gee di kpwoon wvudvu le.

²³ Me nu nɲee en'yuwye boom bew bo ɲgoo le. Nonɛn, ɛ bintaashe bi bonyii bo mbee le bicii emum ekiɛɛ le ɛ nu me wvù kee mwɛɛm mvù nu shém bonyii le bò mvù nu ê mvuntelem e. Me nu nɲee enlaw wee tfuu mbii no lemme diew nu.

²⁴ Geenɛn, ben bomew ba bo Tayatila bò baa leeme fò wvuwwun n'yɛɛyi le, yaa yɛɛyi tɛn fiɛɛ fi bonyii bomew tenɲe le mwɛɛm mvu Satan e mvu ɛ kenyile le, nu ɛ me ɛ ɲgay le ke è nulo ɛ me embvuu enɲee lo bvujite bvumew yí yene le ke.

²⁵ Fí nu ke le, ben ejici fiɛɛ fi ben kenɲe wase le tɛmyi, egen ebuy no me nu nɲee ento.

²⁶ Wee wvù ɛ ke ɛ so, wvù gee lemme di me nɲkooɲke ɛ ɲɛn e mɛse, nu ɛ me nu nɲee enya wvù mvunɲay ɛ wvù enu ewe jo bitum.

²⁷ Ke leɲleɲ no Icɛm nu ɛ nya mvunɲay ê me, nu ɛ me nu nɲee enya mvunɲay ɛ wvù esaake bí bò ketooome ke ketfu le, bvuu ke bí dvù ke diɛwe nsháan mbom yí bó ɛ bvuw binsew e binsew e.

²⁸ Me nu nɲee enya tɛn wvù bó jon yí law e.

²⁹ Wee wvù kenɲe bitem, ɛ wvù yuw fiɛɛ fi Keyoy ke Nyo' le jemyi ê bintaashe bi bonyii bo mbee le.' "

3

Ntum Jisos wvù gene fò kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Saldis e

¹ Ɛ wee wvù me n'yɛɛɛ wvudvu bvuu gay ê me le, "Sanɲ ɲwa' fò nceendaa Nyo' wvù è nu wvu kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Saldis e le, 'Wvun nu njeme wvu wvuwe wvù kenɲe biyoy bi Nyo' le bi bisooshwi y noo jón yí yisooshwi y: Me nɲee gee dinɛn. Ben yen'yí fò bonyii le le ben bæɛ boyuum geenɛn ɛ ben ɛ kpweken wase.

² Ben ekamse, ebise mvunɲay yí fiɛɛ fi shɛke nu wase tɛn diuw kpwe le. Ben ekeè le me mbaa n'yɛn e gee dinɛn jee gene mɛɛse ê Nyo' wɛm ejise ke.

³ Ben ekume fiɛɛ fi ben to fiisɛnɛɛ fi è nu fi ben to yuwɛɛ. Ben ejici fifiɛ le, ekumɛn mvuntelem mvunɛn. Ɛ ben baa ekamse, tu me nu nɲee enɛ ento fò ben e diɛwe cooɲ e, ɛ ben yaa kee kefew kedvu ke.

⁴ Geenɛn, ben kenɲe ke bonyii bomew caan Saldis bò baa lom ndvù yibo ke. Boba nu ke elene bee bó ɛ bó ɛ tfume ndvù yí baa, njefo è nu bonyii ɛ bó ɛ kocɛn.

⁵ Wee wvù ɛ ke ɛ so nu ɛ wvù nu ke ejise tɛn ndvù yí baa. Ke wvuwe wee nu ɛ me nu nɲee enfiwɛɛ diee diew ê ɲwa' bonyii bò kenɲe nshii wvù mɛy lo le ke. Me nu nɲee enjeme bò diuw wem ekumɛ wvù fwe dvu Icɛm bò bonceendaa bew le me nɲee wvù.

⁶ Wee wvù kenɲe bitem ɛ wvù yuw fiɛɛ fi Keyoy ke Nyo' le jemyi ê bintaashe bi bonyii bo mbee le.' "

Ntum Jisos wvù gene fò kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Filadelfia le

7 Ɛ wee wvudvu bvuu gay ɛ me le, “Sanɛ nɔwa' fò nceendaa Nyo' wvù ɛ nu wvu kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ke Filadelfia le le, ‘Wvun nu njeme wvu wvuwe wvù yuule bvuu nu wee keɔɔɔy. Ɛ nu wvù wvù kɛnɔke ken'yene ke bvunfon bvɔ Dawe le. Wvù ke yen'yi, wee saa nu dvù wvù efen ke, ɛ wvù ke efen, wee saa nu dvù wvù eyene ke:

8 Me nɔke gee dinɛn. Ben eyeke eyuw, me nu ɛ n'yene kembuɔ fò ben ɛ ɛ nɔɔɔ keye, ɛ wee yaa nu dvù wvù nulo efaa ke. Me nɔkee lo le ke ben kɛnɔke mvungay ntay ke, geenɛn ɛ ben ɔɔɔe ke njeme wɛm. Ben baa tun me ke.

9 Ben eyeke eyuw, bonyii ba bò nu nɔɔo Satan e bò duu le bowen nu Bojuu ɛ bò mbiayte lo, yaa nu ke Bojuu, nu ɛ me nu nɔke enɔe ɛ bò eto egbwe bika a binɛn e emum ekieɛ le me nɔkooɔke ben.

10 No ben nu ɛ ɔɔɔ njeme wɛm ekume keekuule shém, nu ɛ me nu nɔke enɔɔɔgem ben kefew kè mmom nu ke etoo yi ekole ke nshɛ le keemom bonyii bocii bò nu yi nshɛ le.

11 Me ntoo wase nfew caan. Ben ejice fiɛ fi ben kɛnɔke le eteme, wvu le fo wee mvu ke efi kefo kenɛn ke bvunfon e.

12 Wee wvù ɛ ke ɛ so nu ɛ me nu nɔke enɔe ɛ wvù enù kfuy wvu yew ncese Nyo' wɛm e. Ɛ ke ɛ nulo ɛ wvù ke eyuu ebuɔ dvù ke. Me nu nɔke ensaɔ dieɛ di Nyo' wɛm e yi ye le bò dieɛ di kelaante ke Nyo' wɛm e kè ɛ nu Jelusalɛm wvu fwɛ wvù buyte fò Nyo' wɛm e fowe. Me nu nɔke ensaɔ ten dieɛ diem di dife yi ye le.

13 Wee wvù kɛnɔke bitem ɛ wvù yuw fiɛ fi Keyoy ke Nyo' le jemyi ɛ bintaashɛ bi bonyii bo mbee le.”

Ntum Jisos wvù gene fò kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ke Lawdesia le

14 Ɛ wvù bvuu gay ɛ me le, “Sanɛ nɔwa' fò nceendaa Nyo' wvù ɛ nu wvu kentaashɛ ke bonyii bo mbee le ke Lawdesia le le, ‘Wvun nu njeme wvu wvuwe wvù dieɛ diɛw nu, Fi enù nonɛn. Ɛ nu wvù wvuwe wvù ké no leeme yi diɛw ye le, ɛ ɛ nu wvù wvù seɔe keɔɔɔy ekume Nyo'. Ɛ nu wvù kɛnɔkɛwɔe ke fiɛ ficii fi Nyo' to bomɛ le:

15 Me nɔkee gee dinɛn. Ben nu ke lo! Ke ben leɛ, ke ben yvuuse. Me nshiee le ben bee keeɛ le lo kenɛ yvuuse lo!

16 Nonɛn, no ben nu ke lo finɛn ɛntelɛɔ yaa leɛ kenɛ yvuuse, me nu nɔke encuy ben ɛ me emvu.

17 Ben duu le ben nu bonyii bo kpaw e ɛ ben ɛ kukɛn wase yaa bvuu shiee le fiɛ ke. Ben gayte nonɛn yaa yene le finɛn nu ɛ fi ɛ

fo lo? Ben nu bonyii bò shen ekoole bonyii dvù, bò bonyii bo kefuɛ le, bvuu nu binfeɛ noo bonyii bò lenɛ binyi bincimte!

18 Me nɔgomte keentefe ben le ben eguy ketwaa ke bigew e kè yeɛle ɛ me kè bò nu ɛ ton ɛ lam ki ɛ no yuule, ɛ ben emum enu bonyii bo kpaw e. Ben eguy ndvù yi baa yi ben eban bincimte binɛn dvù, fo bonyii eyene bí le ɛ ben wuomene. Ben eguy ten ɛfuwe ke ejise le ɛ me, eyefe ejise eyene dvù, emum eyene mwɛɛm e.

19 Bonyii bò me nɔkooɔke nu ɛ me nɔkè nsaw bó yi gee dibole, nya nɔɔew ɛ bó keentefe bó. Nonɛn, ben edunɔɔɛ shieɛ ekumɛn mvuntelem mvunɛn.

20 Ben eyeke eyuw, me nleeme ɛ yew fwese nɔkumci. Ɛ wee yuw lo diɛw yɛm ɛ yene kembuɔ, ɛ me nto ento ɛ wvù le ɛ bee wvù ediekene fiɛ fimwaanɔ.

21 Wee wvù ɛ ke ɛ so nu ɛ me nu nɔke enya wvù bvudvuu ɛ wvù eshii bee wvù yi kawla wɛm e ke no me nto nsɔe nshii bee Iɛm yi kawla we le.

22 Wee wvù kɛnɔke bitem ɛ wvù yuw fiɛ fi Keyoy ke Nyo' le jemyi ɛ bintaashɛ bi bonyii bo mbee le.”

4

Ɛ Jon yen ɛ bó nya mbense ɛ Nyo' fowe

1 Ejim jo mwɛɛm mwɛ, ɛ me mbvuu ntaa, nɛ n'yɛn kembuɔ e fowe ɛ kí nu keye. Ɛ diɛw ye yi me mbe n'yaw wase ɛ n'yuw ɛ yi jemyi ɛ me diɛwe soɔn e, bvuu gay ɛ me le, “Bence eto fen ɛ me endunɔɔɛ mwɛɛm mvù kɛnɔke keekooy ejim jo kefew kin ɛ wo.”

2 Kan mwaanɔ, ɛ me nɛ no nu can Keyoy ke Nyo' le, mum n'yɛn kawla le ɛ wvù nu fowe, ɛ wee ɛ shii yi dvù le.

3 Wee wvudvu to lawkene diɛwe kfuɛ eta yomew yò lumte yò bó teɔe le jasha noo yò bó teɔe le kanelia, ɛ kela ɛ daa ɛ keɛkeɛ kawla wvudvu lawkene ten diɛwe ɛ di bó teɔe le ɛmelaal e.

4 Bokawla bomew mbaanfieɛ ncow bonɛw to nu ɛ keɛkeɛ kawla wvudvu, ɛ bocɛ' bo bonyii le bomew ɛ shiiyen yi dvù le mbaanfieɛ ncow bonɛw ɛ bó ɛ jise ndvù yi baa, ɛ bon bifo bi bvunfon e ɛ bó kene bò ketwaa ke bigew e kè yeɛle.

5 Jan yi lawkene to buyte yi kawla wɛ le, baykene, dvùnte, ɛ bin'yeeɛ beɛnci fwe dvu kawla wvudvu bisooshwiy bi ɛ nu biyoy bi Nyo' le bi bisooshwiy.

6 Fiɛ fimew to nu ten fwe dvu kawla wvudvu fieesene joo yi baay mi yi yuule naa nɛn sakasaka diɛwe kenleɔy e.

Mwεem mvu mvuyuum mvumew mvunem to nu ε leem keεkeε kawla wvudvu biba bicii ε ejjise ε yijnsen lo yí mvù le fwe bô ejim.

⁷ Fieε fi fiyuum fi fwe to fieesene bvule, ε fi bii fó fieesene waa na' wvù diemsen, ε fi bvuu bii fó keηke bvushiw diεwe bvu wee le, ε fi ejim fieesene nfaanduj fó wvù bile.

⁸ Mwεem mvu mvuyuum mvu mvunem mvudvu to keηke bibε bisoocaaan bisoocaaan, ε mvù ε yijnsen lo bô ejise εwe bô ekuse. Mwεem mvudvu to ké no yemte entan bô εmvunsheen yaa luu ke. Mvù to ké no yemte le,

“Nyo' yuule lo! Nyo' yuule lo! Nyo' yuule lo! ε nu wvù Tata Nyo' wvù Keηke Mvungay Mvunciim.

ε nu wvù wvù to nu wase, ε ε nu wvù wvù nu, ε wvù nu ke eto.”

⁹ Mwεem mvu mvuyuum mvudvu to ké dioo tumte monjkum mo Nyo' le nyaa n'wvum bô keyoone ε wvù wvudvu wvù nu ε shii yí kawla le wvù nu dvù sekecii se ηka,

¹⁰ ε bocε' bo bonyii le bo mbaanfieε ncow bonεw ba mum gbwe gen fwe dvu wvù wvù nu ε shii yí kawla le, nya mbense wvu baay ε wvù wvuε wvù nu dvù sekecii se ηka. ε bó dioo gee nonen mum no baayi bifo bibole bi bvunfon e, jiwse fwe dvu kawla yemte le,

¹¹ “Wo wvù nu Tata, nu Nyo' wese, wo nu ε kocen wvù bó etumte monjkum muw,

nyaa n'wvum ε wo, bense mvungay mwuw, njefo ε to bom wo mwεem mvunciim, ε ε to koj wo se bom mvù, mvù ε no nu dvù.”

5

Waa Njee nu ε kocen keebacε bilay bi bisooshwi

¹ ε me mbvuu ne n'yen ηwa' mvu le ε ebo ke εεεy ke wee wvù to shileε yí kawla wε le, ε bó ε sarj ente bô εkfuj ε kewe lo, ε lace mondvuum mosooshwi bô kelay.

² ε me ne n'yen ten nceenda Nyo' mvu wvù temyi le ε wvù wamte foweεwe biite le, “ε nu yeε dvù wvù nu ε kocen keebacε bilay bilan, efay ηwa' wvun?”

³ ε wee fanε yaa nu dvù fowe keεεε yí nshe le keεεε ekuse jo nshe, wvù nulo efay ηwa' wvudvu keεεε etaa ente jo ηwa' wvudvu ke.

⁴ ε me mbee kpwe baay le wee to baa nu dvù wvù nu ε kocen wvù nulo eyene ηwa' wvudvu keεεε taa ente jodvu ke.

⁵ ε wee mvu ηgoo bocε' bo bonyii le ba gay ε me le, “Fo wo ebeelε ke. Yekε eyuw, wee wvù bó teηe le Bvule wvu ε kfuu di Juda le bvuu teηe ten le Biay yí san ε kfuu di Nfon Dawe le nu ε so wase, ε ε nu wvù wvù nulo ebace bilay bi bisooshwi bidvu efay ηwa' wvudvu.” *

⁶ ε me ne n'yen Waa Njee le ε wvù leeme entelen jo kawla bô mwεem mvu mvuyuum mvu mvunem mwε noo bocε' bo bonyii le ba, ε wvù nu ke diεwe bó nu ε seε. Wvù to keηke bitonj bisooshwi bô ejjise εsooshwi. Ejjise yodvu nu biyoy bi Nyo' le bi bisooshwi bi wvù nu ε tum bí ε buy ε gen yí ekole ke nshe le kecii.

⁷ ε Waa Njee wvudvu mum gen fi ηwa' wε ε ebo ke εεεy ke wee wε wvù to nu ε shii yí kawla le.

⁸ No wvù fi ηwa' wvudvu nonen, ε mwεem mvu mvuyuum mvu mvunem mwε bó bocε' bo bonyii le bo mbaanfieε ncow bonεw ba mum gbwe gen fokuse fwe dvu Waa Njee wvudvu. Wee mwaan mwaan bó le to keηke kome bó kentee kε bó fε bó ketwaa ke bigew e kε yeεle, ε jiin nu ε dí ε yijnsen jó. ε jiin din nu bunle yí bonyii bó ε nu bo Nyo' le.

⁹ ε mwεem mwε bó bocε' bo bonyii le ba mum yem ηkieε mvu wvu fwe ε wvù jemyi le,

“ε nu wo wvù nu ε kocen keefi ηwa' wvudvu ebace bilay bidvu,

njefo bó to nu ε seε wo ε eleme kuw sum bonyii

can kebefε le nya bó ε Nyo'.

ε bonyii ban buy ε dikfuu le dicii, diεw yicii, dikfuu di bonyii le dicii noo bitum e bicii.

¹⁰ Wo nu ε nya bó bvunfon ε ge bó ε no nu bocee ncese

bo Nyo' wesebeene le.

ε bó nu ke esaake yí nshe le.”

¹¹ ε me ndioo mbvuu ntaale, ne n'yuw diεw bonceenda bo Nyo' le ε bó nu lo bontfuke le bontfuke le bó bomala le bomala le. Bó to nu ε leemen keεkeε kawla bô mwεem mvu mvuyuum mwε noo bocε' ba.

¹² Bó to yemte foweεwe gayte le, “Waa Njee wvù bó to seλεε,

ε nu wvù wvù nu ε kocen keekeηke mvungay bó kpwaan noo bvufee bvu baay noo dieε di kuuke noo n'wvum noo bvukuke noo mbense.”

¹³ ε me ne n'yuw ε mwεem mvunciim mvù Nyo' to bomεε mvù nu fowe noo yí nshe le noo ekuse jo nshe noo ε joo yí baay e,

4:8 1:17; 11:17; Yesa 6:2-3; Esek 1:18; 10:12   4:11 Keη 1:1, 31; Mwμ 5:9, 12; 11:15, 17; 12:10; 15:3-4; 19:6   5:1 10:2; Yesa 29:11; Esek 2:9-10; Dan 12:4, 9   5:5 4:4; Keη 49:9; Mat 1:1; Lum 1:3-4; Ibu 7:14   * 5:5 Wee wvun wvù bó teηe le Bvule wvu ε kfuu di Juda le noo le Biay yí san ε kfuu di Nfon Dawe le, nu Mbouse wvù Nyo' to kawεε.   5:6 4:6-7; 5:9, 12; 6; 7:17; 12:11; 13:8; Yesa 53:7; Yeli 11:19; Jon 1:29; 1Bi 1:19; 4:5; Saka 3:9   5:7 4:2, 9; 5:1, 13; 6:16; 7:10, 15; 19:4; 20:11; 21:5; 1Bfn 22:19; Yesa 6:1; Esek 1:26-28; 10:1   5:8 8:3-4; Mben 141:2; 15:2   5:9 4:11; 5:6; 7:9; 14:3; Mben 96:1   5:10 1:6   5:11 Job 1:6; Dan 7:10; Ibu 12:22   5:12 4:11   5:13 Mben 150:6; Fili 2:10

naa mwɛɛm mvunciim mvù nu mondvuum man e, ε mvù yemte le,
 “Mbense bô n'wvum noo bvukuke noo mvunɔɔɛ

nu ε ê kenjke wvù wvuwe wvù nu ε shii yì kawla le

noo Waa Njee wvun sekecii se njka!”

14 No mvù yem nonen, ε mwɛɛm mvu mvuyuum mvu mvunem mwe bee le, “Fi enù nonen!” É bocé' bo bonyii le ba gbwe gen fokuse nya mbense wvuu baay.

6

É Waa Njee bacé bilay bi bisooswiy

1 É me no ntaale no Waa Njee we to bayte kelay ke fwe ente jo bilay bi bisooswiy biε, ne n'yuw ε fiεε fimew ngoo mwɛɛm mvu mvuyuum mwe le jeme bô diεw ke diεwe ε bay jan, gay le, “To!”

2 Le me ntaa, ne n'yen nyambala mi yì baa le ε wee ε ben yì dvù le, kenjke kenεw. É bô mum bon kefo ke bvunfon e é wvù εfa, ε wvù buy, gen no diuu soo.

3 É Waa Njee ke bay kelay ke bokañ bofεε, ε me n'yuw ε fiεε fi bokañ bofεε ngoo mwɛɛm mvu mvuyuum mwe le gay le, “To!”

4 É nyambala mi buy ε yì yeεle nen ghaññ, ε bô mum nya nyo jem mi yì baay é wee wvù to benεε yì dvù le, nya wvù bô mvunɔɔɛ keεcace nyεkeey yì ekolε ke nshε le kecii wvu le bonyii eyuwyi bomew.

5 É Waa Njee ke bay kelay ke bokañ botete, ε me n'yuw ε fiεε fi bokañ botete ngoo mwɛɛm mvu mvuyuum mwe le gay le, “To!” Le me ntaa, ne n'yen nyambala mi yì yiile le, ε wee ε ben yì dvù le kenjke nfew wvù bô feeke mwɛɛm yì dvù le é wvù εbo.

6 É me ne n'yuw ke diεwe diεw mi jemyi entelεñ jo mwɛɛm mvu mvuyuum mvu mvunem mwe gayte le, “Wee nu ke ejo nlawma wvu yì diuu le dicile se guy finjone fi εgin e dvù, kenεε ejo nlawma wvu yì diuu le dicile se guy mvunjone mvu εse le dvù mvuntentem. Geenεn fo wo eshiw mεem bô mbvuum ke!”

7 É Waa Njee ke bay kelay ke bokañ bonεw, ε me n'yuw diεw fiεε fi bokañ bonεw ngoo mwɛɛm mvu mvuyuum mwe le ε yì gay le, “To!”

8 Le me ntaa, ne n'yen nyambala mi le ε yì yaysε lo, ε diee di wee wvù ben yì dvù le nu le Kpwe. É wvumvu wee bii ejim ε diee nu Wonjbonkfu. É bô nya bô bô mvunɔɔɛ le bô ejo bonyii bo yì keba ke nshε le kemwaan ente jo binεw, else bonyii bodvu bô nyô jem noo jerj noo kenfim noo nyám yì njkpwaante.

9 É Waa Njee ke bay kelay ke bokañ botin, ε me n'yen biyoy bi bonyii le εkuse jo ketan ke ncese le. É biyoy bin nu bi bonyii bô bó to yuwyeε bô nje diεw Nyo' bô fiεε fi bó to jemyi leeme yì dvù le.

10 É bí wante foweεwe le, “O Tata Nyo' wvù nu Éwe jo Mwɛɛm Mvunciim, wo wvù yuule, nu keceεy. Wo nu ke ecεy egen ebuy nεε se sumten nsaw wese etfuse envuke yì bonyii bô to yuwyeε bese le bô nu yì ekolε ke nshε le?”

11 É bó mum nya ndvù yì baa é wee mwaañ mwaañ bó le, gay le bó ebvuu emoocε caan, egen ebuy no bó nu ke emεse eyuwyeε boom bo bwεε bó le bô nu ten bonyii bo lemme le bo Nyo' le bô bó to nu keεke eyuwyeε ke no bó to yuwyeε bó.

12 É Waa Njee ke bay kelay ke bokañ bosooaan, ε me ntaa ne n'yen ε nshε shiw bó mvunɔɔɛ, ε diuu banjke no yiile nen tibtibtib diεwe ndvu kembamkpwe le, ε kpweε wvù tfule banjke no yeεle nen bunñ diεwe elεmε le.

13 É jón nen'yi fowe gbwekene fokuse diεwe mvuntam mvù beε ndεcindεci ε nffum fele kale le.

14 É εbulε ne kεwe diεwe kεmba ke njwa' le mum la lo. É dikum dicii bô bindvuy bicii ja fô mvù to nu.

15 É bonfon bo yì nshε le noo bonyii bo baay baay bocii noo bikuu bi bonyii bo nci le bí baay baay noo bonyii bo kpaw e noo bontεmemvunɔɔɛ naa noo bonyii bocii kenεε bonfaw kenεε bó yaa nu ke bonfaw, mum no nyiimene é ditfum e noo é bimbaan e kuse yì dikum e.

16 É bó nyiimene nonen, fuunjke é dikum bó bimbaan gayte le, “Ben egbwεken yì yese le, ebanjε bese fo wee wε wvù n ε shii yì kawla le eyene bese le bó fo Waa Njee edunɔɔɛ shém ye yì ffuuke yì yese le.

17 Diuu di bó nu edunɔɔɛ shém yibo yì ffuuke nu ε to wase ε kocεn, ε ke wee yaa nu dvù wvù nulo elem é bó fwe ke.”

7

É bó ge bonciise yì bonyii bo Israel e bontfuke gbweε kecow mbaanyε ncow bonεw e (144,000)

1 Ejim jodvu, ε me n'yen bonceendaa bo Nyo' le bonεw ε bó leemene εbuw ε wonj yo εna le, baanjke fwεfwε wvù buyte εbuw yodvu le fo wvù efele yì nshε le kenεε yì joo yì baay e, naa noo yì bite le.

2 É me mbvuu n'yen ceendaa Nyo' mvu le, ε wvù buyte jô diuu sane, kenjke fiεε fi Nyo' wvù kenjke nshii le fi wvù ciise bonyii bew dvù εbo. É wvù mum tee bonceendaa

bo Nyo' le bo bonɛw ba bô diɛw yí tɛmyi. Bonceendaa ban nu bô bó to nyaɛ mvunɔɔyá é bô, le bô ebefe bô nshɛ noo joo yí baay.

³ É wvú tee gay le, “Fo ben ebefe bô nshɛ kɛnɛɛ joo yí baay kɛnɛɛ bite sɛ bese é ge bonɛise yí monshim mo bonyii bo lemme le bo Nyo' wese le kɛ.”

⁴ É me n'yuw le bonyii bô bó to ciisɛɛ nu bontfuke gbwee kecow mbaanyɛ ncow bonɛw (144,000), é bô buy é dikfuu di Islael e dicii.

⁵ Bô to nu é ciise bonyii é kfuu di Juda le, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le, é kfuu di Leuben e, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le, é kfuu di Gad e, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le,

⁶ é kfuu di Ashel e, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le, é kfuu di Naftali le, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le, é kfuu di Manase le, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le,

⁷ é kfuu di Semeon e, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le, é kfuu di Lewe le, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le, é kfuu di Isaka le, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le,

⁸ é kfuu di Sebulun e, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le, é kfuu di Yosɛw e, bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le, é kfuu di Benjamen e, é bô ciise bontfuke ncow bofɛɛ yuufe le.

Kebombom ke bonyii le kí nu nɛn mama-mama

⁹ Ejim jodvu, é me ntaa nɛ n'ɛn kebombom ke bonyii le nɛn mamamama é wee yaa nulo etan kɛ. É bô buy bitum e bicii, bô dikfuu le dicii noo bonyii bocii bô diɛw yicii, é bô leeme fwe dvu kawla noo Waa Njee, é bô é jise ndvú yí baa kɛnɛ bidaayɛ can yibole.

¹⁰ Bô to wvuuyi foweɛwe gayte le, “Mboyma nɛn'yi é è nu fô Nyo' wese wvú nu é shii yí kawla le noo fô Waa Njee le.”

¹¹ É bonceendaa bo Nyo' le bocii leem gem kɛɛkɛɛ kawla bô bocɛ' bo bonyii le ba noo mwɛɛm mvu mvuyuum mvu mvunɛm mwɛ, no gbwee tumte monshim fokuse fwe dvu kawla, nyaa mbense wvu baay é Nyo'.

¹² Bô to gee nonɛn, gayte le, “Fí enú nonen! Mbense bô bvukuke noo bvufee bvu baay nu é è kɛnɛ Nyo' wese. Beene enyaà keyoone é wvú. É kɛnɛ wvú n'wvum bô mvunɔɔyá, é wvú tɛmyi sekecii sɛ nka! Fí enú nonen.”

¹³ É cɛ' mvu bocɛ' ba le, bife é me le, “Ban nu baa bô nu é jise ndvú yí baa? Bô buy fɛɛ?”

¹⁴ É me ntfuse é wvú le, “Cee ekolɛ, è kee ke wo.” É wvú gay é me le, “Ban nu bonyii bô boy yí kefew ke nɛw wvu baay e. Bô nu é

cukɛ ndvú yibo é elɛmɛ ke Waa Njee le, yí é no baa,

¹⁵ bô é mum é no nu fwe dvu kawla Nyo', lemte wvú le etanɔɔ bô ɛmvunshɛn yew ye ncese le. Wvú wvudvu wvú nu é shii yí kawla le nu ke enu bô bó nu kebab kebole.

¹⁶ Kɛ jɛn bɛɛ ke eyuu bô kɛ, é kɛ kendonɔɔ bɛɛ ke eyumte naa lo bô kɛ. Kɛ mvum bɛɛ ke esuunɛ kɛ bô, é kɛ kɛnkɛm bɛɛ ke eyvuuke bô kɛ.

¹⁷ Fí nu ke enu nonɛn, njefo Waa Njee wvú nu ɛntɛlɛn jo kawla nu ke ɛcɛyɛ bô diɛwɛ nɛɛynjee le, joo bô gene bô bó fô joo yí nyaa nshii nu le. É Nyo' tɛn nu ke esho misɛm yicii ejise ɛbole.”

8

É Waa Njee bay kelay ke ejim

¹ É Waa Njee ke bay kelay ke bokanɔɔ bosoochwiy yí nwa' wɛ le, é mondvuum cife fowe nɛn ndvumm gen buy kɛngawtɛn ke ntaɛ kefew e.

² É me mum n'ɛn bonceendaa bo Nyo' le bo bosoochwiy bô kɛ no leeme é Nyo' fwe. É bó nya disonɔɔ disoochwiy é bô.

³ É nceendaa Nyo' wvumvu nɛ to leem fô ketanɔɔ ke ncese le kɛnɛ ketanɔɔ kɛ bó tone jiin jó, é bó kene bô ketwaa ke bigew e kɛ yɛle. É bó nya jiin é wvú é dí duule keetaashe yí ketanɔɔ ke ncese le bô bunle yí bonyii bô è nu bo Nyo' le. É ketanɔɔ kedvu nu é bó é kene bô ketwaa ke bigew kɛ yɛle, é kí nu fwe dvu kawla.

⁴ É wvú ton, é njiim jiin didvu bô bunle yí bonyii bô è nu bo Nyo' le buy ɛbo jo wvú ben gen fwe dvu Nyo'.

⁵ É nceendaa Nyo' wvudvu mum nɛ jo ketanɔɔ kɛ bó tone jiin jó kɛ, jo nɔɔyá fô ketanɔɔ ke ncese le, gɛɛ jó é wvú yinɛn, é wvú mum lan yí nshɛ le. No wvú lan nonɛn, é jan no lawkene, baykene, dvúmte, é nshɛ shiike.

É bonceendaa bo Nyo' le kɛw ton disonɔɔ dinɛw

⁶ É bonceendaa bo Nyo' le bo bosoochwiy bô to kɛnɛ disonɔɔ di disoochwiy diɛ mum seyse ye keetonɔɔ disonɔɔ didvu.

⁷ É nceendaa Nyo' wvu fwe ton ye son, é ɛbew bô nɔɔyá é bó é fiysɛn bô elɛmɛ tɛfue yí nshɛ le. É keba ke nshɛ le kemwaanɛn te jo biba bitete fie, é keba kemwaanɛn te jo biba bitete bi bite le fie, é ɛgay yò tɛkɛ ɛcii fie tɛn.

⁸ É nceendaa Nyo' wvu bokanɔɔ bofɛɛ ton ye son, é bó tɛfume fiɛɛ fimew é nɔɔyá bɛnci yí dvú le, é fí nu diɛwɛ kum wvu baay e. É fí

gbwe ê joo yi baay e. E keba kemwaan ente jo biba bitete bi joo yi baay e ne tu eɓeme.

⁹ E keba kemwaan ente jo bitete bi mwɛɛm mvu mvuyuu e mvù nu ê joo yi baay e kpweken. E keba kemwaan ente jo biba bitete bi bonguw bo ê joo le sawye.

¹⁰ E nceendaa Nyo' wvu bokaŋ botete ton ye soŋ, e jon mi yi baay ne fowe beenci diɛwe ken'yeese le, gbwe ban keba kemwaan ente jo bitete bi jóo yi booke le bô mondvuum mô jóo ké no buyte mó le.

¹¹ Diee di jon yidvu le nu le Ncewcew. No yi gbwe nonen, e keba kemwaan ente jo biba bitete bi jóo le no cewcewe. E bonyii nteen kpweken nje jóo yidvu yi bó to wuu, njefo jon yidvu to nu e ge wase e jóo yidvu no cewcewe lo.

¹² E nceendaa Nyo' wvu bokaŋ bonɛw ton ye soŋ, e fiɛ fimew bvuu diuu keba kemwaan ente jo biba bitete bô keba kemwaan ke kpwee le ente jo bitete. E fi bvuu ten jón keba kemwaan ente jo bitete. E biba bibole kemwaan kemwaan no jiime. E n'yuw fanje yaa bvuu nu dvú ê keba kemwaan e ente jo biba bitete ke emvunsheen noo ke entan e ke.

¹³ E me no ntaale, ne n'yuw e nfaandun fuunke foweewe no wvù to bile entelen jo ebule gayte le, "Ngew eɛy, ngey eɛy, ngew nu ke enu fô bonyii bó nu yi ekole ke nshe le seke bó e ton dison di sheke di bonceendaa bo botete nu wase keeton e."

9

E bó ton soŋ yi bokaŋ botin

¹ E nceendaa Nyo' wvu bokaŋ botin ton ye soŋ, e me n'yeŋ jon mi le e yi to ne fowe gbwe fokuse. E bó nya ken'yene ê jon yidvu kè yen'yi kentuke kè shiile nen ŋoonj e.

² E jon yidvu mum yene diuw kentuke kedvu, e njiim buy jó nen kemm, ke yi buy ê mwɛɛm e fô bó e kfum. E njiim yi buyeê ê kentuke kedvu le ge e diuu bó ebule ne no yiile lo.

³ E cúma buy ê njiim yidvu le shii yi nshe le. E bó nya cúma yidvu bô mvunɣay le yi etawene diɛwe bonɣam bo yi nshe le,

⁴ lew le fo yi ebefe bô mwɛɛm mvù kuu yi nshe le, keneê è nu egay, keneê bite, keneê naa la, gay le yi enya ngew e è nu ke ê kfuu bonyii ba bó nu se bó kenke nciise wvu Nyo' fojise fo bó.

⁵ Bó to nu e cinɛ le cúma yidvu enya ngew ê bonyii yi kee le yitin. Geenɛn fo yi eyuwye lo bó ke. Ngew wvù yi to nu keeke enyaa to nu ke diɛwe wvu nɣam seke wvù e ta wee le.

⁶ Yi kee yi yitin yin e nu e bonyii nu ke egomte kpwe yaa yene yi le ke. Bó nu ke ebeele keekpwe, e kpwe lewte lo bó.

⁷ Cúma yin to nu ke diɛwe nyámbala yi nu e seyse wase keebuy gbwen jem e. Mwɛɛm mvumew to nu ê yi efa diɛwe bifo bi bvunfon e bi bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeɛle, e monshim mobole nu diɛwe mo bonyii le.

⁸ Yvúw bikuu bibole to nu diɛwe yi bokene, e bigew bibole to nu diɛwe bigew bi bobvule le.

⁹ Yi to kenke ngáw e yi nu diɛwe ketwaa kè bonyii bo jem e banyj gvúw dvú. E yi dioo bile e bibɛ bibole no yole diɛwe bikoto nteen bi è guute nyámbala seke bi lewte gbwen jem e.

¹⁰ E yi kenke diwvunte bô geɛn diɛwe bonɣam e. E mvunɣay mvubole mvù bó nyaa ngew dvú ê bonyii yi kee yi yitin e nu e è nu yi diwvunte din e.

¹¹ Bó to kenke nfon wvubo e è nu nceendaa wvù taale fô kentuke kè shiile nen ŋoonj e kíe, e diee diw nu ê diw Ibulu le le Abadon, nu è diw Glek e le, Abolion (e diee din nu le wee wvù beete lo).

¹² Wvun wvù fey beɛ ngew wvu fwe. Geenɛn ben eyeke eyuw, bomew bonɣew beɛ bii ejim bofeɛ.

E bó ton soŋ yi bokaŋ bosooaan

¹³ E nceendaa Nyo' wvu bokaŋ bosooaan ton ye soŋ, e me n'yuw e diɛw buy fô biton bi binɛw bi è nu bi ketan ke ncese le kè bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yeɛle, kè nu fwe dvu Nyo',

¹⁴ jemyi ê nceendaa Nyo' wvu bokaŋ bosooaan wvù to kenke soŋ we le, "Faye bonceendaa bo bonɛw bó bó nu e kay mbew joo yi kuuke yi Yuflets e."

¹⁵ Nonen, e nceendaa Nyo' wvudvu mum fay bonceendaa bo bonɛw bodvu. Bonceendaa bodvu nu e bó to seyse geɛ no cɛyte kefew bó diuu noo kpwee bó kelum kè bó nu ke efay bó, é bó eyuwye keba kemwaan ente jo bitete bi bonyii le.

¹⁶ Me nto nu e n'yuw no ngoo bonyii bo jem e bo yi nyámbala le nu. Bó to nu bomala gee fee (200,000,000).

¹⁷ Nyámbala yi me nto n'yeneê ê fiɛ diɛwe efile le fiɛ bó bonyii bó to benɛe yi dvú le to nu ê yin je le: bonyii bodvu to nu e jise bitwaa ban gvúw dvú e ncom wvudvu yeɛle diɛwe ngyu e, bvuu nu diɛwe ebule le, bvuu nu ten diɛwe fiŋgeŋge le. Bikuu bi nyámbala yidvu le to fiեսene bi bobvule le, e ngyu bó njiim noo fiɛ fimew diɛwe mvunɣan mvù beenci le, buyte ê yi emvu.

¹⁸ Mwɛɛm mvu bonɣew e mvun mvù è to nu, ngyu bó njiim noo fiɛ diɛwe mvunɣan

mvù bænci le, mvù to buyte ê nyámala yidvu ɛmvu to nu ɛ yu bonyii keba kemwaan ɛnte jo bitɛte.

¹⁹ Mvunɔay mvu nyámala yidvu le nu ɛ ɛ nu ɛmvu jo yí bô yí diwvunte diyile. Diwvunte diyile nu diɛwé yó le kɛnke bikuu, ɛ ɛ nu fiɛɛ fi yí læmse bonyii dvù.

²⁰ Naa no fí to kooyɛɛ nonɛn, kebese ke bonyii le kè mwɛɛm mvu bongew e mvun to baa yuwé bô, to baa cim ekumen mvuntelem mvubole yí mwɛɛm mvù bô to gee bô can yibole kɛ. Bô to baa kumɛn keebunlee bonceendaa bo dɛwle le bô mvumooso kenɛɛ ɛ nu mvù bô kene bô ketwaa ke bigew e kè yeɛle kenɛɛ kè baa kenɛɛ bô ketfu kè nɛɛ, kenɛɛ eta, kenɛɛ kete. ɛ mvumooso mvun nu sɛ mvù nulo eyɛn fiɛɛ le kenɛɛ eyuw kenɛɛ elɛn.

²¹ Bô to baa cim kumɛn tɛn mvuntelem keeyuwiyi bonyii kenɛɛ keegeɛ nɛm kenɛɛ cee nce nnyɛn kenjan kenɛɛ conjɛne kɛ.

10

Nceendaa Nyo' wvù to kɛnke fiŋwa' ɛ bó ɛ yene

¹ ɛ me mbvuu n'yɛn nceendaa Nyo' wvumvu wvù tɛmyi le ɛ wvù shiile too fowe, ɛ kembɛw ɛ sùm wvù diɛwɛ ndvu le, ɛ kela ɛ daa ɛwe jo ekole kew. Bvushiw bwew to nu diɛwɛ diuu le, ɛ bikaa biew nu diɛwɛ leme di nɔuy e fò di bene.

² Wvù to kɛnke fiŋwa' fimew ɛ wvù ɛbo ɛ bó ɛ yene. ɛ wvù shii tome ekale kew ke ɛɛɛy yí joo yi baay e, tome ke ɛnkonjo yí nshɛ le.

³ No wvù tome nonɛn, fuɔ foweɛwe diɛwɛ bvule fò wvù wamte le. No wvù fuɛɛ nonɛn, ɛ jan yí kè no baykene bokan bosooshwiw mum jeme.

⁴ No jan yí kè no baykene bokan bosooshwiw yidvu jeme nonɛn, ɛ me mum no nɔgomte keansan fiɛɛ fi yí jeme, ɛ diɛw mi gay ɛ me fowe le, “Gɛɛle fiɛɛ fi jan yí kè no baykene bokan bosooshwiw yin jeme ɛshem. Fo wo esan ɛ nwa' le kɛ.”

⁵ ɛ nceendaa wvù me nto n'yɛnɛɛ ɛ wvù leeme yí joo yi baay e noo yí nshɛ le wɛ cake kebo kew ke ɛɛɛy we,

⁶ kan ɛ diee di wee wvuwe wvù nu dvù sekkii sɛ nka le wvù ɛ nu wvù wvù to bomɛɛ ɛbulɛ bô mwɛɛm mvunciim mvù nu yí dvù le, noo nshɛ bô mwɛɛm mvunciim mvù nu yí dvù le, noo joo yi baay bô mwɛɛm mvunciim mvù nu jó. ɛ wvù kan gay le, “Kɛ Nyo' bæɛ edvuyte lo keege fiɛɛ fi wvù gomte kɛ!”

⁷ ɛ nu ke enu ɛdiuw yò nceendaa Nyo' wvu bokan bosooshwiw nu ke etonjɛ yɛ sonj, ɛ Nyo'

ege ɛ fiɛɛ fi wvù nyile eto ekocɛn no wvù to jemeyɛ wase ɛ bonyii bew bo lemme le bô ɛ nu bonyii bew bo ntum e.”

⁸ ɛ diɛw yí me nto n'yuwɛɛ wase fowe yɛ bvuu jeme ɛ me le, “Gɛnɛ efi nwa' wvù bó nu ɛ yene wɛ ɛbo jo nceendaa Nyo' wɛ wvù leeme yí joo yi baay e bô yí nshɛ le.”

⁹ ɛ me mum nɔgen fò nceendaa Nyo' wvudvu le nɔgay le wvù enya fiŋwa' fidvu ɛ me. ɛ wvù gay ɛ me le, “Kɔ edie. Wvù nu ke edioo ɛ bow ɛ wo ɛshem ɛcewcewe lo. Geenɛn, ɛ wvù nu ke eyeke ɛ wo ɛmvu diɛwɛ bvutuw e.”

¹⁰ ɛ me mum nfi fiŋwa' fidvu ɛbo jo nceendaa Nyo' wvudvu, ndie. No me nto ndiee, ɛ wvù no yeke ɛ me ɛmvu diɛwɛ bvutuw e. Geenɛn seke wvù to bowɛɛ wase ɛshem no ceɛwcewe lo.

¹¹ No me ndiee, ɛ bó mum gay ɛ me le, “Wo kɛnke keebvuu etefe ntum Nyo' ɛ bonyii. Ntum wvun nu ɛkumɛ dikfuu di bonyii le bô bitum noo bonyii bô jemiyi dikfuu di diɛw e noo bonfon.”

11

Bonyii bo ntum Nyo' le bo bofɛɛ

¹ ɛ bó mum nɛ nya nfew ɛ me ɛ wvù nu diɛwɛ kemban e, gay ɛ me le, “Gɛnɛ efew yew ncese Nyo' bô ketanj ke ncese le, etanj tɛn bonyii bô bunlee Nyo' dvù,

² geenɛn fo wo efew lakfulɛɛn yí ɛkfuɔn kɛ. Cinɛ dvù njefo bó nu ɛ nya wase ɛ bonyii bô yaa nu kɛ Bojuu. Bô nu ke eben yí kelaante kè yuule le, envuwɛɛ kelaante kedvu yí kee le mbaanyɛ ncow fɛɛ.

³ Me nu nke enya mvunɔay ɛ bonyii bem bo bofɛɛ bô jemiyi ɛkumɛ me, ɛ bó eteete ntum wɛm ɛ bonyii yí ɛdiuw e ntfuke bô gee fɛɛ kecow mbanɔsoocaaɛn e (1,260). Bô nu ke eteete ɛ bó ɛ jise bimbankpwe.”

⁴ Bonyii bô bofɛɛ ban nu bite bi Olif e bi bifɛɛ noo mwɛɛm mvu mvunfɛɛm mvù bô tomyi bin'yeeɛ yí dvù le mvù kè no leeme fwe dvu Tata wvù kɛnke nshɛ.

⁵ ɛ wee ke enɛ ɛ no gomte keege fiɛɛ fi befe bó bô, ɛ nɔuy ebuɛ yɛ diwle efese lo wee wvubo bvuban wvudvu. ɛ nɛɛ no wee gomte keege fiɛɛ fi befe bó bó tu wvù kɛnke keekpwe nonɛn.

⁶ Bô kɛnke mvunɔay mvù ɛ nulo ɛ bó eban ɛbulɛ le fo jan ecem naa lo yí nshɛ le ɛdiuw yò bó nu eteete ntum Nyo' le. ɛ bó kɛnke tɛn mvunɔay mvù ɛ nulo ɛ bó ebanke jóo ɛ yí etu elɛme noo mvunɔay keelan dikfuu di bimfim e yí nshɛ le naa seke la wvù bó shieele.

⁷ Bô nu ke edioo ɛ mɛsɛ ɛ jeme fiɛɛ fi bó kɛnke keejeme, ɛ nyam yí bæmte yí buyte ɛ

kentuke kiε kè shiile nεn ηooh e, ebuy etum jem bô bô, eso bô, eyuwye bô,

⁸ ε εgvun εbo emεy ejiime ê je ε kelaante ke baay e. Kelaante kin nu kè bô tenε ê díew yi mawεεn e le Sodom kenεε le Ijiw, ε ε nu jó jô bô to tae Tata wvubo yi kentam e.

⁹ Yí εdiuw e eta bô kençawten nu ε dikfuu di bonyii le, kenεε ε nu bo ntεw wvù la le, kenεε bô jemyi kfuu díew yi la, kenεε bo bitum bi la le, nu ke etaale εgvun εbo no yó jiiimene, etun le fo bô edwey bô ke.

¹⁰ Bonyii bô ε nu bo yi won wvun e nu ke elanjaje laa ε kpweke bonyii ban ε kpweken ε. Bô nu ke esakene lo, ε wee ciinse nnya ε wee, ε wee ciinse nnya ε wee. Bô nu ke eggee nonεn njefo bonyii bo ntum Nyo' le bo bofεε ban nu ε bô to ηgew wvu baay yi bonyii bô ε nu bo yi won e.

¹¹ ε fi ke kooy, ε εdiuw yo eta bô kençawten εyan ke fey, ε keyoy kè nyaa nshii nε fô Nyo' le, ley yi bô le, ε bô kase ja we. ε bonyii yen nonεn, kençke nfan baay.

¹² ε bonyii bo bofεε bodvu mum yuw ε díew jeme we bô mvunçay gayte ε bô le, "Ben eben eto fen!" ε bô mum no bene gene we ε kembew e, ε bonyii bobole bo bvuban e taale.

¹³ Ke kεfew kedvu le, ε nshε nε shiw bô mvunçay baay, ε keba kemwaan εnte jo yuufe jo kelaante kedvu bvuse. ε bonyii bontfuke bosooshwi (7,000) kpweken no nshε yidvu to shiwεε. ε kebese ke bonyii bô to shεkεε le, kençke nfan baay, no tumte monçum mo Nyo' wvù nu we le.

¹⁴ Wvun wvù fey nu ηgew wvu bokan bofεε. Geenεn ben eyeke eyuw, ηgew wvu bokan botete nu eto nfew caan.

ε bô tonçon yi bokan bosooshwi

¹⁵ ε nceendaa Nyo' wvu bokan bosooshwi ke tonçon ye tonçon, ε me n'yuu no díew jemyi bô mvunçay we gayte le, "Bvunfon bvù yi won wvun e nu ε tu wase bvù Tata wese-beene bô Mboyse we wvù wvù to kawεε le, ε wvù nu ke esaake sekεci ε ηka."

¹⁶ ε bocε' bo bonyii le bo mbaanfiεε ncow bonεw ba bô shiileε yi bokawla bobole fwe dvu Nyo' mum no gbwee tumte monshim mobile fokuse, nyaa mbense wvu baay ε Nyo'.

¹⁷ ε bô no gee nonεn, gayte le, "Bese nyaa keyoone ε wo, Tata Nyo' wvù kençke mvunçay Mvunciim, wo nu kεseen, ε wo to nu wase. Bese nyaa keyoone njefo wo nu ε jo wase

mvunçay mvuw mvu baay ε kεw ε no saake.

¹⁸ Bonyii bô yaa kee ke wo * to tonçon shém, ε kεfew kè wo nu eduñçε shém yo yi ffuuke nu ε kocεn wase.

ε ε nu kεfew kè wo nu esaw bonyii bô nu ε kpweken wase.

ε ε bvuu nu ten kè wo nu emawce bonyii buw bo lemme le

bô ε nu bonyii buw bo ntum e, ebvuu emawce bonyii bô ε nu bo Nyo' le, emawce ten bonyii bocii bô wvumte diee diuw,

kenεε ε nu bo caan caan kenεε bo baay baay. ε ε nu ten kεfew kè wo nu elεse bonyii bô beete bô εkolε ke nshε le."

¹⁹ ε bô nε yene kembun ke yew ncese Nyo' yi fowe le. ε ηkuw monçkan mo Nyo' le wvù to nu yew ncese yidvu le yene. ε jañ nε no lawkene, baykene, dvùmte, ε nshε shiike, ε εbew yo baay baay shiile.

12

Kpwoon mvu bô kençuum ke nyam mi le ε yi fieesene nyam joo

¹ ε me nε n'yen kfuu fiεε fimew fi diuw wvù yumεen e fowe. ε to nu kpwoon mvu ε wvù ε tfume diuu ye le díewε ndvu le, ε kpwee nu εku jo bikaa biew, ε wvù ε bon kefo ke bvunfon e, ε jón nu yi dvù le yuufe ncow fiεε.

² Wvù to nu bô fue, lumte wase keeboo, yuuke nsase lume, bee le.

³ ε me mbvuu n'yen kfuu fiεε fimew fi diuw wvù yumεen e fowe. ε to nu kençuum ke nyam mi le ε yi yeεle lo, ε yi fieesene nyam joo. ε yi kençke bikuu bisooshwi bô bitonçon yuufe, ε bifo bi bvunfon e bi caan caan bisooshwi nu yi bikuu bidvu le.

⁴ ε yi jiw wvun we, ε wvù ka keba kemwaan εnte jo bitete bi jón e we tfume yi nshε le. ε kençuum ke nyam e kedvu nε leem fwe dvu kpwoon wvù to lumte wε, wvu le kpwoon wvudvu dioo ε boo, ε wen ençele lo wan wvudvu wvù wvù boke.

⁵ ε wvù boo wan diemsen, ε ε nu wvù nu ke esaake bitum bicii bô ketoome ke keffu le. Geenεn, no wvù to bokεε ε bô mum cun wan wvudvu ben dvù fô Nyo' le, ε wvù no nu mbew kawla we le.

⁶ ε kpwoon wvudvu mum feε lo gen no nu ηkpwaante bvudvuu bvù Nyo' to seysεε wase fô wvù le. ε ε nu fô bô nu ke etaale fô wvù le yi εdiuw e ntfuke bô gee feε kecaw mban soocaan e (1,260).

11:8 Luk 13:33-34; Kenç 18:20; Yesa 1:10; Esek 16:46; Ksm 3:16-19; 7:3-5 **11:10** Jon 16:20 **11:11** Esek 37:9-10 **11:12** 2Bfn 2:11; Lem 1:9 **11:13** 6:12-13; Esek 38:19-20 **11:15** 4:11; Ksm 15:18; Mben 22:28-30; Dan 2:44; 1Kol 15:24-28

11:16 4:4 **11:17** 1:8; 4:8; 15:3; 16:7; 19:6, 15; 21:22; Amo 4:13; 2Kol 6:18 **11:18** 19:5; Mben 2:1-5; 110:5-6 * **11:18** Bonyii ban fen nu ε bô tenε bó teytle le, «bitum». **11:19** 4:5; 6:12-13; 8:7; 15:5; Job 38:22-23; 1Bfn 8:1, 6 **12:1** Yesa 7:14; 26:17 **12:3** 12:7, 9, 13; 13:2; 16:13; 20:2; Dan 7:7, 24 **12:4** Dan 8:10 **12:5** 19:15; Mben 2:9 **12:6** 1Bfn 17:1-7; 19:5-7; Mat 2:13; 11:2 **12:7** Dan 10:13; Jut 9

⁷ E jem nε kεw wonj Nyo' le, ε nceendaa Nyo' wvù Maykεl bô ngoo ye bonceendaa no diuu bô bo kenjguum ke nyam yí fieesene nyam joo yε le. E nyam yidvu bô bew bonceendaa diuu,

⁸ geenεn ε bó so kenjguum ke nyam e kedvu bô ngoo ye, ε bó fanje yaa bvuu kenjke bvudvuu wonj Nyo' le kε.

⁹ E bó bvuse kenjguum ke nyam yí fieesene nyam joo le kίε wvumse ε kί gbwe fokuse yí nshε le. Kenjguum kin nu yo yí bvuyvuum e ye yí ε nu dεwle bvuu nu Satan. E ε nu wvù wvù lεεle bonyii yí ekolε ke nshε le kecii. Bó to wvumse wvù bô bonceendaa bew ε bó gbwe yí nshε le.

¹⁰ E me nε n'yuw ε díεw jem yí foweεwe wonj Nyo' le gayte le, "E nεε keseen wvù Nyo' nu eboyse bonyii bew, edunje mvungay mwew mvu lemme le, esaake bvunfon bwew, ε Mboyse we wvù wvù to kawεε edunje ten mvungay mwew mvu sa' le. Fí nu nonεn keseen njefo bó nu ε wvumse wase wee wε fokuse wvù se ké no leeme fwe dvu Nyo' wesebeene εmvunshen bô entanj teyte mwεem yí boom bo bwεe wesebeene le.

¹¹ Geenεn, bó nu ε so wase wvù nje εlme ke Waa Njee bô díεw Nyo' yí bó leeme jim nsaw wvudvu le. E ke bó to baa koojke nshii wvubó ε je yí ε nulo ε bó emum εfane lo keekpwe le kε.

¹² Nonεn, wonj Nyo' elanlanje, ε bonyii bocii bó nu fó, lanlanje ten. Geenεn, ngεw wvu baay nu fó ben e nshε bó joo yí baay, njefo dεwle nu ε shii wase ε to ε ben e. Wvù nu ε yinjsen bô shém yí ffluuke baay, njefo wvù kee lo lε kefew kewene shεke wase caan."

¹³ E kenjguum ke nyam yí fieesene nyam joo ye dioo yen le bó nu ε tfume wase wen, wen ε gbwe yí nshε le, ε yí daa kenlewte ejim jo kpwoon wε wvù to bokeε wan diemsen e.

¹⁴ Geenεn, ε bó nya bibε bi nfaandun e bifεε ε kpwoon wvudvu le wvù ebii dvú keelewte yo ye egen enu njkpwaante yí bilum e bitite bó kenjgawten ε bó taale fó wvù le.

¹⁵ E yo yidvu mum bvuse joo εmvu díεwε joo yí booke le ejim jo kpwoon wvudvu wvu le yí etuu wvù egen dvú.

¹⁶ Geenεn, ε nshε ficε kpwoon wvudvu, yene diuw we mi lo joo yí kenjguum ke nyam e kedvu to bvuseε ε yí εmvu le.

¹⁷ E nyam yidvu mum ton'yε shém bó kpwoon wvudvu, mum ja laa bvudiuw ε kebεse ke boom bo kpwoon wvudvu le, ε ε nu bó bó gεεle bonci bo Nyo' le bvuu leeme jim nsaw Jisos.

¹⁸ E yí * mum gen no leeme ngem joo yí baay e.

13

Nyam yí bemte yí to buyεε ε joo yí baay e

¹ E me mbvuu nε n'yen ε nyam yí bemte buyte ε joo yí baay e, ε yí kenjke bikuu bisooshwiy bô bitonj yuufe noo bifo bi bvunfon e bi caan caan yuufe yí bitonj bidvu le, ε εdiee yó beete bó diee di Nyo' le nu yí bikuu bidvu le.

² Nyam yidvu yí me nto n'yenεε to fieesene bíaa, ε ekaw eye nu díεwε yo nyam mi yí bó tenje le bεε le, ε diuw we nu díεwε wvu bvule le. E kenjguum ke nyam yí fieesene nyam joo le kίε mum nya nyam yidvu bó mvungay mwew noo kawla we lε yí esaake bó mvungay mvu baay.

³ Ekolε ke nyam yidvu le kemew to nu ε yuu kenjke wase kfuu kelεmtεε kemew ε ε nu kε to nulo eyu lo yí, geenεn ε kί to bonen wase. E diuw yum lo bonyii bocii yí ekolε ke nshε le, ε bó no gbweε ejim jo nyam yidvu.

⁴ E bonyii no nyaa mbense wvu baay ε kenjguum ke nyam yí fieesene nyam joo ye le, njefo yí to nu ε nya nyam yí bemte yidvu bó mvungay mwew. E bó mum no nyaa ten mbense wvu baay ε nyam yí bemte yidvu gayte le, "E nu yeε díεwε nyam yí bemte le, ε ε nulo ediu yeε yí?"

⁵ Bó to nu ε cine nyam yidvu le ε yí no kenjke diuw wvù ε nulo ε yí ejemyi díεw kensaa ye dvú, bvuu beete bó diee di Nyo' le, bvuu cine ten le yí esaake yí kee le bbaanyε ncow fεε.

⁶ E yí mum kεw no jem yí befε ekumε Nyo', beete bó diee díεw bó bvudvuu bvù Nyo' nu fó le noo bonyii bó nu wonj Nyo' le.

⁷ Bó to nu ε cine ten le yí etum jem bó bonyii bó è nu bo Nyo' le, eso bó, cine ten le yí ekεnje mvungay εwe jo bontew bocii bó bonyii bocii noo bonyii bo díεw e yicii, noo bitum bicii.

⁸ Bonyii bocii yí ekolε ke nshε le nu ke enyaa mbense wvu baay ε yí. Bonyii ban nu wee tfuu wvù bó to baa sanj wase diee díεw ε njwa' le ε wonj sε ke kεw e ke. E njwa' wvun nu wvù εdiee ε bonyii bó kenjke nshii nu jó, ε è nu njwa' Waa Njee wvù bó to seλεε.

⁹ Wee wvù kenjke bitem, ε wvù yuw.

¹⁰ E wee nu ε fí nu le bó nu ekoo wvù, tu bó nu ekoo. Wee ε no nu ε fí nu lε wvù nu ke ekpwe yí finyo le, tu bó nu ke eyu wvù bó finyo. Fin gene fó bonyii bó è nu bo Nyo' le le bó ekuu shém, eleese fitele yí ye le.

Nyam yí bemte yí to buyεε ε nshε le

12:9 20:2; Kenj 3:1; Yesa 14:12; 27:1; Luk 10:18; Jon 12:31
16:25; 5:6; 1Jon 2:14; 5:4 12:12 18:20 12:14 11:2 12:17 6:9; 11:7; 13:7; Dan 7:21
bomew kenjke fen le, "E me mum ngen..." 13:1 Dan 7:3; 11:7; 19:20; Dan 7:3-8, 21, 25 13:2 2Tes 2:9 13:3 17:8
13:5 Dan 7:25; 11:36; 11:2 13:7 12:17 13:8 3:5; 5:6 13:10 14:12; Yeli 15:2; 43:11; Luk 8:15

12:10 4:11; 11:15; Job 1:9-11; Saka 3:1 12:11 6:9; Mat
* 12:18 Botjwa' bo boyvuum

¹¹ E me mbvuu ne n'yeŋ yimi nyam yi bɛmte le, ε yiŋin buyte ê nshɛ le, ε yi kɛŋke bitonɔ bifeɛ diɛwɛ bi waa njee le, jemyi diɛwɛ kɛnguum ke nyam yi fiesene nyam joo yɛ le.

¹² Yí to dunɛɛ mvungay mvu nyam yi bɛmte yi fwe yɛ le mvuncim ejise jo nyam yidvu. E yi ge ε ekole ke nshɛ le keciú bô bonyii bocii bo yí nshɛ le no nyaa mbense wvu baay ê nyam yi fwe yɛ yi kelamteɛ kew kè to nulo eyu lo yí to nu ε bonen wase le.

¹³ Yí to gee mwɛɛm mvù dunɛɛ mvungay mwew, gee naa ε ŋguy nɛn'yi we shiile fokuse ε bonyii yɛne.

¹⁴ No bô to nu ε cine le yí egee mwɛɛm mvù dunɛɛ mvungay mwew fwe dvu nyam yi bɛmte yimi yɛ, ε yí mum no lele bonyii bô nu yí nshɛ le dvú. E yí mum gay ε bó kene lanɔ yi fiesene nyam yi bó to lemsee bô nyo ε yí no nu kɛ dvú yɛ le.

¹⁵ Bô to nu ε cine le yí enya keyoy ê lanɔ nyam yi bɛmte yidvu, wvu le ê nu naa lo é lanɔ yidvu ejemyi, gee ε bó yuwyi bonyii bocii bô faanɛ keenyaa mbense wvu baay ê lanɔ yidvu.

¹⁶ Yí to nu ε gay le bó ege nciise yí bonyii le bocii yí kebo ke eceɛy e kɛnɛɛ fojise, gay le bó ege yí wee le kɛnɛɛ è nu wee wvu caan kɛnɛɛ wvu baay, kɛnɛɛ wee kpaw, kɛnɛɛ wvu fuute, kɛnɛɛ è nu nfwa, kɛnɛɛ è yaa nu kɛ nfwa,

¹⁷ wvu le fo è nulo é wee eguy kɛnɛɛ egese fieɛ sɛ wvú kɛŋke nciise wvudvu yɛ. Nciise wvun nu diee di nyam yi bɛmte yɛ le, kɛnɛɛ ejise ε ŋwa' yo diee di nyam yidvu le.

¹⁸ Fin nu fieɛ ε fí shieele bvufee bvú baay. Wee wvú kɛŋke bvufee etanɔ ejise ε ŋwa' eyan yò è nu diee di nyam yin e ekiɛ. Ejise ε ŋwa' eyan leeme fô diee di wee wvu wum e, ε yò nu ê ntaŋ e le, gee soocaaŋ bô mbanɔ soocaaŋ ncow soocaaŋ (666).

14

Waa Njee bô bonyii bo 144,000

¹ Ben eyekɛ eyuw, ε me ndioo mbvuu ntaa, nɛ n'yeŋ Waa Njee le ε wvú leeme yi kum wvú Sayon e, ε bonyii bontfuke gbwee kecow mbaanye ncow bonɛw (144,000) nu bô wvú. Bonyii ban nu bô to kɛŋke nciise diee diɛw bô di Ice le fojise fo bó.

² E me n'yuw ε diɛw too fowɛ yole diɛwɛ joo yi gbwee ê ŋkonɛ e, dvúmtɛ ten diɛwɛ janɔ yi baykene le. Diɛw yi me n'yuwɛ yidvu to jemyi ten diɛwɛ dikome fô bonyii kumte le.

³ Bô to yemte ŋkieɛ mvu wvu fwe fwe dvu kawla bô mwɛɛm mvu mvuyuum mvu mvunɛm mwɛ noo bocɛ' bo bonyii le ba. Kɛ

è to nulo é wee mvu ekieɛ ŋkieɛ wvudvu efey bonyii bo bontfuke gbwee kecow mbaanye ncow bonɛw ba kɛ. E è nu bô bô bó to sumɛɛ wase can kebefɛ le yí nshɛ le.

⁴ Boban nu bonyii bô to baa ebefe wase ye yibo bô bokɛnɛ kɛ, njefo kɛ bó to kee wase bokɛnɛ kɛ. E nu bô bó ké no bii Waa Njee le naa fɛɛ fô wvú gene. Bonyii ban nu bô bó to sumɛɛ ente jo ŋngokɛ ke bonyii le keciú le bó enu diɛwɛ mvuntam mvu fwe le fô Nyo' bô Waa Njee le.

⁵ Mbiay ke baa yuu buy wase diuw wvubole kɛ. Bô nu fibole sɛ nɛlom.

Njeme bonceendaa bo Nyo' le bo botete

⁶ E me mbvuu ne n'yeŋ nceendaa Nyo' mvu le ε wvú bile entelɛŋ jo ebule. Wvú to kɛŋke saaka wvú jee wvú mɛy lo keefewɛɛ ê bonyii bô nu yí nshɛ le bocii. Wvú to nu keefewɛɛ ê bitum bicií, bô bontɛw bocii, noo bonyii bô jemyi naa diɛw yí la noo naa bonyii bô la bocii.

⁷ E nceendaa wvudvu funɔ fowɛwɛ le, “Ben efanɛ Nyo' tumtɛ monɔm mew, njefo kefew ke nsaw we le nu ε kocɛn wase. Ben enyaà mbense wvu baay ê wvú wvú to bomɛɛ ebule bô nshɛ noo joo yi baay bô mondvuum mò jóo buyte mó le.”

⁸ E wvumvu nceendaa Nyo' wvu le bofɛɛ, no bii wvú le gayte le, “Babilon wvu baay nu ε gbwe wase, wvú nu ε gbwe wase. E nu wvú wvú nu ε ge bitum bicií ε wu nce we nsake diɛwɛ mbvuum e.”

⁹ E wvumvu nceendaa Nyo' wvu le botete mum bi ten bó le, no funɔŋke fowɛwɛ le, “E wee mom lo e nya mbense wvu baay ê nyam yi bɛmte yɛ bô ê lanɔ nyam yidvu, ε kɛŋke ten nciise fojise kɛnɛɛ yí kebo le,

¹⁰ tu wvú nu ke ewu shém Nyo' yi ffuuke diɛwɛ no wee ké wu mbvuum. Shém yidvu nu ε wvú e bɛɛsɛ ê fiko fiew fi nsase le ε wvú baa fɛysɛn kɛ. Wvuwɛ wee nu ε bó nu ke elanɔ wvú ê fieɛ le ε fi fieɛ diɛwɛ mvunɔkanɔ e, é wvú eyene ŋgɛw jó. Fifiŋ nu ke enu fwe dvu bonceendaa bo Nyo' le bô yuule bô Waa Njee.

¹¹ Njiim nu ke ebene ke lo sekecií sɛ ŋka fô bó lanɔ bó ŋgɛw e. Ke bonyii ban bô nyaa mbense wvu baay ê nyam yi bɛmte bô ê lanɔ nyam yidvu noo bonyii bô kɛŋke nciise diee diɛw nu ke ekeŋke naa lo nɛɛten yi ŋgɛw wvubole mvunshɛɛŋ kɛnɛɛ entanɔ kɛ.”

¹² Fifiŋ gene fô bonyii bô è nu bo Nyo' le bô è nu bó bó gɛɛle bonci bo Nyo' le, ε bó ε lese fitele yí Jisos e, le bó kɛŋke keekuu shém.

¹³ E me nɛ n'yuw ε diɛw jemyi wonɔ Nyo' le, gayte ê me le, “Sanɛ fin: E kew yi kɛsen

ε gen lo nu ε njon wvu baay nu fò bonyii bò kpweε ε bó ε taashe bò bo Tata le.” Ε Keyoy ke Nyo' le bense le, “Njon wvu baay nu fò bó le keɔɔɔy, njefo bó nu elɛɛɛn yí monlum mobole, ε gee dibole di jee ebi bó le.”

Ngbwele wvù è nu nsaw Nyo'

¹⁴ Ben eyekε eyuw, ε me ne ntaa n'yen kembew ε ε kí baa lo, ε wee ε shii yí kembew kedvu le fieesene wee wvù diee nu Waawee. Wvù to nu ε bon kefo ke bvunfon ε ε bó ε kene bò ketwaa ke bigew ε kè yeεle, keɔɔɔ ke finyo ebo ε fi nu diεwe fi yun e, koole.

¹⁵ Ε wvumvu nceendaa Nyo' ne buy yew ncese le, funj wee we wvù to shileε yí kembew ε foweewe, gay le, “Neke finyo fiuw egbwele ngbwele dvù. Kefew ke ngbwele le nu ε kocen wase, ε εkolε ke nshe le nu ε looce wase ε be kè bó egbwele.”

¹⁶ Nonen, ε wee we wvù to shileε yí kembew ε mum jiw finyo fiew yí ekolε ke nshe le, ge ngbwele dvù yí nshe le.

¹⁷ Ε wvumvu nceendaa Nyo' bvuu buy yew ncese yí fowe le, ε wvù keɔɔɔ ten finyo diεwe fi yun ε ebo ε fi koole.

¹⁸ Ε wvumvu nceendaa Nyo' mum buy fò ketan ke ncese le, ε è nu wvù keɔɔɔke mvunɔɔɔy ewe jo nguy. Ε wvù funj foweewe ε wvumvu we wvù to keɔɔɔke finyo fi koole fie le, “Neke finyo fiuw esumye bikawci bi mvuntam mvu mbvuum ε dvù yí nshe le, njefo mvuntam mvudvu nu ε yeε wase.” *

¹⁹ Ε nceendaa Nyo' wvudvu mum jiw finyo fiew yí nshe le, sumye mvuntam mvu mbvuum ε mvu yí nshe le, baance, tfuw bvudvu bvu baay bvù bó some mbvuum fó le, ε fifin dunɔɔi fieε fi shém Nyo' yí ffuuke nu ke ege bò bonyii.

²⁰ Ε bó no some mvuntam mvu mbvuum ε modvu bò bikaa ekfunj jo kelaante, ε è buyte elεme, yiɔnsene bene buyte diεwe fò diuw nyambala le, leɔɔɔke gene, gen buy diεwe bomay ε gee fεε.

15

Bongew bo bosooshwi y bò è nu bo kemese le

¹ Ε me mbvuu ne n'yen kfuu fieε fi diuw wvù yumεen ε fimew fowe, ε è nu naa lo kenɔɔɔhaw ke fieε le ke baay. Ε to nu bonceendaa bo Nyo' le bosooshwi y bó keɔɔɔke bongew bosooshwi y bò è nu bo kemese le keenya ε bonyii, njefo boban nu bò Nyo' nu emεse eduɔɔɔε shém ye yí ffuuke dvù.

² Ε me mbvuu ne n'yen fieε fimew ε ε fi fieesene joo yi baay mi yí nu ε bó ε fiysen bò nguy, ε yí yuule naa diεwe kenleεy ε. Ε bonyii bomew leeme mbew joo yi baay yidvu le ε è nu bò to soε wase nyam yí bemte ye bò lan ye noo εjise ε nwa' yò è nu diee di nyam yidvu le. Bó to leeme fó keɔɔɔke dikome di Nyo' le can e,

³ yemte nkieε Muses wvù wee lemme Nyo' bò nkieε Waa Njee. Bó to yemte le,
“O Tata Nyo' wvù Keɔɔɔke Mvunɔɔɔy Mvuncim,
mwɛɛm mvù wo gee nu naa mvu baay bò mvu kenɔɔɔhaw e.

Wo nu Nfon bitum bicii,*
ε je yí wo gee mwɛɛm jó nu yí teyete yí bó yí keceey.

⁴ O Tata, wee wvù nulo saa efane wo, tumte monkum muw nu yeε?

Ε me y ke wo maan wvù yuule.
Bitum bicii nu ke etoo nyaa mbense wvu baay ε wo,

njefo bó nu ε yen mwɛɛm mvù wo gee le ε mvù nu teyete yí.”

⁵ Ejim jodvu ε me ne ntaa, n'yen ε bó yene yew ncese yí fowe yí è nu cun yí dunɔɔi le Nyo' nu bò bonyii.

⁶ Ε bonceendaa bo Nyo' le bo bosooshwi y bó to keɔɔɔke bongew bo bosooshwi y ba mum buy yew ncese yidvu le. Bó to nu ε tfume ndvù ε yí looci lawkene, waw din'waw yí gvúw ε ε bó ε kene bó ketwaa ke bigew ε kè yeεle.

⁷ Ε fieε fimwaaɔɔ ngoo mwɛɛm mvu mvuyuum mvu mvunem mwε le mum nya bintee bosooshwi y ε bonceendaa bo bosooshwi y ba ε bó ε kene bó ketwaa ke bigew ε kè yeεle. Bintee bidvu to nu ε yiɔnsen bó shém yí ffuuke yí Nyo' wvù nu dvù sekeciε se nka.

⁸ Ε yew ncese ne yiɔnsen lo bó njiim yí nen'yi fò n'yu Nyo' bò fò mvunɔɔɔy mwew e. Ε fi mum no nu le wee yaa to nulo ebvuu eley yew ncese Nyo' le ke, gen buy no bongew bo bosooshwi y bó bonceendaa bo Nyo' le bo bosooshwi y ba to keɔɔɔke keenya ε bonyii to kaε.

16

Bintee bi bosooshwi y bi shém Nyo' yí ffuuke le

¹ Ε me ne n'yuw ε diεw mi jem yí foweewe yew ncese yidvu le ε bonceendaa bo Nyo' le bo bosooshwi y ba le, “Ben egeɔɔ etfuw shém

14:14 Dan 7:3-14; Mat 13:39-40; 17:5; 24:30; Lem 1:9 **14:14** 1:7, 13 * **14:18** Mvuntam mvun nu ε diεw bala le le, «grapes.» **14:19** 19:15; Yesa 63:1-6 **15:1** 4:5; 15:7; 16:1; 17:1; 21:9 **15:2** 4:6; 5:8; 13:15, 18; 14:2 **15:3** 4:11 **15:3** 16:5-6; 19:2; 22:12; Dito 32:4; Mben 145:17; Ksm 15:1; Mben 111:2; 139:14 * **15:3** Bon'wa' bo boyvuum bomew keɔɔɔke le, “Nfon wvu sekeciε”, bomew le, “Nfon bonyii bó è nu bo Nyo' le”. **15:4** 14:7; Mben 86:9; 98:2-3; Yesa 2:2-3; Yeli 10:6-7 **15:5** 11:19; Ksm 40:34; Lem 7:44 **15:6** 1:13; Dan 10:5 **15:7** 4:6; 14:10; 16:1 **15:8** Ksm 40:34-35; Yesa 6:4; Esek 44:4 **16:1** 15:1; Mben 69:24; Yesa 66:6; Yeli 10:25 **16:2** 13:15; Ksm 9:10

Nyo' yi ffluuke yi nu ɛ bintee bi bisooshwiw biɛ le yi nshɛ le."

² Ɛ nceendaa Nyo' wvu fwe mum ɗen tfuw kew kenteɛ ke shém Nyo' yi ffluuke le yi nshɛ le. Ɛ biɗkoken bi bɛmte luci, kooye bonyii bô to kɛɗke nciise nyam yi bɛmte ye nyaa mbense wvu baay ɛ lan nyam yidvu.

³ Ɛ nceendaa Nyo' wvu bokaɗ bofɛɛ tfuw kew kenteɛ ɛ joo yi baay e, ɛ joo yidvu baɗke no nu diɛwɛ ɛlɛmɛ ke kɛɗkpwe ke wee le. Ɛ fiɛɛ ficii fi to cee ɛ joo yidvu le kpwe.

⁴ Ɛ nceendaa Nyo' wvu bokaɗ botete tfuw kew kenteɛ ɛ jóo yi booke le noo mondvuum mó jóo buyte mó le, ɛ yi ne tu ɛlɛmɛ.

⁵ Ɛ me n'yuw ɛ nceendaa Nyo' wvu taale fô joo le jeme le, "Nyo', wo nu Nyo' wvu teyete ɛ je yi wò sumtene bonsaw ban e.

Wo wvù nu keseen, ɛ wo to nu wase.

O Nyo', wo wvù yuule.

⁶ Bonyii ban nu bô ɛlɛmɛ ke bonyii bô ɛ nu buw e

noo bonyii buw bo ntum e nu fobo fo bó.

Wo ɛ mum ɛ nya ɛlɛmɛ ɛ bó, bó ɛ wu.

Fifin nu naa nlawma wvubo."

⁷ Ɛ me ne n'yuw ɛ diɛw buy fô ketan ke ncese le bɛnse le,

"Ɛɛ Tata Nyo' wvù Kɛɗke Mvunɗay Mvunciim,

wo sumtene bonsaw buw bii je keceɛy bô yi teyete!"

⁸ Ɛ nceendaa Nyo' wvu bokaɗ bonɛw tfuw kew kenteɛ ɛ ɛ nu yi diuu le, ɛ diuu kɛɗke je keekeyte lo ton'yi bonyii diɛwɛ ɗɗuy e.

⁹ Ɛ nton'ye wvu baay wvù to buyte yi diuu le no ton'yi bonyii. Geenen ɛ bó fanje yaa ekumen lo mvuntelem mvubole, etumte ɛ ɛ nu moɗkum mo Nyo' le ke. Ɛ bó kaa no beete lo bô diee di Nyo' wvù kɛɗke mvunɗay mvu bonɗew ban e.

¹⁰ Ɛ nceendaa Nyo' wvu bokaɗ botin tfuw kew kenteɛ ɛ ɛ nu yi kawla nyam yi bɛmte ye le, ɛ woɗ wvù nyam yidvu to saake ne jiim lo. Ɛ bonyii no nu yi monlum e lumyi elem ebo.

¹¹ Ɛ bó ne no nan'yi lo Nyo' wvù nu we nje nluɛ bô biɗkoken bibole. Geenen fanje yaa ekumen gee dibole ke.

¹² Ɛ nceendaa Nyo' wvu bokaɗ bosooaan tfuw kew kenteɛ ɛ ɛ nu ɛ joo yi Yuflets e, ɛ joo yidvu mum yum, keeseyse je wvu le bonfon bô nan'yi ɛ keba kè diuu sane le efey jó.

¹³ Ɛ me ne n'yeɗ biyoy bi yiile bimew e bitete ɛ bí fiesene bisham. Ɛ bí buyte diuw kenɗuum ke nyam yi fiesene nyam joo le,

bô diuw nyam yi bɛmte ye le, noo diuw wee wvù mbiayte le wen nu wee ntum Nyo' le.

¹⁴ Biyoy bin nu bonceendaa bo dɛwle le. Ɛ ɛ nu bí bi gee mwɛɛm mvù duɗci mvunɗay mvubole. Bí ghane gene fô bonfon bo bitum e bicii yi ekole ke nshɛ le baanci bó le bó eseysee jem yi nu ke enu diuu di baay di Nyo' wvù Kɛɗke Mvunɗay Mvunciim e.

¹⁵ Jisos to nu ɛ gay le, "Ben eyeke eyuw, me nu ɗke ene nto diɛwɛ cooɗ e. Njon wvu baay nu wvu wee wvù baa leete ke, wvù kɛɗke ndvù ye ye le wvu le fo wvù ke ene etum ebuy kenyi kencimte ɛ bonyii eyɛn kencimte kew e."

¹⁶ Ɛ biyoy bidvu ke mum baance bonfon bodvu fô bvudvuu bvù bó teɗe ɛ diɛw Ibulu le le Amagedon e.

¹⁷ Ɛ nceendaa Nyo' wvu bokaɗ bosoooshiw tfuw kew kenteɛ we yi fwefwe le. Ɛ diɛw mi buy yew ncese le fô kawla nu jemyi foweɛwe le, "Fí ɛ ge wase ye!"

¹⁸ Ɛ jan ne no lawkene, baykene, dvúmtɛ ɛ nshɛ shiike bô mvunɗay baay. Ke kfuw wvuwe nshiw wvù nshɛ to shiwɛɛ bó mvunɗay baay nen to ke baa yuu nu wase dvù ɛ kɛw no wee to kɛwɛɛ enu yi nshɛ le ke. Nshiw wvudvu to nu ɛ bɛm baay.

¹⁹ Ɛ kelaante ke baay senɛn buy biba bitete. Ɛ bilaante bi bitum e no keeshi. Nyo' to nu ɛ kume kelaante ke baay kin kè ɛ nu Babilon, nya fiko fi shém ye yi ffluuke le ɛ wvù selle.

²⁰ Ɛ bitum bi ɛ joo entelen bicii fɛɛ lo, ɛ dikum ten laken lo.

²¹ Ɛ ɛbew yo baay baay no gbwekene fowe ɛ dimwaan jite diɛwɛ bokilu mbaanye le. Ɛ ɛbew yodvu gbwekene yi bonyii le. Ɛ bó no nan'yi lo Nyo', njefo wvù nu ɛ ciinse ɗɗew ɛbew yi bó le. Wvuwvun ɗɗew to bɛmte baay.

17

Kenten ke kpwoon nsake le bô nyam yi bɛmte

¹ Ɛ nceendaa Nyo' mvu ente jo bonceendaa bo Nyo' le bo bosoooshiw bô to kɛɗke bintee bi bisooshwiw biɛ ne to gay ɛ me le, "To ɛ me enduɗɗe ɛ wo kfuw ɗɗew wvù bó nu ke enya ɛ kenten ke kpwoon nsake we wvù nu ɛ shii yi jóo le nteen.

² Kpwoon wvun nu wvù bô bonfon bo yi nshɛ le fen gee nsake, ɛ nce we nsake wvun ɛ koo wase bonyii bo yi nshɛ le fen diɛwɛ mbvuum e."

³ Ɛ nceendaa Nyo' wvudvu ne jo me ɛ me nu can Keyoy ke Nyo' le, ɗen dvù ɗɗepaante.

Ɛ me n'ɛn kpwoon mvu le ɛ wvù ɛ shii yí nyam yí bɛmte le ɛ yí yɛɛle nɛn ghanj ɛ yí ɛ yinɛn lo bô ɛdiee yí ye le yicii yò beete bô diee di Nyo' le. Nyam yidvu to kɛnke bikuu bisooswiy bô bitonj yuufe.

⁴Kpwoon wvudvu to nu ɛ sufe ye bô ndvù bonyii bo baay baay ɛ yí yɛɛle lo, ɛ wvù lawkene ye le bô biɛɛ bi bô kene bô ketwaa ke bigew e kè yɛɛle noo dikfuu di ɛta yò lumte le noo ejise ɛ banj. Wvù to jici fiko ɛ wvù ɛbo ɛ bô ɛ kene bô ketwaa ke bigew e kè yɛɛle ɛ fí ɛ yinɛn bô mwɛɛm mvù bɛmte noo nnyɛn ye kenjanj.

⁵Bó to nu ɛ sanj diee dimew fojise fo wvù ɛ dí nu ɛ njan e le, “Babilon wvu baay wvù bwɛɛ bokɛnɛ bo nsake le noo wvu mwɛɛm mvù wvù bɛmte yí nshɛ le.”

⁶Ɛ me n'ɛn ɛ kpwoon wvudvu ɛ wu wase ɛɛmɛ ke bonyii bô ɛ nu bo Nyo' le bô bó yuwɛɛ nje Jisos, kí ɛ koo wvù diɛwɛ mbvuum e.

No me n'ɛnɛɛ kpwoon wvudvu le nonɛn, ɛ diuw yum me baay.

⁷Ɛ nceendaa Nyo' wɛ bife ɛ me le, “Diuw yumte wo nje la? Me nu ensee ɛ wo kenyile ke fiɛ le kè nu ekumɛ kpwoon wvun bô nyam yí bɛmte yin yí yí kɛnke bikuu bisooswiy bô bitonj yuufe yí tuule wvù.

⁸Nyam yí bɛmte yin yí wo yɛn nu ɛ yí to nu dvù, geenɛn keseen wvun ke yí nu dvù ke. Yí nu ke enɛ ekuse ɛ kentuke kí kè shiile nɛn njoonj e, eben ɛ we emum egen fô bó nu elɛɛ lo yí. Diuw nu ke eyumte bonyii bô nu yí nshɛ le bô bó ke baa sanj wase ɛdiee ɛbo ɛ njwa' bonyii bô kɛnke nshii le ɛ kɛw no wvù to kɛwɛɛ le. Wvù nu ke eyumte no bó nu ke eyɛne nyam yin e, njefo nyam yin to nu dvù, geenɛn yaa bvuu nu dvù ke, ɛ yí bɛɛ ke ebvuu eto.

⁹Fin nu fiɛɛ ɛ fí shieele ekolɛ kè kɛnke bvufɛe. Bikuu bi nyam ye le bi bisooswiy nu dikum disooswiy di kpwoon wɛ shiile yí dvù le. Bikuu bidvu nu ten bonfon bosooswiy.

¹⁰Bonfon bo botin nu ɛ bô ɛ gbwe wase, ɛ mwaan bɛɛ saake, ɛ wvumvuu baa to wase ke. Wvuwɛ nu ke edioo ɛ to, ɛ wvù ekɛnke ke keenu dvù yí kefew e nɛn caan.

¹¹Fí ekumɛ nyam yí bɛmte ye yí to nu dvù ɛ yí yaa bɛɛ dvù ke, nu ɛ yí nu ten nfon, ɛ nfon wvun nu wvu bokanj nyan, geenɛn ɛ wvù nu njoo bonfon bo bosooswiy ba le. Wvuwɛ ten nu ke edioo ɛ to emum egen fô bó nu elɛɛ lo wvù.

¹²Bitonj bi yuufe bi wo yɛn bin nu bonfon yuufe bô bó baa enya wase mvunɔɔy mvu

sa' le ɛ bó ke. Bó nu ke edioo ɛ ghaa bó, ɛ bó emum ekɛnke mvunɔɔy keesaake bô nyam yí bɛmte ye. Geenɛn bó nu ke esaw ke yí nɛm kefew e mwaan maan.

¹³Boban bocii nu ɛ bó kɛnke ke njkpawɛɛ mwaan. Ɛ bó nu ke enya mvunɔɔy mvubole mvu sa' le mvunciim ɛ nyam yí bɛmte ye.

¹⁴Bó nu ke ebaanɛ etum jem bô Waa Njee, geenɛn ɛ Waa Njee eso bó, njefo wvù nu Tata botata bocii bô Nfon bonfon bocii. Wvù nu ke etum eso bô bonyii bew bô wvù nu ɛ tee ɛ caw ɛ bó leeme bô wvù sekɛii.”

¹⁵Ɛ nceendaa Nyo' wɛ gay ɛ me le, “Jóo yí wo be yɛn yí kpwoon nsake wɛ shiile yí dvù le nu dikfuu di bonyii le bô bibombom bi bonyii le noo bitum noo bonyii bô jemiyi naa diɛw yí la.

¹⁶Ɛ bitonj bi yuufe bi wo be yɛn biɛ nu ɛ bó bo nyam yí bɛmte ye nu ke ebane kpwoon nsake wɛ. Bó nu ke eyow mwɛɛm mwew mvunciim ɛ wvù emɛy kenyi kencimte, ɛ bó ejonj nyam ye ye, emɛɛ eton wvù bô njuy.

¹⁷Fifin nu ɛ ɛ lese Nyo' ɛ mvuntelem mvubole le bó ege fiɛɛ fí wvù shieele, ɛ mum ɛ ge le bó ekɛnke njkpawɛɛ mwaan keenya mvunɔɔy mvubole mvu sa' le ɛ nyam yí bɛmte ye egen ebuy no diɛw Nyo' ke eto ekocɛn.

¹⁸Ɛ kpwoon wvù wo be yɛn wɛ nu kelaante ke baay kè kɛnke mvunɔɔy ewe jo bonfon bo yí nshɛ le bocii.”

18

No kelaante kè Babilon nu ke egbwe

¹Ejim jodvu ɛ me n'ɛn nceendaa Nyo' mvu le ɛ wvù shiile too we kɛnke mvunɔɔy mvu baay, ɛ n'yuu we baa yí ekolɛ ke nshɛ le kecii.

²Ɛ wvù funj fowɛɛwe bô diɛw yí tɛmyi le, “Babilon wvu baay nu ɛ gbwe wase! Wvù nu ɛ gbwe wase! Wvù nu ɛ tu wase bvudvuu bvù bonceendaa bo dɛwle le cee fô le. Wvù nu tfum biyoy bi yiile bicii. Wvù nu wase tfum mvunɔɔy mvù nyene bô mvù bó bane mvunciim.

³Wvù nu ɛ gbwe wase njefo bitum bicii nu ɛ wu wase nce we nnyɛn kenjanj wvù ɛ koo bó diɛwɛ mbvuum e, ɛ bonfon bo yí nshɛ le nu ɛ ge wase nce nnyɛn kenjanj bô wvù. Bonyii bo way e bocii bo yí nshɛ le nu ɛ kukɛn wase yí ye le nje kpaw we wvù wvù nu ɛ baanɛ wa wvù ɛ fum lo.”

⁴Ɛ me mbvuu n'yuw ɛ diɛw mi fuunɔɔy wɔn wvu we le gayte le, “Bonyii bem, ben ebuy lo jó, wvu le fo ben ke eley bibɛfɛ biew e,

bô le fo ben ke eley ten ηγεw wvú nu ke eto fô wvú le.

⁵ Bibefε biew nu ε bí ε looce wase ε yinjen ε ben ε buy fowe,

Nyo' ε kume wvú yí mwεεm mwew mvú befe le.

⁶ Bó ege bô wvú no wvú ge bô bonyii bomew.

Bó elaw wvú yí gee diew e bokan bofεε.

Bó egεε mbvuum mô ε nu ηγεw mvunjom mvunfεεm

ε fiko fi wvú ké no gεεle wvu bonyii bomew e jó,

enya ε wvú ewu.

⁷ Bó efew ηγεw bô nsase enya ε wvú

ke lenjen no wvú to saale ye ε bvukuke ente diee ekole kew.

Wvú shiile no kfune gvuu gayte le,

'Me nu Yaa yí kawla le,

ke me nu kpweε nkfu ke,

ε ke me nu ηke en'yuú mbeele nsoo ekole ke.'

⁸ No wvú gayte nonen, nu ke no ηγεw nu ke eto

yí ye le yí diuu le dimwaan.

Kencεm nu ke egbwe yí ye le, ε wvú ebeele soo ekole.

ε jen nu ke ekoo ten wvú.

Bó nu ke eton wvú bô ηgyu,

njefo Nyo' Tata wvú nu ke esaw wvú nu ε wvú kenke mvunjay.

Bonyii bo yí nshε le nu ke ebeele Babilon

⁹ Bonfon bo yí nshε le bô se gee nnyen kenjan bô wvú, diee ye bô wvú, nu ke ebeele ffule seke bó ε yen no njiim bene yí ye le no wvú fīe.

¹⁰ Bó nu ke eleeme lo ntamndwee bô nfan no bó yene ε bó njijsene bô wvú. Bó nu ke ecamte ye gayte le, 'Ey me! Ey me! Babilon, wo wvú kelaante ke baay! Wo wvú kelaante kè kuuke! Ngew nu ε mum ε to lo yí yo le ke yí ntam kefew e nen mwaan e?'

¹¹ Bonyii bo way e bo yí nshε le nu ke ebeele wvú soo bikuu njefo ke wee beε dvú wvú nu ke eguyte mwεεm mvubole ke.

¹² Ke wee beε dvú wvú nu ke eguyte mwεεm mvubole diεwe mvú bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yεεle kenεε kè baa, kenεε mvú bó kene bô kfuu eta yò lumte kenεε bô ejise ε ban ke. Ke wee beε dvú wvú nu ke eguyte ndvú yibo yi lemeleme kenεε yi yεεle ηgacingaci, kenεε yi bonene kenεε yi yεεle ghanj ke. ε ke wee beε dvú wvú nu ke eguyte bite bibole bi samte jee, kenεε mwεεm mvubole mvunciiim mvú bó kene bô bigew bi keyoo le noo mwεεm mvunciiim mvú bó kene bô bite bi lumte noo ketwaa noo ketfu noo εta yò lawkene ke.

¹³ Ke wee beε dvú wvú nu ke eguyte bite bibole bi bó keenci bonfey bô shfuunjene dvú noo mwεεm mvú shfuunjene mvú bó dεεle mwεεm dvú noo jiin noo kfuu bonfey bô shfuunjene bomew, noo kfuu jiin dimew, * noo mbvuum noo mεεm noo mvuum mo εgin e bô εgin εbo ke. Ke wee beε dvú wvú nu ke eguyte bona' bobole noo njée noo nyámbala noo bikoto bibole bi ε guute nyam ke. ε ke wee beε ten dvú wvú nu ke eguyte bonyii bo boyuum bó bó geese le ε nu bonfaw ke.

¹⁴ Bó nu ke egayte ε wvú le, 'Mwεεm mvunciiim mvú fitele fiuw se nu yí dvú le nu ε mvú ε gn wase, ε kpaw wo bô bvukuke bwuw bvucii ε ka wase, ε wo yaa beε ke ebvuu eyuu eyen mvú le ke.'

¹⁵ Bonyii bo way e bó to geese mwεεm kawte bigew can ye le, nu ke eleeme lo ntamndwee nu bó nfan no bó yene ε wvú yene ηγεw. Bó nu ke efuunke lo kpwe, soo bikuu camte ye gayte le,

¹⁶ 'Ey me! Ey me! Yii yi baay fô kelaante ke baay kin e kè se nu ε kí ε sufe ye bô ndvú yi lemeleme noo yi yεεle ηgacingaci noo yi yεεle ghanj, lawkene ye le bó biεε bi bó kene bô ketwaa ke bigew e kè yεεle noo kfuu εta yò lumte noo ejise ε ban.

¹⁷ Bó nu ε mum ε yεse ke lo bvukuke bwew yí ntam kefew e nen mwaan e?'

ε bocee bikuu bi bonjuw e bocii bó bonyii bó lene ε bonjuw e noo bó lemte jó noo bonyii bocii bó lene ε joo kamene way, nu ke eleeme lo ten ntamndwee.

¹⁸ Bó nu ke eyene njiim yi bene no wvú fīeε mum beele ghayte le, 'Kelaante kè se nu diεwe kelaante ke baay kin e nu kè la?'

¹⁹ Bó nu ke ekumte kebvu εfa no bó fuunke kpwe soo bikuu, beele ghayte le, 'Ey me! Ey me! Yii yi baay fô kelaante ke baay kin kè bonyii bocii bó kenke bonjuw bo ε joo nu ε kukan yí bvukuke bwew e! Bó nu ε mum ε yεse lo kí ke yí ntam kefew e nen mwaan e?'

²⁰ Ben bó nu wonj Nyo' le, ben elanjané finen yí fīεε fi kooy fô wvú le. Ben bocii bó ε nu bonyii bo Nyo' le bó boom bo ntum e bo jisos e noo bonyii bo ntum Nyo' le bocii, elanjané njefo Nyo' nu ε sumten wase nsaw yí fīεε fi wvú ge bó ben e!'

²¹ E nceendaa Nyo' wvú temyi mvu mum nε tuu kebwee ke te le ε kí nu diεwe diene di baay e, shike ε di shii ε joo yi baay e nen wuuu. No wvú shike nonen mum gay le, "ε nu ke nonen no bó nu ke eshike wo wvú kelaante ke baay kè Babilon ε wo eshii bó

18:5 Kej 18:20 18:6 Mben 137:8; Yeli 50:29 18:7 Yesa 47:8-9 18:8 17:16 18:9 Esek 26:16-17; 27:30-35

18:12 Esek 27:12-24 * 18:13 Kfuú jiin din ε diεw bala le nu le «frankincense», ε kfuú bonfey bô shfuunjene ban nu ten le «myrrh». 18:15 Yesa 47:15; Esek 27:36 18:16 17:4 18:18 Esek 27:28-34 18:20 12:12; Yeli 51:48 18:21 Yeli 51:63-64

mvunjay nen, bó saa bvuu ke eyen lo wo le ke.

²² Kε bó bεε ke ebvuu eyuw naa lo kome kenεε yowe kenεε ndon kenεε son jo wo ke. Kε bó bεε ke ebvuu eyen naa lo ε wee lemte fιεε kenεε ε nu naa fi la jo wo ke. Kε bó bεε ke eyuw naa lo ε diene jemyi jo wo ke.

²³ Kε ken'yeese bεε ke ebvuu eyεε jo wo ke. Kε bó bεε ke ebvuu eyuw naa lo ε diεw cee bvujen kenεε yi jen jemyi jo wo ke. Fí nu ke enu nonen njefo bonyii bo way e bo jo wo to nu bonyii bó baay baay bo yí nshε le, ε wo to lεεle bitum bicii bó nfm yo.

²⁴ ε nu kelaante kin kε εleme ke bonyii bo ntum Nyo' le bó ke bonyii bó ε nu bo Nyo' le nu can kí le. ε ε nu kí kε bonyii bocii bó bó yuwyi yí nshε le nu can kí le."

19

ε bó no nyaa mbense ε Nyo'

¹ Ejim jodvu, ε me ne n'yuw ε fιεε yosene lo won wvu we le diεwε ε nu kebombom ke bonyii le ke baay, wamte le, "Mbense enù fô Nyo' wese le.

ε nu wvù wvù boysee bonyii, ε ε kenjke wvù bvukuke bó mvunjay.

² Wvù sumtene bonsaw bew bii kecεεy bó je yi teytey e.

Wvù nu ε lanj wase njεw yí kentenj ke kpwoon nsake wε

wvù se beete εkolε ke nshε le bó nce we nsake le.

Wvù nu ε tfuse wase εnvuke yí kpwoon wvudvu le

ke bonyii bew bo lemme le bó wvù se yuwyi le."

³ ε bó bvuu kase no wamte le,

"Mbense enù fô Nyo' le.

Njiim yi bene ε kelaante kin e nu ke ebene ke lo sekεεi sε njka."

⁴ ε boce' bo bonyii le bo mbaanfιεε ncow bonεw ba noo mwεεm mvu mvuyuum mvu mvunεm mwe mum gbwe gen fokuse nya mbense wvu baay ε Nyo' wvù nu ε shii yí kawla le. ε bó no gayte le, "Fí enù nonen. Mbense enù fô Nyo' le."

⁵ ε diεw mi mum buy fô kawla le gayte le, "Ben bocii bó nu bonyii bo lemme le bo Nyo' le,

ben ebenseε Nyo' wesebeene, ε ben bocii bó fane wvù kenεε ε nu bo caan caan

kenεε bo baay baay, enyaà mbense ε wvù."

Nkaw bvujen bvù Waa Njee le

⁶ ε me mbvuu ne n'yuw fιεε fimew ε fi nu diεwε diεw kebombom ke bonyii le ε fi yole diεwε joo yí gbweε ε njkon e, wamte diεwε janj yí baykene bó mvunjay e le,

"Mbense enù fô Nyo' le,

njefo Tata wesebeene wvù Nyo'

wvù Kenjke Mvunjay Mvunciim saake wase.

⁷ Beene elanjlanè, sakenè, nyaà mbense ε wvù,

njefo kefew ke bvujen bvù Waa Njee le nu ε to wase,

ε Jen nu ε wvù ε seyse wase εkolε kew.

⁸ Bó nu ε nya wase ndvu yí nu lemeleme

yuule lawkene wvù ε tfume."

(Ndvu yin nu gee di teytey di bonyii bó ε nu bo Nyo' le.)

⁹ ε nceendaa Nyo' wvudvu bvuu gay ε me le, "Sanε fin fi le, 'Njon wvu baay nu wvu bonyii bó bó nu ε be bó le bó eto fô njkaw bvujen bvù Waa Njee le.'" ε wvù bvuu gay ε me le, "Bonjeme ban nu naa kecεεy bonjeme bo Nyo' le."

¹⁰ ε me mum ne njgbwe bikaa biew e keenya n'wvum wvu baay ε nceendaa Nyo' wvum. ε wvù gay ε me le, "Fo wo ege nonen ke. Me nu ke ten wee lemme diεwε wo noo boom bo bwoo le bó leeme yí fιεε fi bó jemyi ekume Jisos e. ε nyaà n'wvum wvu baay ε ε nu ε Nyo'. Fιεε fi bó jemyi ekume Jisos fin * nu ke fi kebεε fi bonyii bo ntum Nyo' le to jemyi."

ε Waa Nyo' tum jem so bonyii bew bo bvuban e

¹¹ ε me ne n'yen ε fowe ε yene, ε nyambala mi yi baa leeme. ε wee wvù nu yí dvù le nu ε bó tenjε le Wee wvù Leeme yí Diεw ye le bó le Wee Kecεεy, ε wvù ké no sumtene bonsaw bew kenεεε tumte jem ye teytey.

¹² Ejise eye to nu diεwe leme di nguy e, ε bifo bi bvunfon e nu εfa jo wvù nteen. Wvù to kenjke diee ε bó ε sanj yí ye le ε wee mvu yaa nulo ekieε dí efey wvù ke.

¹³ Wvù to nu ε shfuse kecum kε defe ye le ε bó ε lese ε bileεm e. Diee di bó to tenjε wvù dvù nu le Diεw Nyo'.

¹⁴ ε bonyii bo jem e bo won wvu we le bii ε wvù ejim ε bó ε jise ndvù yí lemeleme, ε yí yuule baa nen bvuuu.

¹⁵ Nyo jem yí koolε to buyte εmvu jo wvù ε ε nu yí wvù nu ke eso bitum dvù emum esaake bí bó mvunjay mvu baay. Wvù nu ke ebvuse shém Nyo' wvù Kenjke Mvunjay Mvunciim edunjε ε bonyii. Shém Nyo' yin

18:22 Yεsa 16:10; 24:8; Esek 26:13 18:23 Yεsa 23:8; 47:12; Yeli 7:34 18:24 16:6; Yεsa 26:21; Yeli 51:49; Esek 24:7-8

19:1 4:11 19:2 15:3; 16:6; 22:12; Dito 32:43; Mben 79:10 19:3 14:11; Yεsa 34:10 19:4 4:4, 6; 5:7; Mben 106:48

19:5 11:18; Mben 22:25; 115:13; 134:1; 135:1 19:6 11:17; 14:2; Mben 47:5-10; 96:7-10; Saka 14:9 19:7 21:2 19:8

6:11 19:9 14:12; Yεsa 25:6; Mat 22:2; Luk 14:15-16; 21:5; 22:6 19:10 6:9; 22:8-9 * 19:10 Kenεε le, "... fιεε fi jisos

jemyi fin ..."

19:11 4:1; 19:2; Mben 72:1-14; 98:9; Yεsa 11:4; Esek 1:1-3; Lem 7:56 19:12 1:14-15; 2:17 19:13 Yεsa

63:1-6 19:13 Jon 1:1 19:14 6:2-8, 11 19:15 1:16; 2:26-27; 11:17; 14:14-20; Yeli 25:30-31

nu yì ffluuke naa baay diɛwɛ nsom fò bò somte mvuntam ε mbvuum buyte le.

¹⁶ Yì kekum kew e bô yì kebum e nu ε bô to saɲ diee diɛw le, “Nfon bonfon, noo Tata botata.”

¹⁷ E me mbvuu nɛ n'yɛn nceendaa Nyo' mvu le ε wvù leeme ɛnte jo diuu. Wvù to leeme nonɛn fuunke mvunyiim mvunciim mvù bile we gayte le, “Ben eto etaashɛ fò nkaw wvu baay wvù Nyo' ge le.

¹⁸ Ben nu ke edie ɛgvun ε bonfon bô yo bocee bikuu bi bonyii bo jem e noo bonyii bô kɛnke mvunɔɔɔy noo yo nyámbala bô bonyii bô bene yì, noo yo bonyii bocii bô nu bonfaw bô bô yaa nu kɛ bonfaw noo bonyii bo caan caan bô bo baay baay.”

¹⁹ E me mum n'yɛn nyam yì bɛmte bô bonfon bo yì nshɛ le noo bonyii bobole bo jem e ε bô taashɛ keetum jem bô wee wvù shilɛɛ yì nyambala le noo bew bonyii bo jem e.

²⁰ E jem kɛw, ε wvù koo nyam yì bɛmte yɛ bô wee wvù to mbiayte le wen nu wee ntum Nyo'. Wee wvun nu wvù to ké no shee fwe dvu nyam yidvu, gee mwɛɛm mvu diuw wvù yumɛn e. Mwɛɛm mvun nu mvù yì to lɛɛle bonyii bô kɛnke nciise nyam yì bɛmte yidvu ye le dvù, nyaa mbense wvu baay ê lanɲ nyam yì bɛmte yidvu. Wvù to nu ε tfume bô bofɛɛ ban ε bô nu boyuum ê mamase yì è fiee nɔɔy bô mvunɲan jò le.

²¹ E wvù wvù shilɛɛ yì nyambala yɛ le mum gbwoɛɛ kebɛse ke bonyii le bô nyo jem yì to buyte ɛmvu jo wvù, ε mvunyiim mvunciim die ye bonyii bodvu no nɛyɛte lo.

20

Sa'yi bilum ntfuke

¹ E me mum nɛ n'yɛn ɛ nceendaa Nyo' mvu shiile too fowe kɛnke ken'yene ke kentuke kè shiile nɛn nɔɔnɲ e, noo kebwee ke ncaw e ê wvù ebo.

² E wvù koo kɛnɔɔm ke nyam yì fieesene nyam joo le kɛɛ kè è nu yo yì biyvuum e yɛ yì è nu dɛwle bvuu nu Satan, kay bô ncaw wɛ le wvù enù yì dvù le egen ebuy bilum ntfuke.

³ No wvù kay nonɛn, mum tfume ê kentuke kè shiile nɛn nɔɔnɲ e kɛɛ, fen, mum lay diuw wvudvu le wvù enù jò, wvu le fo wvù ebvuu eghane lɛɛle bonyii bitum e, ke egen ebuy no bilum bi ntfuke biɛ ke efey. Ejim jodvu nu ε bô nu ke ekase efay wvù ɛcine wvù le é wvù eghanci kɛ yì kefew e nɛn caan.

⁴ E me mbvuu nɛ n'yɛn bokawla le, ε bonyii bô shiile yì dvù le nu bô bô nu e nya bonsaw bô sawɛn can yibole. E me n'yɛn

tɛn biyoy bi bonyii bô bô to yuwɛɛ bvuuushe bikuu nje bô to fewci ɛkumɛ Jisos noo diɛw Nyo' le. Bonyii ban nu bô to baa nya mbense wvu baay ê nyam yì bɛmte yɛ bô lanɲ ye, ε bô to baa ge tɛn nciise nyam yì bɛmte yidvu fojise kɛnɛɛ can yibole kɛ. Boban to nu ε kase tu dvù no saake bô bo Klistu yì bilum e ntfuke.

⁵ Bonyii bô to kaseɛ tu dvù ban nu ε fifin nu mbuy wvu yì kpwe le wvu fwe. Kɛ kebese ke bonyii le bô to kpwekɛnɛɛ wase to nu ε kase tu dvù kɛ, ɛn buy no bilum bi ntfuke to feyɛɛ.

⁶ Bonyii bô kɛnke nɲon wvu baay bvuu yuule, nu bô kɛnke bvudvuu yì mbuy wvu yì kpwe le wvu fwe wvun e. Kɛ kpwe yì bokanɲ bofɛɛ bvuu kɛnke mvunɔɔɔy ê bô we kɛ. Bô nu ke enu bocee ncese bo Nyo' le bô bo Mboyse wvù Nyo' to kawɛɛ le, ε bô bô nu ke esaake eɛn ebuy yì bilum e ntfuke.

Bô nu ke ɛkɛ Satan

⁷ Bilum bi ntfuke bin nu ke edioo ε fey, é bô efay Satan yew ncaw e,

⁸ é wvù emum ebuy eto eghane lɛɛle bitum bicii bi nu yì ɛbuw ε wonɲ yo ɛna le. Bitum bin nu Gog bô Magog. Wvù nu ke ebaance bô é bô eseɛse keetum jem. Bô nu ke elone lo diɛwɛ monshɛm mo é joo yì baay e.

⁹ Bô nu ke ebuy elɛn egen yì nshɛ le egem bvudvuu bvuu bonyii bô è nu bo Nyo' le bô kelaante kè è nu fitele fiew. Geenɛn, nɲuy nu ke eshii fowe elɛse lo bô.

¹⁰ Bô nu ke emum ekoo dɛwle wvù to ghane lɛɛle bô, ɛtfume é mamase yì è fiee nɲuy bô mvunɲan jò le, fò nyam yì bɛmte bô wee wvù to mbiayte le wen nu wee ntum Nyo' nu le. Bô nu ke eyene nɲɛw fò ɛntanɲ bô ɛmvunshɛnɲ sekecii ɛ nkɛ.

Nsaw wvu fokɛmɛsɛ

¹¹ E me mum nɛ n'yɛn kebwee ke kawla mvu le ε wvù baa lo, n'yɛn tɛn wee wvù to shiile yì dvù le. E ɛbulɛ bô nshɛ nɛ fɛɛ lo é wvù ejise laken, ε bô fanɲ yaa bvuu yɛn mvù le bvudvuu le kɛ.

¹² E me n'yɛn tɛn bonyii bocii bô to nu ε kpwekɛn wase le bo baay baay noo bo caan caan, ε bô leeme fwe dvu kawla. E bô yene bonɲa', yene wvumvu ε è nu wvu ediee ε bonyii bô kɛnke nshii. E bô mum kɛw no sumtene bonsaw bo bonyii bô to nu ε kpwekɛn wase le, bii no gee di wee le to nu no bô saɲ ê bonɲa' ba le.

¹³ E joo yì baay bvuse bonyii bô to kpwekɛnɛ wase jò ε bô to. E kpwe bô

woŋ boŋkfu bvuse bobole bonyii bô to kpwekε wase ε bó to ten. Ε bó mum no sumtene nsaw wee bii fiεε fi wvú to geε le.

¹⁴ Ε bó mum tfume kpwe bô woŋ boŋkfu ε mamase yi ε fiεε nguy jó le. Mamase yi ε fiεε nguy jó yin nu kpwe yi bokaŋ bofε.

¹⁵ Ε diee di wee le to baa nu ε bó ε saŋ ε ηwa' bonyii bô keŋke nshii le, ε bó tfume wvú ε mamase yi ε fiεε nguy jó yidvu le.

21

Ebule ke kefe bô nshε yi fiε

¹ Ε me ne n'yen wase ε ε nu εbule ke kefe bô nshε yi fiε le, njefo εbule ke keyvuum bô nshε yi yvum to nu ε la wase, ε joo yi baay ten yaa bεε ke.

² Ε me n'yen kelaante kε yuule kε ε nu Jelusalem wvu fwε le ε kί ε buy fowe fô Nyo' le ε no shiile too nu diεwε jen ε ε bó ε bosεn ε sufe keεen nya ε dweese.

³ Ε me n'yuw ε diεw jemyi fô kawla le foweεwe le, "Ben etaa eyen, fô Nyo' nu ke ecee nu wase bô bonyii. Wvú nu ke ecee bô bó. Bó nu ke enu bonyii bew, ε wvú wvú Nyo' kebεε nu bô bó, nu Nyo' wvubo.

⁴ Wvú nu ke esho misem yicii ε bó ejise. Ke bonyii bεε ke ekpweε ke, ε ke fiεε fimew bεε ke enu dvú le bonyii soo bikuu keŋεε beele keŋε keŋke nsase mvu ke, njefo mwεem mvú to shee nu, nu ε fey wase."

⁵ Ε wvú wvuε wvú to nu ε shii yi kawla le gay le, "Ben etaa eyen, me nu enge mwεem mvunciim kesεen ε mvú etu mvunfem." Ε wvú bvuu gay ε me le, "Saŋε fiεε fin ε ηwa' le, njefo benjeme ban nu bo keceεy bô bonyii egeε bvufee yi dvú le."

⁶ Ε wvú bvuu kase gay ε me le, "Fí nu ε ge wase ye. Ε nu me Alfa, ε ε nu me Omega. Ε nu me Keŋkεwεε, ε ε nu me Kemεse. Wee wvú kendon yumte wvú nu ε me nu ηke enya wvú bó joo yi buyte fô nton joo yi nyaa nshii le ε wvú ewu ε wvú baa law fiεε ke.

⁷ Wee wvú nu ke eso nu ε wvú nu ke ekeŋke mwεem mvun mvunciim diεwε bvushεw e. Me nu ηke enu Nyo' we, ε wvú nu waa wεm.

⁸ Geenεn ε bonyii bô gule mvuntelem noo bô nu sε mbee, noo bô buwyi mwεem noo bô yuwyi bonyii noo bô gee nnyen kenjan noo bo nfm e noo bô bunlee bonyo' bomew noo bonyii bo mbiay ε bocii, nu ε fibole nu ke enu ε ε nu ε mamase yi ε fiεε nguy bó mvuŋkaŋ jó le. Ε fifin nu kpwe yi bokaŋ bofεε."

Jelusalem wvu fwe

⁹ Ε nceendaa Nyo' mvu ε ηgoo bonceendaa bo Nyo' le bo bosooshwyi bô to keŋke bintee bi bisooshwyi bi to nu ε yinŋen bô bonjεw bosooshwyi bo ejim ba, ne to gay ε me le, "To ε me enjεn endunjεε Jen wvú ε nu kpweε Waa Njee ε wo."

¹⁰ Ε wvú mum jo me ε me nu can Keyoy ke Nyo' le, ε bee wvú gεn fô kum mvu wvu baay e ε wvú defe ε we. Ε wvú dunjεε me kelaante kε yuule kε ε nu Jelusalem, ε kί ε buy fowe fô Nyo' le ε no shiile too.

¹¹ Kí to shiile nonεn, ε n'yuu Nyo' baa yi dvú le lawkene diεwε te dimew di lawkene di bó teŋε le Jasba, yuule nen sakasaka diεwε kenleεy e.

¹² Kelaante kedvu to keŋke ketaaŋ ke baay ε kί defe ε we eke, ε dew nu yi ketaaŋ kedvu le yuufe ncow fεε, ε bonceendaa bo Nyo' le yuufe ncow bofεε nu fô dew yidvu le. Bó to nu ε saŋ ε diee ε dikfuu di Islael di yuufe ncow difεε yi dew ketaaŋ yidvu le.

¹³ Dew yin to nu ε keba kε diuu sane le te, nu εwεwε te, nu εkuεku te, nu jò diuu seeyi te.

¹⁴ Eta yo kenffuy ke ketaaŋ kedvu le to nu yuufe ncow εfaa ε bó ε saŋ ε diee ε boom bo ntum e bo Waa Njee le bo yuufe ncow bofεε yi eta yodvu le.

¹⁵ Nceendaa Nyo' wvú to jemyi ε me to keŋke nfew εbo ε ε nu kεmbaŋ ε bó kene bô ketwaa ke bigew e kε yeεle. Nfεw wvudvu to nu keefew kelaante kedvu bô dew ketaaŋ noo bimbew bi ketaaŋ e dvú.

¹⁶ Kelaante kedvu to nu bimbew binεw ε bí nu leŋleŋ bicii, ε mbvuw bô bvundwee noo bvundee nu leŋleŋ. Ε wvú mum few kelaante kedvu bô kεmbaŋ kew kίε ε kί buy bomay ntufke bô gee tin (1,500). No wvú fewεε ε mbvuw bô bvundwee noo bvundee buy ke leŋleŋ.

¹⁷ Ε wvú few ten bimbew ε bí no nu ηkeŋkeŋ mbaanshε ncow yisoocaan (36) yi kefiε le. Ε nceendaa Nyo' wvudvu to fey bô nfew ε ε nu ke wvú wee wvu wum kε no feeke dvú.

¹⁸ Bó to bom bimbew bidvu bô eta yò lumte yò bó teŋε le Jasba, ε wunte kelaante kedvu nu ε bó bom bô ketwaa ke bigew e kε yeεle εkinekin ε kί yuule nen sakasaka diεwε kenleεy e.

¹⁹ Bó to nu ε fee kenffuy ke kelaante kedvu le bô dikfuu di eta yò lumte le jeεy jeεy ε yó keŋke ncóm jeεy jeεy. Di fwe to nu ε bó teŋε le

20:14 20:10; 1Kol 15:26; 2:11 20:15 3:5 21:1 21:5; Yesa 65:17; 2Bi 3:13 21:2 3:12; 19:7; 21:9-22:5; 22:17; Yesa 52:1; Mat 22:2; Gal 4:26; Ibu 11:16; 12:22 21:3 7:15; Lew 26:12; Esek 37:26-28; Saka 2:9; 2Kol 6:16 21:4 7:17; Yesa 26:19; 35:10 21:5 5:7; 21:1; Yesa 43:19; 2Kol 5:17; 19:9 21:6 1:8; 7:17; 22:1; Yesa 55:1; Saka 14:8; Jon 7:37 21:7 2Sam 7:14; Esek 11:20 21:8 2:11; 19:20; 21:27 21:9 Yesa 54:1-17 21:9 15:1 21:10 17:3; Esek 40:2; Mat 4:8 21:11 21:18, 23; Yesa 60:1-3, 19; Esek 43:2 21:12 7:5-8; Keŋ 35:22-26; Ksm 28:21; Esek 48:30-35 21:14 Ibu 11:10; Efe 2:20 21:15 11:1; Esek 40:3 21:16 Esek 48:16-17 21:18 21:11; Yesa 54:11-12; Esek 28:13

Jasba, ɛ di bii fó nu Safiya, ɛ di ditete nu Aget, ɛ di dinɛw nu Emelaal,

²⁰ ɛ di ditin nu Oniks, ɛ di disoocaa nu Kanilian, ɛ di disooshwi nu Klisolit, ɛ di nyan nu Bɛlil, ɛ di bvuuƙɛ nu Tobas, ɛ di yuufe nu Klisobles, ɛ di yuufe ncow dimwaan nu Jasint, ɛ di yuufe ncow difɛɛ nu Ametist.

²¹ Dew ketaan yi yuufe ncow fɛɛ yin nu ɛ bó to fɛ bó ɛjise ɛ ban yuufe ncow ɛfaa, ɛ bó joo jise di banje le dimwaan mum fele diuw ketaan dvù wvumwaan. Je yi ɛlaante jodvu to nu ɛ bó fe bó ketwaa ke bigew e kè yeɛle ɛkinɛkin, ɛ je yidvu yuule tosenɛ diɛwɛ kenlɛɛy e.

²² Me nto mbaa n'ɛn yew ncese le ɛ kelaante kin e kɛ, njefo Tata Nyo' wvù Kɛɲke Mvunƙɛ Mvuncim bó Waa Njee to nu wase yew ncese yi jó.

²³ Kɛ kelaante kedvu to bvuu kɛɲke shieɛ diuu kenɛɛ kpwee wvù ebaa jó kɛ, njefo n'yyu Nyo' to nu wase n'yyu wvu jó, ɛ Waa Njee nu wase ken'yeese ke jó.

²⁴ Bitum bicii nu ke elne wase ɛ ɛ nu ɛ n'yyu kelaante kedvu le, ɛ bonfon bo yi nshɛ le nu ke etoo bó bvukukɛ bvubolɛ ɛ kelaante kin e.

²⁵ Kɛ bó nu ke eyuu eban dew ketaan ke kelaante kin e diuu dimwaan kɛ, njefo kɛ ɛkfɛɛ nu ke eyuu ejim jó kɛ.

²⁶ Bó nu ke etoo bó bvukukɛ noo kpaw wvu bitum bicii ɛ kelaante kin e.

²⁷ Geenɛn kɛ fiɛɛ fi nu sɛ fi yuule lo nu ke eley ɛ kelaante kin e kɛ. Kɛ wee wvù gee mwɛɛm mvù bɛmte kenɛɛ wvù mbiayte mbiay nu ke eley jó kɛ. ɛ nu ke eley kɛ bonyii bó bó nu ɛ sanj ɛdieɛ ɛbo ɛ n'ɔwa' Waa Njee wvù bó sanj ɛdieɛ ɛ bonyii bó kɛɲke nshii le jó.

22

Joo yi nyaa nshii

¹ ɛ nceendaa Nyo' wvudvu mum dunƙɛ me joo yi nyaa nshii ɛ yi buyte ɛkuse jo kawla Nyo' bó Waa Njee, ɛ yi booke yuule nen sakasaka diɛwɛ kenlɛɛy e.

² Yí to booke nonɛn fele ɛntelɛɲ jo je yi ɛ kelaante kedvu le. Kete kè nyaa nshii to kuu biba bi joo yidvu le bicii. Kete kin to ké no yumte mvuntam bokan yuufe ncow bofɛɛ yi kelum e, yumte kan mwaan mwaan yi kpwee le. * Bibɛ bi kete kin e to nu ncew yi bó fele bonyii bocii dvù.

³ Kɛ fiɛɛ fi Nyo' nu ɛ jin nu ke enu ɛ kelaante kin e kɛ. ɛ nu ke enu kawla Nyo' bó Waa

Njee jó. Bonyii bew bo lemme le nu ke enyaa mbense wvu baay ɛ wvù.

⁴ Bó nu ke eyɛne bvushiw bwew e, ɛ dieɛ diuw nu ke enu ɛ bó ɛ sanj fojise fo bó.

⁵ Kɛ ɛkfɛɛ bɛɛ ke ejim jó kɛ, ɛ bó yaa bɛɛ ke ebvuu eshieɛle n'yyu wvù ɛ nyaa ken'yeese kenɛɛ diuu kɛ, njefo Tata Nyo' nu ke enu n'yyu wvuboo. Bó nu ke esaake diewɛ bonfon e sekecii sɛ nɲka.

Jisos too nfew caan

⁶ ɛ nceendaa Nyo' wvudvu gay ɛ me le, “Bonjeme ban nu bo keceɛy bó bonyii egeɛ bvufɛɛ yi dvù le. Tata wvù ɛ nu Nyo' biyoy bi bonyii bew bo ntum e nu ɛ tum nceendaa we le wvù eto edunƙɛɛ ɛ bonyii bew bo lemme le, fiɛɛ fi kɛɲke keeke ekooy nfew caan.”

⁷ Jisos gayte le, “Ben eyuw, me ntoo nfew caan.” Njon wvu baay nu wvu wee wvù nu ɛ geɛ ntum Nyo' wvun wvù ɛ nu bonjeme bó nu ɛ n'ɔwa' wvun e.

⁸ Me wvù Jon nu wee wvù to yuwɛɛ bvuu yɛn mwɛɛm mvun e mvuncim. ɛ me ndioo n'yyu mbvuu n'ɛn mvù le nonɛn, nɲbwe bikaa bi nceendaa Nyo' wvù to dunƙɛ mwɛɛm mvudvu le ɛ me, keenya n'wvum wvu baay ɛ wvù.

⁹ Geenɛn, ɛ wvù gay ɛ me le, “Fo wo emom kɛ. Me nu kɛ ten wee lemme diɛwɛ wo noo boom bo bwoo le bó ɛ nu bonyii bo ntum Nyo' le noo bonyii bó geɛle bonjeme bo ɛ n'ɔwa' wvun e. ɛ nyaà n'wvum wvu baay ɛ ɛ nu ɛ Nyo'.”

¹⁰ ɛ nceendaa Nyo' wvudvu bvuu gay ɛ me le, “Fo wo enyile ntum Nyo' wvun wvù ɛ nu bonjeme bó nu ɛ n'ɔwa' wvun e kɛ, njefo kefew kè mvù nu ekooy nu wase nceencee.

¹¹ Wee wvù gee mwɛɛm mvù befe egeɛ kɛ mwɛɛm mvù befe, ɛ wee wvù gee nnyɛn egeɛ kɛ nnyɛn. Wee wvù gee fiɛɛ fi lɛɲ egeɛ kɛ fiɛɛ fi lɛɲ, ɛ wee wvù yuule emey kɛ eyuulɛ.”

¹² Jisos gayte le, “Ben eyeke eyuw, me ntoo nfew caan. ɛ me ntoo bó nlawma keenlaw wee tfuu dvù mbii no gee diuw nu.

¹³ ɛ nu me Alfa, ɛ ɛ nu me Omega. ɛ nu me Fwe, ɛ ɛ nu me Ejimɛ. ɛ nu me Kɛɲkɛwɛ, ɛ ɛ nu me Kemese.”

¹⁴ Njon wvu baay nu fò bonyii bó nu ɛ cukɛ ndvù yibole, wvu le ɛ nulo ɛ bó ke eley fò diuw ketaan e eɛɲ ɛ kelaante kedvu le, bó wvu le bó ke ekeɲɛ bvudvu keedie fò kete kè nyaa nshii le.

¹⁵ Bonyii bó nu ke emey ɛkfɛɛ jo ketaan nu bó gee diɛwɛ bwé le bó bo nɛm e noo bó

21:22 11:17   **21:23** 22:5; Yesa 60:1-2, 19-20; 24:23   **21:24** Mben 68:29; Yesa 60:3   **21:25** Yesa 60:11   **21:27** 21:8; 22:15; Yesa 35:8; 52:1; Esek 44:9; 1Kol 6:9-10; 2Bi 3:13; 3:5   **22:1** 21:6; Esek 47:1-12   **22:2** 21:21; 2:7   * **22:2** Kenɛɛ le, “... yumte dikfuu di mvuntam e yuufe ncow difɛɛ yi kelum e.”   **22:3** 7:15; Yeli 3:17   **22:4** 14:1; Mben 17:15; Mat 5:8   **22:5** 1:6; 21:23; Dan 7:18, 27   **22:6** 1:1; 10:7; 19:9; Lem 11:27-28; 13:1   **22:7** 3:11; 22:12, 20   **22:8** 1:9; 19:10   **22:10** Dan 12:4   **22:11** Yesa 56:1; Esek 3:27; Dan 12:10   **22:12** 2:23; 6:10; 15:3; 16:5-6; 19:2, 11; 20:12-13; 22:7; Mben 28:4; Bnɲn 24:12; Yeli 17:10; Mat 16:27   **22:13** 1:8   **22:14** 7:14; Mben 118:19-20; 22:2   **22:15** 21:27; Efe 5:5

gee nnyεn kenjanj noo bò yuwyi bonyii noo bò bunlee bonyo' bomew, naa noo bonyii bò kooηke mbiay, mbiayte mbiay e.

¹⁶ “Me wvù Jisos nu ε ntum nceendaa wεm fò ben e keejeme mwεεm mvun mvù gεne fò bintaashe bi bonyii bo mbee le. Me nu Wan bò Biay yi san ε kfuu di Nfon Dawe le, ε ε nu me Jon yi Law e.”

¹⁷ Keyoy ke Nyo' le bò Jen gayte le, “To!” Naa yeε wvù yuuke gay tεn le “To!” Wee wvù kendonj yumte wvù eto, ε wee wvù shieele eto, ε wvù ekeηke joo yi nyaa nshii ε wvù baa law fiεε ke.

Ntefe wvu fokemεse

¹⁸ Me nciise ε wee tfuu wvù yuuke ntum Nyo' wvù è nu bonjeme bò buyte ε ηwa' wvun e le, ε wee mom lo ε bise fiεε yi dvù le, ε Nyo' ke ebise bonjεw bò bó nu ε jeme ε ηwa' wvun e yi ye le.

¹⁹ Wee ε mom ε bvuse fiεε ε bonjeme bò buyte ε ηwa' wvun e bò è nu ntum Nyo', tu ke Nyo' yaa nu ke ecinε ε wvù ekeηke kew keba ke kete kè nyaa nshii le bò kew keba ke kelaante kè yuule le kè bó nu ε sanj ε ηwa' wvun e ke.

²⁰ Wee wvù jemyi ekume mwεεm mvun gayte le, “Yi keceεy e, me ntoo nfew caan.” Fí enù nonen. Tata Jisos, to!

²¹ Tata Jisos ebuw ben bocii bò è nu bonyii bo Nyo' le. Fí enù nonen.